This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

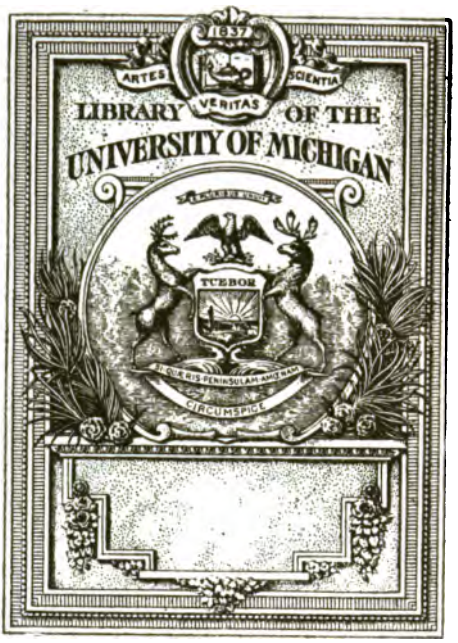
1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

F39.36
V49

Ref.
UPS

V49

MAATSCHAPPIJ

DER

ANTWERPSCHE BIBLIOPHILEN.

UITGAVE Nr 23

Exemplaar voor den Handel.

Antwerpen. — Druk. J.-E. BUSCHMANN, Rijnpoortvest.

UITGAVEN DER ANTWERPSCHE BIBLIOPHILEN, Nr 23

HET

JONSTICH VERSAEM

DER

VIOLIEREN

GESCHIEDENIS DER REDERIJKKAMER DE OLIJFTAK
SEDERT 1480

UITGEGEVEN MET GESCHIEDKUNDIGE AANTEEKENINGEN
DOOR

FERNAND DONNET

ANTWERPEN
J.-E. BUSCHMANN

GENT | *'S GRAVENHAGE*
AD. HOSTE | MARTINUS NYHOFF

1907

HISTOIRE DE LA CHAMBRE DE RHÉTORIQUE
« DE OLIJFTAK », DEPUIS 1480

GESCHIEDENIS VAN DE REDERIJKKAMER
« DE OLIJFTAK », SEDERT 1480

391476

Histoire de la CHAMBRE de RHÉTORIQUE « DE OLIJFTAK », depuis 1480

Tel est le titre, d'après l'inventaire officiel, du manuscrit, que nous reproduisons aujourd'hui. Il fait partie des collections de l'Académie royale des Beaux-Arts d'Anvers et provient de l'ancienne gilde de Saint-Luc. Les riches archives de cette puissante corporation artistique, furent, lors de la Révolution française, divisées en trois parts et déposées provisoirement au domicile de trois membres de la direction.

Lorsque le calme fut rétabli dans nos provinces et que l'Académie, héritière de la gilde, put reprendre son fonctionnement régulier, une des parts fut restituée. Des deux autres, l'une est malheureusement perdue, et l'autre a entièrement été dilapidée. Quelques rares et insignifiants débris en ont pu être recueillis récemment par la bibliothèque de l'Académie. Le manuscrit de l'*Olijftak*, ou mieux des *Violieren*, faisait partie du premier tiers. Une note inscrite sur la garde du volume en confirme l'origine. Elle est conçue comme suit :

« Je soussigné, conseiller secrétaire honoraire de » l'Académie, ai trouvé ce présent registre dans les coffres » de la confrérie de St Luc que j'ai fait ouvrir d'après » l'autorisation de Monsr le Préfet du département et

GESCHIEDENIS VAN DE REDERIJKKAMER « DE OLIJFTAK », SEDERT 1480

Zoo luidt, volgens den officieelen inventaris, de titel van het handschrift, dat wij heden laten in druk verschijnen.

Het maakt deel van de archieven der Koninklijke Academie van Schoone Kunsten van Antwerpen en komt voort uit de handvesten der oude St-Lucasgilde.

Bij het uitbreken der Fransche Omwenteling werden de kostbare oorkonden dier machtige kunstgilde in drie deelen gesplitst en voorloopig in bewaring gelegd ten huize van drie leden des Bestuurs.

Zoodra de rust weer hersteld was in onze provinciën en de Academie, erfgename der gilde, hare regelmatige werking hernemen kon, werd haar één der deelen overhandigd. Van de twee andere deelen is er één verloren geraakt en onlangs is het derde langs alle vier de winden verspreid geworden.

Enkele en schier onbeduidende stukken zijn er door de boekerij der Academie kunnen van verzameld worden.

Het handschrift van den *Olijftak*, of beter gezegd der *Violieren*, maakte deel van het eerste lot. Eene nota, welke zich op de keerzijde van het schutblad des registers bevindt duidt er den oorsprong van aan. Zij luidt als volgt :

« Je soussigné, conseiller secrétaire honoraire de

» l'ai déposé aux archives de l'académie le vingt Fri-
» maire an 13 »

« Joseph van Ertborn »

« Régistre » « e. s. a.

« N° 4 ».

Le manuscrit relié en veau forme un gros volume de format in-folio.

La première page est entièrement occupée par le titre composé et dessiné par Sébastien Vrancx. Il est exécuté à la plume avec application de couleur ocre pâle. Seul le champ du blason de St-Luc, qui est d'azur, et le cartouche central, sont relevés par des teintes plus accentuées. Ce dernier montre une surface de marbre noirâtre parsemée de veines laiteuses, sur laquelle se détachent en caractères dorés les lettres de la devise de la gilde.

Après la page de préface, se présente celle sur laquelle est figuré le rébus composé par Vrancx et qui valut à la gilde le premier prix au concours de 1618, à Malines.

Celui-ci est exécuté à l'aquarelle, et toutes les teintes y sont délicatement appliquées, en correspondance avec celles qui servirent à l'exécution de la pièce originale.

Le sonnet qui suit, œuvre de Vrancx, et au bas duquel se lit sa devise précédant sa signature, est encadré d'une gracieuse guirlande de fleurs. Les teintes roses, bleuâtres et blanches de celles-ci s'harmonisent parfaitement avec la coloration délicate du feuillage.

Enfin, deux pages plus loin, un ange, embouchant la trompette de la Renommée, plane au dessus du texte. Les chairs et la draperie sont réhaussées par de légères applications de couleur à l'eau.

Le volume est en grande partie écrit en caractères

» l'Académie, ai trouvé ce présent registre dans les cof-
» fres de la Confrérie de St-Luc que j'ai fait ouvrir
» d'après l'autorisation de Monsr le Préfet du départe-
» ment et l'ai déposé aux archives de l'académie le
» vingt Frimaire, an 13 ».

« Joseph van Ertborn »

« Régistre » « e. s. a.
« N° 4 ».

Dit aanteekeningsboek, in kalfsleer gebonden, maakt een lijvigen bundel in-folio uit.

Op de eerste bladzijde treft men de titelplaat aan door Sebastiaan Vrancx uitgevoerd. Zij is met de pen geteekend en met bleekgroene kleur opgewerkt. Alleen het veld van het St-Lukasblazoen — dat van azuur is — en de zich in 't midden bevindende cartouche zijn in sterkere tinten gekleurd. Deze laatste vertoont een vlak van zwartachtig en met melkkleurige aders bezaaid marmer waarop, in gouden letters, de kenspreuk der gilde prijkt.

Na de voorrede volgt er eene bladzijde, waarop het figuurraadsel staat afgebeeld, eveneens door Vrancx samengesteld, en waarmede de gilde den eersten prijs behaalde in den wedstrijd van 1618, te Mechelen.

Dit figuurraadsel is met waterverf opgewerkt en zijne fijne en keurig opgezette tinten geven die van het oorspronkelijk stuk getrouw weer.

Het daarop volgende sonnet, nog van Vrancx, en waaronder men, onmiddellijk boven zijn handteeken, zijne kenspreuk leest, is met een sierlijk bloemenkransje omlijst waarvan de rozige, blauwachtige en witte tinten zeer bekoorlijk samenstemmen.

Twee bladzijden verder, boven den tekst, zweeft er een engel blazende op de trompetten van de Faam. De vleezen en de draperij zijn met zachte waterverfkleuren getint.

gothiques fort ornés mais de composition assez pauvre et d'exécution médiocre.

Le texte de la dernière partie du manuscrit, sauf les titres, est exécuté en écriture courante du XVIIe siècle.

A part les pages illustrées par Vrancx, le manuscrit des *Violieren*, au point de vue matériel, n'offre pas un intérêt fort grand.

Par contre, au point de vue artistique et à celui de l'histoire locale, le texte du registre est d'une grande importance et permet non seulement de s'initier à la vie intime et au courant littéraire qui règnaient au sein de la gilde, mais encore de relever le nom de tous ceux qui, pendant une période de plus d'un siècle, prirent une part active au mouvement artistique qui règnait à Anvers avec une indéniable intensité.

L'importance du manuscrit avait déjà attiré l'attention des érudits, et J. B. van der Straelen lui avait fait de larges emprunts dans sa *Geschiedenis der Antwerpsche Rederijkkamers*. 1ste aflevering, *Geschiedenis der Violieren*. D'autres écrivains l'avaient encore consulté avec fruit et en avaient extrait de nombreux renseignements.

Toutefois, il a semblé à la *Société des Bibliophiles anversois* que l'intérêt du manuscrit était assez grand pour mériter une reproduction intégrale, ne fusse qu'à titre de premier complément à la publication que MM. Rombouts et Van Lerius, ont faite d'un autre manuscrit appartenant aux archives de l'Académie royale des Beaux-Arts d'Anvers : *De liggeren en andere historische archieven der Antwerpsche Sint Lucasgilde.*

Bijna overal heeft men in dit boek het gotisch schrift gebezigd, met overvloedige versieringen van weinig verfijnden smaak en middelmatig van uitvoering.

De tekst van het laatste gedeelte van het handschrift is, behalve de titels, in gewoon schrift der XVIIe eeuw.

Buiten de door Vrancx geïllustreerde bladzijden biedt het handschrift der *Violieren*, uit stoffelijk oogpunt, geen zeer groot belang.

Als kunstwaarde en als hulpbronne voor de plaatselijke geschiedenis heeft de inhoud van dien register echter groote beteekenis : Niet alleen laat hij ons toe, tot in den schoot der gilde, een diepen blik te slaan op het innerlijk leven en op de daar heerschende litterarische strooming, maar hij maakt ons tevens met de namen bekend van al de mannen welke, gedurende het tijdstip van meer dan eene eeuw, een werkzaam deel namen aan de kunstbeweging, die zich destijds te Antwerpen met eene onloochenbare kracht afteekende.

Het belang van het handschrift had reeds de aandacht der geleerden gevestigd en J. B. Van der Straelen had er, voor zijne *Geschiedenis der Antwerpsche Rederijkkamers :* 1ste aflevering, *geschiedenis der Violieren*, rijkelijk uit geput. Door andere schrijvers nog werd het met vrucht geraadpleegd en werden er talrijke inlichtingen uit getrokken.

Het heeft echter aan de *Maatschappij der Antwerpsche Bibliofilen* geschenen dat het handschrift belang genoeg opleverde om in zijn geheel gedrukt te worden, al ware het dan ook maar ten titel van eerste vervolg op de door de HH. Rombouts en Van Lerius bewerkte uitgave van een ander handschrift, tot de archieven der Koninklijke Academie van Schoone Kunsten van Antwerpen behoorende : *De liggeren en andere historische archieven der Antwerpsche St-Lucasgilde.*

SÉBASTIEN VRANCX.

L'auteur des dessins qui ornent le manuscrit que nous reproduisons, est le peintre anversois Sébastien Vrancx, qui, dans sa ville natale, joua un rôle important, non seulement comme artiste, mais encore comme littérateur et comme citoyen. C'est à ce triple point de vue que nous esquisserons rapidement ici son existence.

Fils de Jean Vrancx, marchand, et de Barbe Coutereau, il naquit en 1573. Il fut baptisé le 22 janvier de cette année en l'église St-Jacques.

C'est probablement dans la maison de la Place de Meir qui portait pour enseigne *de Flessche*, que Sébastien Vrancx naquit. Cette demeure formait le coin ouest de la Place et de la rue Grammey actuelle ; elle était en effet habitée par son père Jean Vrancx. Après le décès de celui-ci, elle passa à ses cinq fils qui la cédèrent le 28 novembre 1602 à l'orfèvre Artus de Rasières.

On possède peu de détails sur la première jeunesse de l'artiste ; on sait toutefois que c'est dans l'atelier du peintre Adam van Noort, qu'il s'initia aux principes de l'art.

De bonne heure il partit pour l'Italie, et les travaux qu'il y exécuta durent remporter assez de succès, puisqu'en 1597 déjà, le graveur Jean Turpinus publia à Rome une grande estampe d'après un de ses tableaux, représentant la *Conversion de Saint Paul*.

Peu après, il revint dans sa patrie, et en 1600 il fut reçu franc-maître dans la gilde Saint-Luc. Les régistres

SEBASTIAAN VRANCX.

De teekeningen, welke het door ons uitgegeven handschrift versieren, zijn het werk van den Antwerpschen schilder Sebastiaan Vrancx, die in zijne geboortestad een zoo gewichtige rol speelde niet alleen als kunstenaar, maar ook als letterkundige en als burger.

Het is van dit drievoudig standpunt dat wij hier, in eene vluchtige schets, den verdienstvollen man willen doen herleven.

Hij werd geboren in 1573 en den 22n Januari van hetzelfde jaar in St Jacobskerk over de doopvont gehouden. Zijn vader was de koopman Jan Vrancx en zijne moeder heette Barbara Coutereau.

Naar alle waarschijnlijkheid werd Sebastiaan Vrancx geboren op de Meir, in het huis dat voor uithangbord droeg : *de Flessche*, en den hoek vormde der Meir en der tegenwoordige Grammeystraat. Althans, het is daar dat zijn vader woonde. Na diens overlijden lieten zijne vijf zonen, den 28n November 1602, het over aan den goudsmid Artus de Rasières.

Slechts weinige bijzonderheden zijn er aangaande zijne vroegste jeugd gekend ; men weet evenwel dat hij zijne eerste kunstopleiding genoot op het atelier van den Antwerpschen schilder Adam van Noort.

Op jeugdigen leeftijd naar Italië getogen moest hij er met zijne kunstgewrochten tamelijk veel bijval behalen, vermits de plaatsnijder Jan Turpinus, reeds in 1597, naar een zijner schilderijen, de *Bekeering van St-Paulus*, eene groote kunstprent drukken liet.

de cette association artistique le renseignent comme fils de maître. et le désignent sous le nom de *Bastiaen Franck, scilder*. Car, il est à remarquer, quoique la véritable orthographe de son nom soit Vrancx, qu'on trouve dans divers actes ce même nom sous les formes de Franck, Francken, Francqx, etc.

Il habitait à cette époque une maison située Courte rue des Claires, en face de la rue Grammey.

En 1612 il épousa à Anvers Maria Pampfi, fille d'un marchand de tableaux, Barthélémy Pampfi et de Marguerite Offenberg. Elle était née à Anvers et avait été baptisée en l'église St-Jacques le 28 février 1576. L'année suivante, le 8 juin 1613 elle lui donna une fille. Le peintre avait alors transféré son domicile dans une maison des *Gasthuisbeemden*, la rue Léopold actuelle.

En effet, le 1 avril 1617, il achetait de Philippe Drué, fils d'Eustache et de ses co-héritiers, une maison située non loin du local des tapissiers. L'acte d'achat décrit cet immeuble comme suit :

Een huys metten vloere, ceuckene, ende neercamere, plaetse, halven bornepulte, regenbacke, weerdribbe, achterceucken, gelegen inde strate getrocken deur derve van den ouden schutters hoven alhier op de westsyde van den nieuwe tapytpande tusschen de strate oostwaerts, derve van den Goetshuyse van der derder ordre westwaerts, commende suytwaerts aen thuys van Helena Heylen, ende noortwaerts aen thuys van Franchois Sweerts doude.

Sa femme décéda le 19 avril 1639. Sa fille unique, Barbe Vrancx, qui avait épousé Daniel Hermans mourut un mois plus tard, laissant un seul enfant, Catherine

Korts daarop keerde hij echter naar zijn vaderland terug, en in 1600 werd hij als vrijmeester in de St-Lucasgilde aanvaard. In de registers dier schilderskamer staat hij ingeschreven, als *meesterszoon,* onder den naam van *Sebastiaan Franck, scilder.* Want, alhoewel de echte spelling van zijnen naam Vrancx is, dient er opgemerkt te worden dat men in verscheidene akten dienzelfden naam aantreft op verschillende wijzen geschreven : Franck, Francken, Francqx, enz

Op dit tijdstip woonde hij in de Korte Clarastraat, rechtover de Grammeystraat.

In 1612 trad hij te Antwerpen in den echt met Maria Pampfi, dochter van Bartelmeus Pampfi, koopman in schilderijen en van Margareta Offenberg. Zij was te Antwerpen geboren en had er, in St Jacobskerk, den 28^n^ Februari 1576 het doopsel ontvangen.

Een jaar nadien, namelijk den 8^n^ Juni 1613 schonk zij hem eene dochter. Toen had de schilder zijne woonst overgebracht naar de *Gasthuisbeemden,* de tegenwoordige Leopoldstraat.

Wij weten immers dat hij den 1sten April 1617 van Filip Druë (zoon van Eustacius) en van zijne medeerfgenamen een huis kocht dat dicht bij het lokaal der behangers gelegen was. De koopakte beschrijft die woning als volgt :

Een huys metten vloere, ceuckene, ende neercamere, plaetse, halven borneputte, regenbacke, weerdribbe, achterceucken, gelegen inde strate getrocken deur derve van den ouden schuttershoven alhier op de westsyde van den nieuwe tapytpande tusschen de strate oostwaerts, derve van den Goetshuyse van der derder ordre westwaerts, commende suytwaerts aen thuys van Helena Heylen, ende noortwaerts aen thuys van Franchois Sweerts doude.

Hermans qui prit le voile dans le couvent des religieuses Therésiennes, à Termonde.

Sébastien Vrancx vécut encore jusqu'en 1647 ; il mourut le 19 mai de cette année. Il fut enterré dans le même tombeau que sa femme et sa fille, dans l'église des grands Carmes à Anvers (*Onze-Lieve-Vrouwe-Broeders*). Sur leur tombe fut placée, sous la statue de sainte Thérèse, une épitaphe en marbre noir ornée de leurs trois portraits, et portant l'inscription suivante :

S. Theresia.
Sepulture
vanden eersaemen
Sebastianus Vrancx constschīl
deken van de Violier, wyckmeester
capiteyn, sterf den 19 Mey 1647
ende de eerbaere jouffrouw
Maria Pampfi syn wettige huysvrou
sterf den 19 April 1639
en de eerbaere Barbara Vrancx
haerliede beyde dochter
sterf den 19 Mey 1639
ende jouffrou
Margareta Pampfi
haerliede nichte
sterf den .....
. . . . . .

C'est comme héritière universelle de Catherine Hermans, petite fille du peintre Vrancx, que Marguerite Pampfi éleva ce monument à la mémoire de son oncle, de sa tante et de sa cousine.

Den 19n April 1639 verloor hij zijne vrouw en eene maand nadien stierf zijne eenige dochter, Barbara Vrancx. Deze was in den echt getreden met Daniël Hermans en liet een eenig kind na, Catharina Hermans, die den sluier nam te Dendermonde, in het klooster van de zusters der H. Theresia.

Sebastiaan Vrancx leefde nog tot in 1647 ; hij stierf den 19n Mei en werd, bij zijne vrouw er bij zijne dochter, in de kerk der Onze-Lieve-Vrouwe-Broeders begraven. Op hun graf werd er, onder het beeld der Heilige Theresia, een zwart marmeren gedenkteeken opgericht, versierd met de geschilderde afbeeldsels der drie overledenen. Men las er het volgende opschrift op :

S. Theresia.
Sepulture
vanden eersaemen
Sebastianus Vrancx constschīl
deken van de Violier, wyckmeester
capiteyn, sterf den 19 Mey 1647
ende de eerbaere jouffrouw
Maria Pampfi syn wettige huysvrou
sterf den 19 April 1639
en de eerbaere Barbara Vrancx
haerliede beyde dochter
sterf den 19 Mey 1639
ende jouffrou
Margareta Pampfi
haerliede nichte
sterf den .....
. . . . . .

Het is als algemeene erfgename van Catherina Hermans, kleindochter van den schilder Vrancx, dat

* * *

Comme artiste, Vrancx jouit de son vivant déjà d'une juste réputation. Entré, ainsi que nous l'avons vu, en 1600 dans la gilde St-Luc, il en fut élu en 1611 vice doyen et, l'année suivante, il remplit les fonctions de doyen principal (*opperdeken*). Pendant l'exercice 1616-1617 on le retrouve encore faisant partie de la direction de la gilde.

Il reçut aussi dans son atelier plusieurs élèves, et les régistres de St-Luc mentionnent à ce titre les noms de Barthélémy Courtoys en 1607, de Michel De Ceuster en 1612; puis de Pierre Snayers, qui devait plus tard s'établir à Bruxelles et se faire recevoir en 1628 comme maître dans la gilde des peintres de cette ville.

Son œuvre fut autrefois considérable, mais aujourd'hui il n'existe plus beaucoup de tableaux qui peuvent avec certitude lui être attribués.

Étant encore en Italie, il travailla, sans doute, pour compte des Médicis, car le musée de Naples possède une toile due à son pinceau et qu'on avait erronément attribuée à Samuel Vabosson. Elle représente la villa de Médicis, vue du côté des jardins, dans lesquels une nombreuse compagnie se prélasse. Le Musée de Parme possède un tableau du même genre, et le graveur Jacques Matham exécuta aussi une planche représentant également une fête se déroulant dans les mêmes jardins.

Les anciennes collections renfermaient de nombreuses œuvres du maître. C'est ainsi que le secrétaire d'Anvers, Philippe van Valckenisse, conservait dans sa galerie un grand paysage de Joos de Momper, pour lequel Vrancx avait peint des scènes militaires. L'inventaire dressé

Margareta Pampfi dit grafteeken oprichtte ter nagedachtenis van haren oom, van hare tante en van hare nicht.

* * *

Als kunstenaar genoot Vrancx, reeds in zijn leven, eene welverdiende faam.

In 1600, zooals wij gezegd hebben, in St-Lucasgilde aanvaard, werd hij er in 1611 als onderdeken gekozen en het jaar daarop als opperdeken aangesteld.

In 1616-1617 vinden wij hem, ditmaal als busmeester, in den bestuurraad der schilderskamer terug.

Ook nam hij in zijn atelier verscheidene leerjongens aan, en in die hoedanigheid geven ons de registers der St-Lucasgilde de volgende namen op :

Bertelmeus Courtoys, in 1607 ; Machiel de Ceuster, in 1612 ; verder Pieter Snayers, Lodewijkszone, die later naar Brussel trok en zich, in 1628, als vrijmeester der schildersgilde deed aanvaarden.

Eertijds waren zijne werken zeer talrijk ; heden bestaan er echter maar weinig schilderijen meer welke hem, met eenige zekerheid, kunnen toegeschreven worden.

Toen hij nog in Italië verbleef werkte hij er ververmoedelijk voor rekening der Medici, want het Museum van Napels bezit eene schilderij, zonder twijfel door Vrancx geborsteld, en ten onrechte aan Samuël Vabosson toegeschreven Zij verbeeldt de villa van Medicis, gezien langs den kant harer prachtige tuinen, waarin zich een talrijk gezelschap verlustigt.

Het Museum van Parma bezit eene schilderij in denzelfden aard, en er werd door Jaak Matham ook eene plaat gegraveerd, die eveneens een feest voorstelt, dat in denzelfden lusthof plaats had.

après décès, en 1687, d'un autre amateur, Jean-Charles Gillebert, renseigne aussi un *Paysage avec chevaux*, exécuté par le même artiste. Le grand Rubens lui-même possédait de Vrancx une toile représentant une bataille livrée par le roi Don Sébastien de Portugal.

D'autres documents renseignent encore des œuvres diverses, telles : *Lutte de paysans et soldats, les Enfants d'Israël dans le désert, une Armée en marche, un Combat naval,* plusieurs paysages, les douze mois de l'année, etc.

Comme on le voit, presque toujours l'artiste se bornait à représenter ses sujets de prédilection : des scènes militaires, des combats, et surtout des cavalcades ou des luttes de cavalerie.

C'est la perfection avec laquelle il rendait ces personnages épisodiques qui engagèrent de nombreux artistes, surtout des paysagistes, à lui demander sa collaboration pour illustrer leurs œuvres. C'est ainsi qu'il travailla avec Joos de Momper, avec Henri van Balen, avec David Vinckebooms, et d'autres encore.

Dans les musées des diverses villes européennes on retrouve encore aujourd'hui des œuvres de Vrancx. Nous citerons d'abord le musée de peinture d'Anvers qui possède le blason de la chambre de Rhétorique *de Violiere*, auquel Breughel de velours, Henri van Balen et François Francken II ont également collaboré, et une petite toile représentant le *Combat de Lekkerbetje*. Cette lutte de cavalerie, qui se livra le 5 janvier 1600 près de Bois-le-Duc, entre Breauté et Gérard Abrahamz, dit Lekkerbetje, eut le don d'inspirer surtout notre peintre. Il en fit plusieurs répliques, dont il existe encore des exemplaires aux musées de Bruxelles et de Brunswick.

De oude kunstverzamelingen telden talrijke werken van den meester. Zoo komt het dat de sekretaris van Antwerpen, Filip van Valckenisse, in zijn galerij een groot landschap van Joos de Momper bewaarde, waarin Vrancx krijgstafereelen had geschilderd. Ook in den inventaris, opgemaakt in 1687 bij het overlijden van een anderen kunstliefhebber, Jan-Karel Gillebert, vinden wij een *Landschap met paarden* vermeld, door denzelfden artist gepenseeld. Zelfs onze groote Rubens bezat een doek van Vrancx, waarop een veldslag stond afgebeeld door den koning Don Sebastiaan van Portugal geleverd.

Andere oorkonden nog spreken van verschillende werken, zooals : *Gevechten van Boeren en soldaten ; De Kinderen van Israël in de Woestijn ; Doortocht van een Leger ; Eenen Slach ter zee ;* verschillende landschappen, alsmede 12 paneeltjes : de twaalf maanden des jaars.

Zooals men ziet beperkte de kunstenaar zich bijna altoos bij het behandelen van zijn lievelingsonderwerpen : soldatengewoel, krijgstooneelen, veld- en zeeslagen, maar vooral kavalkaden en ruiterijgevechten.

Door de voortreffelijkheid, waarmede hij dit alles wist te malen, kwamen vele artisten, vooral landschapschilders, ertoe ter opluistering hunner werken, zijne hoog gewaardeerde hulp te vragen.

Zoo zien wij hem samenwerken met Joos de Momper, met Hendrik van Balen, met David Vinckebooms en meer anderen.

In de museums der verschillende steden van Europa vindt men nog heden werken van Vrancx.

Melden wij vooreerst het Museum van Schoone Kunsten van Antwerpen, waar men het blazoen bewaart van de Rederijkkamer, *de Violiere,* en waaraan de Fluweelen Breughel, Hendrik van Balen en Frans Francken II insgelijks hebben medegewerkt. Dit mu-

Michel Snijders reproduisit cette scène militaire par le burin.

Nous pouvons encore renseigner, dans les collections publiques, les toiles suivantes du maître : au musée de Parme, le *Combat des Centaures et des Lapithes ;* au Belvedère à Vienne, une *Vue intérieure de l'église des Jésuites à Anvers ;* à Rotterdam, des *Soldats pillant un village ;* à la Haye, un *Combat de Militaires ;* à Amsterdam, une *Fête sur la Glace,* sur l'Escaut, devant Anvers, et la *ville de Wachtendonck assiégiée en 1600 par les Espagnols.*

De plus, Pierre de Jode, le vieux, a gravé, d'après Vrancx, une suite de costumes des peuples des différents pays.

Enfin, le volume que nous reproduisons aujourd'hui nous montre son talent sous une nouvelle forme. Il s'est appliqué ici à composer avec beaucoup de goût des cartouches et des encadrements en style renaissance. La planche représentant le blason de la gilde des *Violieren* prouve que si, pour l'exécution de l'original qui existe encore au musée d'Anvers, Sébastien Vrancx, n'a coopéré qu'en peignant les petites figures d'animaux, c'est toutefois à lui que doit être attribuée la composition de ce rébus artistique.

Le musée de St.-Pétersbourg possède aussi de sa main un dessin ornemental, conçu dans le même style et portant la date de 1609.

* * *

Nous venons de voir que Vrancx joua un rôle important dans la gilde St-Luc par les fonctions qu'il y occupa.

seum bezit ook het doekje : *de Strijd van Lekkerbetje.* Dit ruiterijgevecht dat, bij 's-Hertogenbosch, den 5ⁿ Januari 1600 geleverd werd tusschen Breauté en Geeraard Abrahamz, bijgenaamd Lekkerbetje, beeldde onze schilder menigmaal af. Hij penseelde het in 't groot en in 't klein, en ten huidigen dage nog zijn er exemplaren van voorhanden in de museums van Brussel en Brunswijck. Machiel Snijders gaf dit krijgstafereel door de graveerstift weer.

Verder kunnen wij van den meester in de openbare kunstverzamelingen nog aanstippen : in het museum van Parma, de *Strijd der Centauren en der Lapithen ;* in het Belvedere te Weenen, een *Binnenzicht der Jezuietenkerk van Antwerpen ;* te Rotterdam, *Plunderende soldaten in een dorp ;* te 's-Gravenhage, *Gevecht van Boeren en soldaten ;* te Amsterdam, *Een Feest op het IJs,* op de Schelde voor Antwerpen, en *de stad Wâchtendonck, in 1600 door de Spanjaards belegerd.*

Bovendien is er, naar Vranckx, eene reeks kleederdrachten van onderscheiden natiën gegraveerd geworden door Pieter de Jode, de oude.

Het Register, dat wij hier in druk laten verchijnen, toont ons ten slotte zijn talent onder een nieuwen vorm. Daar is het hem te doen geweest om met veel smaak omlijstingen en cartouchen samen te stellen in renaissancestijl. De plaat, welke het blazoen verbeeldt van de gilde der *Violieren,* bewijst dat het wel aan Sebastiaan Vrancx is dat de samenstelling van dit artistiek figuurraadsel moet toegeschreven worden, alhoewel hij, op het oorspronkelijk stuk dat in het museum van Antwerpen nog bestaat, alleen de beesten heeft geschilderd.

Het museum van Stᵗ-Petersburg bezit ook, van zijne hand, eene ornementale teekening in denzelfden stijl opgevat en gedagteekend van 1609.

Il y a lieu de remarquer que sa coopération dans la direction de cette puissante corporation artistique ne fut pas purement honorifique. Il prit une part active à toutes les manifestations de la gilde.

Ainsi il lui offrit en 1613 la grande coupe d'apparat appelée « *Pictura* ». Les frais de cette œuvre d'orfèvrerie furent couverts par les dons offerts par le bourgmestre Henri van Halmale et le chanoine Laurent Beyerlinck. Vrancx, pour sa part, donna 106 florins. Mais c'est lui qui avait dessiné, en 1612, le modèle de la coupe. Celle-ci fut exécutée par l'orfèvre Adrien Valck. On peut en voir la reproduction dans le tableau de Corneille de Vos au musée d'Anvers, représentant *Abraham Graphæus,* messager de la gilde. C'est la belle pièce d'orfèvrerie que le personnage tient en mains. A l'intérieur du couvercle était gravée la devise de Vrancx : *deucht gaet sonder vrees.* Il donna aussi à la gilde un costume spécial pour habiller dans les représentations le personnage symbolique représentant la poésie.

Mais à un autre point de vue Vrancx coopéra encore activement aux travaux de la gilde. Il s'occupait aussi de littérature et s'appliquait à la poësie, et à l'occasion des diverses fêtes qui se célébraient à la gilde, il composa des pièces de circonstances ou des comédies qu'il offrit à ses confrères, et qui furent déclamées ou jouées par eux. Parmi ces morceaux, on peut renseigner les suivants :

Het Speltjen van den belovenden tyt.

Het Spel van Weygen Diel en Willich Clerken, comédie.

Herderse gelogie, comédie pastorale en prose.

Het groot spel van Aminto en Silvia, tragi-comédie pastorale.

* * *

Wij zagen dat Vrancx, door de eervolle posten, welke hij er bekleedde, eene gewichtige rol speelde in de St-Lucasgilde. Men zou haast mogen zeggen een bijna overwegende rol, want er dient opgemerkt te worden dat Vrancx er geene eereambten bekleedde met den naam maar met de daad, en dat hij een werkzaam deel nam aan al de levensuitingen der gilde.

Zoo bood hij haar in 1613, onder zijn dekenschap, een verguld-zilveren prachtbeker « *Pictura* » aan. De kosten ervan werden gedekt door bijdragen van den toenmaligen burgemeester, Hendrik van Halmale en van den kanunnik Beyerlinck. Vrancx schonk, voor zijn aandeel, 106 gulden. Maar het is naar eene teekening van hem dat dit kunstwerk gedreven werd door den goudsmid Adriaan Valck. In het museum van Antwerpen kan men er de afgebeelding van zien op de vermaarde schilderij van Kornelis de Vos : het *Portret van Abraham Graphæus*, knaap der gilde. Deze is er voorgesteld met het pronkstuk in de hand. Van binnen op het scheel staat de kenspreuk van Vrancx gegraveerd : *deucht gaet sonder vrees*.

Ook schonk hij een bijzonder kostuum aan de gilde om bij de vertooningen der schilderskamer den persoon op te kleeden die de Poësie verbeelden moest.

Maar nog op een andere wijze speelde Vrancx een aanzienlijke rol in de werkzaamheden der gilde. Liefhebber der fraaie letteren, hield hij zich met dichtkunst bezig en stelde voor verschillende feestelijkheden, welke in den schoot der gilde plaats grepen, gelegenheidsdichtjes of tooneelstukjes op, die dan door de leden gespeeld of gedeklameerd werden. Zoo kunnen wij namelijk de volgende stukken vermelden :

Het Trou-beloon spel van Tito en Erisippus, tragi-comédie en prose.

Het groot Spel van vreeke Jan, tragi-comédie.

Het groot spel den kercker der Liefde, tragi-comédie en prose.

Het ongeregeld houwelyck, comédie tragique.

Het Spel van joncker Pyaf, comédie.

Het Spel van Rosette en Granpeer, comédie.

Het Spel van Saters vergelding, comédie pastorale.

Het Spel van Alecto, tragédie.

Het Spel van Malle Moes, comédie.

De vermoende vryagie, comédie.

Dans le présent volume, on pourra prendre connaissance de diverses pièces de circonstance composées par Vrancx qui permettront de se faire une idée de ses aptitudes poétiques.

* * *

Dans l'iconographie d'Antoine van Dyck se trouve le portrait de Sébastien Vrancx. Il y est représenté la tête nue et la main sur la garde de l'épée ; dans la souscription il est qualifié de *Cohortis civium antverpiensium ductor.*

Ce titre lui revenait, car, chose curieuse, cet artiste, ce poète, avait des goûts belliqueux, et pendant de nombreuses années, il se dévoua au service de la ville d'Anvers en occupant un grade à la tête des compagnies de bourgeois armés.

En effet, dès 1621, il avait été nommé par le magistrat capitaine d'une des compagnies de la garde bourgeoise. A l'expiration d'un premier terme de cinq années de service, il fut renommé par le bourgmestre Rockox

Het Speltjen van den belovenden tijt.
Het Spel van Weygen Diel en Willich Clercken, blijspel.
Herderse gelogie, herder-blijspel in proza.
Het groot Spel van Aminto en Silvia, tragi-komisch herderspel.
Het Trou-beloon spel van Tito en Erisippus, tragi-komedie in proza.
Het groot Spel van vreeken Jan, tragi-komedie.
Het groot Spel den kercker der Liefde, tragi-komedie in proza.
Het ongeregeld houwelyck, tragi-komedie.
Het Spel van Joncker Pyaf, blijspel.
Het Spel van Rosette en Granpeer, blijspel.
Het Spel van Saters vergelding, herder-blijspel.
Het Spel van Alecto, treurspel.
Het Spel van Malle Moes, blijspel.
De vermoende vryagie, blijspel.
In dees boekwerk zal men verschillende stukjes aantreffen waardoor men zich een gedacht zal kunnen vormen over zijne bedrevenheid op dichterlijk gebied.

* * *

De iconografie van Antoon van Dyck geeft ons het portret van Vrancx. Hij staat er afgebeeld met ontdekten hoofde, de hand aan het gevest zijns degens ; in het titelschrift heet men hem : *Cohortis civium antverpiensium ductor.*

Die titel komt hem met alle recht toe, want — en zulks is opmerkenswaardig — die artist en dichter bezat een strijdlustig hart. Jaren lang bekleedde hij eenen graad aan het hoofd der gewapende poorters.

Reeds in 1621 werd hij door het magistraat van Antwerpen tot kapitein aangesteld over eene afdeeling der burgerwacht. Na een eerste tijdperk van vijf dienst-

pour une nouvelle période de même durée. Il obtint en même temps comme récompense de ses services l'exemption de tous autres services et impôts communaux. Pendant qu'il remplissait ces fonctions il fut plusieurs fois chargé de missions de confiance. C'est ainsi qu'il fut même commissionné pour acheter des munitions pour compte de l'armée royale. Après cinq nouvelles années de service comme capitaine, il demanda au magistrat d'être définitivement déchargé de ses fonctions, qui, pour son âge, devenaient un peu lourdes. Le conseil scabinal, par décision du 15 Novembre 1631, accueillit favorablement sa requête, et en récompense de ses loyaux services, lui accorda l'exemption de toutes les charges dépendant de la ville.

Car ce n'est pas dans la garde bourgeoise seule que Vrancx s'est rendu utile à ses concitoyens. Il avait en effet pendant dix-huit ans rempli les fonctions de chef de quartier *(wyckmeester)* et de plus, pendant de nombreuses années, il avait été choisi comme doyen et maître du conseil *(ouderman)* de la gilde des escrimeurs.

Dans un autre ordre d'idées, dès 1610, la gilde des romanistes l'avait élu comme membre en même temps qu'Abraham Janssens, afin, disent les registres de la Congrégation, d'augmenter le nombre des membres et ce, en l'honneur de Dieu et des saints Apôtres. A cette occasion Vrancx assista au banquet annuel et acquitta la rétribution réglementaire due au doyen et le droit d'entrée que percevait le messager de la gilde. En 1617 ses confrères l'élurent doyen de cette institution pieuse.

jaren werd hij door den burgemeester Rockox hernoemd voor een nieuw tijdperk van zelfden duur, en werd hij terzelfdertijd geheel vrijgesteld van alle belastingen en stadsdiensten.

Terwijl hij dit ambt bekleedde werd hij meermaals met vertrouwelijke zendingen gelast, en zoo kwam het dat hij zelfs opdracht kreeg om wapenvoorraad aan te koopen voor het koninklijk leger.

Nauwelijks echter waren die vijf dienstjaren volbracht of hij vroeg om, wegens zijn reeds gevorderden ouderdom, van zijn ambt ontslagen te worden. De schepenraad, in zitting van 15n November 1631 willigde zijn verzoek in en schonk hem, ter belooning voor zijn getrouwe diensten, vrijstelling van alle stadslasten.

En Vrancx verdiende zulks ten volle. Want het was niet alleen in de burgerwacht dat hij zich nuttig wist te maken aan zijne stadsgenooten : achttien jaren lang had hij ook het ambt van wijkmeester waargenomen en daarenboven kon hij nog bogen op vele jaren dienst als ouderman der schermersgilde.

Op een ander gebied tredend, zeggen wij dat de gilde der Romanisten, reeds in 1660, hem met Abraham Janssens tot lid koos om — zoo spreken de registers dier Congregatie — het getal der leden te vergrooten en ook ter eere van God en zijne Heilige Apostelen.

Te dier gelegenheid woonde Vrancx het jaarlijksch feestmaal bij en betaalde aan den deken de door het reglement vastgestelde bijdrage, alsmede het inkoomgeld hetwelk door den knaap der gilde ontvangen werd.

In 1617 werd hij door zijne medebroeders tot deken gekozen.

* * *

Om deze levensbeschrijving van Sebastiaan Vrancx

Pour rédiger cette biographie de Sébastien Vrancx, nous avons consulté les sources suivantes :

Le Livre des peintres de Carel van Mander. Traduction, notes et commentaires par Henri Hymans. — Ph. Rombouts et Th. van Lerius. *De Liggeren en andere historische archieven der Antwerpsche Sint-Lucasgilde.* — F. Jos. van den Branden. *Geschiedenis der Antwerpsche Schilderschool.* — Divers catalogues de musées. — *Onze Kunst, 2e jaargang, n° 3.* Max Rooses. *De teekeningen der vlaamsche meesters. De kleine meesters der XVIe eeuw.* — P. Génard. Notice sur la corporation des orfèvres d'Anvers. — Aug. Thijs. Recueil des bulletins de la propriété de la ville d'Anvers, 1880. — Inscriptions funéraires et monumentales de la province d'Anvers. V. — Huberts, Elberts et van den Branden. *Biographisch woordenboek.* — Max Rooses. *Geschiedenis der Antwerpsche Schilderschool.*

Archives communales d'Anvers. Minutes du notaire Pérès. 1689. — *Schepen brieven.* 1664. II. 139 — 1617 U. G. I. 22.

Requestboeken. 1631-1632, fo. 4; 1626-1627, fo. 39 V°.

Collectanea acten, 1625-27.

voor de pers gereed te maken hebben wij de volgende werken geraadpleegd :

Le Livre des peintres de Carel van Mander. Traduction, notes et commentaires par Henri Hymans. — Ph. Rombouts en Th. van Lerius. *De Liggeren en andere historiéhe archieven der Antwerpsche St.-Lucasgilde.* — F. Jos. van den Branden. *Geschiedenis der Antwerpsche Schilderschool.* — Verschillende katalogussen van museums. — Onze Kunst, 2e jaarg. n° 3. — Max Rooses. *De teekeningen der vlaamsche meesters. De kleine meesters der XVIe eeuw* — P. Génard. Notice sur la corporotion des orfèvres d'Anvers. — Aug. Thys. Recueil des bulletins de la propriété de la ville d'Anvers. 1880. — *Graf- en Gedenkschriften der Provincie Antwerpen.* V. — Huberts, Elberts en van den Branden. *Biographisch woordenboek.* — Max Rooses. *Geschiedenis der Antwerpsche Schilderschool.*

Stadsarchief van Antwerpen. Minuten van notaris Pérès. 1689. — *Schepen brieven.* 1664. II. 139 — 1617 U. G. I. 22.

Requestboeken. 1631-1632, to. 4 ; 1626-1627, fo. 39 V°.

Collectanea acten, 1625-27.

WT JONSTEN VERSAEMPT

HET IONSTICH VERSAEM DER VIOLIEREN

Sebast. Vrancx.

Aº SAL. MDCXIX.

IONSTEN, VER
WT
SAEMPT
HET
IONSTICH
VERSAEM
DER
VIOLIEREN
A. SAL. M.DC.XIX.

VOOR-REDEN

Daer en is niet dat onse liefdraegende genegentheden meer tot lust verweckt, dan dat men hoort vormanen, ooft ons voor werdt ghehouden den lof van tgeen dat men als minnaer is beminnende, het welcke men lichtelycken can speuren ja self beproeft in ons (ooft in eens anders verlieft gemoet) wat een vermaeck en ist den Venus minnaer met te hooren vande wytnemende schoonheyt bevallycheden en deucht van syne beminde, wat en verhidt den moedighen soldaet niet als hy den hoogen lof der *victorieuse triomphen* beschout van soo veel vroome helden, wat en berurt den geleerden niet als hy de wercken der oude *philosophen* (vool vernufte en wyse sententien door leest; ooft wat en sal, den veelsoeckenden constenaer met synen vliegenden geest) met naer jaegen, wanneer hem vercondicht wert, den roem van soo veel *marcuriale* sinnen, voorwaer ken meen niet, dat wy liefhebbers der edelder *Poesi*, minder behoorden te doen, ist dat wy ons gemerck willen nemen int geen onse lofflyck voorsaeten hebben verricht, int op quicken van een *nimphe*, *die Pictura* (als synde het lichaem) had gebaert deurt vereenegen van haere ziel *Poesis*, de welcke nooch synde jonck en teer (ja opwassende sonder naem) haer soo langh gehouden heeft inden vermakelycken school van *Antwerpen*, niet sonder vroech te betoonen, wat

roem ende eere sy naermaels soude verwerven, tot den vlaemsen *Vurenaer*,
MCCCCLXXX. int jaer 1480 op stellende een landt *Juweel*) haer ende meer ander daer toe heeft genoyt, alwaer sy met haeren voecht heer *Jan de Buyse* naer getrocken synde den hoeghsten prys (te weten) de *Blom der Violieren*, en haeren naem metten deviese *wyt jonsten versaemt*, gewonnen heeft.
MCCCCLXXXVI. Daer naer int jaer 1486, als wanneer den *Keyser Friedericus* den *Rooms Koninck Maximiliaen* het Nederlandt betraeden en *Philippus* als *Prince* vanden landen gehult werdt, soo behaelden de nieuwe genoemde *Violier* (boven alle dander) eenen ontsterffelycken lof; int jaer 1491 gewan sy
MCCCCXCI. tot *Brussel*, van het beste *Esbattement* den hooghsten prys, en d'jaer daer naer, betracht sy tschoonste *Incoomen*
MCCCCXCIII. te Liere A° 1493 behaelden sy wederom tot *Brussele* (soo van de *Clucht, Prologe*, en tschoonste intreden, als mede haeren cnaep als de beste parsonagie de opper prysen, waer deur sy (soo veel eere behaelt hebbende) oock andere heeft willen vereeren met silvere prysen, die sy
MCCCCXCVI. int jaer 1496 heeft op gehangen; hoe wel sy int selve jaer het heerlyckste intreden te *Dermonde* behaelden; maer

alsoo in verloop des tyts de *Goublom* mede hoogh was op gewassen soo isser een cleen geschil tussen haer en dese onse *violieren* (om het voorgaen, voorsitten en voorofferen geresen, d'welck de *Violieren* (als d'outste
MV^{c}X. van geboorte, wettelycken, A° 1510, is toegewesen, dies sy vyff jaeren
MV^{c}XV. daer naer in eenen heerlycken staet, met acht ridders en veel heeren vande wedt, als mede haeren *Prins Benedetto* organist, gereyst syn naer *Mechelen*, met haer brengende den hooghsten prys van *Treomphantste* incoomen,
MV^{c}XXIX. A° 1529, soo trock dese maeget met de geheel haere gulde tot *Leuven* alwaer sy won de twee opper prysen met eenen naer prys daertoe, int
MV^{c}XXXIX. tiende jaer daer naer reedt dese constbarende *Violier* met eenen heerlycken *triomphe waegen* vol figuren naer *Gendt*, van waer sy oock als verwinster, den hooghsten prys mede heeft
MV^{c}XLI. gebracht, wederom int jaer 1541 verkregh sy van gelycken deur haeren cloecken constbarigen geest, den alderhooghsten prys int landtjuweel
MVLVI. van *Dist*, A° 1556 als de blyde incomste wert gehouden vanden *Coninck Philippus* den tweeden in dese Nederlanden behaelden sy deurt stellen van veele verscheyden vertooninghen

groote eere, waer deur sy niet alleen van den *Prince* bemint ende begaeft en werdt, maer ook mede van de stadts regeerders die haer int jonstich versaem van de *Goubloom* en *Olyftack* met een heerlyck banquet vereerden.

MVLXI. Daer naer int jaer 1561 hebbende int leste landtjuweel te *Dist* den prys behaelt, soo heeft sy (als wanneer me *Ioncker Straelen* haeren hooftman en *Melghor Schets* haeren *Prins* was), op gestelt het heerlyck landtjuweel waer deur de *Andtwerpse* Maeght (als een *Princers* alder steden op den hooghsten troon sittende) groote vreucht en eere heeft genooten, maer gelyckerwys daer niet gestadich in dese werelt en can blyven soo heeft coorts hier naer de afgonstiege nydicheyt (niet connende verdragen slandts welvaren en gelori) de beslanghde *tweedracht,* de doolende *heresie,* en den Bloethont (*Maers,* wyt de helse speloncke, in haer wedsaem paelen gebracht, die terstont als schouders alder *consten,* dese onse gelaurierde *Nimphe* en bloom der *Violieren*) meenden te vertreden haer ontweldigen haer constminnende vry mannen, maer de hooge beroemde *schilder-const,* wyt de welcke sy van over de honderd jaeren geboren was,

heeftse alsoo bewaert in spyt van haere vyanden dat haer den rasenden *krygh-godt* (dier veel had t'onder gebracht noyt en heeft connen beschaeden, thooch theeft synen tyt gehadt want als t'vredsamich twelf jarich bestant A° 1609, hem geketent hilt ende gebonden, soo hebben veel *Redenrycke* blommen, hare hoofden weder op gesteken namentlyck in onse stadt den *Olyftack* ende *Goubloom* waer deur de regeerders van *Ste Lucas gulde*, deur haeren hooftman heer *Jan Happaert* en d'oude *Dekens* wederom haeren geroofden vrydom hebben versoecht, den welcken haer den
MVI^cXIX. 14 Januari A° 1619 *colegialyck* is vergunt ende gegeven, dies sy wederom als voore *Princen* ende *liefhebbers* hebben gecoosen, wiens loflycke naemen in desen *Boeck* vervolgens gescreven ende te vinden syn die den almoogenden wil jonnen syne *vrede* en *liefde* tot de *Eer-cavende conste* en de *Reden-rycke* bloom alsulcken wasdom in *deucht* en verstant dat het alles mach strecken tot synder *Eere* ende *glorie* (1).

(1) Nous avons tenu à reproduire cette introduction historique en respectant fidèlement le texte du manuscrit, malgré ses imperfections.

(1) Wij hebben er aan gehouden deze geschiedkundige voorrede over te drukken zonder aan den, alhoewel gebrekkigen tekst de minste verandering toe te brengen.

Vyt jonsten versaemt

Appelles const-baer trou scholieren
met haer eel violieren croon
willich sy sinte Lucas vieren
voor hooft ende heylgen patroon.

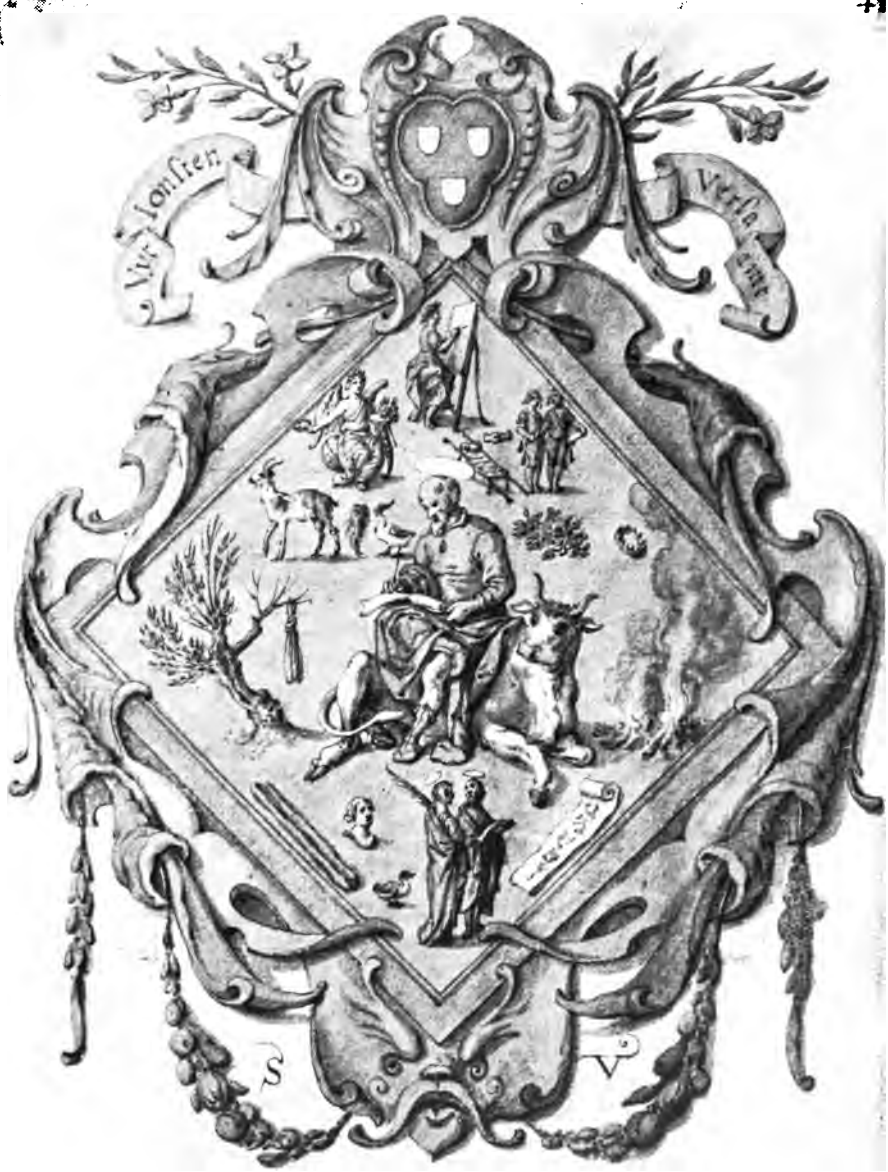

Apelles Const-baer Tron Scholieren
Met haer eel Vnglieren croon
Willich sy Sinte Lucas vieren
Voor hooft, ende heylgen Patroon

SONET

In dit bequamich boeck, ô leser suldij vinden,
wie dat de *Helden* sijn, die t'redenrijck geslacht
end' d'oude *Violier* in staet hebben gebracht,
naer dat den wreeden *Mars*, haer meenden te verslinden.

Oock hoe prinslijck elck *prins*, die d'edel const beminden
sijn prinsdom heeft vereert, met prijsen weert ghe-acht
end' wat voor *dekens* vroet, hebben met eer getracht
de welvaert van haer guld', end' blom die sy bedinden.

Ghij vindt oock wat de liefd', in een recht minnaer gheeft,
wie eenich schoon cieraet, oft cleedt geschoncken heeft,
als med' die lofbaer daet, betoocht hebben door consten,

Den tijt van haer verhef, de wetten end' den eedt,
den vrijdom wér vernieuwt die vindij hier gereedt
om als trouw gulden broers te sijn versaempt vuijt jonsten.

De deucht gaet
sonder vrees

S. VRANCX

Poesy en de *Schilder* const
die syn te gaer versaemt Wyt jonst
en sullen blyven soo ghesint
soo langh alsmen vroom *dekens* vint.

SONET.

In dit bequamich boeck, ô Leser suldÿ Vinden,
Wie dat de HELDEN sÿn, die t'redenrÿck geslacht
End' d'oude VIOLIER in staet hebben gebracht,
Naer dat den Wreeden MARS, haer meenden te verslinden.

Oock hoe Prinslÿck elck PRINS, die d'edel const beminden,
Sÿn Prinsdom heeft Vereert, met prÿsen Weert ghe-acht,
End' Wat Voor DEKENS Vroet, hebben met eer getracht
De Welvaert Van haer Guld, end' blom die sÿ bedinden.

Ghÿ Vindt oock Wat de liefd', in een recht minnaer gheeft,
Wie eenich schoon cieraet, ofte cleedt geschoncken heeft,
Als med' die lofbaer daet, betoocht hebben door consten,

Den tÿt Van haer Verhef, de Wetten end den eedt,
Den Vrÿdom Wer vernieuwt die Vindÿ hier gezeedt,
Om als trouwe Guldenbroers te sÿn Versaempt vuÿt Jonsten.

De Deucht gaet
sonder Vrees.

S. VRANCX

Incarnatie oft tyt dicht

ALs heer Ian Happaert WYs, Was ons hooft VerheVen
AdrIaen staeLbent CorneLIs de Vos dekens goet
sYn dIe vIoLIer doUde VrYheYt Weer gegeVen
Ian CooMans Wt Ionsten Wert nU VrY prInCe Vroet.

In VreUCht, tot deUCht, de IeUCht VerheUCht
tVIoLIerken groYt In Consten
den nYt, besnYt, goet sYt, dees tYt
ghY dIe VersaeMpt Wt Jonsten.

Heer hooftman, prins en deken
die naermaels volghen suldt
regeert alsoo de guldt
datmen daer van mach spreken
loof en eer want de faem
die melt hier uwen naem.

Heer Hooftman Prins en Deken.
Die naermaels volghen sulcht
Regeert alsoo de Guldt
Datmen daer van mach spreken
Loof en eer, want de Faem
Die melt hier uwen Naem.

Aen myne Eer. heeren borgemrē
ende schepenen der stadt van Antw̄

Alsoo reverentelycken te kennen hadden ghegeven de dekens ende *oudermans* van *Ste Lucas* gulde binnen deser stadt, hoe dat die vande selve gulde over vele jaren altyts hebben gehouden ende onderhouden een *Camer* van *Rethorycke* genaemt de *Camer van Violieren*, hebbende in al hunne representatien ende namelycken in het *landt juweel* seer loffelyck ende tot verwonderinghe van alle vremdelinghen haer ghequeten, synde gebeurt deur oorsaecke van naergevolghde troublen ende inlantsche oorloghen dat het publicq vertooghen van de spelen van *rethorycken* ende des daer aff dependeert, nyet gevuechelyck en heeft gecontinueert cunnen worden, hoe wel dat die vande gulde voorseyt hoe hun cranck vermoghen met advys van hunne hooftmann by tyde geweest synde jaerlyckx altyt gecontinueert ende gerepresenteert hebben het spel van *Sinnen* op den feest dach van *Ste Lucas* hunnen patroon, Tis nu soo, dat alle *Camer* van *Rethorycken* over al wederom trachten de cunste naer oude ghewoonte te doen floreren, onder andere de gene vanden *Olyftack* ende de *Goublom* binnen deser stadt by myne heeren cortelinghe geleden in hunne privilegien ende vryheden gemainteneert welcken aengemerckt en dat der suppten *Camer* en privilegien douste syn, ende niet min (onder correctie) by de heeren in recommandatie behooren te syn als de ghene van hunne medt broeders, soo bidden de suppten ootmoedelyck, dat myne heeren believe by marginale apostille te confirmeren ende bevestigen alle de gratien, privile-

gien ende immuniteyten in regard vande *Camere* van *Violieren* hun supp̄ten voor desen geoctroyeert synde specialyck onder andere soo vele belanght den vrydom van den keus van de sesse gesworen gulden deser stadt, totten nombre alleen van 75 mannen, hun van oudts altyts gecompeteert hebbende in conformiteyt van U. E. voorsaeten vonnis van jare 1504 hier annex. dit doen &c

Sil De Hertoghe
1618

Soo ist als dat myn heeren appostille
hebben gecout als volght

Myn heeren borgrē ende *schepenen* hebben geconfirmeert eude bevesticht confirmeiren ende bevestighen midts desen aen den supplianten allen de gratien privilegien ende immuniteyten de camere ende gulde van de *Violieren* voor desen geoctroyeert ende gegunt besonders dat sy hun in plaetse van vyventzeventich mannen die sy versocht hebben bevryt te syn van de ses gesworen gulden deser stadt hun alleenlyck consenteiren vyftich mannen tassinneren tot welcken nombre dander twee cameren van *rethorycken* te weten de *Goublom* ende *Olyftack* oyck sullen gereduceert worden ende dit alles sonder preiuditie van tgene de voors ses gulden tot contrarien souden willen pretenderen behoudens oock dat de voors vyfftich mannen dyen nyettegenstaende altyt subiect zelen blyven de borgel. wachte gelyck dat oyck verstaen wordt vande andere twee *rethoryck cameren.*
Actum 14 januarii 1619

onderteeckent Fabri.

Den Eet vande Gulde der Violiere

Hier sweir ick daer ick toe vercoren ende gheacht ben dat is te syn confrere vande gulde de Violiere ; ende oft ick yet vername dat de catholycke roomsche religie, den hertoghe van Brabant, ende de heeren deser stadt, oft de gulde contrarierden, dat ick sal tselve goets tyts laten weten, hooftman prince oft deken, ende dat ick sal alle statuten, ende ordonnantien, gemaeckt oft die gemaect sullen worden, onderhouden, ende voorts doen dat een goet guldebroeder schuldich is, soo moet my Godt helpen, ende alle syn heylighen.

Ordonnantie gemaeckt tot conservatie ende onderhoudinge vande gulde vande Violiere gevoecht by de gulde van Sinte Lucas int jaer XIIIIcLXXX alsdoen den selven gecregen hebbende metten woorde

Wt. ionsten. versaemt.

I. Inden eersten sal dese gulde geregeert woirden by eenen hooftman, prince, dekens ende ouders.

II. Item soo wie in dese gulde sal comen moet eerst professie doen van de heylige catholicque apostolicque roomsche religie, ende doen den behoorlycken eedt daer toe staende in handen van den hooftman oft de gene die daertoe by den selven gecommitteert sal syn, ende betaelen achtien guldens eens aen den dienenden deken voer het incomgelt ende eenen gulden aen den cnape.

III. Item tot onderhoudt van dese gulde soo salmen kiesen eenen prince een maent voor Sinte Lucas dach die welcke sal continueren in synen dienst den tyt van dry continuele jaren, ende doen den behoorlycken eedt in handen vanden hooftman ter presentien van dekens en ouders.

IIII. Ende naer de expiratie van de drye jaeren soo sal men op dese gulde camer kiesen eenen anderen prince, present den hooftman dekens ende alle de ouders die tot dien

effecte daer toe expresselyck door den cnape ontboden sullen worden ende dat mette pluraliteyt van de voisen naer oude constuyme.

V. Den keuse van de dekens ende ouders sal oock gedaen worden een maent voor Sinte Lucas dach naer oude constuyme, als mede vande busmeesters.

VI. Niemant en sal mogen aengenomen woirden in deser gulde dan met gemeynen advyse vanden hooftman prince, deken, ende ouders, die den eedt doen sullen op der voorscreven gulden camere ende elders niet.

VII. De prince sal gehouden syn syn prinsdom te verheffen binnen synen tyt met een heerlyck blasoen oft refereyn feeste tot welcken hy sal gehouden syn prysen op te stellen ten minsten weerdich wesende vyftich guldens oft meer naer syne geliefte.

VIII. Men sal oock kiesen twee princen vande personagien met advys als vore die oock continueren sullen den tyt van drye jaeren.

IX. Int kiesen vande dekens vande voorscreven gulde sal men oock kiesen twee breuckmeesters die acht selen nemenop alle breucken die de selve promptetelyck sullen doen betaelen ende daeraff doen jaerlycx goede ende pertinente rekeninge van welcke twee altoos den eenen sal moeten present wesen als ser eenige vergaderingen sullen geschieden op de pene van thien stuyvers.

X. De persoonen die in andere eeden syn, aen-

genomen woirdende in dese gulde als vry persoonen oft lieffhebbers en sullen niet gehouden syn eenen anderen eedt te doen, oft oock in eenige subiectien breucken noch eenige officie te bedienen dan zullen gestaen met hun incomgelt ende jaercosten, dies en sullen sy oock niet gerekent woirden inden nomber vande gepriviligeerde der selver gulde.

XI. Alle de guldebroeders deser gulden selen moeten betaelen sesse gulden jaerlycx voer jaercosten ten waere eennige extraordinarise oncosten voer vielen tsy van triumphen, rethoryck spelen, incommingen van princen, vieringen als anderssints in welcken gevalle de jaercosten gerekent ende getaxeert sullen woirden by den hooftman prince dekens ende ouders, ende dat eerden keuse vanden nieuwen deken geschien sal, ende volgende de selve taxatie betaelt moeten woirden naer behooren.

XII. De dekens van Sinte Lucas gulde sullen oock dekens van de Blomme wesen ende den eedt aen de Blomme doen waer van den opper deken beneffens doudermans sal hebben de administratie vanden ontfanck ende vuytgeven ende daeraff jaerlycx doen behoorlycke rekeninge voor den hooftman, prince, ouders ende oude dekens, mitsgaders ter presentie van twee heeren schepenen ende secretaris tot dyen eynde byde magistraet specialyck te committeren.

XIII. Welcke rekeninge geschiet synde sal den rendant overleveren in handen vanden aencommenden deken, alle de goederen en meublen der voors gulde competerende, dies sal den selffsten aencommenden deken moeten opleggen ten lancxten een maent daer naer aenden affgaenden deken synen achterstel ende tslot van syne rekeninge zoo daer het te cort quame ende daeraff nemende quitantie sal hem in syne rekeninge gepasseert woirden ende oock goet doen als vore.

XIIII. Van Bamisse tot halfmeert sal de camer vande voorscreven gulde sondaechs naer noen vergaeren ten dry uren om al daer de conste te exerceren waer dat hem een iegelyck sal presenteren ende die in vier sondagen hem niet en presenteert sal verbeuren thien stuyvers ende die aldaer commen sullen int wech gaen betaelen sesse stuyvers alwaer niemant eennige vremde persoonen en zal mogen brengen sonder consent vanden prince oft dekens op pene van twintich stuyvers.

XV. Item wie van de gulde broeders hem begeeft ten houwelycken staet oft compt afflyvich te woirden sal van synen twegen moeten betaelt woirden sesse guldens, maer wie vuyt dese gulde begeert te scheyden, sal moeten betaelen voer syne dootschult twelff guldens, boven de breucken soe hy eennige schuldich waere, welcke breucken ierst moeten voldaen

wesen eermen hem tot betalinghe vande dootschult admitteren sal.

XVI. Egheene lieffhebbers oft personagien en sullen vermogen eennige spelen te spelen ten sy die ierst den facteur in handen gegeven syn op de pene van sesse gulden die welcke alsdan die den prins van personagien sal communiceren, noch den facteur selve en sal vermogen eenige spelen te spelen sonder communicatie vanden selven prins op de selve pene.

XVII. Iegelyck sal hem vermyden eennige spelen, lieckens ofte refereynen te componeren ofte pronuncieren tegen het catholick gelooff noch eennige andere onbehoorl lasteringen oft schimpen waer toe den prince van de personagien ende den facteur toesicht sullen nemen die niet en sullen toelaeten datter iet int minste gemaeckt, gescreven oft gepubliceert en worde ten zy dat tselfte sy gevisiteert by de ordinarise visitateurs ende toegelaten.

XVIII. Niemant en sal vermogen eennige caerten vuyt te geven ten sy die oock voor al woirden gethoont aen de princen noch en sal niemant oock egeen caerten van buyten mogen ontfangen sonder de selve oock aen de princen over te leveren op de pene van twintich stuyvers telcker reysen.

XIX. Alle de guldebroeders sullen gehouden wesen te compareren op Sinte Lucas dach in de misse ende al daer oock te offeren naer ouder costuyme op de pene van thien stuyvers.

XX. Item soo wanneer eennige feestdagen en maeltyden woirden gehouden onder dese gulde, sal een iegelyck gehouden syn aldaer te compareren ende betaelen vier guldens, ende oft iemandt absent bleeff sal even wel syne vier guldens moeten betaelen sonder tegenseggen ten ware hy sieck oft vuyter stadt ware, waer van hy even wel den deken goets tyts de wete zal moeten doen, ende alsdan sal maer betaelen twee guldens.

XXI. Desgelycx sullen ook gehouden syn te compareren (de wete vanden cnaep ontfangen hebbende) alsser eennige refereyn oft prince feest ten woirden gehouden op de pene van sesse stuyvers.

XXII. De princen, dekens, oudermans sullen schuldich syn ontboden wesende op extraordinarise vergaderingen te compareren op de pene by den prince te betaelen sesse guldens ende by den deken dry guldens ende de oudermans dertich stuyvers, ende elck vande prince vande personagien, breuckmeesters in faulte wesende van te compareren sullen betaelen vyfthien stuyvers.

XXIII. Igelyck op de camer geroepen wesende sullen gehouden wesen op de precise ure te compareren ende aldaer maken present te wesen eer de namen op gelesen worden op de pene voer de princen, dekens, ouders &c als vore ende de gemeyne supposten op de pene van thien stuyvers.

XXIIII. Egheene guldebroeders en sullen mogen

iemant mede te brengen op de maeltyden sonder consent vanden prince oft deken op de pene van acht guldens voer elcken persoon ofte vrint die sy souden ingebrocht hebben noch oock op eennige andere vergaderingen camer spelen ende diergelycke op de pene van dry guldens.

XXV. Item als men op de camere speelt sal by den cnape de deure beneden aen de strate gesloten wesen soe haest als de gestelde ure sal wesen geslagen, soo dat niemant daer naer en sal woirden ingelaeten.

XXVI. Item soo wie lastert den naeme Godts oft syne lieve heyligen oft hen is moyende met eennige kercke diensten sal telcker reysen verbeuren thien stuyvers.

XXVII. Item soo wie eennigen twist maeckt onder de confrerie met woirden oft met wercken sal telcker reyse verbeuren twintich stuyvers ende zoo tselfte tot meer reysen gebeurden (soe sal men den selven persoon met advys vanden hooftman, prince, dekens ende ouders vande camer bannen, ende niet meer toe laeten al daer te commen, ende boven dien schuldich syn te betaelen dobbel breuck.

XXVIII. Ende ofter onder de confrerie eennigen particulieren twist oft iniurieuse woorden geresen zoo en sullen sy malcanderen daerom niet vermogen in recht te trecken, voor ende aleer tselffde different is gecommen voer den hooftman, prince ende dekens om tselffste te modereren ende accorderen ist doenlyck,

soo niet sal alsdan heurlieder vrystaen daer in worder te doen soe heuren raet sal gedragen.

XXIX. Item als ser publicque vergaderingen op de camer syn, en sal niemant mogen aldaer spreken van coopmanschappen, weddingen, lotheryen, noch oock spelen met caertspelen, teerlingen noch oock ombehoorlyck gerucht maecken als ser eennich spel geproeft oft gespeelt wort op de pene van sesse stuyvers.

XXX. Op alle comparitie dagen naer den middage selen moeten op de camer commen een vande princen vande personagien ende den facteur om rechters te wesen van tgene dwelck om prys soude mogen worden gecomponeert oft gepronuncieert op de pene van twintich stuyvers ende een iegelyck sal moeten te vreden wesen ende heur submitteren int seggen vanden prince vande personagien ende van den facteur zonder replicque oft tegen seggen op pene van gelycke twintich stuyvers.

XXXI. Den accoutrementmeester sal gehouden syn sorge te dragen voer alle de cleederen ende andere gereetschappen totte spelen noodich die hem by den facteur sullen overgelevert syn in geschrifte ende de selffste moeten wederom by inventaris overleveren aen den selven facteur op de pene van dry guldens.

XXXII. Niemant tsy facteur oft componist en sal mogen maken op eennige persoonen schim-

pen oft lasteringen noch op eennige camers van retorycken in geender manieren tsy int heymelyck oft openbaer op de pene soe daer clachten aff quaemen van thien guldens ende boven dyen vande camer gebannen te woirden.

XXXIII. Den cnape sal gehouden syn op alle vergaderingen corts naer den noene voer den dry uren te compareren op de camer ende al daer gereetschap maecken tgene van noode soude mogen wesen op de pene van vyff stuyvers telcker reysen.

XXXIIII. Ende als de personagien ontboden syn om eennich spel te moeten proeven sullen sy gehouden syn op de camer te commen goets tyts voer den laetsten clock slach van ons liever vrouwen tot alsulcken ure als sy de wete sullen gehadt hebben van den cnaep op de verbeurte van sesse stuyvers waer van deen helft sal wesen ten proffyte vande camer ende dander helft ten proffyte van de personagien.

XXXV. De personagien sullen gehouden wesen te spelen alsulcken rollen als hunlieden gegeven sullen worden by den prince vande personagien ende facteur sonder eennige contradictie op de pene van twee guldens.

XXXVI. Oock en sullen de personagien niet vermogen te spelen op bruyloffsten bancketten oft eennige andere feesten sonder consent van den prince oft deken op de verbeurte van ses guldens by elck een van hun te verbeuren.

XXXVII. De personagien sullen gehouden syn gespeelt hebbende terstondt hunne rollen over te leveren aen den prince van de personagien oft aen den facteur van de camere op de verbeurte van twintich stuyvers.

XXXVIII. Soo eennige vande guldebroeders vertrecken vuyt der stadt sullen even wel gehouden syn ordre te stellen dat heur jaer costen woirden betaelt oft moeten nieuw incomgelt betaelen.

XXXIX. Item soo wie vande confrerie compt te sterven ende dat syne erffgenamen begeeren dat de gulde mede gaet ter begraeffenisse soe sullen de erffgen̄ moeten betaelen boven de sesse gulden van de dootschult vier guldens, ende de guldebroeders de wete vanden cnaep hebbende moeten mede gaen op de pene van thien stuyvers ende den prince op de pene van twintich stuyvers ende de andere officiaelen als dekens ende ouders &c op de pene van vyfthien stuyvers ende sullen de selffste erffgenamen den cnaep moeten geven voer de wete te doen twintich stuyvers.

XL. Item soo iemandt vande confreers in syn doot bedde begeerde aen den prince, deken of ouders oft aen eennige andere vander gulden dat de selffste gulde soude mede gaen tsynde begraeffenisse soe sal byde selffste confrer de wete daeraff gedaen aen de dienende dekens, die welcke alsdan gehouden zullen wesen den cnaep te seynden int sterffhuys

ende de erffgenamen aenseggen dat den afflyvigen begeert heeft mette gulde begraven te wesen, ende soe sy alsdan dat verachten ofte weygeren de gulde te ontbieden totter begraeffenisse door den selven cnaep sullen aen de dekens moeten betaelen tot behoeff vande camer de somme van vyfthien guldens eens, waer van den cnaep betaelt zal woirden by den deken voer syn gaen ende comen twintich stuyvers als boven voer welcke twintich stuyvers hy oock de wete sal moeten doen aende confrers soo die ontboeden woirden totter begraeffenisse als boven.

XLI. Item de incomgelde, dootschulden, breucken ende diergelycke sullen staen tot reele ende parate executie ende sullen moeten comptant genamptiseert woirden, al waert iemant hem daeraff wilde doleren op de camere ende die genamptiseert hebben zal alsdan op de camer woirden gehoort ende hem moeten te vreden houden tgene aldaer sal woirden vuytgesproken op dobbel breucke by soo verre als naermaels duytsprake van de camer in rechte woirde geconfirmeert.

Myne heeren borgemeesteren ende schepenen der stadt van Antwerpen gehoort hebbende het rapport van heer Henrick van Etten, ridder, schepene ende oudt borgemeester ende Mr Jan de Pape, greffier deser stadt by appostille collegiael vanden XIIII may lestleden tot het oversien van dese instructie eñ ordonnantie gecommitteert midtsgaders om hun op alles tinformeren oock

gesien de selve instructie ende ordonnantie hebben die in alle heuren poincten gelaudeert ende geapprobeert, lauderen eñ approberen midts desen. Actum in collegio VII[a] junii XVI[c] negenthien. Onderteeckent J de Pape.

Hier naer volght het ghetal
van iaer tot iaer ghestelt
der gulde hooftmans vroet
en princen hare namen
dekens oock d'ouders vroom
en liefhebbers ghemelt
het sy gheeedt oft vry
die wt ionsten versamen.

Den overleden

HEER HENDERICK VAN HALMAELE

oudt beurgemeester deser stadt, en hooftman
der gulde van Ste Lucas
de welck hy heeft vereert met vyftich guldens just
al tot den grooten cop, Godt geeft syn siele rust.

Henri van Halmale, qui appartenait à une des plus anciennes familles patriciennes d'Anvers, naquit dans cette ville le 1 mars 1549. Il était fils de Constantin van Halmale et de Catherine vanden Werve. Après de fortes études, il obtint, en 1573, le grade de licencié en droit, ce qui lui permit, en 1576, de remplir à Bruxelles les fonctions de maître-juré de la Halle aux draps. Mais l'année suivante, il revint à Anvers, et ne tarda pas à jouer un rôle important dans l'administration de la cité. Il occupa en effet pendant dix-huit années la charge d'échevin, et à cinq reprises différentes, soit en 1591, 1598, 1599, 1608 et 1609, il fut élevé à la dignité de bourgmestre de l'intérieur ou de l'extérieur. La ville le désigna dans quatre occasions solennelles pour la représenter à la tête de députations envoyées en son nom dans des missions auprès des gouverneurs généraux des Pays-Bas. Aussi, pour le récompenser de ses services signalés, le roi Philippe II lui accorda-t-il, le 4 avril 1598, des lettres patentes de chevalerie. C'est en janvier 1603 qu'Henri van Halmale fut choisi comme chef-homme de la gilde St-Luc. Il avait épousé en 1590 Marguerite t'Seraerts qui lui donna sept enfants. Il mourut à Anvers le 7 décembre 1614.

Hendrik van Halmale, die tot eene der oudste en aanzienlijkste families van Antwerpen behoorde, werd den 1^n^ Maart 1549 in deze stad geboren. Hij was de zoon van Konstantijn van Halmale en van Catharina vanden Werve. Na schitterende studiën bekwam hij, in 1575, den graad van licenciaat in de rechten, wat hem toeliet, in 1576, het ambt van gezworene-meester der Lakenhalle waar te ne-

men. Het jaar nadien echter keerde hij naar Antwerpen terug en speelde er weldra een gewichtigen rol in het bestuur der stad. Inderdaad, gedurende achttien jaren bekleedde hij het ambt van schepen ; vijfmael, namelijk in 1591, 1598, 1599, 1608 en 1609, werd hij tot de hooge waardigheid van Binnen- of Buiten-Burgemeester verheven. In vier plechtige aangelegenheden werd hij door de stad aangeduid om haar te vertegenwoordigen aan het hoofd der gezantschappen, afgevaardigd om, in haren naam, bij de Gouverneurs-Generaal der Nederlanden belangrijke zendingen te vervullen. Ook verhief koning Filips II hem, bij koninklijk diploma, tot den ridderstand, om hem voor zijne uitstekende diensten te beloonen.

Het is in Januari 1603 dat Hendrik van Halmale tot hoofdman van St-Lucasgilde gekozen werd.

Hij was in 1590 in den echt getreden met Margareta t'Seraerts, welke hem zeven kinderen schonk.

Hij stierf te Antwerpen, den 7^{n} December 1614.

M. Heer Laurenci Beyerlinck

canoninck der cathedrale kercke en geestelyck
hooftman van Ste Lucas gulde
heeft de selve vereert met vyf en twintich gulden
tot den grooten cop.

Laurent Beyerlinck, fils d'Adrien Beyerlinck et de Catherine van Eyck, naquit à Anvers le 12 avril 1578. Après s'être d'abord adonné au commerce, il se tourna vers la philosophie à laquelle il alla s'initier à Louvain. Il entra ensuite dans les ordres, tout en continuant ses études de théologie. Il fut peu après nommé professeur au collège de Vaulx, à Louvain, puis à celui de la Sainte Trinité. Il passa plus tard comme professeur au couvent de Bethléhem tout en devenant curé de Herent. Après avoir, en 1605, obtenu le grade de licencié en théologie, il retourna à Anvers, où il remplit bientôt les plus hautes charges ecclésiastiques. Il fut successivement président du séminaire, chanoine de la cathédrale, censeur des livres, archiprêtre et protonotaire apostolique. Comme écrivain il a laissé une œuvre considérable, composée en majeure partie d'ouvrages de théologie et de polémique religieuse. Il mourut à Anvers le 7 juin 1627 et fut enterré dans la cathédrale. Il avait légué par testament sa bibliothèque à l'université de Louvain.

Laureys Beyerlinck, zoon van Adriaan Beyerlinck en van Catharina van Eyck, werd, den 12^n^ April 1578, te Antwerpen geboren. Na zich eerst op den handel toegelegd te hebben keerde hij zich plotselings naar de wijsbegeerte en ging de lessen volgen te Leuven. Hij trad vervolgens in de orden maar zette terzelfdertijd zijne studiën in de godsgeleerdheid voort. Kort daarop werd hij tot leeraar benoemd in het Vaulx-College te Leuven, en nadien in dit der Heilige Drievuldigheid. Later ging hij als leeraar naar het kloostergesticht van Bethlehem over en werd pastoor te Herent benoemd. Na in 1605 den graad van licenciaat in de godsgeleerdheid verworven te hebben, keerde hij naar Antwerpen terug, alwaar

hij weldra de hoogste geestelijke ambten bekleedde. Hij was opvolgentlijk voorzitter van het Seminarie, kanunnik der Hoofdkerk, censor der drukwerken, aartspriester en pauselijke pronotarius. Als schrijver heeft hij een aanzienlijk werk nagelaten, grootendeels bestaande uit godsdienstige polemiek en uit verhandelingen over godsgeleerdheid.

Hij stierf te Antwerpen den 7n Juni 1627 en werd aldaar in de hoofdkerk begraven. Zijne bibliotheek had hij, per testament, aan de Hoogeschool van Leuven vermaakt.

HEER JAN HAPPAERT RIDDER

Buerghemeester deser stadt en hooftman
van Ste Lucas gulde die men noemt *de Violieren*.

Jean Happaert appartenait à une famille patricienne d'Anvers. Fils de Gilles Happaert, échevin de la ville, et de Jacqueline van Royen, il épousa Elvire del Plano, dont il eut huit enfants. Après avoir été pendant plusieurs années trésorier et échevin d'Anvers, il remplit les plus hautes fonctions du magistrat en devenant bourgmestre en 1614, 1618 et 1623. C'est en partie, grâce à ses soins, que fut élevée en 1624 la porte de l'Escaut, encore existante mais reconstruite. Il avait été crée chevalier.

Jan Happaert behoorde tot eene aanzienlijke familie van Antwerpen. Hij was de zoon van Gilles Happaert, schepen der stad, en van Jakoba van Royen, en trad in den echt met Elvira del Plano, waarbij hij acht kinderen had.

Na jaren lang schatmeester en schepen der stad Antwerpen geweest te zijn bekleedde hij, tot driemaal toe, het hoogste ambt der Stedelijke Overheid, met in 1614, 1618 en 1623, tot Burgemeester gekozen te worden.

Het is deels aan hem te danken dat, in 1624, de scheldepoort werd opgericht welke, alhoewel heropgebouwd slechts, ten huidigen dage nog bestaat.

Hij werd ook tot den Ridderstand verheven.

D'oude dekens nooch int leven
als de Bloom weer werdt verheven.

GEERAERT SCHOOFF, OUTDEKEN

Gérard Schooff, fils du peintre Jacques Schooff et de Marguerite van Hoogarden, naquit à Malines. Il s'établit à Anvers où il fut reçu bourgeois le 1 Juillet 1597.

Dès 1575 il avait été accepté comme maître dans la gilde de St-Luc. Plus tard il en devint co-doyen en 1587 et premier doyen l'année suivante. Il exerçait la peinture avec succès et reçut dans son atelier de nombreux élèves, notamment P. Dusseler en 1585, J. de Hase et H. Peeters en 1588, O. Nicolae en 1589, H. van Mechelen en 1600, D. Verwilt en 1601, G. Francken en 1605, P. Baselier en 1609, B. Noblet en 1610, C. De Boeck en 1620.

Il mourut en 1624 et fut enterré dans l'église du couvent des Grands Carmes le troisième dimanche après l'Épiphanie.

Il exécuta en 1612 un tableau représentant la *Descente de Croix* pour le maître-autel de l'église d'Hoboken, et prit part aux travaux de décoration des arcs de triomphe érigés lors de l'entrée solennelle de l'archiduc Ernest en 1594.

Geeraard Schooff, zoon van den schilder Jacob Schooff en van Margareta van Hoogarden, werd te Mechelen geboren. Hij vestigde zich te Antwerpen alwaar hij poorter ontvangen werd den 1n Juli 1597.

Van in 1575 was hij in de St-Lucasgilde als meester aanvaard. Later werd hij er Mededeken van in 1587, en Opperdeken het volgende jaar. Hij beoefende de schilderkunst met veel bijval en kreeg talrijke leerjongens in zijn werkhuis, namelijk : P. Dusseler in 1585, J. de Hase en H. Peeters in 1588, O. Nicolae in 1587, H. van Mechelen in 1600, D. Verwilt in 1601, G. Francken in 1605, P. Baselier in 1609, B. Noblet in 1610, C. De Boeck in 1620.

Hij stierf in 1624 en werd, op den derden Zondag na Heilige Drie-Koningen, in de kerk van het klooster der O.-L.-Vrouwe-Broeders te Antwerpen begraven.

In 1612 schilderde hij een tafereel : *Afdoening van het Kruis*, en nam deel aan de versieringswerken der zegebogen, in 1594 opgericht voor de plechtige intrede van den Aartshertog Ernest.

HANS DE WAEL, OUTDEKEN

Hans de Wael, fils de Corneille de Wael et de Catherine Moons, naquit à Anvers en 1558. Il fut élève du peintre François Francken, le vieux, puis il se rendit à Paris pour continuer ses études artistiques. Il fut reçu en 1583 dans la gilde de St-Luc comme fils de maître ; il en devint co-doyen en 1594 et l'année suivante il fut premier doyen. Il s'adonna surtout à la peinture religieuse. Son talent lui valut une grande réputation et de nombreux élèves vinrent achever leur éducation artistique dans son atelier. Il faut citer A. van Breen (1591), G. Ghysbrechts (1592), G. de Sainct Simon (1595), H. de Maere (1595), J. Fierens (1597), C. Symons (1598), H. de Boys (1602), H. Roosen (1605), F. van Netten (1607), P. de Leydecker (1612), J. B. Ketgen (1615), P. van Wyck et P. van Bergen (1619). Hans de Wael qui habitait à Anvers la maison appelée *St-Philippus*, au rempart des Lombards, épousa le 11 Septembre 1588 Gertrude de Jode. Il en eut cinq enfants, dont deux furent également artistes : Luc de Wael, paysagiste, et Corneille de Wael, peintre de marine. Il mourut à Anvers le 7 décembre 1633 et sa femme le 21 octobre 1642. Le peintre Corneille de Vos orna leur épitaphe, dans l'église St-André où ils étaient enterrés, d'un tryptique sur les volets duquel il peignit les portraits des défunts. Cette œuvre d'art existe encore à l'église Notre-Dame d'Anvers.

Hans de Wael, zoon van Cornelis de Wael en van Catharina Moons, werd in 1558 te Antwerpen geboren. Hij was leerling van den schilder Frans Francken de oude, waarna hij zich naar Parijs begaf om aldaar zijne kunststudiën te voltooien. In 1583 werd hij in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard ; in 1594 werd hij er Mededeken van en het jaar daarna Opperdeken. Hij trok meestal zijne onderwerpen uit de Gewijde Geschiedenis. Zijn talent verwierf hem eene groote beroemdheid en talrijke leerlingen kwamen in zijn atelier hunne kunstopvoeding voleindigen. Onder deze dienen vermeld te worden : A. van Breen (1591), G. Ghysbrechts (1592), G. de Sainct Simon (1595), H. de Maere (1595), J. Fierens (1597), C. Symons

(1598), A. de Boys (1602), H. Roosen (1605), F. van Netten (1607), P. de Leydecker (1612), J. B. Ketgen (1615), P. van Wyck en P. van Bergen (1619).

Hans de Wael, die te Antwerpen op de Lombaardevest het huis *St-Philippus* bewoonde, trad den 11n September 1588 met Geertruida de Jode in den echt. Hij had vijf kinderen bij haar waarvan er twee eveneens de kunstbaan optraden: Lucas de Wael, landschapschilder, en Cornelis de Wael, zeeschilder.

Hij stierf te Antwerpen den 7n December 1633 en zijne vrouw den 21n October 1642. Cornelis de Vos schilderde eene tryptiek om op hun graf in de St-Andrieskerk geplaatst te worden. Op de zijluiken had hij hunne portretten gemaald. Dit kunstwerk bestaat nog heden in de O.-L.-Vrouwekerk te Antwerpen.

TOBIAS VAN HAEGHT, OUTDEKEN

heeft vereert ende gecleedt de 2 flanben dragers
nooch gemaeckt een spel esbatement in prose.

Tobie van Haeght, ou mieux *van Haecht* était probablement fils du peintre Corneille van Haecht et naquit à Anvers en 1566. Jeune encore, il partit pour l'Italie où il obtint à Florence la protection du grand duc de Toscane. Il résida aussi à Rome où ses tableaux et ses peintures murales obtinrent un grand succès. Revenu à Anvers, il fut reçu, en 1590 comme maître dans la gilde de St-Luc. Plus tard ses confrères l'élevèrent en 1595 à la dignité de doyen, et en 1596 à celle de premier doyen, Il peignait surtout les paysages animés de scènes diverses, et ses œuvres, presque toutes perdues, lui valurent une renommée considérable. Le musée de Bruxelles possède une de ses toiles : *Aventure de chasse de l'empereur Maximilien*. Il contribua aussi à l'exécution des peintures des arcs de triomphe érigés dans les rues d'Anvers, lors de l'entrée de l'archiduc Ernest, en 1594. D'autre part, il collabora à certaines toiles avec d'autres artistes, tels Joos de Momper et Ambroise Franken. Plusieurs de ses œuvres furent gravées par Van Panderen et de Hondt, mais son plus beau titre de gloire fut d'avoir été le premier maître de Rubens. Il lui enseigna les éléments de l'art pendant deux années, jusqu'à ce que celui-ci passa en 1592 dans l'atelier d'Adam van Noort. Van Haecht donna encore des leçons a un grand nombre d'élèves. Parmi ceux-ci il faut citer : Abraham Matthijssens (1591), P. Viael (1592), L. Kemp (1595), H. van Os (1595), H. Smit (1599), A. Dape (1600), l'italien B. Scharasone (1605), C. Bol (1607), H. Verbeelen (1607), G. Beemel et J. Backereel (1612).

Tobie van Haeght s'occupait aussi de littérature, et il composa pour les fêtes des *Violieren* une pièce en prose, « un Esbatement », qui fut joué par les confrères de cette gilde. Il fit encore don à la même association de costumes pour les porteurs de flambeaux.

Pendant la plus grande partie de sa vie il habita dans une maison qu'il avait achetée, située au coin des rues d'Arenberg et de

St-Martin, et qui s'appelait « het Keizershoofd ». Il avait épousé en 1596 Esther Pampfi qui mourut en 1612. Lui-même décéda en 1631.

Tobias van Haeght, of liever *van Haecht*, was hoogstwaarschijnlijk zoon van den schilder Cornelis van Haecht en werd te Antwerpen in 1566 geboren. Op jeugdigen ouderdom toog hij naar Italië en erlangde er de bescherming van den Groothertog van Toskanen. Ook verbleef hij geruimen tijd te Rome alwaar zijne tafereelen en zijne muurschilderingen den meesten bijval verkregen.

Te Antwerpen teruggekeerd zijnde, werd hij er in 1590 als meester in de St-Lucasgilde aanvaard. Later, in 1595, verhieven de gildebroeders hem tot de waardigheid van Mededeken en in 1596 tot die van Opperdeken.

Hij schilderde vooral landschappen met allerlei levende figuren, en zijne werken, die bijna allen verloren zijn geraakt, verwierven hem eene aanzienlijke beroemdheid. Het museum van Brussel heeft een zijner doeken in bezit : *Jachtavontuur van keizer Maximiliaan.* Hij nam ook een zeker deel aan de schilderwerken der zegebogen, ten jare 1594 opgericht in de straten van Antwerpen voor den intocht van den Aartshertog Ernest. Eveneens vinden wij, voor ettelijke doeken, zijne medewerking vastgesteld met andere kunstenaars, zooals Joos de Momper en Ambrosius Francken. Verscheidene zijner gewrochten werden door van Panderen en de Hondt op plaat gebracht. Maar zijn schoonste en roemrijkste titel was de eerste meester van onzen onsterfelijken Rubens geweest te zijn. Gedurende twee jaren gaf hij hem onderricht in de beginselen der kunst, tot dat de jonge Rubens in 1592 naar het atelier van Adam van Noort overging. Van Haecht gaf ook nog lessen aan een groot getal andere leerjongens, waaronder men te melden heeft: Abraham Matthijssens (1591), P. Viael (1592), L. Kemp (1595), H. van Os (1595), H. Smit (1599), A. Dape (1600), de italiaan B. Scharasone (1605), C. Bol (1607), H. Verbeelen (1607), G. Beemel en J. Backereel (1612).

Tobias van Haecht beoefende ook de letterkunde en hij schreef voor het feest der Violieren een « Esbattement » in proza, hetwelk door de kamerleden gespeeld werd. Verders begiftigde hij de gilde nog met kostnmen voor de flambeeuwdragers.

Gedurende het grootste gedeelte zijns levens woonde hij, op den hoek der Arenberg- en St-Martenstraat, het door hem aangekochte huis « het Keizershoofd ».

In 1596 was hij in den echt getreden met Esther Pampfi die in 1612 overleed. Hij zelf stierf in 1631.

ROMBOUT VAN DER VEKEN

Rombaut van der Veken, fils de Jean van der Veken, vitrier et peintre verrier, qui mourut à Anvers le 29 avril 1619. Il avait épousé Catherine Danels, décédée le 11 janvier 1620 et enterrée en l'église de l'abbaye St-Michel, à côté de son mari. Il fut reçu en 1852 comme membre de la gilde St-Luc. Plus tard il en fut trésorier, puis, en 1596, co-doyen, enfin premier doyen.

Plusieurs peintres verriers se formèrent dans son atelier, entr'autres W. Mertens qui y entra en 1590, J. Adriaensen en 1596, A. Loo en 1602, A. Marcelis en 1606, C. Tops en 1610 et J. de Monde en 1612.

Il était le fournisseur attitré de l'abbaye St-Michel et travailla aussi à la restauration de la grande verrière placée dans la façade principale de la cathédrale d'Anvers. Il exécuta également un grand nombre de travaux pour compte de la ville, notamment pour l'église Saint-Jacques, pour l'église du couvent des Récollets et pour celle des Grands Carmes.

Rombout van der Veken, zoon van Jan van der Veken, glazenmaker en glasschilder, die te Antwerpen den 29n April 1619 overleed. Hij was getrouwd met Catharina Danels, welke den 11n Januari 1620 overleed en in de kerk der St-Michielsabdij naast haren gemaal werd begraven.

In 1582 werd hij als lid der St-Lucasgide aanvaard. Later werd hij er busmeester van, daarna, in 1596, Mededeken en eindelijk Opperdeken.

Hij heeft in zijn werkhuis verscheidene glasschilders gevormd, waaronder: W. Mertens, in 1590 aangenomen, J. Adriaensen in 1596, A. Loo in 1602, A. Mercelis in 1606, C. Tops in 1610 en J. de Monde in 1612.

Hij was door de St-Michielsabdij aangesteld voor al wat er in zijn vak te doen viel, en werkte ook aan de herstelling van Antwerpen's kathedraal. Eveneens voerde hij, voor rekening der stad, een aantal werken uit, namelijk aan St-Jacobskerk, aan de kerk van het minderbroedersklooster en aan die der O.-L.-Vrouwebroeders.

ADRIAEN COLLAERT

Adrien Collaert, qui s'adonnait à la gravure sur bois et sur métaux, fut reçu, en 1580 dans la gilde de St-Luc, comme fils de maître. Ses confrères le choisirent en 1596 comme co-doyen et l'année suivante comme doyen en chef. Il mourut le 29 juin 1618 et fut enterré le 3 juillet suivant dans l'église cathédrale. Sa femme, Justine Galle, fille du graveur Philippe Galle, le précéda dans la tombe le 12 décembre 1616. Il forma bon nombre d'élèves ; nous citerons : E. van den Bos, J. de Bie et K. Cnyff (1594), H. van Merle (1697), A. Boen (1602), J. Lemmens (1605). Il grava ses propres dessins, mais reproduisit aussi les œuvres d'autres maîtres, tels Stradanus, Goltzius, Bernard, etc.

Adriaan Collaert, die de hout- en de plaatsnijkunst beoefende, werd ten jare 1580 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. De gildebroeders kozen hem in 1595 tot Mededeken en het jaar daarna tot Opperdeken. Hij stierf den 29n Juni 1618 en werd den 3n Juli in de hoofdkerk begraven. Zijne vrouw, Justina Galle, dochter van den graveerder Filip Galle, was hem den 12n December 1616 in het graf voorafgegaan. Hij leidde een groot getal leerlingen in de kunst op ; laat ons melden : E. van den Bos, J. de Bie en K. Cnyff (1594), A. van Merle (1597), A. Boen (1602), J. Lemmens (1605). Hij graveerde zijn eigene teekeningen, maar gaf ook platen uit naar andere meesters, zooals Stradanus, Goltzius, Bernard, enz.

ADAM VAN OORT, OUTDEKEN

Adam van Oort ou *van Noort* était fils du peintre Lambert van Oort et de Catherine van Broeckhuysen. Il naquit probablement en 1562 dans la maison que son père avait louée, courte rue du Gage et qui portait pour enseigne « de Vlucht in Egypte ». Il épousa Elisabeth Nuyts qui le rendit père de six enfants, et s'établit dans une demeure de la rue du Jardin qui portait pour enseigne « den Engel ». En 1587 il fut reçu maître de la gilde St-Luc dont il devint co-doyen en 1597 et premier doyen l'année suivante. Il mourut, suivant toutes probabilités, pendant le dernier trimestre de l'année 1641. Il jouit de son vivant déjà d'un grande réputation et les élèves qu'il forma sont trop nombreux pour être énumérés ici. Il suffira de rappeler qu'il eut l'honneur d'être le second maître de Rubens, et que le jeune peintre passa quatre ans dans son atelier après qu'il eut, en 1592, quitté son premier professeur Tobie van Haecht.

L'œuvre d'Adam van Noort est considérable, et à Anvers il existe encore plusieurs toiles qui témoignent de son grand talent. Il faut citer notamment : au Béguinage, un tryptique représentant la *Descente du St.-Esprit* et sur les volets l'*Ascension* et le *Jugement dernier ;* à l'église St-Paul : l'*Adoration des bergers ;* aux hospices : *St.-Jérôme* et une *Pieta* ; au musée Plantin, un portrait du fondateur de cette imprimerie ; mais surtout à l'église St-Jacques une magnifique œuvre représentant *St.-Pierre prenant dans la bouche du poisson l'obole destinée au payement de l'impôt.*

Adam van Oort of *van Noort* was zoon van den schilder Lambrecht van Noort en van Catharina van Broeckhuysen. Naar alle waarschijnlijkheid kwam hij in 1562 ter wereld, in een huurhuis der Korte Pandstraat, « de Vlucht in Egypte » geheeten. Hij verbond zich in den echt met Elisabeth Nuyts, die hem vader van zes kinderen maakte, en ging het huis « den Engel », in de Hofstraat, betrekken. In 1587 werd hij als meester aanvaard in de St-Lucasgilde, waarvan hij Mededeken werd in 1597 en Opperdeken het volgende jaar. Hij stierf hoogstwaarschijnlijk op het einde van 1641. Reeds van in zijn leven genoot hij groote faam en de leerlingen door hem

in de kunst opgeleid zijn te talrijk om hier te melden. Dat het voldoende zij aan te stippen dat hij de eer had de tweede meester van Rubens te zijn, die, nadat hij zijn eersten leermeester, Tobias van Haecht, verlaten had, vier jaren op zijn atelier verbleef.

Het werk van Adam van Noort is aanzienlijk, en hier te Antwerpen bestaan er nog ettelijke doeken tot staving van zijn groot talent. Zoo dienen bijzonder aangestipt te worden : op het Begijnhof : eene tryptiek, de *Nederdaling van den Heiligen Geest* met, op de zijluiken, *Ons Heer Hemelvaart* en het *Laatste Oordeel* ; in de bestuurzaal onzer Godshuizen : *St.-Hieronymus* en eene *Pieta ;* in het Museum Plantin-Moretus : een portret van den stichter dier drukkerij ; maar vooral in onze St-Jacobskerk een heerlijk kunstwerk : *St.-Petrus den Tolpenning uit den mond van den visch nemende.*

PEETER BOM

Pierre Bom, peintre, reçu dans la gilde St-Luc en 1564 ; en devint co-doyen en 1598 et premier doyen en 1599. Il mourut en 1627 ou 1628. Il eut quelques élèves parmi lesquels il faut citer : le peintre Vergoudts. Bom s'adonna spécialement à la peinture du paysage et se plût aussi à exécuter des aquarelles.

Pieter Bom, schilder, in de Gilde aangenomen in 1564 ; werd er Mededeken van in 1598 en Opperdeken in 1599. Hij stierf in 1627 of 1628. Hij had eenige leerlingen waaronder de schilder Vergoudts dient vermeld te worden. Bom legde zich vooral op het landschapschilderen toe en heeft ook ettelijke aquarellen uitgevoerd.

GULIAM DE VOS, OUTDEKEN

Guillaume de Vos, peintre, fils de Pierre de Vos, reçu en 1593, dans la gilde St-Luc, co-doyen en 1599 et doyen en chef en 1600. Il avait été dès 1559 élève du peintre portraitiste Jacques de Poindre de Malines. Quoique fort peu de détails soient connus sur cet artiste, il devait cependant jouir de certaine réputation puisque les registres de la gilde St-Luc renseignent un grand nombre d'élèves qui suivirent son enseignement. Ainsi entrèrent dans son atelier en 1594 W. Aps et H. Schenaert, 1597 H. de Noel, 1600 G. Verbruggen, 1602 B. Craywinckel, 1604 H. van Delft, 1606 C. Wils et B. Le Feuvre, 1607 S. Schilders, 1608 Fr. Pamfi, 1609 J. Soeterman, 1611 F. Bruno et M. de Wilde, 1612 H. Muyter, 1629 F. Clooet, etc.

Van Dyck fit le portrait à l'eau-forte de Guillaume de Vos. Cet artiste s'adonna spécialement à la peinture d'histoire.

Willem de Vos, schilder, zoon van Pieter de Vos, werd ten jare 1593 in de St-Lucasgilde aanvaard. In 1599 werd hij er Mededeken van en in 1600 Opperdeken. Van in 1559 was hij leerling geweest van den portretschilder Jacob de Poindre, van Mechelen. Alhoewel er maar weinig bijzonderheden over dezen kunstenaar gekend zijn, moet hij toch eene zekere faam genoten hebben, daar de aktenboeken der St-Lucasgilde melding maken van een groot getal leerjongens die zijn kunstonderwijs volgden. Zoo werden er op zijn werkhuis aangenomen : in 1594, W. Aps en H. Schenaert, 1597 H. de Noel, 1600 G. Verbruggen, 1602 B. Craywinckel, 1604 H. van Delft, 1606 C. Wils et B. Le Feuvre, 1607 S. Schilders, 1608 Fr. Pamfi, 1609 J. Soeterman, 1611 F. Bruno et M. de Wilde, 1612 H. Muyter, 1629 F. Clooet, enz.

Van Dyck maakte het geëtste portret van Willem de Vos.

Deze kunstenaar legde zich vooral op de historieschildering toe.

DAVIDT REMEUS, OUTDEKEN

David Remeeus, fils de Jean Remeeus et de Christine Lansman naquit à Anvers en 1559. Il fut initié aux éléments de l'art dans l'atelier de Pierre Lisaert où il entra en 1573 ; il reçut aussi des leçons de Martin De Vos qui devait devenir son beau-frère. Il entra en 1581 comme maître dans la gilde St-Luc. Les registres de cette corporation le qualifient de *Tafereelscylder*. Il fut honoré en 1600 de la dignité de co-doyen et en 1601 de celle de premier doyen. A son tour il reçut dans son atelier un grand nombre d'élèves ; les *Liggeren* en renseignent vingt, parmi lesquels on peut citer : Corneille De Vos, Hans de Neve, etc. Il n'était pas seulement peintre mais aussi doreur et exploitait une boutique de cadres, couleurs, tableaux, etc. située au Marché aux Souliers et portant pour enseigne « de Patiencie ». Il épousa Anna de Vos qui lui donna neuf enfants. Il mourut à Anvers le 11 juin 1626.

De ses œuvres picturales on ne conserve à Anvers qu'un tableau représentant *Madeleine Pénitente* et qui se trouve à l'église St-Jacques. Mais comme peintre et doreur officiel de la ville, il exécuta un grand nombre de travaux dont on retrouve trace dans les comptes communaux, notamment la dorure des cadrans de l'horloge de la cathédrale, la peinture des motifs de décoration extérieurs de la porte St-Georges, du Christ de la Place de Meir, des statues placées sur l'autel que la ville avait érigé à la cathédrale &c.

David Remeeus, zoon van Jan Remeeus en van Christina Lansman, kwam te Antwerpen in 1559 ter wereld. Hij genoot het eerste kunstonderwijs in het atelier van Pieter Lisaert, die hem in 1573 als leerjongen aannam. Hij ontving ook lessen van Marten de Vos die later zijn schoonbroeder zou worden. Ten jare 1581 werd hij als meester aanvaard in de St-Lucasgilde, welker aktenboeken hem als *tafereelscylder* vermelden. In 1600 werd hij tot Mededeken gekozen en in 1600 tot Opperdeken. Op zijne beurt nam hij een groot getal leerjongens aan ; de *Liggeren* geven er twintig op, waaronder Cornelis de Vos, Hans de Neve, enz. Hij was niet alleen schilder maar ook vergulder, en bovendien hield hij op de schoenmarkt nog eenen

winkel van lijstwerken, verven en schilderijen open : « de Patiencie ». Hij trad in den echt met Anna de Vos, die hem negen kinderen schonk. Hij stierf te Antwerpen den 11n Juni 1626.

Van zijne schildergewrochten bewaart men hier te Antwerpen slechts een enkel tafereel : de *Boetende Magdalena*, in de St-Jacobskerk. Als de voor de stad aangestelde schilder en vergulder voerde hij echter een aantal werken uit, waarvan men spoor vindt in de gemeenterekeningen, namelijk het vergulden van de wijzerplaten der hoofdkerk, het schilderen van versieringsmotieven aan de St-Jorispoort, het in kleur zetten van het Christusbeeld, op de Meir, en van de figuren op het door de stad opgerichte altaar in onze kathedraal, enz.

JAN BREUGEL, OUTDEKEN

heeft vereert het cleet van Pallas ende heeft den Violieren crans ghemaeckt aen het blasoen van den Olyftack ende de gulde gheschoncken

---

Jean Breugel ou *Breughel*, dit de Velours, fut un des plus grands peintres du commencement du XVIIe siècle. Fils du peintre Pierre Breughel (le drôle) et de Marie Coeck, il naquit à Bruxelles en 1568. Après avoir reçu les premières notions de peinture de sa grand' mère, Marie Bessemers, il vint à Anvers où il entra dans l'atelier de Pierre Goetkint. Jeune encore il voyagea à l'étranger, partant pour l'Allemagne, puis pour l'Italie où on le retrouve en 1593, à Rome, et en 1596 à Milan. Il revint peu après à Anvers où il se fit recevoir bourgeois le 4 octobre 1601. Il était entré en 1597 dans la gilde St-Luc comme fils de maître et en 1601 il fut élu co-doyen par ses confrères ; l'année suivante il remplit les fonctions de premier doyen. Il reçut dans son atelier plusieurs élèves dont le plus fameux est sans contredit Daniel Segers.

Jean Breughel épousa le 23 janvier 1599 Elisabeth de Jode qui mourut en 1603. Dès 1605 il se remaria avec Catherine van Marienberg qui lui survécut et ne décéda qu'en 1627. Il acheta, en 1604, à Anvers, une grande maison appelée « de Meerminne » située longue rue Neuve.

Dès 1599 il était entré dans la congrégation des romanistes dont il devint doyen. C'est à ce titre qu'il reçut comme membre en 1609 son ami Pierre Paul Rubens.

Comme on le voit par le texte ci-dessus, il fit divers dons à la gilde St-Luc, notamment un costume de Pallas ; il contribua aussi à la confection du blason de la corporation en peignant la couronne de fleurs.

Son talent était fort grand, et il s'appliqua surtout à peindre des fleurs et des fruits. Mais dans d'autres cas il reproduisit aussi des scènes de genre. Dans les diverses collections publiques d'Europe, il existe encore plus de deux cents de ses œuvres qui témoignent toutes de la perfection de son travail. Le musée d'Anvers possède de lui un

tableau de fleurs. A la bibliothèque Ambroisienne de Milan sont conservées de précieuses miniatures. Au Louvre de Paris se trouve son tableau : la *Bataille d'Arbelles ;* au musée de Brunswich, un *Concert d'oiseaux* et des *Nymphes dans un bois ;* au Belvedère de Vienne, *Enée aux enfers*, etc.; à Berlin, la *Forge de Vulcain*, une *Fête de Bacchus*, un *Bois avec animaux*, des *Nymphes chassant*, un *Combat d'Amazones*, etc. Mais c'est à Madrid qu'on rencontre le plus grand nombre de ses œuvres. Les musées de la capitale de l'Espagne renferment onze tableaux du maître représentant des fleurs ; puis d'autres toiles ont pour sujet, les *Cinq Sens*, les *Quatre Eléments*, le *Paradis terrestre*, *Vénus et Cupidon*, *Arts et Sciences*, etc.

Jean Breughel travailla aussi en collaboration avec les principaux artistes de son temps, notamment : François Francken II, J. de Momper, Otto van Veen, J. Rottenhamer et le grand Rubens. Au musée d'Anvers est exposée une toile : le *Sauveur mort pleuré par les saintes Femme et par St.-Jean*, dont les personnages sont l'œuvre du pinceau de Rubens et le paysage de celui de Breughel. A l'église St-Jacques se voit un *Christ en Croix*, dû à la collaboration de Breughel et de François Francken, ainsi que de jolis tableaux de fleurs dans la chapelle de Notre-Dame de Bon Vouloir à Duffel.

Il avait obtenu le titre de peintre de leurs Altesses, et en maintes occasions Albert et Isabelle lui donnèrent des preuves de l'admiration qu'ils ressentaient pour son talent. Jean Breughel mourut à Anvers le 13 janvier 1625. Il fut enterré dans l'église St-Georges. Une épitaphe en marbre, sculptée par Robert de Nole et ornée de son portrait par Rubens, y fut placée à sa mémoire.

Jan Breugel of *Breughel*, de Fluweelen, zoon van den Viezen Breughel en van Maria Coeck, zag het levenslicht te Brussel in 1568. Hij was een der grootste schilders van het begin der XVIIe eeuw. Na bij zijne grootmoeder de eerste beginselen der kunst aangeleerd te hebben, kwam hij naar Antwerpen en trad er op het atelier van Pieter Goetkint. Hij was nog jong toen hij naar den vreemde toog, eerst naar Duitschland en daarna naar Italië, alwaar wij hem in 1593 te Rome vinden en in 1596 te Milaan. Kort nadien keerde hij naar Antwerpen terug en deed er zich den 4^n^ October 1901 als poorter erkennen. Reeds in 1597 was hij in de St Lucasgilde aanvaard als meesterszoon en in 1601 werd hij er Mededeken van gekozen ; het volgend jaar bekleedde hij de hooge waardigheid van Opperdeken. Verscheidene leerjongens, waaronder Daniël Segers

ontegensprekelijk de beroemdste is, kwamen in zijn atelier werken.

Jan Breughel trad den 25n Januari 1599 in het huwelijk met Elisabeth de Jode, welke in 1603 overleed. In 1605 ging hij reeds eene nieuwe echtverbintenis aan met Catharina van Marienburg, die hem overleefde en eerst in 1627 stierf. In 1604 kocht hij een groot huis in de Lange Nieuwstraat, « de Meerminne » geheeten.

Reeds in 1599 zagen de Romanisten hem in hunne rangen treden ; later riepen zij hem tot Deken uit, in welke hoedanigheid hij in 1609 zijnen vriend, Pieter Pauwel Rubens, als lid van dit broederschap ontving.

Zooals het uit bovenstaanden tekst blijkt deed hij aan de St-Lucasgilde verschillende giften, namelijk een Pallaskostuum ; ook werkte hij mede aan het blazoen der *Violieren,* waar hij de bloemenkroon van schilderde.

Hij bezat zeer veel talent en maalde meestal bloemen en vruchten, alhoewel hij ook genrestukken leverde. In de verschillende openbare verzamelingen van Europa bestaan er nog een tweehonderdtal zijner werken die alle van zijn degelijk talent en van de keurigheid van zijn penseel getuigen. Het Antwerpsch Museum bezit een bloemstuk van zijne hand ; in de Ambrosiaansche bibliotheek van Milaan bewaart men kostbare miniatuurschilderingen van den meester. In het *Louvre* van Parijs vindt men zijn tafereel, de *Slag van Arbella ;* in het Museum van Brunswijck, een *Vogelenconcert* en *Nimfen in het Woud ;* in het Belvedere te Weenen, *Æneas in de Hel,* enz. ; te Berlijn, de *Smis van Vulkaan,* het *Bacchusfeest,* een *Woud met allerlei dieren. Nimfen op jacht, Amazonenstrijd,* enz. Het is echter te Madrid dat men het grootste getal werken van den beroemden meester aantreft. Het Museum van Spanje's hoofdstad bezit er elf tafereelen van met bloemen ; dan nog een aantal andere doeken : de *Vijf Zinnen,* de *Vier Elementen,* het *Aardsch Paradijs, Venus en Cupido, Kunsten en Wetenschappen,* enz.

Te Duffel, in de kapel van O.-L.-Vrouw van Goeden Wil, treft men ook eenige puike bloemstukjes aan van zijne hand.

Jan Breughel schilderde ook in medewerking met de voornaamste kunstenaars van zijnen tijd, zooals met Frans Francken II, J. de Momper, Otto van Veen, J. Rottenhamer en den grooten Rubens. Hier te Antwerpen ziet men in het Museum een doek : het *Lijk des Zaligmakers beweend door de Heilige Vrouwen en Joannes ;* de figuren zijn door Rubens geschilderd, het landschap is van Breughel. In de St-Jacobskerk hangt een *Christus aan het Kruis,* waaraan Breughel en Frans Francken samen gewerkt hebben.

Hij werd vereerd met den titel van *Kunstschilder Harer Hoogheden* en in ettelijke omstandigheden gaven Albrecht en Isabella hem hooge blijken van hunne bewondering voor zijn talent.

Jan Breughel stierf hier te Antwerpen den 13 Januari 1625 en werd begraven in de St-Joriskerk, waar er een marmeren grafstuk geplaatst werd, door Albrecht de Nole vervaardigd, en waarin Rubens het portret van zijn betreurden vriend schilderde.

OCTAVIO VAN VEEN, OUTDEKEN

Octave van Veen, mieux connu sous le nom d'*Otto Venius*, naquit en 1558 à Leiden. Il était fils du bourgmestre Corneille van Veen et de Gertrude Neckin. Il reçut sa première éducation dans sa ville natale sous la direction d'Isaac Klaassen Swanenburg. A la suite des troubles politiques, il arriva en 1572 à Anvers, mais quitta cette ville l'année suivante pour se rendre à Aix-la-Chapelle, puis à Liège, où il reçut des leçons de Dominique Lampsonius. En 1576 il gagna l'Italie, et arrivé à Rome, entra dans l'atelier de Frederico Zucchero où il resta cinq ans. Il revint ensuite à Liège et devint page de l'archiduc Ernest de Bavière. En 1585 il obtint le titre de peintre de la Cour d'Alexandre Farnèse.

C'est en 1592 qu'il s'établit à Anvers ; il y acheta l'année suivante une maison située dans la *Bargie* ou *Vuilestraet*. Il fut reçu dans la gilde de St-Luc en 1593 et en devint doyen en 1602 et 1603. Il fut gratifié plus tard du titre du peintre des archiducs. En 1612 il fut nommé warradin de la Monnaie de Bruxelles, ce qui le força à s'établir dans la capitale.

Otto Venius, qui avait épousé Anna Loets, mourut à Bruxelles le 6 mai 1629. Il avait eu sept enfants.

Etant à Anvers il reçut dans son atelier plusieurs élèves, notamment en 1600 J. Rol, J. Bonsius, A. Put. Il fut aussi le troisième maître auquel Pierre-Paul Rubens vint demander le complément de son éducation artistique. Il est même prouvé qu'il exécuta certains travaux en collaboration avec son élève. L'œuvre d'Otto Venius est considérable. Il fit un certain nombre de portraits officiels, tels ceux d'Alexandre Farnèse, de l'archiduc Albert, de Philippe IV, etc. Mais ses tableaux représentent surtout des sujets religieux ou allégoriques. Pour ne citer que ceux qui existent encore à Anvers, nous indiquerons au Musée : *Zachée sur le figuier*, la *Vocation de St.-Matthieu*, *Acte de charité de St.-Nicolas*, *St.-Nicolas sauvant ses ouailles de la famine*, *St.-Paul devant le président Félix à Césarée ;* à la cathédrale : la *Cène* et la *Résurrection de Lazare ;* à St-Jacques : le *Christ apparaissant à Madeleine*, *Ste Cécile jouant de l'orgue*, etc. ; à St-André ; le *Martyre de St.-André*, etc. Au musée de Bruxelles sont exposés le *Portement de la Croix*, le *Mariage mystique de Ste-Catherine*, le *Crucifiement*, une *Ste-Famille*,

etc. ; à l'église St-Bavon, à Gand, une *Résurrection de Lazare*. Le même sujet se retrouve à l'église Ste-Waudru, à Mons. A l'hôtel de ville de Louvain est conservée une *Résurrection du Christ*. Dans les musées étrangers on rencontre aussi plusieurs œuvres du maître.

Otto Venius publia également un certain nombre de recueils illustrés, collections d'emblêmes, suites de scènes historiques. Erudit de valeur, il composa quelques ouvrages rédigés en latin et consacrés surtout à des sujets philosophiques.

Octaaf van Veen, beter gekend onder den naam van *Otto Vænius*, kwam te Leiden in 1558 ter wereld. Hij was de zoon van den Burgemeester Cornelis van Veen en van Geertruida Neckin. De eerste beginselen der kunst werden hem in zijne geboortestad, door Izaak Klaassen Swanenburg, ingeprent. Ten gevolge der politieke beroerten kwam hij in 1572 naar Antwerpen gevlucht, maar verliet onze stad reeds het jaar daarop om zich naar Aken en verder naar Luik te begeven, in welke laatste stad hij de kunstlessen ontving van Dominicus Lampsonius. In 1576 trok hij naar Italië. Te Rome aangekomen, werd hij er leerling van Frederik Zucchero en bleef vijf jaren onder de leiding van dien meester werken ; vervolgens keerde hij terug naar Luik waar hij page werd van den Aartshertog Ernest van Beieren. In 1585 benoemde Alexander Farnèse hem tot Hofschilder.

Het is in 1592 dat hij zich voor goed te Antwerpen vestigde en het jaar nadien kocht hij er een huis in de *Bargie* of *Vuilestraat*. In 1593 zag hij zich in de St-Lucasgilde aanvaard en tot Deken verkozen in 1602 en 1603. Later werd hij door Albrecht en Isabella tot hunnen schilder verheven. Toen hij, in 1612, Wardyn der Munt van Brussel benoemd werd was hij verplicht zich in de hoofdstad te vestigen.

Otto Venius was in den echt getreden met Anna Loets, welke hem zeven kinderen schonk. Hij stierf te Brussel den 6n Mei 1629.

Tijdens zijn verblijf in onze stad kwamen er verscheidene leerlingen op zijn atelier werken, namelijk in 1600 J. Rol, J. Bonsius en Put. Hij was ook de derde meester van Pieter-Pauwel Rubens en had de eer de kunstopleiding van dit wereldberoemd talent te voltooien. Het is zelfs bewezen dat hij, voor zekere zijner schildergewrochten, de medewerking van zijnen leerling inriep.

Het werk van Otto Venius is aanzienlijk. Hij schilderde een aantal officieele portretten, waaronder die van Alexander Farnèse,

van Aartshertog Albrecht, van Philips IV, enz. Wat zijne schilderijen betreft, deze stellen meestal godsdienstige of allegorische onderwerpen voor. Om slechts deze te noemen welke men hier te Antwerpen thans nog bezit, laat ons aanstippen : in het Museum, *Zacheus in den Vijgenboom*, de *Roeping van St-Mattheus*, *Liefdadigheid van St-Nikolaas*, *St-Nikolaas redt de geloovigen van den hongersnood*, *St-Paulus vóór den Président van Cæsarea*; in de hoofdkerk, het *Laatste Avondmaal* en de *Opwekking van Lazarus ;* in St-Jacobskerk, *Christus aan Magdalena verschijnende*, *Ste-Cecilia op het orgel spelende*, enz. ; in St-Andries, de *Martelie van St-Andreas*, enz. In het Museum van Brussel treft men ook verscheidene zijner werken aan : de *Kruisdraging*, het *Mystiek Huwelijk van Ste-Catherina*, *Christus aan het kruis genageld*, eene *Heilige Familie*, enz. ; in St-Bavo te Gent, eene *Opwekking van Lazarus*. Hetzelfde onderwerp bevindt zich ook in St-Waltrudiskerk te Bergen. Op het stadhuis van Leuven bewaart men eene *Verrijzenis van Christus*. In de buitenlandsche museums treft men, van dezen meester, ook menig kunstwerk aan.

Otto Venius heeft bovendien eene menigte zinnebeeldige, historische en geïllustreerde werken uitgegeven. Hij bezat eene veelomvattende geleerdheid en heeft eenige latijnsche werken geschreven waarin hij vooral wijsgeerige onderwerpen behandelt.

JAN COLYNS DE NOLA, OUTDEKEN

Jean Colyns de Nole, sculpteur, fils de Jacques, naquit à Utrecht. Il vint s'établir à Anvers où il fut reçu bourgeois le 7 mai 1593.

En 1594 il entra comme maître dans la gilde St-Luc ; il en devint en 1603 co-doyen et premier doyen l'année suivante. Il remplit aussi à Anvers la charge de capitaine de la garde bourgeoise. Il épousa, le 20 février 1596, Susanne de Bruyn et mourut le 14 septembre 1624 ; il fut enterré dans l'église de St-Jacques.

Parmi ses principales œuvres, dont plusieurs furent exécutées en collaboration avec Robert Colyns de Nole, il faut citer deux statues en bois de St-Pierre et St-Paul, commandées par la gilde des romanistes pour l'autel du St-Sacrement de la cathédrale d'Anvers, le tombeau de l'évêque Mirœus pour la même église, huit statues en pierre de David, Moïse, Salomon, Isaïe, Jérôme, Ezechiel, Daniel et Aggée, pour l'autel de la Vierge, également dans la cathédrale, etc. L'ancien maître-autel en marbre, placé autrefois dans le chœur de la même église, était également l'œuvre de Jean et Robert Colyns de Nole.

Jan Colyns de Nole, beeldhouwer, zoon van Jacob, werd te Utrecht geboren. Hij kwam zich te Antwerpen vestigen en werd den 7n Mei 1593 als poorter onzer stad erkend.

In 1594 trad hij in de St-Lucasgilde ; hij werd er Mededeken van in 1603 en het volgende jaar Opperdeken. Hij bekleedde te Antwerpen ook het ambt van kapitein der Burgerlijke Wacht. Den 20n Februari 1596 was hij in den echt getreden met Suzanna de Bruyn ; hij overleed den 14 September 1624 en werd in St-Jacobskerk begraven.

Onder zijne voornaamste gewrochten, waarvan er verscheidene uitgevoerd werden met de medewerking van Robrecht Colyns de Nole, dienen aangestipt te worden : twee houten beelden van St-Petrus en St-Paulus, door de Gilde der Romanisten besteld voor het H. Sacramentsaltaar der kathedraal ; het grafstuk van den bisschop Mirœus voor dezelfde kerk ; voor het altaar van O. L. Vrouw, eveneens in de kathedraal, acht steenen beelden van David, Mozes, Salomon, Isaïas, Jeremias, Ezechiël, Daniël en Aggœus, enz. Het marmeren hoogaltaar, hetwelk zich eertijds op het koor derzelfde kerk bevond, was eveneens het werk van Jan en Robrecht Colyns de Nole.

Thomas Cassiers

Thomas Cassiers, *Cassier* ou mieux *Casier*, peintre, mais surtout marchand d'objets d'art, fut reçu en 1593 dans la gilde St-Luc où il obtint la place de co-doyen en 1604 et de premier doyen en 1605. Il épousa Susanne Gheens ; il mourut le 12 avril 1614 ; sa femme le précéda dans la tombe le 15 avril 1606 ; ils furent enterrés dans l'église du couvent de Dominicains.

Thomas Cassiers, *Cassier* of liever *Casier*, schilder, maar vooral koopman in kunstvoorwerpen, werd ten jare 1593 in de St Lucasgilde aanvaard, Mededeken gekozen in 1604, en Opperdeken in 1605. Hij trad in het huwelijk met Suzanna Gheens en stierf den 12n April 1614 ; zijne vrouw was den 15n April 1606 overleden. Beiden werden in het Predikheerenklooster begraven.

ROBRECHT COLYNS DE NOLA, OUTDEKEN

Robert Colyns de Nole, un des meilleurs et des plus féconds sculpteurs de cette époque est né à Utrecht de Jacques Colyns de Nole. Etant venu se fixer à Anvers, il y acquit le droit de bourgeoisie le 21 mai 1593. En 1591 il avait déjà été reçu dans la gilde St-Luc et en 1605 ses confrères l'élurent co-doyen, pour devenir premier doyen en 1606. Parmi ses élèves on cite les noms de G. van Brussel, reçu dans son atelier en 1595 et de M. van Boven en 1600. Son talent lui valut de nombreuses faveurs officielles et le 24 mars 1604, il fut nommé sculpteur de leurs Altesses. Il mourut en 1636. Outre les travaux exécutés en collaboration avec Jean Colyns de Nole, il faut rappeler parmi ses meilleures œuvres la statue de la Vierge du portail occidental de la cathédrale d'Anvers, le monument en albâtre de l'archiduc Ernest, dans le chœur de Ste-Gudule à Bruxelles, le retable du maître-autel et quatorze statues dans l'église de Montaigu, plusieurs statues pour le couvent des Carmélites à Bruxelles, de nombreuses sculptures dans l'église des Célestins à Heverlé, le tombeau de Guillaume de Croy dont les débris sont conservés aujourd'hui dans la chapelle des Capucins à Enghien, une statue en bois de Charles-Quint pour la ville de Gand, la clôture du mausolée d'Antoine Triest et le maître-autel du chœur de la cathédrale de St-Bavon à Gand ; ce dernier ayant depuis été transféré dans l'église St-Gommaire à Lierre ; de nombreuses statues conservées dans l'église St-Jacques et dans l'ancienne église des Jésuites à Anvers, etc.

Robrecht Colyns de Nole, zoon van Jacob Colyns de Nole, kwam te Utrecht ter wereld en was een der beste en vruchtbaarste beeldhouwers van dien tijd. Zich te Antwerpen gevestigd hebbende verkreeg hij er, den 1n Mei 1593, het poorterreeht. De St-Lucasgilde ontving hem in 1591 in haren schoot en riep hem in 1605 tot Mededeken uit ; in 1605 werd hij tot Opperdeken verheven. Onder zijne leerlingen meldt men de namen van G. van Brussel in 1595, en van M. van Boven in 1600, in zijn werkhuis aangenomen Zijn talent verwierf hem talrijke gunsten van wege de regeering en den 24n Maart 1604 werd hij tot beeldsnijder Hunner Hoogheden benoemd. Hij overleed in 1636.

Buiten de werken welke hij, samen met Jan Colyns de Nole, (waarover wij reeds gesproken hebben) vervaardigd heeft, hoeven wij onder zijne beste gewrochten te melden : het Mariabeeld boven den westelijken ingang der Antwerpsche kathedraal ; het albasten gedenkstuk van Aartshertog Ernest, opgericht in de Ste-Gudulakerk te Brussel ; het hoogaltaarblad en veertien beelden in de kerk van Scherpenheuvel ; verschillende beelden voor het Karmelietenklooster te Brussel ; talrijke beeldhouwwerken voor de kerk der Celestijner-monniken te Heverlé ; het grafgedenkstuk van Willem van Croy, waarvan de overblijfsels thans in de kapel der Franciscaner monniken te Edingen nog bewaard worden, een houten beeld van Karel V voor de stad Gent, de afsluiting van het praalgraf van Antoon van Triest en het hoogaltaar van St-Baafs te Gent, welk laatste werk sindsdien in de kerk van St-Gommarus te Lier is overgeplaatst geworden ; voorts talrijke beelden, heden nog in St-Jacob en in de oude kerk der Jesuieten te Antwerpen bewaard, enz.

ABRAHAM JANSSENS, OUTDEKEN

Hy heeft de gulde vereert met eenen purperen satynen mantel met gout ghebordurt.

Abraham Janssens, qui fit don à la confrérie des *Violieren* d'un manteau de satin pourpre brodé d'or, était entré dans cette compagnie artistique en 1601 ; il l'avait dirigée comme co-doyen et premier doyen, successivement en 1606 et 1607.

Né à Anvers en 1575 de Jean Janssens et de Roelofken van Huysen, il suivit d'abord les leçons de Jean Snelliuck dont il devint l'élève en 1585. Il fit probablement peu après un voyage d'étude en Italie.

Il peignit un grand nombre de portraits et d'allégories, mais surtout des tableaux religieux. Le musée d'Anvers possède de ce peintre trois tableaux : l'*Adoration des Mages*, la *Sainte Vierge* et le *Dieu de l'Escaut*. On trouve encore en l'église Notre-Dame la *Mort de la Vierge* et les *Quatres docteurs de l'Eglise* ; à l'église de St-Charles-Borromée, *Notre Seignenr, St-Paul* et les *Douze Apôtres ;* au musée de Bruxelles, la *Foi et l'Espérance soutenant la vieillesse ;* à St-Rombaut à Malines, *St-Luc peignant la Vierge ;* à Notre-Dame à Bruges, une *Adoration des Bergers ;* à St-Bavon à Gand, une *Descente de Croix ;* à l'église St-Pierre de la même ville, la *Pèche Miraculeuse*, etc.

Abraham Janssens eut plusieurs élèves, entre autres P. F. Lellilyo et surtout Etienne Wils.

Il épousa, le 1r mai 1602, Sara Goetkint et mourut en 1632 ; il fut enterré le 25 janvier de cette année en l'église Notre-Dame d'Anvers.

Abraham Janssens, die aan de Gilde der *Violieren* een purpersatijnen en met goud gestikten mantel schonk, werd in 1604 als lid dier kunstvereeniging aanvaard om er, in 1606 en 1607, opvolgentlijk Mededeken en Opperdeken van te worden.

Hij was zoon van Jan Janssens en van Roelofken van Huysen, en werd in 1575 te Antwerpen geboren. Zijne eerste lessen kreeg hij van Jan Snellinck, wiens leerling hij werd in 1585. Waarschijnlijk deed hij nadien ook eene kunstreis naar Italië.

Hij schilderde een groot getal portretten en allegories, maar vooral

godsdienstige onderwerpen. Het Antwerpsch Museum bezit drie tafereelen van den meester : de *Aanbidding der Wijzen*, de *Heilige Maagd* en *Scaldis en Antverpia*. In onze hoofdkerk bewaart men de *Dood van Maria* en de *Vier Kerkvaders ;* in de kerk van St-Carolus-Borromeus : *Ons Heer*, *St-Paulus* en de *Twaalf Apostelen ;* te Brussel, in het Museum : het *Geloof en de Hoop*, *den Ouderdom ondersteunende ;* in St-Rombouts te Mechelen : *St-Lucas*, *die het portret van Onze-Lieve-Vrouw schildert ;* in de hoofdkerk van Brugge, eene *Aanbidding der Herders ;* in St-Baafs te Gent, eene *Kruisafdoening* en in de St-Pieterskerk derzelfde stad, de *Wonderbare Vischvangst*.

Abraham Janssens heeft verscheidene leerlingen gehad, onder dewelke P. F. Lellilyo en vooral Steven Wils dienen aangestipt te worden.

Den 1n Mei 1602 trad hij in den echt met Sara Goetkint ; hij stierf in 1632 en werd den 25n Januari in O.-L.-Vrouwekerk van Antwerpen begraven.

PEETER DE JODE, OUTDEKEN

Pierre de Jode, graveur, fils de Gérard de Jode et de Paschasie N..., né à Anvers en 1570, y décéda le 9 août de l'année 1634. Il apprit les éléments de son art dans l'atelier de Goltzius et visita ensuite l'Italie. En 1599 il fut reçu dans la gilde de St-Luc ; en 1607 il fut choisi comme co-doyen de cette corporation artistique et l'année suivante comme premier doyen. Son influence sur l'école de gravure flamande fut considérable et ses travaux lui obtinrent une grande réputation. Il travailla d'après Vanni, le Titien, Jean Cousin, etc. ; il grava la suite de costumes qu'avait dessinée Sébastien Vrancx. Sa planche d'après Rubens : le *Christ remettant les clefs à St-Pierre,* est célèbre. Il fit aussi les portraits de Juste Lipse, de Marc van Vaernewyck et d'autres encore. On trouve son portrait dans l'iconographie de van Dyck. Il forma quelques élèves, entre autres J. Dooms en 1612, H. De Coninck en 1620, G. Willems en 1625, C. Coeck en 1631. On assure que c'est sous sa direction aussi que travaillèrent Michel Lasne, O. Caen et Nicolas Ryckemans.

Pierre de Jode avait épousé, en l'église St-Jacques à Anvers, le 4 août 1602, Susanne Verhulst, qui lui donna trois enfants, parmi lesquels un fils, Pierre de Jode, le jeune, qui suivit la carrière artistique de son père.

Pieter de Jode, plaatsnijder, zoon van Geeraard de Jode en van Paschasia N..., werd te Antwerpen in 1570 geboren en overleed er den 9n Augustus 1634. De eerste beginselen der kunst werden hem ingeprent door Goltzius ; daarna ondernam hij eene reis naar Italië. Ten jare 1599 in de St-Lucasgilde aangenomen, zien wij hem in 1607 tot Mededeken verkozen en het volgende jaar tot Opperdeken verheven. Hij oefende een aanzienlijken invloed uit op de Vlaamsche graveerschool en hij genoot weldra eene buitengewone faam. Hij werkte naar Vanni, naar den Titiaan, naar Jan Cousin, enz. ; hij graveerde insgelijks de reeks kleederdrachten door Sebastiaan Vrancx geteekend. Zijne plaat naar Rubens, *Christus de sleutels aan St-Petrus overhandigende* is, om zoo te zeggen, wereldberoemd. Hij maakte ook het portret van Justus Lipsius, van Marcus van Vaernewyck en van

meer anderen. In de iconografie van van Dyck treft men zijn portret aan. Hij vormde eenige leerlingen ; zoo nam hij J. Dooms in zijn werkhuis aan in 1612, H. de Coninck in 1620, G. Willems in 1625 en C. Coeck in 1631. Ook verzekert men dat Michaël Lasne, O. Caen en Nicolaas Ryckemans eveneens onder zijne kunstleiding zouden gewerkt hebben.

Pieter de Jode had zich den 14n Augustus 1602, in St-Jacobskerk, in den echt verbonden met Suzanna Verhulst, welke hem drie kinderen schonk, waaronder een zoon, Pieter de Jode, de jonge, die de kunstloopbaan zijns vaders volgde.

HENDRICK VAN BALEN, OUTDEKEN

heeft gegeven een swert satynen cleet met silver geboort, heeft mede aen het blasoen van den Olyftack eenige figurkens gemaeckt en de gulde geschoncken.

Henri van Balen, dont notre régistre mentionne la générosité à l'occasion du don qu'il fit aux *Violieren* d'une robe en satin noir bordée d'argent, collabora aussi à la confection du blason de la gilde en peignant quelques petites figures du rébus. Il était entré dans la gilde St-Luc en 1593 et obtint de ses confrères sa nomination de co-doyen en 1608 et de premier doyen en 1609.

Henri van Balen, le vieux, dont on trouve le nom également orthographié Balen, Bael, Baelen et même Balle, naquit à Anvers en 1575. Il était fils de Guillaume van Balen et de Mathilde van Alten, et épousa, le 9 septembre 1605, Marguerite Briers. Il habita successivement à Anvers dans deux différents immeubles situés longue rue Neuve. Collectionneur éclairé, il avait réuni dans sa galerie des séries importantes de tableaux, dessins, gravures, médailles, etc.

Il reçut dans son atelier un grand nombre d'élèves ; les listes de la gilde St-Luc en renseignent 26 parmi lesquels les plus connus sont : André Snellinck, Snyders et surtout Antoine van Dyck. Trois de ses fils s'initièrent aussi, sous sa direction, aux principes de l'art.

Henri van Balen mourut à Anvers le 17 juillet 1632 ; sa femme le suivit dans la tombe le 23 octobre 1638. Ils furent enterrés dans l'église St-Jacques. Sur leur tombeau fut placée une épitaphe en marbre sculptée par J. van Meldert et ornée des portraits des défunts et d'une *Résurrection*, œuvres dues au pinceau de van Balen.

Il peignit un grand nombre de toiles consacrées surtout à des sujets religieux et mythologiques. Il exécuta aussi plusieurs portraits et travailla également avec d'autres artistes, animant de figures les paysages de J. de Momper, de Breughel, de van Kessel, etc.

Le musée d'Anvers possède de cet artiste la *Prédication de St-Jean Baptiste* et deux volets représentant un *Concert d'Anges* completés, au revers, en grisaille, par les figures de St-Philippe et Ste-Anne. Mais c'est au musée de Dresde que l'on peut retrouver la collection la plus

complète d'œuvres de van Balen ; on y conserve en effet sept tableaux représentant presque tous des scènes empruntées à la mythologie.

On trouve le portrait de van Balen dans l'iconographie de van Dyck. Van Balen qui pendant sa jeunesse avait fait un séjour en Italie, fut nommé en 1613 doyen de la gilde des Romanistes.

Hendrik van Balen, van wiens mildheid onze register melding maakt ter gelegenheid van een door hem aan de *Violieren* geschonken kleed, uit zwart satijn gesneden en met zilveren boordsel afgezet, werkte ook mede aan het blazoen der gilde, in welks rebus hij eenige kleine figuren schilderde. De St-Lucasgilde nam hem in 1593 in haren schoot op om hem nadien, in 1608 en 1609, opvolgentlijk tot Mededeken en Opperdeken te verheffen.

Hendrik van Balen, de oude, wiens naam men ook Balen, Bael, Baelen en zelfs Balle geschreven vindt, werd te Antwerpen in 1575 geboren. Hij was zoon van Willem van Balen en van Machteld van Alten, en trad den 9n september 1605 met Margareta Briers in den echt. Hij woonde hier ter stede in de Lange Nieuwstraat opvolgentlijk in twee verschillende huizen. Met veel doorzicht en goeden smaak bracht hij eene belangrijke verzameling bijeen van schilderijen, teekeningen, gravuren, medaliën, enz.

Hij heeft een groot getal leerlingen gehad ; de naamrollen der St-Lucasgilde vermelden er 26, waaronder men als de meest gekende aanstippen kan : Andries Snellinck, Snyders en vooral Antoon van Dyck. Drie zijner zonen traden ook, onder zijne leiding, de kunstbaan op.

Hendrik van Balen stierf te Antwerpen den 17n Juli 1632 ; zijne vrouw volgde hem den 23n Oetober 1638 ter eeuwige ruste. Beiden werden in St-Jacobskerk begraven en op hunne tombe werd er een marmeren gedenkteeken geplaatst, door J. van Meldert gebeiteld en versierd met hun beider afbeeldsels en met eene *Verrijzenis,* werken door van Balen zelf gepenseeld.

Hij maalde een aanzienlijk getal doeken, vooral godsdienstige en mythologische onderwerpen. Hij maakte ook verscheidene portretten en schilderde eveneens de figuren op verschillende landschappen van J. de Momper, van Breughel, van van Kessel, enz.

Het Antwerpsch Museum bezit van dien kunstenaar de *Prediking van St-Joannes den Dooper* en twee luiken die een *Engelenconcert* voorstellen ; dit laatste gewrocht is, op de achterzijden, volledigd met de beeltenissen van St-Philippus en Ste-Anna in grauwschil-

dering. 't Is in het Museum van Dresden echter dat men de volledigste verzameling zijner werken aantreft ; er hangen daar niet minder dan zeven tafereelen, door van Balen geborsteld, en welke, bijna alle, onderwerpen voorstellen aan de godenleer ontleend.

In de iconografie van van Dyck vindt men het portret van den meester.

Van Balen, die in zijne jeugd eene kunstreis naar Italië deed, werd in 1613 tot hoofdman benoemd van de gilde der Romanisten.

THEODOR GALLE, OUTDEKEN

Théodore Galle, graveur de mérite, fils aîné du graveur Philippe Galle et de Catherine Roelandt, naquit à Anvers et fut baptisé dans l'église Notre-Dame le 16 juillet 1571. Il eut son père pour premier professeur. Plus tard il se rendit à Rome où il se perfectionna par l'étude des maîtres anciens. Revenu à Anvers il ouvrit une boutique de gravures. Ilfut reçu dans la gilde St-Luc en 1594 ; en devint co-doyen en 1619 et premier doyen en 1610. Il forma plusieurs élèves, notamment Gillis van Schoor, Corneille Thielmans, Aug. Suarez, etc. Il grava de nombreuses planches d'après les toiles de Martin de Vos, P. P. Rubens, Otto Venius, J. De Momper, etc. Mais il composait souvent lui-même les dessins qu'il reproduisait ensuite par le burin, tel fut entre autres le cas pour le frontispice de l'ouvrage du Père d'Aiguillon sur l'optique. Il grava aussi les planches pour le missel édité par Plantin en 1613, en ajouta de nouvelles à l'édition de 1614, et refit, sur un moindre format, celles de l'édition de 1615. Il publia encore diverses suites de portraits remarquablement exécutés.

Il avait épousé, le 2 août 1598, Catherine Moerentorf, petite fille de Chr. Plantin, ce qui explique ses intimes relations avec la grande imprimerie Plantinienne.

Il mourut en 1633 et fut enterré le 18 décembre de cette année.

Il habitait rue des Tanneurs dans une maison portant pour enseigne *de Witte Lelie*.

Theodoor Galle, oudste zoon van den plaatsnijder Filip Galle en van Catharina Roelandt, te Antwerpen geboren, werd den 16n Juli 1571 over de doopvont gehouden. Zijn vader was zijn eerste leermeester. Later trok hij naar Italië waar hij zich door de studie der oude meesters in de kunst volmaakte. In zijne geboortestad teruggekeerd opende hij er eenen prentenwinkel.

Hij was een verdienstelijk graveerder. De St-Lucasgilde ontving hem ten jare 1594 als vrijmeester in haren schoot ; in 1619 werd hij tot Mededeken verheven en in 1620 tot Opperdeken. Hij vormde ettelijke leerlingen, namelijk Gillis van Schoor, Cornelis Thielmans,

Aug. Suarez, enz. Talrijke tafereelen van Marten De Vos, P. P. Rubens, Otto Venius, J. De Momper, enz., werden door hem in koper gesneden ; niet zelden echter bracht hij eigene teekeningen op plaat zooals het onder meer het geval was met het titelblad van het werk van Pater d'Aiguillon over de optiek. Hij graveerde ook de platen voor het missaal in 1613 door Plantin uitgegeven, voegde er nieuwe bij voor de uitgaaf van 1614 en hermaakte, op verkleinde schaal, die der uitgave van 1615. Hij vervaardigde ook verschillende reeksen van meesterlijk uitgevoerde portretten.

Op 2n Augustus 1598 had hij zich in den echt verbonden met Catharina Moerentorf, kleindochter van Chr. Plantin, waardoor zijne nauwe betrekkingen met de beroemde Plantiniaansche drukkerij verklaard wordt.

Hij stierf in 1633 en werd den 18n December van hetzelfde jaar begraven.

Hij woonde, in de Huidevetterstraat, in het huis *de Witte Lelie* geheeten.

JOOS DE MOMPER, OUTDEKEN

Hy heeft het cleet gegeven aen de Violier.

Josse de Momper que van Dyck, sur le beau portrait à l'eau-forte qu'il en a fait, qualifie de *Pictor montium Antverpiæ*, naquit à Anvers, croit-on, vers 1564. Il était fils du peintre Barthélemy de Momper et de Susanne Halfroose. Il reçut les premières leçons de son père et ne tarda pas à produire lui-même des œuvres qui lui valurent bientôt une grande réputation, surtout comme paysagiste. Beaucoup de ses tableaux sont peints avec la collaboration d'autres artistes, tels Vrancx, van Balen, Francken, Snellinck, etc. qui en exécutaient les figures.

Il se maria le 4 septembre 1590 avec Elisabeth Gobyn dont il eut dix enfants, et habita pendant la plus grande partie de son existence la maison appelée de *Vliegende Os*, place du canal. Il mourut à Anvers en 1635.

Il avait été reçu dans la gilde St-Luc en 1581 ; plus tard, en 1610, il en devint co-doyen et premier doyen l'année suivante. Parmi ses élèves les registres de la gilde signalent, en 1591, H. de Cock, en 1594, F. van den Borcht et L. Solleri, en 1599, P. Poppe.

Il a produit un nombre considérable d'œuvres. Beaucoup d'entre elles existent encore. Ainsi le musée de Madrid n'en possède pas moins de quinze, celui de Brunswick six, Dresde et Vienne, chacun quatre, etc. En France, on trouve de ses tableaux dans les musées de Dunkerque, Caen, Lille, Orléans, Valenciennes, Nantes.

Le musée d'Anvers conserve de lui une toile qui provient de l'abbaye de Tongerloo : la *Délivrance miraculeuse de l'archiduc Maximilien d'Autriche*, avec figures de Fr. Francken le jeune; à l'église Notre-Dame peut se voir un *Repos en Egypte* (figures de van Balen); à St-Jacques, deux doubles volets (figures de H. Snellinck le Vieux) et à St-Paul une *Visitation* (figures de Fr. Francken le jeune).

Joos de Momper, door van Dyck op het schoon portret dat hij er van geëtst heeft *Pictor montium Antverpiæ* geheeten, kwam zooals algemeen geloofd wordt, te Antwerpen rond het jaar 1564 ter

wereld. Hij was de zoon van Bartholomeus de Momper en van Suzanna Halfroose. Hij werd door zijn vader in de kunst opgeleid en bracht weldra zelf werken voort die hem alras eene groote beroemdheid verwierven, vooral als landschapschilder. Voor vele zijner tafereelen genoot hij de medewerking van andere meesters, zooals Vrancx, van Balen, Francken, Snellinck, enz., die er de figuren van penseelden.

Den 4n September 1590 trad hij in het huwelijk met Elisabeth Gobyn, bij welke hij tien kinderen verwekte. Korts nadien vestigde hij zich in het huis, *de Vliegende Os*, op de Vaartplaats, waar hij tot op het einde zijns levens bleef wonen. Hij stierf er in 1635.

Onze St-Lucasgilde nam hem als vrijmeester aan in 1581; later, in 1610, werd hij tot Mededeken en het jaar daarna tot Opperdeken verkozen. Als leerlingen van dezen meester vinden wij in de naamlijsten der gilde vermeld : in 1591, H. de Cock, in 1594, F. van den Borcht en L. Solleri, in 1599, P. Poppe.

Joos de Momper's penseel was ongemeen vruchtbaar en vele zijner werken bestaan heden nog. Zoo ziet men er niet minder dan vijftien in het museum van Madrid; Brunswyck telt er zes ; Dresden en Weenen bezitten er elk vier, enz. In Frankrijk vindt men er in de museums van Duinkerken, Caen, Rijssel, Valencijn, Nantes.

Het Antwerpsch museum bewaart eene schilderij van dezen meester met figuren van Fr. Francken den jonge, *Wonderbare Redding van den aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk*, voortkomende uit de abdij van Tongerloo. In onze hoofdkerk hangt eene *Rust in Egypte,* (figuren van van Balen); in St-Jacobskerk bewaart men twee dubbele luiken, (figuren van H. Snellinck den oude), en in St-Pauluskerk een *Bezoek aan Elisabeth,* (figuren van Fr. Francken den jonge).

den welcken de gulde geschoncken heeft de somme van CVI gulden tot voldoenige vanden grooten cop genaemt *Pictura* die den selven oock geteeckent, en door oorden vande camer doen maecken heeft midts datter eenighe liefhebbers vande schilder const toe gegeven hebben, oock synde een liefhebber vande Poesie, heeft de selve gecleet en het blasoen dicht gestelt ende oock mede aen gevoecht daer de Violieren de hooghste prysen mede behaelden opde camer vanden Olyftack van Antwerpen als oock mede aen het blasoen van den Pioen tot Mechelen, en de gulde geschoncken.

Voorts dese wercken hier volghens g'intituleert
heeft hy de Violieren vuyt rechte liefde vereert.

Inden eersten het speltijen van den *Belovenden Tijt.*

Noch het spel van *Weygen Diel en Willich Clercken,* comedie.

Als mede het eerste spel in proose genaemt *Herderse gelogie,* comedie pastorael.

Item het groot spel van *Aminto en Silvia,* tragi comedio pastorael.

Mede het trou-beloon spel in prose van *Tito en Erisippus,* trage comedie.

Van gelycke het groot spel van *Vreeke Jan,* comedie tragique.

Daer toe het groot spel in proose genaemt den *Kercker der Liefde,* trage comedie.

Item het *Ongeregelt Houwelyck,* comedie tragique.

Noch het spel van joncker *Pyaf,* comedie.

Als mede dat van *Rosette en Granpeer*, comedie.

Van gelycken het spel genaemt *Saters vergelding*, comedie pastorael.

Item noch het spel genaemt *Alecto*, tragedie.

Daer toe oock het spel van *Malle Moes*, comedia.

Als oock de *Vermoende Vryagie*, comede.

JAN COLLAERT, OUTDEKEN

Jean Collaert, qui était graveur en taille douce, fut reçu en 1586 dans la gilde St-Luc comme fils de maître. Il remplit en 1610 les fonctions de co-doyen, mais n'obtint celles de premier doyen qu'en 1613. Il forma plusieurs élèves ; parmi ceux-ci on connaît les graveurs C. van Boeckel, J. Baseleer, A. Loemans et A. van der Dous. Il composa et grava surtout des sujets de piété. On possède encore de lui, d'après un dessin de Rubens, le frontispice exécuté en 1619 pour les Coutumes de Ruremonde.

Les Liggeren de St-Luc renseignent son décès pendant l'exercice 1627-1628.

Jan Collaert, kopersnijder, werd ten jare 1586 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. In 1610 bekleedde hij het ambt van Mededeken, doch werd slechts in 1613 tot Opperdeken benoemd. Hij kreeg verscheidene leerjongens in zijn werkhuis, namelijk de plaatsnijders Karel van Boeckel, J. Baseleer, A. Loemans en A. van der Dous. Hij teekende en graveerde meestal godvruchtige onderwerpen. Men bezit het titelblad nog, door hem in 1619 voor het boek der *Gelresche Rechten des Ruremundschen quartiers*, naar eene teekening van Rubens gegraveerd.

De Liggeren van St-Lucas stippen zijn overlijden aan in het gildejaar 1627-1628.

JAN VAN KIERBERGHEN, OUTDEKEN

heeft mede de bloom vereert met het cleet van Marcurius

Jean van Keerbergen qui fit don à la gilde d'un costume pour servir à la représentation du rôle de Mercure dans les comédies, était imprimeur et marchand de livres. Il était fils de l'imprimeur Pierre van Keerbergen et naquit à Anvers le 20 février 1565 ; il épousa le 5 juin 1587 Catherine Snellinck qui mourut en 1624. Il fut reçu dans la gilde en 1586 comme fils de maître. Il fut élevé à la dignité de co-doyen en 1610 et en 1613 ; il devint premier doyen en 1614. D'autre part, il remplissait aussi en 1616 les fonctions de chef-homme de la corporation des libraires. Il habita successivement à Anvers, au cimetière Notre-Dame, à l'enseigne *int huys van Neeringhe*, puis dans la maison de son père sur la même place, *in de Gulden Sonne*.

Jan van Keerbergen, die aan de gilde een kostuum schonk om, in de blijspelen door hare Kamer belegd, den persoon op te kleeden die de rol van Mercurius spelen moest, was drukker en boekverkooper. Hij was de zoon van den drukker Pieter van Keerbergen en werd te Antwerpen den 20n Februari 1565 geboren. Den 5n Juni 1587 verbond hij zich in het huwelijk met Catharina Snellinck welke in 1624 overleed. In 1586 werd hij als meesterszoon in de gilde ontvangen. Met de waardigheid van Mededeken bekleed in 1610 en in 1613, werd hij tot Opperdeken verheven in 1614. Twee jaar nadien vervulde hij ook het ambt van Hoofdman der drukkersgilde.

Hij woonde op het O.-L.-Vrouwekerkhof te Antwerpen opvolgentlijk in twee verschillende huizen, eerst *int huys van Neeringhe*, daarna *in de Gulden Sonne*, waar zijn vader gewoond had.

FRANÇOIS FRANCKEN, OUTDEKEN

heeft gegeven het cleet van Pictura ende oock mede gevrocht aen beyde de blasoenen soo vanden Olyftack als die van de Pioen tot Mechelen en de gulde geschoncken.

François Francken, qui, d'après notre registre, se montra fort généreux vis-à-vis de la gilde, d'abord en lui donnant un costume, pour représenter dans les comédies le personnage symbolique de la Peinture, puis en collaborant aux blasons qui servirent lors des concours organisés par l'*Olyftack* d'Anvers et la *Peoen* de Malines, était entré dans la gilde comme maître en 1567, et en était devenu doyen en 1587. Né en 1542 à Hérenthals, il était fils du peintre Nicolas Francken, originaire de cette ville. Après avoir été initié aux premiers éléments de l'art chez son père, il devint élève de Frans Floris. Reçu bourgeois d'Anvers le 31 mars 1567, il habita successivement rue Haute, puis rue des Augustins. Il épousa, vers 1574, Elisabeth Mertens dont il eut six enfants. Il peignit surtout des sujets mythologiques et religieux. Le musée d'Anvers possède de cet artiste une grisaille : *Etéocle et Polynice*, et l'église Notre-Dame une grande toile : *Notre Seigneur au milieu des Docteurs*.

Parmi les élèves qui, dans la gilde, s'inscrivirent pour son atelier, on relève les noms de Ant. van Deynum, en 1595, M. Gysbrechts, M. van de Werve et D. Cuypers, en 1596, J. Janselon, en 1599, et H. de Hooge, en 1608. On dit que Gualdorp Gortzius étudia également chez lui.

François Francken, le vieux, mourut le 2 octobre 1616 et sa femme le 2 septembre 1639 ; ils furent enterrés dans l'église St-André. L'épitaphe qui ornait leur tombe était ornée du portrait du peintre peint par lui-même, et dans la même église, le tableau de la chapelle de la Sainte Croix, représentant le *Crucifiement*, lui est également attribué.

Frans Francken, toonde zich, volgens onzen register, zeer mild jegens de gilde; hij schonk haar namelijk een kostuum voor de

zinnebeeldige verpersoonlijking der Schilderkunst in de blijspelen harer Kamer, en werkte mede aan de blazoenen welke dienen moesten voor de kampstrijden uitgeschreven door den *Olijftak*, van Antwerpen, en de *Peoen*, van Mechelen. Ten jare 1567 in de gilde aanvaard werd hij er Deken van in 1587. Hij kwam in 1542 te Herenthals ter wereld, en was de zoon van den schilder Nicolaas Francken, uit dezelfde stad herkomstig. Na de eerste beginselen der kunst bij zijnen vader opgedaan te hebben, werd hij leerling van Frans Floris. Den 31n Maart 1567 als poorter van Antwerpen erkend, ging hij opvolgentlijk in de Hoogstraat en in de Augustijnenstraat wonen. Omstreeks 1574 trad hij in den echt met Elisabeth Mertens, welke hem zes kinderen schonk. Hij schilderde meestal mythologische en godsdienstige onderwerpen. Het Antwerpsch museum bezit van dezen meester eene grauwschildering : *Eteocles en Polynices*, en in O.-L.-Vrouwekerk bewaart men een zijner grootste doeken : *Ons Heer te midden der Schriftgeleerden*.

Onder de leerlingen die zich in de gilde voor zijn werkhuis deden opschrijven treft men de namen aan van Ant. van Deynum in 1595, M. Gysbrechts, M. van de Werve en D. Cuypers in 1596, J. Janselon in 1599 en H. de Hooge in 1608. Er wordt beweerd dat Gualdorp Gortzius eveneens bij hem ter studie geweest is.

Frans Francken, de oude, stierf den 2n October 1616 en zijne vrouw den 2n September 1639 ; beiden werden in St-Andrieskerk begraven. Hun lijksteen is versierd met het portret van den schilder door hem zelf gepenseeld. In dezelfde kerk, in de kapel van het H. Kruis, hangt er ook nog een groot doek, *de Kruisiging*, hetwelk men eveneens beweert van dezen meester te zijn.

PEETER GOETKINT, OUTDEKEN, 1617

onder wiens dekenschap den Olyftack van Antwerpen een Blasoen Feest beriepen daer de Violieren de twee opperprysen van de schilderconst en van t'schoonste vercieren wonnen, A° 1618.

Heeft vereert aen de camer het cleet tot de Vrede.

Pierre Goetkint était marchand d'antiquités. Il était fils du peintre du même nom et de Catherine van Palerme. Il fut reçu, en 1598, à la gilde St-Luc comme fils de maître, et pendant l'exercice 1616-1617 il fut élevé à la charge de co-doyen qu'il échangea l'année suivante contre celle de premier doyen. Il avait épousé Anne Nicolay et mourut à Anvers le 27 août 1625 ; il fut enterré dans l'église du couvent des Grands Carmes, ainsi que sa femme qui trépassa le 15 septembre 1620.

Comme doyen de St-Luc il joua un rôle assez important. C'est pendant qu'il remplissait ces fonctions que la gilde prit part au concours organisé par l'*Olyftack*, et qu'elle y remporta de nombreux succès, notamment en exposant le blason composé par Sébastien Vrancx.

On retrouve le nom de Pierre Goetkint dans les expertises d'œuvres d'art. C'est lui qui fut ainsi l'un des experts chargés d'estimer la valeur des tableaux appartenant à la mortuaire du secrétaire van Valckenisse en 1622.

Pieter Goetkint,, koopman in oudheden, was de zoon van den schilder van denzelfden naam en van Catharina van Palerme. Ten jare 1598 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard, werd hij tot Mededeken gekozen voor het gildejaar 1616-1617, en het volgende jaar tot Opperdeken verheven. Hij was in den echt getreden met Anna Nicolay en stierf te Antwerpen den 27n Augusti 1625 ; hij werd begraven in de kerk van het klooster der O.-L.-Vrouwe-Broeders, alwaar zijne vrouw, op 15n September 1620 overleden, insgelijks begraven was.

Als deken der St-Lucasgilde speelde hij een tamelijk gewichtige rol. Het is onder zijn dekenschap dat de gilde deel nam aan den wedstrijd, uitgeschreven door den *Olijftak*, en er met de schitterendste uitslagen bekroond werd, voornamelijk met de tentoonstelling van haar blazoen, door Sebastiaan Vrancx samengesteld.

Men vindt den naam van Pieter Goetkint ook in de schattingen van kunstwerken; zoo was hij een der experten welke ten jare 1922 gelast werden met de waardeering der schilderijen in het sterfhuis van den sekretaris van Valkenisse.

ADRIAEN VAN STALBEMT, DEKEN, 1618

heeft als liefhebber van de musieck de sang godin Musica gecleet.

Oock soo hebben eenige liefhebbers des selfs in synen tyt tsaemen vuytgeleyt ende een claversingel gecocht en op de camer gebracht.

Item in syn dekenschap heeft M. Heer Wensel Coubergen auteur vanden Bergh van bermherticht inde Nederlanden de gulde geschoncken eenen vergulden cop genaemt de Violieren die den selven deken heeft doen maecken.

Adrien van Stalbemt naquit à Anvers le 15 juin 1580. Pendant plusieurs périodes de sa vie, ce peintre travailla à l'étranger. Après la prise d'Anvers, en 1585, il se retira à Middelbourg, puis rentra en 1609 dans sa ville natale; en 1633 il se rendit aussi pendant quelque temps à Londres, où il exécuta des travaux qui lui avaient été commandés par le roi Charles Ier. Il eut plusieurs élèves, notamment Jean Mesmakers et Jean-Baptiste Sellier. Il peignit des sujets religieux et mythologiques, mais surtout des paysages. Le Musée d'Anvers possède un de ses tableaux représentant un *Paysage avec figures*. On trouve encore de ses œuvres dans les Musées de Florence, de Berlin, de Dresde, de Copenhagen. Dans cette dernière collection l'œuvre de van Stalbemt figure avec une *Vue d'Anvers*. Van Dyck a fait le portrait de cet artiste et Pontius l'a gravé. Adrien van Stalbemt épousa, en 1613, Barbe Verdelft et habita, pendant la plus grande partie de sa vie, la place de Meir. Il mourut le 21 septembre 1662 et fut enterré dans le cimetière du petit village de Putte, à la frontière hollandaise.

Van Stalbemt avait été, en 1609, reçu franc-maître de la Gilde St-Luc ; il fut choisi pour remplir les fonctions de co-doyen pendan l'exercice 1617-1618 et de premier doyen en 1618-1619.

Il joua un rôle fort actif comme doyen. C'est pendant son exercice que la gilde réclama de la ville le rétablissement de ses anciens privilèges, notamment la nomination d'un *Prince des Violieren* et la faveur, pour soixante-quinze de ses membres, d'être exemptés de certaines charges communales. Il présida aussi au déménagement de la gilde, quand elle alla se loger dans les nouveaux locaux qu'elle avait loués à la Grand'Place, dans la Maison du Serment de la Vieille Arbalète.

D'autre part, grand amateur de musique, il offrit à la gilde un costume que devait revêtir le personnage représentant la muse de la musique ; il obtint aussi que des amateurs généreux fissent don d'un clavecin. De plus, il réussit à décider Wenceslas Coeberger, superintendant du Mont-de-Piété, à offrir une coupe ciselée.

Adriaan van Stalbemt werd te Antwerpen den 15n Juni 1580 geboren. Op verschillende tijdstippen zijns levens heeft deze schilder in den vreemde gewerkt. Na de inneming van Antwerpen, ten jare 1585, trok hij naar Middelburg en keerde slechts in 1609 naar zijne geboortestad terug; in 1633 begaf hij zich ook voor eenigen tijd naar Londen om er de kunstwerken uit te voeren, hem door koning Karel I besteld.

Hij had verscheidene leerlingen, namelijk Jan Mesmakers en Jan-Baptist Sellier. Hij schilderde godsdienstige en mythologische onderwerpen, maar vooral landschappen. Het Antwerpsch Museum bezit een zijner tafereelen : een *Landschap met figuren*. Men vindt ook werken van dezen meester in de Museums van Florentië, van Berlijn, van Dresden en van Copenhagen ; in dit laatste namelijk een *Gezicht van Antwerpen*. Van Dyck heeft het portret van dezen kunstenaar geschilderd en Pontius heeft het in koper gesneden.

Adriaan van Stalbemt trad in 1610 in het huwelijk met Barbara Verdelft. Gedurende het grootste gedeelte zijns levens woonde hij op de Meir. Hij stierf den 21n September 1662 en werd op het Kerkhof van Putte, een klein dorp der Hollandsche grens, ter aarde besteld.

Van Stalbemt, in 1609 als vrijmeester in de St-Lucasgilde aanvaard, werd tot Mededeken gekozen voor het gildejaar 1617-1618, en tot Opperdeken voor 1618-1619. Hij speelde een zeer bedrijvige rol als Deken. Het is onder zijn dekenschap dat de gilde aan de Stedelijke Regeering hare oude voorrechten terugvorderde, zooals de benoeming van eenen *Prins der Violieren* en de vrijstelling,

voor vijf en zeventig harer leden, van zekere gemeentelijke verplichtingen. Het was ook onder zijne hooge leiding dat de verhuizingswerken der gilde plaats grepen, toen zij, op de Groote Markt, de nieuwe lokalen betrekken ging, door haar in het prachtig Huis der Gilde van den Ouden Voetboog gehuurd.

Anderzijds, groot liefhebber van muziek zijnde, schonk hij aan de gilde een rijk gewaad om den persoon op te kleeden welke de godin der muziek verbeelden moest. Het was eveneens door zijn toedoen dat edelmoedige liefhebbers geld bijeenbrachten voor het aankoopen eener klavecimbel. Ook gelukte hij erin Wenceslaus Coeberger, den Opperintendent van den Berg-van-Barmhartigheid, tot het schenken van een gedreven beker over te halen.

JAN COOMANS, PRINCE DER VIOLIERE
Aº 1619

de welcke is gheweest een liefhebber van beyden de consten seer ieverich ende genegen om de Violieren te doen groyen, heeft het satynen wit cleedt (met syn goudt geboort) van Apollo aen de selve geschoncken ; had groote dinghen voor begost, eenich gelt te vergaren om metter tyt een erve oft huys te coopen, daer hy, en meest allen de oude dekens toe gegeven hebben.

Maer alsoo hem de doot te vroeg benam het leven
is den iever gheschut en de daet achter bleven.

Jean Coomans ou *Coymans* était marchand et aussi collectionneur de tableaux. C'est à ce titre qu'il fut admis, en 1607, dans la gilde St-Luc. Le magistrat ayant à la prière des confrères rétabli la charge de prince des *Violieren,* il en fut le premier titulaire en 1619. Il avait été choisi à cause de sa générosité. Il fit, en effet, don à la gilde d'un costume de satin blanc brodé d'or pour le personnage d'Apollon et prit l'initiative des démarches à faire en vue de réunir le capital nécessaire pour l'achat d'un immeuble à l'usage des confrères. Sa générosité lui fit encore faire des dons à d'autres institutions, et c'est ainsi, qu'avec deux confrères, il acquitta les frais d'exécution de la verrière représentant le *Triomphe de Jérusalem* dans l'église des Dominicains.

Jan Coomans of *Coymans* was koopman en verzamelaar van schilderijen. Het is in die hoedanigheid dat hij ten jare 1607 in den schoot der St-Lucasgilde opgenomen werd. Toen het Magistraat der stad, op aanvraag der gildebroeders, het eereambt van Prins der *Violieren* weer in voege bracht, was hij er, in 1619, de eerste titularis van. Hij was gekozen geweest om reden zijner groote mildheid.

Hij schonk aan de gilde een wit satijnen kleed, met gouden boordsel afgezet, om Apollo te verbeelden, en het was ook van hem dat de uitschrijving uitging om de noodige gelden bijeen te brengen voor het aankoopen van een huis ten gebruike der gilde. Hij toonde zich ook nog milddadig jegens andere instellingen, en zoo zien wij hem, met twee medebroeders, het oprichten bekostigen eener geschilderde glasraam in de Predikheerenkerk, voorstellende den *Triomf van Jerusalem*.

CORNELIS DE VOS, DEKEN, A° 1620 (1)

In desen tyt stelden de Peoen tot Mechelen een blasoen feest op, alwaer de deken met eenighe vande Violieren reysden, ende wonnen de twee opperste prysen : te weten van het beste gestelt blasoen en vande beste schilder const.

Heeft geschoncken en gecleet de Prudentia onder wiens deckenschap de eerste liefhebbers vande Bloom ontfanghen syn te weten :

Francisco Boloni. (2)
Peeter van Haeght. (3)
M. heer Gilis Fabri, rechts geleerde. (4)
de welcke de gulde heeft vereert met 26 guldens tot den grooten cop.
M. heer Theodoor Rodenborch Bets de welcke als vermaert poeet de gulde heeft vereert met een treflyck spel genaemt *Deuchts violieren crans*. (5)
Ferdinand vanden Eynde. (6)
Phlipts vanden Steyn.
Hans vanden Berge. (7)
Abraham Goovaerts. (8)
Hans van Mechelen. (9)
Merten Ryckaert. (10)
Cornelis vander Geest, die mede de gulde heeft vereert met 25 guldens tot den grooten cop. (11)
Karel de Lauwer.
François Segers. (12)
Davidt Ryckaert. (13)

Cornelis Bol. (14)
Joris Geldorp. (15)
Jan Sibil. (16)
M. heer Sebastiaen Daems. (17)
Jan Boel. (18)
Anthony Cornelissen Cheus. (19)
M. joncker Henderick Van Halmael. (20)
Artus Loemans. (21)

---

(1) *Corneille de Vos*, fils de Jean de Vos et d'Elisabeth vanden Broeck, naquit en 1585 à Hulst. Il se fixa à Anvers en 1596 et obtint la bourgeoisie dans cette ville, le 23 septembre 1616.

Dès 1599, il était entré comme élève dans l'atelier du peintre David Remeeus, mais, en 1604, il entreprit un voyage d'étude qu'il prolongea jusqu'en 1608. C'est au cours de cette dernière année qu'il fut reçu franc-maître de la Gilde St-Luc. Plus tard, en 1618 et en 1620, il fut successivement co-doyen et premier doyen de cette association artistique. C'est pendant qu'il remplissait cette dernière fonction, que la gilde prit part, avec grand succès, aux concours artistiques organisés á Malines, par la gilde *De Peoen*, concours qui s'ouvrirent le 3 mai 1620. Les Anversois y remportèrent le premier prix pour le meilleur blason et le premier prix de peinture. A cette occasion, le doyen fit don à la gilde du costume devant servir, dans les représentations, au personnage allégorique de la Prudence.

Comme peintre, Corneille de Vos était fort estimé ; ce qui le prouve, c'est le grand nombre d'élèves qui fréquentèrent son atelier. Les registres de la gilde renseignent parmi ceux-ci les noms de Simon de Vos, van Ysendonck, Henricx, Clevenberck, Dampt, van Everdyck, Namleton, etc.

De Vos peignit surtout des portraits et des compositions allégoriques. Le Musée d'Anvers possède de cet artiste la toile si connue, qui provient de la Gilde St-Luc, représentant *Abraham Grapheus*, le messager de la gilde, les portraits de *Guillaume van Meerbeeck* et de sa femme *Barbe Kegeleers*, de plus quelques autres portraits d'hommes et de femmes, puis une toile représentant *St-Norbert recueillant les objets sacrés cachés pendant l'hérésie de Tanchelin*, un *Vœu à la Vierge* et un tryptique de l'*Adoration des Mages*.

On trouve aussi des tableaux de ce maître dans les Musées de Bruxelles, Turin, Cassel, Berlin, Munich, Brunswich, et dans d'autres collections encore.

Corneille de Vos n'était pas seulement peintre, mais encore marchand de tableaux, et c'est pour l'exercice de cette profession qu'il se rendait annuellement à la foire de St-Germain, à Paris.

Il habitait à Anvers, une maison de la rue des Peignes, appelée *Onze Lieve Vrouw vanden Troost*. Il épousa, le 27 mai 1617, Suzanne Cock, qui le rendit père de six enfants. Il mourut le 9 mai 1651 et sa femme le 29 juin 1668 ; ils furent tous deux enterrés dans l'église Notre-Dame, à Anvers.

Cornelis de Vos, zoon van Jan de Vos en van Elisabeth vanden Broeck, werd ten jare 1585 te Hulst geboren. In 1596 kwam hij zich te Antwerpen vestigen en verkreeg er poorterrecht den 23n September 1616. Op veertienjarigen ouderdom trad hij in het werkhuis van den schilder David Remeeus, en in 1604 ondernam hij eene kunstreis naar Italië, alwaar hij tot in 1608 verbleef. Pas te Antwerpen teruggekeerd, werd hij als vrijmeester in de St-Lucasgilde aanvaard. In 1618 en in 1620 zag hij zich opvolgentlijk tot Mede- en tot Opperdeken benoemd. Het is terwijl hij dit laatste ambt bekleedde dat de gilde met den schitterendsten uitslag deelnam aan de kunstwedstrijden, te Mechelen door de gilde *De Peoen* uitgeschreven en welke den 3n Mei 1620 aanvang namen. De Antwerpenaren behaalden er den eersten prijs voor het beste blazoen, en den eersten prijs van schilderkunst. Te dier gelegenheid schonk Deken de Vos aan de gilde een kostuum om in de vertooningen harer Kamer den zinnebeeldigen persoon der Voorzichtigheid op te kleeden.

Als schilder was Cornelis de Vos zeer gewaardeerd ; wat zulks ten overvloede bewijst is het groot getal leerlingen die zijne lessen kwamen volgen. De registers der gilde melden er onder anderen van : Simon de Vos, van Ysendonck, Henricx, Clevenberck, Dampt, van Everdyck, Namleton, enz.

De Vos schilderde vooral portretten en zinnebeeldige onderwerpen. Het Antwerpsch museum bezit van dezen meester het overbekend doek voortkomende van de St-Lucasgilde, en *Abraham Grapheus*, den knaap der Gilde, voorstellende ; de portretten van Willem van Meerbeeck en zijne vrouw Barbara Kegeleers, alsmede eenige andere portretten van mannen en vrouwen ; verder nog het tafereel : *St-Norbertus, de gewijde voorwerpen verzamelende tijdens de Tanckhelmsche ketterij weggeborgen*, een *Gelofte van Maria* en een drieluik, de *Aanbidding der Wijzen*.

Men treft ook tafereelen van dezen kunstenaar aan in de museums van Brussel, Turijn, Cassel, Berlijn, Munchen, Brunswijck en in meer andere verzamelingen.

Cornelis de Vos was niet alleen schilder, maar tevens koopman in schilderijen, en het is ter uitoefening van dit laatste beroep dat hij zich jaarlijks naar de markt van St-Germain, te Parijs, begaf.

Hij woonde te Antwerpen in een huis der Kammenstraat : *Onze Lieve Vrouw vanden Troost*. Den 27n Mei 1617 huwde hij Suzanna Cock, welke hem zes kinderen schonk. Hij stierf den 9n Mei 1651 en zijne vrouw overleed den 29n Juni 1668 ; beiden werden te Antwerpen in O.-L.-Vrouwekerk begraven.

(2) *Francisco Boloni*, dont le nom se trouve aussi orthographié Bollogni, Bolloni, Bollony, Bolognie ou Bolony, était un amateur d'œuvres d'art, et c'est à ce titre qu'il fut reçu, en 1620, comme franc-maître de la gilde St-Luc. Les registres de cette association permettent de constater que pendant de nombreuses années il prit une part active à toutes les cérémonies et participa à diverses dépenses.

Francisco Boloni, wiens naam men ook Bollogni, Bolloni, Bollony, Bolognie of Bolony geschreven vindt, was een liefhebber van kunstwerken, en het is ook in die hoedanigheid dat hij ten jare 1620, als vrijmeester aanvaard werd in de St-Lucasgilde, welker aktenboeken ons laten bestadigen dat hij, gedurende vele jaren, een werkzaam deel nam aan al de plechtigheden, en ook verschillende onkosten hielp bestrijden.

(3) *Pierre van Haeght*, dans notre registre, est renseigné comme amateur d'œuvres d'art. Toutefois, c'est comme peintre et fils de maître qu'il entra en 1615 dans la Gilde St-Luc. Mais dans toutes les cérémonies qu'organisa cette association, il figure toujours sur la liste des amateurs, quoiqu'à son nom soit accolée la désignation de sa profession de peintre. Quant à sa carrière artistique, les auteurs qui se sont occupés des peintres anversois, ne fournissent aucun renseignement. On sait seulement qu'en 1631 il reçut dans son atelier un élève qui avait nom Pierre van Dyck.

Pierre van Haeght, qui était fils de Jean van Haeght, fabricant de panneaux pour tableaux, et d'Antoinette Wiael, mourut en 1652.

Pieter van Haeght staat wel als liefhebber van kunstwerken in onzen register opgeteekend, maar werd evenwel, ten jare 1615, als schilder en als meesterszoon in de St-Lucasgilde aanvaard. In al de plechtigheden, door die maatschappij ingericht, komt hij niettemin altoos voor op de lijst der liefhebbers, alhoewel telkens met de bijbenaming van schilder. Voor wat zijne kunstloopbaan betreft leveren de schrijvers, die over de Antwerpsche schilders gehandeld hebben, niet de minste wetenswaardigheid. Alleen staat het bekend dat hij, ten jare 1631, op zijn atelier een leerling aannam met name Pieter van Dyck.

Pieter van Haeght, die zoon was van Jan van Haeght, tafereelmaker, en van Antonia Wiael, overleed in 1662.

(4) *Gilles Fabri*, fils du notaire Pierre Smit, alias Fabri, et de Christine s'Hertogen, naquit à Anvers en 1573. Il épousa Madeleine van Woonsel et mourut le 17 décembre 1651. Sa femme le suivit dans la tombe le 30 août 1661. Ils furent tous deux enterrés dans l'église du couvent des Grands Carmes. Gilles Fabri qui a laissé une réputation de jurisconsulte, remplit à diverses reprises des fonctions officielles dans sa ville natale, notamment celles de greffier en 1617, de 1622 à 1625, et d'échevin de 1641 à 1643, en 1646 et 1647 et en 1649. C'est comme amateur qu'il fut admis dans la gilde St-Luc; on voit par le texte ci-dessus qu'il prouva sa reconnaissance en intervenant pour 25 florins dans le coût de la grande coupe que la gilde fit faire à cette époque.

Gillis Fabri, zoon van den Notaris Pieter Smit, alias Fabri, en van Christina s'Hertogen, kwam te Antwerpen in 1573 ter wereld. Hij verbond zich in den echt met Magdalena van Woonsel en stierf den 17n December 1651 ; zijne vrouw volgde hem den 30n Augustus 1661 in het graf. Beiden werden in de kerk van het klooster der O.-L.-Vrouwe-Broeders begraven.

Gillis Fabri, die zich een naam wist te maken als rechtsgeleerde, bekleedde herhaaldelijk officieele ambten in zijne geboortestad, namelijk die van griffier in 1617 en van 1622 tot 1625, en die van schepen in 1641-1643, in 1646-1647 en in 1649.

Het is slechts als kunstliefhebber dat hij in de St-Lucasgilde aanvaard werd, en men ziet, uit bovenstaanden tekst, dat hij zijne erkentelijkheid bewees met 25 gulden te schenken om den grooten beker te helpen betalen, welken de gilde destijds maken deed.

(5) *Théodore Rodenbosch Bets*, dont, par suite d'une erreur du copiste, le nom est mal orthographié, s'appelait en réalité Théodore Rodenburch ; il fut chargé d'affaires du duc de Holstein et représentant près de la Cour des Pays-Bas des villes hanséatiques; il mourut à Bruxelles où il s'était fixé, le 19 octobre 1654. Il était fils d'Herman Rodenburch, natif d'Amsterdam, qui vint habiter à Anvers, où il décéda le 28 mai 1622, âgé de 72 ans.

Theodoor Rodenbosch Bets, wiens naam door den kopist slecht afgeschreven is, heette in werkelijkheid *Theodoor Rodenburch*. Hij was zaakgelastigde van den Hertog van Holstein en vertegenwoordiger der Hansasteden bij het Neerlandsch Hof. Hij was naar Brussel gaan wonen en stierf er den 19n October 1654.

Hij was de zoon van Herman Rodenburch, geboortig van Amsterdam, welke zich te Antwerpen vestigen kwam, alwaar hij den 28n Mei 1622 op twee-en-zeventigjarigen ouderdom overleed.

(6) *Ferdinand vanden Eynde* ou *Eynden*, négociant anversois, amateur d'art, avait épousé Suzanne de Jode, qui mourut le 2 septembre 1626. Lui-même décéda pendant un voyage qu'il fit à Rome, le 21 décembre 1630, âgé de 46 ans. On voit son tombeau dans l'église Sainte-Marie de l'Ame, à Rome. Contre un des piliers est placé un monument en marbre, portant une inscription commémorative et surmonté de deux génies, sculptés par Duquesnoy.

Ferdinand vanden Eynde of *Eynden*, Antwerpsch handelaar en kunstliefhebber, was in den echt getreden met Suzanna de Jode, welke den 2n September 1626 overleed. Hij zelf stierf den 21n December 1630, in zijn zes en veertigste jaar, tijdens eene reis naar Rome. Men ziet er zijn graf in de kerk van O.-L.-Vrouw der Ziel. Tegen een der pijlers is een marmeren lijksteen geplaatst, die een herinneringsopschrift draagt en waarboven men twee geniussen bemerkt, door Duquesnoy gebeeldhouwd.

(7) *Jean van den Berge.* Il est difficile de préciser exactement qui fut le confrère de la gilde qui fut inscrit en cette année. Les registres renseignent en effet plusieurs personnages portant le nom de : Jean ou Hans van den Berge, van den Berch, van den Bergh ou van den Berghen. Deux peintres de ce nom entrèrent dans la gilde en 1608 et 1609, mais il n'en fut plus question depuis. Un autre Hans van den Berge, relieur, entra dans la gilde en 1559; il aurait été octogénaire en 1620, ce qui rend son identification ici peu probable. Enfin, reste un dernier membre de St-Luc que nous croyons être celui qui figure sur la liste de 1620, c'est le peintre Jean van den Berge, qui fut reçu en 1603 dans la gilde et qui pendant de nombreuses années travailla à la cathédrale d'Anvers. On le voit en effet figurer dans les comptes de 1634 à 1651 pour des travaux divers, tels que la peinture d'un *Jugement dernier* au-dessus de la porte d'entrée principale, pour l'ornementation de diverses bannières funéraires, pour avoir composé des enseignes pieuses et doré des statues, et enfin pour avoir nettoyé le tableau de Rubens, l'*Assomption,* ainsi que quelques autres toiles.

Hans van den Berge. Het is moeilijk met zekerheid te bepalen welke eigenlijk de kunstenaar was die onder dien naam in de gilde opgeschreven werd. De registers maken inderdaad melding van verschillende personen die den naam droegen van Jan of Hans van den Berge, van den Berch, van den Berg, of van den Berghen. Twee schilders van dien naam werden er in 1608 en 1609 in de gilde aanvaard, maar er wordt nadien niet meer van gerept. Een andere Hans van den Berge, boekbinder, trad ten jare 1559 in de gilde, maar vermits deze in 1620 reeds tachtig jaar oud zou geweest zijn is het weinig te vermoeden dat men van dit lid hier spreken wil. Eindelijk blijft er nog een laatste gildebroeder over, welke wij gelooven degene te zijn die op de lijst van 1620 aangeteekend staat : het is de schilder Jan van den Bergh, welke ten jare 1603 in de St-Lucasgilde werd aanvaard en die verscheidene jaren aan de hoofdkerk van Antwerpen werkte. Uit dien hoofde vindt men hem vermeld in de rekeningen van 1634 tot 1651 voor verschillende werken, zooals voor het schilderen van een *Laatste Oordeel* boven den grooten ingang, voor het schilderen van verscheidene lijkvanen, het opmaken van godvruchtige opschriften, het vergulden van beelden, en eindelijk voor het schoonmaken van Rubens' tafereel, de *Hemelvaart van Maria* en van eenige andere doeken.

(8) *Abraham Goovaerts, Goyvaert, Goyvaerts, Godevaerts* of *Govaert* fut un peintre dont aujourd'hui le souvenir est presque perdu. Fils de Guillaume Goyvaerts et d'Elisabeth van Yselstein, il naquit à Anvers et fut baptisé en l'église St-Georges le 30 août 1589. Il épousa en 1622 Isabelle Gillis et habitait rue St-Jean dans la maison qui portait pour enseigne *Den Zeeridder*. Sa femme et lui furent emportés en quelques jours par une maladie contagieuse, lui le 9 Septembre, et elle le 13 Septembre 1626. Abraham Goyvaerts avait été reçu, en 1607 dans la gilde St-Luc comme fils de maître. Bientôt il vit un grand nombre d'élèves s'inscrire dans son atelier et on retrouve le nom de plusieurs d'entre eux, tels que H. Groenrys en 1616, A. vanden Bogaerde en 1620, N. Aertsen, G. vanden Berch et Fr. Snyders en 1623 et 1624. Goyvaerts peignait surtout des paysages animés de divers personnages ou des tableaux allégoriques tels que les *Cinq Sens*, les *Quatre Elements*. Sa mort prématurée laissa un grand nombre d'œuvres inachevées et ses heritiers chargèrent divers artistes de les terminer. C'est ainsi qu'il confièrent ce soin à G. Adriaensen, N. Aertsens, A. Belleur, G. vander Lanen, P. Meuleveld, J. Viers, Ambroise et François Francken et Hans Jordaens.

Abraham Goovaerts, Goyvaert, Goyvaerts, Godevaerts of *Govaert,* zoon van Willem Goyvaerts en van Elisabeth van Yselstein, was een schilder wiens naam thans bijna geheel onbekend is. Hij kwam te Antwerpen ter wereld en werd er den 30n Augustus 1589 in de St-Joriskerk over de doopvont gehouden. Ten jare 1622 trad hij in den echt met Isabella Gillis en ging in de St-Jansstraat het huis, *Den Zeeridder,* betrekken. Hij en zijne vrouw werden er in weinige dagen door de toen heerschende ziekte uit het leven gerukt, hij op 9n en zij op 13n September 1626.

Abraham Goyvaerts was ten jare 1607 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard geworden. Weldra kreeg hij een groot getal leerlingen in zijn atelier, en men vindt er in de *Liggeren* verscheidene van aangeteekend, onder anderen H. Groenrys in 1616, A. vanden Bogaerde in 1620, N. Aertsen, G. vanden Berch en Frans Snyders in 1623 en 1624.

Goyvaerts schilderde vooral landschappen of zinnebeeldige tafereelen met figuren zooals de *Vijf Zinnen,* de *Vier Elementen*. Bij zijn afsterven liet hij een groot getal schilderijen onafgewerkt, welker voltooing door zijne erfgenamen toevertrouwd werd aan verschillende kunstenaars : G. Adriaensen, N. Aertsens, A. Belleur, G. van der Lanen, J. Viers, Ambrosius en Frans Francken en Hans Jordaens.

(9) *Jean van Mechelen* est un peintre sur lequel on possède aujourd'hui peu de renseignements. Il entra à la Gilde St-Luc, en 1600, comme élève du peintre Gérard Schooff, puis devint, en 1609, franc-maître. A cette époque il dut cependant jouir d'une réputation bien établie, car de nombreux élèves entrèrent dans la gilde, après s'être inscrits dans son atelier. Les registres renseignent ainsi les noms de A. Tennebach en 1609, S. de Lim et M. Wouters en 1610, P. Schmidt, M. van Bouchout et J. Ravens en 1611, T. Carteels en 1614, T. van den Bogaerde, J. van den Bogaerde et B. Smit en 1615, K. Coopal et H. van Essen en 1617.

Van Mechelen ne fut pas seulement peintre, mais encore graveur et on connaît plusieurs ouvrages dont il fournit les illustrations.

Hans van Mechelen is een schilder waarover men slechts weinig aanteekeningen bezit. Ten jare 1600 in de St-Lucasgilde opgeschreven als leerling van den schilder Geeraard Schooff, werd hij in 1609 als vrijmeester aanvaard. Op dit tijdstip moest hij reeds eene zekere beroemdheid verworven hebben, daar er talrijke leerlingen in zijn atelier, onder zijne leiding, kwamen werken. Zoo stippen de registers de namen aan van A. Tennebach in 1609, S. de Lim en M. Wouters in 1610, P. Schmidt, M. van Bouchout en J. Ravens in 1611, T. Carteels in 1614, T. van den Bogaerde, J. van den Bogaerde en B. Smit in 1615, K. Coopal en H. van Essen in 1617.

Van Mechelen was niet alleen schilder maar ook graveerder, en men kent verscheidene geillustreerde werken waar hij de platen voor leverde.

(10) *Martin Ryckaert,* peintre, né à Anvers, le 8 décembre 1587, était fils du peintre David Ryckaert et de Catherine Rem. Circonstance douloureuse, cet artiste était estropié et n'avait l'usage que de sa main droite. Il reçut les premières leçons de son père, puis se perfectionna dans son art sous la direction de Tobie van Haecht. Il visita ensuite l'Italie. En 1611, il fut reçu à la gilde St-Luc comme fils de maître. On ne lui connaît qu'un seul élève, Laurent Mens. Il peignit surtout des paysages et des vues de villes ou de ruines. Il existe encore de lui au musée de Madrid un *Paysage avec rochers* et à celui de Florence une *Vue des chutes de Tivoli.* Il mourut suivant les uns le 11, et suivant les autres le 28 octobre 1631 sans avoir été marié. Antoine van Dyck peignit son portrait qui est encore conservé au musée de Dresde.

Marten Ryckaert, schilder, te Antwerpen geboren op 8n December 1587, was de zoon van den schilder David Ryckaert en van Catharina Rem. Jammer mag het heeten dat deze kunstenaar gebrekkelijk was en slechts het gebruik der rechter hand had. Hij ontving de eerste lessen van zijn vader, om daarna zijne studiën te voltrekken onder de leiding van Tobias van Haecht. Vervolgens deed hij eene kunstreis naar Italië.

Ten jare 1611 werd hij als meesterszoon in de St-Lucasgilde aanvaard. Men kent van hem slechts een enkel leerling, Laureys Mens. Hij schilderde vooral landschappen en stadsgezichten. Te Madrid, in het museum, hangt er van dezen meester nog een *Rotsachtig Landschap,* en in dat van Florentië een *Gezicht der Watervallen van Tivoli.*

Volgens de eenen stierf hij den 11n en volgens de anderen den 28n October 1631, in ongehuwden staat. Antoon van Dyck maalde zijn portret hetwelk thans nog in het museum van Dresden bewaard wordt.

(11) *Corneille vander Gheest* ou *Geest*, fils de Jacques vander Gheest et de Marguerite Pepersack, consacra la grande fortune qu'il avait gagnée dans le commerce à réunir une importante collection d'œuvres d'art et à protéger efficacement les artistes. C'est grâce à son intervention qu'en 1610 l'église Ste Walburge confia au jeune Rubens la tâche de peindre divers tableaux pour le maître-autel. Le grand artiste exécuta alors l'*Erection de la Croix*, conservée aujourd'hui dans l'église Notre-Dame ainsi que trois petites toiles à placer en dessous de l'œuvre principale.

Van der Geest fit aussi restaurer à ses frais la crypte de l'église Ste-Walburge et fit ériger contre la base de la tour de la cathédrale le monument funéraire dédié à la mémoire de Quinten Massys.

Ses concitoyens lui confièrent de nombreuses fonctions honorifiques. C'est ainsi qu'il fut administrateur de la chapelle du Saint-Sacrement à Ste-Walburge, doyen de la gilde du Jeune Serment de l'Arc et du chef-métier des merciers.

Il mourut le 10 mars 1638 et fut enterré dans l'église Ste-Walburge. Par testament il avait encore laissé de nombreux legs à des œuvres charitables.

Il habitait la maison portant pour enseigne *De Keyser*, située rue des Nattes et aboutissant par derrière aux quais de l'Escaut. Il y avait réuni une riche collection de tableaux de maîtres parmi lesquels il faut citer la *Vierge* de Quinten Massys qui appartient aujourd'hui au musée d'Amsterdam.

Cornelis van der Gheest of *Geest*, zoon van Jaak vander Gheest en van Margareta Pepersack besteedde het aanzienlijk fortuin, door hem in den handel gewonnen, tot het bijeenbrengen eener hoogstbelangrijke verzameling van kunstwerken en tot het degelijk aanmoedigen der kunstenaars. Het is dank aan zijne tusschenkomst dat de Ste-Walburgiskerk, in 1610, aan den jongen Rubens de taak oplegde verschillende tafereelen te malen voor het hoogaltaar. De groote meester voerde dan de *Kruisrechting* uit, heden nog in O.-L.-Vrouwekerk bewaard, alsmede drie kleinere doeken om onder het hoofdtafereel geplaatst te worden.

Van der Geest liet ook op zijne kosten de onderaardsche kapel « het kelderken », in de Ste-Walburgiskerk herstellen, en deed, ter memorie van Quinten Massys, den grafsteen van den beroemden schilder vastankeren tegen den voet van den toren der kathedraal.

Zijne medeburgers vertrouwden hem talrijke eereambten toe ; zoo was hij kapelmeester der Ste-Walburgiskerk, deken der gilde van den Jongen Handboog, van het hoofdambacht der Meerschen.

Hij stierf den 10n Maart 1638 en werd in Ste-Walburgiskerk begraven. In zijn testament had hij verschillende bezettingen gedaan aan liefdadige werken.

Hij woonde in de Mattenstraat, in het huis *de Keyser*, dat langs achter op de scheldekaaien uitkwam. Hij had er eene allerprachtigste verzameling gevormd, met kunstwerken van verschillende meesters, waaronder vooral het *Mariabeeld* van Quinten Massys dient vermeld te worden, hetwelk thans toehoort aan het Museum van Amsterdam.

---

(12) *François Segers* ou *Zegers* était un négociant-amateur d'art qui, reçu en 1620 à ce titre dans la gilde St-Luc, prit une part active à toutes les fêtes et solennités de cette corporation. On l'y voit assister pour la dernière fois pendant l'exercice 1631-1632. Il mourut à Anvers au mois de mai 1644 ; il avait épousé Barbe Wellens qui le suivit dans la tombe le 19 septembre 1657.

Frans Segers of *Zegers* was handelaar en tevens kunstliefhebber. Ten jare 1620 werd hij in deze laatste hoedanigheid in de St-Lucasgilde opgeschreven en jarenlang nam hij een werkzaam deel aan al de feesten en plechtigheden welke in haren schoot plaats grepen. Men ziet er hem voor de laatste maal aanwezig in het gildejaar 1631-1632. Hij stierf te Antwerpen in de maand Mei 1644; hij was in den echt getreden met Barbara Wellens, die hem den 19 September 1657 in het graf volgde.

(13) *David Ryckaert,* fils du peintre-brasseur David Ryckaert et de Catherine Rem, naquit en 1586, quoiqu'il ne fut baptisé qu'en 1589. Il fut reçu en 1607 dans la gilde de St-Luc comme fils de maître. Il peignit surtout des paysages et des natures-mortes, quelquefois des portraits. Il forma plusieurs élèves, notamment C. Ruwaert, J. Speeck, Fr. de Fonteyn, J. de Lafas, H. La Croys et Jér. de Bie. Il épousa à Anvers, le 19 juillet 1608, Catherine de Meere qui lui donna trois enfants, entre autres un fils qui porta le même prénom que lui, mais dont le talent comme peintre dépassa certainement celui de son père.

David Ryckaert demeurait près du couvent des Victorines quand il mourut en 1642. Il fut enterré le 3 octobre de cette année dans l'église St-Jacques. Le musée de Dresde possède son portrait peint par Antoine van Dyck.

David Ryckaert, zoon van den schilder-brouwer David Ryckaert en van Catharina Rem, werd in 1586 geboren, alhoewel hij slechts in 1589 over de doopvont werd gehouden. Ten jare 1607 werd hij als meesterszoon in de St-Lucasgilde aanvaard. Hij schilderde meestal landschappen en stillevens, soms ook portretten. Hij vormde verscheidene leerlingen zooals C. Ruwaert, J. Speeck, Fr. de Fonteyn, J. de Lafas, H. La Croys en Jer. de Bie. Den 19n Juli 1608 huwde hij Catharina de Meere die hem drie kinderen schonk, onder anderen een zoon die denzelfden voornaam droeg als hij, maar wiens talent als schilder het zijne merkelijk overtrof.

David Ryckaert woonde dicht bij het klooster der Victorinnen toen hij, in 1642, overleed. Hij werd den 3n October van dit jaar in de St-Jacobskerk begraven.

Het Museum van Dresden bezit zijn door van Dyck geschilderd portret.

(14) *Corneille Bol* apprit la peinture chez Tobie van Haecht, et c'est en qualité d'élève de ce maître qu'il fut inscrit en 1607 dans la gilde St-Luc. Il fut reçu maître, de la même corporation artistique en 1615. Une vingtaine d'années plus tard, un artiste portant les mêmes nom et prénom habitait Londres ; il y exécuta des marines et aussi diverses vues du terrible incendie de 1666.

Cornelis Bol werd door Tobias van Haecht in de kunst opgeleid en het is als leerling van dien meester dat hij ten jare 1607 in de St-Lucasgilde werd aangeteekend. In 1615 werd hij als meester in die gilde aanvaard. Een twintigtal jaren later woonde er te Londen een kunstenaar met zelfden naam en voornaam. Hij schilderde er zeestukken en ook verschillende gezichten van den verchrikkelijken brand van 1666.

(15) *Georges Geldorp*, peintre d'Anvers qui fut reçu dans la gilde St-Luc en 1610. Il habitait de 1615 à 1620 une maison appelée *de Keyser* site à la place de Meir, près du couvent des grands Carmes ; puis alla se fixer rue Happart. On ne connait qu'un seul de ses élèves, c'est François Fasse qu'il reçut dans son atelier en 1616. Plus tard il quitta Anvers pour se fixer à Londres. C'est en 1623 qu'on le voit pour la dernière fois prendre part aux assemblées de la gilde St-Luc. En 1637 il habitait déjà Londres où il vivait encore en 1653. C'est lui qui en 1636, lors d'un voyage de Cologne à Londres, qui commanda à Rubens pour compte d'Evrard Jabach, le tableau représentant le *Martyre de St-Pierre* qui se trouve encore dans l'église des SS. Pierre et Paul à Cologne.

Joris Geldorp, Antwerpsch schilder, werd ten jaren 1610 in de St-Lucasgilde aanvaard. Van 1615 tot 1620 woonde hij op de Meir, in het huis *de Keyser* geheeten, nabij het klooster der O.-L.-Vrouwe-Broeders ; daarna vestigde hij zich in Happartstraat. Men kent slechts één zijner leerlingen, namelijk Frans Fasse, welken hij ten jare 1616 in zijn atelier aanvaardde. Later verliet hij zijne geboortestad om zich te Londen te vestigen. Het is in 1623 dat men hem voor de laatste maal plaats ziet nemen in de vergaderingen der St-Lucasgilde.

In 1637 woonde hij reeds te Londen, waar hij in 1653 nog leefde. Het is hij die ten jare 1636, tijdens eene reis van Keulen naar Londen, van wege Evrard Jabach aan Rubens de bestelling deed der schilderij, de *Kruisiging van St-Petrus*, welke thans te Keulen nog in de kerk der Apostelen SS^{tt}-Petrus en Paulus te zien is.

---

(16) *Jean Sibil* était un négociant anversois qui s'intéressait aux choses d'art. C'est à ce titre qu'il fut admis dans la gilde St-Luc. Il mourut en 1629.

Jan Sibil was een Antwerpsch handelaar die belang in de kunst stelde. Het is uit dien hoofde dat hij in de St-Lucasgilde werd aanvaard. Hij stierf in 1629.

---

(17) *Sebastien Daems*, seigneur de Dion-le-Mont, Hutbize, Louvrange, Noirmont, Monjardin, Henoulmont, Laval, Remaigne, Westmoere, Inchebroux et ter Looven, avoué d'Awaille, était un amateur d'art, fils de Pierre Daems, chevalier, échevin d'Anvers, et d'Isabelle de Witte. Il mourut sans alliance.

Sebastiaan Daems, Heer van Dion-le-Mont, Hutbize, Louvrange, Noirmont, Monjardin, Henoulmont, Laval, Remaigne, Westmaere, Inchebroux en ter Looven, avoué van Awaille, was een liefhebber der kunst. Zijne ouders waren Pieter Daems, ridder, schepen der stad Antwerpen, en Isabella de Witte. Hij stierf ongehuwd.

---

(18) *Jean Boel* qui s'adonna à la gravure, était fils de Quirin Boel et de Marie Pelgrom. Il naquit à Anvers et fut baptisé en l'église Notre-Dame le 15 juillet 1592. Il épousa, le 10 mars 1619, Anna van der Straten qui mourut en 1612. Lui même décéda en 1631. Il eut un élève Joos de Mol.

Jan Boel, die de graveerkunst beoefende was de zoon van Quirinus Boel en van Maria Pelgrom. Hij werd geboren te Antwerpen en den 5^{n} Juli in O.-L.-Vrouwekerk over de doopvont gehouden. Den 10^{n} Maart 1619 trad hij in den echt met Anna van der Straten, welke in 1612 overleed. Hij zelf stierf in 1631.

Hij had een leerling met name Joos de Mol.

(19) *Antoine Cornelissen Cheus*, appartenait à une famille originaire de Bréda. C'était un de ces amateurs qui se plaisait à encourager les arts et les artistes. C'est ainsi qu'on le trouve en 1610 intervenant dans les frais de reconstruction de l'autel du Saint Nom de Jésus dans l'église des Dominicains. Il était doyen de la confrérie qui avait son siège dans cette chapelle. Entré en 1620 dans la gilde St-Luc, il en suivit avec assiduité toutes les fêtes jusqu'en 1630. Pour des motifs qui ne nous sont pas connus il donna sa démission en cette année.

Antoon Cornelissen Cheus behoorde tot eene familie welke van Breda herkomstig was. Het was een dier liefhebbers welke de kunst en de kunstenaars altoos weten aan te moedigen. Het is alzoo dat wij hem in 1610 zien tusschenkomen voor het bekostigen der herstellingswerken aan het altaar van den Zoeten Naam Jezus, in de Predikheerenkerk. Hij was Deken der Confrerie welke haren zetel had in die kapel. Ten jare 1620 in de St-Lucasgilde aanvaard woonde hij er, tot in 1630, getrouw alle feesten van bij. Om ons onbekende redens gaf hij in voormeld jaar zijn ontslag.

(20) *Henri van Halmale*, fils d'Henri van Halmale bourgmestre d'Anvers et de Marguerite t'Seraerts, naquit à Anvers le 24 novembre 1596. Il épousa le 10 mai 1618 Catherine de Altuna. Il s'occupa activement de l'administration de sa ville natale et il remplit trente fois le mandat d'échevin, de 1628 à 1678, et douze fois celui de bourgmestre, de 1646 à 1677. En 1636 il remplit en outre les fonctions de trésorier de la ville. Il fut avec Teniers l'un des fondateurs de l'Académie des Beaux-Arts d'Anvers. En récompense des nombreux services qu'il avait rendus dans sa carrière administrative, il obtint le 1r juillet 1648, par diplôme royal, le titre de chevalier. Il mourut à Anvers le 7 avril 1679 et fut enterré dans l'église du couvent des Récollets. Sa femme, dont il avait eu six enfants, l'avait précédé dans la tombe, le 28 août 1665.

Hendrik van Halmale, zoon van Hendrik van Halmale, Burgemeester van Antwerpen, en van Margareta t'Seraerts, werd te Antwerpen den 24n November 1596 geboren. Den 10n Mei 1618 trad hij in het huwelijk met Catharina de Altuna. Hij hield zich

veel met het bestuur zijner geboortestad bezig : van 1628 tot 1678 bekleedde hij dertigmaal het ambt van schepen, en van 1646 tot 1677 was hij twaalfmaal Burgemeester. Daarenboven nam hij in 1636 nog het ambt waar van schatbewaarder der stad. Hij was, met Teniers, een der stichters van de Koninklijke Academie der Schoone Kunsten van Antwerpen. Ter belooning voor de talrijke diensten door hem gedurende zijne lange ambtelijke loopbaan bewezen, werd hij den 1n Juli 1648, bij koninklijk diploma, tot den ridderstand verheven. Hij stierf te Antwerpen den 7n April 1679 en werd in de kerk van het klooster der Minderbroeders begraven. Zijne vrouw, bij welke hij zes kinderen verwekt had, was hem den 28n Augustus 1665 in het graf voorafgegaan.

---

(21) *Artus Loemans* ou *Loumans,* était un négociant qui s'intéressait aux manifestations artistiques. Entré dans la gilde comme amateur en 1818, d'après les Liggeren, et en 1620 d'après notre registre, il s'en serait retiré en 1630, quoique les listes de payement pour droits dus à la gilde après décès, renseignent son nom en 1659. Peut être pour cette dernière date y a t'il confusion.

Artus Loemans of *Loumans*, was een koopman die in alle kunstuitingen belang stelde. Ten jare 1618 volgens de Liggeren, en ten jare 1620 volgens onzen register, als liefhebber in de St-Lucasgilde aanvaard, had hij er zich in 1630 uit teruggetrokken, alhoewel de betalingslijsten der gilde, opgemaakt voor doodschulden, zijnen naam opgeven in 1659. Misschien is er voor dezen laatsten datum verwarring.

JAN VAN MEURS, DEKEN, A° 1620 (1621) (1)

onder de welcke ontfanghen syn als liefhebbers vande Bloom

Abraham Vanden Greyn. (2)
Georgius de Champs. (3)
Baltasar Moretus. (4)
Geeraert Segers. (5)
Cornelis Schut. (6)
Peeter Snaeyers. (7)
Hendrick Vermeiren.
Hans Huybrechts. (8)
Peeter Lundens. (9)
Christoffel Merckx. (10)
Sebastiaen Hermans. (11)
Nicolaes Granon (12)

(1) *Jean van Meurs*, plus connu sous le nom *Meursius*, naquit à Anvers le 22 juin 1583. Il était fils de Gommaire van Meurs et d'Elisabeth Nys. Libraire et imprimeur, il fut dans les commencements associé avec Martin Nutius, puis avec Balthasar Moretus. Plus tard, il travailla seul et les produits de ses presses lui acquirent bientôt une juste réputation. Sa marque d'imprimerie si connue : une poule couvant, accompagnée de la devise *noctu incubando diuque*, fut composée par Rubens. Son imprimerie, depuis l'année 1612, était située rue des Peignes et portait pour enseigne *in de vette hinne*.

Meursius, qui fut doyen de la gilde St-Luc en 1620, y était entré comme franc-maître en 1609. Il remplit aussi en 1649 et 1651 les fonctions d'échevin de la ville.

Il épousa, le 26 janvier 1614, Catherine De Sweerdt qui décéda le 26 décembre 1649. Lui-même mourut le 25 janvier 1652 et fut enterré près de sa femme dans l'église cathédrale. L'un de ses enfants, Jean van Meurs, est connu comme peintre.

Jan van Meurs beter gekend onder den naam van *Meursius*, was de zoon van Gommarus van Meurs en van Elisabeth Nijs en kwam den 22n Juni 1583 te Antwerpen ter wereld. Hij werd boekverkooper en drukker. Hij begon zijne zaken eerst in handelsverbinding met Marten Nutius, daarna met Balthasar Moretus. Later werkte hij voor eigen rekening en de voortbrengsels zijner drukpersen maakten zijnen naam weldra befaamd. Zijn overbekend drukmerk : eene broeiende hen, met de kenspreuk *noctu incubando diuqne*, werd door Rubens samengesteld. Van in 1612 was zijne drukkerij in de Kammenstraat gelegen en droeg voor uithangbord *in de vette hinne*.

Meursius, ten jare 1609 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard, werd er Deken van in 1620. In 1649 en 1651 vervulde hij ook het ambt van schepen der stad.

Den 26n Januari 1614 trad hij in den echt met Catharina De Sweerdt die den 26n December 1649 overleed. Hij zelf stierf den 25n Januari 1652 en werd naast zijne vrouw, in de hoofdkerk begraven.

Een zijner kinderen, Jan van Meurs, staat bekend als schilder.

(2) *Abraham vander* ou *vande Greyn* ou *Geyn*, était un amateur d'art sur lequel on possède peu de renseignements. Il avait épousé Marie van Winterbeek. Il fut enterré dans l'église du couvent des Dominicains où une épitaphe, décorée d'une statue par Baurcheit, fut placée en son honneur, non loin de l'autel de Notre-Dame du Rosaire.

Abraham vander of *vande Greyn* of *Geyn*, was een kunstliefhebber over welken men slechts weinige aanteekeningen bezit. Hij was in den echt getreden met Maria van Winterbeek. Hij werd in de kerk van het Predikheerenklooster begraven waar er te zijner eer, niet ver van het altaar van O.-L.-Vrouw van den H. Rozenkrans, een zerksteen geplaatst werd met een door Baurcheit gebeiteld beeld.

(3) *Georges Dechamps*, négociant anversois, amateur d'art. C'est lui qui paya à Rubens, pour compte d'un acheteur de Cologne, les 1200 florins, prix du tableau représentant St-Pierre, que le maître vendit en 1636. Les registres de la gilde St-Luc permettent d'établir qu'il cessa d'en faire partie pendant l'exercice 1629-1630, par suite de décès ou de démission.

Joris Dechamps, Antwerpsch koopman, kunstliefhebber. Het is hij die aan Rubens, voor rekening van een kooper uit Keulen, de 1200 gulden uitbetaalde, prijs der schilderij welke St-Petrus voorstelt en door den meester verkocht werd in 1636. Uit de registers der St-Lucasgilde blijkt dat hij gedurende het gildejaar 1629-1630 ophield er deel van te maken ; men weet echter niet of het uit hoofde van overlijden of wegens ontslaggeving was.

(4) *Balthazar Moretus* ou *Moerentorf* est l'imprimeur célèbre dont la vie est trop connue pour que nous lui consacrions ici une longue notice. Né à Anvers le 23 juillet 1574, il était fils de Jean Moerentorf et de Martine, fille de Christophe Plantin. Il mourut le 8 juillet 1641 à l'âge de 67 ans, et fut enterré à la cathédrale. C'est en 1610 qu'il fut reçu maître de la gilde St-Luc, et c'est comme libraire qu'il fut inscrit sur les registres de cette corporation.

Balthazar Moretus ou *Moerentorf* is de beroemde drukker welks leven te goed bekend is om er hier eene lange ophelderingsnota aan toe te wijden. Hij werd te Antwerpen den 23n Juli 1574 geboren, en was de zoon van Jan Moerentorf en van Martina, dochter van Christoffel Plantin. Hij stierf den 8n Juli 1641 op den ouderdom van 67 jaar en werd in de hoofdkerk begraven. Het is in 1610 dat hij in de St-Lucasgilde als meester aanvaard werd en als boekhandelaar in de registers dier gilde opgeschreven.

(5) *Gérard Zegers* ou *Segers*, fils de Jean Zegers et d'Ide de Nève, naquit à Anvers le 17 Mars 1591. Il s'adonna de bonne heure aux études artistiques sous la direction d'Henri van Balen et d'Abraham Janssens. Dès 1603 il se fit inscrire à la gilde St-Luc comme apprenti ; en 1608 il y entra comme franc-maître, et plus tard, il en remplit les fonctions de doyen pendant l'exercice 1646-47. Il partit en 1611 pour l'Italie afin d'y compléter ses études et travailla pendant un certain temps à Rome ; il se rendit ensuite à Madrid où il jouit bientôt d'une grande faveur ; il exécuta pendant son séjour en Espagne plusieurs portraits ; en 1620 il revint à Anvers.

Il épousa, en 1621, Catherine Wauters et s'établit peu après à la place de Meir dans une grande maison qu'il acheta et qui était située en face de la longue rue des Claires. On le trouve mêlé activement à la vie religieuse de sa ville natale ; en 1611 il entra comme membre dans la Sodalité des célibataires, puis, en 1621, dans celle des mariés dont il devint préfet en 1642. La gilde des Romanistes le reçut dans son sein en 1631, et six ans plus tard il en fut élu doyen. Très généreux, il fit des dons à diverses œuvres, notamment en 1636 quand il contribua pour 24 florins à la construction du chœur de l'église St-Jacques et en 1642 quand il versa 18 florins pour l'érection du nouvel autel de la Sodalité.

Sa réputation artistique était grande, et il continua à jouir des faveurs de la Cour ; en 1637 même il obtint du Cardinal-Infant le titre de peintre royal. Les élèves s'inscrivirent nombreux dans son atelier ; sur les registres de St-Luc on peut relever les noms de Fred. Rotondo en 1620, J. Meysters en 1621, Guill Walschaert en 1622, Th. Willeborts Bosschaert en 1628, P. Verbeeck en 1636 et Ch. Vullewyck en 1646.

Gérard Zegers mourut le 18 mars 1651 et fut enterré à l'abbaye St-Michel ; il avait onze enfants, parmi lesquels Jean-Baptiste Zegers qui s'adonna aussi avec succès à la peinture.

La production artistique du peintre Zegers fut considérable et dans beaucoup d'églises et de musées de Belgique et de l'étranger on rencontre de ses œuvres. A Anvers on en conserve un bon nombre, parmi lesquelles il faut citer, au musée sept toiles : *St-Louis de Gonzague*, le *Mariage de la Vierge*, l'*Extase de Ste-Thérèse*, le *Christ revenant des Limbes*, *Ste-Claire en adoration devant l'Enfant Jésus*, la *Vierge au Scapulaire*, *St-Norbert recevant l'habit de son ordre ;* à Notre-Dame : *St-François d'Assise ;* à St-Jacques : l'*Adoration des Mages* et

l'*Apparition du Christ à la Sainte Vierge ;* à St-Charles : le *Crucifiement ;* à St-André : la *Sainte Famille,* etc.

Geeraard Zegers of *Segers,* zoon van Jan Zegers en van Ida de Nève, werd te Antwerpen, den 17 Maart 1591, geboren. Op vroegen leeftijd begon hij de eerste kunststudiën onder de leiding van Hendrik van Balen en van Abraham Janssens. Reeds in 1603 liet hij zich in de St-Lucasgilde als leerling opschrijven; in 1608 werd hij als vrijmeester aanvaard en later, bekleedde hij er het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1646-47. Ten jare 1611 toog hij naar Italië om er zijne kunststudiën te voltooien en werkte geruimen tijd te Rome; vervolgens begaf hij zich naar Madrid waar hij weldra in hooge gunst steeg; hij schilderde verscheidene portretten gedurende zijn verblijf in Spanje. In 1620 keerde hij terug naar zijne geboortestad.

Ten jare 1621 trad hij in het huwelijk met Catharina Wauters en korts nadien betrok hij op de Meir een groot huis, hetwelk hij aangekocht had, en dat zich rechtover de lange Clarastraat bevond. Hij nam een werkzaam deel aan het godsdienstige leven zijner geboortestad; in 1611 trad hij, als lid, in de Sodaliteit der bejaarde jongmans, daarna in 1621, in die der getrouwden, waarvan hij hoofdman werd in 1642. Ten jare 1631 ontvong de gilde der Romanisten hem in haren schoot en zes jaar later werd hij er tot deken van gekozen. Hij was zeer milddadig; zoo zien wij hem in 1636 24 gulden betalen tot opbouwing van het koor in de St-Jacobskerk, en in 1642 18 gulden tot het oprichten van het nieuw altaar der Sodaliteit.

Het was een schilder van groote faam en hij bleef dan ook de gunsten van het Hof genieten; in 1637 werd hem door den Prins-Kardinaal den titel van hofschilder geschonken. Talrijk waren de leerlingen welke zich in de St-Lucasgilde als leerling van zijn werkhuis deden opschrijven ; hare registers geven ons de namen van Fred. Rotondo in 1620, J. Meysters in 1621, Guliam Walschaert in 1622, Th. Willeborts Bosschaert in 1628, P. Verbeeck in 1636 en Ch. Vullewyck in 1646.

Geeraard Zegers stierf den 18n Maart 1651 en werd in de kerk der St-Michielsabdij begraven. Hij had elf kinderen, waaronder Jan Baptist Zegers, die evenals zijn vader, de schilderkunst met bijval beoefende.

Het werk van den schilder G. Zegers is zeer aanzienlijk en in vele kerken en museums van België en van den vreemde ontmoet men van zijne kunstgewrochten. Hier te Antwerpen bewaart men er

verscheidene van ; in het Museum zien wij zeven doeken : *St-Aloïsius van Gonzaga,* het *Huwelijk van Maria,* de *Geestverrukking van Ste-Theresia, Christus uit de voorgeborchten der Hel terugkeerende, Ste-Clara in aanbidding voor het Kind Jezus,* de *Heilige Maagd met den Schapulier, St-Norbertus het kleed zijner Orde ontvangende ;* in onze hoofdkerk : *St-Franciscus van Assisen,* in St-Jacobskerk : de *Aanbidding der Wijzen,* en de *Verschijning van Christus aan de Heilige Maagd ;* in St-Carolus : de *Kruisrechting ;* in St-Andries : de *Heilige Familie,* enz.

(6) *Corneille Schut.* Sous ce nom sont inscrits en même temps deux membres dans la gilde St-Luc, l'un amateur d'art, l'autre artiste-peintre, sans que le registre des *Violieren* précise duquel il est question ici. Il est vrai que les membres reçus en 1620 le furent à titre d'amateur, mais parmi ceux-ci figurent plusieurs artistes. Le doute est donc possible. Quoiqu'il en soit, voici quelques renseignements sur ces deux personnages.

Corneille Schut était patissier mais en même temps amateur d'art. C'est à ce titre qu'il entra, en 1611, dans la gilde St-Luc. Il dut voyager en Italie, car en 1599 il devint membre de la gilde des Romanistes dont il fut doyen en 1610. Il mourut en 1638 ; il avait épousé Maria Waeyens et était l'oncle de Corneille Schut, peintre. Celui-ci, fils de Guillaume Schut et de Susanne Schernilia, naquit à Anvers le 13 mai 1597 ; il fut un des plus brillants élèves de Rubens et joua à Anvers un rôle considérable comme peintre et graveur. Il eut lui-même plusieurs élèves, entre autres Henri Brant, Michel Copin, Jacques Havick, J.-B. Kerckhoven, etc. Membre de la gilde St-Luc, il lui fit don, en 1634, d'une somme de 200 florins à condition d'être exoneré, sa vie durant, de la charge de doyen.

Corneille Schut habita longtemps une maison du Fossé-aux-crapauds qui portait pour enseigne *het Gulden Pantsier*, mais à partir de 1652 il se fixa à Borgerhout dans un vaste domaine connu sous le nom de *het huys metten thoren.*

Il avait épousé en premières noces, le 7 octobre 1631, Catherine Gheensius qui mourut le 29 décembre 1637 et fut enterrée dans l'église St-Jacques ; il se remaria ensuite avec Anastasie Scelliers qui décéda le 24 novembre 1655. Lui-même mourut le 29 avril 1655 et fut enterré avec sa seconde femme dans l'église St-Willebrord où son épitaphe subsiste encore.

A Anvers se conservent de nombreuses œuvres picturales de Corneille Schut. Ce sont entr'autres : au musée trois tableaux, la *Portioncule*, la *Décollation de St-Georges* et la *Purification de la Vierge ;* à la cathédrale : l'*Assomption de la Vierge*, placée dans la coupole qui s'élève au dessus du transept et l'esquisse de cette même toile ; à St-Jacques : le *Christ mort sur les genoux de sa mère* et un *Ecce Homo*, accompagné du portrait d'Adrien van Ginderdeuren ; à St-Charles : le *Couronnement de la Vierge*, la *Circoncision*, l'*Assomption*, *St-François Xavier prêchant la foi aux Indiens* et *St-François Xavier distribuant la Ste Communion aux Japonais.*

Schut collabora aussi à diverses œuvres produites par d'autres artistes. C'est ainsi qu'il exécuta des figures pour les tableaux de fleurs de Daniel Seghers, pour les intérieurs d'églises de Pieter Neef, pour les paysages de Wildens, etc.

Corneille Schut exécuta aussi des eaux-fortes et même des gravures dont on connait encore de nombreux exemplaires. De plus il s'adonna à la littérature et on conserve de sa composition plusieurs essais poëtiques.

Cornelis Schut. Onder dien naam zijn er terzelfdertijd twee leden der St-Lucasgilde opgeschreven, de eene kunstliefhebber, de andere kunstschilder, zonder dat de register der *Violieren* aanduidt van welk lid er hier sprake is. Wel is waar werden de leden, in 1620 opgenomen, slechts in hoedanigheid van liefhebber aanvaard, maar onder hen bevonden er zich verscheidene schilders. Er bestaat dus twijfel. Wat er ook van zij, ziehier eenige wetenswaardigheden over beiden.

Cornelis Schut was pasteibakker maar tevens ook kunstliefhebber. Het is in die hoedanigheid dat hij ten jare 1611 in den schoot der St-Lucasgilde opgenomen werd. Hij deed ongetwijfeld eene reis naar Italië, want in 1599 werd hij lid van de gilde der Romanisten, van welke hij deken werd in 1610. Hij was in den echt getreden met Maria Waeyens en stierf in 1636. Hij was de oom van Cornelis Schut, schilder.

Deze laatste, zoon van Willem Schut en van Suzanna Schernilia, werd den 13n Mei 1597 te Antwerpen geboren. Hij was een der uitmuntendste leerlingen van Rubens en speelde, als schilder en als plaatsnijder, een aanzienlijke rol hier ter stede. Hij zelf had verscheidene leerlingen, onder anderen Hendrik Brant, Michiel Copin, Jaak Havick, J.-B. Kerckhoven, enz. Hij maakte deel der St-Lucasgilde en schonk haar in 1634 de som van 200 gulden onder beding dat hij nooit het dekenschap zou moeten waarnemen.

Cornelis Schut woonde langen tijd op de Paddengracht, in het huis : *het Gulden Pantsier*, maar in 1652 vestigde hij zich te Borgerhout in een groot eigendom : *het huys metten Thoren.*

Op 7n October 1631 was hij, in eerste huwelijk, getrouwd met Catharina Gheensius, welke den 29n December 1637 overleed en in St-Jacobskerk begraven werd. Hij hertrouwde vervolgens met Anastasia Scelliers welke den 24n November 1654 overleed. Hij zelf stierf den 29n April 1655 en werd, bij zijne tweede gade, in de St-Willebrorduskerk begraven, alwaar de zerk nog bestaat.

Te Antwerpen worden er talrijke knnstwerken van dezen

meester bewaard. Het zijn onder andere : in het Museum drie schilderijen : de *Portiuncula*, de *Onthooſding van St-Joris* en de *Zuivering der Heilige Maagd* ; in de Kathedraal : de *Hemelvaart van Maria*, in den koepel der Kruisbeuk, alsmede de schets van dit zelfde doek ; in St-Jacobskerk : *Christus' Lijk op den schoot zijner Moeder*, en eenen *Nood Gods*, waarboven het portret van Adriaan van Ginderdeuren ; in St-Carolus : *Maria's Kroning in den Hemel*, de *Besnijdenis*, de *Hemelvaart van Maria*, *St-Franciscus Xaverius het geloof verkondigende aan de Indianen*, en *St-Franciscus Xaverius, de Heilige Kommunie uitreikende aan de Japaneezen*.

Schut verleende ook zijne medewerking aan verschillende gewrochten van andere meesters. Zoo maalde hij de figuren voor bloemstukken van Daniël Zeghers, voor kerken van Pieter Neefs, voor landschappen van Wildens, enz.

Cornelis Schut leverde ook graveer- en sterkwaterplaten, waarvan er nog talrijke exemplaren gekend zijn. Hij beoefende daarenboven nog de letterkunde en men bezit heden nog ettelijke door hem vervaardigde rijmdichten.

(7) *Pierre Snaeyers* ou *Snayers*, était fils de Louis Snayers, messager de la ville et vit le jour à Anvers où il fut baptisé dans l'église cathédrale le 24 novembre 1592. Il se forma à la pratique de son art dans l'atelier de Sébastien Vrancx. En 1612 il fut reçu franc-maître de la gilde St-Luc. Il épousa à Anvers le 25 septembre 1618 Anne Schut. Ayant plus tard obtenu le titre de peintre du Cardinal-Infant, il alla s'établir à Bruxelles où il se fit recevoir bourgeois de la ville et où il fut admis le 16 juin 1628 dans la gilde des peintres. Il mourut dans cette ville en 1667.

Snaeyers fut un peintre de bataille ; le musée de Bruxelles ainsi que d'autres collections possèdent de cet artiste des toiles représentant des combats ou des sièges. Au musée d'Anvers se trouve une de ses œuvres provenant de l'hôtel-de-ville : la *Bataille de Calloo*. Il eut pour élève le peintre Adam Fr. vander Meulen qui s'adonna au même genre de peinture.

Pieter Snaeyers of *Snayers*, zoon van Lodewijk Snayers, stadsbode, kwam te Antwerpen ter wereld en werd den 24n November 1592 in de hoofdkerk over de doopvont gehouden. Hij vormde zich tot een uitstekenden kunstschilder onder de leiding van Sebastiaan Vrancx. Ten jare 1612 werd hij als vrijmeester in de St-Lucasgilde aanvaard.

Den 25n September 1618 trad hij in het huwelijk met Anna Schut. Toen hij later den titel van schilder van den Kardinaal-Infant verwierf vestigde hij zich te Brussel waar hij als poorter ingeschreven en den 16n Juni 1628 als lid der schildersgilde aanvaard werd. Hij overleed in die stad ten jare 1667.

Snayers was een veldslagschilder. Het Museum van Brussel alsook ettelijke andere verzamelingen bezitten van dezen meester gewaardeerde doeken met veldslagen of belegeringen. In het Antwerpsch Museum bevindt zich een zijner prachtigste gewrochten : de *Slag van Calloo ;* tot over weinige jaren hing dit tafereel nog op het stadhuis van Antwerpen.

Pieter Snayers had als leerling den schilder Adam. Fr. van der Meulen, die zich evenals zijn meester, als veldslagschilder beroemd maakte.

(8) *Jean Huybrechts*, peintre, qui fut reçu en 1599 maître dans la gilde St-Luc. On possède peu de détails sur sa carrière artistique. Les registres de la gilde permettent seulement d'établir qu'il fut capitaine de la garde bourgeoise, qu'il se maria pendant l'exercice 1623-24 et qu'il mourut en 1629 ou au commencement de 1630.

Jan Huybrechts, schilder, werd ten jare 1599 als vrijmeester in de St-Lucasgilde aanvaard. Men bezit slechts weinig bijzonderheden over zijne kunstloopbaan. Uit de registers der gilde weten wij enkel dat hij kapitein der burgerwacht was, dat hij tijdens het gildejaar 1623-24 in den echt trad en ten jare 1629 of in het begin van 1630 overleed.

(9) *Pierre Lundens* ou plus correctement *Lunden*. Est peut-être inscrit ici sous un prénom fautif, car aucun membre de la famille Lunden ne porte le prénom de Pierre et ne peut par conséquent être identifié avec le personnage ci-dessus.

Pieter Lundens of beter gezegd *Lunden*. Is hier wellicht onder een onauwkeurigen doopnaam ingeschreven, want geen enkel lid der familie Lunden draagt den voornaam van Pieter, en kan dus ook niet met het hierbovengemelde lid vereenzelvigd worden.

(10) *Christophe Merckx* ou *Merck*. Il n'est fait mention de ce confrère dans les registres de la gilde St-Luc qu'à l'occasion de son décès qui eut lieu pendant l'exercice 1621-1622.

Christoffel Merckx of *Merck*. Er is in de registers der St-Lucasgilde slechts melding gemaakt van dit lid ter gelegenheid van zijn overlijden in het gildejaar 1621-1622.

(11) *Sebastien Hermans* était capitaine de la garde bourgeoise. Admis dans la gilde en 1620 comme amateur d'art. Il participa encore en 1626 au banquet annuel et mourut quelques jours plus tard.

Sebastiaan Hermans was kapitein der burgerwacht, werd ten jare 1620 als kunstliefhebber in de gilde aanvaard. In 1626 nam hij nog deel aan het jaarlijksch banket en stierf eenige dagen daarna.

(12) *Nicolas Granon*, dont on trouve aussi le nom ortographié *Gernon* et *Garnon* était peintre. Il fut reçu dans la gilde St-Luc en 1612. On trouve très peu de détails sur cet artiste ; on sait seulement qu'il eut un élève, Melchior van Rongen. Il remplit aussi les fonctions de capitaine de la garde bourgeoise et mourut en 1640 ou tout à la fin de l'année 1639.

Nikolaas Granon, wiens naam men ook *Gernon* en *Garnon* geschreven vindt, was schilder. Hij werd ten jare 1612 in de St-Lucasgilde aanvaard. Er zijn slechts weinig bijzonderheden over dien kunstenaar gekend. Alleen weten wij dat hij een leerling had met name Melchior van Rongen. Hij bekleedde ook het ambt van Kapitein der burgerwacht. Hij overleed in 1640 of wel gansch op het einde van 1639.

CAROLO VAN WALLORI, DEKEN
Aº 1621 (1)

heeft mede inde Bloom ontfanghen dese liefhebbers

Jan Janssens. (2)
Jasper Schoer.
Pauwels de Vos. (3)
Lenaert Coymans. (4)
Joris Ghys. (5)
Jaques Moermans. (6)

(1) *Charles van Wallori.* On se trouve ici encore une fois en présence d'une erreur de copiste. Il faut évidemment lire *Charles van Malleri.* Ce graveur dont le nom s'orthographiait aussi Mallery, Mailleri ou Malery naquit à Anvers le 31 juillet 1571. C'est dans l'atelier de Philippe Galle qu'il s'initia à la pratique de son art. Il entra comme élève en 1585 dans la gilde St-Luc, en devint franc-maître en 1597 et exerca les fonctions de doyen pendant l'exercice 1621-1622. Dans l'entretemps il s'était rendu à Paris, et pendant quatre ou cinq ans y avait travaillé pour compte des libraires flamands qui y étaient établis. Le 10 janvier 1598 il épousa Catherine Galle, la fille de son maître; celle-ci mourut en 1623 laissant plusieurs enfants parmi lesquels un fils, Philippe de Mallery qui devait également se distinguer dans l'art de la gravure. Charles de Mallery mourut après 1635 ; van Dyck peignit son portrait et reproduisit une seconde fois ses traits dans son *Iconographie.*

L'œuvre de Mallery est considérable ; dès 1593 il collaborait à l'exécution des gravures illustrant les *Evangelicæ historiæ imagines* du P. Natalis. Il travailla pour plusieurs éditeurs anversois, exécutant des quantités d'images de piété. Il grava aussi des scènes exécutées dans des proportions très réduites mais cependant fort achevées. Parmi ses principaux travaux, il faut citer : une série de portraits, des titres de livres variés, des suites d'après divers artistes, des recueils de compositions ornementales, etc.

Pour de nombreuses publications il s'associa avec son beau-père ou ses beaux-frères, les graveurs Galle et Adrien Collaert.

Karel van Wallori. Hier heeft de kopist nogmaals eene misgreep begaan ; ongetwijfeld moet hier *Karel van Malleri* gelezen worden.

Deze plaatsnijder, wiens naam men ook Mallery, Mailleri of Malery geschreven vindt, werd den 31n Juli 1571 te Antwerpen geboren. Het is in het werkhuis van Filip Galle dat hij zijne kunstopleiding genoot. Ten jare 1585 als leerling in de St-Lucasgilde opgeschreven, werd hij er als vrijmeester aanvaard in 1597 en later tot Deken gekozen voor het gildejaar 1621-1622. Intusschen was hij naar Parijs getogen en had er een vier- of vijftal jaren gewerkt voor rekening der vlaamsche boekhandelaars welke aldaar gevestigd waren.

Den 10n Januari 1598 trad hij in den echt met de dochter van zijnen graveermeester, Catharina Galle, die in 1623 overleed en

hem verscheidene kinderen achterliet, waaronder een zoon, Filip van Mallery, die zich evenals zijn vader in de plaatsnijkunst een naam wist te maken.

Karel van Mallery stierf na 1635. Van Dyck schilderde zijn portret en konterfeitte hem eene tweede maal in zijne *Iconografie*.

Het werk van Mallery is aanzienlijk. Van in 1593 graveerde hij mede aan de platen voor de *Evangelicæ historiæ imagines* van den E. P. Natalis. Hij vervaardigde een groot getal godvruchtige printen voor verschillende Antwerpsche uitgevers. Ook graveerde hij allerlei tooneelen, wel maar op zeer kleine afmetingen maar toch fijn afgewerkt. Onder zijne voornaamste gewrochten dienen aangestipt te worden : eene reeks portretten, titels van allerhande boeken, volgreeksen naar verschillende kunstenaars, verzamelingen van ornementeele samenstellingen, enz. Voor het uitgeven van tal van werken associeerde hij zich met zijnen schoonvader of zijne schoonbroeders, de plaatsnijders Galle en Adriaan Collaert.

---

(2) *Jean Janssens*. Reçu en 1621 dans la gilde St-Luc comme amateur d'art ; était capitaine de la garde bourgeoise.

Jan Janssens. Werd ten jare 1621 als kunstliefhebber in de St-Lucasgilde aanvaard ; hij was kapitein der burgerwacht.

(3) *Paul de Vos*, peintre, fils de Jean de Vos et d'Isabelle vanden Broeck, naquit à Hulst le 9 décembre 1595. Il fut d'abord en 1604 élève de Denis van Hove, mais entra l'année suivante dans l'atelier de David Remeeus. Il peignit surtout des animaux et des scènes de chasse ; il collabora aux tableaux de Rubens et souvent ses toiles furent attribuées par erreur à Snyders. On conserve encore de ses œuvres dans de nombreux musées. Il acheta à Anvers une maison, rue des Peignes, qui portait pour enseigne *Oud Brabant*. On le voit figurer comme consulteur pendant plusieurs années sur la liste des membres de la Sodalité des célibataires, puis de celle des hommes mariés. Il épousa, le 15 novembre 1624, Isabelle Waerbeke qui mourut le 27 août 1660. Lui-même décéda le 13 juin 1678 et fut enterré avec sa femme dans la cathédrale. Parmi ses élèves on cite : Alexandre Daemps et Lancelot van Dalen. Antoine van Dyck peignit son portrait et celui de sa femme.

Pauwel de Vos, schilder, zoon van Jan de Vos en van Isabella van den Broeck, werd den 9n December 1595 te Hulst geboren. Hij was eerst, in 1604, leerling van Denys van Hove, maar trad het volgende jaar in het werkhuis van David Remeeus. Hij schilderde vooral dieren en jachttooneelen. Hij arbeidde veel voor Rubens ; dikwerf, alhoewel ten onrechte, werden er van zijne werken aan Snyders toegekend. Talrijke museums bezitten nog vele zijner gewrochten. Hij kocht zich in de Kammenstraat een huis aan, *Oud Brabant* geheeten. Gedurende verscheidene jaren ziet men hem vermeld op de ledenlijst van de Sodaliteit der bejaarde jongmans, daarna op die van de Sodaliteit der getrouwden. Den 15n November 1624 trad hij in den echt met Isabella Waerbeke, welke den 27n Augustus 1660 overleed. Hij zelf stierf den 13n Juni 1678 en werd, bij zijne gade, in de hoofdkerk begraven. Onder zijne leerlingen meldt men Alexander Daemps en Lanceloot van Dalen. Antoon van Dyck maalde zijn portret alsook dit zijner vrouw.

(4) *Léonard Coymans*, peintre peu connu. On sait qu'il fut élève de Wauthier Aps et que c'est à ce titre qu'il entra en 1606 dans la gilde St-Luc,

Leonard Coymans, weinig gekend schilder. Men weet dat hij leerling was van Walter Aps en dat het in die hoedanigheid was dat hij ten jare 1606 in de St-Lucasgilde opgeschreven werd.

(5) *Georges Ghys* ou *Gijs* était un avocat qui entra à la gilde St-Luc en 1621 comme amateur d'art. Il était fils de Georges Ghys, négociant, natif de Courtrai et de Barbe de le Vielleuse ; il épousa Anne van Rode dont il eut quatre enfants.

Joris Ghys of *Gijs* was een advocaat die in 1621 als kunstliefhebber in den schoot der Gilde opgenomen werd. Hij was de zoon van Joris Ghys, koopman, geboortig van Kortrijk, en van Barbara de le Vielleuse ; hij trad in den echt met Anna van Rode welke hem vier kinderen schonk.

(6) *Jacques Moermans,* fils de Paul Moermans et de Anne van Schelle, naquit à Anvers le 1er mai 1602. Il s'adonna à la peinture d'histoire et entra comme élève dans l'atelier de Rubens. C'est à ce titre qu'il fut admis, en 1621, dans la gilde St-Luc; en 1629 il en devint franc-maître. Rubens l'avait chargé, conjointement avec deux autres artistes, de présider après son décès à la liquidation des œuvres d'art qu'il délaisserait. Après la mort du maître il reçut aussi mission de se rendre au château de Steen pour y évaluer les tableaux qui s'y trouvaient. Moermans avait ouvert, dans une maison du rempart Ste-Catherine, appelée *het Suyckerhuys*, un commerce de tableaux et de gravures.

Il épousa, le 9 juin 1626, Maria Schut qui mourut en 1652. Quant à Moermans il périt noyé dans les eaux du *Vuylruye* le 21 décembre 1653. Il fut enterré dans l'église St-Jacques sous la même pierre que sa femme.

Jacob Moermans, historieschilder, was de zoon van Paul Moermans en van Anna van Schelle, en werd den 1n Mei 1602 te Antwerpen geboren. Ten jare 1621, als leerling van Rubens, in de St-Lucasgilde aanvaard, werd hij er in 1629 vrijmeester van. Hij was een der drie artisten welke door Rubens werden aangewezen om na diens dood den verkoop zijner nagelaten kunstgewrochten te regelen. Na 's grooten meesters overlijden werd hij insgelijks afgevaardigd naar het kasteel van Steen om aldaar de tafereelen te helpen schatten.

Moermans had op de Katelijne vest in *het Suyckerhuys* eenen handel geopend van schilderijen en prenten. Den 9n Juni 1626 trad hij in den echt met Maria Schut welke in 1652 overleed. Wat Moermans betreft, hij verongelukte den 21n December 1653 in het water der *Vuylruye,* en werd in St-Jacobskerk onder denzelfden zerksteen als zijne vrouw begraven.

HEER EN Mr GILLIS FABRY

greffier deser stadt en prince der Violieren
A° 1622

heeft in syn Prinsdoom veele liefhebbers tot de Blomme ghebracht en afscheydende het spel laeten spelen en allen de parsonagien met een maeltyt vereert

---

Gilles Fabri, fils du notaire Pierre Smit, dit Fabri et de Christine 's Hertogen, naquit à Anvers en 1573. Il rendit de signalés services dans l'administration de sa ville natale dont il fut greffier à partir de l'année 1617 et plusieurs fois échevin, notamment de 1641 à 1644, en 1646 et 1647 ainsi qu'en 1649. Il épousa Madeleine van Woonsel qui mourut le 30 août 1661. Lui-même était décèdé le 17 décembre 1651. Ils reçurent tous deux leur sépulture dans l'église du couvent des Grands Carmes où ils avaient fait élever à leurs frais un autel.

Gilles Fabri qui avait été choisi comme prince de la Chambre de Rhétorique des *Violieren*, fut reçu, en 1622, dans la gilde St-Luc. Il se montra fort généreux envers cette corporation artistique, lui faisant en 1612 déjà un don pour contribuer aux frais de confection de la grande coupe et en décidant un grand nombre de membres à se faire recevoir parmi les confrères des *Violieren*.

Gillis Fabri, zoon van den Notaris Pieter Smit, gezegd Fabri, en van Christina 's Hertogen, kwam in 1573 te Antwerpen ter wereld. Hij bewees aanmerkelijke diensten in het bestuur zijner geboortestad: van af het jaar 1617 was hij griffier en herhaaldelijk trad hij als schepen op, namelijk van 1641 tot 1644, in 1646, in 1647 en in 1649. Hij trouwde met Magdalena van Woonsel die den 30n Augustus 1661 overleed. Hij zelf was den 17n December 1651 gestorven. Beiden werden begraven in de kerk der O.-L.-Vrouwe-

Broeders, alwaar zij, op hunne onkosten, een altaar hadden doen oprichten.

Gillis Fabri die tot Prins van de Rederijkkamer der *Violieren* was gekozen geweest, werd ten jare 1622 in de St-Lucasgilde aanvaard. Hij toonde zich zeer edelmoedig jegens die kunstgilde en schonk haar, in 1612, eene milde bijdrage om den grooten en kunstiggedreven beker te helpen betalen ; ook bewoog hij er talrijke leden toe zich onder de medebroeders der *Violieren* te laten opnemen.

ANTHONIO GOETKINT, DEKEN, Aº 1622 (1)

heeft de gulde vereert met een blau satynen vrouwen geborduert cleet met goudt
In syn dekenschap syn mede inde Bloom als liefhebbers ontfanghen

M. Heer Carolus de Mera, oudt beurgemeester. (2)
Lion Hemselroy. (3)
Jan Hemselroy.
Abraham Verspreeten. (4)
M. Heer Joannes van Sonne, rechtsgeleerde. (5)
M. Heer , de Witte griffier. (6)
Herstraten, notaris. (7)
Anthony vanden Steen. (8)
M. Heer Urbaen van Parys, rentmr der Heeren Staten van Brabant. (9)
Peeter van Ceulen, procureur. (10)
M. Heer Pauwels Ryssenvel, rechtsgeleerde. (11)
Everaet Stevens. (12)
M. Heer Gevaerts, griffier. (13)
, de Witte notaris.
Andries Colyn de Nola. (14)

(1) *Antoine Goetkind,* fils de Pierre Goetkind et de Anna Nicolaï, était un marchand d'objets d'art; il fit beaucoup d'affaires en France et y prit, par traduction, le nom de *Bonenfant.* Il fut reçu, en 1598, dans la gilde St-Luc, comme fils de maître et il en devint doyen pendant l'exercice 1622-1623. Notre registre nous apprend qu'il fit don à la gilde d'une robe de satin brodée d'or. Il épousa Elisabeth Jordaens et mourut à Paris le 6 mars 1644. Sa femme lui survécut jusqu'au 22 novembre 1654. Leur pierre tombale se voyait dans l'église du couvent des Grands-Carmes. Antoine Goetkind fut père du peintre Pierre Goetkind.

Antoon Goetkind, zoon van Pieter Goetkind en van Anna Nicolaï, was een kunsthandelaar en deed vele zaken in Frankrijk, alwaar hij zijnen naam vertaalde en zich *Bonenfant* hiet. Ten jare 1598, als meesterszoon, in de St-Lucasgilde aanvaard, werd hij er deken van voor het gildejaar 1621-1623. Onze register vermeldt dat hij aan de gilde een goudgestikt satijnen kleed schonk. Hij trad in den echt met Elisabeth Jordaens en stierf te Parijs den 6n Maart 1644. Zijne vrouw overleefde hem tot op 22 November 1654. Hun grafsteen was voorheen te zien in de kerk der O.-L.-Vrouwebroeders.

Antoon Goetkind was vader van den schilder Pieter Goetkind.

(2) *Charles de Mera*, *de Merre* ou *de Meera*, et même *de Merle*, chevalier, naquit à Louvain et fut baptisé en l'église St-Jacques de cette ville, le 20 juillet 1567. Il fut échevin de sa ville natale en 1589 et 1591, puis écoutête d'Hérenthals en 1605 et 1612. S'étant fixé à Anvers, il joua un rôle considérable dans l'administration de la ville, dont il fut à maintes reprises échevin, en 1614, 1616, 1618, 1620, 1622, 1624 à 1629, 1633 à 1637. Il remplit également les fonctions de bourgmestre en 1621 et 1623, et celles de trésorier de la ville en 1629 et 1633. Il fut reçu, en 1622, dans la gilde St-Luc. Charles de Mera épousa en premières noces, le 31 août 1602, Anna Lhermite, qui mourut le 19 juin 1621. Deux ans plus tard il se remaria avec Sybille van Eeckeren, qui décéda le 6 octobre 1652. Lui-même trépassa en 1637, laissant quatre enfants de son premier mariage.

Karel de Mera, de Merre of *de Meera* en zelfs *de Merle*, ridder, kwam te Leuven ter wereld en werd er den 20n Juli 1567 in de St-Jacobskerk over de doopvont gehouden. In 1589 en 1590 was hij schepen zijner geboortestad, en in 1605 en 1612 zien wij hem als schout van Herenthals. Zich te Antwerpen gevestigd hebbende speelde hij er een zeer belangrijke rol in het bestuur der stad. Herhaaldelijk werd hij er tot schepen benoemd : in 1614, 1616, 1618, 1620, 1622, van 1624 tot 1629 en van 1633 tot 1637. Hij bekleedde insgelijks het ambt van burgemeester in 1621 en 1623 en dat van schatmeester der stad in 1629 en 1633. Karel de Mera trouwde den 31n Augustus 1602, in eerste huwelijk, met Anna Lhermite, die den 19n Juni 1621 overleed. Twee jaar nadien ging hij eene tweede echtverbintenis aan met Sybilla van Eeckeren, welke den 6n October 1652 verscheidde. Hij zelf stierf in 1637 en liet vier kinderen uit zijn eerste huwelijksbed achter.

(3) *Léon Hemselroy* ou *van Hemselroy* était le propriétaire d'une auberge renommée, qui portait pour enseigne *'t gulden Hooft*. Il s'occupait en même temps d'art, ce qui lui valut en 1607 son entrée dans la gilde St-Luc. Il mourut en 1625.

Leo Hemselroy of *van Hemselroy* was de waard uit het vermaarde *gulden Hooft*. Hij hield zich terzelfdertijd bezig met kunst en werd om die reden, ten jare 1607, in de St-Lucasgilde aanvaard. Hij stierf in 1625.

(4) *Abraham Verspreet*, négociant et amateur d'art, fut reçu en 1622 dans la gilde St-Luc ; il s'en retira en 1631. Il était fils de Jacques Verspreet et de Jaqueline de Roomer. Il épousa Elisabeth vander Noot et mourut le 2 septembre 1638 ; il fut enterré dans la cathédrale. Sa femme lui survécut jusqu'au 8 mai 1649.

Abraham Verspreet, koopman en kunstliefhebber, werd ten jare 1622 in de St-Lucasgilde opgeschreven en gaf in 1631 zijn ontslag. Hij was de zoon van Jacob Verspreet en van Jacoba de Roomer. Hij trad in den echt met Elisabeth vander Noot en overleed den 2n September 1638 ; hij werd in de hoofdkerk begraven. Zijne vrouw overleefde hem tot op 8n Mei 1649.

(5) *Jean van Sonne*, avocat, amateur d'art, mort en 1632. Suivant l'usage du temps, il latinisa son nom et se fit appeler *Sonnius*. C'est sous cette forme que nous le trouvons en 1630, signant avec ses confrères une requête au magistrat pour lui demander l'autorisation d'ériger à Anvers une confrérie sous le patronage de St-Yves, et dans laquelle ne seraient admis que les hommes de loi.

Jan van Sonne, advokaat, kunstliefhebber, gestorven in 1632.

Naar het gebruik van dien tijd gaf hij een latijnschen vorm aan zijnen naam en hiet zich *Sonnius*. Het is onder dien naam dat hij in 1630, met zijne medebroeders, een tot het magistraat der stad gericht protest teekende, ten einde de machtiging te bekomen om hier ter stede, onder het patroonschap van St-Ivo, een genootschap te stichten waarin niet dan mannen der wet zouden aanvaard worden.

(6) *Adrien de Witte*. C'est sans doute par erreur que dans les *Liggeren*, ce personnage est identifié avec Adrien de Witte, seigneur de Buerstede, qui fut greffier de la Chambre des orphelins. Car celui-ci naquit à Anvers le 20 octobre 1555, épousa, en 1581, Marguerite vander Herstraeten et mourut le 12 septembre 1616. Ce n'est donc pas lui qui fut reçu parmi les *Violieren*, en 1622, mais plutôt son fils, Adrien de Witte, qui naquit le 12 novembre 1582, entra dans les ordres, devint curé de la paroisse de St-Paul, au pays de Waes, et mourut le 15 février 1666.

Adriaan de Witte. Het is ongetwijfeld bij vergissing dat men, in de *Liggeren*, dees lid aanziet voor Adriaan de Witte, Heer van Buerstede en griffier der Weezenkamer, want deze laatste werd den 20n October 1555 te Antwerpen geboren, trouwde in 1581 met Margaretha vander Herstraeten, en stierf den 12n September 1616. Het is dus voorzeker die Adriaan de Witte niet welke ten jare 1622 in de *Violieren* opgeschreven werd, maar veeleer zijn zoon Adriaan, die den 12n November 1582 geboren werd, in de orden trad, pastoor werd te St-Pauwels, in het land van Waas, en den 15n Februari 1666 overleed.

(7) *Gaspard vander Herstraeten*, notaire et amateur d'art. On rencontre aussi son nom en 1614 comme doyen de la Confrérie du Saint-Nom de Jésus, dans l'église du couvent des Dominicains.

Gaspar vander Herstraeten, notaris en kunstliefhebber. In 1614 treft men ook zijn naam aan als deken van het broederschap van den Zoeten Naam Jezus in de kerk van het Predikheerenklooster.

(8) *Antoine vanden Steen*, peintre, fut reçu dans la gilde St-Luc, en 1596, comme élève de François Francken le Vieux; il en devint franc-maître en 1605. Il doit être considéré plutôt comme amateur que comme peintre de profession. Il mourut en 1627.

Antoon vanden Steen, schilder, werd ten jare 1596 in de St-Lucasgilde aanvaard, als leerling van Frans Francken, den Oude; in 1605 werd hij vrijmeester. Hij moet eerder als kunstliefhebber dan wel als kunstenaar van beroep aanzien worden. Hij overleed in 1627.

(9) *Urbain van Parys* remplissait à Anvers les fonctions de trésorier des États de Brabant. Il est né à Anvers en 1561 et y est décédé le 10 janvier 1631. Il avait épousé Isabelle van Valkenburg qui mourut le 18 mai 1637. Tous deux furent enterrés dans l'église des Dominicains.

Urbaan van Parys vervulde hier te Antwerpen het ambt van Rentmeester der Staten van Braband. Hij werd in 1561 te Antwerpen geboren en stierf er op 10n Januari 1631. Hij had huwelijk aangegaan met Isabella van Valkenburg welke den 18n Mei 1637 overleed. Beiden werden in de Predikheerenkerk begraven.

(10) *Pierre van Ceulen*, jurisconsulte et amateur d'art.

Pieter van Ceulen, rechtsgeleerde en kunstliefhebber.

(11) *Paul Rijsheuvels*, avocat.

Paul Rijsheuvels, advokaat.

(12) *Everard Stevens*, amateur d'art, mourut à Anvers le 20 Octobre 1646. Il avait été marié deux fois, ayant épousé en premières noces Marie Mirou, décédé le 6 septembre 1620, et en secondes noces Jeanne du Gonquier qu'il perdit le 2 novembre 1629.

Everard Stevens, kunstliefhebber, stierf te Antwerpen den 20n October 1646. Hij was tweemaal gehuwd geweest, in eerste huwelijk met Maria Mirou, gestorven op 6n September 1620, en in tweede huwelijk met Joanna du Gonquier, die den 2n November 1629 overleed.

(13) *Gaspard Gevaerts*, fils de Jean Gevaerts et de Cornelie Aertsens, naquit à Turnhout le 6 août 1593. Après un séjour temporaire à Paris, il se fixa à Anvers où il fut reçu bourgeois le 11 septembre 1632. Il épousa, à St-Jacques le 14 mai 1625, Marie Haecx et mourut le mars 1666 ; il fut enterré dans l'église cathédrale. Licencié ès-lois de l'Université de Douai, il acquit une grande réputation comme écrivain. Il reçut, en 1644, le titre de conseiller et d'historiographe de l'empereur Ferdinand III. Il remplit aussi, à partir de 1621, les fonctions de greffier de la ville d'Anvers. On le trouve en 1625, 1627 et 1632 comme secrétaire de la congrégation des Latinistes. Parmi les ouvrages dûs à sa plume, il faut citer : *Pompa introitus Ferdinandi Austriaci*, *Lectiones Papinianæ*, *Electorum libri tres*, *Imperatorum romanorum icones* (gravures de Goltzius) etc.

Gaspar Gevaerts, zoon van Jan Gevaerts en van Cornelia Aertsens, werd den 6n Augustus 1593 te Turnhout geboren. Na eenigen tijd te Parijs verbleven te hebben vestigde hij zich hier te Antwerpen, alwaar hij den 11e September 1632 als poorter opgeschreven werd.

Den 14n Mei 1625 trad hij, binnen de St-Jacobskerk, in den echt met Maria Haecx. Hij stierf den 25n Maart 1666 en werd in de hoofdkerk begraven.

Hij was licenciaat in de rechten uit de universiteit van Douai en verwierf eene groote beroemdheid als schrijver. Ten jare 1644 verkreeg hij den titel van raadsheer en bijzonderen geschiedschrijver van keizer Ferdinand III. Van 1621 reeds vervulde hij ook het ambt van griffier der stad Antwerpen. In 1625, 1627 en 1632 ziet men hem insgelijks als sekretaris van de Congrégatie der Latinisten. Onder de werken, aan zijne pen ontvloeid, dienen vermeld te worden : *Pompa introitus Ferdinandi Austriaci. Lectiones Papinianæ, Electorum libri tres, Imperatorum romanorum icones* (gravuren van Goltzius) enz.

---

(14) *André Colyns de Nole*, sculpteur, fils de Jean Colyns, également sculpteur, et de Susanne de Bruyne, naquit à Anvers le 2 décembre 1598. Il entra, en 1622, dans la gilde St-Luc et en devint doyen pendant l'exercice 1628-1629. Il mourut à Anvers le 27 octobre 1638. On trouve encore de ses œuvres dans diverses églises du pays, notamment dans l'église St-Jacques, á Anvers, où l'on remarque le monument funéraire du peintre van Balen, et plusieurs statues dans la chapelle de la présentation de Notre-Dame; dans la chapelle de la rue de l'Empereur, trois statues de St-Joachim, Ste-Catherine d'Alexandrie et Ste-Barbe; dans l'église collégiale de St-Rombaut, à Malines, dix statues d'apôtres dues à son ciseau, etc. Le portrait d'André Colyns de Nole fut peint par Van Dyck.

Andries Colyns de Nole, beeldhouwer, zoon van Jan Colyns, insgelijks beeldhouwer, en van Suzanna De Bruyne, werd den 2n December 1598 te Antwerpen geboren. Ten jare 1622 in de St-Lucasgilde aanvaard, werd hij er Deken van voor het gildejaar 1628-1629. Hij stierf te Antwerpen den 26n Oktober 1638. In verschillende kerken van het land treft men nog ettelijke zijner werken aan, namelijk in de St-Jacobskerk hier ter stede : het grafgedenkteeken van den schilder van Balen en verscheidene heiligenbeelden in de kapel van O.-L.-V. Presentatie; in de kapel der Keizerstraat : drie beelden van St-Joachim, Ste-Catharina van Alexandrië en van Ste-Barbara; in St-Rombautskerk te Mechelen : tien apostelenbeelden, door zijne hand gebeiteld, enz. Het portret van Andries Colyns de Nole werd door Antoon Van Dyck geschilderd.

ABRAHAM GOEVAERTS, DEKEN, Aº 1623 (1)

Hij heeft de gulde me vereert met een incarnaet cleet
met goudt en silver geborduert.
Ontfangen in syn dekenschap als liefhebbers
vande Bloom.

Juan Baptista Grassis. (2)
Baltasar Bolgary. (3)
Jan Baptista Van Lemens, de welcke de Bloom geschoncken heeft het cleet vanden coninck Sifaex. (4)
Jasper Duvaerte, die mede de Bloome vereert heeft met het cleet van Sofanisbe. (5)
François Makereel. (6)
Nicolaes Raspagny. (7)
Daniel Deegenbroot. (8)
Marcus Van Woonsel. (9)

(1) *Abraham Goyvaerts*, qui devint doyen des *Violieren*, en 1623, est le même artiste dont nous avons parlé plus haut, son nom figurant en 1620 parmi ceux des amateurs qui furent reçus en cette année dans la section littéraire de la gilde St-Luc.

Abraham Goyvaerts, die in 1623 Deken der *Violieren* werd, is dezelfde kunstenaar waarvan wij reeds gesproken hebben, daar zijn naam voorkomt, in 1620, onder de kunstliefhebbers welke dit jaar in de letterkundige afdeeling der St-Lucasgilde aanvaard werden.

(2) *Jean Baptiste Grassis*, chevalier, « commissaire des monstres des gens de guerre de Sa Majesté », mourut en 1676. Il avait fait don, en 1621, d'une des colonnettes en cuivre qui ornent la clôture de la chapelle du St-Sacrement dans l'église St-Jacques. Ses armoiries et son nom s'y trouvent gravés. Son blason figure dans la même église, dans la verrière représentant l'Annonciation de la Vierge, dans la chapelle de Notre-Dame. Jean Baptiste Grassis avait épousé Barbe Stalins qui, après le décès de son mari, se remaria avec le chevalier Guillaume Anthony. Elle mourut au mois de juillet 1703.

Jan Baptist Grassis, ridder, « monsterheer der krijgsbenden Zijner Majesteit », stierf in 1676. In 1621 had hij een der twee koperen pilaartjes geschonken welke de afsluiting der H. Sacramentskapel in de St-Jacobskerk versieren. Zijn wapenschild en zijn naam zijn erop gegraveerd. In dezelfde kerk ziet men zijn blazoen afgebeeld in de glasraam der O.-L.-Vrouwkapel, voorstellende de Boodschap van Maria. Jan Baptist Grassis was in den echt getreden met Barbara Stalins, welke na de dood van haren man een tweede huwelijk aanging met ridder Willem Anthony. Zij stierf in Juli 1703.

(3) *Balthazar Bolgaro* mourut le 8 novembre 1676, ayant épousé Constance Munnincx, qui décéda le 2 août 1699.

Balthazar Bolgaro stierf den 8n November 1676. Hij was getrouwd met Constantia Munnincx, die den 2n Augustus 1699 overleed.

(4) *Jean-Baptiste van Lemens*, fils de Jean van Lemens et de Sara Scholiers, avait obtenu par octroi royal du 4 septembre 1629 le privilège de fabriquer à Anvers des verres à la façon de Venise. Il acheta, en 1636, dans le but d'exploiter ce privilège le *Gelaesenhuys*, situé à la place de Meir. Mais en 1642 il perdit les droits de fabrication et l'octroi royal lui fut retiré. Il revendit son immeuble en 1644. Jean-Baptiste van Lemens avait épousé Catherine Godines.

Jan-Baptist van Lemens, zoon van Jan van Lemens en van Sara Scholiers, had bij koninklijke vergunning van 4n September 1629 het privilegie bekomen om hier te Antwerpen namaaksel van Venitiaansch glas te vervaardigen. Ten einde uit dit voorrecht bate te trekken kocht hij ten jare 1636 *'t Gelaesenhuys*, op de Meir. Maar in 1642 verloor hij het privilegie en werd hem de koninklijke vergunning onttrokken. In 1644 verkocht hij zijn eigendom.

Jan-Baptist van Lemens was in den echt getreden met Catharina Godines.

(5) *Gaspard Duarte*, négociant, fils de Diego Duarte, marchand portugais, et de Léonore Rodrigues, naquit à Anvers où il fut baptisé le 11 janvier 1584 dans l'église Notre-Dame. Il était consul de la nation de Portugal et était connu comme amateur d'art. Il épousa, le 14 janvier 1609, Catherine Rodrigues et mourut en 1653. Il fut enterré le 14 novembre de cette année dans le chœur de l'église St-Jacques. Sa femme l'avait précédé dans la tombe depuis le 6 août 1644 et fut ensevelie dans l'église de l'abbaye St-Michel. Gaspard Duarte habitait à la place de Meir un vaste immeuble dans lequel il réunit une remarquable collection de tableaux. Cette galerie fut complétée après son décès par son fils unique Diego Duarte. Le catalogue qui en a été retrouvé plus tard renseigne des œuvres de Raphaël, Durer, Breughel, Mabuse, Titien, Tintoret, Andrea del Sarto, van Dyck, etc.

Gaspar Duarte, koopman, zoon van Diego Duarte, portugeesch handelaar, en van Leonora Rodrigues, werd hier te Antwerpen geboren en den 11n Januari 1584 in O.-L.-Vrouwekerk over de doopvont gehouden. Hij was consul van Portugal en stond buitendien als kunstliefhebber bekend. Den 14n Januari 1609 trad hij in

den echt met Catharina Rodrigues. Hij stierf in 1653 en werd den 14n November op het koor der St-Jacobskerk begraven. Zijne vrouw was den 6n Augustus 1644 overleden en werd in de kerk der St-Michielsabdij ter aarde besteld.

Gaspar Duarte woonde in een groot huis op de Meir en had er eene aanzienlijke verzameling van schilderijen bijeengebracht. Na zijne dood werd die kunstgalerij nog volledigd door zijn eenigen zoon, Diego Duarte. De kataloog, die men er later van teruggevonden heeft, geeft werken op van Raphaël, Durer, Breughel, Mabuse, Titiaan, Tintoret, Andrea del Sarto, van Dyck, enz.

---

(6) *François Mackareel*, *Mackarel* ou *Macquereel*, négociant, était seigneur de Milleghem et de Sevenberghe à Ranst. Il avait acheté ces seigneuries en 1669 et 1671. Il mourut le 7 juin 1675. Il avait épousé Isabelle vander Piet qui lui survécut jusqu'au 12 novembre 1700.

François Maquereel habitait à Anvers un vaste immeuble de la rue Vieille Bourse. Il fut père d'Anne Isabelle Macquereel qui devint l'épouse de l'historien Jacques Le Roy, seigneur de Broechem.

Frans Mackareel, *Mackarel* of *Macquereel*, koopman, was heer van Milleghem en van Sevenberghe te Ranst. In 1669 en 1671 had hij die heerlijkheden aangekocht. Hij stierf den 7n Juni 1675. Hij was in den echt getreden met Isabella vander Piet die den 12n November 1700 overleed.

Frans Macquereel bewoonde te Antwerpen een groot huis op de Oude Beurs. Hij was de vader van Anna Isabella Macquereel die de echtgenoote werd van den gekenden historieschrijver Jacob Le Roy, Heer van Broechem.

(7) *Nicolas de Respaigne* ou *Respagni* était un négociant qui s'intéressait aux questions artistiques. Il voyagea en Italie, et c'est à ce titre qu'il fut, en 1629, reçu membre de la confrérie des Romanistes, dont il devint doyen en 1535. Il avait épousé en premières noces Elisabeth Stappaert, née à Zulte, près de Courtrai, et en secondes noces à Gand, en 1619, Cornelie Wilhelmine Draeck. Il acheta, en 1637, la seigneurie de Schooten. Nicolas de Respaigne mourut le 24 novembre 1647.

Nicolaas de Respaigne of *Respagni* was een koopman die belang stelde in de kunst. Hij deed ook eene reis naar Italië en werd uit dien hoofde, in 1629, als lid van de gilde der Romanisten opgeschreven; in 1635 werd hij er tot Deken van gekozen. Hij was in eerste huwelijk getrouwd met Elisabeth Stappaert, te Zulte, bij Kortrijk, geboren, en ging te Gent, in 1619, een tweede huwelijk aan met Cornelia Wilhelmina Draeck. In 1637 kocht hij de heerlijkheid van Schooten aan. Nicolaas de Respaigne overleed den 24n November 1647.

(8) *Daniel Deegenbroot* ou *Deegbroot*, capitaine de la garde bourgeoise, amateur d'art.

Daniel Deegenbroot of *Deegbroot*, kapitein der burgerwacht, kunstliefhebber.

(9) *Marc van Woonsel*, fils de Marc van Woonsel, habitait à Anvers, rue Vieille Bourse.

Marc van Woonsel, zoon van Marc van Woonsel, woonde hier ter stede, op de Oude Beurs.

GEERAERT VAN WOLSCHATEN, DEKEN
A° 1624 (1)

den selven deken heeft aenveert als liefhebbers
vande Bloom

Jan Doncker. (2)
Jan de Verle. (3)
M. heer Reubens, rechts geleerde. (4)

(1) *Gérard van Wolschaten,* qui devint doyen de la gilde St-Luc, en 1624, en avait été reçu membre en 1596. Il était fils de Martin van Wolschaten et de Barbe van Hulsen ; il naquit à Anvers le 18 avril 1563. Il remplissait la profession d'imprimeur et fondeur de caractères ; il habitait près de l'abbaye St-Michel *in den A B.* Il épousa, en 1601, Elisabeth Everwyns qui mourut le 28 janvier 1627. Lui-même décéda le 26 octobre 1634. Ils furent tous deux enterrés dans l'église St-André.

Geeraard van Wolschaten, die in 1624 tot Deken der St-Lucasgilde benoemd werd, was er in 1596 als lid van aanvaard geworden.

Hij was de zoon van Marten van Wolschaten en van Barbara van Hulsen, en werd den 18n April 1563 te Antwerpen geboren. Hij werd drukker en lettergieter en woonde in de nabijheid der St-Michielsabdij, *in den A B.* In 1601 trad hij in den echt met Elisabeth Everwyns die den 28n Januari 1627 overleed. Hij zelf stierf den 26n October 1634. Beiden werden in onze St-Andrieskerk begraven.

(2) *Jean Doncker,* fils de François Doncker et de Marie van Woonsel, était négociant. C'est comme amateur d'art qu'il entra en 1624 dans la gilde St-Luc. Il remplit également, en 1627, les fonctions d'aumônier des pauvres. Il épousa en premières noces Susanne Greyns qui décéda le 19 juillet 1609 et fut enterrée dans la cathédrale. Il se remaria ensuite avec Anne van Hontsem.

Jan Doncker, zoon van Frans Doncker en van Maria van Woonsel, was koopman. Het is als kunstliefhebber dat hij ten jare 1624 in de St-Lucasgilde aanvaard werd. In 1627 vervulde hij ook het ambt van almoezenier der armen. In eerste huwelijk was hij in den echt getreden met Suzanna Greyns, die den 19n Juli 1609 stierf en in de hoofdkerk begraven werd. Nadien hertrouwde hij met Anna van Hontsem.

(3) *Jean de Verle* ou *van Veerle*, était négociant, mais possédait aussi une belle collection de tableaux de maîtres dûs au pinceau, entre autres, du Titien, de Sébastien del Piombo, de Corregi, de Giorgione de Castel Franco, de Palma, etc. Les toiles de cette galerie ont été dessinées par Wenceslas Hollar et gravées en 1649-1650, par François van den Wyngaerde.

Jean van Veerle était également maître de la chapelle de la Vierge en la cathédrale. Il épousa Marie Doncker.

Jan de Verle of *van Veerle* was een rijk koopman, en bezat eene fraaie verzameling schilderijen van verschillende meesters : van Titiaan, van Sebastiaan del Piombo, van Correggio, van Giorgione de Castel Franco, van Palma, enz. De doeken dier galerij werden, in de jaren 1649-1650, naar de teekeningen van Wenceslaus Hollar, door Frans van den Wyngaerde in plaat gesneden.

Jan van Veerle was ook kapelmeester der O.-L.-Vrouwekapel in de hoofdkerk. Hij trad in den echt met Maria Doncker.

(4) *Rubens*. Il s'agit ici de Pierre Rubens, fils de Pierre Rubens et de Sybille Walewyns, qui fut baptisé dans l'église cathédrale d'Anvers le 18 novembre 1597. Il fut avocat. Il épousa, dans l'église St-Jacques, le 8 novembre 1622, Christine de Zoete et mourut le 25 juillet 1647. Il fut enterré à St-Jacques.

Rubens. Men bedoelt hier Pieter Rubens, zoon van Pieter Rubens en van Sybilla Walewyns, die den 18n November 1597 in de hoofdkerk van Antwerpen over de doopvont gehouden werd. Hij was advokaat. Den 8n November 1622 trouwde hij binnen onze St-Jacobskerk met Christina de Zoete. Hij overleed den 25n Juli 1647 en werd in St-Jacobskerk begraven.

STEVEN WILS, DEKEN, A° 1625 (1)

in synen tyt syn mede inde Bloom als liefhebbers gecomen

M. heer de Weert, secretaris. (2)
M. heer Joannes Brant, griffier. (3)
Jan de Winter (4)
Davidt Wils.
Henderick vander Goes (5)
M. heer Jacques van Buren, rechts geleerde. (6)
Jan Verspreeten.
Jan van Richelaer.
Peeter vander Veken. (7)
Jan Breugel. (8)
François Giot. (9)
Guilliam Bollaert, procureur. (10)
Jeronimus van Kessel. (11)
Melgior Borques. (12)
Jaques Loaser.
Peeter Cornelissen. (13)
M. heer Baltasaer Corbent.

(1) *Étienne Wils*, fils d'Etienne Wils le vieux, fut reçu comme élève dans la gilde St-Luc en 1607. Il fréquentait alors l'atelier du peintre Abraham Janssens. En 1615, il devint franc-maître de la gilde et en 1625 il en fut élu doyen. Il mourut le 4 février 1628 et fut enterré dans l'église Notre-Dame le 7 février de cette année. Il avait épousé Claire Christoffel et habitait rue Haute ; il avait réuni dans sa demeure une collection de gravures et de tableaux remarquables parmi lesquels des œuvres d'Albert Durer, de Frans Floris, de Franck, de Martin de Vos, de Quentin Massys, de Michel Coxie et d'autres.

Étienne Wils peignit de nombreuses toiles consacrées principalement à représenter des scènes religieuses ou mythologiques ainsi que des figures allégoriques.

Steven Wils, zoon van Steven Wils den oude, werd ten jare 1607 in de St-Lucasgilde als leerling opgeschreven. Hij werkte toen in het werkhuis van den schilder Abraham Janssens. In 1615 werd hij vrijmeester der gidle en in 1625 werd hij tot deken gekozen. Hij stierf den 4n Februari 1628 en werd den 7n derzelfde maand in O.-L.-Vrouwekerk begraven. Hij was in den echt getreden met Clara Christoffels en woonde in de Hoogstraat ; hij bezat eene verzameling van merkwaardige schilderijen en platen, waaronder werken van Albrecht Durer, van Frans Floris, van Franck, van Marten de Vos, van Quinten Massys, van Michiel Coxie en van meer anderen.

Steven Wils schilderde talrijke doeken ; zij stellen meestal of zinnebeeldige figuren voor, of onderwerpen aan den Bijbel of aan de Godenleer ontleend.

(2) *Grégroire De Weert*, fils de Joost De Weert, pensionnaire de la ville d'Anvers, et de Catherine de Ayala, fut baptisé dans l'église St-Jacques le 22 mai 1599. Il épousa, dans la même église le 12 mai 1629, Claire Rubens, nièce du grand peintre Pierre-Paul Rubens. Il remplit les fonctions de secrétaire de la ville. Il mourut le 22 octobre 1648 et sa femme le 30 octobre 1678 ; ils furent enterrés dans l'église des Récollets.

Gregorius De Weert, zoon van Joost De Weert, pensionnaris der stad Antwerpen, en van Catharina de Ayala, werd den 22n Mei 1599

in onze St-Jacobskerk over de doopvont gehouden. Den 12n Mei 1629 trad hij, in dezelfde kerk, in den echt met Clara Rubens, nicht van onzen grooten meester Pieter-Pauwel Rubens. Hij vervulde het ambt van Secretaris der stad.

Hij overleed den 22n Octobre 1648 en zijne vrouw den 30n October 1678 ; beiden werden in de Minderbroederskerk begraven.

---

(3) *Jean Brandt*, fils de Jean Brandt et d'Elisabeth Dunhaadt, naquit en 1559 ; il s'adonna au droit et fut pendant trente ans greffier de la ville d'Anvers. Il fut également échevin en 1622, 1623, 1625 et 1630. Il se maria le 23 octobre 1590 avec Claire de Moy. Il mourut le 28 août 1639 et sa femme le 24 août 1637 ; ils furent enterrés dans l'église de l'abbaye St-Michel. Parmi les enfants qu'ils délaissèrent, il faut citer une fille, Isabelle Brandt, qui devint l'épouse de Pierre-Paul Rubens.

Jan Brandt, zoon van Jan Brandt en van Elisabeth Dunhaadt, kwam in 1559 ter wereld. Hij werd rechtsgeleerde en bekleedde dertig jaren lang het ambt van griffier der stad Antwerpen. Hij was eveneens schepen in de jaren 1622-1623, 1625 en 1630. Den 25n October 1590 trad hij in het huwelijk met Clara de Moy. Hij overleed den 28n Augustus 1629 en zijne vrouw den 24n Augustus 1637 ; zij werden beiden in de kerk der St-Michielsabdij begraven. Onder de kinderen, welke zij achterlieten, hoeft men hnnne dochter, Isabella Brandt, te melden, die de echtgenoote werd van onzen grooten Rubens.

---

(4) *Jean De Winter*. Personnage qu'il est difficile d'identifier sans de plus amples renseignements. Ce pourrait être un bourgeois d'Anvers du même nom, mort le 20 avril 1642, qui fut l'époux de Catherine De Craeyer, veuve de Corneille Cornelissen.

Jan De Winter. Het is moeilijk om, zonder andere gegevens, vast te stellen wie eigenlijk deze Jan De Winter was. Het zou zeker Antwerpsch poorter van dien naam kunnen zijn, die den 20n April 1642 gestorven is en de echtgenoot was van Catharina De Craeyer, weduwe van Cornelis Cornelissen.

(5) *Henri van der Goes*, négociant en tapisseries, qui fut reçu en 1625 dans la gilde St-Luc comme amateur d'art avait voyagé en Italie, et avait, à la suite de ces circonstances, été admis dans la confrérie des Romanistes, dont il devint doyen en 1640. Il remplit aussi les fonctions de capitaine de la garde bourgeoise et mourut le 22 décembre 1640. Il était fils de Jean van der Goes et de Catherine Scholier.

Hendrik van der Goes, handelaar in tapijtwerk, was de zoon van Pieter van der Goes en van Alexandrina Balbani, en werd ten jare 1625 als kunstlief hebber in de S-Lucasgilde aanvaard. Daar hij eene reis naar Italië gedaan had was hij, uit dien hoofde, bij de Romanisten opgenomen geworden, en werd er deken van in 1640. Hij was zoon van Jan van der Goes en van Catharina Scholier, en overleed den 22n December 1640.

(6) *Jacques van Buren* ou *van Bueren*, fils de Jacques van Buren, originaire du pays de Gueldre, et de Isabelle Maes, avocat, conseiller de l'amirauté et en même temps amateur d'art, fut également échevin d'Anvers en 1638, 1639 et 1641. En 1643 il occupa les hautes fonctions de bourgmestre, pour redevenir échevin de 1644 à 1650. De 1651 à 1653, il fut replacé à la tête du magistrat comme bourgmestre. Jacques van Buren avait épousé Hélène Stydlin.

Jaak van Buren of *van Bueren*, zoon van Jaak van Buren, herkomstig uit Gelderland, en van Isabella Maes, was advokaat en maakte deel van den raad van toezicht op zeezaken. Hij was tevens liefhebber der kunst. Bovendien bekleedde hij nog herhaaldelijk hooge waardigheidsambten in het magistraat onzer stad. Zoo was hij schepen in 1638, 1639 en 1641. In 1643 werd hij tot Burgemeester benoemd, om daarna weer het ambt van schepen waar te nemen van 1644 tot 1650. Van 1651 tot 1653 werd hij opnieuw als Burgemeester aan het hoofd gesteld van het stedelijk magistraat.

Jaak van Buren was in den echt getreden met Helena Stydlin.

(7) *Pierre van der Veken*, peintre sur verre et vitrier, frère du verrier Jean Baptiste van der Veken et cousin du peintre verrier Rombaut van der Veken. Il entra, en 1595, comme maître dans la gilde St-Luc. En 1607 il fit inscrire comme élève Philippe Segers. Il est l'auteur de la verrière représentant la Rencontre d'Abraham et Melchisedech qui fut placée en 1622 dans l'église St-Jacques, au dessus de la chapelle du St.-Sacrement, et qui existe encore.

Pierre van der Veken succéda à son frère comme peintre-verrier de l'église Notre-Dame d'Anvers, et c'est à ce titre qu'il présida à de nombreux travaux relatifs à son art, depuis 1627 jusqu'à la fin de l'année 1629, époque vers laquelle il mourut.

Pieter van der Veken, glasschilder en glazenmaker, was broeder van den glaswerkmaker Jan-Baptist van der Veken en neef van den glasschilder Rombout van der Veken. Ten jare 1595 werd hij als meester in de St-Lucasgilde aanvaard. In 1607 deed hij Filip Segers als leerling inschrijven. De groote glasraam welke ten jare 1622 in de St-Jacobskerk boven de kapel van het Allerheiligste Sacrament geplaatst werd en die thans nog bestaat, is door hem geschilderd.

Pieter van der Veken volgde zijnen broeder op als glasschilder onzer hoofdkerk en, in die hoedanigheid, voerde hij van 1627 tot op het einde des jaars 1629, op welk tijdstip hij naar alle waarschijnlijkheid overleed, talrijke met zijne kunst in betrekking staande werken uit.

(8) *Jean Breugel* ou *Brueghel*, naquit à Anvers le 13 septembre 1601. Il eut pour parents le peintre Jean Breugel-de-velours et Elisabeth de Jode. Elève de son père, il voyagea ensuite en Italie dont il revint en 1625. C'est en cette année qu'il fut reçu dans la gilde St-Luc ; plus tard, en 1629, il en fut élu doyen. Ses œuvres sont souvent confondues avec celles de son père. Il peignit surtout des paysages, mais exécuta aussi des marines, des fleurs et des compositions allégoriques. Il exécuta les parties accessoires d'un grand nombre d'œuvres dont les plus grands maîtres de l'époque avaient peint les figures, tels Rubens, Sébastien Vrancx, Abraham Janssens, Henri van Balen, Gonzales Coques et d'autres encore. On trouve de ses œuvres dans les musées de Vienne, Munich, Dresde, etc. Il épousa à Anvers le 5 juillet 1626 Anne Marie Janssens, fille du peintre Abraham Janssens qui lui donna onze enfants, dont plusieurs s'adonnèrent à la peinture. Elle mourut en 1668. Jean Breugel, qu'on nomme le jeune pour le distinguer de son père, décéda en 1678.

Jan Breugel of *Brueghel* werd den 13n September 1601 te Antwerpen geboren. Zijn ouders waren de schilder Jan Breugel, de Fluweelen bijgenaamd, en Elisabeth de Jode. Na dat hij op het atelier van zijn vader genoeg van de kunst geleerd had ging hij eene rondreis doen in Italië. In 1625 keerde hij naar Antwerpen terug en werd nog hetzelfde jaar in de St-Lucasgilde aanvaard ; later, in 1629, werd hij er tot Deken van gekozen. Niet zelden worden zijne werken met die van zijn vader verward. Hij schilderde meesttijds landschappen alhoewel men ook zeegezichten, bloemstukken en allegorische samenstellingen van zijne hand bezit. Hij stoffeerde eveneens talrijke schilderijen waarvan de grootste meesters van dien tijd, zooals Rubens, Sebastiaan Vrancx, Abraham Janssens, Hendrik van Balen, Gonzales Coques en meer anderen, de figuren hadden gepenseeld. De Museums van Weenen, Munich, Dresden, enz. bezitten nog werken van dezen meester.

Den 5n Juli 1626 trad hij in den echt met Anna Maria Janssens, dochter van den schilder Abraham Janssens, die hem elf kinderen schonk. Zij stierf in 1668. Jan Breugel, de jonge geheeten om hem met zijn vader niet te verwarren, overleed in 1678.

(9) *François Giot*, ou mieux *Guyot*, fondeur de caractères d'imprimerie, fut, d'après les *Liggeren*, reçu dans la gilde St-Luc en 1577 ; il en serait resté membre jusqu'à son décès qui eut lieu pendant l'exercice 1632-1633. Nous croyons que les commentateurs de ces registres artistiques commettent une erreur. Dans un acte scabinal de 1601, François Guiot, *lettergieter*, qui habitait *Steenbergsche straet*, déclare être âgé de 67 ans, ce qui rend son décès en 1632 fort improbable ; il était veuf de Cornélie Gymmeus. Il s'agit plus probablement ici de François Guiot, sans doute fils du précédent, négociant-orfèvre, qui avait épousé, le 7 août 1613, Barbe Bruchart et qui eut le premier pour témoin de son mariage.

Frans Giot of liever *Guyot*, lettergieter, werd volgens de *Liggeren* ten jare 1577 in de St-Lucasgilde aanvaard en zou er lid van gebleven zijn tot aan zijn dood, welke aangeteekend staat in het gildejaar 1632-1633. Wij gelooven echter dat de commentateurs dier kunstregisters zich hier vergissen. Trouwens, in eene schepenakte van 1601 verklaart Frans Guiot, *lettergieter*, wonende *Steenbergsche straet*, 67 jaar oud te zijn, wat zijn overlijden in 1632 meer dan onwaarschijnlijk maakt. Hij was weduwenaar van Cornelia Gymmeus.

Men bedoelt hier, meenen wij, Frans Guiot, zoon van den voorgaanden, handelaar-goudsmid, die den 7n Augustus 1613 met Barbara Bruchart in den echt trad en die den eersten als getuige van zijn huwelijk had.

(10) *Guillaume Bollaert*, jurisconsulte, remplit les fonctions de procureur ; était amateur d'art, ce qui lui valut son admission en 1625 dans les *Violieren*. Il mourut avant l'année 1654 et fut enterré dans l'église du couvent des Dominicains.

Willem Bollaert, rechtsgeleerde, bekleedde het ambt van procureur. Hij was liefhebber der kunst en werd in die hoedanigheid, ten jare 1625, in de *Violieren* aanvaard. Hij stierf vóór het jaar 1654 en werd begraven in de kerk van het Predikheerenklooster.

(11) *Jérôme van Kessel*, fils de Jean van Kessel et de Marthe Baerens, naquit à Anvers en 1578, et fut baptisé dans l'église cathédrale le 6 octobre de cette année. Il fut élève de Corneille Floris, et se rendit jeune en Allemagne où il fit un séjour assez prolongé, travaillant principalement pour compte de l'archiduc Maximilien d'Autriche. Revenu dans sa patrie, il épousa, le 13 février 1624, Paschasie Brueghel. Il peignait presqu'exclusivement des animaux et des oiseaux, et c'est à son pinceau que sont dues la plupart des figures de ce genre qui animent les tableaux de Brueghel-de-velours. Il quitta Anvers en 1626 sans qu'un ait pu savoir jusqu'ici où il a passé les dernières années de son existence.

Jeroom van Kessel, zoon van Jan van Kessel en van Martha Baerens, kwam, ten jare 1578, te Antwerpen ter wereld en werd den 6n October van hetzelfde jaar in de hoofdkerk over de doopvont gehouden. Hij was leerling van Cornelis Floris en toog op jeugdigden leeftijd naar Duitschland, alwaar hij tamelijk lang verbleef. Hij werkte er voornamelijk voor rekening van den aatshertog Maximiliaan van Oostenrijk. In zijne geboortestad teruggekeerd, trad hij er den 18n Februari 1624 in den echt met Paschasia Brueghel.

Hij schilderde bijna uitsluitelijk dieren en vogels ; zoo penseelde hij er ook in een groot getal landschappen van den Fluweelen Brueghel.

In 1626 verliet hij Antwerpen, zonder dat men tot hiertoe te weten gekomen is waar hij de laatste dagen zijns levens heeft doorgebracht.

(12) *Melgior Borques* qu'il faudrait lire plus correctement *Melchior Borrekens*, fils de Jean Borrekens et de sa seconde femme Suzanne Cuypers, naquit à Anvers le 8 Octobre 1588 ; il épousa, le 31 mai 1633, Marie Hoonnickx ou Heuninckx, dont il eut deux enfants.

Melgior Borques, of, om beter te zeggen, *Melchior Borrekens*, was zoon van Jan Borrekens en van diens tweede vrouw Suzanna Cuypers, en werd te Antwerpen den 8n October 1588 geboren. Den 31n Mei 1633 trad hij in het huwelijk met Maria Hoonnickx of Heuninckx, die hem twee kinderen schonk.

(13) *Pierre Cornelissen*, épousa à Anvers Nicole De Backer. Il était brasseur et avait établi son industrie dans un immeuble qu'il appela « la Cloche » et qui était situé rue d'Arenberg.

Pieter Cornelissen, brouwer, trad te Antwerpen in den echt met Nicola De Backer. Zijne brouwerij, *De Klok* geheeten, stond in de van Arenbergstraat.

ROELANT JACOPS, DEKEN
A° 1626 (1)

Onder syn dekenschap syn ontfangen inde Blomme als liefhebbers

Carel de Winter.
Kerchoven. (2)
Gillis Prins.
vande Bos, procureur. (3)

(1) *Roland Jacops,* peintre, fut élève de David Remeeus, et c'est sous le patronage de ce maître qu'il entra en 1591 dans la gilde St-Luc, dont il devint franc-maître en 1602 ; il remplit les fonctions de doyen pendant l'exercice 1626-1627. On connait fort peu de détails sur sa carrière ; il dut cependant jouir de son temps d'une inconstestable réputation, s'il faut juger d'après le nombre considérable d'élèves qui se firent inscrire dons son atelier. Ce sont notamment : Benoît Ruttens en 1605, Henri van Munster en 1610, Grégoire Ruttens et Jean van Hove en 1614, Jérôme Pluym en 1615, Guillaume Coenraets en 1616, Bernard Mouris en 1619, Sébastien Munnicx en 1624, Jean Brugmans et Robert Watile en 1632.

D'après les *Liggeren* de la gilde St-Luc, Roland Jacops mourut pendant l'exercice 1632-1633.

Roeland Jacops, schilder, ontving zijne kunstopleiding in het werkhuis van David Remeeus, en het is als leerling van dien meester dat hij, in 1591, in de St-Luscasgilde aanvaard werd. Hij bekleedde het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1626-1627. Men kent slechts weinig bijzonderheden over zijne kunstloopbaan, alhoewel hij in zijnen tijd eene onbetwistbare faam moet genoten hebben, daar er zich een aanzienlijk getal leerlingen in zijn werkhuis deden opschrijven. Het zijn namelijk : Benedictus Ruttens in 1605, Hendrik van Munster in 1610, Gregoor Ruttens en Jan van Hove in 1614 ; Jeroom Pluym in 1615, Willem Coenraets in 1616, Bernard Mouris in 1619, Sebastiaan Munnicx in 1624, Jan Brugmans en Robrecht Watile in 1632.

Volgens de *Liggeren* der St-Lucasgilde stierf Roeland Jacops in het gildejaar 1632-1633.

(2) *Kerckhoven*. Il s'agit sans doute de Jean Kerchoeven qui, en cette année, figure comme amateur dans les registres de la gilde St-Luc. Il pourrait être identifié avec Jean van den Kerckhoven qui mourut le 19 février 1634, et dont la femme, Marguerite Mattheussens, décéda le 12 août 1633.

Kerckhoven. Er wordt hier zonder twijfel Jan Kerchoeven bedoeld, welke in dit jaar als liefhebber in de registers der St-Lucasgilde vermeld staat. Het zou kunnen dezelfde persoon zijn als Jan van den Kerckhoven, die den 19n Februari 1634 overleed en wiens vrouw, Margareta Mattheussens, den 12n Augustus 1633 stierf.

(3) *Van den Bos*. Il faut probablement reconnaître ici l'avocat Pierre van den Bos, qui remplit les fonctions de procureur. A cette époque vivait aussi à Anvers un autre Pierre van den Bosch qui mourut le 28 décembre 1660 ; il était fils du capitaine Jean van den Bosch et d'Elisabeth Meeus.

Van den Bos. Er is hier waarschijnlijk spraak van den advocaat Pieter van den Bos, welke het ambt van procureur bekleedde. Op dit tijdstip leefde er ook te Antwerpen een andere Pieter van den Bosch, die den 28n December 1660 overleed en zoon was van den kapitein Jan van den Bosch en van Elisabeth Meeus.

HEER PAUWELS VAN HALMAELE (1)

tresorier deser stadt, oudt schepen en hooftman van Ste Lucas Gulde die men noemt de Violieren. A^o^ 1627.

(1) *Paul van Halmale*, fils de Pierre van Halmale, qui fut chef-homme des *Violieren* en 1627 avait joué un rôle important dans l'administration scabinale d'Anvers. Il fut échevin en 1622 et 1623, 1625 à 1627, 1631, 1634 et 1635, 1637, 1639, ensuite trésorier de la ville.

Paul van Halmale, zoon van Pieter van Halmale, was hoofdman der *Violieren* in 1627 en heeft een gewichtige rol gespeeld in het stedelijk bestuur van Antwerpen. Hij was schepen in 1622 en 1623, van 1625 tot 1627, en verder in 1631, 1634, 1635, 1637 en 1639. Vervolgens was hij tresorier der stad.

JAN BAPTA BARBE, DEKEN, Ao 1627 (1)

den selven deken heeft als liefhebbers ontfanghen inde Bloom

Adam Lermans. (2)
Arnaldo Hugens. (3)
Henderick vander Goes. (4)
M. Joncker van Nispen (5)
Theodoor Rombouts. (6)
Jasper Scholten. (7)
Herman Ceulener.

(1) *Jean Baptiste Barbé,* né à Anvers en 1578, était fils du musicien Antoine Barbé et de Jeanne Ceels ; il fut un graveur de renom. Il apprit son art chez Philippe Galle, qui le fit inscrire comme élève en 1595 à la gilde St-Luc. Il voyagea ensuite en Italie où il fut en relations suivies avec Rubens. De retour dans sa patrie, il fut reçu en 1610 comme maître de la gilde, et en 1627 il en devint doyen. Tant en Italie qu'à Anvers surtout, il grava plusieurs œuvres importantes de Rubens. Son burin exécuta aussi quantité de compositions religieuses et de vignettes qu'il vendait, car tout en exerçant son art de graveur, il s'était aussi établi comme marchand.

Jean Baptiste Barbé qui avait épousé, le 30 mars 1620, Christine, fille du graveur Jérôme Wierickx, mourut le 12 février 1649 et fut enterré dans l'église cathédrale.

Jan-Baptist Barbé, beroemd plaatsnijder, geboren te Antwerpen in 1578, was zoon van Antoon Barbé, toonkundige, en van Joanna Ceels. Hij werd in de kunst opgeleid bij Filip Galle, die hem ten jare 1595 als leerling in de St-Lucasgilde liet opschrijven. Hij deed vervolgens eene reis in Italie, alwaar hij voortdurend in betrekking was met Rubens. In zijn vaderland wedergekeerd werd hij, ten jare 1627, als meester in de gilde aanvaard en in 1627 tot deken gekozen. Reeds in Italië, maar vooral te Antwerpen, bracht hij verscheidene groote werken van Rubens op plaat. Zijne graveerstift voerde ook talrijke godsdienstige samenstellingen en eene menigte vignetten uit, welke hij zelf verkocht, want hij had, zonder aan zijne graveerkunst te verzaken, ook eenen winkel ingericht.

Jan-Baptist Barbé, die met de dochter van den plaatsnijder Jeroom Wierickx in den echt getreden was, stierf den 12e februari 1649 en werd in de hoofdkerk begraven.

(2) *Adam Lermans* ou *Leermans*, fut trésorier de la ville d'Anvers en 1626-1627 et 1628. En 1612 il contribua par un don de 12 florins aux frais d'exécution de la grande coupe de la gilde.

Adam Lermans of *Leermans* was tresorier der stad Antwerpen in 1626, 1627 en 1628. In 1612 schonk hij 12 gulden om den grooten beker te helpen betalen, welke de gilde destijds maken liet.

(3) *Renaud Hugens* ou *Hughens*, fut receveur d'Anvers de 1621 en 1622, puis échevin en 1628 et 1631. Né en 1583, il mourut le 27 janvier 1633. Il avait épousé Marie Dyck qui décéda le 16 novembre 1653. Tous deux furent enterrés dans l'église du couvent des Grands-Carmes.

Renaldus Hugens of *Hughens* was rentmeester der stad Antwerpen in 1621 en 1622, daarna schepen in 1628 en 1631. Hij werd geboren in 1583 en stierf den 27n Januari 1633. Hij was in den echt getreden met Maria Dyck, welke den 16n November 1653 overleed. Beiden werden in de kerk der O.-L.-Vrouwebroeders begraven.

(4) *Henri van der Goes*, fils de Jean van der Goes, négociant en tapisseries, seigneur de Bautersem et de Catherine Scholier, avait voyagé en Italie et était connu comme amateur d'art. Il fut capitaine de la garde bourgeoise. Il venait d'être élu en 1640 doyen de la gilde des Romanistes, quand il décéda inopinément le 22 décembre de la même année.

Hendrik van der Goes, zoon van Jan van der Goes, koopman in tapisserijen en heer van Bautersem, en van Catharina Scholier, had in Italië gereisd en stond als kunstliefhebber bekend. Hij was kapitein der burgerwacht. Hij kwam, in 1640, tot Deken van de gilde der Romanisten benoemd te worden, wanneer hij plotselings overleed, den 22n December van hetzelfde jaar.

(5) *Van Nispen*. L'amateur de ce nom est sans doute Adrien van Nispen, waradin de la monnaie royale d'Anvers qui épousa Marie de Moy et mourut le 18 janvier 1626.

Van Nispen. De kunstliefhebber van dien naam is ongetwijfeld Adriaan van Nispen, Wardyn der Munt te Antwerpen, die in het huwelijk trad met Maria de Moy en den 18n Januari 1826 overleed.

(6) *Théodore Rombouts,* fils de Barthélémy Rombouts et de Barbe de Grève, naquit à Anvers le 2 juillet 1597; il étudia la peinture chez François van Lanckvelt. Il passa ensuite dans l'atelier d'Abraham Janssens. En 1616, il partit pour l'étranger afin de compléter ses études et travailla à Rome ainsi qu'à Florence. En 1608, il fut reçu comme élève dans la gilde St-Luc et, en 1625, il en devint franc-maître. Il épousa, en 1627, Anne van Thielen et mourut le 14 septembre 1637 ; il fut enterré dans l'église des Grands Carmes. Parmi ses élèves on cite Théodore Lameer. Il peignit de grandes compositions historiques ou religieuses et aussi des toiles de moindre dimention, représentant des scènes d'intérieur. A Anvers on conserve de ce maître, à l'église St-Jacques, le *Mariage de Ste-Catherine,* et au Musée des Beaux-Arts *Les Joueurs de cartes, L'Apparition du Christ à Saint-Augustin* et *Le Christ chassant les vendeurs du temple.*

Theodoor Rombouts, zoon van Bartholomeus Rombouts en van Barbara de Grève, kwam den 2n Juli 1597 te Antwerpen ter wereld. Hij ging de grondbeginselen der schilderkunst aanleeren bij Frans van Lanckvelt om echter weldra naar het werkhuis van den meer befaamden Abraham Janssens over te gaan. In 1616 toog hij naar den vreemde om zijne studiën te voleindigen ; zoo werkte hij te Rome en te Florentië.

Ten jare 1608 werd hij in de St-Lucasgilde als leerling opgeschreven en in 1625 werd hij als vrijmeester aanvaard.

In 1627 trad hij in den echt met Anna van Thielen. Hij overleed den 14n September 1637 en werd in de kerk der O.-L.-Vrouwebroeders begraven. Onder zijne leerlingen vinden wij Theodoor Lameer vermeld.

Hij schilderde groote geschiedkundige of godsdienstige samenstellingen, alhoewel ook doeken van kleinere afmetingen met binnenlevens of volksgroepen. Te Antwerpen bewaart men van dezen meester : in de St-Jacobskerk, het *Mystiek Huwelijk van Ste-Catharina ;* in het Museum van Schoone Kunsten, *De Kaartspelers, De Verschijning van Christus aan St-Augustinus,* en *Christus die de kooplieden uit den tempel drijft.*

(7) *Gaspard Scholten,* capitaine de la garde bourgeoise, amateur d'art. Il était fils de Herman Scholten, négociant et de Hélène vanden Driessche. Il avait épousé Béatrix Boonen et mourut en 1669.

Gaspar Scholten, kapitein der burgerwacht, kunstliefhebber. Hij was de zoon van Herman Scholten, koopman, en van Helena vanden Driessche. Hij was in den echt getreden met Beatrix Boonen en stierf in 1669.

M. HEERE EGHBERTUS VAN HONSEN (1)

canoninck en geestelyck hooftman deser gulde.
A° 1627.

(1) *Egbert van Hontsum* ou plus correctement Zeger van Hontsum, fut en 1627 nommé directeur spirituel de la gilde. Il naquit à Anvers et était fils de Zeger van Hontsum et d'Anne Mannaert. Après avoir fait ses études théologiques et obtenu le diplôme de licencié en droit canon, il fut nommé chanoine de la cathèdrale d'Anvers le 31 mai 1613, devenant titulaire de la prébende dont avait antérieurement joui le chanoine Gevartius. Le 19 décembre 1614 il fut en outre nommé pénitentiaire. Il s'occupa aussi d'histoire ecclésiastique et fit éditer en 1628 un ouvrage traitant de l'Origine de l'Institution des Béguines. Il mourut à Anvers le 19 janvier 1643 et fut enterré dans la cathédrale.

Egbertus van Hontsum, of nauwkeuriger gezegd Zeger van Hontsum, werd in 1627 tot geestelijke bestuurder der gilde benoemd. Hij werd geboren te Antwerpen en was zoon van Zeger van Hontsum en van Anna Mannaert. Na zijne studiën in godsgeleerdheid voleindigd en zijn diploma in canoniek recht verworven te hebben, zag hij zich, den 31n Mei 1613, als kanunnik der hoofdkerk van Antwerpen aangesteld, en werd titularis der prebende, waarvan kanunnik Gevartius vóór hem het genot had. Den 19n December 1614 werd hij daarenboven tuchtoverste benoemd. Hij hield zich ook met kerkelijke geschiedenis bezig en gaf, in 1628, een werk in het licht hetwelk handelde over den Oorsprong van de Ordestichting der Begijnen.

Hij stierf den 19n Januari 1643 en werd in de hoofdkerk begraven.

ANDRIES COLYN DE NOLA, DEKEN
A° 1628 (1)

Desen deken heeft inde Bloom als liefhebbers ontfangen

Peeter Ferment. (2)
Gilliaume Wielant, capiteyn. (3)
Jaques de Letter. (4)
Andries Janssens.
Francois vande Peer.
M. Heer Henderick van Halmale. (5)
Floryn.
Jan Bapt[a] Ginderdeuren.
Gabriel Franck. (6)
Peeter de Wit. (7)

(1) *André Colyns de Nole.* Nous avons fourni quelques détails biographiques sur ce sculpteur, ci-devant, à la page 162.

Andries Colyns de Nole. Wij hebben reeds, op bladzijde 162, eenige biographische bijzonderheden over dien beeldhouwer gegeven.

(2) *Pierre Fourment,* fils de Daniel Fourment et de Claire Stappaerts, naquit à Anvers en 1590 et fut baptisé dans l'église cathédrale le 4 décembre de cette année.

Il épousa Antoinette van Hecke qui mourut le 18 janvier 1635.

Il appartenait à une famille de négociants en tapisseries et en soie, dont les goûts artistiques peuvent se constater lorsqu'on consulte les listes d'œuvres d'art, dont ils étaient possesseurs.

Pieter Fourment, zoon van Daniël Fourment en van Clara Stappaerts, werd in 1590 te Antwerpen geboren en den 4n december van dit jaar, in de hoofdkerk, over de doopvont gehouden.

Hij trad in den echt met Antonia van Hecke die den 18n Januari 1635 overleed.

Hij behoorde tot eene familie die handel dreef in zijde en in tapisserijen, en van wier kunstsmaak men zich kan overtuigen wanneer men de lijst overloopt van de kunstwerken welke zij in haar bezit had.

(3) *Guillaume Wielant,* capitaine de la garde bourgeoise, appartenait à une famille gantoise qui s'établit au milieu du XVIe siècle à Anvers pour y exercer le commerce.

Willem Wielant, kapitein der burgerwacht, behoorde tot eene Gentsche familie welke zich in het midden der XVIe eeuw te Antwerpen vestigde om er handel te drijven.

ANDRIES C

Desen deken

Peeter Ferm
Gilliaume V
Jaques de J
Andries J
Francois
M. Heer

Jan Ba
Gabrie
Peete

werpen was, maar die in 1614 overleed. Van
en sprake zijn. Van den anderen kant hadden
le en Catharina de Altuna wel een zoon die
die slechts den 25n Februari 1625 geboren
veel te jong in 1628 om in den schoot der
worden. Voor dit tijdstip kennen wij geen
Halmale, dat Hendrik hiet.

eintre, fut élève de Gérard Schoofs, qui le fit
gilde St-Luc. Il devint franc-maître en 1620.
yen pendant l'exercice 1636-1637. S'il n'y a
nne, il dut, d'après les registres de St-Luc, être
rd avec Marie de Meue qui mourut en 1621,
rs, qui décéda le 17 février 1640 et fut enterrée
St-Jacques. Lui-même trépassa le 12 mai 1639 ;
des Princes. Quoiqu'il ait laissé peu ou pas de
re artistique, son influence dut cependant être
uand on considère combien furent nombreux les
ans son atelier et au nombre desquels on compte :
Adrien Dircksen, Abraham Genoels, Corneille
çois Mennens, Pierre Antheunis, Abraham Duys,
n Doeren, Henri van Ophoven, Théodore Lins,
rt, Chrétien Lamberechts, Jean Antognossi, Gaspard
ce de Medera, etc. Il peignit surtout en petit format
genre et d'histoire.

anck, schilder, was leerling van Geeraard Schoofs, die
1605 in de St-Lucasgilde deed opschrijven. Hij werd
in 1620 en later werd hij, voor het gildejaar 1636-1637,
gekozen. Zoo er geene verwarring van personen bestaat,
hij, volgens de St-Lucasregisters, tweemaal getrouwd
ijn, eerst met Maria de Meue, welke in 1621 stierf, daarna
a Rogiers, die den 17n Februari 1640 overleed en bij hem
Jacobskerk begraven werd. Hij zelf stierf den 12n Mei 1639 ;
nde toen in de Prinsenstraat. Alhoewel hij weinige of geene
in de kunstgeschiedenis nagelaten heeft, toch moet zijn
te Antwerpen groot geweest zijn wanneer men bedenkt hoe

(4) *Jacques de Letter* remplit successivement les fonctions de receveur et trésorier adjoint de la ville. Il fut aussi grand aumônier en 1628. Il mourut le 26 janvier 1653 et fut enterré dans l'église cathédrale. Il avait épousé Françoise van Immerseel.

Jacob de Letter was opvolgentlijk rentmeester en bijgevoegd tresorier der stad. In 1628 was hij ook groot-aalmoezenier Hij stierf den 26n Januari 1653 en werd in de hoofdkerk begraven. Hij was in den echt getreden met Francisca van Immerseel.

(5) *Henri van Halmale.* Déjà en 1620, nous avons parlé d'un personnage de cette famille, portant le même prénom. Aucune qualification ne permet d'identifier plus spécialement ces deux membres des *Violieren.* Il est même fort difficile de préciser et de fournir des renseignements sûrs concernant le second van Halmale que nous trouvons ici. Le bourgmestre Henri van Halmale, dont nous avons esquissé la vie antérieurement, au folio de l'année 1620, était fils d'Henri van Halmale qui, également fut bourgmestre d'Anvers, mais qui mourut en 1614. Ce n'est donc pas de lui dont il peut être question. D'autre part, Henri van Halmale et Catherine d'Althuna eurent, entre autres, un fils, qui également s'appelait Henri, mais qui naquit à Anvers le 21 février 1625. Il aurait donc été un peu trop jeune en 1628, pour être admis parmi les *Violieren.* A cette époque nous ne connaissons pas d'autre membre de la famille van Halmale portant le prénom d'Henri.

Hendrik van Halmale. Reeds voor het jaar 1620 hebben wij gesproken over een Hendrik, lid dezer familie. Geene enkele betiteling laat ons echter toe die twee leden der *Violieren* op meer bijzondere wijze te vereenzelvigen. Zeer moeilijk is het zelfs nauwkeurige en zekere wetenswaardigheden op te geven over den tweeden van Halmale, welken wij hier aangestipt vinden. De Burgemeester Hendrik van Halmale, wiens leven wij reeds vroeger, voor het jaar 1620, geschetst hebben, was zoon van Hendrik van Halmale, die insgelijks

Burgemeester van Antwerpen was, maar die in 1614 overleed. Van dezen kan er dus hier geen sprake zijn. Van den anderen kant hadden deze Hendrik van Halmale en Catharina de Altuna wel een zoon die ook Hendrik hiet, maar die slechts den 25n Februari 1625 geboren werd. Deze was dus nog veel te jong in 1628 om in den schoot der *Violieren* opgenomen te worden. Voor dit tijdstip kennen wij geen ander lid der familie van Halmale, dat Hendrik hiet.

---

(6) *Gabriel Franck,* peintre, fut élève de Gérard Schoofs, qui le fit inscrire en 1605 dans la gilde St-Luc. Il devint franc-maître en 1620. Plus tard, il fut élu doyen pendant l'exercice 1636-1637. S'il n'y a pas confusion de personne, il dut, d'après les registres de St-Luc, être marié deux fois. D'abord avec Marie de Meue qui mourut en 1621, puis avec Marie Rogiers, qui décéda le 17 février 1640 et fut enterrée avec lui dans l'église St-Jacques. Lui-même trépassa le 12 mai 1639; il habitait alors rue des Princes. Quoiqu'il ait laissé peu ou pas de traces dans l'histoire artistique, son influence dut cependant être grande à Anvers quand on considère combien furent nombreux les élèves qu'il reçut dans son atelier et au nombre desquels on compte : Laurent Franck, Adrien Dircksen, Abraham Genoels, Corneille De Winter, François Mennens, Pierre Antheunis, Abraham Duys, Jean-Baptiste van Doeren, Henri van Ophoven, Théodore Lins, François Ryckaert, Chrétien Lamberechts, Jean Antognossi, Gaspard van Avyn, Ignace de Medera, etc. Il peignit surtout en petit format des scènes de genre et d'histoire.

Gabriël Franck, schilder, was leerling van Geeraard Schoofs, die hem ten jare 1605 in de St-Lucasgilde deed opschrijven. Hij werd vrijmeester in 1620 en later werd hij, voor het gildejaar 1636-1637, tot Deken gekozen. Zoo er geene verwarring van personen bestaat, dan moet hij, volgens de St-Lucasregisters, tweemaal getrouwd geweest zijn, eerst met Maria de Meue, welke in 1621 stierf, daarna met Maria Rogiers, die den 17n Februari 1640 overleed en bij hem in de St-Jacobskerk begraven werd. Hij zelf stierf den 12n Mei 1639; hij woonde toen in de Prinsenstraat. Alhoewel hij weinige of geene sporen in de kunstgeschiedenis nagelaten heeft, toch moet zijn invloed te Antwerpen groot geweest zijn wanneer men bedenkt hoe

talrijk de leerlingen waren die zijn werkhuis bezochten en waaronder men de volgende aantreft : Laureys Franck, Adriaan Dircksen, Abraham Genoels, Cornelius De Winter, Frans Mennens, Pieter Antheunis, Abraham Duys, Jan-Baptist van Doeren, Hendrik van Ophoven, Theodoor Lins, Frans Ryckaert, Christiaan Lamberechts, Jan Antognossi, Gaspar van Avyn, Ignaas de Medera, enz. Hij schilderde vooral, op kleine schaal, genrestukken en geschiedkundige tafereelen.

---

(7) *Pierre De Wit* ou *De Witte*, peintre, naquit à Anvers en 1586. Il fut jeune encore reçu comme élève dans l'atelier du peintre Pierre Verhulst, alias Floris. C'est à ce titre qu'il fut inscrit en 1596 sur les registres de la gilde St-Luc, dont il devint maître en 1609. Il peignit des paysages et des sujets religieux. On conserve encore des œuvres de cet artiste dans diverses collections, notamment au Musée du Belvedère, à Vienne. Il forma quelques élèves parmi lesquels on connait Henri de Witte, Georges Verschueren, Philippe Bonecroy, ainsi que ses trois fils.

Il avait épousé le 6 février 1622 Barbe Remeeus dont il eut trois filles et deux fils. Ces derniers, Gaspard et Jean-Baptiste De Witte suivirent la carrière paternelle. Il eut encore un fils naturel Pierre De Witte qui devint peintre paysagiste.

Il habitait au coin du pont de Meir la maison portant pour enseigne *de Gulden Kruis*.

Pierre De Witte mourut à la fin de l'année 1651 et sa femme le 16 mars 1663.

Pieter De Wit of *De Witte*, kunstschilder, werd te Antwerpen in 1586 geboren. Op jeugdigen ouderdom werd hij aanvaard in het werkhuis van den schilder Pieter Verhulst, alias Floris. Het is als leerling van dien meester dat hij, ten jare 1596, in de registers der St-Lucasgilde opgeschreven werd. In 1609 werd hij als meester aangenomen. Hij schilderde landschappen en godsdienstige onderwerpen. In verschillende verzamelingen, onder andere in het Belvedere te weenen, bewaart men nog werken van dezen meester. Hij vormde eenige leerlingen, waaronder Hendrik de Witte, Joris Verschueren, Filip Bonecroy, alsook zijne drie zonen.

Den 22n Februari 1622 was hij in den echt getreden met Barbara

Remeeus, bij welke hij drie dochters en twee zonen verwekte. Deze laatsten, Gaspar en Jan-Baptist De Witte, volgden de loopbaan huns vaders. Hij had nog een natuurlijken zoon, Pieter De Witte, die landschapschilder werd.

Hij woonde op den hoek der Meirbrug in *de Gulden Kruis*.

Pieter De Witte stierf op het einde van 1651 en zijne vrouw den 16e Maart 1663.

JAN JANSSENS, PRINCE DESER GULDE
A° 1628 (1)

de welcke in synen tyt allen de dekens ende personagien
met een treffelycke maeltyt heeft vereert
ende in syn afscheyden het spel laeten spelen
en daer naer allen de persoonagien beschoncken.

(1) *Jan Janssens*, capitaine de la garde bourgeoise, était amateur d'art, et c'est à ce titre qu'il fut reçu parmi les Violieren en 1621. Devenu chef de la gilde, il se montra d'une grande générosité et encouragea les représentations dramatiques. Le registre de la gilde a gardé le souvenir des encouragements qu'il prodigua aux acteurs et à ses confrères. Jean Janssens qui avait également rempli les fonctions de doyen du Vieux Serment de l'Arc, mourut à Anvers le 23 juin 1635 et fut enterré dans l'église de l'abbaye St-Michel, en un sépulcre où plus tard fut aussi déposé le corps de sa femme Barbe Ume qui décéda le 21 octobre 1651.

Jan Janssens, kapitein der burgerwacht, was kunstliefhebber, en het is in deze hoedanigheid dat hij, ten jare 1621, in de *Violieren* aanvaard werd! Prins der gilde geworden, toonde hij zich zeer milddadig en moedigde de dramavertooningen aan. De register der gilde heeft de herinnering bewaard van de aanmoedigingen door hem aan de tooneelspelers en aan zijne medebroeders geschonken. Jan Janssens, die insgelijks het ambt van Deken van den Ouden Handboog bekleed had, stierf hier ter stede den 23n Juni 1635 en werd ter aarde besteld in de St-Michielsabdij, in eene grafstede waarin later het lichaam bijgezet werd zijner vrouw, Barbara Ume, die den 21n October 1651 overleed.

THEODOOR ROMBOUTS, DEKEN
A° 1629 (1)

Onder den selven deken syn inde Bloom ghecomen als liefhebbers

M. Heer Phlippus Valckenisse, secretaris. (2)
Jaques Verhulst. (3)
M. joncker Francisco de Coninck, liefhebber van de Poesi heeft de Gulde vereert met 2 treffelycke spelen en de selve op synen cost wytgevoert. (4)
Andries Faeyens.

---

(1) *Théodore Rombouts*. On trouvera la biographie de cet artiste à la page 187.

Theodoor Rombouts. Zie de levensbeschrijving van dezen kunstenaar op bladzijde 187.

(2) *Philippe van Valckenisse*, seigneur de Hemixem, naquit à Anvers en 1596, et fut baptisé à St-Jacques, le 22 janvier de cette année. Il était fils de Philippe van Valckenisse, commandant du fort de Stekene, et de Catherine van den Dycke. Il épousa, le 16 fevrier 1630, Françoise Gerardi dont il eut vingt deux enfants. En 1628 il fut nommé secrétaire de la ville d'Anvers et remplit ces fonctions sans discontinuer jusqu'en 1664. Il donna sa démission le 24 juin de cette dernière année. Il mourut le 17 février 1665 et fut enterré dans l'église de l'abbaye St-Bernard sur l'Escaut. Sa femme qui s'était faite religieuse après sa mort, décéda le 23 mai 1667.

Philippe van Valckenisse s'occupa beaucoup d'histoire locale et d'héraldique. Il consacra à ces travaux divers ouvrages, et les archives communales d'Anvers possèdent encore, entre autres, plusieurs volumes de notes manuscrites, résumant ses recherches généalogiques.

Il avait pu dès son jeune âge former son goût artistique en contemplant les fort nombreuses œuvres d'art qui constituaient la belle collection que s'était formée son père et dont il hérita avec ses frère et sœur.

Filip van Valckenisse, Heer van Hemixem, werd in 1596 te Antwerpen geboren en den 22n Januari van dit jaar in onze St-Jacobskerk over de doopvont gehouden. Hij was zoon van Filip van Valckenisse, kommandant van het fort van Stekene, en van Catharina van den Dycke. Den 16n Februari 1630 trad hij in den echt met Francisca Gerardi, die hem twee en twintig kinderen schonk. In 1628 werd hij tot sekretaris der stad Antwerpen benoemd en bekleedde dit ambt, zonder onderbreking, tot in 1664, wanneer hij, den 24n Juni, zijn ontslag nam. Hij stierf den 17n Februari 1665 en werd in het klooster van St-Bernard, aan de Schelde, begraven. Zijne vrouw welke na zijne dood het geestelijk leven omhelsd had, overleed den 23n mei 1667.

Filip van Valckenisse hield zich veel met plaatselijke geschiedenis en met wapen- en geslachtkunde bezig. Hij schreef er verscheidene werken over en de stadsarchieven van Antwerpen bezitten nog, onder anderen, verscheidene volumen met handschriftelijke nota's waarin zijne genealogische opzoekingen zijn samengevat.

Van kindsbeen af had hij zijn kunstsmaak kunnen vormen door het aanschouwen der zoo talrijke kunstwerken, welke de schoone verzameling uitmaakten door zijn vader bijeengebracht, en waarvan hij later een kindsgedeelte erfde.

---

(3) *Jacques Verhulst.* Pourrait appartenir à la famille fort connue des imprimeurs anversois de ce nom. Pourtant, parmi ceux-ci nous n'en trouvons aucun qui, à l'époque qui nous occupe, portait le prénom de Jacques. Peut être y a t'il ici une nouvelle erreur du copiste.

Jacob Verhulst. Zou wel tot de familie der gekende Antwerpsche drukkers van dien naam kunnen behooren. Wij vinden onder hen echter niet één die, op het tijdstip waarover wij handelen, den doopnaam van Jacob droeg. Wellicht is er hier eene nieuwe vergissing van den afschrijver.

(4) *François de Coninck*, qui appartenait à une famille patricienne anversoise était aussi poëte. Il composa plusieurs pièces et fit hommage de deux d'entre elles aux *Violieren*. La première fut jouée par les membres le 1r septembre 1636 ; c'est une tragi-comédie intitulée : *Brésida de Conincx van Arragonien dochter* qui porte pour résumé ces deux vers :

De liefde en 't geval speelt somwijl met den mensch :
Maer waere trouw en deucht brengt hem noch tot zijn wensch.

Cette pièce fut imprimée en 1636 à Anvers chez le libraire Jean Huyssens. La seconde, qui fut représentée le 18 octobre 1635, et dont le livret fut édité par le même imprimeur, est sans doute la comédie dont le sujet est résumé par ces deux vers :

Bedroghene liefde baert veel onrust, leet en pijn,
Maer vrij verkoreu trouw is heyl en medecijn.

Frans de Coninck, die tot eene aanzienlijke familie van Antwerpen behoorde, was ook dichter. Hij schreef verscheidene tooneelstukken en vereerde er twee van aan de *Violieren*. Het eerste werd den 1n September 1636 door de leden gespeeld ; het is eene tragikomedie met titel : *Bresida de Conincx van Arragonien dochter*, en die deze twee versregelen als kernspreuk droeg :

De liefde en 't geval speelt somwijl met den mensch :
Maer waere trouw en deucht brengt hem noch tot zijn wensch.

Dit stuk werd in 1636, te Antwerpen, bij den boekhandelaar Jan Huyssens gedrukt. Het tweede, hetwelk den 18n October 1635 opgevoerd en door denzelfden drukker uitgegeven werd, is ongetwijfeld het blijspel waarvan het onderwerp door de twee volgende dichtregelen samengevat is :

Bedrooghene liefde baert veel onrust, leet en pijn
Maer vrij verkoren trouw is heyl en medecijn.

JAN BREUGEL, DEKEN, A° 1630 (1)

(1) *Jean Breughel* naquit à Anvers le 13 septembre 1601 ; il était fils du peintre Jean Breughel de Velours et de Elisabeth de Jode. Le 5 juillet 1626 il épousa Anne Marie Janssens qui le rendit père de onze enfants, parmi lesquels plusieurs embrassèrent aussi la carrière artistique.

Après avoir appris les premières notions de son art, sans doute dans l'atelier paternel, Jean Breughel, se rendit en Italie ; il ne revint à Anvers qu'en 1625. La même année il fut reçu dans la gilde St-Luc et en devint doyen en 1630. Il peignit surtout des paysages animés de personnages divers, et ses œuvres sont souvent confondues avec celles de son père. Il mourut sans doute vers 1678.

Jan Breughel werd den 13n September 1601 te Antwerpen geboren ; hij was zoon van Jan Breughel, den Fluweelen, en van Elisabeth de Jode. Den 5n Juli 1626 trad hij in het huwelijk met Anna-Maria Janssens, bij welke hij elf kinderen verwekte, waarvan er ook verscheidene de kunstloopbaan omhelsden.

Na de eerste beginselen der kunst ongetwijfeld in het werkhuis zijns vaders opgedaan te hebben, toog Jan Breughel naar Italië en keerde slechts in 1625 naar Antwerpen terug. Ditzelfde jaar nog werd hij in de St-Lucasgilde aanvaard en in 1630 werd hij er tot Deken van gekozen.

Hij schilderde meestal landschappen waarin hij, met allerhande figuren, leven en beweging bracht, en zijne werken worden menigwerf met die zijns vaders verward.

Hij stierf hoogstwaarschijnlijk omstreeks 1678.

HENDERICK AERTSEN, DEKEN
Aº 1631 (1)

Den voorschreven deken heeft als liefhebbers vande Bloom ontfanghen

Andries de Licht. (2)
Theodoor Rogiers. (3)
Joan Cossiers. (4)
Vincent Malo. (5)
Matheus Matheusen. (6)
Peeter Brunel. (7)

(1) *Henri Aertsen*, fils de Gaspard Aertsen ou Aertsens et de sa seconde femme Catherine van der Heyden, naquit à Anvers le 22 mai 1586. Il épousa, le 23 août 1615, Anne Liebrechts. Il exerça la profession d'imprimeur et fut doyen de la gilde St-Luc en 1631. Sur les registres de cette corporation artistique, on le retrouve en 1639 payant le droit statutaire pour le décès de sa femme et en 1649 faisant recevoir comme maître son fils Antoine Aertsen, libraire. Lui-même mourut le 12 mars 1658.

Il habitait, rue des Peignes, une boutique qui portait pour enseigne *de Witte Lelie*.

Hendrik Aertsen, zoon van Gaspar Aertsen of Aertsens en van diens tweede vrouw Catharina van der Heyden, werd den 22n Mei 1586 te Antwerpen geboren. Den 23n Augustus 1615 trad hij in den echt met Anna Liebrechts. Hij was boekdrukker van beroep en de St-Lucasgilde verkoos hem tot Deken in 1631. In de registers dier kunstgilde ziet men dat hij, in 1639, de doodschuld betaalde voor het afsterven zijner vrouw en, in 1649, zijnen zoon Antoon Aertsen, boekverkooper, als meester aanvaarden deed.

Hij was gevestigd in de Kammenstraat, in den boekwinkel *de Witte Lelie*.

Hij overleed den 12n Maart 1658.

(2) *André de Licht*, peintre, fut élève de Henri van Balen, le vieux. On connait fort peu de détails sur sa carrière artistique. Il fut reçu dans la gilde St-Luc comme élève en 1620-21 et comme maître en 1628-29 ; il en devint doyen en 1634. Il ne se maria, sans doute, jamais car en septembre 1620 il fut admis dans la Sodalité des célibataires. Il reçut quelques élèves dans son atelier ; parmi ceux-ci, on a conservé les noms de Michel Michelsen et de Gaspard van Oonsen.

Andries de Licht, schilder, was leerling van Hendrik van Balen, den oude. Men kent slechts weinig bijzonderheden aangaande zijne kunstloopbaan. In 1620-1621 werd hij in de St-Lucasgilde aanvaard als leerling en in 1628-1629 als meester. Ten jare 1634 werd hij er tot Deken van gekozen. Naar alle waarschijnlijkheid bleef hij onge-

huwd, want in September 1620 werd hij lid van de Sodaliteit der bejaarde jongmans. Hij kreeg eenige leerlingen in zijn werkhuis; men heeft de namen bewaard van Michiel Michelsen en van Gaspar van Oonsen.

---

(3) *Théodore Rogiers*, orfèvre et ciseleur, dont le véritable nom était Rogier ou de Rasier, Razières, etc., était fils de l'orfèvre Rombaut de Rasier et de sa première femme Agnès Thomas. Il fut baptisé dans l'église Notre-Dame le 27 mars 1602. Il fut élève de son père, et épousa, en 1637, Cornélie Donckers dont il eut huit enfants.

Théodore Rogiers entra dans la gilde St-Luc pendant l'exercice 1629-1630. Son nom figure sur les listes de présence jusqu'en 1654.

Son talent était considérable. Il exécuta entre autres, d'après les dessins de Rubens une aiguière ciselée avec plateau pour Charles I, roi d'Angleterre. C'est probablement lui aussi qui cisela la magnifique aiguière de Rubens qui existe encore. Van Dyck fit son portrait.

Theodoor Rogiers, zilversmid en drijver, wiens wezenlijke naam wellicht Rogier was of Rasier, Razières, enz., was zoon van den zilversmid Rombout de Rasier en van diens eerste vrouw Agnes Thomas. Hij werd den 27n Maart 1602 in O.-L.-Vrouwekerk over de doopvont gehouden. Hij leerde het kunstbedrijf in het werkhuis van zijn vader. In 1637 trad hij in den echt met Cornelia Donckers, welke hem acht kinderen schonk.

Theodoor Rogiers werd in het gildejaar 1630-1631 in de St-Lucasgilde aanvaard, en komt op de naamrollen voor tot in 1654.

Hij bezat een hooggewardeerd talent. Voor Karel I, koning van Engeland, vervaardigde hij, naar de teekeningen van Rubens, eene gedreven lampet met schenkblad. Naar alle gissing is het ook hij die de prachtige lampet van Rubens vervaardigde, welke nu nog bestaat. Van Dyck schilderde zijn portret.

(4) *Jean Cossiers,* fils du peintre Antoine Cossiers et de Marie van Cleve, naquit à Anvers le 15 juillet 1600. Après avoir pris ses premières leçons artistiques chez son père, il devint élève de Corneille De Vos. Il entra, en 1629, dans la gilde St-Luc et en fut élu doyen pour l'exercice 1640-1641. Son œuvre est considérable ; il aborda tous les genres et on le trouve tour à tour exécutant des portraits, des scènes de genre, des compositions mythologiques, etc. Le musée d'Anvers possède cinq toiles dues à son pinceau : *L'Adoration des bergers, Scène d'intérieur, Portrait d'un chirurgien,* les *Apprêts de la flagellation du Sauveur* et une seconde *Adoration des bergers.* Au couvent des sœurs noires existe de cet artiste une *Adoration des Mages.* Aux Hospices civils appartiennent le *Christ en Croix,* une *Mater Dolorosa, St-Benoît délivrant un possédé, Ste-Anne avec la Vierge et l'enfant Jésus.* Etant consulteur de la Sodalité des hommes mariés, Cossiers peignit, en 1650, pour l'autel de la chapelle de cette Congrégation les *Epousailles de la Vierge.* Il eut dans son atelier un grand nombre d'élèves ; dans les registres de la gilde de St-Luc nous relevons à ce titre les noms de Jacques de l'Ange, Charles van Savoyen, François van Alter, Jean-Charles van den Brempt, François Verbiest, Maynard et Melchior de Grée.

Jean Cossiers se maria deux fois. Il épousa en premières noces, le 20 mai 1630, Jeanne Darragon. Devenu veuf en 1639, il se remaria le 26 juillet 1640, avec Marie van der Willigen. Il mourut le 4 juillet 1671, et son service eut lieu trois jours plus tard dans l'église cathédrale. L'artiste habitait alors un immeuble du rempart du Lombard, portant pour enseigne *de Dry Vlammen.*

Jan Cossiers, zoon van den schilder Antoon Cossiers en van Maria van Cleve, kwam den 15n Juli 1600 te Antwerpen ter wereld. Na de lessen zijns vaders genoten te hebben trad hij in het werkhuis van Cornelis De Vos. Ten jare 1629 werd hij aanvaard in de St-Lucasgilde, en voor het gildejaar 1640-1641 werd hij er tot Deken van gekozen. Zijn werk is aanzienlijk en zijn penseel greep schildergewrochten aan van alle soort. Zoo maalde hij beurtelings portretten, genrestukken, mythologische semenstellingen, enz. Het Antwerpsch Museum bezit vijf doeken van dezen meester · *De Aanbidding der Herders,* een *Stilleven,* het *Portret van eenen Chirurgijn,* de *Aanstalten voor de Geeseling van den Heiland* en eene tweede *Aanbid-*

ding der Herders. In het klooster der Zwartzusters treft men eene *Aanbidding der Drie Koningen* aan. In de Godshuizen bewaart men een *Christus aan het kruis,* een *Mater Dolorosa*, *St-Benedictus die eenen Bezetene bezweert* en *Ste-Anna met de Heilige Maagd en het Kindeken Jezus*. Consultor van de Sodaleteit der Getrouwden schilderde hij, in 1650, voor het altaar van de kapel dier Congregatie het *Huwelijk der Allerheiligste Maagd Maria met den H. Jozef*. Er kwamen een groot getal leerlingen zijne lessen in zijn werkhuis volgen ; zoo vinden wij in de registers der St-Lucasgilde vermeld : Jaak de l'Ange, Karel van Savoyen, Frans van Alter, Jan-Karel van den Brempt, Frans Verbiest, Maynard en Melchior de Grée.

Jan Cossiers trad tweemaal in den echt. Den 20n Mei 1630 trouwde hij, in eerste huwelijk, met Joanna Darragon. Weduwenaar geworden in 1639, hertrouwde hij met Maria van der Willigen. Hij stierf den 4n Juli 1671 en zijne lijkplechtigheid had, drie dagen later, in de hoofdkerk plaats. De kunstenaar woonde toen in een huis der Lombaardevest.

---

(5) *Vincent Malo*, peintre, sur la vie duquel on possède fort peu d'indications. On sait seulement qu'il entra en 1624 dans la gilde St-Luc et qu'il décéda à la fin de l'année 1656 ou en 1657. On connait également trois de ses élèves : Philippe Mertens, Jacques Clasens et Isaac Wiegans.

Vincent Malo, schilder, over wiens leven men bijna geene aanteekeningen bezit. Men weet enkel dat hij ten jare 1624 in de St-Lucasgilde aanvaard werd en op het einde van 1656 of in 1657 overleed. Ook kent men de namen van drie zijner leerlingen : Filip Mertens, Jaak Clasens en Isaak Wiegans.

(6) *Mathieu Matheusen, Mattheus* ou *Matthysens*, fut reçu en 1615 dans la gilde St-Luc en qualité d'aquarelliste ; en 1631 il devint membre des *Violieren*. En 1646 il habitait encore à la place de Meir, à Anvers, mais l'année suivante il s'établit au Vieux marché au Blé. Un de ses élèves fut Nicolas van Hoey. Il épousa Jeanne Cruyt qui mourut en 1675 ; lui-même était décédé en 1650.

Mattheus Matheusen, Mattheus of *Matthyssens*, werd ten jare 1615, als waterverfschilder, in de St-Lucasgilde aanvaard, en in 1631 werd hij lid der *Violieren*. In 1646 woonde hij nog op de Meir, maar ging zich het jaar daarna op de Oude Koornmarkt vestigen. Nicolaas van Hoey was een zijner leerlingen.

Hij was in den echt getreden met Joanna Cruyt die in 1675 overleed. Hij zelf stierf in 1650.

(7) *Pierre Brunel* ou mieux *Bruynel* était un simple patissier, mais en même temps amateur d'art, c'est ce qui lui permit d'être reçu en 1631 parmi les *Violieren*. On le voit figurer pour la dernière fois aux fêtes de cette Chambre de Rhétorique en 1648.

Pieter Brunel of liever *Bruynel* was een eenvoudig pasteibakker, maar terzelfdertijd kunstliefhebber, wat hem toeliet ten jare 1631 in den schoot der *Violieren* opgenomen te worden. Men treft hem voor de laatste maal aan in de feesten dier Rederijkkamer ten jare 1648.

Eduaert Snaeyers, deken
A° 1632 (1)

de welcke inde Bloom ontfanghen heeft dese liefhebbers

Gilliame Galle. (2)
Laureys Bouwaert.
Jacques van Achter. (3)
Alexander Adriaensen. (4)
Peeter van Avondt. (5)

(1) *Edouard Snaeyers* ou *Snayers*, peintre, sur lequel on possède aujourd'hui fort peu de renseignements. Il fut reçu maître de la gilde St-Luc en 1617. Il dut toutefois jouir d'une certaine réputation, car il exerça les fonctions de doyen de cette gilde pendant l'exercice 1632-1633 et de plus il reçut dans son atelier un grand nombre d'élèves, parmi lesquels il faut citer : Charles Mertens, Guillaume van Hamme, Paul De Vos, Edouard van Goedenhuysen, Pierre Willebeeck, etc. Il doit être mort en 1659 ou 1660.

Eduard Snaeyers of *Snayers*, schilder over welken wij ten huidigen dage slechts weinig bijzonderheden bezitten. Ten jare 1617 werd hij als meester in de St-Lucasgilde aanvaard, en hij moet alleszins eene zekere faam genoten hebben, daar hij voor het gildejaar 1632-1633 tot Deken gekozen werd, en een groot getal leerlingen in zijn werkhuis ontving, waaronder dienen aangestipt te worden : Karel Mertens, Willem van Hamme, Paul De Vos, Eduard van Goedenhuysen, Pieter Willebeeck, enz. Hij moet gestorven zijn in 1659 of 1660.

(2) *Guillaume Galle.* On pourrait croire que ce membre des *Violieren* appartenait à la famille des graveurs de ce nom. Toutefois, en admettant que le prénom soit exactement transcrit, nous ne trouvons, à l'époque qui nous occupe, aucun membre de cette famille qui s'appelle Guillaume.

Willem Galle. Men zou kunnen denken dat dit lid tot de familie der plaatsnijders van dien naam behoorde. Voor het tijdstip dat ons bezig houdt vinden wij echter geen enkel lid dier familie dat Willem heet. Blijft de veronderstelling dat de voornaam wellicht slecht afgeschreven werd.

(3) *Jacques van Achter*, confiseur, mais en même temps amateur d'art, ce qui lui valut son entrée dans la Chambre de Rhétorique des *Violieren*.

Jaak van Achter, banketbakker, maar terzelfdertijd kunstliefhebber, in welke hoedanigheid hij in de Rederijkkamer der *Violieren* aangenomen werd.

(4) *Alexandre Adriaensen*, fils du musicien Emmanuel Adriaensen et de Sibylle Crelin, naquit à Anvers en 1587 et fut baptisé en l'église St-Jacques le 17 janvier de cette année. Il fut élève du peintre Arthur van Laeck, et reçu en 1610 comme maître dans la gilde St-Luc en qualité d'aquarelliste. Il était aussi peintre héraldiste. Quant à ses tableaux, ils ont tous pour sujet des natures mortes. Il existe encore plusieurs de ses œuvres dans diverses collections et notamment au musée d'Anvers où est conservée une toile représentant un chat, des oiseaux, des poissons et des fruits. Il eut pour élève Philippe Milex. Adriaensen épousa, le 2 février 1611, Maria Seeldraeyers. Il habitait « op den Wapper », où il mourut le 30 octobre 1661 et fut enterré dans l'église St-Jacques.

Alexander Adriaensen, zoon van den muzikant Emmanuel Adriaensen en van Sibylla Crelin, kwam te Antwerpen in 1587 ter wereld en werd den 17n Januari van dit jaar in de St-Jacobskerk over de doopvont gehouden. Hij ging de kunst leeren bij Aart van Laeck. Toen hij ten jare 1610 als meester in de St-Lucasgilde aanvaard werd, liet hij zich opschrijven als waterverfschilder. Tot dan toe had hij zich bijzonder geoefend in het schilderen van adellijke wapens. Nadien maalde hij niets dan stillevens en er bestaan thans nog vele zijner werken in verschillende kunstverzamelingen, namelijk in ons Museum, waar een zijner doeken hangt waarop men eene kat, vogelen, visschen en vruchten voorgesteld ziet. Filip Milex werkte bij hem als leerling.

Den 2n Februari 1611 trad onze meester in den echt met Maria Seeldraeyers.

Hij woonde op den Wapper, waar hij den 30n October 1661 overleed. Hij werd begraven in de St-Jacobskerk.

(5) *Pierre van Avondt*, *Avont* ou *Avent*, fils du sculpteur Jean van Avont et d'Anne Lefebure, naquit à Malines le 14 janvier 1600. Il s'établit jeune encore à Anvers où il fut reçu, en 1622, comme maître dans la gilde St-Luc. Plus tard il obtint, le 17 octobre 1631, le droit de bourgeoisie, car il n'était pas seulement peintre, mais dirigeait encore un commerce d'œuvres d'art. Il ouvrit à cet effet une boutique dans la maison portant pour enseigne *de Bakkery*, sise rue de l'Empereur. En 1633 il fut nommé capitaine de la garde bourgeoise, fonction qu'il remplit jusqu'en 1639. Il se maria deux fois. La première fois il épousa, le 2 août 1622, Catherine van Herfsen, qui mourut le 3 septembre 1643. Il se remaria le 7 février 1644 avec Catherine t'Kint. Il mourut le 1 novembre 1652 dans une petite maison qu'il s'était bâtie au Luysbekelaer, près du « Steenenbrug », à Deurne et il fut enterré dans cette commune.

Pierre van Avondt peignait surtout des petits amours et des anges. Il exécuta cependant aussi quelques compositions historiques. Il existe encore assez bien de ses œuvres. Dans l'église St-Jacques à Anvers on possède de cet artiste une *Vierge donnant le sein à l'enfant Jésus* et une *Vierge avec l'enfant Jésus au milieu d'une guirlande de fleurs*, cette dernière peinte par Ykens. Une toile représentant le même sujet est également en possession de l'administration des hospices d'Anvers.

Il orna aussi de figures les paysages exécutés par de nombreux artistes tels David Vinckeboons, Jean Breughel, Alexandre Keerinckx, Luc van Uden, etc.

Van Avondt fut également graveur de mérite ; il exécuta des eaux-fortes représentant des sujets religieux, quelques estampes au burin, mais composa surtout quantité de dessins devant servir à des reproductions gravées soit sur bois, soit surtout sur cuivre.

Parmi les élèves de van Avondt, il faut citer François Wouters, Pierre van de Cruys et Pierre Wauters.

Le portrait de van Avondt fut exécuté par le graveur Wenceslas Hollar en 1651. Le peintre Pierre van Mol représenta également son effigie.

Pieter van Avondt, Avont of *Avent,* zoon van den beeldhouwer Hans van Avont en van Anna Lefebure, werd den 14n Januari 1600 te Mechelen geboren. Hij was nog jong toen hij zich te Antwerpen vestigde, waar hij, reeds in 1622, als vrijmeester in de St-Lucasgilde aanvaard werd. Den 17n October 1631 verwierf hij hier het poorter-

recht, want hij was niet alleen schilder, maar hij dreef bovendien nog handel in kunstwerken. Te dien einde had hij in de Keizerstraat een magazijn geopend, *de Bakkery* geheeten. Ten jare 1633 werd hij tot kapitein der burgerwacht benoemd, welk ambt hij tot in 1639 bekleedde.

Hij is tweemaal gehuwd geweest. Op 2n Augustus 1622 trad hij voor de eerste maal in den echt met Catharina van Herfsen, die den 3n September 1643 overleed. Den 7n Februari 1644 ging hij een tweede huwelijk aan met Anna-Catharina t'Kint. Den 1n November 1652 stierf hij op een klein buitengoed, hetwelk hij op het Luisbekelaar, nabij de «Steënenbrug» te Deurne doen bouwen had, in welke gemeente hij dan ook begraven werd.

Pieter van Avondt schilderde liefst cupidokens en engelkens, alhoewel hij ook eenige historische samenstellingen penseelde. Er bestaan thans nog ettelijke zijner gewrochten. In de St-Jacobskerk te Antwerpen hangt er van dezen meester : *Het kindeken Jezus aan de borst zijner moeder*, een *O.-L.-Vrouw met het kindje Jezus*, in een festoen van bloemen, door Ykens geschilderd. Een doek waarop hij hetzelfde onderwerp behandeld heeft, bevindt zich in het bezit van het bestuur der Antwerpsche Godshuizen. Hij penseelde ook de figuren in talrijke landschappen van verschillende kunstenaars, zooals David Vinckeboons, Jan Breughel, Alexander Keerinckx, Lucas van Uden, enz.

Van Avondt was ook een verdienstelijk plaatsnijder ; hij etste verscheidene godsdienstige onderwerpen en vervaardigde ook eenige printen met de graveernaald, maar hij voerde vooral eene menigte teekeningen uit, welke dienen moesten om op hout of op koper gegraveerd te worden.

Onder de leerlingen van van Avondt moeten wij aanstippen : Frans Wauters, Pieter van de Cruys en Pieter Wouters.

Het portret van van Avondt werd in 1651 op plaat gebracht door den graveur Wenzel Hollar. De schilder Pieter van Mol gaf eveneens zijne beeltenis weer.

HANS VAN MILDERT, DEKEN, Aº 1633 (1)

(1) *Hans* ou *Jean van Mildert*, fils d'Antoine, naquit à Königsberg en Prusse, ce qui lui valut le surnom de « den Duyts ». Il fut reçu bourgeois d'Anvers le 9 septembre 1628. En 1610 il était entré comme maître dans la gilde St-Luc, dont il devint doyen pendant l'exercice 1633-1634. Il s'était marié avec Elisabeth Waegens qui mourut le 13 mars 1637. Lui-même la suivit dans la tombe le 21 septembre 1638. Ils furent tous deux enterrés dans l'église de l'abbaye St-Michel. Ils habitaient à Anvers une maison située *op den Wapper*.

L'œuvre de van Mildert est considérable. A Anvers il exécuta les sculptures du portail ouest de la cathédrale, la clôture de la chapelle du saint Nom de Jésus et celle du saint Sacrement à St-Paul, le monument funéraire de l'évêque Malderus, celui de la famille de Moy et plusieurs épitaphes à Notre-Dame, des statues pour l'église St-Georges, le maître-autel de l'abbaye St-Michel. Il fut également l'auteur du retable du maître-autel de l'église St-Gommaire à Lierre, du maître-autel de l'église des Carmes à Alost, de diverses statues à l'autel Ste-Gudule à Bruxelles et à l'église St-Rombaut à Malines, du jubé de l'église Ste-Anne à Bruges et d'autres œuvres qui, pour la plupart, ont disparu pendant la tourmente révolutionnaire de la fin du XVIIIe siècle.

Son principal élève fut le sculpteur Juste de Corte, d'Ypres, qui mourut à Venise en 1679 ; il enseigna également son art à son fils Corneille van Mildert, qui suivit la carrière artistique paternelle.

Hans of *Jan van Mildert*, zoon van Antoon, werd geboren te Königsberg in Pruisen, waardoor hij den bijnaam kreeg van « den Duyts ». Den 9n September 1628 werd hij als poorter van Antwerpen opgeschreven. Ten jare 1610 was hij als meester aanvaard geworden in de St-Lucasgilde, waar hij later tot Deken van gekozen werd voor het gildejaar 1633-1634. Hij was in den echt getreden met Elisabeth Waegens, die den 13n Maart 1637 overleed. Hij zelf stierf den 21 September 1638. Beiden werden in de kerk der St-Michielsabdij begraven. Zij woonden te Antwerpen *op den Wapper*.

Het werk van van Mildert is aanzienlijk. Te Antwerpen vervaar-

digde hij het beeldhouwwerk van het westelijk portaal der hoofdkerk ; den « tuyn » voor de kapel van den Zoeten Naam Jezus en voor die van het Allerheiligste Sacrament, in de Predikheerenkerk ; het praalgraf van den bisschop Malderus, dat van de familie de Moy en verschillende doodsteenen, in O.-L.-Vrouwekerk ; beelden voor St-Joriskerk ; het hoogaltaar der St-Michielsabdy. Hij beitelde ook het hoogaltaarblad der St-Gommaruskerk, te Lier, en dat van de kerk der Karmelieten, te Aalst ; verschillende beelden voor het altaar van Ste-Gudula, te Brussel, en voor de St-Romboutskerk, te Mechelen ; het okzaal der kerk van Ste-Anna, te Brugge, en andere beeldhouwwerken die voor het meerendeel verdwenen zijn in den omwentelingsstorm van het einde der XVIIIe eeuw.

Zijn voornaamste leerling was de beeldhouwer Justus de Corte, van Yperen, die te Venetië in 1679 stierf ; hij leerde eveneens palet en penseel hanteeren aan zijnen zoon, Cornelis van Mildert, die de vaderlijke kunstloopbaan volgde.

ANDRIES DE LICHT, DEKEN, A° 1634 (1)

Dese naervolgende liefhebbers syn dit jaer vanden selven deken ontfanghen inde Bloom

Alexander Voet. (2)
Adriaen Brouwer. (3)
Philips du Pon. (4)
Peeter de Jode. (5)
Jasper vander Gouwe.

Onder syn dekenschap is hier t'Antwerpen geweest de blyde incomste van syn doorl. hoogh[t] den Prince Cardinael, alwaer de stadt vele heerlycke arcquen triumphaele heeft doen stellen geinventeert ende geteeckent van M. heer Peeter Paulo Reubens en vande alders vermaerste meesters wyt gebelt

Soo wytnemende dat diergelycke voor desen nooyt gesien en is geweest

Alwaer onse gulde de Violier mede een stellagie op de Mert hebben gestelt met een heerlycke verthooninghe tot loof van het doorluchtich huys van Oostenryck als oock mede soo hebben sy inde tegenwoordicheyt vanden Prins en tgeheel Hof tot St-Michiels een treffelyck spel van *Perseus en Andronida* gespelt waer van de gulde grooten lof behaelt heeft. (*)

(*) Le 17 avril 1635, le cardinal infant, Ferdinand d'Autriche, gouverneur des provinces belges, fit son entrée à Anvers. A l'occasion de cet évènement le magistrat organisa une réception d'une splendeur incomparable. Par toute la ville s'élevaient des arcs de triomphe et des motifs décoratifs à la conception desquels tous les principaux artistes à l'envi avaient collaboré. Le souvenir de ces fêtes somptueuses a été conservé dans un bel ouvrage, le *Pompa Introitus Ferdinandi*, imprimé par ordre de la ville. Le texte en fut rédigé par le secrétaire communal Gaspard Gevartius et les illustrations exécutées sous la direction du peintre Théodore van Thulden. A la Grand' place une estrade, artistiquement ornée, avait été érigée pour permettre aux membres de la gilde des *Violieren* de représenter une pièce de circonstance dans laquelle on proclamait que la maison d'Autriche était le plus ferme soutien de la religion et de la vraie foi.

Den 17n April 1635 deed de Kardinaal-Infant, Ferdinand van Oostenrijk, Landvoogd der Belgische provinciën, zijne plechtige intrede te Antwerpen.

Ter gelegenheid van die heuglijke gebeurtenis richtte het Magistraat eene ontvangst in van onvergelijkelijken luister. Heel de stad door rezen er trotsche zegebogen en prachtige versieringsmotieven op, aan welker samenstelling al de bijzonderste kunstenaars onzer stad met al hun scheppingsvermogen hadden gewedijverd.

De herinnering dier schitterende feesten is bewaard gebleven in een prachtig werk, *Pompa Introitus Ferdinandi*, hetwelk de stad destijds drukken deed. De tekst ervan werd geschreven door den stadssecretaris Gaspar Gevartius, en de platen werden uitgevoerd onder het toezicht van den schilder Theodoor van Tulden.

Op de Groote Markt had men eene kunstig versierde stellage opgericht, om aan de leden van de gilde der *Violieren* toe te laten een gelegenheidstooneelstuk op te voeren, in hetwelk men verkondigde dat het Huis van Oostenrijk de stevigste steunpilaar was van den godsdienst en van het geloof.

(1) *André De Licht.* Voyez les notes concernant ce peintre à la page 203.

Andries De Licht. Zie de aanteekeningen over dezen schilder op bladzijde 203.

(2) *Alexandre Voet* était graveur sur cuivre. En 1628 il entra comme membre dans la gilde St-Luc où le payement de la somme due pour ses funérailles est inscrit en 1689. Il eut un atelier très achalandé et compta de nombreux élèves. Parmi ceux-ci on peut citer les graveurs François vanden Steen, Renier Manteler, Alexandre Gaquier, Gilles de Mesmaker, Pierre Maepeye, etc.

Alexander Voet, plaatsnijder, werd ten jare 1628 in de St-Lucasgilde als lid aanvaard. De betaling zijner doodschuld staat in hare registers opgeteekend onder het jaar 1689. Hij had eene drukbezochte werkplaats en telde een groot getal leerlingen, waaronder wij de volgende zullen melden : Frans vanden Steen, Renier Manteler, Alexander Gaquier, Gillis de Mesmaker, Pieter Maepeye, enz.

(3) *Adrien Brouwer* ou *De Brouwer*, né à Oudenaarde, dans les provinces septentrionales des Pays-Bas vers 1606, fut élève, à Harlem, de Frans Hals. Il vint se fixer à Anvers et se fit recevoir en 1631 comme franc-maître dans la gilde St-Luc. Peu après il reçut comme élève dans son atelier le peintre Jean-Baptiste Dandois. Il mourut en 1638 et fut enterré dans l'église des Carmes le 1 février de cette année. Il peignait des paysages et des petites scènes de genre, surtout des intérieurs de cabarets. Son œuvre fut considérable et bon nombre de ses toiles existent encore dans les principaux musées d'Europe, notamment au Louvre à Paris, à Madrid, à Vienne, à Dresde, etc. Au musée d'Anvers est conservée *La partie de cartes* et à celui de Bruxelles, une *Querelle de joueurs de cartes.*

Adriaan Brouwer of *De Brouwer,* omstreeks 1606 geboren te Oudenaarde, in Noord-Nederland, was leerling van Frans Hals, te Haarlem. Hij kwam zich te Antwerpen vestigen en werd ten

jare 1631 in onze St-Lucasgilde als vrijmeester aanvaard. Weldra ontving onze jonge meester den schilder Jan-Baptist Dandois als leerling in zijn werkhuis. Hij stierf in 1638 en werd den 1n Februari van dit jaar in de kerk der O.-L.-Vrouwebroeders begraven.

Hij schilderde landschappen en kleine genrestukken, vooral boerenherbergtooneeltjes. Zijn werk was aanzienlijk en tal zijner werken bestaan thans nog in de bijzonderste museums van Europa, namelijk te Parijs in het Louvre, te Madrid, te Weenen, te Dresden, enz. In het Museum van Antwerpen bewaart men : *Kaartspelers*, en in dat van Brussel : *Vechtende kaartspelers*.

---

(4) *Philippe Du Pon.* C'est par suite d'une erreur du rédacteur du manuscrit que Du Pon est inscrit sous le prénom de Philippe. La comparaison des listes de membres et des comptes figurant dans les *Liggeren* de la gilde St-Luc, fait aisément constater qu'il s'agit ici du célèbre graveur Paul Du Pon ou Dupont, plus connu sous l'appellation latine de Pontius. Né à Anvers en 1603, il fut d'abord élève du peintre Osayas Beet, mais c'est chez le graveur Vorsterman, probablement pendant les années 1618 à 1621 qu'il s'initia plus particulièrement à l'art du burin. Son talent fut extraordinaire et l'œuvre qu'il exécuta est réellement considérable. Il grava surtout les toiles de Rubens et van Dyck, et pendant de nombreuses années il exécuta, sous la direction du chef de l'école flamande, la reproduction de ses principales œuvres. Les premières planches connues de Pontius portent la date de 1624 ; depuis lors elles se succédèrent rapidement. Il travailla encore pour d'autres artistes et on retrouve des séries de ses estampes dans plusieurs publications même étrangères. Son portrait figure dans l'iconographie de van Dyck pour laquelle il avait gravé trente portraits.

Pontius qui avait été reçu en qualité de maître en 1627 dans la gilde St-Luc, mourut à Anvers le 16 janvier 1658. Ses principaux élèves sont François vanden Wygaert et Conrad Weymans ou Waumans.

Filip Du Pon. Het is bij vergissing dat deze meester in het handschrift aangeteekend werd onder den voornaam Filip. De vergelijking met de naamrollen en rekeningen van de *Liggeren* der St-Lucasgilde laat ons gereedelijk vaststellen dat er spraak is van den beroemden plaatsnijder *Paul Du Pon* of *Dupont*, beter gekend onder den gelatiniseerden naam van *Pontius*. Geboren te Antwerpen in 1603, was hij

eerst leerling bij den schilder Osayas Beet, maar het is bij den plaatsnijder Vorsterman, waarschijnlijk gedurende de jaren 1618 tot 1621, dat hij zich meer bepaaldelijk in de graveerkunst oefende. Hij had een buitengewoon en uiterst vruchtbaar talent. Hij graveerde bij voorkeur de werken van Rubens en van Dyck, en jarenlang bracht hij, onder de leiding van het hoofd der Vlaamsche School zelf, diens bijzonderste schilderijen op koper. De eerste gekende platen van Pontius dragen het jaartal 1624 ; van dan af volgen zij zich snel op. Hij werkte bovendien nog voor andere kunstenaars en in verscheidene geïllustreerde tijdschriften en uitgaven, tot zelfs in vreemde, vindt men heele reeksen zijner gewrochten. Zijn portret is opgenomen in de *Iconografie* van van Dyck, voor dewelke hij dertig portretten graveerde.

Pontius, die ten jare 1627 als meester was aanvaard geworden in onze St-Lucasgilde, stierf te Antwerpen den 16n Januari 1658. Zijne voornaamste leerlingen waren Frans van den Wygaert en Koenraad Weymans of Waumans.

---

(5) *Pierre de Jode*, graveur, fils et élève du graveur Pierre de Jode le vieux, naquit à Anvers le 22 novembre 1606. Jeune encore il se rendit à Paris où il exécuta diverses planches, notamment pendant les années 1631-1632, d'après des maîtres français et italiens. Revenu dans sa ville natale il fut associé aux travaux de son père et à son commerce de gravures. D'une activité très grande il exécuta pendant sa longue carrière une quantité d'œuvres dans lesquelles il fit preuve d'un incontestable talent. Il reproduisit bon nombre de toiles de Rubens, de Jordaens, de Zeghers, mais surtout de van Dyck. Son portrait figure dans l'Iconographie de ce maître pour laquelle il grava douze planches. Il exécuta aussi une foule d'autre portraits et de reductions d'œuvres. Il publia notamment en collaboration avec son père l'important recueil · *Theatrum pontificum, imperatorum, regum, ducum, principum*, etc.

En 1626 il fut reçu dans la gilde St-Luc, et eut pour principal élève le graveur Mathias Borrekens.

Il avait épousé Elisabeth Loomans qui le rendit père de Arnould de Jode ; celui-ci, initié à l'art dans l'atelier paternel, devint également graveur de mérite.

Pieter de Jode, plaatsnijder, zoon en leerling van den graveur Pieter de Jode, den oude, werd den 22n November 1606 te Antwerpen geboren. Op jeugdigen leeftijd trok hij naar Parijs, waar hij

verschillende platen graveerde, namelijk naar fransche en italiaansche meesters gedurende de jaren 1631-1632. In zijne geboortestad teruggekeerd associeerde hij zich met zijn vader zoo voor het graveeren als voor den platen- en prentenhandel. Met eene ongemeene werkzaamheid bedeeld voerde hij, gedurende zijne lange loopbaan, eene groote hoeveelheid werken uit waarin hij blijken gaf van onbetwistbaar talent. Hij graveerde eene menigte platen naar Rubens, naar Jordaens, naar Zeghers, maar vooral naar van Dyck. Voor de *Iconografie* van dezen laatsten meester, waarin ook zijn eigen portret voorkomt, sneed hij twaalf konterfeitsels in koper. Hij leverde ook eene menigte andere portretten en verkleiningen van kunstwerken. In samenwerking met zijn vader gaf hij de belangrijke verzameling uit: *Theatrum pontificum, imperatorum, regum, ducum, principum,* etc.

Ten jare 1628 werd hij in de St-Lucasgilde aanvaard en had als bijzonderste leerling de plaatsnijder Matthias Borrekens.

Hij was in den echt getreden met Elisabeth Loomans die hem eenen zoon schonk, Arnold de Jode, welke, door zijn vader in de kunst onderwezen, eveneens een verdienstelijk plaatsnijder werd.

NICOLAES LAUWERS, DEKEN
Aº 1635 (1)

die als liefhebbers vande Bloom ontfangen heeft

Michiel van Hagen. (2)
van Erdenbergen. (3)

(1) *Nicolas Lauwers,* graveur, fils de Jacques Lauwers et de Marguerite Huysraet, né à Anvers le 27 avril 1600 ; il fut reçu en 1620 dans la gilde St-Luc dont il devint doyen pendant l'exercice 1635-36. Il mourut à Anvers en 1653 et son service funèbre fut célébré le 4 novembre de cette année dans l'église du couvent des Grands Carmes. Il épousa le 8 février 1628 Marie Vermeulen dont il eut quinze enfants, entre autres un fils, Conrad Lauwers, qui fut également graveur. Il forma de nombreux élèves ; nous citerons Henri Snyers, Gilles De la Forgie, Nicolas Pitau, Marinus Vigelet et Jean-Baptiste Vervoort.

Il exécuta quelques planches d'après Rubens et d'après d'autres maîtres anversois, ainsi qu'un seul portrait pour l'Iconographie de van Dyck. Mais Nicolas Lauwers fut plus éditeur que graveur, et les planches qui sont sorties de ses presses sont en nombre considérable. Il édita surtout les gravures de Bolswert.

Nicolaas Lauwers, plaatsnijder, zoon van Jacob Lauwers en van Margareta Huysraet, werd geboren te Antwerpen den 27n April 1600. Hij werd ten jare 1620 in de St-Lucasgilde aanvaard en voor het gildejaar 1635-1636 tot Deken gekozen. Hij stierf te Antwerpen in 1653 en de lijkplechtigheid had plaats den 4n November, in de kerk van het klooster der O.-L.-Vrouwebroeders.

Den 8n Februari 1628 was hij in den echt getreden met Maria Vermeulen, die hem vijftien kinderen schonk, waaronder een zoon, Koenraad Lauwers, die insgelijks plaatsnijder werd.

Hij vormde talrijke leerlingen ; melden wij Hendrik Snyers, Gillis De la Forgie, Nicolaas Pitau, Marinus Vigelet en Jan-Baptist Vervoort.

Hij voerde eenige platen uit naar werken van Rubens en andere Antwerpsche meesters, alsook een enkel portret voor de *Iconografie* van van Dyck. Maar Nicolaas Lauwers was meer uitgever dan wel graveerder, en de platen door zijne drukpersen geleverd zijn buitengewoon talrijk. Hij gaf vooral de gravuren uit van Bolswert.

(2) *Michel vander Hagen*, ou mieux *vander Haghen*, était un peintre au sujet duquel on possède fort peu de détails. On sait qu'il eut pour élève Mathias Matysen et qu'il mourut en 1636.

Michiel vander Hagen, of liever *vander Haghen*, was een schilder over wiens leven of kunstloopbaan wij bijna geen bijzonderheden bezitten. Alleen weet men dat hij Matthias Matysen als leerling had en dat hij in 1636 stierf.

(3) *Van Erdenbergen*. Ce personnage qui est inscrit ici sans prénom, figure dans les *Liggeren* sous le nom de *van Edenbodeghen*, sans plus de détails. Il n'est donc guère possible de l'identifier.

Van Erdenbergen. Dit lid, hier zonder voornaam opgeschreven, staat in de *Liggeren* onder den naam van *van Edenbodeghen*, zonder meer bijzonderheden. Het is dus zeer moeilijk dit lid te vereenzelvigen.

GABRIEL FRANCK, DEKEN
Aº 1636 (1)

heeft in synen tyt ontfanghen inde Bloom als liefhebbers

Jaques Boogh. (2)
M. Heer Lucas Lansloot, rechts geleerde. (3)
Sebastiaen de Vlieger.

(1) *Gabriel Franck* ou *Francken*, étudia la peinture chez Gérard Schooff. Il fut reçu en 1605 dans la gilde St-Luc et exerça les fonctions de doyen pendant l'exercice 1638-1639. Quoique son œuvre soit peu connue aujourd'hui, il jouit cependant pendant sa vie d'une grande considération. Nombreux furent les élèves qui suivirent ses leçons, et il reçut tour à tour dans son atelier Corneille de Winter, François Mennens, Pierre Antheunis, Abraham Duys, Jean-Baptiste van Doeren, Henri van Ophoven, Théodore Lins, François Ryckaert, Chrétien Lamberechts, Jean Antognossi, Gaspard van Avyn, Ignace de Madera, Laurent Franck, Adrien Dircksen, etc.

Gabriel Franck qui, à la fin de sa vie, habitait rue des Princes, fut deux fois marié. Il épousa en premières noces Marie de Meue qui mourut en 1620, et en secondes noces Marie Rogiers qui décéda le 17 février 1640. Lui-même trépassa le 12 mai 1639 et fut enterré dans l'église St-Jacques.

Gabriël Franck of *Francken*, leerde de schilderkunst bij Geeraard Schooff. In 1605 werd hij in de St-Lucasgilde aanvaard en voor het gildejaar 1638-1639 werd hij er tot Deken van gekozen. Alhoewel zijn werk maar weinig meer bekend is heden, toch moet hij gedurende zijn leven veel aanzien genoten hebben. Talrijk waren de leerlingen die zijne lessen kwamen volgen ; zoo kreeg hij achtervolgens in zijn werkhuis : Cornelis de Winter, Frans Mennens, Pieter Antheunis, Abraham Duys, Jan-Baptist van Doeren, Hendrik van Ophoven, Theodoor Lins, Frans Ryckaert, Christiaan Lamberechts, Jan Antognossi, Gaspar van Avyn, Ignaas de Madera, Laurens Franck, Adriaan Dircksen, enz.

Gabriël Franck, die op het einde zijns levens in de Prinsenstraat woonde, was tweemaal getrouwd geweest. In eerste huwelijk trad hij in den echt met Maria de Meue, die in 1620 stierf ; daarna hertrouwde hij met Maria Rogiers, die den 17n Februari 1640 overleed. Hij zelf stierf den 12n Mei 1639 en werd in de St-Jacobskerk begraven.

(2) *Jacques Boogh* dont on retrouve le nom orthographié de multiples manières, par exemple : *Booch, Boech, Boghe, Bach, Boge,* était un orfèvre qui s'intéressait aux choses artistiques, ce qui lui valut son entrée en 1636 dans la gilde St-Luc. Il remplissait aussi les fonctions de contrôleur des métaux au sein de la corporation des bijoutiers et orfèvres. Il mourut le 9 août 1653 et fut enterré dans l'église du couvent des Récollets. Il avait épousé Marie Willemsens qui lui survécut jusqu'au 15 janvier 1665.

Jaak Boogh, wiens naam men op vele verschillende wijzen geschreven vindt, bijvoorbeeld : *Booch, Boech, Boghe, Bach, Boge,* was een zilversmid die in alle kunstuitingen belang stelde en deswegens, in 1636, in de St-Lucasgilde aanvaard werd. Hij bekleedde ook, in den schoot van de gilde der juweliers en zilversmeden, het ambt van controleur der metalen. Hij stierf den 9n Augustus 1653 en werd in de kerk van het Minderbroedersklooster begraven. Hij was in den echt getreden met Maria Willemsens, die hem tot op den 15n Januari 1665 overleefde.

(3) *Luc Lansloot, Lansloet* ou *Lanseloot*, docteur en droit et jurisconsulte, amateur d'art. Il était fils de Corneille Lansloot et de Catherine de Wael.

Lucas Lansloot, Lansloet of *Lanseloot,* doctor in de rechtsgeleerdheid en jurist, kunstliefhebber. Hij was de zoon van Cornelis Lansloot en van Catharina de Wael.

HENDERICK VAN SPAGNIEN, DEKEN A° 1637 (1)

heeft ontfangen als liefhebber inde Bloom

Gulliam Wielant. (2)

(1) *Henri van Spagnien*, dont on rencontre aussi le nom orthographié sous les diverses formes de *Spaignien, Spangen, Spanien* et *Spannien*, était un peintre dont la carrière n'a pas laissé grande trace dans l'histoire artistique. Les *Liggeren* nous apprennent qu'il fit son apprentissage artistique chez Pierre Snayarts, qu'il fut reçu comme élève dans la gilde St-Luc pendant l'exercice 1620-21 et comme maître pendant celui de 1626-27. Il devait cependant jouir d'une certaine notoriété puisqu'il fut choisi en 1637 pour exercer les fonctions de doyen.

Hendrik van Spagnien, wiens naam men ook *Spaignien, Spangen, Spanien* en *Spannien* geschreven vindt, was een schilder wiens leven weinig sporen in de kunstgeschiedenis nagelaten heeft. Door de *Liggeren* weten wij dat hij leerde schilderen bij Pieter Snayarts, dat hij in het gildejaar 1620-1621 in de St-Lucasgilde als leerling opgeschreven werd en, zes jaar later, als meester werd aanvaard. Hij moest echter eene zekere faam genieten, vermits hij in 1637 verkozen werd om het ambt van Deken te bekleeden.

(2) *Guillaume Wielant,* capitaine de la garde bourgeoise d'Anvers et amateur d'art ; déjà cité page 191.

Willem Wielant, kapitein der burgerwacht van Antwerpen en kunstliefhebber : zie nota op bladzijde 191.

BALTESAER MOERENTORF, PRINCE DESER GULDE, A° 1637 (1)

(1) *Balthasar Moerentorf* ou *Moretus* appartenait à la célèbre lignée d'imprimeurs de ce nom. Il était fils de Jean Moretus et de Marie de Sweert et naquit à Anvers le 10 novembre 1615. Il épousa, le 23 juillet 1645, Anne Goos et mourut le 29 mars 1674. Il fut enterré ainsi que sa femme dans l'église Notre-Dame. Cette dernière était décédée le 30 septembre 1691.

Il avait dirigé la célèbre imprimerie plantinienne. Il remplit également, en 1647, les fonctions de doyen de la gilde St-Luc, et en 1652 celles de conseiller du Mont de Piété.

Balthazar Moerentorf of *Moretus* behoorde tot de beroemde drukkersfamilie van dien naam. Hij was zoon van Jan Moretus en van Maria de Sweert en werd den 10n November 1615 te Antwerpen geboren. Den 23n Juli 1645 trad hij in den echt met Anna Goos. Hij stierf den 29n Maart 1674 en zijne vrouw overleed den 30n September 1691. Beiden werden in de O.-L.-Vrouwekerk begraven.

Hij stond aan het hoofd der beroemde Plantiniaansche drukkerij. In 1647 vervulde hij tevens het ambt van Deken der St-Lucasgilde en in 1652 zetelde hij in den Raad van den Berg-van-Barmhartigheid.

JOANNES GALLE, DEKEN, A° 1638 (1)

onder de welcke inde Bloom als liefhebbers ontfangen syn

Gysbrecht Thys. (2)
Baltesar Moerentorf. (3)
Adriaen van Thison. (4)
Abraham Vinck. (5)

---

(1) *Jean Galle*, fils du graveur Théodore Galle et de Catherine Moerentorf, naquit à Anvers le 27 septembre 1600. Elève de son père, il entra comme fils de maître dans la gilde St-Luc en 1627. Il suivit la carrière paternelle et s'adonna à la gravure au burin tout en s'établissant en même temps comme éditeur et marchand d'estampes. Il remplit en 1638-1639 les fonctions de doyen de la gilde St-Luc.

Jean Galle se maria deux fois. En premières noces il épousa, le 6 avril 1636, Marie van Tongerloo qui mourut le 21 juillet 1641. Il se remaria le 1 juin 1642 avec Marie Macquereel. Il mourut le 20 décembre 1676 et fut enterré dans l'église Notre-Dame avec sa seconde femme qui l'avait précédé dans la tombe depuis le 12 août 1676.

Galle produisit quelques planches d'après des œuvres de Martin De Vos, de P. Breughel, etc. ; mais il est surtout connu comme éditeur d'œuvres dues à d'autres artistes.

Jan Galle, zoon van den plaatsnijder Theodoor Galle en van Catharina Moerentorf, kwam te Antwerpen den 27n September 1600 ter wereld. Hij was leerling van zijn vader en werd ten jare 1627 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. Hij volgde de vaderlijke loopbaan en beoefende de graveerkunst, alhoewel hij ook als uitgever en koopman van printen en platen bekend staat. Hij bekleedde het ambt van Deken der St-Lucasgilde in 1638-1639.

Jan Galle trad tweemaal in den echt. Den 6n April 1636 trouwde hij, in eerste huwelijk, met Maria van Tongerloo die den 21n Juli 1641 overleed. Den 1n Juni 1642 hertrouwde hij met Maria Macquereel die den 12n Augustus 1676 stierf. Hij zelf overleed den 20n December van hetzelfde jaar en werd, bij zijne tweede vrouw, in O.-L.-Vrouwekerk begraven.

Galle graveerde eenige platen naar kunstwerken van Marten De Vos, van P. Breughel, enz. ; maar hij is vooral bekend als uitgever van door andere kunstenaars vervaardigde gewrochten.

(2) *Gisbert Thys*, *Tys* ou même *Thyssens*, peintre, dont les œuvres identifiées n'ont guère été conservées jusqu'aujourd'hui. On sait qu'il fut élève du peintre Jacques van den Bemden et qu'il entra comme apprenti dans la gilde St-Luc en 1629. Plus tard il fut reçu maître de la même corporation pendant l'exercice 1636-1637.

Gijsbrecht Thys, *Tys* of zelfs *Thyssens*, schilder. Ten huidigen dage bestaan er maar weinig werken nog die met eenige zekerheid aan het penseel van dezen meester kunnen toegeschreven worden. Hij was leerling van den schilder Jacob van den Bemden en werd ten jare 1629, in die hoedanigheid, in de St-Lucasgilde aangenomen. Later werd hij, in het gildejaar 1636-1637, als meester aanvaard.

(3) *Balthazar Moretus* ou *Moerentorf*, est le célèbre libraire qui fut prince des *Violieren* l'année précédente et dont nous avons parlé ci haut, page 228.

Balthazar Moretus of *Moerentorf*, is de beroemde drukker die tot Prins der *Violieren* gekozen werd in 1657, en waarover wij reeds op bladzijde 228 gesproken hebben.

(4) *Adrien van Thison.* Une erreur de copie a dû se produire ici. Ce personnage est parfaitement inconnu. A sa place figure dans les registres de St-Luc le nom de Adrien van Latom, reçu dans la gilde des *Violieren* à la même date et avec les mêmes confrères. Celui-ci était un aubergiste ; il est qualifié de *wijntavernier*. Il mourut le 13 Septembre 1672. Il avait épousé Anne Gevens qui était décédée le 4 février 1630. Leur épitaphe pouvait se lire dans l'église du couvent des Grands Carmes.

Adriaan van Thison. Die persoon is totaal onbekend. Waarschijnlijk staat men hier weer voor eene schrijffout. In de plaats van Adriaan van Thison vindt men in de St-Lucasregisters den naam van Adriaan van Latom, die op denzelfden datum en met dezelfde medebroeders in de gilde der *Violieren* aanvaard werd. Deze laatste staat aangeteekend als *wijntavernier*. Hij stierf den 13n September 1672. Hij was in den echt getreden met Anna Gevens die den 4n Februari 1630 overleed. Hun grafschrift was te zien in de kerk van het klooster der O.-L.-Vrouwebroeders.

(5) *Abraham Vinck,* fils de Pierre Vinck, épousa Cornélie Dryschoor. Il exercait le métier de fabricant de chaperons. Nous supposons que c'est de lui qu'il est question dans le livre des *Violieren*. Toutefois nous ferons remarquer qu'il avait un fils et un cousin qui portaient le même prénom que lui.

Abraham Vinck, zoon van Pieter Vinck, trad in den echt met Cornelia Dryschoor. Hij oefende het bedrijf uit van « huyckmaker ». Wij veronderstellen dat het deze Vinck is die hier in den register der *Violieren* bedoeld wordt ; evenwel moeten wij doen opmerken dat hij een zoon en een neef had die denzelfden voornaam droegen als hij.

THEODOOR VAN THULDEREN, DEKEN
Aº 1639 (1)

(1) *Theodore van Thuldenen* ou *van Thulden*, fils de Jacques van Thulden et de Hedwige van Meurs, naquit à Bois-le-Duc en 1606, ayant été baptisé en cette ville le 9 août de cette année. Plus tard il se fixa à Anvers où il fut reçu dans la bourgeoisie le 18 novembre 1636. Il fut élève du peintre Abraham Blyenberch, et c'est à ce titre qu'il fut admis, en 1621, dans la gilde St-Luc. Il fut élu franc-maître en 1626 et devint doyen pendant l'exercice 1639-1640. Il travailla plusieurs fois à l'étranger. C'est ainsi qu'en 1632 il exécuta à Paris des tableaux représentant des scènes de la vie de St-Jean de Matha pour orner les stalles de l'église des Trinitaires. Quinze ans plus tard, en 1647, on le retrouve encore à Paris peignant trois toiles pour le maître-autel de la même église. A La Haye il fut appelé a orner de peintures historiques la Salle d'Orange dans l'*Huis ten Bosch*. A Anvers il fut chargé de coopérer à la décoration des arcs de triomphe érigés lors de l'entrée du cardinal-infant, le 17 avril 1635, et reçut ensuite pour mission de reproduire en illustrations toutes les scènes principales de cette fastueuse réception. Plus tard, il livra les dessins des vitraux que Jean de Labarre devait exécuter pour la chapelle Notre-Dame à l'église St-Michel et Gudule, à Bruxelles. Son œuvre est considérable et consiste principalement en tableaux religieux dont beaucoup paraissent être des copies de toiles de Rubens. Au musée d'Anvers on conserve de ce peintre trois esquisses d'arcs de triomphe, un *Portrait de son frère Benoît van Thulden*, et une toile représentant la *Continence de Scipion*. Au musée de Bruxelles on retrouve le *Christ à la colonne* et un *Mariage villageois*; dans l'église St-Michel, à Gand, le *Martyre de St-André*, et dans l'église St-Pierre, de la même ville, le *Triomphe de la religion catholique*. Les musées étrangers possèdent aussi de nombreux tableaux dûs à son pinceau.

Parmi ses élèves, il faut citer le peintre Gaspard van Cantelbeeck.

Théodore van Thulden épousa, le 24 juillet 1635 Marie van Balen. Il habitait à Anvers la maison portant pour enseigne *de Voorzichtigheid* au marché du Vendredi, puis se fixa, à partir de 1639, dans la longue rue Neuve, dans un immeuble appelé *den Wildeman*. Vers la

fin de sa carrière il quitta Anvers, et après avoir passé par La Haye, se fixa à Bois-le-Duc où il mourut vers l'année 1676.

Theodoor van Thuldenen of *van Thulden*, zoon van Jacob van Thulden en van Heilwig van Meurs, werd in 1606 te 's Hertogenbosch geboren en den 9n Augustus van hetzelfde jaar in voornoemde stad over de doopvont gehouden. Later kwam hij zich te Antwerpen vestigen waar hij den 18n November 1636 het poorterschap verwierf.

Hij was leerling van den schilder Abraham Blyenberch en het is in die hoedanigheid dat hij, ten jare 1621, in de St-Lucasgilde opgeschreven werd. In 1626 als vrijmeester aanvaard zag hij zich later tot Deken gekozen voor het gildejaar 1639-1640. Hij ging meermaals in den vreemde werken : Zoo zien wij hem in 1632 te Parijs verscheidene tafereelen malen uit het leven van den H. Joannes da Matha, om het gestoelte der Kerk van de Trinitarissen te versieren. Vijftien jaar later, dus in 1647, vinden wij hem nogmaals te Parijs waar hij drie doeken schilderde voor het hoogaltaar derzelfde kerk. Hij werd ook naar 's Gravenhage ontboden om er de Oranjezaal in het *Huis ten Bosch* met geschiedkundige schildergewrochten op te luisteren. Antwerpen vroeg hem de medewerking van zijn penseel voor de versieringswerken der zegebogen opgericht voor de plechtige intrede van den Prins-Kardinaal op 17n April 1635, en hij kreeg vervolgens last al de voornaamste tooneelen uit die schitterende ontvangst in prachtige platen weer te geven. Later leverde hij de teekeningen voor de glasramen welke Jan de Labarre moest schilderen voor de Kapel van O.-L.-Vrouw in de kerk der HH. Michaël en Gudula te Brussel.

Zijn werk is aanzienlijk en bestaat voornamelijk in godsdienstige tafereelen, waarvan er vele slechts kopijen van Rubens' doeken schijnen te zijn. Het Antwerpsch Museum bezit van dezen meester drie schetsen van zegebogen, een *portret van zijnen broeder Benedictus van Thulden*, en een doek waarop hij *Scepio's zelf bedurang* voorstelt. In het Museum van Brussel bewaart men twee zijner gewrochten : *Christus aan den geeselpaal geboeid*, en een *Dorpsbruilofsfeest;* in de St-Michielskerk te Gent : eene *Martelie van St-Adrianus*, en in de St-Pieterskerk derzelfde stad : *Zegepraal van den Roomschen Godsdienst*. De uitheemsche Museums bezitten ook talrijke gewrochten van zijn penseel.

Onder zijne leerlingen hoeft men den schilder Gaspar van Cantelbeeck te melden.

Theodoor van Thulden was den 24n Juli 1635 in den echt getreden

met Maria van Balen. Hij woonde te Antwerpen in het huis *de Voorzichtigheid*, op de Vrijdagmarkt; in 1639 echter betrok hij het huis *den Wildenman*, in de Lange Nieuwstraat. Op het einde zijns levens verliet hij Antwerpen en ging zich, na eenigen tijd te 's Gravenhage verbleven te hebben, te 's Hertogenbosch vestigen, alwaar hij omstreeks 1676 overleed.

M. Heer Gilhelmus van Hamme (1)
canoninck en geestelyck hooftman deser gulde.
A° 1640

(1) *Guillaume van Hamme*, chanoine et écolâtre de la cathédrale, fut en 1640 nommé directeur spirituel des *Violieren*. Il fut aussi, en 1645, élu maître de la chapelle de la Circoncision et honoré des fonctions de protonotaire apostolique. Il mourut le 24 mai 1668 dans sa demeure située à la place Verte. Il possédait une fort riche collection d'œuvres d'art, parmi lesquelles se remarquaient des toiles de van Dyck, de Rubens, de Breughel de Velours, de Momper, de Paul Bril, de « sotten » Cleeff, etc.

Willem van Hamme, kanunnik en scholaster der Kathedraal, werd ten jare 1640 tot geestelijke bestuurder der *Violieren* aangesteld. Hij werd ook, in 1645, tot kapelmeester gekozen van de kapel der Besnijdenis en vereerd met het ambt van Pauselijke Protonotarius. Hij stierf den 24n Mei 1668 in zijn huis op het Kerkhof.

Hij bezat eene rijke verzameling van kunstwerken, waaronder gewrochten van van Dyck, van Rubens, van den Fluweelen Breughel, van de Momper, van Paul Bril, van « Sotten » Cleeff, enz.

JOANNES COSSIERS, DEKEN, Aº 1640 (1)

(1) *Jean Cossiers*. Voir les notes biographiques concernant ce peintre à la page 205.

Jan Cossiers. Zie de biographische nota over dezen schilder op bladzijde 205.

JAQUES SPAGNAERT, DEKEN, A° 1641 (1)

(1) *Jacques Spagnaert, Spaingaert, Spannaert, Spaignaert*, peintre, entra en 1606 dans la gilde St-Luc ; il en fut doyen en 1641. Sa vie artistique est peu connue ; on sait toutefois qu'il eut comme élève Jean-Baptiste Verhaegen, Jacques van Ruysbroeck, Laurent van Bouchout, Frédéric van Steenlant.

Il fut marié trois fois ; sa première femme mourut en 1625, la seconde deux ans plus tard. Le 21 avril 1630, il se remaria avec Jeanne De Prince, veuve du peintre David Remeeus ; celle-ci mourut en février 1657.

Jacques Spaignaert habitait depuis l'année 1639 une maison du marché aux Souliers, portant pour enseigne *de Patiencie*.

Jacob Spagnaert, Spaingaert, Spannaert, Spaignaert, schilder, trad ten jare 1606 in de St-Lucasgilde en werd er in 1641 tot Deken van gekozen. Er zijn ons weinig bijzonderheden over zijn kunstenaarsleven gekend ; men weet echter dat hij de schilders Jan-Baptist Verhaegen, Jacob van Ruysbroeck, Laurens van Bouchout en Frederik van Steenlant als leerlingen in zijn werkhuis ontving.

Hij trad driemaal in den echt ; zijne eerste vrouw stierf in 1625, de tweede in 1627. Den 21ⁿ April 1630 ging hij een derde huwelijk aan met Joanna De Prince, weduwe van den schilder David Remeeus ; zij overleed in Februari 1657.

Jacob Spaignaert woonde sinds 1639 op de Schoenmarkt, in het huis *de Patiencie*.

M. HEER LUCAS LANCELOTZ (1)
prince deser gulde. A° 1641

(1) *Luc Lancelotz* ou mieux *Lanseloot* ou *Lansloet*, qui fut en 1641 proclamé « prince » des *Violieren* était entré dans la gilde en 1636. C'était un jurisconsulte, grand amateur de choses artistiques. Nous l'avons déjà trouvé renseigné plus haut à la page 226.

Lucas Lancelot, of liever *Lanseloot* of *Lansloet*, die in 1641 tot « Prince » der *Violieren* uitgeroepen werd, was ten jare 1636 in de St-Lucasgilde aanvaard geworden.

Het was een rechtsgeleede, groot liefhebber van al wat de kunst aanbelangt.

Wij hebben hem reeds aangestipt gezien op bladzijde 226.

GUILIAM LESTEENS, DEKEN, A° 1641 (1)

(1) *Guillaume Lesteens*, libraire et imprimeur, fils de Gaspard Lesteens et de Catherine Jauwens, naquit à Anvers le 19 avril 1590 ; il avait sa boutique dans la rue Haute, et avait choisi pour enseigne *den Gulden Pelicaen*.

Il fut reçu comme maître dans la gilde St-Luc en 1612 et remplit ces fonctions pendant deux exercices consécutifs, soit en 1642-43 et en 1634-44. Il mourut en 1661. Il avait épousé, le 14 octobre 1612, Marie Verdussen, fille de l'imprimeur Jérôme Verdussen.

Willem Lesteens, zoon van Gaspar Lesteens en van Catharina Jauwens, werd den 19n April 1590 te Antwerpen geboren. Hij was boekverkooper en drukker, en woonde in de Hoogstraat, in het huis *den Gulden Pelicaen*.

Ten jare 1612 werd hij in de St-Lucasgilde als meester aanvaard en hij bekleedde gedurende twee achtereenvolgende jaren, in 1642-1643 en in 1643-1644, het ambt van Deken. Hij overleed in 1661.

Hij was den 14n October 1612 in den echt getreden met Maria Verdussen, dochter van den drukker Hieronymus Verdussen.

M. HEERE ENDE Mr GILLIS FABRY (1)
schepenen ende hooftman. Aº 1642

(1) *Gilles Fabri*, qui fut doyen de la gilde en 1642, fut reçu parmi les *Violieren* en 1620. A cette année nous avons fourni plus haut quelques détails sur ce personnage.

Gilles Fabri, die tot Deken der gilde gekozen werd in 1642, was ten jare 1620 als lid der *Violieren* ontvangen geworden, ter welke gelegenheid wij reeds over hem gesproken hebben. (Zie bladzijden 121 en 153).

GUILIAM LESTEENS, DEKEN, A° 1642 (1)

(1) *Guillaume Lesteens*, libraire et imprimeur : voir la note à la page 240.

Willem Lesteens, boekdrukker en verkooper : zie aanteekening op bladz. 240.

CORNELIS DE BAILLIEU, DEKEN, A° 1643 (1)

(1) *Corneille de Bailleu* ou *de Bailleur*, naquit à Anvers le 5 février 1607. La peinture lui fut enseignée par Juste Germer et Antoine Lisaert. En 1626 il devint maître dans la gilde St-Luc, et pendant l'exercice 1644-45 il remplit les fonctions de doyen. On le trouve inscrit, en 1629, sur la liste des membres de la Sodalité des célibataires, dont il fut, en 1631, consulteur ; plus tard il entra dans celle des hommes mariés. Il avait, en effet, épousé, le 9 août 1633, Madeleine Mathysens qui mourut le 23 juillet 1634. Deux ans plus tard, le 8 novembre 1636, il se remaria avec Marie de Wael qui le rendit père, entre autres, d'un fils, également appelé Corneille ; celui-ci s'adonna aussi à la peinture. Il mourut le 26 juillet 1671 dans la maison qu'il occupait au rempart des Tailleurs de Pierres et qui portait pour enseigne *het Schalienhuis*. Ses œuvres sont fort peu connues. On sait toutefois qu'il s'adonnait surtout à la peinture religieuse.

Cornelis de Bailleu of *de Bailleur* kwam den 5n Februari 1607 te Antwerpen ter wereld. De schilderkunst werd hem aangeleerd door Justus Germer en Antoon Lisaert. Ten jare 1626 werd hij als meester aanvaard in de St-Lucasgilde en hij bekleedde het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1641-1645. In 1629 vindt men hem opgeschreven als lid van de Sodaliteit der bejaarde jongmans, waar hij consultor van was in 1631. Later trad hij in de Sodaliteit der getrouwden ; immers, den 9n Augustus 1633, had hij eene echtverbintenis aangegaan met Magdalena Mathijsens, die den 23n Juli 1634 reeds overleed. Twee jaar na hare dood, den 8n November 1636, hertrouwde hij met Maria de Wael, die hem verscheidene kinderen schonk, waaronder eenen zoon, insgelijks Cornelis geheeten, en die evenals zijn vader de schilderkunst beoefende.

Hij stierf den 26n Juli 1671 in zijn eigendom *Het Schalienhuis*, op de Steenhouwersvest.

DAVID TENIERS DEN JONGERE, DEKEN A° 1644 (1)

(1) *David Teniers* le jeune, fils de David Teniers le Vieux et de Dymphne Cornelis De Wilde, naquit à Anvers en 1610 et fut baptisé dans l'église St-Jacques le 15 décembre de cette année. Il épousa en premières noces, le 22 juillet 1637, Anne Brueghel qui mourut le 11 mai 1656 et en secondes noces, à Bruxelles, le 21 octobre 1656, Isabelle de Fren. Il fut élève de son père et entra à ce titre dans la gilde St-Luc en 1632 pour passer franc-maître en 1637. Il en fut doyen pendant l'exercice 1645-46. Il reçut dans son atelier, à Anvers, plusieurs élèves, notamment Michel Bergani, Mathieu Milese, Gilles van Bolder, Jean De Fraey. En 1651 il alla habiter Bruxelles où il devint peintre de l'archiduc Léopold-Guillaume, gouverneur des Pays-Bas, puis, plus tard, de don Juan d'Autriche. Il fut le fondateur, en 1663, de l'Académie des Beaux-Arts d'Anvers. On conserve au musée d'Anvers plusieurs œuvres de ce maître, notamment : le *Panorama de Valenciennes*, *Buveurs flamands*, le *Matin*, l'*Après dîner*, la *Vieille*. On trouve aussi plusieurs toiles, dues à son pinceau, au musée de Bruxelles et dans toutes les principales collections de l'Europe.

David Teniers mourut à Bruxelles le 25 avril 1690.

David Teniers, de jonge, zoon van David Teniers den oude, en van Dymphna Cornelis De Wilde, werd te Antwerpen in 1610 geboren en den 15n December van hetzelde jaar in de St-Jacobskerk over de doopvont gehouden. Hij ging den 22n Juli 1637 eene eerste echtverbintenis aan met Anna Brueghel, die den 11n Mei 1656 overleed ; den 21n October van hetzelfde jaar nog hertrouwde hij met Isabella de Fren.

Hij genoot de kunstlessen zijns vaders en trad ten jare 1637 als leerling in de St-Lucasgilde, om er in 1637 als vrijmeester aanvaard te worden. Later werd hij tot Deken gekozen voor het gildejaar 1645-1646. Hij kreeg verscheidene leerlingen in zijn werkhuis, onder anderen Michiel Bergani, Mattheus Milese, Gillis van Bolder, Jan de Fraey. In 1651 ging hij zich te Brussel vestigen, waar hij als schilder

aangesteld werd van den aartshertog Leopold-Willem, Landvoogd der Nederlanden, en daarna van Don Juan van Oostenrijk.

Hij was de bewerker van de stichting der Academie van Schoone Kunsten van Antwerpen in 1663.

In het Antwerpsch Museum bewaart men verscheidene gewrochten van dezen meester, namelijk : *Panorama der stad Valencijn*, *Vlaamsche Boeren vóór de Herberg*, *'s Morgens*, *Namiddag*, en *Het Oudje*. Men treft ook ettelijke zijner doeken aan in het Museum van Brussel en in al de voorname Kunstverzamelingen van Europa.

David Teniers stierf te Brussel den 25n April 1690.

JACQUES DE LETTER (1)

aut tweede tresorier deser stadt en prince. A° 1644

(1) *Jacques De Letter*, grand-aumônier en 1628, remplit les fonctions de trésorier-adjoint et de receveur de la ville. Il fut reçu parmi les *Violieren* en 1628. On voit qu'en 1644 ses confrères le choisirent comme « prince » de la gilde. A partir de cette année son nom ne figure plus sur la liste des membres. Il ne mourut toutefois que le 26 janvier 1653 et il fut enterré dans l'église Notre-Dame avec sa femme, Françoise van Immerseel.

Jacob De Letter, groot-aalmoezenier in 1628, heeft de ambten bekleed van bijgevoegd tresorier en van rentmeester der stad. Ten jare 1628 werd hij in den schoot der *Violieren* aanvaard, en in 1644, zooals men ziet, door zijne medebroeders tot « Prince » gekozen. Van dan af komt zijn naam niet meer voor op de lijst der leden. Hij stierf evenwel slechts den 26ª Januari 1653 ; hij werd begraven in de hoofdkerk, bij zijne vrouw Francisca van Immerseel.

GERARDUS SEGERS, DEKEN, A° 1645 (1)

(1) *Gérard Segers* ou *Zegers*, peintre, doyen en 1645.

Nous avons plus haut déjà fourni les indications biographiques relatives à cet artiste (voir page 138).

Geeraard Segers of *Zegers,* Deken in 1645.

Wij hebben reeds, op bladzijde 138, eene biographische nota over dezen kunstenaar gegeven.

MATHYS MUSSON, DEKEN, A° 1646 (1)

(1) *Mathieu Musson,* peintre, entra dans la gilde St-Luc comme fils de maître en 1622; plus tard, pendant l'exercice 1647-48, il remplit les fonctions de doyen. Parmi ses élèves, on cite le nom de Gérard Steenwinckel. Musson fut deux fois marié; en premières noces il épousa Marie Bormans, qui mourut en 1646, et en secondes noces, Marie Fourmenois, qui lui survécut jusqu'au 30 septembre 1693, lui-même étant décédé le 3 novembre 1678. Il fut enterré avec sa seconde femme dans l'église Notre-Dame.

Matthijs Musson, schilder, werd ten jare 1622 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard; hij bekleedde later het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1647-1648. Geeraard Steenwinckel staat aangeteekend als een zijner leerlingen.

Musson trad tweemaal in den echt: in eerste huwelijk met Maria Bormans, die in 1646 overleed, en in tweede huwelijk met Maria Fourmenois. Onze meester stierf den 3n November 1678 en zijne tweede vrouw overleefde hem tot op den 30n September 1693. Beiden werden in de O.-L.-Vrouwekerk begraven.

BALTHASAR MORETUS, DEKEN, Aº 1647 (1)

(1) *Balthasar Moretus* devint doyen en 1647. Nous avons fourni des renseignements à son sujet à l'année 1620.

Balthazar Moretus werd Deken in 1647. Wij hebben reeds op bladzijde 228 eenige biographische bijzonderheden over dit gildelid aangeteekend.

FRANCISCUS WAUTERS, DEKEN, A° 1648 (1)

(1) *Francois Wauters* ou *Wouters*, fils de Henri Wouters et de Barbe Brabants, naquit à Lierre, où il fut baptisé dans l'église St-Gommaire le 2 octobre 1612. Il apprit les éléments de la peinture à Anvers dans l'atelier de Pierre van der Avont, mais en 1634 il fut reçu parmi les élèves de Rubens. Il entra en 1628 comme apprenti dans la gilde de St-Luc, dont il devint franc-maître en 1634. Les fonctions de doyen lui échurent en 1648.

Jeune encore, il était parti pour l'Allemagne, où il fut nommé peintre de l'empereur Ferdinand II. En 1637, il passa en Angleterre, où il obtint le titre de peintre du prince de Galles, titre qu'il conserva lorsque ce prince monta sur le trône sous le nom de Charles II. Revenu à Anvers, sans abandonner sa profession artistique, il s'établit comme marchand de tableaux. C'est lui qui, en 1641, fut chargé, conjointement avec Moermans et Jouwens, de taxer, après la mort de Rubens, les tableaux qui se trouvaient au château de Steen. En 1645, on le trouve encore estimant pour compte de la gilde St-Luc un portrait de van Dyck.

Wouters peignait des sujets religieux et mythologiques et aussi des paysages. Parmi ses élèves on cite Jacques Huysmans.

Il épousa le 19 juin 1644 Maria Doncker ; il habita longtemps près de la porte St-Georges, en face de la maison des Escrimeurs, puis plus tard, place de Meir. Il mourut accidentellement en 1659.

Frans Wauters of *Wouters*, zoon van Hendrik Wouters en van Barbara Brabants, werd geboren te Lier en aldaar den 2n October 1612 in St-Gommaruskerk over de doopvont gehouden. Hij werd in 1628 in de St-Lucasgilde opgeschreven als leerling van Pieter van der Avont, die hem in de kunst opleidde; maar in 1634 ging hij zijne studiën voortzetten in het werkhuis van Rubens. Nog hetzelfde jaar werd hij in de St-Lucasgilde als vrijmeester aanvaard en in 1648 zag hij zich tot Deken gekozen.

Op jeugdigen leeftijd trok hij naar Duitschland, waar hij tot schilder van Keizer Ferdinand II benoemd werd. In 1637 begaf hij zich naar Engeland en werd er schilder van den Prins van Wallis,

titel welken hij behield toen deze prins den troon beklom onder den naam van Karel II. Te Antwerpen teruggekeerd, werd hij er, zonder evenwel aan zijne kunstloopbaan vaarwel te zeggen, koopman in schilderijen. Het is hij die in 1641, na Rubens' dood, samen met Moermans en Jouwens, gelast werd met de schatting der schilderijen welke zich in het kasteel van Steen bevonden. In 1645 ziet men hem ook, voor rekening der St-Lucasgilde, een portret schatten van Antoon van Dyck.

Wouters maalde godsdienstige en mythologische onderwerpen, alsook landschappen. Tusschen zijne leerlingen vinden wij Jacob Huysmans vermeld.

Den 19n Juni 1644, trad hij in den echt met Maria Doncker. Hij woonde geruimen tijd bij de St-Jorispoort, tegenover het Schermershof, en later op de Meir.

Hij werd in 1659, bij ongeluk, door een pistoolschot gedood.

HEERE JOAN. BAPTA VAN BROEKHOVEN (1)

Heere Van Bercheyck
eerste tresorier en hooftman deser Gulde. A° 1648

(1) *Jean-Baptiste de Broechoven,* qui fut élu prévôt de la gilde St-Luc en 1648, était fils de Gérard de Brouchoven et de Catherine Maes. Héritier de la seigneurie de Bergeyck, il obtint que celle-ci fut, en 1665, érigée en baronnie, puis en 1676, en comté. Il remplit successivement les fonctions de trésorier de la ville d'Anvers, en 1648 et 1649, puis celles, de conseiller au Conseil suprême des Pays-Bas, conseiller au Conseil d'État et ambassadeur près des États-Généraux. Il épousa en premières noces Hélène Fourment, veuve de Rubens, et en secondes noces, en 1674, Marie-Françoise d'Ennetières. Il mourut à Toulouse le 13 novembre 1681.

Jan-Baptist van Broechoven, in 1648 tot hoofdman der St-Lucasgilde gekozen, was zoon van Geeraard de Brouchoven en van Catharina Maes. Als erfgenaam der Heerlijkheid van Bergeyck, bewerkte hij dat deze, ten jare 1665, tot baronie verheven werd, daarna tot graafschap, in 1676.

In 1648 en 1649 vervulde hij het ambt van tresorier der stad Antwerpen ; daarna maakte hij opvolgentlijk deel van den Hoogen Raad der Nederlanden en van den Staatsraad, en werd eindelijk tot afgezant benoemd bij de Staten-Generaal.

Hij ging eene eerste huwelijksverbintenis aan met Helena Fourment, weduwe van Rubens; daarna hertrouwde hij, in 1674, met Maria-Francisca d'Ennetières. Hij stierf te Toulouse den 13n November 1681.

THOMAS WILLEBORTS, DEKEN, Aº 1649 (1)

(1) *Thomas Willeborts*, également connu sous le nom de Willeborts Bosschaert, naquit en 1614 à Bergen-op-Zoom. Il était fils de Pierre Willeborts et de Cornélie Thomas. Jeune encore, il se fixa à Anvers où il entra dans l'atelier de Gérard Seghers. C'est comme élève de ce peintre qu'il fut reçu dans la gilde St-Luc en 1628. Plus tard, en 1636, il fut admis comme franc-maître et, en 1649, il fut honoré des fonctions de doyen. Mais, au préalable, il s'était fait recevoir bourgeois d'Anvers le 7 août 1637.

Willeborts peignit surtout des sujets mythologiques ou religieux et des portraits. On conserve de ce peintre, au Musée Plantin à Anvers, les portraits de *Balthasar Moretus I*, *Balthasar Moretus I sur son lit de mort*, d'*Eurycius Puteanus* et de *Godefridus Windelius*. On peut encore voir une œuvre de ce maître à l'église St-Willebrord, représentant *St-Willebord en prières devant la Ste-Famille*. On retrouve également de ses toiles au Musée de Bruxelles et dans plusieurs collections étrangères.

Sa réputation artistique était fort grande et de nombreux élèves se firent recevoir dans son atelier; parmi ceux-ci on peut citer : François Muntsaert, André Merssens, Henri Verdonck, Pierre Barselaer, Pierre vander Wilghen, etc.

Willeborts mourut célibataire le 23 janvier 1654, dans sa maison portant pour enseigne : *den Bok* et située rue d'Arenberg. Il fut enterré dans l'église des Grands-Carmes, et sur sa tombe fut placé un monument orné de son buste en marbre, sculpté par Artus Quellyn.

Thomas Willeborts, eveneens bekend onder den naam van Willeborts Bosschaert, kwam in 1614 te Bergen-op-Zoom ter wereld. Hij was zoon van Pieter Willeborts en van Cornelia Thomas. Hij was nog jong toen hij zich te Antwetpen vestigde, waar hij in het werkhuis trad van Geeraard Seghers. Het is als leerling van dien schilder dat hij ten jare 1628 in de St-Lucasgilde opgeschreven werd. In 1636, werd hij als vrijmeester aanvaard en, in 1649, met het Dekenschap vereerd. Hij had zich reeds vroeger, den 7n Augustus 1637, doen als poorter van Antwenpen ontvangen.

Willeborts schilderde vooral mythologische of godsdienstige onderwerpen, en portretten. In het Museum Plantin, te Antwerpen, bewaart men van dezen meester vier portretten : *Balthazar Moretus I, Balthazar Moretus I, dood te bed, Erycius Puteanus* en *Godefridus Windelius*. In St-Willebrordskerk is er ook nog een gewrocht van dezen schilder te zien : *St-Willebrordus in aanbidding voor de Heilige Familie*. Men vindt eveneens werken van dezen meester in het Museum van Brussel en in verscheidene uitheemsche kunstverzamelingen.

Het was een schilder van groote faam en talrijke leerlingen deden zich in zijn werkhuis opnemen ; onder hen kan men melden : Frans Muntsaert, Andries Merssens, Hendrik Verdonck, Pieter Barselaer, Pieter van der Wilghen, enz.

Willeborts stierf den 23n Januari 1654 in zijn huis, *den Bok,* in de Arenbergstraat. Hij werd in de kerk der O.-L.-Vrouwebroeders begraven en op zijn graf werd er een gedenkteeken geplaatst, versierd met zijn door Artus Quellyn gebeiteld borstbeeld.

PEETER VAN HALEN, DEKEN, A° 1650 (1)

(1) *Pierre van Halen*, naquit à Anvers en 1612. Il fut reçu en 1640 dans la gilde St-Luc. Quoique peu connu aujourd'hui, il dut, de son vivant, jouir d'une belle réputation, car en 1650 il devint doyen de la gilde. Il peignait surtout des paysages encadrant des scènes historiques ou mythologiques ainsi que des compositions décoratives. Il épousa, le 9 avril 1644, à Baesrode, Marie Bocx qui mourut en 1680. Lui-même décéda dans sa ville natale en 1687 et fut enterré le 22 mai de cette année.

Pieter van Halen kwam te Antwerpen in 1612 ter wereld. Hij werd ten jare 1640 in de St-Lucasgilde aanvaard. Alhoewel ten huidigen dage weinig bekend, moet hij toch gedurende zijn leven eene zekere faam genoten hebben, want in 1650 werd hij tot Deken der gilde gekozen.

Hij schilderde meestal versierende samenstellingen en landschappen, gestoffeerd met historische en mythologische onderwerpen.

Den 9n April 1644 trad hij, te Baesrode, in den echt met Maria Bocx, die in 1680 overleed. Hij zelf stierf in zijne geboortestad in 1687 en werd den 22n Mei van dit jaar begraven.

DAVID RYCKAERT, DEKEN, Aº 1651 (1)

(1) *David Ryckaert.* Voir à l'année 1620, la notice relative à cet artiste, (page 129).

David Ryckaert. Zie op bladzijde 129 de biographische bijzonderheden over dezen schilder.

JAN DE BRUYN VAN AELST, Aº 1652 (1)

(1) *Jean De Bruyn van Aelst*, peintre peu connu mais assez estimé de son temps, puisque entré dans la gilde St-Luc comme fils de maître en 1650, il en remplit déjà les fonctions de doyen pendant l'exercice 1655-1654. Il forma quelques élèves, parmi lesquels il faut citer Jean-François Soolmaecker, Arnold Boelaert et Luc Gilas. Il mourut probablement en 1665.

Jan De Bruyn van Aelst, thans weinig bekend schilder, moet evenwel de hoogschatting zijner tijd- en kunstgenooten hebben verworven vermits hij, ten jare 1650 als meesterszoon in de St-Lucasgilde aanvaard, er reeds voor het gildejaar 1653-1654 tot Deken van gekozen werd. Hij vormde eenige leerlingen waaronder Jan-Frans Soolmaecker, Arnold Boelaert en Lucas Gilas. Hij stierf waarschijnlijk in 1665.

AMBROSIUS BREUGEL, DEKEN, Aº 1653 (1)

(1) *Ambroise Breugel*, fils du peintre Jean Breugel le vieux et de Catherine van Marienburg, naquit à Anvers le 10 août 1617. Il fut élève de son père et s'appliqua à imiter sa manière de peindre dans l'exécution de ses œuvres, qui représentent surtout des paysages et des fleurs. Dans ce dernier genre on trouve une de ses toiles à l'église St-Jacques, représentant une Couronne de fleurs, encadrant la Vierge avec l'enfant Jésus. Il était entré comme fils de maître dans la gilde St-Luc en 1645, et deux fois il fut appelé aux fonctions de doyen, notamment pendant les exercices 1645-46 et 1671-72. Il épousa, le 21 février 1649, Anne-Claire van Triest, et habitait, rue Haute, une maison portant pour enseigne *de Fontein*.

Ambroise Breugel, qui remplissait la charge de maître de quartier, décéda à Anvers le 9 février 1675 ; il fut enterré dans l'église St-Georges. Plus tard, sa femme qui mourut le 28 août 1682, fut déposée dans le même caveau.

Ambrosius Breugel, zoon van den schilder Jan Breugel, den Oude, en van Catharina van Marienburg, kwam te Antwerpen den 10n Augustus 1617 ter wereld. Hij werd door zijn vader in de kunst opgeleid en hij trachtte diens manier van schilderen in al zijne werken na te volgen. Hij maalde vooral landschappen en bloemen. Onze St-Jacobskerk bezit in dit laatste genre een fraai gewrocht van den meester : een Bloemenkrans rond de Heilige Maagd met het Kindeken Jezus.

Ten jare 1645 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaurd werd hij tweemaal met het ambt van Deken bekleed, namelijk voor de gildejaren 1645-1647 en 1671-1672.

Den 21n Februari 1649 trad hij in het huwelijk met Anna-Clara van Triest en betrok het huis, *de Fontein*, in de Hoogstraat gelegen.

Ambrosius Breugel, die het ambt van wijkmeester vervulde, stierf te Antwerpen den 9n Februari 1675 en werd in St-Joriskerk begraven. Later werd zijne vrouw, die den 28n Augustus overleed, in denzelfden grafkelder bijgezet.

HEERE PEETER HANICAERT (1)

Schepenen ende hooftman. A° 1654

(1) *Pierre Hanicaert* ou *Hanecaert* fut reçu parmi les *Violieren* de la gilde St-Luc en 1646. Il fut élu aux fonctions de prevôt en 1654. Il fut échevin de la ville d'Anvers de 1648 à 1655, et mourut le 26 juin de cette dernière année.

Pieter Hanicaert of *Hanecaert* werd ten jare 1646 als lid der *Violieren* in de St-Lucasgilde aanvaard. In 1654 werd hij tot Hoofdman gekozen.

Hij was schepen der stad Antwerpen van 1648 tot 1655 en stierf den 26n Juni van dit laatste jaar.

HIERONIMUS VERDUSSEN, DEKEN, A° 1654 (1)

(1) *Jérôme Verdussen*, imprimeur et libraire, appartenait à une famille, dont de nombreux membres exercèrent les mêmes professions. Il était fils de Guillaume Verdussen et d'Elisabeth Emont ; il naquit à Anvers le 17 mai 1620. Son atelier et sa boutique étaient établis rue des Peignes, dans une maison qui portait pour enseigne *den Gulden Leeuw*. Il entra en 1643 dans la gilde St-Luc comme fils de maître et exerça les fonctions de doyen pendant l'exercice 1655-56. Jérôme Verdussen se maria une première fois en 1649 avec Catherine Tasse, qui mourut le 31 mars 1650. Deux ans plus tard, le 1 juin 1652, il se remaria avec Sara Aertssens. Il mourut le 4 mai 1687 ; sa femme le suivit dans la tombe le 19 septembre 1702 ; ils furent enterrés dans l'église cathédrale.

Hieronymus Verdussen, boekverkooper en drukker, behoorde tot eene familie waarvan er talrijke leden diezelfde beroepen uitoefenden. Hij was zoon van Willem Verdussen en van Elisabeth Emont en werd te Antwerpen den 17n Mei 1620 geboren. Zijn winkel en zijn werkhuis waren in de Kammenstraat gelegen, in het huis *den Gulden Leeuw*.

Ten jare 1643 trad hij als meesterszoon in de St-Lucasgilde en werd er tot Deken van gekozen voor het gildejaar 1655-1656.

Hieronymus Verdussen trad in 1649 voor de eerste maal in den echt met Catharina Tasse, die den 31n Maart 1650 overleed. Twee jaar nadien, den 1n Juni 1652, ging hij een tweede huwelijk aan met Sara Aertssens. Hij stierf den 4n Mei 1687 en zijne vrouw volgde hem den 19n September 1702 ten grave. Beiden werden in de kathedraal ter aarde besteld.

FRANCOYS FRANCKEN, DEKEN, A° 1655 (1)

(1) *François Francken* ou *Franck*, fils du peintre François Francken et d'Elisabeth Placquet, naquit à Anvers en 1607. Il étudia la peinture chez son père et l'aida longtemps dans ses travaux artistiques. Il peignit surtout des scènes religieuses. On lui connait plusieurs élèves, parmi lesquels il faut citer Antoine van Mol, Pierre van Postel et Jean-Baptiste Segers. Il entra en 1639 dans la gilde St-Luc et en fut doyen en 1655. Il épousa, le 5 décembre 1639, Sara Cock et mourut le 4 septembre 1667. Sa tombe se trouvait à l'église St-Georges. Sa femme, qui se remaria avec Godefroid Schaep, décéda le 20 novembre 1679. François Francken, qui avait d'abord habité la maison paternelle *Sint Marcus*, située dans le *Boksteeg*, termina ses jours dans une demeure de la rue des Peignes où il avait ouvert une boutique de lingeries.

Frans Francken of *Franck*, zoon van den schilder Frans Francken en van Elisabeth Placquet, werd te Antwerpen in 1607 geboren. Hij genoot de kunstlessen zijns vaders en bleef lange jaren dezes medewerker. Hij schilderde meestal godsdienstige onderwerpen. Men weet dat hij verscheidene leerlingen had waaronder dienen vermeld te worden : Antoon van Mol, Pieter van Postel en Jan-Baptist Segers. Hij trad ten jare 1639 in de St-Lucasgilde en werd er Deken van in 1655.

Den 5n December 1639 verbond hij zich in den echt met Sara Cock. Hij stierf den 4n September 1667 en werd in St-Joriskerk begraven.

Zijne weduwe hertrouwde met zekeren Godfried Schaep, en overleed den 20n November 1679.

Frans Francken, die na den dood zijns vaders het ouderlijk huis *Sint Marcus*, in de Boksteeg, bewoond had, eindigde zijne dagen in een huis der Kammenstraat, waar hij eenen katoen- en lijnwaadwinkel geopend had.

HEERE HEYNDRICK VAN HALMALE (1)
ridder, aut borgemeester en hooftman. A° 1655

(1) *Henri van Halmale,* chevalier, qui avait été bourgmestre en 1646, 1647 et plus tard encore, fut élu prévôt des *Violieren* en 1655.
Voir les détails que nous avons donnés sur ce personnage à la page 132.

Hendrik van Halmale, ridder, die burgemeester geweest was in 1646, 1647 en nog later, werd in 1655 tot Hoofdman der *Violieren* gekozen.
Zie de biographische nota op bladzijde 132.

ENGELBERT GIMNICUS, DEKEN, A° 1656 (1)

(1) *Engelbert Gimnicus, Gymnikus* ou *Gimnikus,* naquit à Cologne. Il vint se fixer à Anvers pour y exercer le métier d'imprimeur et de libraire ; il fut reçu bourgeois de la ville le 23 septembre 1656. Il était entré dans la gilde St-Luc en 1649 et il exerça les fonctions de doyen pendant l'exercice 1657-58. Le libraire Gimnicus épousa, en 1650, Claire Lesteens. En 1662 il reprit les affaires de son beau-père, l'imprimeur Guillaume Lesteens, et travailla dans l'atelier situé rue Haute *in den Gulden Pellicaen.* Après son décès, survenu le 23 août 1675, sa femme continua ses affaires commerciales jusqu'à sa mort qui eut lieu le 13 janvier 1697.

Ingelbertus Gimnicus, Gymnikus of *Gimnikus,* werd te Keulen geboren. Hij kwam zich te Antwerpen vestigen om er het beroep van drukker en boekverkooper uit te oefenen. Den 23n September 1656 werd hij als poorter der stad aangeteekend. Ten jare 1649 was hij in de St-Lucasgilde getreden en hij werd er tot Deken van gekozen voor het gildejaar 1657-1658.

In 1560 verbond hij zich in den echt met Clara Lesteens. In 1662 nam hij de zaken over van zijnen schoonvader, den drukker Willem Lesteens, en ging in de Hoogstraat werken, in de drukkerij *den Gulden Pellicaen.*

Na zijnen dood, die den 23n Augustus 1675 plaats had, zette zijne weduwe de handelszaken voort tot aan haar overlijden, op 13n Januari 1619.

PEETER THOMAS, DEKEN, A° 1657 (1)

(1) *Pierre Thomas*, peintre, mort à Anvers en 1676 et enterré le 10 mars de cette année dans l'église Notre-Dame. Il était entré comme apprenti dans la gilde St-Luc en 1633 et fut reçu franc-maître en 1645. Quoique ses œuvres ne soient pas parvenues jusqu'à nous il dût toutefois jouir d'une certaine notoriété puisqu'il fut appelé à remplir les fonctions de doyen de la gilde St-Luc pendant l'exercice 1658-59.

Pieter Thomas, schilder, te Antwerpen in 1676 gestorven en er den 10n Maart van hetzelfde jaar in O.-L.-Vrouwekerk begraven.

Hij was ten jare 1633 als leerling in de St-Lucasgilde opgeschreven en werd in 1645 als vrijmeester aanvaard. Wel is er ten huidigen dage geen enkel zijner werken nog bekend ; toch moet hij eene zekere notorieteit genoten hebben, vermits hij verkozen werd om het ambt van Deken der St-Lucasgilde te bekleeden voor het gildejaar 1658-1659.

HUBERTUS SPORCKMANS, DEKEN, A° 1658 (1)

(1) *Hubert Sporckmans*, fils de Marcel Sporckmans, naquit à Anvers en 1619, et fut baptisé le 13 octobre de cette année dans l'église St-Jacques. Comme peintre, il entra en 1640 dans la gilde St-Luc et en devint doyen pendant l'exercice 1659-60. Il peignit des toiles allégoriques et des compositions dans lesquelles figuraient les membres des gildes ou corporations. Au musée d'Anvers sont conservées une toile représentant la *Ville d'Anvers implorant de l'empereur Ferdinand la réouverture de l'Escaut* et une *Leçon d'anatomie*. Parmi les élèves de ce maître on peut citer : Jan Janssens, Louis van den Berch et Henri Bergh.

Hubert Sporckmans fut deux fois marié ; en premières noces il épousa, le 3 juillet 1654, Marie-Catherine Boust qui mourut le 12 novembre 1686, et en secondes noces, le 7 janvier 1688, Marie-Anne van den Broeck, veuve de Melchior Rubin. Lui-même décéda le 14 août 1690 et fut enterré dans l'église St-Jacques ; il habitait longue rue Saint Anne.

Huibrecht Sporckmans, zoon van Marcel Sporckmans, werd te Antwerpen in 1619 geboren en er, den 13n October van hetzelfde jaar, in St-Jacobskerk ten doop geheven. In 1640 werd hij als vrijschilder in de St-Lucasgilde aanvaard en later tot Deken gekozen voor het gildejaar 1659-1660.

Hij schilderde allegorische onderwerpen en ook samenstellingen waarin de leden der gilde werden gekonterfeit. Het Antwerpsch Museum bewaart van dezen meester eene *Les van Ontleedkunde* en een groot doek : *De Stad Antwerpen aan Keizer Ferdinand de heropepening der Schelde vragende.*

Onder zijne leerlingen kan men aanstippen : Jan Janssens, Lodewijk van den Berch en Hendrik Berch.

Huibrecht Sporckmans trad tweemaal in den echt ; den 3n Juli 1654 verbond hij zich, in eerste huwelijk, met Maria-Catharina Boust die den 12n November 1686 overleed ; daarna hertrouwde hij op 7n Januari 1688 met Maria-Anna van den Broeck, weduwe van Melchior Rubin. Hij stierf den 14n Augustus 1690 en werd in St-Jacobskerk begraven.

Hij woonde in de Lange Ste-Annastraat.

PEETER VERBRUGGEN, DEKEN, A° 1659 (1)

(1) *Pierre Verbruggen,* né à Anvers vers 1609 ; y décéda le 31 octobre 1686. Il épousa en premières noces Cornélie Quellin, qui mourut le 3 janvier 1663 ; il se remaria, le 17 janvier 1665, avec Elisabeth Lemmens, veuve de Ferdinand van Dormale, qui lui survécut jusqu'au 29 décembre 1692. Parmi ses enfants, il faut citer un fils, Pierre Verbruggen le jeune, qui suivit avec succès la carrière paternelle.

Pierre Verbruggen reçut les premières notions artistiques dans l'atelier du sculpteur Simon de Nève. Il entra comme élève, en 1625, dans la gilde St-Luc, en devint maître en 1641, et exerça les fonctions de doyen pendant l'exercice 1660-1661. Son influence sur l'école de sculpture anversoise fut grande, et il forma un nombre considérable d'élèves ; nous citerons les noms de Barthelémy Eggers, Christophe de Vliger, Martin van den Bogaert, Pierre Mees, Arnold Snellaert, Jean Lauereysens, Jean-Claude De Cock, Jean Bovaer, Pierre Scheemaeker, Pierre Jacobs, Jean Boeckaert, Jean-Baptiste Vermeulen, Norbert van den Eynde, Jean-Baptiste Huysmans, Matthieu van Beveren, Jean-Luc Fayd'Herbe, Pierre Meesens, Henri De Lanoy, etc.

Il exécuta des travaux pour la plupart des églises paroissiales et conventuelles d'Anvers. Pendant de nombreuses années il travailla pour la cathédrale, livrant les lambris, les sculptures et les ornements encore existant de l'orgue, diverses statues et des motifs sculpturaux pour plusieurs autels. Il modela encore une statue de St-Pierre pour l'église St-Jacques, une autre de St-Simon pour Ste-Walburge, etc. Puis il exécuta, pour l'église du couvent des Augustins, le maître-autel ; pour les Dominicains, les autels du St-Sacrement, de St-Dominique, de la Ste-Croix, ainsi que le jubé et l'épitaphe de la famille Vloers ; à St-Michel, une statue de St-Joseph ; aux Grands Carmes, l'épitaphe de la famille Sweerts ; à l'abbaye St-Bernard, sur l'Escaut, le maître-autel, etc. On trouvait également de ses œuvres dans les églises de Pulderbossche, de Ste-Gertrude à Louvain, des Carmes-Déchaussés à Bruxelles, à Gand, et ailleurs.

Pieter Verbruggen, omstreeks 1609 te Antwerpen geboren en er den 31n October 1686 overleden. Hij ging een eerste huwelijk aan

met Cornelia Quellin, die den 3n Januari 1663 stierf. Den 17n Januari 1665 hertrouwde hij met Elisabeth Lemmens, weduwe van Ferdinand van Dormale, die hem tot op den 29n December 1692 overleefde. Onder zijne kinderen dient een zoon vermeld te worden, Pieter Verbruggen, de jonge, die met veel bijval de vaderlijke kunstloopbaan volgde.

Pieter Verbruggen ontving de eerste lessen der kunst in het werkhuis van den beeldhouwer Simon de Nève. Ten jare 1625 werd hij als leerling in de St-Lucasgilde opgeschreven en in 1641 als meester aanvaard. Gedurende het gildejaar 1660-1661 bekleedde hij het ambt van Deken.

Hij oefende een grooten invloed uit op de Antwerpsche beeldhouwschool, en er werden in zijne werkplaats een aanzienlijk getal leerlingen gevormd. Wij zullen de namen melden van Bartholomeus Eggers, Christoffel De Vliger, Marten van den Bogaert, Pieter Mees, Arnold Snellaert, Jan Lauereysens, Jan-Claudius De Cock, Jan Bovaer, Pieter Scheemaeker, Pieter Jacobs, Jan Boeckaert, Jan-Baptist Vermeulen, Norbertus van den Eynde, Jan-Baptist Huysmans, Matthias van Beveren, Jan-Lucas Fayd'Herbe, Pieter Meesens, Hendrik De Lanoy, enz.

Hij voerde werken uit voor bijna al de parochie- en kloosterkerken van Antwerpen. Gedurende tal van jaren werkte hij voor de kathedraal; zoo leverde hij allerlei gipsbekleedingen, het thans nog bestaande beeld- en versieringswerk van het orgel, alsook eene menigte beelden en motieven voor verscheidene altaars. Hij beitelde eveneens eenen H. Petrus voor onze St-Jacobskerk, en eenen H. Simeon voor Ste-Walburgiskerk. Ook vervaardigde hij het hoogaltaar voor de kerk van het Augustijnenklooster; de altaars van het Heilig Sacrament, van het Heilig Kruis en van den H. Dominicus, alsmede het okzaal en het grafteeken der familie Vloers, in St-Michielskerk; het grafteeken der familie Sweerts, in het klooster der O.-L.-Vrouwebroeders; het hoogaltaar der abdij van St-Bernardus aan de Schelde, enz. Men treft ook nog werken van dezen meester aan in de kerken van Pulderbossche, van St-Geertrui te Leuven, van de Ongeschoeide Karmelieten te Brussel, te Gent en elders.

Hier wert d'Olyven-tack gevoeght by Schilder-konst (1)
den heer *Henricus van Halmale* wert met jonst
ons beyden opper-hooft en heere *Maximin*
Gerardi hooft-prins voorts oock dekens can men sien (2)

Peeter Thys (3) } dinende
Gaspar Huybrechts (4) } dekens
Joes̄ Breugel.
Andreas de Licht.
Joes̄ Galle.
Joes̄ Cossiers.
Cornelis de Baillieu.
David Teniers den jongere.
Mathys Musson.
Balthasar Moretus.
Peeter van Balen.
Jan de Bruyn van Aelst.
Ambrosius Breugel.
Hieronimus Verdussen.
Francois Franken.
Engelbert Gimmicus.
Peeter Thomas.
Hubertus Sporckmans.
Peeter Verbruggen.

—

Als d'Olyftack wert gegeven
Syn dees dekens noch int leven.

(1) En 1660, la chambre de rhétorique *De Olyftak*, dont la décadence s'accentuait chaque année davantage, résolut de demander son affiliation à la gilde St-Luc ; elle l'obtint facilement, et c'est en cette année que cette association artistique fut conclue.

Cet événement fut commémoré dans un des registres de la gilde par le quatrain suivant, qui du reste se trouve également reproduit plus loin :

« Als heer *Henrick van Halmale* was hoofdman verheven,
Peeter Thys en *Gaspar Huybrechts* dekens mede :
Heeft sich den Olyftak onder dees camer begeven,
Om met prins *Maximin Gerardi* te zijn in vrede. »

Presque tous les noms qui figurent sur la liste ci jointe ont déjà été rencontrés dans le cours de cet ouvrage. On retrouvera quelques détails relatifs à Henri van Halmale, à la page 192 ; Jean Breugel, p. 201 ; André De Licht, p. 217 ; Jean Galle, p. 230 ; Jean Cossiers, p. 237 ; Corneille De Baillieu, p. 243 ; David Teniers, le jeune, p. 244 ; Mathieu Musson, p. 248 ; Balthasar Moretus, p. 249 ; Pierre van Halen, p. 255 ; Jean De Bruyn van Aelst, p. 257 ; Ambroise Breugel, p. 258 ; Jérôme Verdussen, p. 260 ; François Franken, p. 261 ; Engelbert Gimnicus, p. 263 ; Pierre Thomas, p. 264 ; Hubert Sporckmans, p. 265 et Pierre Verbruggen, p. 266.

Ten jare 1660 besloot de Rederijkkamer, *De Olyftak*, wier verval zich van jaar tot jaar meer en meer afteekende, hare aansluiting bij de St-Lucasgilde te vragen. Hare vraag werd gereedelijk toegestaan en hetzelfde jaar nog werd de versmelting dier twee kunstvereenigingen bepaald geregeld.

Die gebeurtenis werd in een der registers van de Gilde herinnerd door het volgende vierregelig versje :

« Als heer *Henrick van Halmale* was hoofdman verheven,
Peeter Thys en *Gaspard Huybrechts* dekens mede :
Heeft sich den Olyftak onder dees camer begeven,
Om met prins *Maximin Gerardi* te zijn in vrede. »

Bijna al de namen, die op bijgaande lijst voorkomen, hebben wij reeds in den loop van dees werk ontmoet. Zoo zal men eenige

bijzonderheden vinden over Hendrik van Halmale, op bladzijde 192; Jan Breugel, blz. 201; Andries De Licht, blz. 217; Jan Galle, blz. 230; Jan Cossiers, blz. 237; Cornelis De Baillieu, blz. 243; David Teniers, den jonge, blz. 244; Matthias Musson, blz. 248; Balthasar Moretus, blz. 249; Pieter van Halen, blz. 255; Jan De Bruyn van Aelst, blz. 257; Ambrosius Breugel, blz. 258; Hieronymus Verdussen, blz. 260; Frans Franken, blz. 261; Ingelbertus Gimnicus, blz. 263; Pieter Thomas, blz. 264; Huibrecht Sporckmans, blz. 265, en Pieter Verbruggen, blz. 266.

(2) *Maximin Gerardi*, licentié en lois, fils d'André Gerardi, bourgmestre d'Anvers, et de Anne van Oey, qui en 1660 remplit, à la tête de la gilde, les fonctions honorifiques de prince (*hoofdprins*) avait, pendant de nombreuses années, été attaché à l'administration de la ville, d'abord comme échevin pendant l'année 1560. Le 30 août 1651 il fut ensuite nommé secrétaire de la ville en remplacement d'Augustin van Lyere ; il remplit ces fonctions jusqu'à sa mort.

Il épousa Marie-Claire de Coxie et décéda le 13 avril 1701. Sa femme était morte le 14 juin 1696.

Maximinus Gerardi, licenciaat in de rechten, was zoon van Andreas Gerardi, Burgemeester van Antwerpen, en van Anna van Oey.

In 1660 bekleedde hij het eereambt van Hoofdprins der Gilde.

Gedurende lange jaren was hij aan het beheer der stad gehecht ; zoo zien wij hem eerst optreden als schepen in 1650, om daarna, den 30n Augustus 1651, in vervanging van Augustinus van Lyere, tot secretaris der stad benoemd te worden. Dit laatste ambt vervulde hij tot aan zijnen dood.

Hij was in den echt getreden met Maria-Clara de Coxie, die den 14n Juni 1696 overleed. Hij zelf stierf den 13n April 1701.

(3) *Pierre Thys*, naquit à Anvers en 1624. Il passa toute son existence dans sa ville natale où il mourut en 1677. Il épousa, le 19 mars 1648, Constance van der Beken ; et après son décès, il se remaria le 2 juillet 1670 avec Anne Bruydegom. Il eut plusieurs enfants de son premier mariage, notamment un fils qui fut peintre comme son père et s'appellait aussi Pierre.

Pierre Thys, le vieux, avait été élève du peintre Arthur Deurwerder. Il fut reçu parmi les apprentis de la gilde St-Luc en 1635 et en 1644 il passa franc-maître. On le retrouve exerçant la charge de doyen pendant l'exercice 1661-62. Son atelier fut fréquenté par un grand nombre d'élèves ; nous citerons les noms de Jean-Charles Hoffmans, Jean Talbot, Pierre Biermans, Jean-François Lauwerysen, Jean Kint, Gaspard Charles, Henri van Dale, Ulrich Bloclant, Jean Goetscalck, Joseph Chevallos, Jacques van de Cruys, Pierre van Wel, Joseph Toston et Brugmans.

Le pinceau de Thys fut très fécond, et il existe encore assez bien de toiles dont il est l'auteur. Au musée d'Anvers on peut voir *St-François recevant l'indulgence de la Portioncule, Dédale et Icare,* une *Apparition de la Vierge, Le Christ apparaissant à St-Jean de la Croix ;* puis les portraits de Henri van Halmale et de Maximin Gerardi. Quant à ces deux dernières œuvres, il est à remarquer qu'elles furent exécutées pour la gilde de St-Luc et qu'elles étaient destinées à rappeler les traits des deux confrères qui, en 1660, étaient placés en même temps que l'artiste, à la tête de la gilde. On retrouve également des tableaux du maître, à Anvers, à l'église St-Jacques, qui possède les portraits du chapelain et des dignitaires de la chapelle du St-Sacrement et au couvent des Carmélites, propriétaires d'une *Assomption de la Vierge.*

Des toiles de Pierre Thys sont aussi en possession des musées de Bruxelles, de Gand, de Vienne, de Copenhague, de Stockholm, etc., des églises de Termonde, d'Alost, etc.

Pieter Thys kwam te Antwerpen in 1624 ter wereld. Hij bracht gansch zijn leven door in zijne geboortestad en stierf er in 1677. Den 19n Maart 1648 verbond hij zich in den echt met Constancia van der Beken, na wier dood hij hertrouwde met Anna Bruydegom. Uit zijn eerste huwelijk had hij verscheidene kinderen, namelijk een zoon die schilder werd zooals zijn vader, en ook Pieter hiet.

Pieter Thys, de oude, was leerling geweest van den schilder

Arthur Deurwerder. Hij werd in 1635 als leerjongen opgeschreven in de St-Lucasgilde, die hem, in 1644, als vrijmeester aanvaardde. Gedurende het gildejaar 1661-1662 bekleedde hij het ambt van Deken. Zijn werkhuis werd bezocht door een groot getal leerlingen, waaronder wij melden zullen: Jan-Karel Hoffmans, Jan Talbot, Pieter Biesmans, Jan-Frans Lauweryssen, Jan Kint, Gaspar Charles, Hendrik van Dale, Ulrich Bloclant, Jan Goetscalck, Jozef Chevallos, Jacob van de Cruys, Pieter van Wel, Jozef Toston en Brugmans.

Thys had een zeer vruchtbaar penseel en er bestaan thans nog verscheidene zijner werken. Het Antwerpsch Museum bezit van dezen meester: *St-Franciscus uit de handen der H. Maagd den aflaatbrief « Portiuncula » ontvangende, Dedalus en Icarus, Verschijning der H. Maagd* en *Christus' Verschijning aan St-Joannes van het Kruis;* bovendien nog de portretten van Hendrik van Halmale en van Maximinus Gerardi. Wat deze twee laatste werken betreft is het aan te merken dat zij uitgevoerd werden voor de St-Luscasgilde, en dat zij bestemd waren om de wezenstrekken te herinneren van de twee medebroeders die in 1660, terzelfdertijd als onze meester, aan het hoofd der gilde stonden.

Verders treft men hier te Antwerpen eveneens schilderijen aan van dezen meester in St-Jacobskerk, die de portretten bewaart van den kapelaan en de dignitarissen der kapel van het Heilig Sacrament, en in het Karmelietenklooster, waar men eene *Maria Hemelvaart* bezit.

Er hangen ook nog gewrochten van Pieter Thys in de Museums van Brussel, van Gent, van Weenen, van Kopenhagen, van Stockholm, enz., alsmede in de kerken van Aalst, van Dendermonde, enz.

(4) *Gaspard Huybrechts*, souvent désigné sous le nom d'*Huberti*, était graveur en taille douce. Il appartient à une époque où cet art était à Anvers en pleine décadence. Doyen de la gilde St-Luc pendant l'exercice de 1662-1663, il fut le maître des graveurs Gérard et Jean Edelinck, Jacques Nuys et François van Campenhout. Il reprit, pour les publier, une partie des estampes que Martin van den Eeden avait reproduites avant lui. Il épousa Sara Voet qui mourut en 1685. Lui-même décéda en 1683.

Gaspar Huybrechts, plaatsnijder, menigwerf aangeduid onder den naam van *Huberti*, behoort tot een tijdstip waarop deze kunst hier te Antwerpen in diep verval was.

Gedurende het gildejaar 1662-1663 bekleedde hij het ambt van Deken der St-Lucasgilde.

Hij was de leermeester der graveurs Geeraard en Jan Edelinck, Jacob Nuys en Frans van Campenhout.

Hij nam, om ze uit te geven, een deel der platen over welke Marten van den Eeden vóór hem gegraveerd had.

Hij was in den echt getreden met Sara Voet, die in 1685 overleed. Hij zelf stierf in 1683.

PEETER THYS, DEKEN, Aº 1660 (1)

Onder wiens dekenschap d'eerste liefhebbers vanden Olyftack ontfangen syn te weten

Charles de Licht.
Guilielm̃ vanden Heuvel. (2)
Gerard Sammels.
Henricus Peris. (3)
Joannes van Ryswyck. (4)
Laureys Wellens. (5)
Peeter vander Willigen. (6)
capiteyn Abraham Teniers. (7)

(1) *Pierre Thys.* Voir plus haut, page 272.

Pieter Thys. Zie aanteekeningen op bladzijde 272.

(2) *Guillaume van den Heuvel* appartenait à une famille d'orfèvres anversois. Il était probablement fils de l'ancien doyen de la corporation des orfèvres, Guillaume van den Heuvel et de Anne Merchant.

Willem van den Heuvel behoorde tot eene Antwerpsche goudsmedersfamilie. Naar alle waarschijnlijkheid was hij zoon van den gewezen Deken van de Gilde der goud- en zilversmeden, Willem van den Heuvel, en van Anna Merchant.

(3) *Henri Peris* ou *Peres*, peintre, très peu connu qui doit être né à Anvers vers l'année 1635 et qui mourut en 1671. Il avait épousé, le 24 juin 1659, Catherine Vermeulen. Il compta plusieurs élèves dans son atelier, parmi lesquels on connait Jude Jacops et Marc Forckhout. Il remplit à la gilde St-Luc, pendant l'exercice 1663-1664, les fonctions de doyen. Deux de ses toiles représentant des *Paysages avec ruines et personnages*, appartiennent à l'église Notre-Dame d'Anvers.

Hendrik Peris of *Peres*, zeer weinig gekend schilder, moet te Antwerpen omstreeks het jaar 1635 geboren zijn. Hij stierf in 1671. Den 24n Juni 1659 had hij zich in het huwelijk verbonden met Catharina Vermeulen.

Er lieten zich verscheidene leerlingen in zijn werkhuis opnemen : onder hen kent men Judocus Jacops en Marcus Forckhout. Gedurende het gildejaar 1663-1664 bekleedde hij het ambt van Deken der St-Lucasgilde. Twee zijner schilderijen — *Landschappen met Bouwvallen*, gestoffeerd met personnages, — hooren toe aan de O.-L.-Vrouwekerk van Antwerpen.

(4) *Jean van Ryswyck,* fils de François van Ryswyck et de sa première femme Madeleine Anvyn, était, comme son père, négociant en soiries. Il habitait à la Grand' Place la maison portant pour enseigne *den Keyser*. Il épousa Catherine van der Schelstraeten qui lui donna trois enfants.

Jan van Ryswyck, zoon van Frans van Ryswyck en van diens eerste vrouw, Magdalena Anvyn, was, evenals zijn vader, koopman in zijde. Hij woonde op de Groote Markt, in het huis *den Keyser*. Hij trad in het huwelijk met Catharina van der Schelstraeten, die hem drie kinderen schonk.

(5) *Laurent Wellens,* fils de Laurent Wellens et de sa seconde femme Catherine Bellot, naquit à Anvers le 7 mai 1633. Il épousa, dans la même ville le 25 mai 1659, Marie-Brigitte Castelli dont il eut huit enfants.

Laureys Wellens, zoon van Laureys Wellens en van diens tweede vrouw, Catharina Bellot, werd den 7n Mei 1633 te Antwerpen geboren en ging er, den 25n Mei 1659, eene echtverbintenis aan met Brigitta Castelli, waarbij hij acht kinderen verwekte.

(6) *Pierre van der Willingen* ou *Willigen*, fils de Jean van der Willigen et de Gertrude Pieters, naquit en 1635, à Bergen-op-Zoom. Il vint se fixer à Anvers où il se fit recevoir dans la bourgeoisie le 25 février 1661. Il avait été élève du peintre Thomas Willeboirts Bosschaert et s'appliqua surtout à peindre les natures mortes, les paysages et aussi les portraits. Il était entré en 1652 comme apprenti dans la gilde St-Luc, dont deux ans plus tard il devint franc-maître. Parmi ses élèves il compta son frère Jean van der Willingen.

Pierre van der Willigen épousa, à Anvers, le 6 septembre 1671, Marie Hennekin. Il mourut le 8 juin 1694 ; sa femme lui survécut jusqu'au 20 mars 1713. Ils furent enterrés dans le cathédrale.

Pieter van der Willingen of *Willigen*, zoon van Jan van der Willigen en van Geertruida Pieters, zag het levenslicht te Bergen-op-Zoom in 1635. Hij kwam zich te Antwerpen vestigen, alwaar hij, den 25n Februari 1661, in de Poortersboeken opgeschreven werd.

Hij was leerling geweest bij den schilder Thomas Willeboirts Bosschaert en legde zich vooral toe op het schilderen van stillevens, landschappen en portretten. Ten jare 1652 in de St-Lucasgilde als leerjongen aangenomen, werd hij twee jaar later als vrijmeester aanvaard. Onder zijne leerlingen zullen wij zijnen broeder Jan van der Willigen aanstippen.

Pieter van der Willigen trad den 6n September 1671 in den echt met Maria Hennekin, die den 20n Maart 1713 overleed. Hij zelf was den 8n Juni 1694 gestorven. Beiden werden in de Hoofdkerk begraven.

(7) *Abraham Teniers*, fils du peintre David Teniers, le vieux, et de Dymphne Cornelissen De Wilde, naquit à Anvers le 1 mars 1629. Il fut sans doute élève de son père, et entra comme apprenti, fils de maître, en 1646 dans la gilde St-Luc. Il peignit des scènes de genre et des portraits; les rares tableaux qu'on possède encore de ce maître montrent qu'il imita la manière de peindre de son père. Il eut pour élève François Bock.

Abraham Teniers obtint le titre de peintre de l'archiduc Léopold ; il remplit aussi dans sa ville natale les fonctions de capitaine de la garde bourgeoise.

Il épousa, le 16 juillet 1644, Isabelle de Roore et mourut en 1670.

Abraham Teniers, zoon van den schilder David Teniers, den oude, en van Dymphna Cornelissen De Wilde, werd te Antwerpen den 1n Maart 1629 geboren. Hij was ongetwijfeld leerling van zijn vader en werd ten jare 1646 als meesterszoon in de St-Lucasgilde opgeschreven. Hij schilderde genrestukken en portretten, en uit de zeldzame gewrochten, die men van dezen meester thans nog bezit, blijkt dat hij zijns vaders manier van penseelen had overgeërfd. Hij kreeg Frans Block als leerling in zijn werkhuis.

Abraham Teniers bekwam den titel van schilder van den Aartshertog Leopold ; hij vervulde ook, in zijne geboortestad, het ambt van kapitein der burgerwacht.

Den 16n Juli 1644 verbond hij zich in den echt met Isabella de Roore.

Hij stierf in 1670.

In dit jaer heeft de Camer onttangen van syne *Coninck-lycke Maiesteyt* de patente van acht groote vrye briven tot onderhaut van de *Coninckklycke Academie* ende syn vercocht aen dese navolgende persoonen, (1)

Joes Bapta van Breusegom. (2)
Joes Bapta Geeraerts. (3)
Joes Carlo de Bisthoven. (4)
Joes Leemans. (5)
Jacobs Wauters. (6)
Jacobs van Ceulen. (7)
Nicolaus de Vos. (8)
Petrus de Vivario. (9)

Antonius Goubau heeft desen jaere vereert aen de Camer het stuck van de studie van *Roomen* om hem te bevryden van het Dekenschap voor den tyt dat hy ongetrout is. (10)

Oock syn nu op de Camer gestelt de eerste conter feytsels van Hooftmannen en Dekens.

Alsoo de Blomme van den Olyftack gevoeght met de schilder-const nu begonde te floreren door het aenkomen van dese nieuwe liefhebbers soo heeft men op den feestdach van Ste-Lucas, gedaen door den deken *Gaspar Huybrechts*, gespeelt de eerste comedie, uytbeeldende de Turcksche Historie van Mahomet ende Erena, gecomponeert door den autheur Guiliam Ogiers. (11)

(1) Le souverain pouvait accorder à certains citoyens, en récompense de services rendus, l'exemption partielle ou complète des charges bourgeoises et de différentes contributions. Ces privilèges étaient aussi afférents à plusieurs fonctions publiques. Au lieu d'octroyer un subside direct pour l'encouragement des études artistiques, le Roi concéda à la gilde St-Luc huit diplômes de pleine franchise. La gilde, à son tour, pouvait vendre ces privilèges alors très enviés, et les sommes payées par les acquéreurs servirent ainsi au but désiré. C'était un moyen facile d'accorder, par voie détournée, un subside pécuniaire sans bourse déliée.

Ce sont les huit franchises concédées en cette année que la gilde céda aux personnes renseignées ci-dessus.

De Vorst kon aan zekere personen, ter belooning voor bewezen diensten, vollen of gedeeltelijken vrijdom verleenen van burgerplichten en van verschillende belastingen. Die voorrechten waren ook aan zekere openbare ambten verbonden.

In plaats van een rechtstreeksch hulpgeld toe te kennen om de beoefening der schoone kunsten aan te moedigen, schonk de Koning aan de St-Lucasgilde acht diploma's van vollen vrijdom. De gilde kon op hare beurt die destijds zoo hooggewaardeerde voorrechten verkoopen, en de alzoo verkregen sommen konden dan voor het verlangde doel aangewend worden. Het was een gemakkelijk middel om langs een onrechtstreekschen weg geldelijke ondersteuning te verleenen zonder zijne beurs aan te spreken.

Het zijn de acht in dit jaar geschonken vrijbrieven, welke de Gilde aan de hierboven vermelde personen verkocht.

(2) *Jean-Baptiste van Breusegem*, fils de Gaspard van Breusegem et de Béatrix de Nollet, naquit à Anvers en 1608 et fut baptisé le 28 octobre de cette année dans l'église Notre-Dame. Il fut grand aumônier en 1651 et mourut le 30 décembre 1685. Il avait épousé Elisabeth Leerse qui décéda le 30 janvier 1653.

Jan-Baptist van Breusegem, zoon van Gaspar van Breusegem en van Beatrix de Nollet, kwam te Antwerpen in 1608 ter wereld en werd den 28n October van hetzelfde jaar in de O.-L.-Vrouwekerk ten doop geheven.

Hij was groot-aalmoezenier in 1651 en stierf den 30n December 1685.

Hij had zich in den echt verbonden met Elisabeth Leerse die den 30n Januari 1653 overleed.

(3) *Jean-Baptiste Geeraerts*, était marchand joaillier ; il épousa Anne-Marie Borrekens qui le rendit père de Marten Geeraerts. Ce dernier fut peintre et professeur-directeur à l'Académie des Beaux-Arts.

Jean-Baptiste Geeraerts devait jouir d'une grosse fortune, car il n'hésita pas à payer 720 florins pour l'achat d'un des privilèges créés en vue de fournir en 1663 des ressources à la nouvelle Académie des Beaux-Arts.

Jan-Baptist Geeraerts was juwelier ; hij trad in den echt met Anna-Maria Borrekens, die hem vader maakte van Marten Geeraerrs. Deze was schilder en werd Bestuurder-professor der Academie van Schoone Kunsten.

Jan-Baptist Geeraerts moest over eene groote fortuin beschikken, daar hij niet aarzelde 720 gulden te betalen voor den aankoop van een der vrijstellingsbrieven, die verleend werden om, in 1663, hulpgelden te verschaffen aan de nieuwe Academie der Schoone Kunsten.

(4) *Jean-Charles de Bisthoven* fit preuve d'une grande générosité en faveur de la gilde. Non seulement il paya 480 florins pour obtenir un des privilèges d'exemption, mais il lui fit encore don d'une somme complémentaire de 800 florins.

Il était fils de Pierre Janssens de Bisthoven et de Marie Schoemakers. Né à Anvers, il fut baptisé en l'église St-Jacques le 2 janvier 1643. Il remplit en 1668 les fonctions de grand aumônier et fut anobli par diplôme du 4 février 1724 sous le nom de de Bisthoven. Il se maria en 1669 avec Elisabeth Geeraerts. Celle-ci étant décédée le 29 décembre 1677, il épousa en secondes noces, en 1678, Suzanne Janssens, qui mourut le 17 novembre 1696. Il contracta alors un troisième mariage en 1697 avec Jeanne-Marie Zyberts. Lui-même quitta ce monde le 18 décembre 1723 et fut inhumé dans l'église du couvent des Annonciades.

Jan-Karel de Bisthoven gaf blijken van groote milddadigheid jegens de Gilde. Hij vergenoegde zich niet met 480 gulden te betalen om zich een der vrijbrieven aan te schaffen, maar hij begiftigde haar daarenboven nog met eene som van 800 gulden.

Hij was zoon van Pieter Janssens de Bisthoven en van Maria Schoemakers. Hij kwam te Antwerpen ter wereld en werd er, den 2n Januari 1643, in St-Jacobskerk over de doopvont gehouden.

In 1668 bekleedde hij het ambt van groot-aalmoezenier en werd, bij koninklijk diploma van 4n Februari 1724, tot den adelstand verheven onder den naam van de Bisthoven.

In 1669 huwde hij Anna-Elisabeth Geeraerts. Deze den 29n December 1677 gestorven zijnde, zoo hertrouwde hij ten jare 1678 met Suzanna Janssens, die den 17n November 1696 overleed. Dan ging hij, in 1697, een derde huwelijk aan met Joanna-Maria Zyberts.

Den 18n December 1723 verwisselde hij het tijdelijke met het eeuwige, en werd ter aarde besteld in de kerk van het klooster der Annonciaden.

(5) *Jean Leemans*. Lors de la fondation de l'Académie en 1663, il contribua généreusement à la création des ressources financières en allouant une somme de 550 florins pour l'acquisition d'un des huit privilèges d'exemption des charges bourgeoises qui avaient été accordés par Philippe IV. Il est malaisé de fournir de plus amples renseignements sur sa personnalité, deux membres de la famille Leemans, vivant à cette époque, portant le même prénom de Jean. Ce sont : Jean-Adam Leemans qui décéda le 21 novembre 1665 après avoir été marié avec Anne De Bie, qui décéda le 25 août 1673, et Jean-Jude Leemans, qui épousa Marie-Anne-Thérèse Courtois. Ces derniers moururent respectivement le 27 octobre 1678 et le 5 janvier 1677.

Jan Leemans. In 1663, bij de stichting der Academie, bracht hij grootmoedig het zijne bij om de noodige geldmiddelen bijeen te krijgen ; zoo betaalde hij namelijk eene som van 550 gulden voor een der acht vrijstellingsbrieven, welke door Filip IV waren verleend geworden.

Men kan zich moeilijk nadere bijzonderheden over dees personage bezorgen, daar er te dien tijde twee leden dier familie leefden die denzelfden voornaam droegen. Het zijn : Jan-Adam Leemans, die den 21n November 1665 stierf, na getrouwd geweest te zijn met Anna De Bie, die den 25n Augustus 1673 overleed, en Jan-Judocus Leemans, die in den echt trad met Marie-Anna-Theresia Courtois. Deze laatsten stierven, zij den 5n Januari 1677, hij den 27n October 1678.

(6) *Jacques Wauters.* Il est difficile d'identifier ce personnage, car on peut rencontrer à cette époque précise beaucoup d'artistes ou de particuliers portant le prénom de Jacques et le nom de Wouters ou Wauters. C'est ainsi qu'un Jacques Wauters fut reçu en 1647 comme élève dans la gilde St-Luc ; si son état de fortune le lui a permis, il peut parfaitement être un des acheteurs des huit privilèges d'exemption de 1661, car les comptes mentionnent qu'un membre de ce nom fit cette acquisition au prix de 600 florins.

Jacob Wauters. De eenzelvigheid van dees personage is moeilijk vast te stellen, want op dit vastgestelde tijdstip kan men een groot getal kunstenaars en bijzonderen vooruitbrengen, die den voornaam van Jacob droegen en den naam van Wouters of Wauters. Zoo zien wij dat een Jacob Wauters in 1647 als leerling in de St-Lucasgilde ontvangen werd. Indien zijn fortuinstoestand het hem toegelaten heeft, dan kan hij zeer wel een der koopers van de acht vrijbrieven van 1661 zijn ; de rekeningen bestatigen dat die vrijbrief, door een lid van dien naam aangekocht werd voor den prijs van 600 gulden.

(7) *Jacques van Ceulen.* Comme ses confrères, il se montra fort généreux vis-à-vis de la gilde, en allouant 700 florins pour l'achat d'un des privilèges d'exemption. Il mourut à Anvers le 5 Septembre 1716. Il était fils de Michel van Ceulen et de Anne Janssens.

Jacob van Ceulen. Zooals zijne medebroeders toonde hij zich zeer milddadig jegens de Gilde, en betaalde 700 gulden als aankoopprijs voor een der vrijstellingsbrieven.

Hij stierf te Antwerpen den 5n September 1716.

Hij was zoon van Michiel van Ceulen en van Anna Janssens.

(8) *Nicolas De Vos,* alloua en 1664, 720 florins, moyennant lesquels il devint bénéficiaire d'un des huit privilèges d'exemption des charges bourgeoises. Il remplit les fonctions de grand aumônier en 1692. Il se maria deux fois, épousant en premières noces Marie-Catherine Heylens, qui mourut le 12 février 1670, et en secondes noces Marie-Susanne Gillebert qui décéda le 30 mars 1711.

Nicolaas De Vos schonk, in 1664, 720 gulden om bezitter te worden van een der acht vrijbrieven waarmede de Gilde begiftigd werd.

In 1692 bekleedde hij het ambt van Groot-aalmoezenier.

Hij trad tweemaal in den echt; in eerste huwelijk trouwde hij met Maria-Catherina Heylens, die den 12n Februari 1670 stierf, en in tweede huwelijk met Maria-Suzanna Gillebert, die den 30n Maart 1711 overleed.

(9) *Pierre de Vivario,* appartenait à une famille d'origine liégeoise. Fils de Guillaume de Vivario et de Jeanne de Liverlo, il naquit à Liége le 25 janvier 1640. Il épousa à Anvers, en 1666, Anne Mols, et en secondes noces, également à Anvers, en 1680, Anne-Marie Engelgrave, qui mourut à Malines le 3 mai 1731. Lui-même décéda dans cette dernière ville le 20 février et fut enterré dans l'église St-Rombaut.

Pieter de Vivario behoorde tot eene familie van Luikschen oorsprong. Hij was zoon van Willem de Vivario en van Joanna de Liverlo, en kwam te Luik den 25n Januari 1640 ter wereld. In 1666 trad hij te Antwerpen in den echt met Anna Mols, en in 1680 ging hij, insgelijks te Antwerpen, een tweede huwelijk aan met Anna-Maria Engelgrave, die op 3n Mei 1731 te Mechelen overleed. Hij zelf stierf den 20n Januari 1720 in deze laatste stad, en werd er in de St Romboutskerk begraven.

(10) *Antoine Goubau,* peintre, naquit à Anvers en 1616 et fut baptisé dans l'église St-Georges le 27 mai de cette année Il était fils d'Antoine Goubau et de Livine Cornet ; il mourut célibataire vers la fin d'avril 1698 ; son service funèbre ayant été célébré le 21 de ce mois.

Elève de Jean de Farins, il entra en 1629 dans la gilde St-Luc comme apprenti ; en 1636 il en devint franc-maître.

Pendant sa jeunesse, il voyagea en Italie où il exécuta un grand nombre d'esquisses, représentant des vues de villes ou des ruines, qui lui servirent plus tard pour l'exécution de ses toiles. Il peignit aussi des sujets religieux et des paysages. Il enseigna même l'architecture.

Au musée d'Anvers, on conserve deux de ses toiles : *L'Étude des Arts à Rome* et la *Piazza Navona* dans la même ville ; à l'église St-Jacques, se voit une *Dernière Cène.* Près d'Anvers, dans l'église de Mortsel, on peut encore retrouver des fragments de l'ancien tableau du maître-autel représentant une *Descente de Croix.* Il existe aussi des œuvres de ce maître dans les musées de Lille, Florence, Brunswick, Schwerin, Augsbourg, etc.

Goubau, qui habitait rue du Mai, reçut un grand nombre d'élèves dans son atelier. Les *Liggeren* renseignent les noms de Nicolas de Largilière, Laurent Goubau, Léopold van den Hoek, François Snellincx, Abraham Couchet, Jacques Bautel, Pierre Neckebaert, François Blommen, François Cix, Simon Gally, Jean-Baptiste Mys, Pierre-Corneille Hessels, etc.

Nous voyons dans la note ci-dessus, que pour être exempté de la charge de doyen de la gilde, il fit présent à celle-ci d'une étude sur Rome. Il s'agit ici du tableau que nous venons de mentionner, et qui est encore conservé au musée d'Anvers ; il représente un groupe d'artistes reproduisant des ruines dans la campagne romaine (n° 185). Lors de la remise de cette œuvre d'art, les confrèrrs de la gilde, pour remercier Goubau, lui offrirent une fête intime dans leur local.

Antonius Goubau, schilder, werd in 1616 te Antwerpen geboren en den 27n Mei van hetzelfde jaar in de St-Joriskerk over de doopvont gehouden. Hij was zoon van Antonius Goubau en van Livina Cornet. Hij stierf ongehuwd in de tweede helft van April 1698, want zijn lijkdienst had plaats den 21n dier maand.

Hij ging in de leer bij Jan de Farins en werd, ten jare 1629, in de

St-Lucasgilde als leerjongen opgeschreven; in 1636 werd hij als vrijmeester aanvaard.

Hij trok in zijne jeugd naar Italië en voerde er een groot getal schetsen uit van stadsgezichten of puinen, welke hem later te stade kwamen in het vervaardigen zijner schilderijen. Hij penseelde ook godsdienstige onderwerpen en landschappen. Hij onderwees zelfs de bouwkunst.

In het Antwerpsch Museum bewaart men twee zijner doeken: *De Studie der Kunsten te Rome* en de *Piazza Navona* in dezelfde stad; in St-Jacobskerk hangt er een *Laatste Avondmaal*. Te Mortsel, bij Antwerpen, kan men in de kerk nog stukken zien van de vroegere schilderij van het hoogaltaar: de *Kruisafdoening*. Er bestaan ook werken van dezen meester in de Museums van Rysel, Florentië, Brunswyck, Schwerin, Augsburg, enz.

Goubau, die in de Meistraat woonde, ontvong een groot getal leerlingen in zijn werkhuis; in de Liggeren vinden wij vermeld: Nicolaas de Largilière, Laurens Goubau, Leopold van den Hoek, Frans Snellincx, Abraham Couchet, Jacob Bautel, Pieter Neckebaert, Frans van Blommen, Frans Cix, Simon Gally, Jan-Baptist Mys, Pieter-Cornelis Hessels, enz.

Wij zien in de op blz. 280 overgedrukte nota dat onze schilder, om van het Dekenschap vrijgesteld te zijn, aan de St-Lucasgilde eene studie over Rome schonk. Er wordt hier de schilderij bedoeld waarvan wij melding komen te maken, en die in het Antwerpsch Museum nog bewaard wordt; zij stelt eenige kunstenaars voor die bouwvallen in de omstreken van Rome aan 't teekenen of aan 't schilderen zijn (n° 185). Ten blijke van dankbaarheid werd Goubau door zijne medebroeders der Gilde, bij het overhandigen van dit kunstgewrocht, in hun lokaal met een vriendenfeest vereerd.

(11) L'annotation du manuscrit nous apprend qu'en 1661, grâce à l'admission dans la gilde, des membres de l'*Olyftak*, le zèle un peu ralenti des confrères, se ranima, et qu'en cette année, après une certaine interruption, la fête de St-Luc fut encore une fois joyeusement célébrée.

On organisa une représentation théâtrale pendant laquelle fut jouée une des pièces de Guillaume Ogier, dont le sujet était emprunté à l'histoire de Mahomet, le fondateur de l'Islamisme.

Les comptes de la gilde nous apprennent que le traditionnel banquet de la St-Luc eut également lieu à cette occasion, et que les frais de ce repas se montèrent à la somme respectable de 1025 florins.

Uit de aanteekeningen van het handschrift zien wij dat de eenigszins verzwakte iever der medebroeders zich in 1661, dank aan de inlijving der leden van den *Olyftak* bij de Gilde, opnieuw aangewakkerd voelde, en dat er dit jaar, na eene zekere onderbreking, nogmaals een blijgevierd St-Lucasfeest plaats greep.

Men richtte eene tooneelvertooning in, waarop men het stuk van Willem Ogier speelde, waarvan het ontwerp ontleend was aan de geschiedenis van Mahomet, stichter van het Islamisme.

In de rekeningen der Gilde zien wij dat ook het gewoon jaarlijksch banket van St-Lucas te dier gelegenheid plaats had, en dat de kosten de aanzienlijke som van 1025 gulden bereikten.

GASPAR HUYBRECHTS, DEKEN, A° 1661 (1)

heeft ontfangen dese liefhebbers te weten

priester Abraham Hassinckx. (2)
Gonsales Cocques. (3)
Joañ Bapta van Eyck. (4)
Joannes Erasmi Quellinus. (5)
Adriano Speeck. (6)
vertroken Amstedam, David Broers.
Elias De Baillieu.
Joannes van der Willigen. (7)
vertroken na Spanien, Joannes Geulinckx. (8)
Franciscus Sammels. (9)
Joannes Librechts. (10)
capiteyn Ferdinandus de Koninck. (11)
obiit, Joannes Cantyser + (12)

(1) *Gaspard Huybrechts*. Voir page 274.

Gaspar Huybrechts. Zie aanteekeningen op blz. 274.

(2) *Abraham Hassinckx*, prêtre, mourut à Anvers le 8 octobre 1677. Il fut enterré dans le chœur de l'hôpital Ste-Elisabeth. Il était fils de Roland Hassinckx, négociant, et de sa seconde femme Anne Haecx.

Abraham Hassinckx, priester, stiert te Antwerpen den 8n October 1677. Hij werd begraven op het koor van het Ste-Elisabeth-Gasthuis. Hij was zoon van Roeland Hassinckx, koopman, en van diens tweede vrouw Anna Haecx.

(3) *Gonzales Coques*, dont on retrouve le nom orthographié de diverses façons dans les registres de St-Luc, comme par exemple, Cocx, Kockx ou Kockque, était né à Anvers le 8 décembre 1614 ; il était fils de Pierre Willemsem Cock et d'Anne Begs, alias Jacops.

Elève d'abord de Pierre Breugel d'enfer, puis de David Ryckaert, il entra comme apprenti, en 1627, dans la gilde St-Luc dont il fut reçu maître en 1640. Il en exerça deux fois les fonctions de doyen, notamment pendant les exercices 1665-1666 et 1680-1681. Parmi ses élèves, on cite Corneille van den Bosch et Léonard-François Verdussen.

Coques épousa, en premières noces le 11 août 1643, Catherine Ryckaert qui mourut le 2 juillet 1674 ; il se remaria le 21 mars 1675 avec Catherine Rysheuvels. Il mourut le 18 avril 1684 et fut enterré dans l'église St-Georges ; sa seconde femme le suivit dans la tombe le 25 novembre 1684.

Il peignit quelques sujets mythologiques, mais il s'adonna surtout à l'exécution de portraits et de scènes de la vie courante. Le musée d'Anvers possède de lui un *Portrait de Dame*, cinq compositions symboliques représentant les *Cinq Sens* et un *Intérieur d'église*, exécuté avec la collaboration de Pierre Neefs. On retrouve encore de ses œuvres dans de nombreux musées étrangers, et principalement dans des collections anglaises et hollandaises.

Gonzales Coques, wiens naam men in den register van St-Lucas op verschillende wijzen geschreven vindt, zooals bijvoorbeeld Cocx, Kockx of Kockque, werd den 8n December 1614 te Antwerpen geboren. Hij was zoon van Pieter Willemsen Kock en van Anna Begs, alias Jacops.

Hij was eerst leerling van Pieter Breughel, den helschen bijgenaamd, daarna van David Ryckaert. Ten jare 1627 werd hij opgeschreven in de St-Lucasgilde, die hem in 1640 als meester aanvaardde. Hij bekleedde tweemaal het ambt van Deken, namelijk gedurende de gildejaren 1665-1666 en 1680-1681. Onder zijne leerlingen stipt men Cornelis van den Bosch en Leonard-Frans Verdussen aan.

Coques ging den 11n Augustus 1643 een eerste huwelijk aan met Catharina Ryckaert, die den 2n Juli 1674 stierf ; den 21n Maart 1675 hertrouwde hij met Catherina Rysheuvels. Hij overleed den 18n April 1684 en werd in de St-Joriskerk begraven. Zijne tweede vrouw stierf den 25n November van hetzelfde jaar.

Hij maalde eenige mythologische onderwerpen maar hij gaf zich vooral over aan het schilderen van portretten en allerhande tooneelen uit het gewone leven. Het Antwerpsch Museum bezit van dezen meester een *Damesportret*, vijf zinnebeeldige samenstellingen waarin de *Vijf Zinnen* voorgesteld worden, alsook het *Binnenzicht van een kerk*, afgebórsteld met de medewerking van Pieter Neefs Men treft ook nog ettelijke zijner werken aan in talrijke vreemde Museums, en voornamelijk in engelsche en hollandsche kunstverzamelingen.

---

(4) *Jean-Baptiste Van Eyck* ou *van Eycke*, mourut à Anvers le 6 juillet 1692. Il avait réuni dans sa demeure, située longue rue de l'Hôpital, quelques œuvres d'art de valeur, notamment une série de toiles représentant l'histoire de Décius et peintes par van Dyck, d'après les indications de Rubens. Il avait épousé Isabelle-Claire van der Mandere, dont il eut un fils unique mort avant lui.

Jan-Baptist Van Eyck of *van Eycke*, stierf te Antwerpen den 6n Juli 1692.

In zijne woning, in de Lange Gasthuisstraat, had hij eenige kunstwerken van waarde verzameld, namelijk eene reeks doeken, de geschiedenis voorstellende van Decius, en geschilderd door van Dyck naar aanwijzingen van Rubens.

Hij was in den echt getreden met Isabella-Clara van der Mandere, bij welke hij een eenigen zoon verwekte, die echter vóór hem ten grave daalde.

(5) *Jean-Erasme Quellin,* fils du peintre Erasme Quellin et de Catherine Hemelaer, naquit à Anvers le 1 décembre 1634. Il reçut les premières leçons artistiques de son père et entra en 1660 dans la gilde St-Luc. Il avait pendant sa jeunesse voyagé en Italie. Son talent fut fort apprécié de ses contemporains, et il reçut dans son atelier un nombre considérable d'élèves. Nous citerons parmi ceux-ci : Simon de Marets, Jean-Charles van Eyck, Guillaume Draeger, Christophe Ponsel, Jacques de Play, Pierre Heymans, François Carnonckel, François Cuylen, Jérôme Galle, Antoine Vercruysen, Joseph van den Kerckhoven, David van den Heuvel, François Cools, Louis de Meyere, Jean-Baptiste Breydel, Gaspard De Cantelbeeck, Jean-François et Jacques Blondeau.

Quellin épousa, à Perck, le 13 octobre 1662, Cornélie Teniers, fille du peintre David Teniers. Celle-ci mourut le 9 décembre 1706. Ils habitaient alors longue rue Neuve, dans la maison qui portait pour enseigne *de Meerminne.* Dans l'entretemps Quellin s'était rendu en Autriche, et en 1681, se trouvant à Vienne, il sollicita, vainement du reste, une des places de peintre de la Cour, vacantes par suite du décès des peintres van Hoy et Chateau. Dans ses vieux jours, Quellin se retira à Malines, chez sa fille, où il mourut, dit-on, le 11 mars 1715.

Il peignit surtout des natures mortes et des scènes bibliques. Le musée d'Anvers possède de nombreuses toiles de ce maître, notamment les *Martyrs de Gorcum,* sujet trois fois représenté ; le portrait de l'évêque *Aubert van den Eede, St-Bernard reçevant l'habit religieux,* le *Christ chez Simon le Pharisien,* le *Martyre de Ste-Agathe,* la *Nativité,* le *Miracle de St-Hugues.* A l'Académie royale des Beaux-Arts, on conserve son énorme toile consacrée au *Miracle de la piscine de Betsaïde.* Ailleurs, à Anvers on retrouve encore, aux Capucins et à l'église St-Jacques une *Adoration des Bergers* ; dans cette dernière église la *Vierge au pied de la Croix ;* à St-Paul, le *Christ chez les disciples d'Emaüs ;* le même sujet à St-André. L'église d'Hoboken possède une *Vierge avec l'enfant Jésus.* A Malines, il existe de nombreuses toiles de ce maître, notamment à St-Rombaut, une *Adoration des Bergers ;* à SS. Pierre-et-Paul, des *Episodes de la vie de St-François-Xavier ;* à Notre-Dame au-delà de la Dyle, une *Dernière Cène ;* au Béguinage, *St-Charles-Borromée consolant les pestiférés de Milan, etc.*

Jean-Erasm Quellin, zoon van den schilder Erasm Quellin en van Catharina de Hemelaer, werd den 1n December te Antwerpen ge-

boren. Hij ontving de eerste kunstlessen in het werkhuis zijns vaders, en werd ten jare 1660 in de St-Lucasgilde opgeschreven. Hij had ook, in zijne jeugd, eene reis naar Italië gedaan.

Zijn kunsttalent werd door zijne tijdgenooten hoog gewaardeerd, en er lieten zich een aanzienlijk getal leerlingen in zijn werkhuis aannemen. Melden wij onder hen : Simon de Marets, Jan-Karel van Eyck, Willem Draeger, Christoffel Ponsel, Jacob de Play, Pieter Heymans, Frans Carnonckel, Frans Cuylen, Jeroom Galle, Antoon Vercruysen, Jozef van den Kerckhoven, David van den Heuvel, Frans Cools, Lodewijk de Meyere, Jan-Baptist Breydel, Gaspar De Cantelbeek, Jan-Frans en Jacob Blondeau.

Quellin trad den 13n October 1661 te Perck in den echt met Cornelia Teniers, dochter van den schilder David Teniers. Zijne vrouw overleed den 9n December 1706 ; de echtelingen woonden alsdan in de Lange Nieuwstraat, in het huis *de Meerminne*. Quellin had intusschen Oostenrijk bezocht en, in 1681, zich te Weenen bevindende, wende hij, te vergeefs echter, pogingen aan om eene der plaatsen van hofschilder te bekomen, opengevallen door het overlijden der schilders van Hoy en Chateau. In zijne oude dagen ging Quellin bij zijne dochter te Mechelen wonen, en stierf er, naar men zegt, den 11n Maart 1715.

Hij schilderde vooral stillevens en bijbeltooneelen. Het Antwerpsch Museum bezit talrijke doeken van dezen meester, namelijk : de *Martelaars van Gorcum*, onderwerp tot driemaal toe gepenseeld ; het portret van den bisschop *Aubertus van den Eede, St-Bernerdus die het kleed zijner Orde ontvangt, Christus bij Simon den Farizeër*, de *Marteldood van Ste-Agatha, Christus' Geboorte, St-Hugo's Mirakel*. In de Koninklijke Academie der Schoone Kunsten bewaart men zijn overgroot doek : *Mirakel van het Bad van Betsaïda*. Elders nog te Antwerpen vinden wij van dezen meester : in de Kapucinersen- en in de St-Jacobskerk : eene *Aanbidding der Herders ;* in deze laatste kerk bewaart men ook eene *Heilige Maagd aan den voet van het Kruis ;* in St-Pauluskerk : *Christus bij de Dicipelen van Emmaüs ;* in St-Andrieskerk : hetzelfde onderwerp. De kerk van Hoboken bezit eene *Moeder Gods met het Kindeken Jezus*. Te Mechelen bestaan er ook nog talrijke schilderijen van Quellin, namelijk in St-Romboutskerk : eene *Aanbidding der Herders ;* in de St-Petrus-en-Pauluskerk : *Episoden uit het leven van St-Franciscus-Xaverius ;* in de kerk van O.-L.-Vrouw op de Dijle : het *Laatste Avondmaal*, en in het Begijnhof : *St-Carolus-Borromeus, de Pestzieken van Milaan vertroostende*.

(6) *Adrien Speeck* ou *Speecq*, épousa Thérèse Ugalda et mourut le 16 mars 1704. Sa femme lui survécut jusqu'au 17 janvier 1723.

Adriaan Speeck ot *Speecq*, verbond zich in den echt met Theresia Ugalda en stierf den 16n Maart 1704. Zijne vrouw overleefde hem tot op 17n Januari 1723.

(7) *Jean van der Willigen*, fils de Jean van der Willigen et de Gertrude Peeters, naquit à Berg-op-Zoom. Jeune encore il vint s'établir à Anvers où il acquit le droit de bourgeoisie le 17 novembre 1662. Il fut élève de son frère, le peintre Pierre van der Willigen, et entra, en 1661, dans la gilde St-Luc. Il mourut à Anvers le 25 décembre 1693 et fut enterré dans la cathédrale.

Jan van der Willigen, zoon van Jan van der Willigen en van Geertruida Peeters, werd te Bergen-op-Zoom geboren. Hij kwam zich, nog jong zijnde, te Antwerpen vestigen, waar hij den 17n November 1662 het poorterschap verwiert.

Hij ging in de leer bij zijnen broeder, den schilder Pieter van der Willigen, en trad ten jare 1661 in de St-Lucasgilde. Hij stierf den 25n December 1693 en werd in de hoofdkerk begraven.

(8) *Jean Geulinckx*, peintre, élève de Jacques Jordaens, entra comme apprenti en 1646 dans la gilde St-Luc et devint franc-maître en 1657. Les registres de la gilde témoignent qu'en 1658 il paya le droit requis pour le décès de sa femme. Plus tard on perd sa trace ; notre manuscrit affirme qu'il s'expatria et s'établit en Espagne.

Jan Geulinckx, schilder, leerling van Jacob Jordaens, trad ten jare 1646 als leerjongen in de St-Lucasgilde en werd in 1657 als vrijmeester aanvaard. De registers der gilde stippen aan dat hij in 1658 de doodschuld zijner vrouw betaalde. Later verliest men zijn spoor ; in ons handschrift vinden wij vermeld dat hij zijn vaderland verliet en zich in Spanje vestigde.

(9) *François Sammels.* Lors de sa réception, il fit don à la gilde, à titre gracieux, d'une somme de 150 florins. C'est sans doute le même personnage dont le monument funéraire fut placé dans le couvent des récollets à Anvers. On y lisait qu'il mourut le 11 juillet 1685 et qu'il était fils de Henri Sammels et de Marguerite van Braeckel.

Frans Sammels. Ter gelegegenheid zijner aanneming in de St-Lucasgilde schonk hij haar eene vrijwillige intreegift van 150 gulden.

Het is waarschijnlijk hetzelfde personnage wiens grafteeken in het Minderbroederskloostcr te Antwerpen geplaatst werd. Men las erop dat hij den 11n Juli 1685 overleed, en dat hij zoon was van Hendrik Sammels en van Margareta van Braeckel.

(10) *Jean Librechts,* fut maître de chapelle du St-Sacrement dans la cathédrale ; il mourut le 4 novembre 1700, ayant été marié avec Marie-Anne van Mugghenhoven, qui le suivit dans la tombe le 30 janvier 1704.

Jan Librechts was kapelheer der Venerabelkapel in de hoofdkerk. Hij stierf den 4^n^ November 1700 en was getrouwd geweest met Anna-Maria van Mugghenhoven, die hem den 30^n^ Januari 1704 in het graf volgde.

(11) *Ferdinand De Koninck,* capitaine de la garde bourgeoise.

Ferdinand De Koninck, kapitein der burgerwacht.

(12) *Jean Cantyser,* mourut en 1661, l'année même de sa réception.

Jan Cantyser, stierf in 1661, het jaar zelf zijner aanneming als liefhebber.

HEERE HENRICUS VAN HALMALE (1)
Choor deken, geestelycken hooftman. A° 1662

(1) *Henri van Halmale,* qui fut choisi comme chef-homme des *Violieren* en 1662, était fils de Henri van Halmale, chevalier et bourgmestre d'Anvers et de Catherine de Altuna. Il naquit à Anvers le 21 février 1625. Après avoir fait ses études à l'université de Louvain de la façon la plus brillante, ayant été proclamé *primus* de sa promotion, il obtint le grade de licencié en droits civil et canon. Entré dans les ordres, il bénéficia d'une prébende de chanoine dans la cathédrale d'Anvers, devint dans la suite official du diocèse, et en 1658 doyen du chapitre. En 1672 il fut élu évêque d'Ypres ; il mourut dans sa ville épiscopale le 19 avril 1676 et fut enterré dans la cathédrale de St-Martin.

Hendrik van Halmale, die tot hoofdman der *Violieren* gekozen werd in 1622, was zoon van Hendrik van Halmale, Ridder en Burgemeester van Antwerpen, en van Catharina van Altuna. Hij werd den 21n Februari 1625 te Antwerpen geboren. Na zijne studiën aan de Hoogeschool van Leuven op de schitterendste wijze geëindigd te hebben, daar hij als *primus* in zijn laatste examen uitgeroepen werd, bekwam hij den graad van licenciaat in burgerlijk en canoniek recht. Hij trad in de orden en werd tot kanunnik benoemd bij de Antwerpsche hoofdkerk. Later werd hij Officiaal van het bisdom, en in 1658 Deken van het Kapittel. In 1672 werd hij tot Bisschop van Yperen verkozen. Hij stierf in zijne bisschoppelijke stad den 19n April 1676, en werd er in de kathedraal van St-Martinus begraven.

Als heer *Henricq van Halmale* was hooftman verheven,
Peeter Thys en *Gaspar Huybrechts* dekens mede,
heeft sich den Olyftack onder dees Camer begeven,
om met prins *Maximin Gerardi* te syn in vrede.

HEERE MAXIMINUS GERARDI (1)
Secretarius, hooftprince. A° 1662

(1) *Maximin Gerardi.* Voir page 271.

Maximinus Gerardi. Zie aanteekeningen op bladzijde 271.

In desen jaere heeft men op de feeste van den deken *Henricus Peris* gespeelt de tweede commedie naer den boosen nyt (oorsaecke van alle twisten ende tweedrachten) heeft dese florisante confrerie niet langer konnen in ruste laeten, en de om de selve te beletten en te niet te doen, is door de gulde van den jongen voetboge gecosen tot guldebroeder eenen van de liefhebbers van de Blomme genaemt *Joannes Geulinckx;* de dekens van Ste Lucas gulde om hunne privilegien te mainteneren hebben dese dekens van de vschreven gulde te hove beroepen, de welcke gevoeght met de vyf andere gulden syn gecomen in een swaer proces, soo dat men door dese groote onkosten van proceduren de commedien, die tot recreatie van de gemeente ten laste van dese Camer hadde voorgenomen iaerlyckx te onderhouden, heeft geweest achter te laeten, totter tyt dat den Almogenden gelieve de selve wederom door syne Aensiende Genade in ruste te stellen. (1)

(1) En cette année, 1662, lors de la fête de St-Luc, grâce à la coopération des membres de la gilde de l'*Olyftack*, une représentation de comédie fut organisée avec un tel succès, que les autres sociétés bourgeoises de la ville en conçurent un vif dépit. Elles résolurent de susciter des difficultés aux confrères de St-Luc. L'*Olyftack*, avant sa réunion avec la gilde St-Luc, avait joui du privilège de l'exemption de tout service actif dans les diverses gildes armées de la ville. Ce privilège, elle l'avait conservé après la réunion, et ses membres continuaient à profiter de cette faveur. Ce fut en cette année, que le jeune serment de l'arbalète, choisit pour compléter ses cadres, en l'astreignant au service actif de la gilde, un des membres de l'*Olyftack* qui avait nom Jean Geulinckx. La gilde St-Luc protesta immédiatement, invoquant ses anciens privilèges. Les arbalétriers ne voulant pas céder, St-Luc leur intenta un procès devant le Conseil de Brabant. Ce fut alors que les cinq autres gildes armées de la ville, notamment les escrimeurs, les arquebusiers, les vieux et les jeunes archers, et les vieux arbalétriers se solidarisèrent avec leurs confrères et soutinrent leurs prétentions. Ce devenait donc une question de principe, et la gilde St-Luc dut se défendre contre les six gildes armées coalisées.

Celles-ci prétendaient que les membres de l'*Olyftack* avaient en effet joui du privilège de l'exemption dont il se réclamaient, mais qu'en 1551, l'empereur Charles-Quint, dans le but de fournir à la ville d'Anvers, la propriété d'un terrain pour l'érection de la halle aux tapisseries, avait réclamé aux gildes armées, alors existantes, la cession d'une partie des jardins qu'elles possédaient derrière l'hôpital Ste-Elisabeth. En échange de cette propriété, l'empereur avait accordé à ces mêmes gildes le droit, lorsque le nombre de leurs membres serait devenu insuffisant pour assurer le service de la ville, de pouvoir s'adjoindre comme membres, d'autres bourgeois de la ville, et dans ce cas personne ne pourrait refuser cette charge.

A cette prétention, la gilde St-Luc répondit, que l'octroi de Charles-Quint était réel, mais qu'en 1552, les gildes armées furent dissoutes et leurs membres relevés de leur serment, qu'une réorganisation complète de ces gildes eut lieu peu après, à la suite de laquelle leurs cadres furent augmentés, ce qui leur permettait d'assurer le service de la garde sans devoir recourir à la nomination de membres étrangers. D'autre part, à la même époque, le privilège d'exemption de l'*Olyftack* fut confirmé, et depuis lors ses membres en jouirent sans la moindre contestation.

Le procès entamé en 1662 fut long et animé ; le jugement ne fut prononcé que le 2 juillet 1677. La gilde St-Luc obtint gain de cause ; la nomination de Geulinckx comme membre du jeune Serment de l'arbalète fut annulée.

Les frais de ce procès furent très élevés, et pour les couvrir, les ressources de la gilde St-Luc étant insuffisantes, tous les membres durent s'engager à rester solidairement responsables pour une part proportionnelle du déficit éventuel. Ce fut à cause de ces circonstances, que pendant les années subséquentes, les fêtes annuelles de la St-Luc ne furent plus célébrées.

Comme bien on pense, ces débats judiciaires avaient rendu fort peu amicales, les relations existant entre les membres de la gilde St-Luc et ceux des serments armés. Le magistrat intervint pour mettre fin à cette situation regrettable, et grâce aux démarches de Guillaume-Philippe de Herzelles, conseiller du Conseil de Brabant, de Florent van Berchem, bourgmestre d'Anvers et prévôt des deux Serments de l'arbalète, de Jean-Baptiste della Faille, bourgmestre de l'intérieur, prévôt des archers, de Jean-Baptiste Greyns, trésorier général de la ville, d'Antoine de Witte, échevin de la ville, un accord fut conclu le 4 août 1680. Les six Serments armés furent autorisés, en cas de nécessité absolue et lorsque leur personnel serait insuffisant, à choisir des membres supplémentaires, pris dans la bourgeoisie et même parmi les confrères de la gilde St-Luc. Mais ceux-ci jouiraient du privilège, tout en ne pouvant pas refuser cette charge, de s'exempter de toutes les obligations qu'elle comportait, moyennant une contribution annuelle ne pouvant pas dépasser 24 florins.

A ces conditions la paix fut conclue entre les diverses gildes, et il ne resta plus trace de ce long procès.

Dank aan de medewerking van de leden der Gilde van den *Olyftak* bekwam de tooneelvertooning, in dit jaar 1662, ter gelegenheid van het St-Lucasfeest ingericht, zooveel bijval dat de andere burgermaatschappijen der stad er diep afgunstig over werden. Zij besloten derhalve alle mogelijke moeilijkheden te berokkenen aan de medebroeders van St-Lucas.

De *Olyftak* was, vóór zijne versmelting met de St-Lucasgilde, van allen werkelijken dienst in de onderscheidene Gewapende Gilden der stad, door bijzonder voorrecht, steeds vrijgesteld geweest. Dit voorrecht had hij na de vereeniging behouden, en zijne leden bleven voortdurend die gunst genieten.

Het was in ditzelfde jaar dat de Jonge Voetboog een lid van den *Olyftak,* met name Jan Geulinckx, uitkoos om zijne kaders aan te vullen en hem tot den werkelijken dienst der wacht verplichtte. De St-Lucasgilde teekende onmiddellijk verzet aan en beriep zich op de oude voorrechten. Daar de Jonge Voetboogschutters echter niet wilden toegeven, moesten zij een proces inspannen bij den Grooten Raad van Braband.

Het was dan dat de vijf andere Gewapende Gilden der stad, namelijk de Schermers, de Kolveniers, de Oude en de Jonge Handboogschutters, en de Oude Voetboogschutters zich bij hunne medebroeders aansloten en hunne eischen ondersteunden. Het werd alzoo eene uiterst gewichtige zaak, en de St-Lucasgilde moest zich tegen de zes samengespannen gilden verdedigen.

Deze beweerden dat de leden van den *Olyftak* het vrijstellingsrecht, waarop zij zich beriepen, inderdaad genoten hadden, maar dat Keizer Karel, om aan de stad Antwerpen het eigendomsrecht te kunnen verleenen van eenen grond, voor het oprichten van een tappissierspand, aan de Gewapende Gilden van dien tijd den afstand gevergd had van een gedeelte der hovingen, welke zij achter het Ste-Elisabethgasthuis bezaten. In ruiling van dien eigendom had de Keizer aan diezelfde gilden het recht verleend zich andere burgers der stad als lid toe te voegen, indien het getal hunner leden onvoldoende zou worden om den wachtdienst der stad te verzekeren; en niemand mocht er, in dit geval, eene weigering inbrengen.

Op die bewering bracht de St-Lucasgilde in dat de vergunning van Karel V waarlijk bestaan had, maar dat de Gewapende Gilden in 1552 ontbonden werden en hunne leden van hunnen eed ontheven ; dat er eene algeheele herinrichting dierzelfde gilden kort daarop plaats had, en dat hunne kaders te dier gelegenheid vermeerderd werden, zoodat het hun niet meer noodig was tot het opnemen van vreemde leden hunnen toevlucht te moeten nemen om den wachtdienst der stad te verzekeren. Wat meer is, op ditzelfde tijdstip werd het vrijstellingsprivilege van den *Olyftak* bevestigd, en sindsdien genoten zijne leden dit voorrecht zonder de minste betwisting.

Het geding, in 1662 begonnen, was lang en hevig. De uitspraak had slechts den 2n Juli 1677 plaats. De St-Lucasgilde won het proces ; de benoeming van Geulinckx als lid van den Jongen Voetboog werd vernietigd.

De kosten van het geding liepen zeer hoog, en daar de inkomsten der St-Lucasgilde ontoereikend waren om deze te dekken, zoo moesten al de leden, bij hoofdelijke verbintenis, verantwoordelijk

blijven voor een evenredig gedeelte van het mogelijk tekort. Het was ter oorzake dier omstandigheden dat de jaarlijksche St-Lucasfeesten gedurende de naastvolgende jaren niet meer gevierd werden.

Zooals men wel denken kan, waren de betrekkingen tusschen de leden van St-Lucas en die der Gewapende, Gilden door die rechterlijke debatten, weinig vriendschappelijk geworden. De overheid bemoeide er zich eindelijk mede om een einde te stellen aan dien betreurenswaardigen toestand ; dank aan de pogingen van Willem-Filip de Herzelles, lid van den Souvereinen Raad van Braband, van Floris van Berchem, Burgemeester van Antwerpen en Hoofdman der twee Gilden van den Handboog, van Jan-Baptist della Faille, Binnen-Burgemeester en Hoofdman der Boogschutters, van Jan-Baptist Greyns, Algemeen tresorier der stad, en van Antoon de Witte, Schepen der stad, werd er den 4n Augustus 1680 een overeenkomst gesloten. De zes Gewapende Gilden werden gemachtigd om, in geval van volstrekte noodzakelijkheid en als hun ledental onvoldoende zou zijn, toegevoegde leden te kiezen onder de burgerij en zelfs onder de medebroeders der St-Lucasgilde. Maar deze laatsten, alhoewel zij dien post niet weigeren mochten, genoten het voorrecht zich van alle daaraan verbonden verplichtingen, mits eene jaarlijksche bijdrage die de 24 gulden niet overtreffen mocht, vrij te stellen.

Op die voorwaarden werd de vrede gesloten tusschen de verschillende Gilden, en er bleef alzoo geen enkel spoor van het lang en hevig geding bestaan.

HENRICUS PERIS, DEKEN, Aº 1662 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Cornelis de Nolet. (2)
Laureys Croes. (3)
Ferdinand Wils. (4)
Cornelis de Baillieur. (5)
Lucas de Potter. (6)

(1) *Henri Peris*. Voir page 276.

Hendrik Peris. Zie aanteekeningen op bladzijde 276.

(2) *Corneille De Nollet*, est renseigné en 1664 dans les registres de la gilde comme ayant quitté la ville.

Cornelis De Nollet staat, in 1664, in de registers der Gilde aangeteekend als hebbende de stad verlaten.

(3) *Laurent Croes* eut pour femme Catherine van Buecken qui mourut le 7 novembre 1669.

Laureys Croes was getrouwd met Catharina van Buecken, die den 7n November 1669 stierf.

(4) *Ferdinand Wils*, fils dè Jean Wils et de Barbe Granvelle, épousa Marie Catherine Clenaerts. Il mourut le 22 juin 1712 ; sa femme l'avait précédé dans la tombe le 17 septembre 1711.

Ferdinand Wils, zoon van Jan Wils en van Barbara Granvelle, trad in den echt met Maria-Catharina Clenaerts, die den 17n September 1711 overleed. Hij zelf stierf den 22n Juni 1712.

(5) *Corneille de Bailleur*. Pour la notice relative à cet artiste voir page 243.

Cornelis de Bailleur. Zie de aanteekeningen over dezen kunstenaar op bladzijde 243.

(6) *Luc de Potter*, imprimeur, libraire et relieur, apprit son métier chez l'imprimeur Jacques van Meurs, où il entra en apprentissage en 1650. Il fut admis comme élève dans la gilde St-Luc en 1655, et deux ans plus tard, comme franc-maître. Il mourut en 1681 ; son officine portait pour enseigne *de Witte Lelie*, et était située rue des Peignes.

Lucas de Potter, drukker, boekverkooper en boekbinder, leerde den stiel bij den drukker Jacob van Meurs, die hem in 1650 als leerjongen aannam. Ten jare 1655 werd hij in de St-Lucasgilde als leerling opgeschreven en twee jaar later als vrijmeester aanvaard. Hij stierf in 1681. Zijn boekwinkel, in de Kammenstraat gelegen, droeg als uithangbord : *de Witte Lelie*.

In dit jaer is door de heeren borgemeesteren en schepenen deser stat geordonneert aen de dekens dat sy souden aennemen de plaetse naer den oosten boven op de borse, om aldaer te bauwen hunne Camer ende de Coninclycke Academie alwaer den deken *Martinus Huybrechts* heeft gedaen de eerste maeltyt vanden feestdach van Ste Lucas. (1)

Artus Quellinus (2) heeft desen jaere de Camer vereert met t'marberen belt van het contrefeytsel van den *Marcquis Caressena* t'welck gestelt is tot memorie dat door syne intercessie syne coninclycke maiesteyt heeft geordonneert de acht groote vrybrieven tot onderhout van de Academie. (3)

L'année 1663 fut témoin d'un évènement excessivement important au point de vue de l'histoire artistique d'Anvers. Ce fut alors que fut créée l'Académie des Beaux-Arts. Celle-ci fut instituée en vertu d'un octroi du roi Philippe IV, signé à Madrid le 6 juillet 1663. Dans cette pièce le Souverain confirmait que :

« Sur la remonstrance faicte à Sa Majesté de la part de David Teniers et consorts, doyens et anciens de la confrairie de St-Luc en la ville d'Anvers, contenant, que pour cultiver et maintenir, les sciences de peinture, statuaire et perspective, et l'imprimerie des livres, ils auraient dessein d'ériger une Académie en la dite ville, semblable à celles de Rome et de Paris. »

Pour couvrir les frais devant résulter de la création de cette institution, le Roi accorda à la gilde St-Luc « de pouvoir affranchir par provision huict personnes des charges ordinaires bourgeoises, à condition néantmoins, que chacun des dictes huict personnes sera tenue de deservir la charge d'aumosnier, et aussy celle de quartenier, dite wyckmeestere ». C'est en vendant ces huit diplômes d'exemption, que la gilde se procura les ressources nécessaires pour l'érection de l'académie.

La création de la nouvelle école d'art fut approuvée par le magistrat de la ville d'Anvers, et celui-ci accorda à la gilde, par ordonnance du 9 octobre 1664, la jouissance de la partie orientale de la galerie située à l'étage de la Bourse de Commerce, afin d'y approprier les locaux nécessaires à l'enseignement de l'Académie et à la réunion de la gilde.

On se mit promptement à l'œuvre ; on érigea diverses salles, on les meubla et on les décora d'œuvres d'art. Les cours de l'Académie commencèrent le 26 octobre 1665.

Het jaar 1663 was getuige eener hoogst gewichtige gebeurtenis ten opzichte der kunstgeschiedenis van Antwerpen. Het was toen dat de Academie der Schoone Kunsten tot stand kwam. Zij werd gesticht door een vergunningsbrief van koning Filips II, den 6n Juli 1663 te Madrid geteekend. In dit stuk bevestigde de Vorst dat :

« Sur la remonstrance faicte à Sa Majesté de la part de David Teniers et consorts, doyens et anciens de la confrairie de St-Luc en la ville d'Anvers, contenant, que pour cultiver et maintenir, les sciences de peinture, statuaire et perspective, et l'imprimerie des

livres, ils auraient dessein d'ériger une Académie en la dite ville, semblable à celles de Rome et de Paris ».

Om de kosten, welke die inrichting na zich sleepen moest, te bestrijden, vergunde de Koning aan de St-Lucasgilde « de pouvoir affranchir par provision huict personnes des charges ordinaires bourgeoises, à condition néantmoins, que chacun des dictes huict personnes sera tenue de déservir la charge d'Aumosnier, et aussy celle de quartenier, dite Wyckmeestere ». Het is met den verkoop dier acht vrijbrieven dat de Gilde zich de noodige gelden verschafte voor het inrichten der Academie.

De stichting der nieuwe kunstschool werd goedgekeurd door het Magistraat der stad Antwerpen, en deze schonk aan de Gilde, bij besluit van 9n October 1664, het gebruik van het oostelijk gedeelte der galerij boven de Handelsbeurs, om er de noodige zalen in geschiktheid te brengen voor het onderwijs der Academie en voor de vergaderingen der Gilde.

Men stelde zich onmiddellijk aan het werk ; verscheidene zalen werden ingericht, bemeubeld en met kunstwerken versierd.

De lessen der Academie begonnen den 26n October 1665.

(1) *Martin Huybrechts,* peintre, qui remplit à deux reprises les fonctions de doyen de la gilde St-Luc, notamment pendant les exercices 1664-1665 et 1679-1680, était entré dans cette corporation artistique comme franc-maître en 1644. Il était également doyen de la gilde des escrimeurs. Il a laissé très peu de traces dans l'histoire artistique anversoise. On sait qu'il épousa Claire Hanaux, et qu'il mourut le 23 février 1689. Sa femme le suivit dans la tombe le 15 mars 1705.

Il s'était montré très généreux vis-à-vis de la gilde lui faisant don de 120 florins pour payer une année de location du local de réunion, et lui prêtant ensuite une somme de 300 florins pour parer aux premières dépenses occasionnées par l'installation nouvelle de l'Académie.

Marten Huybrechts, schilder, die tweemaal het ambt van Deken der St-Lucasgilde bekleedde, namelijk gedurende de gildejaren 1664-1665 en 1679-1680, was, ten jare 1644, in die kunstvereeniging als meester aanvaard geworden. Hij was eveneens Deken der Schermersgilde.

Er bestaan slechts weinig sporen van dezen meester in de kunstgeschiedenis van Antwerpen. Men weet dat hij in den echt trad met Clara Hanaux, en dat hij den 23n Februari 1689 overleed. Zijne vrouw stierf den 15n Maart 1705.

Hij had zich zeer edelmoedig getoond jegens de Gilde met haar 120 gulden te schenken, om een jaar huur te betalen voor hare vergaderzaal, en met haar vervolgens eene som van 300 gulden te leenen, ten einde de eerste kosten te kunnen bestrijden door het inrichten der nieuwe Academie veroorzaakt.

(2) *Artus Quellin*, fils d'Erasme Quellin et d'Elisabeth van Uden, naquit à Anvers et fut baptisé dans l'église Notre-Dame le 30 août 1619. Jeune encore, il partit pour l'Italie où il reçut les leçons du sculpteur François Duquesnoy. Revenu à Anvers, il fut reçu en 1640 comme franc-maître dans la gilde St-Luc.

Il épousa à Anvers, le 1 août 1640, Marguerite Verdussen qui mourut le 12 février 1668 ; lui-même décéda peu de temps après, le 23 août de la même année, et fut enterré dans le couvent des Récollets.

Il avait formé un grand nombre d'élèves ; parmi ceux-ci on connaît Jacques Janssens, Henri Quellin, Hubert Daep, Aurelien Gompart, Gabriel Grupello, Jean Bouttil, Gaspard van Steen, Lambert Lowies, Thierry Willekens, etc.

La réputation de son talent était si grande, qu'il fut appelé à Amsterdam, où il reçut le titre d'ingénieur et d'architecte de la ville ; il y exécuta les sculptures qui ornent aujourd'hui encore intérieurement et extérieurement l'hôtel de ville. Pendant son séjour en Hollande il reçut de nombreuses commandes, et sculpta notamment plusieurs bustes.

A Anvers il n'y avait pour ainsi dire pas d'église paroissiale ou conventuelle qui ne possèdat quelqu'œuvre due à son ciseau ; plusieurs de celles-ci existent encore. Il sculpta pour le Béguinage, la porte de la sacristie ; pour l'abbaye St-Michel, les bas-reliefs de l'autel du St-Sacrement ; pour les Carmes, l'autel de Notre-Dame du Scapulaire ; pour les Jésuites, diverses statues ; pour les Dominicains, un groupe de la Ste-Famille ; pour l'église St-Jacques, le maître-autel, en collaboration avec Louis Willemsens, le banc de communion, les stalles, diverses statues ; pour l'église St-Georges, la chaire ; pour Ste-Walburge et St-André, des statues de saints ; pour la cathédrale, des bas-reliefs aux autels de la Vierge et de St-Antoine, une pieta, des motifs pour diverses épitaphes, plusieurs statues, etc.

Lors de l'entrée du Cardinal-Infant en 1635, il sculpta les douze grandes statues représentant les effigies impériales, qui furent placées sur l'arc-de-triomphe de la place de Meir.

Le groupe encadrant la marque de Plantin, au-dessus de la porte de l'imprimerie, est son œuvre, ainsi que le buste du marquis de Caracena, qu'il exécuta pour le local de la gilde St-Luc, et qui est conservé aujourd'hui au musée d'Anvers. Dans les mêmes collections se retrouvent encore deux pièces de ce maître : un groupe e

marbre représentant la Charité Romaine, et une statue en bois de St-Sébastien.

Artus Quellin, zoon van Erasm Quellin en van Elisabeth van Uden, kwam te Antwerpen ter wereld en werd den 30n Augustus 1619 in de O.-L.-Vrouwekerk ten doop geheven. Hij vertrok nog jong naar Italië, waar hij de lessen ontving van den beeldhouwer Frans Duquesnoy. Te Antwerpen teruggekeerd werd hij er, in 1640, als vrijmeester in de St-Lucasgilde ontvangen.

Den 1n Augustus 1640 trad hij in het huwelijk met Margareta Verdussen, die den 12n Februari 1668 overleed. Hij zelf stierf kort daarop, den 23n Augustus van hetzelfde jaar, en werd in het Minderbroederklooster ter aarde besteld.

Hij had een groot getal leerlingen in de kunst opgeleid; onder hen kent men Jacob Janssens, Hendrik Quellin, Huibrecht Daep, Aureliaan Gompart, Gabriël Grupello, Jan Bouttil, Gaspar van Steen, Lambert Lowies, Dirk Willekens, enz.

Weldra genoot hij zooveel naam en faam dat hij naar Amsterdam geroepen werd, waar hij den titel bekwam van ingenier en bouwmeester der stad. Hij beitelde er het kunstig beeldwerk hetwelk, ten huidigen dage nog, het stadhuis van binnen en van buiten versiert. Gedurende zijn verblijf in Holland kreeg hij talrijke bestellingen en vervaardigde er namelijk verscheidene borstbeelden.

Te Antwerpen was er om zoo te zeggen geen enkele parochie- of kloosterkerk, die niet het een of ander door hem gebeiteld werk bezat. Ettelijke dezer werken bestaan thans nog. Voor het Beggijnhof vervaardigde hij de deur der sacristie; voor de St-Michielsabdij, het barleefwerk van het H. Sacramentsaltaar; voor de Karmelieter monniken, het altaar van O.-L.-Vrouw van den Schapulier; voor de Jezuiëten, verschillende beelden; voor de Predikheeren, eene groep der H. Familie; voor de St-Jacobskerk, het hoogaltaar (met de medewerking van Lodewijk Willemsens), de kommuniebank, het koorgestoelte, allerlei beelden; voor de St-Joriskerk, den predikstoel; voor Ste-Walburgis- en voor St-Andrieskerk, verscheidene heiligenbeelden; voor de kathedraal, barleefwerk voor de altaars van O.-L.-Vrouw en van den H. Antonius, eene pieta, motieven voor verschillende grafteekens, onderscheidene beelden, enz.

Voor de intrede van den Prins-Kardinaal in 1635 werkte hij twaalf groote beelden af, die op den zegeboog der Meir geplaatst werden, en de keizerlijke beeltenissen voorstelden.

De groep rond het zinnebeeldig merkteeken van Plantin, boven de deur der drukkerij, is zijn werk, evenals het borstbeeld van den markies de Caracena, gebeiteld voor het lokaal der St-Lucasgilde, en dat thans in het Antwerpsch Museum bewaard wordt. In diezelfde verzameling bevinden er zich nog twee zijner kunststukken : eene marmeren groep die de Roomsche liefdadigheid verbeeldt, alsmede een in hout gesneden beeld van den H. Sebastiaan.

(3) *Louis de Benavides, marquis de Caracena.* Don Luis de Benavides Carillo y Toledo, marquis de Fromista et de Caracena, comte de Pinto, était fils de don Juan de Benavides et de doña Ana de Carillo y Toledo, marquise de Caracena. D'abord gouverneur de Milan, il fut, en 1656, nommé par Philippe IV, aux mêmes fonctions dans les Pays-Bas. Il avait antérieurement déjà servi comme général dans l'armée espagnole qui occupait les provinces belges. Après le départ de don Juan d'Autriche, en 1658, il fut investi de la charge de gouverneur-général. C'est en cette qualité qu'il dut reprimer, au mois d'octobre, l'émeute qui avait éclatée à Anvers à cause du privilège du service des postes.

Caracena resta dans les Pays-Bas jusqu'en 1664 ; il fut alors chargé du commandement de l'armée d'Estramadure, lors de la guerre contre le Portugal. Il mourut à Madrid le 6 janvier 1668, peu de temps après avoir été nommé président du Conseil suprême de Flandre.

Il avait été marié avec Catherine Ponce de Leon, fille du duc d'Arcos.

Les artistes anversois n'eurent qu'à se louer de la protection qu'il leur accorda, car ce fut en partie, grâce à son entremise, que la gilde St-Luc obtint du roi le généreux subside qui lui permit de subvenir aux frais d'érection de l'Académie des Beaux-Arts. Pour témoigner sa reconnaissance, elle fit exécuter par Artus Quellin le buste en marbre du gouverneur-général, et le plaça dans la salle de réunion des confrères. Cette œuvre d'art existe encore et se trouve actuellement déposée au musée de peinture d'Anvers. Sur le socle, l'inscription suivante, rappelle le souvenir de ces faits :

Illmo et excmo dno
Do Ludovico de Benavide
Carillo et Toledo etc.
marchioni Caracenæ etc.
quod artis pictoriæ Academiam
Philippi IIII
regis catholici
munificentia stabiliri curavit
pictorum decani
in gratiam æternamque
memoriam
hanc statuam posuerunt
1664.

Lodewijk de Benavides, markies de Caracena. Don Luis de Benavides Carillo y Toledo, markies de Fromista en de Caracena, graaf de Pinto, was zoon van don Juan de Benavides en van doña Ana de Carillo y Toledo, markiezen de Caracena.

Hij was gouverneur van Milaan, toen hij in 1656, door Filip IV, tot Landvoogd der Nederlanden benoemd werd. Vroeger had hij reeds dienst gedaan als generaal in het Spaansche leger, hetwelk de belgische provinciën bezette. Na het vertrek van don Juan van Oostenrijk, in 1658, werd hij met het ambt van Algemeenen Landvoogd bekleed. Het is in die hoedanigheid dat hij in de maand October het oproer dempen moest, te Antwerpen ter oorzake van het privilege van den postdienst losgebroken.

Caracena bleef tot in 1664 in de Nederlanden ; hij werd alsdan, bij het uitbreken van den oorlog met Portugal, bekleed met het bevelhebberschap over het leger van Estramadura.

Hij stierf te Madrid den 6n Januari 1668. Kort vóór zijnen dood was hij tot Voorzitter benoemd geworden van den Hoogen Raad van Vlaanderen.

Hij had zich in den echt verbonden met Catharina Ponce de Leon, dochter van den graaf d'Arcos.

De Antwerpsche kunstenaars mochten zich verheugen over de bescherming die hij hun steeds verleende, want het was grootendeels aan zijne tusschenkomst te danken dat de St-Lucasgilde van den koning de milde toelage bekwam, die haar toeliet de kosten van het inrichten der Academie van Schoone Kunsten te bestrijden.

Om hare erkentenis te betoonen deed zij, door Artus Quellin, het borstbeeld van den Algemeenen Landvoogd in marmer beitelen, en plaatste het in hare vergaderzaal. Dit kunststuk bestaat thans nog, en bevindt zich in het Antwerpsch Museum van Schilderkunst. Op het voetstuk leest men het volgende herinneringsopschrift :

Illmo et excmo dno
Do Ludovico de Benavide
Carillo et Toledo etc.
marchioni Caracenæ etc.
quod artis pictoriæ Academiam
Philippi IIII
regis catholici
munificentia stabiliri curavit
pictorum decani
in gratiam æternamque
memoriam
hanc statuam posuerunt
1664.

MARTINUS HUYBRECHTS, DEKEN
A° 1663 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Andreas Everaets. (1)
Peeter Oudaert. (3)
Joan Bapta de Wael. (4)
Peeter van Heurck. (5)
Richard Collin. (6)
Sebastiaen Cockx.
Thomas Courtouys. (7)

(1) *Martin Huybrechts.* Voir ci-devant, page 313.

Marten Huybrechts. Zie nota op bladzijde 313.

(2) *André Everaerts,* épousa Gertrude Guiot, fille de Jean Guiot et de Catherine Michiels.

Andreas Everaerts trad in den echt met Geertruida Guiot, dochter van Jan Guiot en van Catharina Michiels.

(3) *Pierre Oudaert* ou *Oudart*, négociant, mourut à Anvers le 24 novembre 1698, étant veuf de Jeanne-Marie Melyn qui était décédée à Louvain le 15 septembre 1681.

Pieter Oudaert of *Oudart*, koopman, stierf te Antwerpen den 24n November 1698. Zijne vrouw, Joanna-Maria Melyn, was den 15n September 1681 te Leuven overleden.

(4) *Jean-Baptiste de Wael,* fils de Corneille de Wael et de sa seconde femme, Anne van den Driessche, naquit à Anvers le 25 juillet 1632 ; il épousa Marie van Pruyssen, dont il n'eut pas d'enfants.

Jan-Baptist de Wael, zoon van Cornelis de Wael en van diens vrouw, Anna van den Driessche, werd den 25n Juli 1632 te Antwerpen geboren. Hij trad in het huwelijk met Maria van Pruyssen, maar er sproten geene kinderen uit dien echt.

(5) *Pierre van Heurck*, fut maître de la chapelle du St-Sacrement à la cathédrale. Il était fils de Jean van Heurck et de Dymphne van Standonck. Il se maria deux fois. En secondes noces il avait épousé Jeanne-Thérèse van den Sanden qui vécut jusqu'au 10 janvier 1709. Lui-même était décédé le 20 novembre 1699.

Pieter van Heurck was kapelheer van de Venerabelkapel in de hoofdkerk. Hij was zoon van Jan van Heurck en van Dymphna van Standonck. Hij trad tweemaal in den echt ; in tweede huwelijk verbond hij zich met Joanna-Theresia van den Sanden, die den 10n Januari 1709 overleed. Hij zelf was den 20n November 1699 gestorven.

(6) *Richard Collin* ou *Colin*, naquit à Luxembourg en 1627. Dans sa jeunesse il voyagea en Italie où il travailla sous la direction de Joachim Sandrart, puis il vint s'établir à Anvers ; il y fut reçu en 1650 comme franc-maître dans la gilde St-Luc. Il était graveur sur cuivre, et il enseigna cet art à divers élèves, parmi lesquels on peut citer Henri Cause, Jean Gregori, Guillaume De Huldert, François Prost. Le 5 décembre 1678 il fut nommé, par Charles II, calcographe royal et dût aller s'établir à Bruxelles.

On lui doit le portrait du gouverneur-général, marquis Castanaga qu'il grava en 1687. Il exécuta aussi le titre illustré de l'ouvrage de Jean Meyssens : *Les portraits de tous les Souverains, princes et ducs de Brabant.*

On possède de plus de cet artiste au moins une centaine de planches, parmi lesquelles il faut citer surtout les portraits qu'on retrouve dans le *Gulden Cabinet* de Corneille De Bie, dans les *Saints du Mont Carmel*, dans les *Monuments Sépulcraux*, dans l'*Histoire ecclésiastique* de Husart. Il grava aussi des planches pour le *Notitia marchionatus Sacri Romani Imperii*, du baron Le Roy, et pour d'autres ouvrages.

Collin s'occupait activement aussi de géographie et de cosmographie, et dans ces sciences il acquit une réputation enviable. On ignore la date de sa mort qui doit avoir eu lieu en 1697, ou peu après.

Rijkert Collin of *Colin* kwam te Luxemburg in 1627 ter wereld. In zijne jeugd deed hij eene reis naar Italië, waar hij onder de leiding werkte van Joachim Sandrart ; daarna kwam hij zich te Antwerpen vestigen en werd er ten jare 1650 als vrijmeester in de St-Lucasgilde aanvaard. Hij was een gewaardeerd plaatsnijder en leidde verscheidene leerlingen in de kunst op. Onder hen kan men Hendrik Cause melden, Jan Gregori, Willem De Huldert, Frans Prost. Den 5n December 1678 werd hij door Karel II tot koninklijken plaatdrukker benoemd en moest zich te Brussel gaan vestigen.

Men heeft aan zijne graveerstift het portret te danken van den Algemeenen Landvoogd markies Castanaga. Hij graveerde ook den geillustreerden titel van het werk van Jan Meyssens : *De portretten van al de Vorsten, prinsen en hertogen van Braband.*

Daarenboven bezit men van dezen kunstenaar minstens een honderdtal platen, waaronder men vooral de portretten dient aan te stippen welke zich in het *Gulden Cabinet* van Cornelis De Bie bevinden, in *Les Saints du mont Carmel*, in de *Monuments Sepulcraux*, in de

Histoire ecclésiastique van Husart. Hij leverde ook platen voor de *Notitia marchionatus Sacri Romani Imperii,* van baron Le Roy, en voor andere werken.

Collin hield zich ook veel bezig met aardrijkskunde en wereldbeschrijving, en hij verwierf een grooten naam.

Men kent den datum van zijn overlijden niet, maar naar alle gissing stierf hij in 1697 of kort daarna.

---

(7) *Thomas Courtoys* ou *Courtois,* fils de Jean Courtois et de Marie Taedts, se maria avec Marie Locquet.

Thomas Courtoys of *Coartois,* zoon van Jan Courtois en van Maria Taedts, trad in den echt met Maria Locquet.

GONZALES COQUES, DEKEN
A° 1664 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Joannes Paulo vander Goes. (2)
Theodorus Boyermans. (3)

(1) *Gonzales Coques*, doyen en 1664. Pour plus amples détails, voir ci-devant, page 292.

Gonzales Coques, Deken in 1664.
Zie biographische bijzonderheden op bladzijde 292.

(2) *Jean-Paul van der Goes*, fils d'Henri van der Goes, épousa Madeleine de Coninck. Il appartenait à une famille qui s'enrichit dans le commerce des tapisseries et dont plusieurs membres prouvèrent leurs goûts artistiques en réunissant des œuvres d'art.

Jan-Paul van der Goes, zoon van Hendrik van der Goes, verbond zich in den echt met Magdalena de Coninck. Hij behoorde tot eene familie die fortuin gemaakt had in den tapisseriehandel, en waarvan verscheidene leden blijken gaven van hoogeren kunstsmaak met allerhande kunstwerken bijeen te verzamelen.

(3) *Théodore Boyermans,* ou mieux *Boeyermans*, était fils de Jean Boeyermans et de Agnès Leermans. Il naquit à Anvers le 10 novembre 1620. Il fit en Hollande des études scientifiques et acquit le grade de licencié ; c'est sans doute dans le même pays, dont son père était originaire, qu'il fit son apprentissage comme peintre. En 1654 il fut reçu comme maître dans la gilde St-Luc et mourut en 1678. Il ne se maria jamais, et c'est grâce à cette circonstance qu'on le retrouve dans la Sodalité des célibataires, remplissant successivement les fonctions de consulteur, de trésorier, d'assistant et de préfet.

Il s'adonna principalement à la peinture religieuse et exécuta aussi des compositions symboliques. En 1670, il peignit pour les deux autels, placés sous le jubé de l'église St-Jacques à Anvers, deux toiles représentant l'*Ascencion* et l'*Assomption ;* cette dernière existe encore. On retrouve également de ses œuvres à Malines, à Gand, à Bruges et dans des musées étrangers.

Au Musée d'Anvers, on conserve de cet artiste une *Tête de femme*, la *Piscine de Betsaïde*, la *Visite*, l'*Ambassadeur*, et une composition allégorique : *Anvers, mère nourricière des peintres.* Cette dernière œuvre provient de l'ancien local de la gilde St-Luc. L'artiste l'offrit à la gilde en même temps que d'autres peintures décoratives qui furent placées dans la voûte de la grande salle, depuis l'entrée jusqu'à l'emplacement occupé par les toiles de Jordaens. Pour le remercier, la gilde lui offrit en 1667, une coupe en orfévrerie qu'elle paya 50 pattacons et qu'elle lui remit en même temps qu'une pièce de poésie de circonstance, qui se trouve reproduite ci-après, page 339. Boeyermans exécuta encore les figures d'une toile qui fut offerte en 1666 à la gilde par un peintre amateur, Théodore van Delen, bourgmestre d'Armuyden.

Theodoor Boyermans of liever *Boeyermans*, was zoon van Jan Boeyermans en van Agnes Leermans. Hij werd den 10n November 1620 te Antwerpen geboren. Hij deed wetenschappelijke studiën in Holland en verwierf er den titel van licenciaat. Het is naar alle waarschijnlijkheid in dit zelfde land — waaruit zijn vader herkomstig was, — dat hij zijne kunstopleiding genoot en het penseel leerde hanteeren. Ten jare 1654 werd hij in de St-Lucasgilde als vrijmeester aanvaard.

Hij overleed in 1678. Hij bleef ongetrouwd, en het is aan die omstandigheid te danken dat men hem aantreft in de Sodaliteit der

bejaarde jongmans, opvolgentlijk als consultor, als tresorier, als assistent en als prefect.

Hij schilderde meestal godsdienstige tafereelen, alhoewel hij ook zinnebeeldige samenstellingen penseelde. In 1670 maalde hij, voor de twee altaars onder het okzaal der St-Jacobskerk te Antwerpen, de *Hemelvaart van Christus* en de *Hemelvaart van Maria*, welke laatste nog bestaat. Men treft ook nog werken van dezen meester aan te Mechelen, te Gent, te Brugge en in buitenlandsche kunstverzamelingen.

In het Museum hier te Antwerpen bewaart men van hem het *Portret eener Dame*, *De Bron van Bethesda*, *Het Bezoek*, *De Gezant*, alsook eene zinnebeeldige samenstelling: *Antwerpen*, *Voedstermoeder der Schilders*. Dit laatste werk komt voort uit het oud lokaal der St-Lucasgilde. De kunstenaar schonk het aan de gilde terzelfdertijd met andere allegorische schilderingen om het plafond der groote zaal te versieren, van af den ingang tot aan de plaats ingenomen door de doeken van Jordaens. Ten blijke van oprechten dank vereerde de gilde hem in 1667 met een verguld-zilveren beker, welken zij 50 patakons betaalde. Tevens overhandigde zij hem een gelegenheidsgedicht hetwelk men hierna, op bladzijde 339 zal overgedrukt vinden.

Boeyermans penseelde ook de figuren op het doek dat in 1666 aan de gilde werd geschonken door een schilder-liefhebber, Theodoor van Delen, burgemeester van Armuyden.

Den heere *Jacques Jordaens* heeft desen jaere de Camer vereert met de stucken tot het welfsel, beginnende van het tonneel tot by het werck vanden heere *Theodor Boeyermans* ende tot danckbaerheyt heeft de Camer aen hem geschoncken eene silvere lampette met eene silvere lampetschotele en Poesis dese versen :

Poësis sucht vernoecht, sy sucht om t'en vermogen
van haer weldoenders oeck te loonen na waerdy :
vernoecht om dat niet al haer vrinden syn ontvlogen,
die haer met scilder-const soo heerlyck comen by.

Die haer met stom gespreeck seer godlyck heeft verheven
op t'welfssel van de bors gelyck als in een kerck,
tot haerder eer gesticht, van magistraet gegeven :
alwaer pictura hout den in ganck van het werck.

Die waerde vrint, aen wien sy wettich is verbonden,
die maeckt haer schaem-root door syn vergroote gonst.
Sy schelt haer rymers luy, en vaddich door de sonden
van veel ondanckbaerheit en weynicheit van const.

Dies vat ick twoort en schyn poësi te beliven
niet naer t'haeyr welgevalt, maer naer het heden past :
sy bidt dat ick haer vrint soud' met een woort geriven
myn heer *Jordaens* aen u heeft sy my dit belast.

Terwyl u heeft gelieft uyt gonst tot dese camer
een onwaerdeerlyckheit van const te dragen op :
noch nemmer eer en gaf aen haer iet aengenamer,
dus singht sy uwen lof stets op Parnassi top.

Sy sal terwyl de nyt sal op haer cneukels byten
in d'anders eeuwen met onsterfelyck geschal
u naem en scilder-const bewaren van verslyten :
en schryven op haer borst *Jordaens* bemint het al.

Toch laet u goetheit niet verbelgen dit t'ontfangen
slecht uyt gedachtenis int'minsten niet gelyck
aen u verdiensten, neemt den goeden wil gevangen
tot pant en vasten borch dat vrintscap niet en wyckt.

Myn heer ist dat ons *God* door segen comt te geven
tot welstant onser guld iet wonderlyck en goet
daer sult gy als ons vrint en eygenaer med'leven
bedancken duysentmael dat gy ons Camer doet. (1)

(1) En 1665 le grand peintre Jacques Jordaens offrit à la gilde trois toiles décoratives qui furent placées dans la voûte de la grande salle de réunion, à l'étage de la Bourse. Elles représentaient *Pégase ; Le commerce et l'industrie protégeant les Beaux-Arts,* et *La loi humaine basée sur la loi divine.* Ces œuvres existent encore et font partie aujourd'hui des collections du musée d'Anvers.

Pour lui témoigner leur reconnaissance, les membres de la gilde offrirent à leur génial confrère un plat et une buire ciselés. Ils payèrent 336 florins pour ces pièces d'orfèvrerie. Ce don était accompagné de la pièce de vers dont le texte est reproduit ci-dessus.

De groote schilder Jacob Jordaens begiftigde in 1665 de Gilde met drie decoratieve doeken die in het welfsel der groote vergaderzaal boven de Beurs geplaatst werden. Die werken, welke nu in het Antwerpsch Museum nog bewaard worden, verbeelden : *Pegasus ; De Handel en de Nijverheid, de Schoone Kunsten beschermende,* en *De Menschelijke Wet gegrondvest op de Goddelijke.*

Om hem hunne erkentelijkheid te betoonen, boden de leden der Gilde aan hunnen talentvollen medebroeder een in zilver gedreven lampet met schotel. Zij hadden voor dit kunststuk 336 gulden betaald. Bij het overhandigen van dit geschenk werd hem het hierboven gedrukt gedicht voorgelezen.

JOB GILLEMANS, DEKEN, A° 1665 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Heyndrick Gillemans. (2)
Jacob^{s} Meurs. (3)
Joan Heyndric Gomes.
Peeter Spirinckx. (4)
Alexander de Schot. (5)
Balthasar Moermans.
Carolo Vincque den iongen. (6)
Franciscus vander Piet. (7)
Peeter vander Piet. (8)
Guilielmus Potteau. (9)
Sebastiaen Leerse. (10)
Thomas Standonck. (11)
Franciscus Janssens. (12)
Dionisius Potteau. (13)

(1) *Job Gillemans*, fils du bruxellois Job Gillemans, exerça le métier paternel de batteur d'or ; il fut reçu en 1604 dans la gilde St-Luc comme fils de maître, remplit les fonctions de doyen pendant l'exercice 1666-1667 et mourut en 1669. Sa femme était décédée depuis 1651.

Il était à la tête d'un atelier excessivement prospère, et les registres renseignent un grand nombre d'apprentis inscrits au nombre de ses élèves. Nous citerons ainsi : Adrien Jacops de Jagher, Jean Ras, Jean Balewijns, Jean De Bruyn, Jean-Baptiste Fyens, Pierre Brandon, Joseph Beeckmans, Thomas De Vliegher, Corneille Deblaes, Pierre Bogaerts, Jean Carvincx.

C'est Job Gillemans qui fit don à la gilde des cuirs dorés qui servirent de tenture dans les nouveaux locaux de la Bourse.

Job Gillemans, zoon van den Brusselaer Job Gillemans, oefende het vaderlijk beroep van goudslager uit. Ten jare 1604 in de St-Lucas-gilde als meesterszoon aanvaard werd hij later tot Deken verkozen voor het gildejaar 1666-1667. Hij stierf in 1669. Zijne vrouw was in 1651 overleden.

Hij stond aan het hoofd van een der meest bezochte winkels der stad, en de registers stippen een groot getal leerjongens aan die zich voor zijn werkhuis deden inschrijven. Wij zullen de namen opgeven van Adriaan Jacops de Jagher, Jan Ras, Jan Balewijns, Jan de Bruyn, Jan-Baptist Fyens, Pieter Brandon, Jozef Beeckmans, Thomas De Vlieger, Cornelius Deblaes, Pieter Bogaerts, Jan Carvincx.

Het is Job Gillemans die aan de Gilde het goudleer schonk om de nieuwe zalen boven de Beurs te behangen.

(2) *Henri Gillemans*, fut en 1666 reçu membre de la gilde comme fils de maître. Il était frère de Job Gillemans dont nous venons de parler ci-devant Les portraits des deux frères Gillemans étaient peints dans un des vitraux du cloître du couvent des Falcons à Anvers, où leurs deux sœurs, Marie et Catherine, furent religieuses. Cette dernière, qui mourut en 1718, remplit même les fonctions de prieure.

Hendrik Gillemans werd in 1666 lid der gilde en als meesterszoon ingeschreven. Hij was broeder van Job Gillemans, waarvan wij zooeven komen te spreken. De portretten der twee gebroeders Gillemans waren geschilderd in een der glasramen van het Falcontienenklooster te Antwerpen, waarin hunne twee zusters, Maria en Catharina, den sluier hadden aangenomen. Deze laatste, die in 1718 overleed, was er zelfs priores geweest.

(3) *Jacques Meurs* ou mieux *van Meurs*, était libraire. Il entra en 1643 dans la gilde St-Luc comme fils de maître.

Né à Anvers le 10 janvier 1618, il était fils de Jean van Meurs et de Catherine De Sweerdt. Il reprit les affaires de son père et les exerça dans la même boutique qui portait pour enseigne *de Vette Hinne* et était située rue des Peignes. Sa marque typographique, dont il existe diverses variétés, porte une poule couvant des œufs, et était accompagnée de la devise *noctu incubando diuque*.

Jacob Meurs of liever *van Meurs*, was boekverkooper en werd, ten jare 1643, in de St-Lucasgilde als meesterszoon opgeschreven.

Hij kwam den 10n Januari 1618 te Antwerpen ter wereld, en was zoon van Jan van Meurs en van Catharina de Sweerdt. Hij nam de zaken zijns vaders over en deed ze voort in denzelfden winkel, die voor uithangbord droeg *in de Vette Hinne*, en in de Kammenstraat gelegen was. Zijn drukmerk, waarvan er verscheidene variëteiten bestaan, vertoont eene broeiende hen, met de kenspreuk *noctu incubando diuque*.

(4) *Pierre Spierinckx,* fils d'Antoine Spierinckx, imprimeur, et de Marie Tengieters, naquit à Anvers le 30 août 1635. Sa vocation artistique le porta à étudier la peinture. Pendant sa jeunesse, il voyagea en Italie et en France, où, arrivé à Paris, il exécuta quelques œuvres pour la Cour. En 1655 il fut reçu membre de la gilde St-Luc. Parmi ses élèves on cite Jean-Charles van de Cruys et Gérard Brunel. Il peignit surtout des paysages ; l'église St-Augustin d'Anvers conserve encore deux toiles dues à son pinceau.

Pierre Spierinckx épousa, le 5 septembre 1666, Jeanne-Marie De Jode. Il mourut au mois d'août 1711 et fut enterré dans l'église St-Jacques ; il habitait alors dans la rue dite *Vuylestraet.* Sa femme lui survécut jusqu'au mois de décembre 1714.

Pieter Spierinckx, zoon van Antoon Spierinckx, drukker, en van Maria Tengieters, werd den 30n Augustus 1635 te Antwerpen geboren. Hij voelde zich tot de kunst aangetrokken en leerde het penseel hanteeren ; vervolgens deed hij eene reis in Italië en in Frankrijk. Te Parijs aangekomen voerde hij er eenige werken uit voor het Hof.

In 1655 werd hij in de St-Lucasgilde aanvaard.

Onder zijne leerlingen treft men Jan-Karel van de Cruys en Geeraard Brunel aan.

Hij schilderde meestal landschappen ; de St-Augustijnenkerk van Antwerpen bewaart nog twee doeken van dezen meester.

Pieter Spierinckx trad den 5n September 1666 in den echt met Joanna-Maria De Jode. Hij stierf in Augustus 1711 en werd in St-Jacobskerk begraven. Hij woonde toen in de zoogezegde *Vuylestraet.* Zijne vrouw overleefde hem tot in December 1714.

(5) *Alexandre de Schot,* neuvième enfant de Pierre de Schott, dit Douglas, qui mourut en 1644, et de Marie Doncker, s'expatria et s'établit aux Indes, où il se maria.

Alexander de Schot, negende kind van Pieter de Schott, bijgenaamd Douglas, die in 1644 stierf, en van Maria Doncker, verliet zijn vaderland en trok naar de Indiën, waar hij trouwde.

(6) *Charles Vincque, le jeune,* fils de Charles Vincque et de Anne-Marie Cheeus, épousa Catherine-Susanne Lunden qui décéda le 22 janvier 1727. Il fut élèvé dans un milieu franchement artistique. Son père habitait place de Meir la maison portant pour enseigne *Onze Lieve Vrouwe*, daus laquelle il avait réuni de nombreuses œuvres d'art telles que tapisseries, tableaux de Jordaens, Snyers, etc. Ce fut également son père qui, de concert avec son grand père Jean Vincque, négociant, fut un des grands bienfaiteurs de l'église St-Jacques où ils firent don de tout l'emménagement intérieur de la chapelle de la Résurrection.

Charles Vincque, qui, plus tard, remplit les fonctions de conseiller à la Cour des Comptes du Brabant, et Catherine Lunden, ne délaissèrent que deux filles : Anne-Thérèse qui épousa Melchior-François Roose, baron de Bouchout, et Marie-Catherine-Suzanne Vincque, qui se maria avec Charles-Joseph van Colen, sr de Bouchout.

Karel Vincque, de jonge, zoon van Karel Vincque en van Anna-Maria Cheeus, verbond zich in den echt met Catharina-Suzanna Lunden, die den 22n Januari 1727 overleed.

Hij werd om zoo te zeggen in een louter kunstmidden opgevoed. Zijn vader woonde op de Meir, in het huis waar uitstak *Onze Lieve Vrouwe*, en waar hij allerlei kunstwerken bijeenvergaderd had, zooals tapisserijen, tafereelen van Jordaens, Snyers, enz. Het was ook zijn vader die, eenstemmig met zijn grootvader, Jan Vincque, koopman, een der groote weldoeners was van de St-Jacobskerk, welke zij begiftigden met de volledige binneninrichting van de kapel der Verrijzenis.

Karel Vincque, die later in den Raad der Rekenkamer van Braband zetelde, en Catharina Lunden lieten niets dan twee dochters achter : Anna-Theresia, die in het huwelijk trad met Melchior-Frans Roose, baron van Bouchout, en Maria-Catharina-Suzanna Vincque, die de echtgenoote werd van Karel-Jozef van Colen, Heer van Bouchout.

(7) *François van der Piet*, était fils de Jean van der Piet, qui décéda en 1652, et d'Anne Bosschaert. Il mourut avant 1686, sans laisser de postérité.

Frans van der Piet was zoon van Jan van der Piet, die in 1652 overleed, en van Anna Bosschaert. Hij stierf kinderloos, vóór 1686.

(8) *Pierre van der Piet*, frère du précédent, était également décédé avant 1686, sans avoir eu de descendants.

Pieter van der Piet, broeder van den voorgaanden, stierf insgelijks vóór 1686 en liet evenmin nakomelingen achter.

(9) *Guillaume Potteau*, fils de Denis Potteau et de Anne van den Heuvel, remplit à Anvers les fonctions de commissaire ordinaire des vivres près des armées royales. Il épousa, le 13 avril 1666, Isabelle Le Candele et mourut le 18 juin 1692 délaissant six enfants. Il habitait rue Veke.

Guillaume Potteau était propriétaire d'une galerie d'œuvres d'art, parmi lesquelles il s'en trouvait de grande valeur. On peut citer: un portrait peint par Rubens, un second exécuté par van Dyck, une esquisse du Poussin, des toiles de Snyers, Momper, Helmont, Martin De Vos, de Heem, Zegers, Corneille de Vos, Breugel de Velours, van Uden, et d'autres encore.

Willem Potteau, zoon van Dionysius Potteau en van Anna van den Heuvel, bekleedde te Antwerpen het ambt van *ordinaire commissaris van de monsteringe van den volcke van oorlog*. Den 13n April 1666 trad hij in den echt met Isabella Le Candele en stierf den 18n Juni 1692, zes kinderen achterlatende. Hij woonde in de Vekestraat.

Willem Potteau bezat eene verzameling van kunstwerken waaronder er zich ettelijke van groote waarde bevonden. Zoo kunnen wij melding maken van een portret, door Rubens geschilderd, van een

ander door van Dyck gepenseeld, van eene schets van Poussin, van doeken van Snyers, Momper, Helmont, Marten De Vos, de Heem, Zegers, Cornelis de Vos, den Fluweelen Breugel, van Uden, en van nog anderen.

---

(10) *Sébastien Leerse,* qui remplissait les fonctions de forestier général-adjoint du Brabant, mourut le 12 novembre 1691, aux portes d'Anvers, dans la paroisse St-Willebrord où il possédait une maison de campagne. Il était veuf de Marie-Anne van Leyen. Amateur d'art, il possédait une jolie collection de tableaux, parmi lesquels se remarquaient surtout plusieurs portraits de famille et deux ou trois autres œuvres dues au pinceau d'Antoine van Dyck. D'autres toiles avaient pour auteurs Breugel d'enfer, van Balen, Jordaens, Bonaventure Peeters, etc. Il faut encore citer un paysage peint par Breugel, dans lequel des figures religieuses avaient été ajoutées par Rubens.

Sebastiaan Leerse, die het ambt van algemeenen forestier-adjunct van Brabant vervulde, stierf den 12n November 1691, dicht bij de poorten van Antwerpen, in de St-Willebrordsparochie waar hij een buitengoed bezat. Hij was weduwnaar van Maria-Anna van Leyen. Hij had de schoone kunsten lief en bezat eene fraaie verzameling van schilderijen, waaronder vooral verscheidene familieportretten en twee of drie andere gewrochten van Antoon van Dyck dienen aangestipt te worden. Andere doeken waren gepenseeld door den Helschen Breugel, van Balen, Jordaens, Bonaventura Peeters, enz. Er moet ook nog gesproken worden van een landschap, door Breugel geborsteld, en waarin Rubens geestelijke figuren geschilderd had.

---

(11) *Thomas Standonck* ou mieux *van Standonck,* s'expatria poussé par les besoins de ses affaires commerciales. En 1669 il était déjà établi en Italie.

Thomas Standonck of liever *van Standonck.* Door de noodwendigheden zijner handelszaken er toe gedrongen trok hij naar den vreemde. Reeds in 1669 was hij in Italië gevestigd.

(12) *François Janssens*. Plusieurs membres de la gilde St-Luc ont porté ces mêmes nom et prénom. Il est difficile d'identifier le personnage dont il est ici question. Ce pourrait être le vitrier ou peintre verrier qui fut élève de Jean van Leempoel et entra comme apprenti dans la gilde en 1661 ; mais il ne devint franc-maître qu'en 1670, ce qui rend assez invraisemblable son admission en 1665 parmi les membres des *Violieren*. Il eut pour élèves Jacques Daems et Gaspard Smits.

Frans Janssens. Verscheidene leden der St-Lucasgilde hebben dienzelfden naam en voornaam gedragen. De eenzelvigheid van het lid, waarvan er hier spraak is, valt moeilijk vast te stellen. Wellicht is het de glazenmaker of glasschilder, die leerling was van Jan van Leempoel en, ten jare 1661, als leerjongen in de St-Lucasgilde trad ; maar daar hij slechts in 1670 vrijmeester werd, wordt zijne aanneming in 1665, als lid der *Violieren*, nog al onwaarschijnlijk. Hij kreeg Jacob Daems en Gaspar Smits als leerlingen in zijn werkhuis.

(13) *Denis Potteau*, frère de François Potteau, dont nous venons de parler, était donc fils de Denis Potteau et de Anne van den Heuvel. Il se maria avec Sara-Antonine Le Candele, dont il eut une fille : Marie-Antonine Potteau.

Dionysius Potteau, broeder van Frans Potteau, waarvan wij komen te spreken, was dus zoon van Dionysius Potteau en van Anna van den Heuvel. Hij trad in het huwelijk met Antonina Le Candele, die hem eene dochter schonk, Maria-Antonina Potteau.

Den heere *Theodorus Boeyermans*, licenciaet ende construyck schilder, heeft desen jaere de Camer vereert met de stucken tot het welffsel beginnende van den inganck tot by het werck van den heere *Jaques Jordaens* ende tot danckbaerheit heeft de Camer aen hem geschoncken eenen grooten silveren vergulden cop ende *Poesis* dese versen :

Den auden *Scaldis* stack syn hooft op om te kyken
het vlot van schepen, dat syn stroom voer af en aen
hy schudden t'haier en baert, waer door de water dycken
syn overswapt, en bleef gester oogh t'stats waerts staen :

Toen sach men bleeck en root, en alderhande verwen
ter rompels schieten uyt, een aengesicht ontstelt,
als oft die oogenblick hem maende om te sterven,
en sprack met eenen sucht, is dit myn dierbaer Schelt.

Maer goede troosters, die dees, clachten hem ontnamen,
die wesen syn revier op scilders camer aen :
alwaer de constbaer jeucht uyt bies en lissen quamen,
onslytlyck door den tyt, van *Boeyermans* gedaen.

Hy gaf een grooten stilt' en liet de mannen seggen,
begreep dat const meer nut als coop manschappen was,
dies (seyd hy) sal ick weer met rust my nederleggen,
hernam syn adem, en hy scheen seer wel te pas.

Hy heeft een gulden cop ter haesten laeten schenken,
die waerde vrint, die myn revier herleven doet

sal ick onsterfelyck aen d'eeuwen doen gedencken
en bid hem desen cop t'aen veerden voor de moet.

En bid hem dat hy toch gelive die t'ontfangen,
niet om syn weerde maer om myn geringe staet
ick sal die *Boeyermans* met diamant behangen,
soo myn vermogen groeyt tot synen eersten graet.

GODGAF VERHULST, DEKEN, A° 1666 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Franciscus Vleugels. (2)
Jacobus Knyf. (3)
Guilielmus van Eerenberch. (4)
Joannes Bapta Segers. (5)
Joan Bapta Claus. (6)
Peeter van Brakel + (7)

(1) *Dieudonné Verhulst,* fils de Dieudonné Verhulst, le vieux, et de sa première femme Mathilde Mans, libraire et imprimeur, était établi à Anvers, Grand' Place, et sa boutique portait pour enseigne *de Druckery*. Précédemment, il avait occupé successivement deux autres immeubles de la même place, connus sous le nom de *den Gulden Bergh* et *de Gulde Ballans*. Pour signer les publications sorties de ses presses, il employa plusieurs marques typographiques, mais presque toujours le motif principal en était une balance. Il entra comme fils de maître dans la gilde St-Luc en 1654 ; il fut honoré des fonctions de doyen pendant l'exercice 1667-1668. Il fit inscrire dans la même corporation plusieurs des apprentis qui travaillaient dans son établissement, notamment : Henri van Dunwal, Jacques Coen, Mathieu Charite, Egide Casens et Nicolas Jacobs.

Verhulst, qui était né à Anvers le 7 septembre 1632, mourut dans la même ville le 13 septembre 1700. Il avait été marié trois fois, ayant épousé en premières noces Théodorine des Mares, décédée le 16 octobre 1669 ; en secondes noces, Catherine Kerricx, qui trépassa le 16 octobre 1692, et en troisièmes noces, Adrienne van Ursel, qui vécut jusqu'au 20 janvier 1700.

Deodaat Verhulst, zoon van Deodaat Verhulst, den oude, en van diens eerste vrouw Mathilda Mans, was boekverkooper en drukker. Hij was gevestigd op de Groote Markt, in het huis *de Druckery*. Vroeger had hij, op dezelfde plaats, opvolgentlijk twee andere huizen bewoond die voor uithangbord droegen : *den Gulden Bergh* en *de Gulde Ballans*.

Om de werken zijner persen te kenteekenen bezigde hij verschillende drukmerken, maar het hoofdmotief ervan was bijna altijd eene weegschaal.

In 1654 trad hij als meesterszoon in de St-Lucasgilde, en hij bekleedde het eervol ambt van Deken gedurende het gildejaar 1667-1668.

Verscheidene leerlingen lieten zich voor zijne drukkerij in de gilde opschrijven ; zoo treffen wij de namen aan van Hendrik van Dunwal, Jacob Coen, Matthias Charite, Egidius Casens en Nicolaas Jacobs.

Verhulst, die te Antwerpen den 7n September 1632 geboren was, stierf in dezelfde stad den 13n September 1700. Hij was driemaal getrouwd geweest : in eerste huwelijk met Theodora des Mares, die

den 16n October 1669 overleed ; in tweede huwelijk met Catharina Kerricx, die den 16n October 1692 de oogen sloot, en in derde huwelijk met Adriana van Ursel, die den 20n Januari 1700 het tijdelijke met het eeuwige verwisselde.

(2) *François Vleugels*, mort à Anvers le 17 mai 1713 et enterré dans l'église du couvent des Grands Carmes, avait épousé Thérèse del Bare qui trépassa le 9 avril 1721.

Frans Vleugels trad in den echt met Theresia del Bare. Hij stierf te Antwerpen den 17n Mei 1713 en werd in de kerk der O.-L.-Vrouwebroeders begraven.

Zijne vrouw overleefde hem tot op 9n April 1721.

(3) *Jacques Knyf*, ou mieux *Knyff*, appartenait à une famille de brasseurs. Son père exploitait en effet la brasserie portant pour enseigne *tgulden Cruys*. Il naquit à Anvers le 27 janvier 1644 ; ses parents étaient Jean Knyff et Anne Cornelissen van der Hoeven. Ceux-ci s'intéressaient aux choses d'art, et lors de leurs décès, leurs enfants se partagèrent divers tableaux peints par van Momper, van Spagnien, Francken, etc.

Jacques Knyff épousa, à Anvers le 18 août 1667, Suzanne De Bruyn.

Jacob Knyf of liever *Knyff*, den 27n Januari 1644 te Antwerpen geboren, behoorde tot eene brouwersfamilie. De brouwerij zijns vaders droeg voor uithangbord : *'t Gulden Cruys*. Zijne ouders, Jan Knyff en Anna Cornelissen van der Hoeven, stelden belang in al wat de kunst betreft, en bij hun afsterven verdeelden hunne kinderen onder hen verscheidene schilderijen van van Momper, van Spagnien, Francken, enz.

Den 18n Augustus 1667 trad Jacob Knyff te Antwerpen in den echt met Suzanna de Bruyn.

(4) *Guillaume van Eerenberch,* doit sans doute être identifié avec le peintre Guillaume Schubert von Ehrenberg, qui se fit recevoir en 1662 dans la gilde St-Luc. Il était d'origine allemande et né vers 1637. Il peignit surtout des intérieurs et des vues de monuments, ce qu'alors on appelait des architectures. Il peignit ainsi les vues de bâtiments dans les toiles de divers peintres, tels Biset, van Minderhout, Jérôme Janssens, etc. On retrouve encore de ses œuvres dans quelques musées étrangers. Comme on peut le voir à la page suivante du manuscrit, il fit don d'une toile pour orner les locaux de la gilde, mais le texte étant resté incomplet, il n'est pas possible de fournir des détails sur cette œuvre.

Von Ehrenberg eut pour élève Jacques Says.

Il épousa, à Anvers le 5 août 1665, Marie Seys, et mourut vers 1676. Un de ses fils, Pierre Schubert von Ehrenberg, retourna en Allemagne où il se distingua comme portraitiste.

Willem van Eerenberch moet ongetwijfeld vereenzelvigd worden met den schilder Willem Schubert von Ehrenberg, die ten jare 1662 in de St-Lucasgilde aangenomen werd.

Hij was van Duitschen oorsprong en omstreeks 1637 geboren. Hij schilderde meestal binnenstukken en zichten van gebouwen, wat men destijds *architecturen* hiet. Zoo penseelde hij, op den achtergrond, gebouwen in de schilderijen van Biset, van Minderhout, Hieronymus Janssens, enz. Men treft nog werken van dezen meester aan in eenige buitenlandsche museums.

Zooals men het op de volgende bladzijde van het handschrift zien kan, schonk hij een doek om de zalen der gilde te versieren, maar daar de tekst onvolledig is gebleven is het ons onmogelijk eenige bijzonderheden over dit werk mede te deelen.

von Ehrenberch nam Jacob Says als leerling in zijn werkhuis.

Den 5n Augustus 1665 trad hij in het huwelijk met Maria Seys. Hij stierf omstreeks 1676.

Een zijner zonen, Pieter Schubert von Ehrenberg, keerde naar Duitschland terug, waar hij zich als portretschilder onderscheidde.

(5) *Jean-Baptiste Segers* ou *Zegers*, fils du peintre Gérard Zegers et de Catherine Wouters, naquit à Anvers en 1624 et fut baptisé le 31 décembre de cette année. Il fut élève de son père, et jeune encore il se rendit à l'étranger. Il travailla notamment à Vienne, et ne quitta l'Autriche qu'en 1652. Il avait exécuté divers travaux dans le palais d'Octave Piccolomini, duc d'Amalfi.

Il était entré en 1664 dans la gilde St-Luc et remplit les fonctions de doyen pendant l'exercice 1669-1670. Il mourut peu après, en 1671. Il avait eu pour élèves Corneille De Coninck et Louis Du Ronel.

Jan-Baptist Segers of *Zegers,* zoon van den schilder Geeraard Zegers en van Catharina Wauters, kwam te Antwerpen in 1624 ter wereld en werd den 31n December van dit jaar ten doop geheven. Hij werd in de kunst opgeleid door zijn vader en begaf zich op jeugdigen leeftijd naar den vreemde. Hij werkte namelijk te Weenen, en verliet Oostenrijk slechts in 1652. Hij had verscheidene werken uitgevoerd in het paleis van Octavio Piccolomini, hertog van Amalfi.

Hij werd ten jare 1664 in de St-Lucasgilde aanvaard en bekleedde er het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1669-1670. Hij stierf kort nadien, in 1671.

Hij ontving Cornelis de Coninck en Lodewijk Du Ronel als leerlingen in zijn werkhuis.

(6) *Jean-Baptiste Claus*. Il s'agit probablement ici de Jean Claus qui avait épousé Adrienne Cant. Une pierre sépulcrale placée dans l'église du couvent des Dominicains à Anvers rappelait le souvenir de sa femme et de ses enfants.

Jan-Baptist Claus. Waarschijnlijk wordt hier Jan Claus bedoeld, die met Adriana Cant in den echt getreden was.

Ter nagedachtenis van vrouw en kroost werd er een grafsteen geplaatst in de kerk van het Predikheerenklooster.

(7) *Pierre van Brakel* ou *Braeckel*. D'aprés une annotation du registre, on pourrait croire qu'il décéda immédiatement après son admission, en 1666, ce qui n'est pas exact, car sa mort n'eut lieu que le 28 avril 1668. Il était fils de Pierre van Braeckel et de Anne van den Broeck.

Pieter van Brakel of *Braeckel*. Naar eene aanteekening van den register zou men kunnen denken dat hij in 1666 stierf, onmiddellijk na zijne aanvaarding in den *Olyftak*, wat echter onwaar is : zijne dood had slechts den 28n April 1668 plaats.

Hij was zoon van Pieter van Braeckel en van Anna van den Broeck.

Men heere *Theodorus van Delen,* borgemeester vande stadt Armuyden in Zeelandt, ende constryck schilder, heeft desen jaere de Camer vereert met een stuck in het welck den heere *Theodorus Boyermans* heeft geschildert de figuren van de versaminge van Pictura en Poësis op dese versen :

Twee susters syn versaempt de Ionst haer herten bint
den nyt is vluchtich voor de Liefd' die t'al verwint.

Willem van Eerenberch heeft desen jaere de Camer vereert met een stuck in het welck.....

PEETER CLOUWET, DEKEN, A° 1667 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Marcello Anthonio van Muggenhove. (2)
Guillielm^{s} Scholiers. (3)
Joe$\bar{s}$ Baptista Crytsaert.
Peeter Wauters. (4)

(1) *Pierre Clouet* ou *Clouwet*, graveur en taille douce, né à Anvers en 1606, fut élève de Théodore van Meerle. Ses années d'apprentissage terminées, il partit pour l'Italie où il travailla à Rome chez Corneille Bloemaert et Claude Spierre. Peu après, il s'arrêta à Paris où il séjourna quelque temps avant son retour à Anvers. Il était entré comme apprenti dans la gilde St-Luc en 1643, fut reçu maître en 1645, et exerca les fonctions de doyen pendant l'exercice 1668-1669.

Il forma bon nombre d'élèves. Il faut citer Pierre Verplancken, Jean-François de Ruelles, Martin Vermeulen et Pierre de Weert.

Il mourut à Anvers le 29 avril 1670 ; il avait épousé Jacqueline Bouttats qui le suivit dans la tombe le 25 août 1691. Ils furent tous deux enterrés dans l'église des Grands Carmes.

Il reproduisit surtout des scènes historiques et des portraits. Dans le premier genre, sa meilleure planche est la *Mort de St-Antoine*, d'après Rubens. Il exécuta encore d'autres estampes d'après le même maître, ainsi que d'après van Dyck et van Diepenbeeck. Parmi les portraits qu'il burina, il faut citer ceux de l'orfèvre Théodore Rogier, du jésuite Scribanus, du médecin Boudewyns, de Pieter Pot et de beaucoup d'autres. Il coopéra également avec Corneille Galle, De Jode, Matham, etc., à la reproduction des portraits des négociateurs de la paix de Munster qui furent insérés dans un recueil édité à Rotterdam en 1697.

Pieter Clouet of *Clouwet*, plaatsnijder, geboren te Antwerpen in 1606, was leerling van Theodoor van Meerle. Na zijne kunststudiën voltooid te hebben toog hij naar Italië, waar hij, te Rome, werken ging bij Cornelis Bloemaert en Claudius Spierre. Korts nadien zien wij hem te Parijs, waar hij eenigen tijd verbleef vooraleer naar Antwerpen terug te keeren.

Ten jare 1643 liet hij zich in de St-Lucasgilde als leerjongen opschrijven. In 1645 werd hij als vrijmeester aanvaard, en gedurende het gildejaar 1668-1669 bekleedde hij het ambt van Deken.

Hij vormde een groot getal leerlingen, waaronder dienen aangestipt te worden : Pieter Verplancken, Jan-Frans de Ruelles, Marten Vermeulen en Pieter De Weert.

Hij stierf te Antwerpen den 29n April 1670. Hij was in den echt getreden met Jacoba Bouttats, die hem den 25n Augustus 1691 in het graf volgde. Beiden werden in de kerk der O.-L.-Vrouwebroeders begraven.

Hij graveerde meestal geschiedkundige schilderijen en portretten. De beste zijner historische platen is de *Dood van den Heiligen Antonius*, naar Rubens. Hij graveerde nog andere platen naar denzelfden meester, alsook naar van Dyck en van Diepenbeeck.

Onder de portretten die hij burineerde moet men die melden van den goudslager Theodoor Rogier, van den pater jezuïet Scribanus, van den geneesheer Boudewyns, van Pieter Pot en meer andere.

Hij werkte eveneens samen met Cornelis Galle, De Jode, Matham, enz., aan het graveeren van de portretten der onderhandelaars van het vredesverdrag van Munster, die opgenomen werden in eene verzameling, te Rotterdam in 1697 uitgegeven.

---

(2) *Marcelin-Antoine van Muggenhoven*, ne fit pas un long séjour parmi les membres de la gilde qui l'avaient reçu comme membre en 1667, car deux ans plus tard, il était déjà établi en Espagne. Nous le croyons fils de Jean-Antoine van Muggenhoven et d'Elisabeth van Langhenhoven.

Marcelinus-Antonius van Muggenhoven, maakte slechts korten tijd deel der gilde : ten jare 1667 in haren schoot aangenomen zien wij hem, twee jaar nadien, reeds in Spanje gevestigd.

Wij meenen dat hij zoon was van Jan-Antoon van Muggenhoven en van Elisabeth van Langhenhoven.

---

(3) *Guillaume Scholiers*, qui mourut à Anvers le 5 mai 1684, était fils de Guillaume Scholiers, brasseur *in de Sterre*, et de Madeleine Schoensetters. Lui-même se livra à la même industrie, et occupa dans le *Nieuwstadt* les brasseries qui portaient pour enseignes *de Fortuyn* et *de Clocke*.

Scholiers, qui remplissait les fonctions de marguillier de l'église Ste-Walburge, épousa Sara van den Ackelstock.

Willem Scholiers, die den 5n Mei 1684 te Antwerpen overleed, was zoon van Willem Scholiers, brouwer *in de Sterre*, en van Magdalena Schoensetters. Hij zelf oefende dezelfde nijverheid uit in de *Nieuwstadt*, in de brouwerijen die voor uithangbord droegen *de Fortuyn* en *de Clocke*.

Scholiers, die het ambt van kerkmeester in Ste-Walburgis bekleedde, trad in het huwelijk met Sara van den Ackelstock.

(4) *Pierre Wouters* ou *Wauters*. Deux personnages inscrits sur la liste des membres de la gilde St-Luc portent ces mêmes nom et prénom.

Le premier, frère du peintre François Wauters, fils de Henri Wauters et de Barbe Brabants, naquit à Lierre le 9 avril 1617 ; il fut également peintre et élève de Pierre van der Avont. Il n'est pas à présumer qu'il ait attendu jusqu'à la fin de sa vie pour se faire recevoir parmi les *Violieren*.

Le second Pierre Wauters fut admis en 1675 dans la gilde comme marchand de tableaux. Il est plus que probable que c'est de ce personnage qu'il est ici question. Ce dernier pourrait peut-être être identifié avec Pierre Wauters, fils de Jacques, qui mourut le 13 septembre 1682, ayant été marié avec Isabelle Lenaerts, décédée le 6 juin 1681.

Nous trouvons aussi renseigné dans nos notes, comme vivant à cette époque, un Pierre Wouters, né à Anvers le 20 avril 1621, qui était fils de Josse Wouters et de Catherine Hermans. Il épousa, en premières noces, le 13 mai 1657, Marie Audenrogge, et en secondes noces, le 10 août 1672, Catherine Matthyssens.

Pieter Wouters of *Wauters*. Er staan twee personages, die allebei dezen naam en voornaam dragen, op de ledenlijst der St-Lucasgilde aangeteekend.

De eerste, broeder van den schilder Frans Wauters, was zoon van Hendrik Wauters en van Barbara Brabants, en kwam te Lier op 9n April 1617 ter wereld. Hij werd in de schilderkunst opgeleid door Pieter van der Avont. Het is niet te veronderstellen dat hij tot op het einde zijns levens zou gewacht hebben om zich onder de *Violieren* te doen opnemen.

De tweede, Pieter Wauters, werd ten jare 1675 in de gilde aanvaard als koopman van schilderijen. Het is meer dan waarschijnlijk dat er van dees personage hier spraak is. Wellicht zou deze laatste kunnen vereenzelvigd worden met Pieter Wauters, zoon van Jacob, die den 13n September 1682 overleed, en getrouwd was met Isabella Lenaerts, den 6n Juni 1681 gestorven.

Wij vinden nog een derde Pieter Wouters op dit tijdstip. Deze was zoon van Joost Wouters en van Catharina Hermans, en werd den 20n april 1621 te Antwerpen geboren. Den 13n Mei 1657 trad hij in den echt met Maria Audenrogge, en den 10n Augustus 1672 hertrouwde hij met Catharina Matthyssens.

Den heere capiteyn *N. M. Fierlants* heeft desen jaere de Camer vereert met een stuck ende daer op wtgebelt Pictura clagende aen Jupiter haere verdruckinge die haer van den nyt wort aengedaen, Jupiter seynt Marcurius om den nyt te veriaegen op dese versen :

Pictura door liefde gedreven
heeft tot Jupyn haer stem gegeven
om haeren druck te doen verstaen
die haer door haet wort aengedaen
hy stiert Mercuer als een gesant
en iaeght d'afgunsticheit uyt t'lant (1)

(1) *Nicolas-Martin Fierlants* ou *Fierlans,* fils de Martin Fierlants, conseiller et receveur-général des domaines au quartier de Bois-le-Duc, et de Catherine van Eyck, était né à Bois-le-Duc vers 1622 ; il vint jeune encore s'établir à Anvers où il apprit la peinture dans l'atelier de Paul van Overbeeck. En 1637, il entra dans la gilde St-Luc comme apprenti et fut reçu maître en 1651. Il peignit surtout des sujets religieux ou allégoriques, mais il exécuta également des compositions architectoniques et des patrons pour tapisseries. Son influence était assez considérable, et bon nombre d'élèves vinrent s'initier à l'art dans son atelier. Parmi ceux-ci, nous citerons : Gaspard Pyn, Antoine De Nies, Henri Hussens, Antoine van der Maenen, Joseph Spadeyne, Theodore Steens, Pierre-Guillaume Verwildt, Jean-Jérôme Vermeulen, Jean-Charles van Scharenborgh.

Fierlants, qui pendant un certain temps exerça les fonctions de capitaine de la garde bourgeoise, épousa, le 13 mai 1653, Marie van Hengel. Il mourut en 1694 et fut enterré le 14 mai de cette année, tandis que sa femme l'avait précédé dans la tombe depuis 1689. Il habitait à Anvers, dans la longue rue Neuve, la maison qui portait pour enseigne *het Wapen van Keulen.*

Le texte du manuscrit nous apprend que Fierlants fit don à la gilde St-Luc d'une toile représentant le génie de la Peinture exposant ses malheurs à Jupiter. Au premier plan, sur un motif décoratif, étaient inscrits les vers reproduits plus haut. Dans ce texte, comme du reste dans la composition elle-même, l'artiste faisait allusion au procès qu'en ce moment la gilde St-Luc soutenait contre les Corporations armées de la ville. Cette toile fut placée au-dessus de la cheminée, de la salle de réunion de la gilde, près du tableau de Quentin Massys.

Fierlants prit du reste une part active aux démêlés judiciaires de la gilde, car à cette époque il fut envoyé en mission à Bruxelles afin d'user de son influence en faveur de la cause des artistes anversois.

Nicolaas-Marten Fierlants of *Fierlans,* zoon van Marten Fierlants, raadsheer en algemeen rentmeester der domeinen van het kwartier van 's Hertogenbosch, en van Catharina van Eyck, werd omstreeks 1622 te 's Hertogenbosch geboren. Hij kwam zich op jeugdigen leeftijd te Antwerpen vestigen, waar hij zijne kunstopleiding genoot in het werkhuis van Paul van Overbeeck. Ten jare 1635 trad hij, als leerling, in de St-Lucasgilde; in 1651 werd hij als meester aanvaard.

Hij schilderde meestal godsdienstige of zinnebeeldige onderwerpen, maar hij vervaardigde ook wel architectonische samenstellingen en patronen voor tapisserijen.

Hij was een man van invloed en een groot getal leerlingen kwamen zich, in zijn werkhuis, in de kunst inwijden. Melden wij onder hen : Gaspar Pyn, Antoon De Nies, Hendrik Hussens, Antoon van der Maenen, Jozef Spadeyne, Theodoor Steens, Pieter-Willem Verwildt, Jan-Jeroom Vermeulen, Jan-Karel van Scharenborgh.

Fierlants, die een tijd lang het ambt van kapitein der burgerwacht vervulde, trad den 13n Mei 1653 in den echt met Maria van Hengel, die in 1686 overleed. Hij zelf stierf in 1694 en werd den 14n Mei van dit jaar begraven. Hij woonde in de Lange Nieuwstraat, in het huis waar *het Wapen van Keulen* uitstak.

Uit den tekst van het handschrift zien wij dat Fierlants aan de gilde een doek schonk, waarop de Schilderkunst stond afgebeeld die aan Jupiter hare verdrukking blootlegde. Op het eerste plan, op een versieringsmotief, las men de hierbovenstaande verzen. In dien tekst, evenals in de samenstelling zelve, zinspeelde de kunstenaar op het proces, destijds door de St-Lucasgilde tegen de Gewapende Gilden ingespannen. Dit doek werd in de vergaderzaal der Dekens geplaatst, boven de schouw, bij de schilderij van Quinten Massys.

Fierlants nam overigens een werkzaam deel in de rechterlijke moeilijkheden der gilde, want op dit tijdstip werd hij naar Brussel afgevaardigd om er in het berucht geschil al zijnen invloed te doen gelden ten voordeel der Antwerpsche kunstenaars.

JOES BAPTA SEGERS, DEKEN, Aº 1668 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Hieronimus Verdussen. (2)
Joannes David Gillebert. (3)
Petrus Ignatius Gillebert. (4)
Jacobus Janssens. (5)
Balthasar van Lint. (6)
Guillielmᵉ Scholiers. (7)
Ludovicus van den Berghe. (8)
Lucas Meulenberch.

(1) *Jean-Baptiste Segers.* Nous avons donné la biographie de cet artiste à la page 345.

Jan-Baptist Segers. Wij hebben over dezen kunstenaar eenige biographische wetenswaardigheden gegeven op bladzijde 345.

(2) *Jérôme Verdussen*, était fils du libraire Jérôme Verdussen et d'Elisabeth Emons. Il entra en 1655 comme maître dans la gilde St-Luc ; les fonctions de doyen lui échurent pendant l'exercice 1655-1656.

Verdussen qui était né à Anvers le 16 mai 1620, avait épousé, en premières noces le 20 juin 1649, Catherine Tasse, qui mourut le 31 mars 1650. Il se remaria le 1 juin 1652 avec Sara Aertsens. Il mourut le 4 mai 1687 ; sa seconde femme lui survécut jusqu'au 19 septembre 1702.

La boutique de Jérôme Verdussen était établie rue des Peignes, et portait pour enseigne *in den Gulden Leeuw*. Il exerça ses affaires conjointement avec son frère Jean-Baptiste Verdussen. Leur marque typographique consistait en des initiales, H V D, surmontées du signe de marchand, et réunies dans un cartouche, que tantôt soutenait un lion, et tantôt encadraient des motifs divers.

Hieronymus Verdussen was zoon van den boekverkooper Hieronymus Verdussen en van Elisabeth Emons. Ten jare 1655 werd hij in de St-Lucasgilde als vrijmeester aanvaard en later tot Deken verkozen voor het gildejaar 1655-1656.

Verdussen, die den 17n Mei 1620 te Antwerpen geboren werd, verbond zich den 20n Juni 1649, in eerste huwelijk, met Catharina Tasse die den 31n Maart 1650 overleed. Den 1n Juni 1652 hertrouwde hij met Sara Aertsens, die den 19n September 1702 de oogen sloot. Hij zelf was den 4n Mei 1687 zijne tweede vrouw in het graf voorafgegaan.

De winkel van Hieronymus Verdussen stond in de Kammenstraat en droeg voor uithangbord *in den Gulden Leeuw*. Hij deed zijne zaken in gemeenschap met zijn broeder Jan-Baptist Verdussen. Hun boekmerk bestond uit het handelsteeken boven de initialen H V D in eene cartouche, die ofwel door eenen leeuw gehouden werd, ofwel omringd was met verschillende motieven.

(3) *Jean-David Gillebert,* fils de Jean-Charles Gillebert, négociant, grand-aumônier en 1662 et marguillier de la cathédrale, et de Jeanne Lescornet. Il mourut le 24 janvier 1690.

Jan-David Gillebert was zoon van Jan-Karel Gillebert, koopman, en van Joanna Lescornet.

Hij stierf den 24n Januari 1690.

Zijn vader was groot-aalmoezenier in 1662, en kerkmeester der kathedraal.

(4) *Pierre-Ignace Gillebert,* frère aîné du précédent, mourut le 15 octobre 1694. Il remplit les mêmes fonctions que son père, c'est à dire, qu'il fut marguillier de la cathédrale, et qu'en 1678, il fut nommé grand-aumônier. Il était marié avec Rebecca De Febvre.

Le père de Pierre-Ignace et de Jean-David Gillebert, décédé en 1689, était un amateur d'art distingué ; il délaissa une importante collection de tableaux dans laquelle on remarquait des toiles de Breugel d'enfer, de van Balen, de Momper, de Teniers, des Francken, etc. Il possédait aussi un paysage avec chevaux de Sébastien Vranckx. Mais l'œuvre principale de ses collections était, sans contredit, les portraits de son père et de sa belle-mère, peints par Rubens, avec des accessoires exécutés par Snyers. En vertu de ses dispositions testamentaires, cette toile entra en possession de Pierre-Ignace Gillebert.

Pieter-Ignatius Gillebert, oudste broeder van den vorigen, stierf den 15n October 1694. Hij vervulde dezelfde ambten als zijn broeder, het is te zeggen dat hij kerkmeester in O.-L.-Vrouw was en dat hij, in 1678, tot aalmoezenier benoemd werd.

Hij was in den echt getreden met Rebecca De Febvre.

De vader van Pieter-Ignatius en van Jan-David Gillebert, overleden in 1689, was een voornaam kunstliefhebber en hij liet eene belangrijke verzameling van schilderijen achter, waarin men doeken aantrof van den helschen Breugel, van van Balen, van de Momper, van Teniers, van de Franckens' enz. Hij bezat ook een landschap met paarden, door Sebastiaan Vranckx gepenseeld ; maar het bijzonderste werk zijner verzameling was ontegensprekelijk het portret

zijns vaders met dat zijner schoonmoeder, beide, op één doek, door Rubens geschilderd, met bijhoorigheden uitgevoerd door Snyers. Krachtens zijne uiterste wilsbeschikkingen kwam dit doek in bezit van Pieter-Ignatius Gillebert.

---

(5) *Jacques Janssens*, peintre paysagiste très peu connu. Il entra comme élève en 1647 dans la gilde St-Luc et fut reçu franc-maître en 1656.

Jacob Janssens, weinig bekend landschapschilder.
Ten jare 1647 trad hij als leerling in de St-Lucasgilde, en werd als vrijmeester aanvaard in 1656.

---

(6) *Balthazar van Lint*, était fils du peintre Pierre van Lint et de Isabelle Willemyns. Il se proposa d'abord de suivre la même carrière artistique que son père ; il apprit les éléments de la peinture dans l'atelier de celui-ci, et c'est à ce titre qu'il se fit recevoir comme élève en 1663 dans la gilde St-Luc. Mais bientôt il changea de carrière, et voulut devenir relieur ; il entra à cet effet comme apprenti chez Pierre De Winter. Par suite de l'exercice de cette nouvelle profession, il se fit inscrire une seconde fois dans la gilde en 1668. Il ne devint franc-maître qu'en 1671, et mourut le 28 mai 1681. Sa veuve, Suzanne-Marie Verhulst, se remaria avec le sculpteur Henri-François Verbruggen. L'exercice de son métier de relieur dut largement lui réussir, car en 1676, il paya 680 florins à la gilde pour devenir bénéficiaire d'un des privilèges d'exemption de charges bourgeoises.

Balthazar van Lint was zoon van den schilder Pieter van Lint en van Isabella Willemyns. Hij begon met de vaderlijke loopbaan te volgen ; hij genoot zijne eerste kunstopleiding in het werkhuis zijns vaders, en werd ten jare 1663, als leerling, in de St-Lucasgilde opgeschreven. Weldra echter veranderde hij van gedacht en wilde boekbinder worden. Te dien einde trad hij als leerjongen in bij Pieter De Winter en deed zich, in 1668, ten gevolge van de

uitoefening van dit nieuwe bedrijf, eene tweede maal in de St-Lucas-gilde opschrijven. Hij werd slechts in 1671 vrijmeester.

Hij overleed den 28n Mei 1681. Zijne weduwe, Suzanna-Maria Verhulst, hertrouwde met den beeldhouwer Hendrik-Frans Verbruggen.

Hij moet het ver gebracht hebben met zijne boekbinderij, want in 1676 betaalde hij aan de gilde, voor een harer vrijstellingsbrieven, de nog al aanzienlijke som van 680 gulden.

---

(7) *Guillaume Scholiers*, était fils du brasseur Guillaume Scholiers, dont nous avons signalé plus haut la réception parmi les *Violieren* (page 350) et de Sara van den Ackelstock. Il exerça la profession paternelle et mourut le 5 mai 1684. Il avait épousé Jeanne-Marie Heylens, qui, après son décès, se maria avec Jacques Allaerts, dont elle eut postérité.

Willem Scholiers was zoon van den brouwer Willem Scholiers, wiens aanneming in den schoot der *Violieren* wij op bladzijde 350 reeds vermeld hebben, en van Sara van den Ackelstock.

Hij was ook brouwer zooals zijn vader, en stierf den 5n Mei 1684. Hij was in den echt getreden met Joanna-Maria Heylens die, na zijnen dood, hertrouwde met Jacob Allaerts, uit welk huwelijksbed er kinderen sproten.

---

(8) *Louis van den Berghe.* Sur les registres de la gilde St-Luc se rencontre le nom d'un Louis van den Berch, peintre, qui était élève de Hubert Sporckmans, et qui fut reçu comme apprenti en 1660. Mais nous croyons qu'il s'agit plutôt ici de Louis van den Berghe, négociant, qui était fils du notaire Barthelémy van den Berghe et de Digne van Gilsen. Il naquit à Anvers le 21 août 1628 et mourut en 1708. Il fut enterré le 12 avril de cette année dans l'église du couvent des Dominicains. Il ne contracta pas d'alliance et laissa ses biens à son frère Rénier van den Berghe, et aux enfants de sa sœur, Marthe van den Berghe, veuve de Jacques van Male, brasseur.

Lodewijk van den Berghe. Wel treft men in de registers der St-Lucas-gilde den naam aan van een Lodewijk van den Berch, schilder, die

in de leer ging bij Huibrecht Sporckmans, en, ten jare 1660, als leerjongen opgeschreven werd ; maar wij gelooven veeleer dat men hier van den Lodewijk van den Berghe spreken wil, die koopman was, en zoon van den notaris Bartholomeus van den Berghe en van Digna van Gilsen. Hij kwam te Antwerpen den 21ⁿ Augustus 1628 ter wereld en stierf in 1708. Hij werd den 12ⁿ April van hetzelfde jaar in de kerk van het Predikheerenklooster ter aarde besteld. Hij bleef ongehuwd en vermaakte zijne goederen aan zijnen broeder Renier van den Berghe en aan de kinderen zijner zuster, Martha van den Berghe, weduwe van Jacob van Male, brouwer.

PEETER VAN BREKEVELT, DEKEN
Aº 1669 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Remigius Caluwel. (2)
Joannes Goetsbloets. (3)
Melchior Balthasar Knudden. (4)
Joannes de Koninck. (5)
Martinus van den Enden. (6)
Joannes Baptista t'Kint. (7)
Benedetto Lenaerts.

(1) *Pierre van Brekevelt* ou *Breckvelt*, était fils du brodeur Pierre van Breckevelt et de Susanne Liesens. Il exerça le métier paternel, et c'est à ce titre qu'il fut reçu comme fils de maître dans la gilde St-Luc en 1650. Les fonctions de doyen lui échurent pendant l'exercice 1670-1671.

Pieter van Brekevelt of *Breckevelt* was zoon van den borduurwerker Pieter van Breckevelt en van Suzanna Liesens. Hij oefende het vaderlijk bedrijf uit, en het is in die hoedanigheid dat hij, ten jare 1650, in de St-Lucasgilde opgeschreven werd. Hij bekleedde het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1670-1671.

(2) *Remi Caluwel.* Donna sa démission dès l'année 1678.

Remigius Caluwel. Gaf in 1678 zijn ontslag.

(3) *Jean Goetsbloets,* fils de Gilles et petit fils d'Arnold Goetsbloets, qui était originaire de Hasselt, naquit à Anvers où il fut baptisé le 21 janvier 1642. Il se maria en 1690 avec Anne-Marie De Licht, et mourut en 1702, laissant un fils, Pierre Goetsbloets, qui fut monnayeur à la Monnaie d'Anvers.

Jan Goetsbloets, zoon van Gillis en kleinzoon van Arnold Goetsbloets, geboortig van Hasselt, zag het levenslicht te Antwerpen waar hij den 21n Januari 1642 over de doopvont gehouden werd. In 1690 trad hij in den echt met Maria De Licht. Hij stierf in 1702 en liet eenen zoon achter, Pieter Goetsbloets, die Muntmeester werd te Antwerpen.

(4) *Melchior-Balthazar Knudden.* Le 29 novembre 1660 décédait à Anvers dans sa demeure *de Stadt van Gendt,* située rue Pierre Pot, un marchand de drap, Jacques Knudden, veuf de Jeanne Palmaert et mari en secondes noces de Catherine Happaert. Sa maison était garnie de bon nombre de tableaux, parmi lesquels se remarquait le portrait de son père, Jacques Knudden, peint par van Dyck. Il est probable que Melchior-Balthazar Knudden était son fils ou son proche parent.

Melchior-Balthazar Knudden. Den 29n November 1660 stierf te Antwerpen in zijne woning, *de Stadt van Gendt,* gelegen in de Pieter-Potstraat, een lakenkoopman, Jacob Knudden, weduwnaar van Joanna Palmaert en echtgenoot, in tweede huwelijk, van Catharina Happaert. Er hingen in zijne woonst tamelijk veel schilderijen te prouken, waaronder vooral het door van Dyck gepenseelde portret van zijnen vader, Jacob Knudden, dient vermeld te worden.

Naar alle waarschijnlijkheid was Melchior Knudden zijn zoon of zijn naastbestaande.

(5) *Jean de Coninck,* mourut à Anvers le 20 novembre 1675 ; il était époux de Marie De Buckere, qui était décédée le 1 mars 1671, ayant eu un fils, Egide De Coninck, qui la précéda de quelques mois dans la tombe.

Toutefois le manuscrit ne donnant pas d'indications supplémentaires, la présente mention pourrait tout aussi bien s'appliquer à Jean De Coninck, négociant, qui fut grand-aumônier en 1660 et mourut le 10 novembre 1684, ayant épousé en premières noces, Anne-Marie Macquereel, décédée le 3 août 1661, puis remarié avec Hélène Chauvin, qui vécut jusqu'au 4 janvier 1698. Leur monument en marbre existe encore dans l'église St-Jacques à Anvers ; il est orné d'un groupe sculpté par Michel van der Voort et représentant l'ange ordonnant à St-Joseph de fuir en Egypte.

Jan de Coninck stierf te Antwerpen den 20n November 1675. Hij had zich in het huwelijk verbonden met Maria De Buckere, die den 1n Maart 1671 overleed. Er was een zoon uit dien echt gesproten,

Egidius de Coninck, die eenige maanden vóór zijne moeder ten grave daalde.

Daar het handschrift evenwel geene enkele bijgevoegde aanwijzing geeft, kan de huidige persoonsaanduiding evengoed toegepast worden op den koopman Jan de Coninck, die groot-aalmoezenier was in 1660 en den 10n November 1684 overleed. Deze was tweemaal in den echt getreden : in eerste huwelijk met Anna-Maria Macquereel, die den 3n Augustus 1661 stierf; in tweede huwelijk met Helena Chauvin die slechts den 4n Januari 1698 de oogen sloot. Hun marmeren grafteeken bestaat heden nog in de St-Jacobskerk hier te Antwerpen ; het is versierd met 'eene door Michiel van der Voort gebeitelde groep, den engel voorstellende die aan den H. Jozef beveelt naar Egypte te vluchten.

---

(6) *Martin van den Enden* ou *van den Eynde,* fils de Martin van den Enden, reprit les affaires de son père, qui était marchand d'objets d'art. Il se fit recevoir comme maître en 1660 dans la gilde St-Luc et mourut en 1673 ou 1674.

Marten van den Enden of *van den Eynde,* zoon van Marten van den Enden, nam de zaken zijns vaders over, die koopman in kunstartikelen was.

Hij werd ten jare 1660 in de St-Lucasgilde als meester aanvaard, en stierf in 1673 of 1674.

---

(7) *Jean-Baptiste t'Kint.* En 1654 un certain Jean Kint se fit inscrire dans la gilde St-Luc comme élève du peintre Pierre Thyssens, mais nous croyons qu'il s'agit plutôt ici du fils ou du petit fils de Pierre t'Kint, qui décéda en 1609, ayant eu de sa femme Catherine Hellemans, entre autres un fils, Jean-Baptiste t'Kint, né en 1580, qui se maria avec Barbe van der Vekene, et qui à son son tour, parmi ses enfants compta un fils s'appelant Jean-Baptiste t'Kint.

Jan-Baptist t'Kint. Ten jare 1654 deed een zekere Jan Kint zich in de St-Lucasgilde opschrijven als leerling van den schilder Pieter

Thyssens; maar wij meenen echter dat men hier veeleer den zoon of den kleinzoon bedoelen wil van Pieter t'Kint, die in 1609 overleed. Deze Pieter had bij zijne vrouw Catharina Hellemans onder anderen eenen zoon verwekt, Jan-Baptist t'Kint, geboren in 1580, die huwelijksvoorwaarden aanging met Barbara van der Vekene, en die op zijne beurt, onder zijne kinderen, eenen zoon telde die Jan-Baptist t'Kint hiet.

In desen jaere heeft den *Grave van Monterey*, gouverneur generael van de Spaensche Nederlanden (1), geschreven eenen brief aen den heere buyten borgermeester *Joan Antoni Tucher* (2) dat hy dat langdurigh proces tusschen partyen soude sien tot accord te brengen committerende daer toe mede den heere out borgermeester *Floris van Berchem* (3) ende den heere pensionaris *Gregorius Martens* (4) met expresse schriftelycke recommandatie dat sy de Coninginne Regente, ende aen hem daer mede eenen particulieren dienst souden doen.

Dese dry gecommitteerde heeren hebben de gulde dekens met de dekens van Ste Lucas gulde by een geroepen ende geproponeert (volgens de ordre van syne Excellentie) middelen van accoord.

De dekens van Ste Lucas gulde hebben alsdan schriftelyck over gegeven, dat sy hun submitteerden onder des heeren raet, dat sy hem gecontenteert hielden met het accoord 't gene de heeren souden ordineren.

De dekens van de ses waeckende gulden, niet twyflende oft souden door hunne groote macht van gelt het proces commen te winnen, hebben aen dese heeren geantwoort dat sy niet verstonden tot accoord te komen maer wilden hier in hun recht vervolgen.

Den *Grave van Monterey* dit rapport verstaende door syne gecommitteerde heeren heeft hem om dese fantastique antwoorde seer qualyck te vreden gehouden, ende heeft de saecke ongesideert gelaeten, als voren soo dat dit proces tot groote en swaere onkosten van beyde partyen alsdan moeste vervolght worden, oorsaecke waerom men heeft gehouden geweest de jaerlycksche commedien noch achter te laeten.

Ende tot danckbaerheyt aen den *Grave van Monterey* voor syne bewesen inclinatie, om de gemeente in ruste te stellen, hebben de dekens van Ste Lucas gulde doen maecken het pourtrait van Syne Excellentie in marber door *Lowis Willemsens* (5), ende dat gestelt tot eeuwiger memorie op de camer benevens het marberen beeld van den *Marquis Caressena*. (*)

(*) Nous avons donné plus haut quelques détails au sujet du long et coûteux procès que la gilde St-Luc dût soutenir pour défendre ses droits contre les corporations armées de la ville d'Anvers. En 1670, une tentative de conciliation se produisit : le comte de Monterey, gouverneur-général des Pays-Bas, écrivit au bourgmestre d'Anvers, Jean-Antoine Tucher, pour l'engager à s'adjoindre l'ancien bourgmestre, Florent van Berchem, et le pensionnaire de la ville, Grégoire Martens, afin de former un tribunal d'arbitrage, auquel le différent serait soumis, et qui devrait s'efforcer de concilier les parties en cause. La gilde St-Luc s'empressa d'accepter la proposition, et se déclara prête à se soumettre à la décision des arbitres. Par contre, les Serments armés, comptant sur leur influence et sur leurs ressources financières, réfusèrent tout accomodement.

Le procès dût donc suivre son cours, et la gilde St-Luc fut obligée de consentir à de nouveaux sacrifices pécuniaires fort pénibles pour elle. Cette situation l'obligea à suspendre encore, afin d'éviter les frais, les fêtes qu'annuellement elle avait coutume d'organiser, le jour de St-Luc.

Toutefois, elle voulut témoigner sa reconnaissance au gouverneur pour sa bienveillante intervention, et elle chargea le sculpteur Louis Willemsens d'exécuter le buste en marbre du comte de Monterey.

Au commencement de l'année 1675, cette œuvre d'art fut placée dans la chambre de réunion des doyens de la gilde, près du buste du marquis Caracena. Sur le socle fut écrite l'inscription suivante :

Æternæ memoriæ
illmi et excmi Dni
D. Joannis dominici
de Zuniga et Fonseca
comitis de Monterey
et Fuentes etc.
Belg et Burg. gubernis
seduli. prudentis,
indefessi
quod artis pictoriæ Academiam,
musis in hunc Parnassum reductis
Apollinis ac Apellis
protector
olivis conjunctam faccundarit,
hanc statuam

ejusdem Academiæ directores
decani D D. C Q.
M. DC. LXXV.

Cette œuvre d'art est aujourd'hui conservée au musée de peinture d'Anvers. En 1684 elle subit une restauration, des dégradations s'étant produite à une main et aux doigts.

Wij hebben reeds, in den loop van dees werk, eenige wetenswaardigheden medegedeeld aangaande het lang en veelkostend proces, dat de St-Lucasgilde volhouden moest om hare rechten tegen de Gewapende Gilden der stad Antwerpen te verdedigen.

In 1670 had er eene poging tot verzoening plaats: de Graaf van Monterey, Algemeene Landvoogd der Nederlanden, liet aan den toenmaligen Burgemeester van Antwerpen, Jan-Antoon Tucher, een schrijven geworden, waarin hij er hem toe aanzette zich den Oudburgemeester Floris van Berchem en den Pensionnaris der stad, Gregorius Martens, toe te voegen ten einde als bijzonderen bemiddelingsraad op te treden, die uitspraak zou doen in het voorhanden zijnde geschil, en de beide partijen moest trachten met elkander te verzoenen.

De St-Lucasgilde nam onmiddellijk het voorstel aan en verklaarde zich aan de uitspraak der scheidsrechters te zullen onderwerpen. De Gewapende Gilden integendeel, die op hunnen invloed en op hunne geldelijke hulpbronnen rekenden, wilden van geene bemiddeling hooren.

Het proces moest dus zijnen loop volgen, en de St-Lucasgilde was genoodzaakt zich nieuwe geldelijke opofferingen te getroosten, die haar zeer zwaar vielen. Die toestand dwong haar, om de onkosten te vermijden, nogmaals de feesten op te schorsen, die zij gewoon was jaarlijks op den feestdag van St-Lucas in te richten.

Zij wilde den Landvoogd evenwel, om zijne welwillende tusschenkomst, hare erkentelijkheid bewijzen, en zij bestelde aan den beeldhouwer Lodewijk Willemsens het marmeren borstbeeld van den Graaf van Monterey.

In het begin van het jaar 1675 werd dit kunstwerk in de vergaderzaal van de Dekens der Gilde geplaatst, bij het borstbeeld van den Markies Caracena. Op het voetstuk werd het volgende opschrift gebeiteld:

Æternæ memoriæ
illmi et excmi Dni
D. Joannis dominici

de Zuniga et Fonseca
comitis de Monterey
et Fuentes etc.
Belg et Burg. gubernatis
seduli, prudentis,
indefessi
quod artis pictoriæ Academiam
musis in hunc Parnassum reductis
Apollinis ac Apellis
protector
olivis conjunctam faccundarit,
hanc statuam
ejusdem Academiæ directores
decani D D. C Q.
M. DC. LXXV.

Dit kunstwerk wordt heden bewaard in het Museum van schilderkunst te Antwerpen.

Daar het beschadigingen onderging aan eene hand en aan de vingers werd het, ten jare 1684, weer in goeden staat gesteld.

(1) *don Juan Domingo de Haro y Guzman, comte de Monterey,* d'Ajala y de Fuentes, marquis de Tarazona, baron de Maldeghen, grand d'Espagne, grand commandeur de Castille et Trece, de l'ordre de saint Jacques, gentilhomme de la chambre du roi, conseiller d'État et de guerre, qui fut-vice roi de Catalogne, devint gouverneur-général des Pays-Bas ; il succéda le 25 juillet 1670 dans ces hautes fonctions au comte de Velasco, et les occupa jusqu'en 1675, quand il fut remplacé par le duc de Villa-Hermosa. Il représenta le pouvoir central dans nos provinces pendant une période particulièrement difficile, et la lutte avec la France ne lui laissa guère de repos. Ayant, lors de l'invasion des Provinces-Unies, prêté secours aux Hollandais, il provoqua par cette conduite une nouvelle guerre avec la France. Il fut rendu responsable des désastres qui en résultèrent, et tomba en disgrâce, ce qui l'engagea à demander à être relevé de ses fonctions. Charles II ne lui accorda cette demande que le 1 janvier 1675. Toutefois, la faveur royale lui fut rendue en 1677, et peu d'années plus tard, en 1680, il fut nommé président du Conseil Suprême de Flandre. Mais bientôt, dégoûté du pouvoir, il abandonna le monde, et entra dans les ordres. C'est sous l'habit de prêtre qu'il mourut.

Le comte de Monterey était fils de don Luis Mendez de Haro Sotomajor y Guzman et de Catharina Fernandez de Cardoue y Aragon ; il avait épousé Agnès Francoise de Zuniga y Fonseca, marquise de Taracone, baronne de Maldeghen, comtesse d'Ayala y Fuentes, dont il n'eut qu'une fille, morte en bas âge.

don Juan Domingo de Haro y Guzman, Graaf van Monterey, van Ayala en van Fuentes, Markies van Tarazona, Baron van Maldeghen, Groote van Spanje, Groot-Kommandeur van Castilië en Trece, alsook van de orde van St-Jacobus, Kamerheer des Konings, Staats- en Krijgsraadsheer.

Hij was Onder-Koning van Catalonië en werd Algemeen Landvoogd der Nederlanden ; hij volgde den 25n Juli 1670 den Graaf van Velasco in dit hooge waardigheidsambt op ; hij bleef met dit oppergezag bekleed tot in 1675, wanneer hij vervangen werd door den Hertog van Villa-Hermosa. Gedurende een uiterst moeilijk stijdstip vertegenwoordigde hij den Vorst in onze provinciën, en de strijd met Frankrijk liet hem niet veel rust. Daar hij, bij den inval

der Franschen in de Vereenigde Provinciën, hulp verleend had aan de Hollanders, verwekte hij door deze handelwijze een nieuwen oorlog met Frankrijk. Hij werd verantwoordelijk gesteld voor de rampen die er uit voortsproten en hij verviel in ongenade ; hij vroeg derhalve om van zijn ambt ontslagen te worden. Karel II willigde zijne aanvraag slechts den 1n Januari 1675 in. De Koninklijke gunst werd hem evenwel in 1677 teruggeschonken, en weinige jaren nadien, in 1680 namelijk, werd hij tot Voorzitter van den Hoogen Raad van Vlaanderen benoemd. Weldra echter een afkeer gekregen hebbende van alle macht en gezag, zegde hij vaarwel aan de wereld en trad in de orden. Hij stierf als priester.

De Graaf van Monterey was zoon van don Luis Mendez de Haro Sotomajor y Guzman en van Catharina Fernandez de Cordoue y Aragon ; hij was in den echt getreden met Agnes-Francisca de Zuniga y Fonseca, Markiezin van Tarazona, Baronnes van Maldeghen, Gravin van Ayala en van Fuentes, die hem slechts eene eenige dochter schonk, in hare kinderjaren overleden.

---

(2) *Jean-Antoine Tucher* appartenait à une famille originaire de Nuremberg, qui s'établit à Anvers vers le milieu du XVIe siècle, pour s'adonner au commerce, et dont les représentants occupèrent bientôt une situation prépondérante. Il était fils de Robert Tucher, échevin d'Anvers et de Marie-Anne d'Altuna. En 1646, il épousa Marie-Suzanne de Renialme, dite de Cordes, qui lui donna deux enfants, Jean-Robert Tucher, major de la ville d'Anvers, et Marie-Antonine-Baltine Tucher, femme de Jean-François de Santacruz. Aucun des deux n'eut de descendants.

Jean-Antoine Tucher prit une part active à l'administration de la ville d'Anvers dont il fut bourgmestre de l'extérieur en 1661, 1662, 1670, 1671.

Jan-Antoon Tucher behoorde tot eene Nurembergsche familie, die zich rond het midden der XVIe eeuw te Antwerpen kwam vestigen om er handel de drijven, en wier leden weldra tot den hoogsten maatschappelijken stand opklommen.

Hij was zoon van Robrecht Tucher, Schepen van Antwerpen, en van Maria-Anna d'Altuna. In 1646 trad hij in het huwelijk met Maria-Suzanna de Renialme, gezegd van Cordes, die hem twee kinderen schonk: Jan-Robrecht Tucher, majoor der stad Antwerpen,

en Maria-Antonina Baltina Tucher, echtgenoote van Jan-Frans de Santacruz ; beiden stierven kinderloos.

Jan-Antoon Tucher nam een bedrijvig deel aan het beheer der stad Antwerpen ; hij was Buiten-Burgemeester in 1661, 1662, 1670, 1671.

---

(3) *Florent van Berchem*, descendait d'une des plus vieilles familles anversoises, dont on retrouve les membres, dès le XIVe siècle, mêlés à l'administration de la Cité, et possesseurs de biens patrimoniaux importants. Il était fils de Henri van Berchem, seigneur de Berchem et de Tongerlaer et d'Isabelle de Rovelasco. Lui même épousa Anne-Placide t' Serclaes. En 1655, il fut nommé bourgmestre de l'extérieur, fonctions auxquelles il fut encore appelé en 1657, 1658, 1672, 1673, 1678, 1680 et 1682.

Floris van Berchem, stamde af van een der oudste Antwerpsche familiën. Reeds van in de XIVe eeuw ziet men hare leden een grooten rol spelen in het bestuur der stad en aanzienlijke erfgoederen bezitten.

Hij was zoon van Hendrik van Berchem, Heer van Berchem en van Tongerlaer, en van Isabella de Rovelasco. Hij verbond zich in den echt met Anna-Placida t' Serclaes. In 1655 werd hij voor de eerste maal tot Buiten-Burgemeester benoemd ; vervolgens bekleedde hij nog herhaaldelijk dit eervol ambt, namelijk in 1657, 1658, 1672, 1673, 1678, 1680 en 1682.

---

(4) *Grégoire Martens*, qui plus tard, en 1695, devint prévôt de la gilde St-Luc, était fils de Grégoire Martens et de Catherine van Ameldonck. Il mourut le 8 mars 1699, ayant épousé Catherine Pansus, qui l'avait précédé dans la tombe dès le 30 mars 1666.

Grégoire Martens fut bourgmestre de l'intérieur en 1686, 1692, 1693 et 1695 ; il remplit aussi les fonctions de pensionnaire de la ville.

Gregoor Martens, die later, in 1695, tot Hoofdman der St-Lucas-gilde gekozen werd, was zoon van Gregoor Martens en van Catharina van Ameldonck. Hij trad in den echt met Catharina Pansus, die den 30n Maart 1666 overleed. Hij zelf stierf den 8n Mei 1699.

Gregoor Martens was Binnen-Burgemeester in 1686, 1692, 1693 en 1695 ; hij bekleedde ook het ambt van Pensionnaris der stad.

(5) *Louis Willemsens*, fils de Michel Willemsens et de Lucie Keersmakers, naquit à Anvers en 1630 et fut baptisé le 7 Octobre de cette année. Il entra dans l'atelier du sculpteur Artus Quellin, le vieux, dont il fut un des plus brillants élèves. Plus tard, il voyagea et séjourna pendant quelque temps en Angleterre où il fut même nommé sculpteur du roi Guillaume III. Il fut reçu en 1661 comme maître dans la gilde St-Luc. A son tour, il forma un grand nombre d'élèves. Nous citerons : Philippe Vinck, Jacques van der Beest, Nicolas Smits, Mathieu Heyndrickx, Henri van der Piet, Guillaume Schobbens, Jacques Verhoeven, Jacques Peeters et surtout Pierre Plumier.

Willemsens épousa, le 27 avril 1671, Anne Corvers et mourut le 12 octobre 1702. Sa femme l'avait précédé dans la tombe le 8 janvier 1691 ; ils furent enterrés dans l'église St-Georges.

Les travaux que Willemsens exécuta pour les églises d'Anvers, furent nombreux et importants. A la cathédrale, il sculpta les basreliefs de l'autel de St-Gommaire, la clôture de la chapelle de St-Luc, des ornements pour les autels des ménuisiers et des chirurgiens, les motifs décoratifs de l'autel de la Vierge, l'autel et le banc de communion de la chapelle actuelle de St-Antoine, puis, en collaboration avec son maître, il livra l'autel des tonneliers, et avec Artus Quellin, le jeune, le couronnement de l'autel de la Vierge. Pour l'église St-Jacques, il fut chargé de sculpter avec Pierre Verbruggen des statues et divers ornements de la chapelle du St-Sacrement, puis, plus tard, seul, il exécuta le couronnement de l'autel de la même chapelle. On lui doit également la chaire de vérité de cette église.

Il livra encore les stalles et le jubé de l'église des Récollets, un autel pour le béguinage, puis, à l'abbaye de St-Bernard sur l'Escaut, les statues qui ornent les boiseries du chœur, et à la cathédrale de Tournai, les quatre grandes figures de la Religion, de la Charité, de St-Piat et de St-Eleuthère.

Lodewijk Willemsens, zoon van Michiel Willemsens en van Lucia Keersmakers, werd in 1630 te Antwerpen geboren en den 7n October van hetzelfde jaar ten doop geheven. Hij trad in het werkhuis van den beeldhouwer Artus Quellin, den oude, en werd een zijner schitterendste leerlingen. Later ging hij op reis en verbleef eenigen tijd in Engeland, waar hij zeifs den titel verkreeg van beeldhouwer des konings Willem III. Ten jare 1661 werd hij in de St-Lucasgilde

als meester aanvaard. Hij leidde een groot getal leerlingen in de kunst op. Wij zullen hier melding maken van Filip Vinck, Jacob van der Beest, Nicolaas Smits, Matthias Heyndrickx, Hendrik van der Piet, Willem Schobbens, Jacob Verhoeven, Jacob Peeters en vooral van Pieter Plumier.

Den 27n April 1671 trad Willemsens in den echt met Anna Corvers, die den 8n Januari 1691 overleed. Hij zelf stierf den 12n October 1702. Beiden werden in de St-Joriskerk ter aarde besteld.

Tal- en belangrijk waren de werken die Willemsens voor de kerken van Antwerpen uitvoerde. Voor de hoofdkerk leverde hij de barleefstukken van het altaar van den H. Gommarus, den « tuyn » der St-Lucaskapel, sieraadwerken voor de altaars der schrijnwerkers en der chirurgijns, de versieringsmotieven voor het altaar van Onze-Lieve-Vrouw, het altaar en de kommuniebank der huidige kapel van St-Antonius ; verders, in samenwerking met zijnen meester, leverde hij het altaar der Kuipersgilde, en samen met Arthus Quellin, den jonge, vervaardigde hij de kroonlijst voor het altaar van Onze-Lieve Vrouw. Voor de St-Jacobskerk voerde hij, in samenwerking met Pieter Verbruggen, allerlei beelden en versieringswerken uit voor de kapel van het Allerheiligste ; later, en alleen, vervaardigde hij de de kroonlijst van het altaar derzelfde kapel. De predikstoel dier kerk is eveneens zijn werk.

Hij leverde daarenboven nog het koorgestoelte en het okzaal der Minderbroederskerk ; een altaar voor het Beggijnhof ; voor de abdij van St-Bernard aan de Schelde, de beelden die de houten wandbekleeding op het koor versieren, en voor de kathedraal van Doornik de vier groote figuren van den Godsdienst, van de Liefdadigheid, van St-Piat en van St-Eleutherius.

AMBROSIUS BREUGEL, DEKEN, A° 1670 (1)
loco Francisci Huybrechts

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Ferdinande Casiers.
Franciscus vander Aa. (2)
Gilles Augustyn Hanecaert. (3)
Simon de Neuf. (4)
Joan Paulo van Haften. (5)
Balthasar Poteau. (6)
Joannes Heckaert.
Franciscus vanden Wyngaert. (7)
Pauwels van Huckelroy (8)
Guilielmus de Ryck. (9)
Francisco Quirynsen Verdult. (10)
Adriaen Morisse. (11)
Gerard de Meester. (12)
Gilles de Fourmestraux (13)
Henricus van Minderhout. (14)

(1) *Ambroise Breugel.* On trouvera la notice concernant cet artiste à la page 258.

Ambrosius Breugel. Men zal de biografische wetenswaardigheden over dezen kunstenaar vinden op bladzijde 258.

(2) *François van der Aa*, reprit pour son compte un des privilèges d'exemption de la gilde ; il le paya 750 florins. On retrouve le nom d'un François van der Aa, qui, à cette époque, remplissait les fonctions de chef de quartier. D'autre part, un autre François van der Aa était marié avec Madeleine Fredericx qui se remaria en 1705 avec Adolphe-Pierre van Ertborn, échevin d'Anvers, puis secrétaire du grand conseil de Malines. François van der Aa fut en 1677 choisi comme grand-aumônier.

Enfin, vers la même époque, vivait encore à Anvers un autre François van der Aa qui, avec sa femme, Claire Coeck, fille de Pierre Coeck, habitait rue des Peignes la maison portant pour enseigne *de Witte Hond*, où il mourut pendant les premières années du XVIIIe siècle.

Frans van der Aa, kocht een der vrijstellingsbrieven der gilde voor de som van 750 gulden.

Men treft den naam van een Frans van der Aa aan, die op dit tijdstip het ambt van wijkmeester vervulde.

Van den anderen kant was er een Frans van der Aa in den echt getreden met Magdalena Fredericx, die in 1705 hertrouwde met Adolf-Pieter van Ertborn, schepen van Antwerpen, en later secretaris van den Grooten Raad van Mechelen. Frans van der Aa werd in 1677 tot Aalmoezenier gekozen.

Eindelijk leefde er destijds nog een derde Frans van der Aa, die met zijne vrouw, Clara Coeck, dochter van Pieter Coeck, in de Kammenstraat woonde, in het huis *de Witte Hond*, waar hij in het begin der XVIIIe eeuw overleed.

(3) *Gilles-Augustin Hanicaert.* Deux fois les comptes de la gilde furent soumis, en 1643 et 1649, aux délégués de la ville, pour l'inspection annuelle. Parmi ceux-ci se trouvait l'échevin Gilles Hanikart.

Gillis-Augustinus Hanicaert. De rekeningen der gilde werden jaarlijks aan de goedkeuring van de gemachtigden der stad onderworpen : tweemaal, namelijk in 1643 en in 1649, maakte de schepen Gillis Hanikart deel uit van die commissie.

(4) *Simon de Neuf.* Le prénom de Simon étant régulièrement porté dans la famille de Neuf, le personnage qui fut reçu en cette année parmi les *Violieren* est difficilement identifiable. La mention ci-dessus peut s'appliquer à Simon de Neuf, qui épousa Jeanne Steyman, à son fils, Simon, ou à son petit fils, Simon de Neuf, seigneur de Hooghelande, lui-même fils de Pedro de Neuf. Ce dernier fut conseiller et auditeur du château d'Anvers et fut anobli en 1693. Il fut à son tour père de Simon-Balthazar de Neuf qui avait été échevin d'Anvers, mais devenu veuf en 1720, il se fit prêtre, et plus tard remplit les charges de chanoine et doyen de la cathédrale d'Anvers.

Simon de Neuf. Daar de voornaam van Simon veel gedragen werd in de familie de Neuf is het moeilijk den persoon, die dit jaar in den schoot der *Violieren* ontvangen werd, te vereenzelvigen.

De hierbovenstaande naamaanduiding kan betrek hebben op Simon de Neuf, die in den echt trad met Joanna Steyman, op zijnen zoon Simon of op zijnen kleinzoon Simon de Neuf, Heer van Hooghelande, die zelf zoon was van Pedro de Neuf. Deze laatste was Raadsheer en Auditor van het kasteel van Antwerpen en werd in 1693 tot den adelstand verheven. Hij was op zijne beurt broeder van Simon-Balthazar de Neuf, die schepen der stad Antwerpen geweest was ; maar die, in 1720 weduwnaar geworden, den geestelijken staat omhelsde en later de ambten bekleedde van kanunnik en van deken der hoofdkerk van Antwerpen.

(5) *Jean-Paul van Haeften,* savonnier, était fils de Jean van Haeften, négociant, et d'Angèle Wellens. Il épousa sa cousine Marie van den Perre, fille de François van den Perre et de Elisabeth van Horne, qui lui donna une fille unique, Angèle van Haeften.

Jan-Paul van Haeften, zeepzieder, was zoon van Jan van Haeften, koopman, en van Angela Wellens. Hij trad in den echt met zijne nicht Maria van den Perre, dochter van Frans van den Perre en van Elisabeth van Horne. Er sproot slechts eene eenige dochter uit dien echt : Angela van Haeften. .

(6) *Balthazar Poteau* était issu d'une famille originaire de Carnin, près de Lille, qui s'établit à Anvers à la fin du XVIe siècle. Il était le plus jeune enfant de Denis Poteau ou Potteau, négociant, et d'Anne van den Heuvel. Son frère aîné, Guillaume Potteau, commissaire ordinaire des vivres des armées royales, était décédé le 18 juin 1692, étant veuf de Isabelle Le Candele. Dans sa maison, située rue Veke, il délaissa une belle galerie de tableaux, dont beaucoup provenaient sans doute de la succession paternelle. Parmi ces œuvres d'art il faut citer : le portrait du roi de Hongrie, peint par Rubens ; un portrait de femme et deux têtes d'enfants, par van Dyck ; puis de nombreux paysages dûs à Breughel de Velours, van Baele, van Uden, Franck, Genoels, etc., plusieurs natures mortes ou compositions florales de Daniel Zeghers, van den Broeck, van Breedael, De Ryck, etc., quelques compositions de Martin De Vos et autres.

Balthazar Poteau was uit eene familie gesproten die van Carnin, bij Rijsel, herkomstig was, en zich op het einde der XVI[e] eeuw te Antwerpen kwam vestigen. Hij was het jongste kind van Dionysius Poteau of Potteau, koopman, en van Anna van den Heuvel. Zijn oudste broeder, Willem Potteau, *ordinaire commissaris van monsteringe van den volcke van oorlog*, was den 18[n] Juni 1692 gestorven, na zijne vrouw, Isabella Le Candele, reeds ten grave geleid te hebben.

In zijne woning, in de Vekestraat gelegen, liet hij eene prachtige verzameling van schilderijen achter, waarvan er ongetwijfeld vele van de ouderlijke nalatenschap voortkwamen. Onder deze kunstwer-

ken moeten wij de volgende aanstippen : het portret van den koning van Hongarië, door Rubens gepenseeld ; een vrouwenportret en twee kinderhoofdjes, door van Dyck gemaald ; verder talrijke landschappen geborsteld door den Fluweelen Breughel, van Baele, van Uden, Franck, Genoels, enz. ; verscheidene stillevens en bloemstukken van Daniël Zeghers, van den Broeck, van Breedael, De Ryck, enz. ; eenige samenstellingen van Marten De Vos en anderen.

---

(7) *François van den Wyngaert* ou *Wyngaerden,* graveur en taille douce et marchand d'estampes, naquit le 8 juillet 1614 ; il reçut dès l'année 1626 des leçons du graveur Pontius. En 1636 il entra comme maître dans la gilde St-Luc. Son œuvre n'est guère bien considérable. Il grava, d'après Rubens, les *Noces de Thétis et Pelée, Samson déchirant un lion* et le *Satyre à la vaisselle ;* il exécuta le portrait de Vorsterman, d'après Livens et certains autres portraits. On connait aussi quelques planches dues à son burin, reproductions d'œuvres de Teniers, du Titien, de Thomas, etc.

Van den Wyngaert, qui remplit aussi les fonctions de capitaine de la garde bourgeoise, mourut le 17 mars 1679 et fut enterré dans l'église du couvent des Grands Carmes. Il avait épousé Marie Cruyt qui décéda en 1690.

Frans van den Wyngaert of *Wyngaerden,* plaatsnijder en koopman in prenten, werd den 8n Juli 1614 geboren. Van in 1626 reeds ontvong hij de kunstlessen van den plaatsnijder Pontius. Ten jare 1636 werd hij in de St-Lucasgilde als meester aanvaard.

Zijn werk is ver van aanzienlijk. Hij bracht verscheidene schilderijen van Rubens op koper, namelijk de *Bruiloft van Thetis en van Pelee ; Samson, die eenen leenw verscheurt,* en de *Sater met de schotels ;* hij graveerde ook het portret van Vorsterman, naar Livens, en ettelijke andere portretten. Men kent ook eenige platen door hem geburineerd naar schilderijen van Teniers, van den Titiaan, van Thomas, enz.

Van den Wyngaert, die ook het ambt van kapitein der burgerwacht vervulde, stierf den 17n Maart 1679 en werd in de kerk der O.-L.-Vrouwebroeders begraven. Hij was in den echt getreden met Maria Cruyt, die in 1690 overleed.

(8) *Paul van Huckelroy*. Deux personnages différents pourraient être désignés ici. Aucune spécification n'étant faite dans le registre de la gilde, il nous est difficile de dire auquel la mention doit être appliquée. Nous rencontrons en effet à cette époque :

Paul van Huckelroy, qui naquit en 1598 et mourut le 23 février 1678. Il était fils de Paul van Huckelroy et d'Elisabeth van den Eynden. Il épousa Marie Drabbe qui trépassa le 11 décembre 1663.

En même temps existait à Anvers un autre Paul van Huckelroy, né en 1629, qui vécut jusqu'au 7 juillet 1719. Il avait eu pour femme Anne van den Kerckhoven qui lui survécut jusqu'au 6 mai 1733.

Paul van Huckelroy. Twee verschillende personages zouden hier kunnen aangeduid zijn. Daar er zich niet de minste bijgaande aanteekening in den register der Gilde bevindt, is het moeilijk vast te stellen welke dezer twee personen hier bedoeld wordt.

Immers, op dit tijdstip treffen wij een Paul van Huckelroy aan, die in 1598 ter wereld kwam en den 23n Februari 1678 overleed. Hij was zoon van Paul van Huckelroy en van Elisabeth van den Eynden. Hij trad in het huwelijk met Maria Drabbe, die den 11n December 1663 stierf.

Terzelfdertijd leefde er te Antwerpen een andere Paul van Huckelroy, geboren in 1629, die den 7n Juli 1719 de oogen sloot. Hij had zich in den echt verbonden met Anna van den Kerckhoven, die hem slechts den 6n Mei 1733 in het graf volgde.

(9) *Guillaume De Ryck.* Il y eut à cette époque deux peintres de ce nom, probablement père et fils. Le premier peignait des figures et de grandes compositions allégoriques ainsi que des portraits. Le second ne fut reçu parmi les maîtres de la gilde St-Luc qu'en 1673. Il habitait longue rue Neuve, et en 1685, lors des fêtes du centenaire du rétablissement du culte catholique à Anvers, il fit édifier devant sa maison un arc-de-triomphe orné de diverses toiles dues à son pinceau. C'était, dans la partie supérieure, le portrait d'Alexandre Farnèse; plus bas, celui de Charles II et une figure symbolique, représentant la Foi. Ailleurs, étaient encore placées deux compositions allégoriques et un tableau représentant Ste-Catherine discutant les vérités de la Foi avec des philosophes païens.

Willem De Ryck. Er leefde op dit tijdstip twee schilders van dien naam, vader en zoon waarschijnlijk.

De eerste penseelde figuren en groote zinnebeeldige samenstellingen, alsook portretten.

De tweede werd slechts in 1673 onder de meesters der St-Lucasgilde opgenomen. Hij woonde in de Lange Nieuwstraat en in 1685, bij het eerste eeuwfeest der herstelling van den katholieken eeredienst hier in Antwerpen, deed hij, recht vóór zijn huis, eenen zegeboog oprichten die met verschillende zijner doeken versierd werd. Op het bovengedeelte zag men het portret van Alexander Farnèse ; een weinig lager, dat van Karel II en eene zinnebeeldige figuur, het Geloof voorstellende. Elders prijkten er nog twee allegorische samenstellingen en een tafereel waarop de H. Catharina voorgesteld was, in redetwist met de heidensche wijsgeeren over de Waarheden van het Geloof.

(10) *François Quirynen Verdult,* fut grand-aumônier d'Anvers en 1676. Il avait épousé Jeanne Scholiers, dont il eut un fils, François-Joseph Verdult ou plutôt Van der Dult, car d'après son épitaphe, son nom devrait plus correctement s'orthographier Quirini alias Quirynssen van der Dult. Il mourut le 10 octobre 1702 et sa femme le 2 avril 1697 ; ils furent enterrés dans la cathédrale.

Frans-Quirynen Verdult, was Aalmoezenier van Antwerpen in 1676. Hij was in den echt getreden met Joanna Scholiers, die hem eenen zoon schonk, Frans-Jozef Verdult of liever van der Dult, want volgens zijn grafschrift moest zijn naam eigentlijk geschreven worden : Quirini alias Quirynssen van der Dult. Hij stierf den 10n October 1702 en zijne vrouw overleed den 2n April 1697. Beiden werden in de hoofdkerk begraven.

(11) *Adrien Morisse.* Nous trouvons qu'Adrien Morisse, négociant, mourut à Anvers le 8 décembre 1643, et que sa femme, Susanne van den Heuvel, lui survécut jusqu'au 9 novembre 1654. Ce sont sans doute les parents d'Adrien Morisse dont il est ici question.

Adriaan Morisse. Wij hebben gevonden dat er een Adriaan Morisse, die koopman was, den 8c December 1643 te Antwerpen stierf, en dat zijne vrouw, Suzanna van den Heuvel, hem den 9n November 1654 in het graf volgde.

Het zijn hoogstwaarschijnlijk de ouders van den Adriaan Morisse, waarvan hier sprake.

(12) *Gérard de Meester,* naquit à Bruxelles et vint s'établir à Anvers où il fut reçu bourgeois le 27 mai 1672. Il était marchand de draps, et plus tard, il exerca aussi le métier de teinturier. Il épousa Marie-Jeanne De Licht.

Geeraard de Meester werd te Brussel geboren en kwam zich te Antwerpen vestigen, waar hij den 27n Mei 1672 het poorterrecht

(5) *Louis Willemsens*, fils de Michel Willemsens et de Lucie Keersmakers, naquit à Anvers en 1630 et fut baptisé le 7 Octobre de cette année. Il entra dans l'atelier du sculpteur Artus Quellin, le vieux, dont il fut un des plus brillants élèves. Plus tard, il voyagea et séjourna pendant quelque temps en Angleterre où il fut même nommé sculpteur du roi Guillaume III. Il fut reçu en 1661 comme maître dans la gilde St-Luc. A son tour, il forma un grand nombre d'élèves. Nous citerons : Philippe Vinck, Jacques van der Beest, Nicolas Smits, Mathieu Heyndrickx, Henri van der Piet, Guillaume Schobbens, Jacques Verhoeven, Jacques Peeters et surtout Pierre Plumier.

Willemsens épousa, le 27 avril 1671, Anne Corvers et mourut le 12 octobre 1702. Sa femme l'avait précédé dans la tombe le 8 janvier 1691 ; ils furent enterrés dans l'église St-Georges.

Les travaux que Willemsens exécuta pour les églises d'Anvers, furent nombreux et importants. A la cathédrale, il sculpta les basreliefs de l'autel de St-Gommaire, la clôture de la chapelle de St-Luc, des ornements pour les autels des ménuisiers et des chirurgiens, les motifs décoratifs de l'autel de la Vierge, l'autel et le banc de communion de la chapelle actuelle de St-Antoine, puis, en collaboration avec son maître, il livra l'autel des tonneliers, et avec Artus Quellin, le jeune, le couronnement de l'autel de la Vierge. Pour l'église St-Jacques, il fut chargé de sculpter avec Pierre Verbruggen des statues et divers ornements de la chapelle du St-Sacrement, puis, plus tard, seul, il exécuta le couronnement de l'autel de la même chapelle. On lui doit également la chaire de vérité de cette église.

Il livra encore les stalles et le jubé de l'église des Récollets, un autel pour le béguinage, puis, à l'abbaye de St-Bernard sur l'Escaut, les statues qui ornent les boiseries du chœur, et à la cathédrale de Tournai, les quatre grandes figures de la Religion, de la Charité, de St-Piat et de St-Eleuthère.

Lodewijk Willemsens, zoon van Michiel Willemsens en van Lucia Keersmakers, werd in 1630 te Antwerpen geboren en den 7n October van hetzelfde jaar ten doop geheven. Hij trad in het werkhuis van den beeldhouwer Artus Quellin, den oude, en werd een zijner schitterendste leerlingen. Later ging hij op reis en verbleef eenigen tijd in Engeland, waar hij zeifs den titel verkreeg van beeldhouwer des konings Willem III. Ten jare 1661 werd hij in de St-Lucasgilde

als meester aanvaard. Hij leidde een groot getal leerlingen in de kunst op. Wij zullen hier melding maken van Filip Vinck, Jacob van der Beest, Nicolaas Smits, Matthias Heyndrickx, Hendrik van der Piet, Willem Schobbens, Jacob Verhoeven, Jacob Peeters en vooral van Pieter Plumier.

Den 27n April 1671 trad Willemsens in den echt met Anna Corvers, die den 8n Januari 1691 overleed. Hij zelf stierf den 12n October 1702. Beiden werden in de St-Joriskerk ter aarde besteld.

Tal- en belangrijk waren de werken die Willemsens voor de kerken van Antwerpen uitvoerde. Voor de hoofdkerk leverde hij de barleefstukken van het altaar van den H. Gommarus, den « tuyn » der St-Lucaskapel, sieraadwerken voor de altaars der schrijnwerkers en der chirurgijns, de versieringsmotieven voor het altaar van Onze-Lieve-Vrouw, het altaar en de kommuniebank der huidige kapel van St-Antonius ; verders, in samenwerking met zijnen meester, leverde hij het altaar der Kuipersgilde, en samen met Arthus Quellin, den jonge, vervaardigde hij de kroonlijst voor het altaar van Onze-Lieve Vrouw. Voor de St-Jacobskerk voerde hij, in samenwerking met Pieter Verbruggen, allerlei beelden en versieringswerken uit voor de kapel van het Allerheiligste ; later, en alleen, vervaardigde hij de de kroonlijst van het altaar derzelfde kapel. De predikstoel dier kerk is eveneens zijn werk.

Hij leverde daarenboven nog het koorgestoelte en het okzaal der Minderbroederskerk ; een altaar voor het Beggijnhof ; voor de abdij van St-Bernard aan de Schelde, de beelden die de houten wandbekleeding op het koor versieren, en voor de kathedraal van Doornik de vier groote figuren van den Godsdienst, van de Liefdadigheid, van St-Piat en van St-Eleutherius.

AMBROSIUS BREUGEL, DEKEN, A° 1670 (1)
loco Francisci Huybrechts

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Ferdinande Casiers.
Franciscus vander Aa. (2)
Gilles Augustyn Hanecaert. (3)
Simon de Neuf. (4)
Joan Paulo van Halten. (5)
Balthasar Poteau. (6)
Joannes Heckaert.
Franciscus vanden Wyngaert. (7)
Pauwels van Huckelroy (8)
Guilielmus de Ryck. (9)
Francisco Quirynsen Verdult. (10)
Adriaen Morisse. (11)
Gerard de Meester. (12)
Gilles de Fourmestraux (13)
Henricus van Minderhout. (14)

(1) *Ambroisé Breugel.* On trouvera la notice concernant cet artiste à la page 258.

Ambrosius Breugel. Men zal de biografische wetenswaardigheden over dezen kunstenaar vinden op bladzijde 258.

(2) *François van der Aa*, reprit pour son compte un des privilèges d'exemption de la gilde ; il le paya 750 florins. On retrouve le nom d'un François van der Aa, qui, à cette époque, remplissait les fonctions de chef de quartier. D'autre part, un autre François van der Aa était marié avec Madeleine Fredericx qui se remaria en 1705 avec Adolphe-Pierre van Ertborn, échevin d'Anvers, puis secrétaire du grand conseil de Malines. François van der Aa fut en 1677 choisi comme grand-aumônier.

Enfin, vers la même époque, vivait encore à Anvers un autre François van der Aa qui, avec sa femme, Claire Coeck, fille de Pierre Coeck, habitait rue des Peignes la maison portant pour enseigne *de Witte Hond*, où il mourut pendant les premières années du XVIIIe siècle.

Frans van der Aa, kocht een der vrijstellingsbrieven der gilde voor de som van 750 gulden.

Men treft den naam van een Frans van der Aa aan, die op dit tijdstip het ambt van wijkmeester vervulde.

Van den anderen kant was er een Frans van der Aa in den echt getreden met Magdalena Fredericx, die in 1705 hertrouwde met Adolf-Pieter van Ertborn, schepen van Antwerpen, en later secretaris van den Grooten Raad van Mechelen. Frans van der Aa werd in 1677 tot Aalmoezenier gekozen.

Eindelijk leefde er destijds nog een derde Frans van der Aa, die met zijne vrouw, Clara Coeck, dochter van Pieter Coeck, in de Kammenstraat woonde, in het huis *de Witte Hond*, waar hij in het begin der XVIIIe eeuw overleed.

(3) *Gilles-Augustin Hanicaert.* Deux fois les comptes de la gilde furent soumis, en 1643 et 1649, aux délégués de la ville, pour l'inspection annuelle. Parmi ceux-ci se trouvait l'échevin Gilles Hanikart.

Gillis-Augustinus Hanicaert. De rekeningen der gilde werden jaarlijks aan de goedkeuring van de gemachtigden der stad onderworpen : tweemaal, namelijk in 1643 en in 1649, maakte de schepen Gillis Hanikart deel uit van die commissie.

(4) *Simon de Neuf.* Le prénom de Simon étant régulièrement porté dans la famille de Neuf, le personnage qui fut reçu en cette année parmi les *Violieren* est difficilement identifiable. La mention ci-dessus peut s'appliquer à Simon de Neuf, qui épousa Jeanne Steyman, à son fils, Simon, ou à son petit fils, Simon de Neuf, seigneur de Hooghelande, lui-même fils de Pedro de Neuf. Ce dernier fut conseiller et auditeur du château d'Anvers et fut anobli en 1693. Il fut à son tour père de Simon-Balthazar de Neuf qui avait été échevin d'Anvers, mais devenu veuf en 1720, il se fit prêtre, et plus tard remplit les charges de chanoine et doyen de la cathédrale d'Anvers.

Simon de Neuf. Daar de voornaam van Simon veel gedragen werd in de familie de Neuf is het moeilijk den persoon, die dit jaar in den schoot der *Violieren* ontvangen werd, te vereenzelvigen.

De hierbovenstaande naamaanduiding kan betrek hebben op Simon de Neuf, die in den echt trad met Joanna Steyman, op zijnen zoon Simon of op zijnen kleinzoon Simon de Neuf, Heer van Hooghelande, die zelf zoon was van Pedro de Neuf. Deze laatste was Raadsheer en Auditor van het kasteel van Antwerpen en werd in 1693 tot den adelstand verheven. Hij was op zijne beurt broeder van Simon-Balthazar de Neuf, die schepen der stad Antwerpen geweest was ; maar die, in 1720 weduwnaar geworden, den geestelijken staat omhelsde en later de ambten bekleedde van kanunnik en van deken der hoofdkerk van Antwerpen.

(5) *Jean-Paul van Haeften,* savonnier, était fils de Jean van Haeften, négociant, et d'Angèle Wellens. Il épousa sa cousine Marie van den Perre, fille de François van den Perre et de Elisabeth van Horne, qui lui donna une fille unique, Angèle van Haeften.

Jan-Paul van Haeften, zeepzieder, was zoon van Jan van Haeften, koopman, en van Angela Wellens. Hij trad in den echt met zijne nicht Maria van den Perre, dochter van Frans van den Perre en van Elisabeth van Horne. Er sproot slechts eene eenige dochter uit dien echt : Angela van Haeften. .

(6) *Balthazar Poteau* était issu d'une famille originaire de Carnin, près de Lille, qui s'établit à Anvers à la fin du XVIe siècle. Il était le plus jeune enfant de Denis Poteau ou Potteau, négociant, et d'Anne van den Heuvel. Son frère aîné, Guillaume Potteau, commissaire ordinaire des vivres des armées royales, était décédé le 18 juin 1692, étant veuf de Isabelle Le Candele. Dans sa maison, située rue Veke, il délaissa une belle galerie de tableaux, dont beaucoup provenaient sans doute de la succession paternelle. Parmi ces œuvres d'art il faut citer : le portrait du roi de Hongrie, peint par Rubens ; un portrait de femme et deux têtes d'enfants, par van Dyck ; puis de nombreux paysages dûs à Breughel de Velours, van Baele, van Uden, Franck, Genoels, etc., plusieurs natures mortes ou compositions florales de Daniel Zeghers, van den Broeck, van Breedael, De Ryck, etc., quelques compositions de Martin De Vos et autres.

Balthazar Poteau was uit eene familie gesproten die van Carnin, bij Rijsel, herkomstig was, en zich op het einde der XVIe eeuw te Antwerpen kwam vestigen. Hij was het jongste kind van Dionysius Poteau of Potteau, koopman, en van Anna van den Heuvel. Zijn oudste broeder, Willem Potteau, *ordinaire commissaris van monsteringe van den volcke van oorlog*, was den 18n Juni 1692 gestorven, na zijne vrouw, Isabella Le Candele, reeds ten grave geleid te hebben.

In zijne woning, in de Vekestraat gelegen, liet hij eene prachtige verzameling van schilderijen achter, waarvan er ongetwijfeld vele van de ouderlijke nalatenschap voortkwamen. Onder deze kunstwer-

ken moeten wij de volgende aanstippen : het portret van den koning van Hongarië, door Rubens gepenseeld ; een vrouwenportret en twee kinderhoofdjes, door van Dyck gemaald ; verder talrijke landschappen geborsteld door den Fluweelen Breughel, van Baele, van Uden, Franck, Genoels, enz. ; verscheidene stillevens en bloemstukken van Daniël Zeghers, van den Broeck, van Breedael, De Ryck, enz. ; eenige samenstellingen van Marten De Vos en anderen.

---

(7) *François van den Wyngaert* ou *Wyngaerden,* graveur en taille douce et marchand d'estampes, naquit le 8 juillet 1614 ; il reçut dès l'année 1626 des leçons du graveur Pontius. En 1636 il entra comme maître dans la gilde St-Luc. Son œuvre n'est guère bien considérable. Il grava, d'après Rubens, les *Noces de Thétis et Pelée, Samson déchirant un lion* et le *Satyre à la vaisselle ;* il exécuta le portrait de Vorsterman, d'après Livens et certains autres portraits. On connait aussi quelques planches dues à son burin, reproductions d'œuvres de Teniers, du Titien, de Thomas, etc.

Van den Wyngaert, qui remplit aussi les fonctions de capitaine de la garde bourgeoise, mourut le 17 mars 1679 et fut enterré dans l'église du couvent des Grands Carmes. Il avait épousé Marie Cruyt qui décéda en 1690.

Frans van den Wyngaert of *Wyngaerden,* plaatsnijder en koopman in prenten, werd den 8n Juli 1614 geboren. Van in 1626 reeds ontvong hij de kunstlessen van den plaatsnijder Pontius. Ten jare 1636 werd hij in de St-Lucasgilde als meester aanvaard.

Zijn werk is ver van aanzienlijk. Hij bracht verscheidene schilderijen van Rubens op koper, namelijk de *Bruiloft van Thetis en van Pelee ; Samson, die eenen leenw verscheurt,* en de *Sater met de schotels ;* hij graveerde ook het portret van Vorsterman, naar Livens, en ettelijke andere portretten. Men kent ook eenige platen door hem geburineerd naar schilderijen van Teniers, van den Titiaan, van Thomas, enz.

Van den Wyngaert, die ook het ambt van kapitein der burgerwacht vervulde, stierf den 17n Maart 1679 en werd in de kerk der O.-L.-Vrouwebroeders begraven. Hij was in den echt getreden met Maria Cruyt, die in 1690 overleed.

(8) *Paul van Huckelroy.* Deux personnages différents pourraient être désignés ici. Aucune spécification n'étant faite dans le registre de la gilde, il nous est difficile de dire auquel la mention doit être appliquée. Nous rencontrons en effet à cette époque :

Paul van Huckelroy, qui naquit en 1598 et mourut le 23 février 1678. Il était fils de Paul van Huckelroy et d'Elisabeth van den Eynden. Il épousa Marie Drabbe qui trépassa le 11 décembre 1663.

En même temps existait à Anvers un autre Paul van Huckelroy, né en 1629, qui vécut jusqu'au 7 juillet 1719. Il avait eu pour femme Anne van den Kerckhoven qui lui survécut jusqu'au 6 mai 1733.

Paul van Huckelroy. Twee verschillende personages zouden hier kunnen aangeduid zijn. Daar er zich niet de minste bijgaande aanteekening in den register der Gilde bevindt, is het moeilijk vast te stellen welke dezer twee personen hier bedoeld wordt.

Immers, op dit tijdstip treffen wij een Paul van Huckelroy aan, die in 1598 ter wereld kwam en den 23n Februari 1678 overleed. Hij was zoon van Paul van Huckelroy en van Elisabeth van den Eynden. Hij trad in het huwelijk met Maria Drabbe, die den 11n December 1663 stierf.

Terzelfdertijd leefde er te Antwerpen een andere Paul van Huckelroy, geboren in 1629, die den 7n Juli 1719 de oogen sloot. Hij had zich in den echt verbonden met Anna van den Kerckhoven, die hem slechts den 6n Mei 1733 in het graf volgde.

(9) *Guillaume De Ryck.* Il y eut à cette époque deux peintres de ce nom, probablement père et fils. Le premier peignait des figures et de grandes compositions allégoriques ainsi que des portraits. Le second ne fut reçu parmi les maîtres de la gilde St-Luc qu'en 1673. Il habitait longue rue Neuve, et en 1685, lors des fêtes du centenaire du rétablissement du culte catholique à Anvers, il fit édifier devant sa maison un arc-de-triomphe orné de diverses toiles dues à son pinceau. C'était, dans la partie supérieure, le portrait d'Alexandre Farnèse; plus bas, celui de Charles II et une figure symbolique, représentant la Foi. Ailleurs, étaient encore placées deux compositions allégoriques et un tableau représentant Ste-Catherine discutant les vérités de la Foi avec des philosophes païens.

Willem De Ryck. Er leefde op dit tijdstip twee schilders van dien naam, vader en zoon waarschijnlijk.

De eerste penseelde figuren en groote zinnebeeldige samenstellingen, alsook portretten.

De tweede werd slechts in 1673 onder de meesters der St-Lucasgilde opgenomen. Hij woonde in de Lange Nieuwstraat en in 1685, bij het eerste eeuwfeest der herstelling van den katholieken eeredienst hier in Antwerpen, deed hij, recht vóór zijn huis, eenen zegeboog oprichten die met verschillende zijner doeken versierd werd. Op het bovengedeelte zag men het portret van Alexander Farnèse ; een weinig lager, dat van Karel II en eene zinnebeeldige figuur, het Geloof voorstellende. Elders prijkten er nog twee allegorische samenstellingen en een tafereel waarop de H. Catharina voorgesteld was, in redetwist met de heidensche wijsgeeren over de Waarheden van het Geloof.

(10) *François Quirynen Verdult,* fut grand-aumônier d'Anvers en 1676. Il avait épousé Jeanne Scholiers, dont il eut un fils, François-Joseph Verdult ou plutôt Van der Dult, car d'après son épitaphe, son nom devrait plus correctement s'orthographier Quirini alias Quirynssen van der Dult. Il mourut le 10 octobre 1702 et sa femme le 2 avril 1697 ; ils furent enterrés dans la cathédrale.

Frans-Quirynen Verdult, was Aalmoezenier van Antwerpen in 1676. Hij was in den echt getreden met Joanna Scholiers, die hem eenen zoon schonk, Frans-Jozef Verdult of liever van der Dult, want volgens zijn grafschrift moest zijn naam eigentlijk geschreven worden : Quirini alias Quirynssen van der Dult. Hij stierf den 10n October 1702 en zijne vrouw overleed den 2n April 1697. Beiden werden in de hoofdkerk begraven.

(11) *Adrien Morisse.* Nous trouvons qu'Adrien Morisse, négociant, mourut à Anvers le 8 décembre 1643, et que sa femme, Susanne van den Heuvel, lui survécut jusqu'au 9 novembre 1654. Ce sont sans doute les parents d'Adrien Morisse dont il est ici question.

Adriaan Morisse. Wij hebben gevonden dat er een Adriaan Morisse, die koopman was, den 8e December 1643 te Antwerpen stierf, en dat zijne vrouw, Suzanna van den Heuvel, hem den 9n November 1654 in het graf volgde.

Het zijn hoogstwaarschijnlijk de ouders van den Adriaan Morisse, waarvan hier sprake.

(12) *Gérard de Meester,* naquit à Bruxelles et vint s'établir à Anvers où il fut reçu bourgeois le 27 mai 1672. Il était marchand de draps, et plus tard, il exerca aussi le métier de teinturier. Il épousa Marie-Jeanne De Licht.

Geeraard de Meester werd te Brussel geboren en kwam zich te Antwerpen vestigen, waar hij den 27n Mei 1672 het poorterrecht

verwierf. Hij was lakenkoopman en later oefende hij eveneens het bedrijf uit van verwer. Hij ging huwelijksvoorwaarden aan met Maria-Joanna De Licht.

---

(13) *Gilles de Fourmestraux* appartenait à une famille originaire de Lille, dont plusieurs membres s'établirent à Anvers à la fin du XVIe siècle, pour s'y livrer au commerce. Il s'agit probablement ici de Gilles de Fourmestraux, fils de Paul de Fourmestraux et de Marguerite Bernard, qui fut baptisé dans l'église Sainte-Catherine à Lille, le 4 juillet 1609, et qui épousa à Anvers, Gertrude Pieters, fille de Pierre Pieters.

Vers la même époque vivait également à Anvers un autre Gilles de Fourmestraux, négociant, fils de Jean-Baptiste de Fourmestraux et de Marie Baillet. Mais nous ne croyons pas qu'il puisse ici être question de lui ; il aurait été trop âgé pour encore briguer le titre de membre des *Violieren*.

Gillis de Fourmestraux behoorde tot eene familie die van Rijsel herkomstig was en waarvan verscheidene leden zich, op het einde der XVIe eeuw, te Antwerpen kwamen vestigen om er handel te drijven.

Er wordt hier waarschijnlijk Gillis de Fourmestraux, zoon van Paul de Fourmestraux en van Margareta Bernard bedoeld, die den 4n Juli 1609 in de Ste-Catharinakerk, te Rijsel, over de doopvont gehouden werd, en te Antwerpen in den echt trad met Anna-Geertruida Pieters, dochter van Pieter Pieters.

Omstreeks hetzelfde tijdstip leefde er te Antwerpen nog een andere Gillis de Fourmestraux, koopman, zoon van Jan-Baptist de Fourmestraux en van Maria Baillet. Wij gelooven evenwel niet dat er van dezen Gillis hier spraak kan zijn, daar hij reeds te oud zou geweest zijn om nog als lid der *Violieren* wenschen opgenomen te worden.

(14) *Henri van Minderhout,* fils de Jean van Minderhout, naquit en 1632 à Rotterdam. Il habita d'abord à Bruges, où il fut reçu le 26 février 1663 dans la gilde St-Luc. Il épousa dans cette ville, le 3 février 1664, Marguerite van den Broecke. Plus tard, il vint résider à Anvers où il s'établit dès le 28 février 1672, et entra la même année comme maître dans la gilde St-Luc. Devenu veuf, il se remaria à Anvers le 29 août 1673 avec Anne-Victoire Claus, dont il eut plusieurs enfants, entre autres deux fils qui suivirent la carrière paternelle : Antoine, reçu en 1687 dans la gilde St-Luc, et Guillaume-Auguste, qui s'expatria et mourut en 1752 en Moravie.

Henri van Minderhout décéda à Anvers le 22 juillet 1696 et fut enterré dans l'église du couvent du Dominicains.

Parmi les élèves qu'il reçut dans son atelier à Anvers, on relève les noms de Michel De Grieck, Jacques Diercxen et Luc Smaut.

Il peignit surtout des marines, et on conserve encore de ses toiles dans plusieurs collections publiques, notamment à Bruges, et hors du pays, à Turin, à Madrid, Rouen, Dresde, etc.

Désirant être débarrassé des charges de doyen ou autres qui pourraient lui incomber comme membre de la gilde St-Luc, il obtint de la direction de cette corporation artistique d'en être libéré à condition de faire don d'une grande toile représentant un port de mer du Levant. Ce tableau fut pendu dans la chambre de réunion de la gilde, entre les fenêtres. Il compléta également le tableau de von Ehrenberg que possédait la gilde, en peignant dans l'intérieur du palais que cet artiste y avait représenté, la scène de *Caricine devant le roi d'Ethiopie.* Ces deux œuvres sont actuellement encore conservées au musée d'Anvers.

Hendrik van Minderhout, zoon van Jan van Minderhout, werd in 1632 te Rotterdam geboren.

Hij vestigde zich eerst te Brugge, waar hij den 26n Februari 1663 in de St-Lucasgilde opgeschreven werd. Den 3n Februari 1664 ging hij in deze stad eene echtverbintenis aan met Margareta van den Broecke.

Later, den 28n Februari 1672, kwam hij te Antwerpen wonen en werd er, nog hetzelfde jaar, in de St-Lucasgilde als meester aanvaard. Weduwnaar geworden hertrouwde hij den 29n Augustus 1673, te Antwerpen, met Anna-Victoria Claus die hem verscheidene kinderen schonk, waaronder twee zonen die de vaderlijke kunstloopbaan

volgden : Antoon, in 1687 in de St-Lucasgilde aanvaard, en Willem-August, die zijn vaderland verliet en ten jare 1752 in Moravië overleed.

Hendrik van Minderhout stierf te Antwerpen den 22n Juli 1696 en werd in de kerk van het Predikheerenklooster begraven.

Onder de leerlingen die hij in zijn werkhuis aannam treft men de namen aan van Michiel De Grieck, Jacob Dierxen en Lucas Smout.

Hij schilderde meestal zeegezichten en in verscheidene openbare kunstverzamelingen, namelijk te Brugge, te Turin, te Madrid, te Rouaan, te Dresden, enz., werden er nog doeken van zijne hand bewaard.

Daar hij wenschte van het Dekenschap of alle andere verplichtingen die hem, in zijne hoedanigheid van lid der St-Lucasgilde, zouden kunnen opgelegd worden, ontslagen te blijven, zoo bekwam hij van het bestuur dier kunstgilde algeheele vrijstelling daarvan op voorwaarde dat hij een groot doek, eene Zeehaven in het Oosten voorstellende, ten geschenke zou geven. Die schilderij werd in de vergaderzaal der gilde, tusschen de vensters geplaatst. Hij voltooide eveneens het tafereel van van Ehrenberg, hetwelk de gilde in haar bezit had, en maalde in het binnenzicht van het paleis, door dien kunstenaar erop afgebeeld, *Caricina vóór den koning van Ethiopië.* Deze twee werken worden heden bewaard in het Museum van Antwerpen.

JOSEPHUS DE LAMORLET, DEKEN
A° 1671 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Norbertus Lauwers. (2)
Jacobus Boghe. (3)
Everaert Stevens. (4)
Philippo de Pret. (5)

(1) *Joseph De Lamorlet*, né à Anvers le 19 mars 1626, etait fils du peintre Nicolas De Lamorlet ; il entra en 1651 dans la gilde comme fils de maître. Il cultiva également la peinture et fut choisi pour remplir les fonctions de doyen de la gilde pendant l'exercice 1672-1673. On possède les noms de deux de ses élèves : Jean-Philippe van Eecklo et Guillaume van Apshoven. Dans ses toiles il représenta surtout des scènes historiques. Il mourut vers l'année 1681.

Quoique les détails de sa carrière artistique soient peu connus aujourd'hui, on sait toutefois, par les archives de la gilde, qu'il fit comme membre et comme doyen, preuve d'une grande activité, et que, notamment, pendant le procès avec les corporations armées de la ville, il défendit avec ardeur les intérêts de ses confrères, et que dans ce but il se rendit souvent à Bruxelles chez les avocats chargés de leurs intérêts.

Lamorlet s'occupait aussi de littérature et il offrit à la gilde St-Luc diverses pièces de circonstances. Des compositions poétiques dues à sa plume furent interprétées par ses collègues, notamment pendant les fêtes annuelles des *Violieren* en 1677 et 1678. Ce furent les suivantes : *Ontwaekte Poesie, uytghebeeldt in den triumpherenden Olyftack* et *Den vervolgden Osmin eu Darasia, bijgeval van den oorlog van den grooten Fernandus tegen de Mooren.*

Jozef De Lamorlet, den 19n Maart 1626 te Antwerpen geboren, was zoon van den schilder Nicolaas De Lamorlet. Evenals zijn vader beoefende hij de schilderkunst. Ten jare 1651 werd hij in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard en later werd hij tot Deken verkozen voor het gildejaar 1672-1673. Men kent de namen van twee zijner leerlingen : Jan-Filips van Eecklo en Willem van Apshoven.

Hij maalde meestal geschiedkundige tafereelen.

Hij stierf omstreeks 1681.

Wel zijn de bijzonderheden over zijne kunstloopbaan ten huidigen dage maar weinig bekend ; toch weet men, door de oorkonden der Gilde, dat hij als lid en als Deken blijken gaf van groote werkzaamheid, en namelijk dat hij, gedurende het proces tegen de Gewapende Gilden der stad, de belangen zijner medebroeders met kracht en ijver verdedigde, en zich menige reis naar Brussel getroostte om er met de lasthebbende advokaten over hunne zaak te spreken.

Lamorlet hield zich ook met letterkunde bezig en hij maakte voor de Gilde verscheidene gelegenheidsdichten. Tooneelstukken, door

hem in rijm geschreven, werden door zijne medebroeders opgevoerd, namelijk gedurende de jaarlijksche feesten der *Violieren* in 1677 en 1678. Het waren de volgende : *Ontwaekte Poesie, uytghebeeldt in den triumpherenden Olyftack* en *Den vervolgden Osmin en Darasia, bijgeval van den oorlog van den grooten Ferdinandus tegen de Mooren.*

(2) *Norbert Lauwers,* fils du graveur Nicolas Lauwers et de sa femme Marie Vermeulen, naquit à Anvers et fut baptisé dans la paroisse de Notre-Dame Sud, le 13 mars 1646. Il eut pour parrain Alexandre Voedt et pour marraine Christine Tercelin. Il habitait chez son père, au rempart des Lombards, dans la maison qui portait pour enseigne *in de scryvende hand.* Il était également frère du graveur Conrad Lauwers.

Norbertus Lauwers, zoon van den plaatsnijder Nicolaas Lauwers en van diens echtgenoote Maria Vermeulen, werd te Antwerpen geboren en den 13n Maart 1646 in de O.-L.-Vrouwe Zuid ten doop geheven. Hij had Alexander Voedt tot peter en Christina Tercelin tot meter.

Hij woonde op de Lombaardevest, bij zijnen vader, in het huis dat voor uithangbord droeg : *in de scryvende hand.*

(3) *Jacques Boghe*, fils de Jacques Boghe, orfèvre et bijoutier, qui remplit aussi la charge de contrôleur des métaux du métier des orfèvres, et mourut le 9 août 1653, et de Marie Willemsens.

Jacob Boghe, was zoon van Jacob Boghe, goudsmid en juwelier, en van Maria Willemsens.

Zijn vader, die ook het ambt van controleur der metalen bij de goudsmedersgilde bekleedde, overleed den 9n Augustus 1653.

(4) *Evrard Stevens*, fils de Gilles Stevens, blanchisseur de cire et marguillier de l'église du Bourg, et de Marie van der Meeren. Il avait hérité avec ses frères et sœurs de la maison paternelle *de Grooten Helm*, située rue Porte aux Vaches et de la blanchisserie de cire, dont les terrains s'étendaient derrière l'église St-Georges, près de l'Esplanade. Il fit les mêmes affaires que son père, et succéda à celui-ci dans l'exercice des fonctions qu'il avait remplies à Ste-Walburge. Il mourut célibataire en 1703, et ses biens passèrent plus tard en grande partie à sa nièce Jeanne-Caroline Stevens, qui avait épousé Jean-François Vinck, seigneur de Wuestwezel, amman d'Anvers en 1732.

Everhard Stevens, zoon van Gillis Stevens, wasbleeker en kerkmeester der Burchtkerk, en van Maria van der Meeren. Gezamentlijk met zijne broeders en zusters erfde hij het ouderlijk huis, *de Grooten Helm*, in de Koepoortstraat gelegen, alsook de wasbleekerij die zich achter de St-Joriskerk tot dicht bij het Kasteelplein uitstrekte. Hij deed dezelfde zaken als zijn vader en volgde hem op in de uitoefening van het ambt dat hij in de Ste-Walburgiskerk bekleed had. Hij stierf ongehuwd in 1703, en zijne goederen gingen later voor het grootste gedeelte over aan zijne nicht, Joanna-Carolina Stevens, die in den echt getreden was met Jan-Frans Vinck, heer van Wuestwezel, amman van Antwerpen in 1732.

(5) *Philippe de Pret*, fils de Thomas de Pret et de Suzanne Formenois, naquit à Anvers le 24 février 1636. Il épousa Cornélie van de Vyvere, fille de Pierre van de Vyvere, dont il eut une enfant unique, Anne-Catherine de Pret, qui se fit fille dévote.

Philippe de Pret qui était négociant, fut nommé aumônier en 1677.

Filip de Pret, zoon van Thomas de Pret en van Suzanna Formenois, werd den 24n Februari 1636 te Antwerpen geboren. Hij trad in den echt met Cornelia van de Vyvere, dochter van Pieter van de Vyvere, en verwekte bij haar een eenig kind, Anna-Catharina de Pret, die jonge dochter bleef en een zeer godvruchtig leven leidde.

Filip de Pret, die koopman was zooals zijn vader, bekleedde het ambt van aalmoezenier in 1677.

JACOBUS BRUYNEL, DEKEN, A° 1672 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Gerard de Jode. (2)
Guilielmus Galle. (3)
Nicolaus de Respaignie. (4)
Joan Bapta Rogiers. (5)
Joannes van der Plancken. (6)
Bartholomeus Kersavonts.
Adrianus van Eeckhoven. (7)

(1) *Jacques Bruynel*, graveur en taille-douce, reçu franc-maître de la gilde St-Luc en 1662, et désigné pour remplir les fonctions de doyen pendant l'exercice 1673-1674. On trouve son décès renseigné dans les comptes de 1690-1691. On connaît de cet artiste une grande estampe : l'*Exécution des comtes Nadarti, Serini et Francipani, en 1670 ;* quelques planches dans l'ouvrage de Hazart : *Kerkelijke historie van de geheele weereld*, ainsi que le frontispice du livre de Michel Boudewyns : *Ventilabrum medico-theologicum.*

Jacob Bruynel, plaatsnijder, werd ten jare 1662 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard en tot Deken verkozen voor het gildejaar 1673-1674. Zijn overlijden staat aangeteekend in de rekeningen van 1690-1691.

Men kent van dezen kunstenaar eene groote plaat : *De Terechtstelling der Graven Nadarti, Serini en Francipani, in 1670*, alsook eenige platen in het werk van Hazart : *Kerkelijke historie van de geheele weereld*. Hij vervaardigde ook de titelplaat van Michiel Boudewijns' boek : *Ventilabrum medico-theologicum.*

(2) *Gérard de Jode*, naquit à Anvers et fut baptisé dans l'église Notre-Dame le 21 novembre 1615. Il était fils de Jacques de Jode, quincaillier, et de Anne Peeters, neveu des graveurs Corneille et Pierre de Jode, le Vieux.

Geeraard de Jode kwam te Antwerpen ter wereld en werd den 21n November 1615 in de O.-L.-Vrouwekerk ten doop geheven. Hij was zoon van Jacob De Jode en van Anna Peeters, die eenen ijzerwinkel geopend hadden. Hij was ook neef van de plaatsnijders Cornelis en Pieter Jode, den oude.

(3) *Guillaume Galle*, naquit à Anvers le 2 décembre 1651. Il était fils du graveur Jean Galle et de sa seconde femme Marie Macquereel.

Willem Galle werd den 2n Decembre 1651 te Antwerpen geboren. Hij was zoon van den plaatsnijder Jan Galle en van diens tweede vrouw, Maria Macquereel.

(4) *Nicolas de Respaignie,* fils de Nicolas de Respaignie, qui était également membre des *Violieren*, comme nous l'avons vu plus haut, et de sa seconde femme Cornélie Draeck. Il avait hérité de son père les seigneuries de Schooten et de Horst ; il embrassa la carrière militaire et fut capitaine de cavalerie au service du roi d'Espagne. Il avait épousé, à Anvers le 19 octobre 1651, Anne-Josine van Stembor. Il fut anobli par le roi Philippe IV, par lettres patentes du 13 juin 1661 et mourut le 11 février 1678.

Nicolaas de Respaignie, zoon van Nicolaas de Respaignie die, zooals wij het reeds gezien hebben, eveneens lid der *Violieren* was, en van diens tweede vrouw, Cornelia Draeck. Hij had van zijnen vader de heerlijkheden geërfd van Schooten en van Horst. Hij omhelde de krijgsloopbaan en werd kapitein der ruiterij, in dienst van den koning van Spanje.

Den 19n October 1651 was hij in het huwelijk getreden met Anna-Josina van Stembor.

Bij diploma van den 13n Juni 1661 werd hij door den koning Filip IV tot den adelstand verheven.

Hij stierf den 11n Februari 1678.

(5) *Jean-Baptiste Rogiers.* Nous trouvons qu'à la cathédrale fut enterré Jean-Baptiste Rogier, qui était décédé le 27 septembre 1703, tandisque sa femme, Catherine van Uffels vivait encore jusqu'au 14 juin 1709.

Jan-Baptist Rogiers. Wij vinden dat Jan-Baptist Rogier, die den 27n September 1703 overleed, in de hoofdkerk begraven werd, en dat zijne vrouw, Catharina van Uffels, hem den 14n Juni 1709 in het graf volgde.

(6) *Jean van der Plancken*, fils d'Antoine van der Plancken et de Brigitte van Geelhoven, épousa Brigitte De Hoppenbrouwers. Il mourut le 2 octobre 1694 ; quant à sa femme, elle était décédée depuis le 12 avril 1691.

Jan van der Plancken, zoon van Antoon van der Plancken en van Brigitta van Geelhoven, trad in den echt met Brigitta De Hoppenbrouwers, die den 12n April 1661 overleed. Hij zelf stierf den 2n October 1694.

(7) *Adrien van Eeckhoven*, négociant, était propriétaire de la grande maison appelée *het Keyzershof*, marché aux Œufs, avec dépendances rue aux lits. Il mourut en 1716 laissant neuf enfants, savoir : Isabelle, femme de Jean-Baptiste van de Zande, négociant ; Marie ; Thérèse ; Suzanne, qui épousa Louis de Rozay ; Marie-Cornélie, épouse de Jacques Joly, directeur de la chambre du tonlieu à Anvers ; Pierre van Eeckhoven, drossard de Mortsel ; Jean-Baptiste ; Jean-Charles, et Anne, qui devint femme de Jean-Martin De Feer, marguillier de l'église St-André.

Adriaan van Eeckhoven, koopman, was eigenaar van het groot huis der Eiermarkt, *het Keyzershof* geheeten, en dat met zijne aanhoorigheden in de Beddenstraat uitkwam.

Hij stierf in 1716 en liet negen kinderen achter, te weten ; Isabella, echtgenoote van Jan-Baptist van de Zande, koopman ; Maria ; Theresia ; Suzanna, die in het huwelijk trad met Lodewijk de Rozay ; Maria-Cornelia, vrouw van Jacob Joly, bestuurder der tolkamer te Antwerpen ; Pieter van Eeckhoven, drossaard van Mortsel ; Jan-Baptist ; Jan-Karel, en Anna, die de echtgenoote werd van Jan-Marten De Feer, kerkmeester van St-Andreas.

MARTINUS VERHULST, DEKEN, A° 1673 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Peeter Schoonians. (2)
Henricus Boonen. (3)
Joannes Hullebroeck. (4)
Joannes Verschilden. (5)
Peeter de Pape. (6)
Pauwels Lesteens. (7)
Peeter Rymers. (8)
Antonio Francisco Scholten. (9)

(1) *Martin Verhulst*, imprimeur, fils de Dieudonné Verhulst et de Mathilde Mans, sa première femme, naquit à Anvers le 17 septembre 1622 ; il entra dans la gilde St-Luc comme fils de maître en 1646. Deux fois il fut appelé à remplir les fonctions de doyen, notamment pendant les exercices 1674-1675 et 1678-1679. Plusieurs apprentis se firent inscrire dans la gilde sous ses auspices ; ce furent : Michel van Wycken, Marc van der Veken, Jean van den Bosch, Jean van Oppom et Henri Ryckaert.

Verhulst qui avait épousé, le 13 octobre 1646, Suzanne Fabri, habita successivement au Vieux marché au Blé, les maisons portant pour enseigne *St.-Salvator* et *in de Gulde Tes*, puis, au coin de la rue Meulegat, la maison nommée *de Gulde Kroon*. Il employa comme marque typographique, tantôt un chien soutenant un cartel avec monogramme, et tantôt une simple couronne dans un cadre carré.

Marten Verhulst, drukker, zoon van Deodaat Verhulst en van Mathilda Mans, zijne eerste vrouw, werd den 7n september 1622 te Antwerpen geboren. Ten jare 1646 trad hij als meesterszoon in de St-Lucasgilde en werd tweemaal tot Deken gekozen, namelijk voor de gildejaren 1674-1675 en 1678-1679.

Verscheidene leerjongens lieten zich in de Gilde voor zijn werkhuis opschrijven ; het waren : Michiel van Wycken, Marcus van der Veken, Jan van den Bosch, Jan van Oppom en Hendrik Ryckaert.

Verhulst die den 13n October 1646 met Suzanna Fabri in den echt getreden was, woonde opvolgentlijk, op de Koornmarkt, in de huizen die voor uithangbord droegen : *in St.-Salvator* en *in de Gulde Tes ;* daarna betrok hij het huis op den hoek der Meulegatstraat, *de Gulde Kroon* geheeten.

Hij bezigde als drukmerk nu eens een hond die een schild houdt en dan weer eene eenvoudige kroon in eene vierkante lijst.

(2) *Pierre Schoonians*, mourut le 7 octobre 1717. Il avait été marié deux fois, épousant en premières noces Anne-Sophie Aertsens, décédée le 1 avril 1688. Il se remaria peu après avec Anne-Marie Strypen, qui vécut jusqu'au 31 mai 1693.

Pieter Schoonians, stierf den 7n October 1717. Hij was tweemaal getrouwd geweest : in eerste huwelijk verbond hij zich met Sophia Aertsens, die den 1n April 1688 overleed, en kort daarna hertrouwde hij met Anna-Maria Strypen, die den 31n Mei 1693 de oogen sloot.

(3) *Henri Boonen* fut, croyons-nous, fils de Henri Boonen qui mourut en 1656 et de Anne Schot.

Hendrik Boonen was, meenen wij, zoon van Hendrik Boonen, die in 1656 overleed, en van Anna Schot.

(4) *Jean Hullebroeck* fut reçu maître de chapelle du saint Sacrement à la cathédrale en 1700 ; il mourut le 27 février 1732. Sa femme, Anne-Thérèse De Riemer, était décédée depuis le 7 mai 1710.

Jan Hullebroeck werd in 1700 tot kapelmeester gekozen der Venerabelkapel in de hoofdkerk.

Hij stierf den 27n Februari 1732. Zijne vrouw, Anna-Theresia De Riemer, was den 7n Mei 1710 overleden.

(5) *Jean Verschilden*, ne jouit pas longtemps de sa qualité de confrère des *Violieren*, car il décéda en l'année 1687.

Jan Verschilden mocht zich niet zeer lang over zijne hoedanigheid van medebroeder der *Violieren* verheugen, want hij stierf in he jaar 1687.

(6) *Pierre de Pape.* On trouve le décès de ce membre des *Violieren* renseigné pendant l'exercice 1686-1687.

Pieter de Pape. Men vindt het overlijden van dit lid der *Violieren* aangeteekend in het gildejaar 1686-1687.

(7) *Paul Lesteens.* Dès 1676, les registres de la gilde notent que ce confrère avait quitté la ville et qu'il s'était établi à l'étranger. Il mourut en 1679. Il appartenait à une famille d'orfèvres.

Paul Lesteens. Reeds in 1676 teekenen de registers der Gilde aan dat dit lid de stad verlaten en zich in den vreemde gevestigd had.
Paul Lesteens, die tot eene goudsmedersfamilie behoorde, stierf in 1679.

(8) *Pierre Rymers*, mourut le 29 avril 1711, ayant épousé Agnès Lambert van Kempe, qui l'avait précédé dans la tombe depuis le 9 mai 1710.

Pieter Rymers overleed den 29n April 1711. Hij was in den echt getreden met Agnes-Lambert van Kempe, die hem den 9n Mei 1710 in het graf voorgegaan was.

(9) *Antoine-François Scholten*, était maître de chapelle du Saint Sacrement dans l'église St-Jacques. Il était fils de Martin Scholten, négociant, et de Jeanne van Hove. Il mourut en 1690.

Antoon-Frans Scholten, zoon van Marten Scholten, koopman, en van Joanna van Hove, was kapelmeester van het Hoogwaardig in St-Jacobskerk. Hij stierf in 1690.

CAROLUS EMANUEL BISET, DEKEN
A° 1674 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Cornelis du Mont. (2)
Josephus van Coevoorden. (3)
Joannes de Schepper. (4)
Joannes Baptista Boel. (5)
Ignatius Hallemans.
Guilielmus de Wilde. (6)

(1) *Charles Emmanuel Biset*, fils du peintre Georges Biset, naquit à Malines le 26 décembre 1633. Après avoir pris ses premières leçons artistiques chez son père, il partit pour Paris. Il séjourna un certain temps aussi à Bruxelles, puis vint s'établir à Anvers où il fut reçu dans la bourgeoise le 20 avril 1663. Il entra en qualité de maître dans la gilde St-Luc en 1661, et en exerça les fonctions de doyen pendant l'exercice 1675-1676.

Biset se maria trois fois. Il épousa en premières noces, le 31 janvier 1662, Marie van Uden qui, elle-même, s'adonnait à la peinture ; elle mourut le 4 août 1665. Le 30 juin 1670, il se remaria avec une malinoise, Anne Cleymans ; enfin le 12 décembre 1682, il épousa en troisièmes noces, le 12 décembre 1682, Jeanne van de Velde. Il eut plusieurs enfants, parmi lesquels il faut citer un fils du second lit, Jean-Baptiste Biset, qui suivit la carrière artistique de son père. Charles-Emmanuel Biset habita une grande partie de sa vie rue Otto Venius, mais il passa ses derniers jours à Breda où il mourut vers 1691.

Il peignit surtout des portraits et des scènes de genre. On conserve encore de ses œuvres dans les musées de Vienne, La Haye et Cassel. Au musée de Bruxelles se voit une grande toile due à son pinceau, représentant Guillaume Tell s'apprêtant à tirer la pomme sur la tête de son fils, en présence des membres de la direction du Vieux Serment de l'Arc d'Anvers, dont l'artiste était membre. Le paysage de ce tableau est exécuté par Immenraet, et les détails d'architecture par von Ehrenberg.

Karel-Emmanuël Biset, zoon van den schilder Joris Biset, werd den 26n December 1633 te Mechelen geboren. Na zijne eerste kunstopleiding genoten te hebben in het werkhuis van zijnen vader, trok hij naar Parijs. In zijn vaderland teruggekeerd, verbleef hij eenigen tijd te Brussel, en vestigde zich daarna te Antwerpen. Den 20n April 1663 verwierf hij er het poorterschap. Ten jare 1661 werd hij in de St-Lucasgilde als meester aanvaard en gedurende het gildejaar 1675-1676 bekleedde hij het ambt van Deken.

Biset trad driemaal in den echt : den 31n Januari 1662 trouwde hij, in eerste huwelijk, met Maria van Uden die zelf ook de schilderkunst beoefende ; zij stierf den 4n Augustus 1665. Den 30n Juni 1670 hertrouwde hij met Anna Cleymans, van Mechelen ; eindelijk, den 12n December 1682, ging hij eene derde echtverbintenis aan met

Joanna van de Velde. Hij had verscheidene kinderen, waaronder eenen zoon uit het tweede huwelijk, Jan-Baptist Biset, die de kunstloopbaan zijns vaders volgde.

Karel-Emmanuël Biset woonde lange jaren in de Otto Veniusstraat, maar ging zijne laatste dagen te Breda slijten, waar hij omstreeks 1691 overleed.

Hij schilderde meestal portretten en genrestukken. Er worden nog werken van dezen meester bewaard in de Museums van Weenen, Den Haag en Cassel. In het Museum van Brussel hangt er een uitgestrekt doek, waarop hij Willem Tell voorstelt die zich, in tegenwoordigheid der bestuurleden van den Ouden Handboog van Antwerpen, waar de kunstenaar lid van was, bereidt om den appel van het hoofd zijns zoons te schieten. Het landschap van dit tafereel is gepenseeld door Immenraet en von Ehrenberg maalde er de bouwgedeelten van.

---

(2) *Corneille Du Mont* avait acheté un des privilèges d'exemption de la gilde. Il mourut en 1680, et sa veuve dut payer à la gilde 165 florins dont le défunt était encore redevable du chef de cette acquisition.

Cornelis Du Mont had een der vrijbrieven der St-Lucasgilde gekocht. Hij stierf in 1680 en zijne weduwe moest aan de Gilde 165 gulden betalen, die de overledene nog, uit hoofde van dien aankoop, schuldig was.

---

(3) *Joseph van Coevoorden*, était prêtre et s'occupait de littérature. Il ne resta dans la gilde que jusqu'en l'année 1681 ; il donna alors sa démission de membre.

Jozef van Coevoorden was priester en beoefende de letterkunde. Hij bleef slechts lid der gilde tot in 1681, wanneer hij zijn ontslag gaf.

(4) *Jean De Schepper.* Parmi les membres de la gilde St-Luc nous rencontrons un peintre, Jean Scheppers, qui en 1633 fut reçu franc-maître et qui en 1674 aurait donc été sexagénaire. Il nous semble peu probable que ce soit cet artiste dont il est ici question. Quoiqu'il en soit, celui-ci reçut parmi ses élèves Thierry Eypermans, Guillaume Huybrechts et Charles Lanckfranck. On retrouve aussi son nom en 1633 sur la liste des membres de la Sodalité des célibataires, et en 1649 sur celle des hommes mariés, dans laquelle il était consulteur.

Jan De Schepper. Onder de leden der St-Lucasgilde treffen wij eenen schilder aan, Jan Scheppers, die in 1633 als vrijmeester aanvaard werd en dus in 1674 reeds zestig jaar oud zou geweest zijn. Het schijnt ons weinig aannemelijk toe dat er van dezen kunstenaar hier zou spraak zijn. Wat er ook van zij, deze Jan Scheppers kreeg Dirk Eypermans, Willem Huybrechts en Karel Lanckfranck als leerlingen in zijn werkhuis. In 1633 vindt men ook zijnen naam op de ledenlijst van de Sodaliteit der bejaarde jongmans, en in 1649 op die van de Sodaliteit der getrouwden, waar hij Consultor van was.

(5) *Jean-Baptiste Boel,* fils du peintre Pierre Boel et de Marie-Catherine Immenraet, naquit à Anvers en 1650. Il étudia sous la direction de son père, et après avoir séjourné un certain temps avec celui-ci à Paris, il se fixa définitivement à Anvers. Il fut reçu comme fils de maître dans la gilde St-Luc en 1674. Pour être exempté de toutes les charges incombant aux membres, il peignit en 1680 pour la gilde, une grande toile représentant du gibier mort entouré d'accessoires. Cette toile est encore conservée aujourd'hui au Musée d'Anvers.

Boel épousa, le 4 mai 1675, Marie-Catherine Immenraet qui mourut le 14 septembre 1687. Lui-même décéda le 9 janvier 1689.

Jan-Baptist Boel, zoon van den schilder Pieter Boel en van Maria-Catherina Immenraet, werd in 1650 te Antwerpen geboren. Hij deed zijne kunststudiën onder de leiding zijns vaders en, na met dezen eenigen tijd te Parijs verbleven te hebben, keerde hij naar zijne geboortestad terug. Ten jare 1674 werd hij er in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. Om de vrijstelling te bekomen van

al de diensten en ambten der gilde, schonk hij haar in 1680 een groot doek met dood gevogelte waarrond allerlei bijhoorigheden. Dit tafereel hangt thans in het Museum hier te Antwerpen.

Boel trad den 4n Mei 1675 in den echt met Maria-Catharina Immenraet, die den 14n September 1687 overleed. Hij zelf stierf den 9n Januari 1689.

---

(6) *Guillaume De Wilde*, sculpteur, entra comme élève en 1652 dans la gilde St-Luc. Il mourut le 27 septembre 1718. Il avait été marié avec Suzanne van Frayenborch, qui trépassa le 6 mars 1688. Par testament, Guillaume De Wilde et sa femme léguèrent au couvent des Sœurs Blanches des sommes, dont le revenu devait être affecté au service de certaines fondations.

Willem De Wilde, beeldhouwer, trad den jare 1652 als leerling in de St-Lucasgilde, en stierf den 27n September 1710. Hij had zich in den echt verbonden met Suzanna van Frayenborch, die den 6n Maart 1688 de oogen sloot. Bij laatste wilsbeschikking lieten Willem De Wilde en zijne vrouw aan de Witzusters ettelijke sommen waarvan de opbrengst ten bate van zekere stichtingen moest besteed worden.

PEETER CLAESSENS, DEKEN, A° 1675 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Franciscus Fickevoort. (2)
Theodorus Broeckmans. (3)
Joannes Baptista Beekmans. (4)
Peeter t'Kint. (5)

(1) *Pierre Claessens.* Quoiqu'ayant excercé les fonctions de doyen de la gilde St-Luc pendant l'exercice 1676-1677, le peintre Pierre Claessens a laissé très peu de traces dans l'histoire artistique anversoise. On sait qu'il avait été reçu franc-maître de la gilde en 1658 et que, pendant l'exercice 1678-1679, il paya les droits réglementaires pour le décès de sa femme.

Pieter Claessens. Alhoewel het ambt van Deken der St-Lucasgilde gedurende het gildejaar 1676-1677 bekleed hebbende, heeft de schilder Pieter Claessens maar weinig sporen in de Antwerpsche kunstgeschiedenis nagelaten. Men weet dat hij als vrijmeester aanvaard werd in 1658, en dat hij in het gildejaar 1678-1679 de doodschuld zijner vrouw betaalde.

(2) *François Fickevoort,* fils de N. van Fickevoort et de Marguerite van de Kerckhof, mourut le 4 novembre 1678 et fut enterré dans l'église du couvent des Dominicains.

Frans Fickevoort, zoon van N. Fickevoort en van Margareta van de Kerckhof, overleed den 4n November 1678 en werd in de kerk van het Predikheerenklooster ter aarde besteld.

(3) *Théodore Braeckmans,* qui fut nommé grand aumônier en 1696, mourut le 18 janvier 1708; il avait épousé Anne-Barbe Sallet, qui décéda le 9 juin 1727.

Theodoor Braeckmans, die in 1696 tot Aalmoezenier benoemd werd, stierf den 18n Januari 1708; hij had zich in den echt verbonden met Anna-Barbara Sallet, die den 9n Juni 1727 overleed.

(4) *Jean-Baptiste Beeckmans.* Ne fit pas longtemps partie des *Violieren,* car il mourut en 1679.

Jan-Baptist Beeckmans. Bleef maar korten tijd lid der *Violieren,* want hij stierf reeds in 1679.

(5) *Pierre t'Kint.* Vers cette époque vivaient à Anvers plusieurs membres de la famille t'Kint, portant le prénom de Pierre. Celui qui, à cause des dates, pourrait probablement avoir été reçu en 1675 parmi les *Violieren,* est Pierre t'Kint, né en 1620, fils de Jean-Baptiste t'Kint et de Barbe van der Veken, petit-fils de Pierre t'Kint et de Catherine Hellemans.

Pieter t'Kint. Rond dit tijdstip leefden er te Antwerpen verscheidene leden der familie t'Kint, die den voornaam van Pieter droegen. Volgens de verschillende datums te oordeelen, schijnt het ons echter dat het de Pieter t'Kint is, in 1620 geboren, die ten jare 1675 in den schoot der *Violieren* aanvaard werd. Hij was zoon van Jan-Baptist t'Kint en van Barbara van der Veken, en kleinzoon van Pieter t'Kint en van Catharina Hellemans.

THEODORUS VERBRUGGEN, DEKEN,
A° 1676 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Willem Hoppenbrouwer. (2)

(1) *Théodore Verbruggen,* sculpteur, qui mourut en 1701 et fut enterré le 17 octobre de cette année, avait rempli les fonctions de doyen de la gilde pendant l'exercice 1677-1678. On ne connaît plus qu'une seule de ses œuvres, c'est la porte sculptée qui clôture le chœur de l'église St-Jacques à Anvers.

Verbruggen exercait les fonctions de doyen, quand fut prononcé le jugement qui donnait gain de cause à la gilde St Luc dans le long et coûteux procès qu'elle dut soutenir contre les Serments armés de la ville d'Anvers. A cette occasion de grandes festivités furent célébrées, le jour de la fête patronale de Verbruggen, le 18 octobre 1677. Après un copieux banquet, eut lieu une représentation dramatique dans laquelle fut jouée la comédie *de Getrauwe Panthera*, composée par Barbe Ogier, fille du poëte Guillaume Ogier. Ensuite fut encore représentée une œuvre de ce dernier, *de Traegheyt*, et quelques autres pièces de circonstance.

De cette représentation le souvenir a été conservé dans le manuscrit des *Violieren* grâce à quelques indications consignées à la page suivante, et à une dédicace poëtique d'Ogier que l'on retrouvera également ci-après.

Theodoor Verbruggen, beeldhouwer. Deze kunstenaar, die in 1701 overleed en den 17n October van dit jaar begraven werd, had het ambt van Deken bekleed gedurende het gildejaar 1677-1678. Men kent nog slechts één zijner werken : het is de kunstig gebeitelde hoofddeur van het koor der St-Jacobskerk te Antwerpen.

Verbruggen vervulde het ambt van Deken wanneer het berucht proces, door de St-Lucasgilde tegen de Gewapende Gilden der stad

ingespannen, een einde nam : de St-Lucasgilde won het rechtsgeding. Te dier gelegenheid hadden er den 18n October 1677, op het naamfeest van Verbruggen, groote feestelijkheden plaats. Na een overvloedig banket werd er eene tooneelvertooning gegeven, waarop het blijspel van Barbara Ogier, dochter van Willem Ogier, *de Getrauwe Panthera,* opgevoerd werd. Vervolgens bracht men nog een werk van Willem Ogier ten gehoore : *De Traegheyt,* alsook eenige andere gelegenheidstukken. De herinnering van dit tooneelfeest is in het handschrift der *Violieren* bewaard gebleven, dank aan eenige aanteekeningen, hier op de volgende bladzijde overgedrukt, en ook aan eene dichterlijke opdracht van Ogier, die men eveneens hierna zal vinden.

---

(2) *Guillaume Hoppenbrouwer,* négociant, qui eut de sa femme, Marie-Anne Plisson, une fille, Jeanne-Isabelle Hoppenbrouwer, femme de Chrétien-Pierre Wauters, grand-aumônier.

Willem Hoppenbrouwer, koopman, die bij zijne vrouw, Maria-Anna Plisson, eene dochter verwekte, Joanna-Isabella Hoppenbrouwer, die de echtgenoote werd van den Aalmoezenier Christiaan-Pieter Wauters.

In desen jaere op den 2de Juny is uytgesproocken het vonnisse van het langdurich proces, ende dat juyst na 14 jaeren dat het begonnen was op den selven dach, gewesen tot voordeel van dese Gulde, en de ses waeckende Gulden gecondemneert in allen de costen soo gereserveerde als andere, soo dat de dekens vande waeckende Gulden aen den deken *Gaspar Huybrechts*, synde alsdan gecommitteert tot den ontfang hebben betaelt volgens taxaet van costen de somme van een duysent twee hondert twelf carolus guldens vier sty $\frac{1}{2}$.

Na het veroveren van dese victorie heeft men op de feeste van den deken *Theodoor Verbruggen*, synde alsdan opperdeken, gespelt de nieuwe commedie van *de Getrauwe Panthera*, gecomponeert door *Je Barbara Ogiers*, dochter van onsen facteur Mr *Guiliam Ogiers*, die daer heeft achter gevoeght de kluchte van *de Luyheidt* met dit navolgende Proëmium.

Ben ick Olivia hoe derf ick 't my betrouwen ?
ben ick de selve die soo lang gesuckelt heeft ?
een ider een die roept Olivia die leeft
ick derf als uyt den droom geweckt daer niet op bouwen.

'T jaer sesthien hondert, met noch dertich en noch negen
wert myn vervallen staet eens weder opgerrecht
Maer laes ! den yver van myn minnaers was te slecht
dies heb ick langh gelyck als in het graf geleghen.

En myn verdrucking scheen een yder te beklagen
Antwerpen wel het meest, met al haer naer gebuert
dat noch gedachtich was wat ick had uyt gevuert
tot koninckIycke eer, en tot het lands behagen.

Tot dat de goden myn onnooselheyt aen saegen
en door Genade my Pictura toe gewydt
door wil van Magistraet, en van syn Magisteyt
't jaer twee en sestich dat den nijt niet wou verdragen.

Als *Thys* en *Huybrechts* saem het dekenschap bedienden
wat vriendelyck onthael en is my niet geschiet
ick suecht ! want ick en heb om te beloonen niet
ock kond ick danckbaer syn ! heer allemael, de vrienden.

Myn vrienden die tot nu my troulyck by syn bleven
en met hun hooghe sorg het pramende gewelt
dat myn verderven socht, heeft in de rust gestelt
soo is door Coninckx raet die borger twist verdreven.

Nu schynt door blydschap my het hart te veel te jaegen
med-lydende met my ist wonder dat een maeght
die noch gedaechtenis van haeren rampspodt draeght
soo onverwacht, de vreucht, can van het lyden, draegen.

Ick sal geen volle vreucht noch connen laten blycken
Voor dat ick sien hoe dat myn wesen u bevalt
en myn basuyn u tot een vol genoeghen schalt
hoe dat ick gunstich ben aen die my komen kijcken.

Gelieft dan u gehoor te leenen uyt me-dooghen
ter liefde van het teer en vrouwelyck geslacht
want 't is uyt het verstant van sulcke voort gebracht
die om haer swackheydt wenst u gunst van oor en oogen.

MARTINUS VERHULST, DEKEN, A° 1677 (1)
loco Ferdinandi van Abshoven (2)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Engelbert Brietzon.
Francois de Kraen.
Nicolaus Millucht. (3)
Cornelio Reael.
Louis Martini. (4)
Melchior Forckhout. (5)

Alsoo den deken *Theodorus Verbruggen* de eerste feeste heeft gehouden na het uytspreecken van het vonnis, is mede soo op de feeste als voor de gemeente gespeelt het kleyne speeltie van de *Ontwaecte Poësie*, gecomponeert door den deken *Joseph de Lamorlet* met de twee kluchten van *de Traecheyt* ende van *de Gierichеydt*.

(1) *Martin Verhulst.* On trouvera la notice relative à cet imprimeur à la page 396.

Marten Verhulst. Men heeft reeds, op bladzijde 396, eenige biographische bijzonderheden over dezen drukker gegeven.

(2) *Ferdinand van Abshoven* ou mieux *van Apshoven,* était fils du peintre Ferdinand van Apshoven et de Eléonore Wyns. Il naquit à Anvers le 1 mars 1630. Après avoir reçu les premières leçons dans l'atelier de son père, il eut sans doute pour second maître Teniers. Ses peintures, représentant des scènes d'intérieurs champêtres, sont du reste traitées dans le genre de ce dernier artiste.

Van Apshoven exerça aussi le métier de marchand d'œuvres d'art et remplit les fonctions de capitaine de la garde bourgeoise. Il mourut dans l'immeuble qu'il habitait au canal, appelé *Blouhantsche ruy*, et fut enterré le 3 avril 1694.

Ferdinand van Abshoven, of liever *van Apshoven*, was zoon van den schilder Ferdinand van Apshoven en van Eleonora Wyns. Hij werd den 1ⁿ Maart 1630 te Antwerpen geboren. Na de eerste kunstlessen in het werkhuis zijns vaders genoten te hebben, ging hij zeer waarschijnlijk zijne kunststudiën onder de leiding van Teniers voltooien. Zijne schilderstukken, boerenherbergen en binnenhuizen voorstellende, zijn trouwens gansch in den trant van dezen laatsten meester gepenseeld.

Van Apshoven was ook koopman in kunstwerken en bekleedde daarenboven nog het ambt van kapitein der burgerwacht.

Hij stierf in het huis dat hij op de zoogezegde *Blouhantsche ruy* bewoonde, en werd den 3ⁿ April 1694 begraven.

(3) *Nicolas Millucht, Millich* ou *Millincks,* naquit à Anvers vers 1633 et entra en 1657 dans la gilde St-Luc comme sculpteur. Il forma quelques élèves, notamment, Jacques Wauters et Jean-Baptiste Smestern. En 1669, il fut appelé en Suède pour exécuter les statues du palais royal. Sur le dessin de la tour des Dominicains d'Anvers, que grava en 1680 Sartorius, Nicolas Millich, qui est l'auteur, est désigné comme sculpteur du roi de Suède.

Nicolaas Millucht, Millich of *Millincks*, werd omstreeks 1633 te Antwerpen geboren, en ten jare 1657 als beeldhouwer in de St-Lucasgilde opgeschreven. Hij vormde eenige leerlingen, waaronder Jacob Wauters en Jan-Baptist Smestern. In 1669 werd hij naar Zweden geroepen om er de beelden van het koninklijk paleis te beitelen. Op de teekening van den toren der Predikheerenkerk van Antwerpen, door Sartorius in 1680 gegraveerd, wordt Nicolaas Millich, die er de uitvoerder van is, betiteld als beeldhouwer van den koning van Zweden.

(4) *Louis Martini*, négociant, qui appartenait à une famille originaire de Lucques, doit être fils de Pierre-André Martini et de Catherine Ostende, et neveu d'un autre Louis Martini, décédé le 22 Septembre 1660. Lui-même mourut en 1683.

Lodewijk Martini, koopman, behoorde tot eene familie die van Lucques herkomstig was. Hij is naar alle waarschijnlijkheid zoon van Pieter-Andreas Martini en van Catharina Ostende, en neef van een anderen Lodewijk Martini, den 22^n^ September 1660 overleden. Hij zelf stierf in 1683.

(5) *Melchior Forckhoudt*, négociant, fils de Guillaume Forckhoudt et de Marie Lemmens, petit fils de Melchior Forckhoudt, ébéniste, et d'Anne Wolfhecker, épousa Ursule van der Greyn. Il en eut trois filles : Suzanne, qui épousa Chrétien Wouters, aumônier ; Marie, femme d'André van Kessel, échevin, et Lucie, qui s'allia avec Pierre De Coen, secrétaire communal, et deux fils : Juste et Marc Forckhoudt. Ce dernier s'établit à Vienne, en Autriche où il fit souche.

Melchior Forckhoudt, koopman, zoon van Willem Forckhoudt en van Maria Lemmens, en kleinzoon van Melchior Forckhoudt, meubelmaker, en van Anna Wolfhecker, trad in het huwelijk met Ursula van der Greyn. Er sproten drie dochters uit dien echt : Suzanna, Maria, Lucia, benevens twee zonen : Justus en Marcus. Suzanna werd de vrouw van Christiaan Wouters, aalmoezenier ; Maria werd de echtgenoote van Andreas van Kessel, schepen ; Lucia verbond zich in het huwelijk met Pieter De Coen, gemeentesecretaris, en Marcus vestigde zich te Weenen, in Oostenrijk, waar hij in den echt trad en stamvader werd van een nieuwen familietak.

Als het proces wierde gewesen
waeren dees dekens noch int leven

Heere Henricus van Halmael, hooftman.
Heere Maximinus Gerardi, hooftprince.
Peeter Claessens
Theodorus Verbruggen } dienende dekens.
Joannes Breugel.
Andreas de Licht.
Matthys Musson.
David Teniers.
Peeter van Balen.
Engelbertus Gimnicus.
Hubertus Sporckmans.
Peeter Verbruggen.
Peeter Thys.
Gaspar Huybrechts.
Martinus Huybrechts.
Gonzales Coques.
Godtgaf Verhulst.
Peeter van Brekevelt.
Joseph de Lamorlet.
Jacobus Bruynel.
Martinus Verhulst.
Carolus Emanuel Biset. (1)

(1) De tous les doyens dont il est question dans la liste ci-dessus, nous avons précédemment parlé, au fur et à mesure que leurs noms paraissaient dans la liste des membres des « Violieren ». Pour retrouver les particularités qui les concernent, il suffira d'avoir recours à la table alphabétique placée à la fin du volume.

Over al de Dekens, op voorgaande lijst vermeld, hebben wij vroeger reeds gesproken. Hunne namen komen overigens voor in de alphabetische lijst die op het einde van het werk geplaatst is ; men zal dus gemakkelijk de biographische aanteekeningen kunnen vinden.

MARTINUS HUYBRECHTS, DEKEN, A° 1678 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack te weten

Guilielmus Kerrickx. (2)
Guiliam de Vos. (3)
Cornelis de Vos. (4)

Alsoo nu disordre was geresen op de Camer over de onbehoorlycke rekeninge van den deken *Theodoor Verbruggen* stellende den uytgeef vande groote maeltydt ter somme van 1300 gulden, daer andere dekens soo veel volck hadden getracteert met kostelyckde maeltyt soo van spyse, bancquet en rynse wynen, voor de somme van 1000 gl. ende dat men daer door begonst te sien den onderganck van dese florisante confrerie.

Soo heeft men geresolveert met overstaen van den heere hooftman *Henricus van Halmale* dat men nu voortaen soude vermogen te procederen tot den keuse van eenen nieuwen deken uyt de oude dekens te kiesen, ende is aldan gecosen voor de tweede reyse den deken Martinus Huybrechts, de welcke den dienste voor dat jaer wederom heeft aengenomen ende de rekeninge van den uytgeef wederom gebraght als voor desen plachte te geschieden.

(1) *Martin Huybrechts.* Quelques notes relatives à ce peintre ont été insérées à la page 313.

Il y a toutefois lieu d'insister sur un incident qui se produisit en cette année. Le doyen Théodore Verbruggen avait donné aux fêtes de la gilde un éclat inaccoutumé, et lorsque le moment d'acquitter les dépenses fut arrivé, il produisit un compte, dont le montant de 1300 florins, dépassait toutes les prévisions. A la suite de ce fait, un grand mécontentement éclata dans la gilde, dont les membres, en présence de cette situation financière, craignaient une inévitable décadence. Pour remédier à cette situation, il fut décidé de renommer un des anciens doyens. Huybrechts fut choisi, et il reçut pour mission de ramener les dépenses à un taux plus modeste, en se basant sur les usages antérieurs.

Marten Huybrechts. Wij hebben reeds, op bladzijde 313, eenige wetenswaardigheden over dezen schilder medegedeeld.

Er dient evenwel een woord gezegd over wat er dit jaar voorviel. De Deken Theodoor Verbruggen had aan de Gildefeesten zooveel luister gegeven dat hij, als er de onkosten moesten van betaald worden, eene rekening inbracht die tot 1300 gulden beliep, waaraan niemand zich verwachtte. Er brak daarop eene groote misnoegdheid in den schoot der Gilde los ; in tegenwoordigheid van den ontredderden toestand waarin de kas, door die bovenmatige uitgaven zich bevond, vreesden al de leden voor een onvermijdelijk verval. Om dien noodlottigen toestand te verhelpen besloot men een der gewezen dekens te hernoemen. Huybrechts werd herkozen en hem werd de last opgedragen de uitgaven te besnoeien en zich dienaangaande naar de vorige gebruiken te regelen.

(2) *Guillaume Kerricx*, naquit à Termonde le 24 juillet 1652, mais dès sa jeunesse s'établit à Anvers. Il apprit les éléments de la sculpture chez Jean-Baptiste Buys, puis se perfectionna dans l'atelier d'Artus Quellyn le jeune. Après avoir travaillé pendant trois ans à Paris, il s'établit définitivement à Anvers. Il était entré comme élève, en 1660, dans la gilde St-Luc, dont il devint franc-maître en 1674 ; il remplit les fonctions de doyen pendant l'exercice 1693-1694.

Kerricx épousa à Anvers, Barbe Ogier, fille du poëte Guillaume Ogier, et qui, elle-même, s'adonnait à la littérature. Il mourut le 20 juin 1719 et fut enterré aux Dominicains, ainsi que sa femme qui décéda peu après, le 18 mars 1720. Son fils Guillaume-Ignace Kerricx devait suivre les traces de son père et se faire aussi connaître comme sculpteur de talent.

Guillaume Kerricx jouit à Anvers d'une grande influence et il forma toute une pléiade de jeunes artistes. Sur les listes de la gilde nous relevons parmi ses élèves, les noms de : Corneille De Klerck, Daniel De Laen, Gilles De Maeyer, Rombaut van Santvoort, Antoine van Ursel, Pierre-Jacques Gaillejaert, Guillaume-François Melis, Jean-Baptiste Tieles, Jean-Baptiste Govaerts, Jean Gudens, Jean-Baptiste van Tilt, Corneille Struyf, Henri Reymaeckers, Michel-Joseph Baeckele, Jean-Baptiste van Camp, Dominique Langenberghe, Jacques Eliaerts, Philippe Ymants, Pierre van der Kaa, Louis Swanen, Jean-Antoine Vuessel, Corneille Hildernes, François Vogelaer, Jean-Baptiste van Istendael.

Kerricx fournit des œuvres pour la plupart des églises d'Anvers. A la cathédrale, on trouvait, l'épitaphe de la famille de Witte ; à Ste-Walburge, des motifs sculptés de l'autel du St-Sacrement ; à St-Jacques, une partie du banc de communion et diverses statues ; à St-Georges, l'autel de la Ste-Croix ; au Béguinage, un groupe ; aux Dominicains, des bas-reliefs, encadrant la statue de la Vierge du Rosaire.

Pour la gilde St-Luc, il sculpta le buste du gouverneur-général Maximilien-Emmanuel de Bavière, dont il sera question plus loin ainsi que deux cadres pour les portraits du bourgmestre van Hove et du secrétaire van Valckenisse.

Dans d'autres villes, telles Bruges, Nivelles, Louvain, et dans beaucoup de communes de la province d'Anvers, on trouve des œuvres dues au ciseau du même artiste.

Willem Kerricx werd den 24n Juli 1652 le Dendermonde geboren, maar vestigde zich, van in zijne jonge jaren reeds, te Antwerpen.

Hij leerde de beginselen der beeldhouwkunst bij Jan-Baptist Buys, en voltooide daarna zijne kunststudiën in het werkhuis van Artus Quellyn, den jonge. Na gedurende drie jaar te Parijs gewerkt te hebben, vestigde hij zich voor goed te Antwerpen.

In 1660 was hij als leerling in de St-Lucasgilde getreden, die hem in 1674 als vrijmeester aanvaardde. Hij bekleedde het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1693-1694.

Kerricx trad te Antwerpen in den echt met Barbara Ogier, dochter van den dichter Willem Ogier, en die, even als haar vader, de letterkunde beoefende. Hij stierf den 20n Juni 1719 en werd, evenals zijne vrouw die den 20n Maart 1720 overleed, in het Predikheerenklooster begraven. Zijn zoon, Willem-Ignatius Kerricx, volgde de voetstappen zijns vaders, en deed zich ook kennen als een talentvol beeldhouwer.

Willem Kerricx oefende een grooten invloed uit hier te Antwerpen, en vormde een gansche schaar jonge kunstenaars. Op de lijsten der Gilde treffen wij onder zijne leerlingen de namen aan van Cornelis De Klerck, Daniël De Laen, Gillis De Maeyer, Rombout van Santvoort, Antoon van Ursel, Pieter-Jacob Gaillejaert, Willem-Frans Melis, Jan-Baptist Tieles, Jan-Baptist Govaerts, Jan Gudens, Jan-Baptist van Tilt, Cornelis Struyf, Hendrik Reymaeckers, Michiel-Jozef Baeckele, Jan-Baptist van Camp, Domien Langenberghe, Jacob Eliaerts, Filip Ymants, Pieter van der Kaa, Lodewijk Swanen, Jan-Antoon Vuessel, Cornelis Hildernes, Frans Vogelaer, Jan-Baptist van Istendael.

Kerricx leverde werken voor het meerendeel der kerken van Antwerpen. In de hoofdkerk trof men het grafteeken aan der familie De Witte; in Ste-Walburgis, beeldhouwmotieven voor het altaar van het Hoogwaardigste; in St-Jacob, een gedeelte der kommuniebank alsook verscheidene beelden; in St-Joris, het altaar van het Heilig Kruis; in het Begijnhof, eene groep; in de Predikheerenkerk, barleefwerk rond het beeld van O.-L.-Vrouw van den Rozenkrans, enz.

Voor de St-Lucasgilde beitelde hij het borstbeeld van den Algemeenen Landvoogd, Maximiliaan-Emmanuël van Beieren, waarover er later zal gesproken worden, alsook twee lijstwerken voor de beeltenissen van den burgemeester van Hove en van den secretaris van Valckenisse.

In andere steden, zooals te Brugge, te Nijvel, te Leuven, alsook in talrijke gemeenten der provincie Antwerpen, treft men gewrochten aan van dezen kunstenaar.

(3) *Guillaume De Vos.* A cette époque plusieurs familles artistiques du nom de De Vos florissaient à Anvers. Dans les registres de Saint-Luc on retrouve un Guillaume De Vos, qui est reçu dans la corporation en 1593 comme fils de maître, et dont il est pour la dernière fois fait mention en 1630. Puis, en 1649, un relieur s'appelant également Guillaume De Vos. Sans aucun doute, celui qui en 1778 fut reçu membre des *Violieren*, ne peut être identifié avec aucun de ces personnages ; peut-être appartient-il à leur famille.

D'autre part, la cathédrale renfermait la pierre tombale d'un Guillaume De Vos, mort le 10 octobre 1714, qui est sans doute le personnage dont il est ici question, car dans la même tombe repose Corneille De Vos, renseigné ci-après, probablement son frère.

Willem De Vos. Op dit tijdstip bloeiden er hier te Antwerpen verscheidene kunstenaarsfamiliën die De Vos hieten.

In de St-Lucasregisters vindt men een Willem De Vos die ten jare 1593 als meesterszoon aanvaard werd en die er, in 1630, voor de laatste maal in vermeld wordt.

Daarna, in 1649, een boekbinder, die ook Willem De Vos hiet.

Het is buiten allen twijfel dat de persoon, die in 1778 als lid der *Violieren* aanvaard werd, met niet één van beiden kan vereenzelvigd worden ; wellicht behoort hij tot hunne familie.

Anderzijds lag in de hoofdkerk alhier de grafsteen van een Willem de Vos, den 10n October 1714 overleden. Deze is gewis de persoon die hier bedoeld wordt ; want in hetzelfde graf rust ook Cornelis De Vos, waarschijnlijk zijn broeder, waarover men hierna eenige biographische wetenswaardigheden zal aantreffen.

(4) *Corneille De Vos.* Parmi les élèves qui, antérieurement, furent reçus dans la gilde St-Luc, on relève les noms, en 1650, de Corneille De Vos, élève du sculpteur Adrien d'Embrin, et en 1664, d'un autre Corneille De Vos, apprenti du relieur Corneille De Haen.

Mais nous croyons qu'ici il est question de Corneille De Vos, imprimeur en taille-douce, qui devint maître de la gilde St-Luc pendant l'exercice 1659-1660. Il forma de nombreux disciples; nous citerons les noms de Corneille Rentiers, Jean van Soest, Adrien Jauroy, Nicolas De Moore, Albert Millecam, Michel Steenbeck, Michel Gillis, Philippe Rats, François De Smit, Claude Prick, qui tous s'initièrent chez lui à la pratique de l'impression artistique. Il est vrai, que les comptes de la gilde renseignent pendant l'exercice 1672-1673 le payement de sa dette mortuaire, mais ce payement pouvait se faire par anticipation. Nous ne savons si c'est le même personnage dont le souvenir est rappelé sur une pierre tombale de la cathédrale, et qui est décédé le 1 septembre 1699. Il en est question dans la note précédente.

Cornelis de Vos. Onder de leerlingen, die reeds vroeger in de St-Lucasgilde aanvaard werden, treft men, in 1650, een Cornelis De Vos aan, leerling van den beeldhouwer Adriaan d'Embrin, en, in 1664, een anderen Cornelis De Vos, leerjongen bij den boekbinder Cornelis De Haen.

Wij gelooven echter dat er hier spraak is van den plaatsnijder Cornelis De Vos, die het ambt van Deken bekleedde gedurende het gildejaar 1659-1660. Hij vormde talrijke volgelingen, waaronder wij de namen zullen melden van Cornelis Rentiers, Jan van Soest, Adriaan Jauroy, Nicolaas De Moore, Albrecht Millecam, Michiel Steenbeck, Michiel Gillis, Filip Rats, Frans De Smit, Claudius Prick, die zich allen bij hem in de plaatdrukkunst bekwaamden. Wel is waar maken de rekeningen der Gilde, voor het dienstjaar 1672-1673, melding van het betalen zijner doodschuld, maar die schuld mocht vooruit betaald worden.

Wij weten niet of deze Cornelis De Vos dezelfde is als die, wiens nagedachtenis herinnerd wordt op eenen grafsteen der hoofdkerk, en die den 1n september 1699 overleden is. Er is spraak van in voorgaande nota.

In desen jaere is gespeelt op de Camer de Comedie van den vervolghden *Osmin en Darasia* gecomponeert door den deken *Joseph de Lamorlet* ende toegeeygent aen de heeren Marckgrave, Borgermeesteren en Schepenen deser stat gedurige beschermers deser Gulde met dit Proëmium (1) :

Het eeste deel

Ons schoutonneel vertoont hoe door de staele handē
des grooten *Ferdinands* word aen de Moor ontruckt
de lang beseten croon, hoe voor syn voeten huckt
den vorst van *Basa* die syn kint aen hem vpandē
door *Isabels* beschick wort haer bestelt de wooningh
van *don Lois*, wiens soon in *Cypris* vlammen gloeyt
en steets *Darasias* min in synen boesem broeydt
doch wint niet als haer haet tot syne mins belooningh

(1) *Joseph de Lamorlet.* Nous avons renseigné plus haut les titres des œuvres littéraires dues à la plume du doyen Joseph de Lamorlet. Nous avons rappelé en même temps que ses comédies furent jouées pendant les fêtes annuelles que la gilde célébrait en l'honneur de son saint patron. On trouvera ici le résumé de l'une de ces pièces en cinq actes, à laquelle l'auteur avait donné pour titre : *Osmin et Darasia.* Cette comédie fut dédiée au magistrat d'Anvers.

Jozef de Lamorlet. Wij hebben vroeger reeds de letterkundige werken van den Deken Jozef de Lamorlet doen kennen, en wij wezen er terzelfdertijd op dat zijne blijspelen vertoond werden op de jaarlijksche feesten die ter eere van haren heiligen Patroon, in den schoot der Gilde plaats grepen.

Men zal hier den korten inhoud vinden van eene dier stukken in vijf bedrijven, waaraan de schrijver den volgenden titel gegeven had : *Osmin en Darasia.* Dit blijspel werd opgedragen aan het Magistraat van Antwerpen.

Het tweede deel

Haer trouwe siel volherd in *Osmins* min ontsteken,
die om syn waerde *bruydt* met tranen en verdriet,
in schyn van hovenier en metser het geniet
van haer gesicht bekomt, en t' saem in tranē leken

Het derde deel

Als op spraek, jaloesy, hun nieuwe vreucht beletten,
bestraft van *Don Lois* om hun gemeynsaemheyt,
die door een aerd'ge vont van de princes v̄leyt
Ambrosio weer schyndt in d'eerste luck t' hersetten
Rodrigo hoopt syn min door *Osmin* te genieten
die hij met schoon beloft syn liefde toe vertrout
doch tempels in de locht, en vlotte baeren bout
en staegh van hem beschimpt berst van spijt en verdrieten

Het vierde deel

Ambrosio moest voort tot des princess misnoegē
Rodrigo tot vermaeck een steeckspel openstelt
doch word door *Osmins* cracht ten onderen gevelt
die men sich by *Alons* als dienaer sach vervoeghen

Het vijfde deel

Darasia na de jacht verlust in lommeringhen
des boschs met *Leonoor* word van haer vrient bespeurt
en wyl hy haer v̄wacht een seltsaemh̄ gebeurt,
door het moetwillich ras : ah wat veranderinghen !
Hy word met *don Alons* van het geboert besprongen
dies hy genootsaeckt wort te weren sich door 't stael
en twee doet suevelen, 't gespuys soeckt hun v̄hael
op *Osmin* wiens doot sy by *Lois* bedonghen

die staende gants versust niet wetende wat seggen
te meer als hij verstaet dat door *Ambrosios* hant
den vromen *Roderig* int steekspel was v̄mant
dus wilden al de schult op de princesse leggen
doens sach men uyt haer oog een see v̄ tranen vlieten
en valt voor *don Lois* en *Roderig* ter waert
en schryft den coningh dat hy haeren *Osmin* spaert
van 't gepuffel wild' d'onschuldich bloet v̄gieten
de komst van *Ferdinand* met laueren overladen
d'onweer verdryft dat den vervolgden mi̅naer dreygt
den vader kent syn soon des luckvrous aensicht neygt
tot dit getrouwe paer die hun als christne baden.
In d'heylsaem doopsels bron tot *Isabels* v̄noegen
die d'*Arabiersche Maagt* heeft *Isabel* genoemt
en *Osmin* met den naem van *Ferdinande* roemt
en siende de genaad naer Christi wet sich voegen :
den trouwen *Arabier* die als *vervolgde minnaer*
om syn getrou *princes* met rampen overlaen
door *Roderigos* trots en liefd' hem aengedaen,
wont nergens troost noch rust als by den overwinnaer.
De lang v̄vogldе *Olyf* door saet van misverstant
soo als men nu hier den *vervolgdėn minnaer* toont
door *Carel Phlippus* soon met de *genaad* gecroont
sal naer ons wensch en hoop ontvlichten haere banden
den gantschen *Helicon* vol vreught en blyschap schatert
nu d'hemel aen d'*Olyf* den vaderen voorspraek schickt
wiens yver-sucht tot comst op haere welstant mickt
en met een groeysaem voecht van gonsten haer bewatert
hier om wort d'ambre geur der dienstbre offerhanden
ons borgervaderen dienstplichtich toegewydt
op dat ons *poesye* van blixem vier bevrydt
tot hun lof den welyck het danckbaer wieroock branden

begonst sich 't schoutonneel herplant met versch *Olyven*
dat tot hun vaderen eer den loon van trouw betoont
't is waer het werck is slecht niet waerd met lof be-
[croont
maer daer *Mecenas* woont, moet const door jonst be-
klyven.

HEERE JOES̄ BAPTA GREYNS (1)

Hooft-man deser Gulde. A° 1679

(1) *Jean-Baptiste Greyns*, occupa à Anvers une situation prépondérante, ayant pendant de nombreuses années rempli les fonctions de trésorier, d'échevin et de bourgmestre de la ville. Il fut titulaire de cette dernière charge, notamment en 1673, 1674, 1678, 1681, 1683 et 1686.

La gilde St-Luc désireuse de profiter de son influence, au milieu des difficultés judiciaires dans lesquelles elle se débattait, le choisit en 1679 comme prévôt.

Il épousa, le 8 août 1665, Jeanne Lunden; puis, en secondes noces, Catherine Guyot, qui elle-même, était veuve de Pedro Marines. Pour le récompenser des services qu'il avait rendus à sa ville natale, le roi Charles II l'anoblit, par diplôme donné à Madrid le 28 mars 1675.

Jean-Baptiste Greyns avait été nommé en 1668 maître de la chapelle de la Circoncision, à la cathédrale.

Jan-Baptist Greyns oefende te Antwerpen een overwegenden invloed uit, daar hij jarenlang de ambten vervulde van tresorier, van schepen en van Burgemeester der stad. Met die laatste waardigheid was hij bekleed namelijk in 1673, 1674, 1678, 1681, 1683 en 1686.

De St-Lucasgilde, die te midden der gerechtelijke moeilijkheden waarin zij gewikkeld was, den invloed dien hij genoot benuttigen wiide, koos hem in 1679 tot Hoofdman.

Den 8n Augustus 1665 trad hij in den echt met Joanna Lunden; later ging hij een tweede huwelijk aan met Catharina Guyot, weduwe van Pedro Marines.

Ter belooning voor de diensten die hij aan zijne geboortestad bewezen had, verhief Karel II hem, bij koninklijk diploom den 28n Maart 1675 te Madrid geschonken, tot den Adelstand.

Jan-Baptist Greyns was ten jare 1668 tot kapelmeester benoemd geworden van de kapel der Besnijdenis, in de hoofdkerk.

Alsoo den boosen nijt nu niet conde verdragen de triumpherende ruste voor de bloeme vanden *Olyftack* vercregen door d'uytspraecke vanden vonnisse tot haer voordeel gewesen, soo syn de dekens vande *Bloeme* wederom ten hove geroepen van de dekens vande ses waekende Gulden om aldaer te hooren de propositien van te doen vergaederen de heeren tot de groote revisie om te doen revideren het gewesen proces tot haer nadeel inde Raet van Brabant uytgesprooken.

Op welck versoeck de dekens van *Ste Lucas Gulde* ten hove comparerende hebben vande waeckende Gulden gevraeght de permissie van hare heeren hooftmannen, borgermeesteren en schepenen onser stat over welcken eersten artikel is de Blomme wederom in proces geraeckt, ende is ten hove uytgesprooken dat sy moesten syn versien van behoorlycke authorisatie (om te moogen procederen) van hunne heeren borgemeesteren, ende wethouders der selver stat, synde den 16 May des jaers 1680 met condemnatie van kosten van dit proces bedragende de somme van 245 gl.

Den verbitterden haet tot ruine vande Blomme was hier mede noch niet in alle herten uytgeroeyt, want naer versochts authorisatie vande heeren borgermeesteren ende schepenen aen hun afgeslagen en geweygert synde, hebben eenige vande dekens vande sesse waeckende Gulden onder hun geresolveert de groote revisie te intenteren tegen wil ende dancke van haere heeren borgermeesteren en hooftmannen, en dit alles op hun laste ende kosten, ende hebben met dese resolutie de groote revisie wederom aengehecht.

Den heere raet *Guilielmus Philippus de Herselles* gesecht

Marchion raet ordinaris van syne Majesteyts rade ende raporteur inde saecke dit verstaen hebbende (synde een heere van vrindelycken aert, ende geneghen om alle borgerlycke twisten ende discordes ter neder te leggen) heeft aan de dekens vande waeckende Gulden geproponeert middelen van accoord versoeckende 't selve te stellen in decisie van syne discretie, welck versoeck de dekens van *Ste Lucas Gulde* ende vande waeckende Gulden toegestaen hebbende, soo heeft den heere raet *de Herselles* door den dienenden opperdeken vande maendaechse Camer doen vergaderen de 12 dienende dekens van de sesse waeckende Gulden, de welcke aldaer compareerden met noch 12 gecommitteerde dekens vande andere Camers 2 hunne advocaten ende haeren procureur.

Die dekens van *Ste Lucas Gulde* compareerde aldaer eyndelyck maer vyve sonder procureur ofte advocaet als namentlyck *Martinus Huybrechts*, *Gonzales Coques*, *Gaspar Huybrechts*, *Peeter van Balen* ende *Joseph de Lamorlet*, ende is het accoord geslooten als volght

Doch alsoo nu fraude ofte abus geschied was int schryven van dit accoord door de translatie vande advocaten van de waeckende Gulden ende de dekens van *Ste Lucas Gulde* dit speurende alvooren sy het souden onderteeckenen, is dese saecke in schurssantie gehouden tot des anderen daeghs, ende is alsdan dit tweede contract gevolght (1).

(1) Nous avons vu plus haut que la gilde St-Luc avait, après de longues péripéties, obtenu gain de cause dans le procès qu'elle soutenait contre les Serments armés de la ville. Ces derniers ne voulurent pas se soumettre à cette condamnation et résolurent d'aller en appel contre ce jugement. Toutefois, grâce à l'intervention du marquis de Herzelles et d'autres personnalités influentes, un accord fut enfin conclu entre les deux partis. Ce sont ces événements que le manuscrit des *Violieren* résume ici. Il donne ensuite le texte des conventions qui furent signées à ce propos en 1680. Un banquet eut lieu pour fêter cette reconciliation ; les chefs des serments et de la gilde y prirent part, et on y but à la santé du roi et des négociateurs, grâce à l'influence desquels, la paix était enfin rétablie.

Wij hebben reeds gezien dat de St-Lucasgilde eindelijk, na lange onzekerheid, het proces won dat zij tegen de Gewapende Gilden der stad had ingespannen. Deze laatsten wilden zich aan die veroordeeling niet onderwerpen. Dank echter aan de bemiddeling van den markies van Herzelles en van andere invloedhebbende personen werd er eindelijk eene overeenkomst tusschen de beide partijen gesloten. Het zijn die gebeurtenissen welke het handschrift der *Violieren* hier boudig samenvat. Vervolgens geeft het den tekst weer der overeenkomst dienaangaande in 1680 onderteekend. Er had een banket plaats om die verzoening te vieren. De Hoofden der Gewapende Gilden en der St-Lucasgilde namen er deel aan, en men dronk er op de gezondheid van den koning en van de bemiddelaars aan wier invloed men het te danken had dat de vrede eindelijk hersteld was.

Copye van het Contract

Alsoo questie ende geschil was ontstaen in materie van groote revisie tusschen de sesse waeckende ende geswordne Gulden der stat Antwerpen als impetranten ter eenre, ende die dekens van Ste Lucas geseght den *Olyftack* gedraegde ter andere syden, over vonnisse tusschen de selve partyen in syne Ma^ts^ Souvereynen Raede van Brabant gegeven op den tweeden Juny XVI^c^. sevenentseventich raeckende de vyfentseventich gerryde mannen, die de gedaeghde tegens d'impetranten pretenderden, syn partyen ten overstaen van den heere *Guille Phle de Herzelles* geseght *Marchion*, Raet ordinaris van syne Ma^ts^ voors Rade ende rapporteur in saecke (1) ende door het tusschen spreken van Jo^r^ *Floris van Berchem*, buyten borgerm̄r, hooftman van den ouden ende iongen Voetboge Gulde, heer *Joan Baptista della Faille*, riddere, binnen borgm̄r ; heere *van Reet*, hooftman vanden ouden Handboge Gulde (2) ; Jo^r^ *Joan Bap^ta^ Greyns*, out borgem̄r ende tresorier generael der stadt Antwerpen, erff hooftman van drye gesworen Gulden, mitsgaders van die van Ste Lucas Gulde, ende heere ende M^s^ *Antoni de Witz*, heere van Levergem, Doorne &c., schepene der voors stat (3), d'accoord gevallen, ende getransigeert inder manieren naer volgende : te weten dat de voors impetranten wel hebben willen toestaen gelyck sy doen by desen, dat allen die privilegien ende het voorgemelt vonnis by de gedaegde vercregen sullen blyven stadt grypen, ende oversulckx dat de gedaegde sullen hebben vyfentseventich vry mannen volgens de cohieren daer van over te leveren, mits dat int toecomende sy sullen

syn ende blyven geunieert mette voors waeckende ende gesworene Gulden, ende dat sy sullen instrueren en helpen defenderen tegens alle de geene, 't sy in justitie, ofte daer buyten, den interest die soude raecken soo wel de impetranten als de gedaegde int gemeyn, waer inne de gedaegde sullen gelden een sevenste paert, dyenvolgens oock de questie tegens de capiteynen int toecomende : doch en sullen partyen niet gehouden syn te helpen defenderen eenige questien ofte debatten d'een ofte d'andere in particulier raeckende : daerenboven sal aen die van de voors sesse gesworene Gulden wesen gepermitteert de gene die volgens de voors privilegien ende vonnisse ten nombre van vyfentseventich by de gedaeghde sullen bevryt syn, te kiesen als guldenbroeders onder de voors sesse gesworene Gulden, soo nochtans dat de selve alsoo gecosen wordende, noyt tegens haren danck geobligeert en sullen syn tot het aennemen van eenich officie van de Gulde, ende mits betaelende jaerlyckx de contributie van 4 en twintich guldens ende niet hooger, en sullen niet verobligeert syn tot eenige wachten, paraden, ofte anderen personelen dienst met wapens, ten sy de geheele Gulden met hun gevryde door ordre van hooger hant gecommandeert syn, maer sullen syn ende blyven van alles het voors liber ende vry : inden verstande dat als wanneer d'impetranten sullen hebben overgegeven aen die heeren van 't Magistraet drye persoonen om daer uyt gecosen te worden eenen Gulden broeder dat soo lange den keus in eenen van de drye genomineerde niet en sal hebben gehadt syn effect, de gedaegde niemant vande selve en sullen mogen bevryden, maer den keus syn effect genomen hebbende, sullen de voors gedaegde alsdan d'andere twee vermogen

te bevryden. Doch de gene die by d'sesse Gulden uyt de voors bevryde mannen sullen worden gecosen, daer voren en sullen die van Ste Lucas Gulde geenen nieuwen man mogen kiesen soo lange hij leeft, oft eenich ander officie becompt hem van de Gulde bevrydende, ende om soo veel te meer te betoonen de goede genegentheyt ende inclinatie die de gedaegde hebben om te blyven continueren in eene perfecte vrintschap, en perpetuele unie met d'impetranten, hebben belooft te doen eene vrijwillige gifte aen ider der voors impetranten Camers dese onderteekent hebbende, van alsulcken een stuck silverwerck, gelyck sy eere sullen willen hebben mits allen den welcken allen de voorgemelde questien ende geschillen tusschen partyen geresen, sullen comen te cesseren met compensatie van costen in materie van groote revisie geresen, ende debatten daer van dependerende : versoekende partyen over den inhoudt deser ter wedersyts condemnatie ende acte in forma. Actum binnen Antwerpen desen derden Augusti XVI^c^. tachentich ende was d'originele minute deser onderteeckent by *Fl. van Berchem*, *J. B. della Faille*, *J. B. Greyns*, *J. A. de Witte*, *Joos Cardoen*, overdeken vanden ouden Voetboge (4) ; *François van Bouwel*, deken van den ouden Voetboge (5) ; *P. Melyn*, gecommitteerde als out deken vanden ouden Voetboge gulden (6) ; *Joannes Aertsens*, gecommitteerde als out deken vanden ouden Voetboge ; *François Maes*, deken vanden jongen Voetboge ; *Joannes de Fallais*, deken vanden jongen Voetboge (7) ; *Jan Strysen*, als gecommitteerde out deken vanden jongen Voetboge ; *Jacques Janssens*, als gecommitteert out deken vanden jongen Voetboge (8) ; *Jan de Wael*, opperdeken vanden ouden Handboge (9) ; *Joannes*

Bouvaert, deken vanden ouden Handtboge (10) ; *Ignatius van Koukercken*, gecommitteerde als out deken vanden ouden Handboge (11) ; *Norbertus Provost*, deken vanden jongen Handboge ; *Joannes Ruckers*, als gecommitteert out deken vande Gulde den jongen Handboge (12) ; *Eduwart Lenaerts*, als gecommitteerde out deken vanden jongen Handtboge ; *Adam Leydecker*, deken van de Coelevoniers ; *Jacobus Ryckaert*, deken van de Colveniers (13) ; *Joan Guilielmo Cabes*, als gecommitteert out deken vande Colveniers Gulde (14) ; *Thomas de Fourmenstroux*, gecommitteert vande Scharmers (15) ; *Jacobus van Helvoort*, als gecommitteert out deken vande Colveniers Gulde (16) ; *Martinus Huybrechts*, als deken van Ste Lucas Gulde ; *Gonzales*, als ouden deken van Ste Lucas Gulde ; *Gaspar Huybrechts*, als gecommitteerde out deken van Ste Lucas Gulde ; *Peeter van Halen*, camer ouderman van Ste Lucas Gulde ; *Joseph Lamorlet*, als gecommitteerde out deken van Ste Lucas Gulde ; *Peeter Verbruggen*, out deken van Ste Lucas Gulde ; *Godgaff Verhulst*, out deken van Ste Lucas Gulde ; *Martinus Verhulst*, out deken van Ste Lucas Gulde.

(1) *Guillaume Philippe baron de Herzelles*, fils de Philippe de Herzelles, chevalier, grand drossard de Brabant et de Barbe Maes, qui fut aussi honoré de la qualité de chevalier, fut créé marquis le 6 octobre 1689, par le roi Charles II ; il était en même temps baron de Werchin et de Liedekercke, seigneur de Sart, Faulquez, Ittre, Samme, Virginal, Maensbroeck et Boiselles. Il joua un rôle considérable dans l'administration supérieure des Pays-Bas, et on le trouve occupant tour à tour les fonctions d'échevin de Bruxelles en 1669, de membre du Conseil suprême d'Etat à Madrid,en 1688, de président du grand Conseil à Malines, en 1690, et de chancelier de Brabant, à la fin de la même année.

Le marquis de Herzelles se maria deux fois. Il épousa en premières noces Isabelle de Condé, puis, plus tard, en 1692, se remaria avec Brigitte de Trazignies. Sa seconde femme lui donna un fils : Albert Charles de Herzelles, qui mourut jeune en 1705.

Le premier marquis de Herzelles décéda en 1698.

Willem-Filip Baron van Herzelles was zoon van Filip van Herzelles, Groot Drossaard van Braband, en van Barbara Maes. Hij droeg den titel van Ridder, en werd, den 6n October 1689, door den koning, Karel II, tot Markies verheven ; hij was terzelfdertijd Baron van Werchin en van Liedekercke, Heer van Sart, Faulquez, Ittre, Samme, Virginal, Maensbroeck en Boiselles.

Hij speelde een belangrijke rol in het Hooger Beheer der Nederlanden en beurtelings zien wij hem de ambten bekleeden van schepen der stad Brussel, in 1669 ; van Lid van den Hoogen Staatsraad, te Madrid, in 1669 ; van Voorzitter van den Grooten Raad te Mechelen, in 1690, en van Kanselier van Braband op het einde van hetzelfde jaar.

De Markies van Herzelles trad tweemaal in den echt : in eerste huwelijk verbond hij zich met Isabella de Condé ; daerna, in 1692, hertrouwde hij met Brigitta de Trazignies. Zijne tweede vrouw schonk hem eenen zoon, Albrecht-Karel van Herzelles, die in 1705 stierf.

De eerste Markies van Herzelles overleed in 1698.

(2) *Jean-Baptiste della Faille*, bourgmestre d'Anvers en 1680 et 1689, fils d'Alexandre della Faille, secrétaire et échevin d'Anvers, et de Marie Janssens, épousa, le 16 février 1643, Marie-Isabelle van den Werve. Il mourut à Anvers le 16 mars 1709; sa femme l'avait précédé dans la tombe depuis le 25 juillet 1702.

Jean-Baptiste della Faille, qui était seigneur de Reeth et de Laer, fut, par letrres patentes du 9 février 1679, créé chevalier, par le roi Charles II. Avant d'entrer dans la magistrature scabinale de sa ville natale, il avait servi dans l'armée espagnole et assista notamment, comme volontaire, en 1641, au siège d'Aire en Artois. Déjà, lorsqu'il n'était encore qu'étudiant en droit à Louvain, il prit part, sous le commandement du gouverneur, comte de Grobbendonck, à la défense de cette ville, assiégée par les armées hollandaise et française.

Jan-Baptist della Faille, Burgemeester van Antwerpen in 1680 en 1689, was zoon van Alexander della Faille, secretaris en schepen van Antwerpen, en van Maria Janssens. Den 16n Februari 1643 trad hij in den echt met Maria-Isabella van den Werve, die den 25n Juli 1702 overleed. Hij zelf stierf te Antwerpen den 17n Maart 1709.

Jan-Baptist della Faille, die Heer was van Reeth en van Laer, werd door Karel II, bij Koninklijk Diploma van 9n Februari 1679 tot den Ridderstand verheven.

Vooraleer in den schepenraad zijner geboortestad te zetelen, had hij in het Spaansche leger dienst gedaen, en woonde, namelijk in 1641, als vrijwilliger de belegering bij van Aire in Artois. Reeds wanneer hij nog student was in de rechten te Leuven, nam hij onder het bevel van den Landvoogd, Graaf van Grobbendonck, deel aan de verdediging dier stad, door de Hollandsche en Fransche troepen belegerd.

(3) *Antoine de Witte*, seigneur de Leverghem, Deurne, etc., échevin. Ces titres, consignés dans le traité de conciliation, nous permettent d'établir qu'il s'agit ici de Jacques-Antoine de Witte, qui naquit à Anvers le 4 août 1629 et était fils de Jacques-Antoine de Witte, greffier de la chambre des orphelins, et de Marie Nuyts. Il posséda en effet les seigneuries de Leverghem, Doorne (et non pas Deurne), Beke, Terlaeken, fut échevin d'Anvers pendant les années 1675, 1678 à 1681, puis bourgmestre en 1682 et 1684. Il épousa, le 30 août 1654, Anne-Catherine Malliaert, qui décéda le 18 juin 1699 ; lui-même était mort le 5 avril 1688.

Antoon de Witte, schepen, Heer van Leverghem, Deurne, enz. Deze titels, die in de akte van overeenkomst aangeteekend staan, laten ons toe vast te stellen dat men hier Jacob-Antoon de Witte bedoelt, die den 4n Augustus te Antwerpen geboren werd en zoon was van Jacob-Antoon de Witte, griffier der Weezenkamer, en van Maria Nuyts. Hij bezat inderdaad de Heerlijkheden van Leverghem, Doorne (en niet Deurne), Beke en Terlaeken ; was schepen van Antwerpen gedurende de jaren 1675, 1678-1681, daarna Burgemeester in 1682 en 1684.

Den 30n Augustus 1654 trad hij in den echt met Catharina Malliaert, die den 18n Juni 1699 overleed. Hij zelf was den 5n April 1688 gestorven.

(4) *Joseph Cardoen*, doyen de la *Vieille Arbalète*, était également maître de la chapelle du St-Sacrement, dans l'église St-Jacques, et mourut le 1 avril 1686. Il avait épousé Catherine Colé, qui le suivit dans la tombe le 20 octobre 1703.

Ils eurent deux filles : Cornélie et Marie Cardoen, et habitaient au Kipdorp la maison portant pour enseigne *de Half Maene*.

Jozef Cardoen, Deken van den *Ouden Voetboog*, was ook kapelmeester van het Hoogwaardigste in St-Jacobskerk, en stierf den 1n April 1686. Hij was in den echt getreden met Catharina Colé, die hem den 20n October 1703 in het graf volgde. Zij hadden twee dochters, Cornelia en Maria Cardoen, en woonden op het Kipdorp in het huis *de Half Maene*.

(5) *François van Bouwel*, doyen de la *Vieille Arbalète*, fils de François van Bouwel et de Marguerite de Mes, épousa Anne-Marie Drexeler; il en eut plusieurs enfants, entre autres un fils, Jean-François van Bouwel (mort en 1735) qui se maria en premières noces avec Anne-Marie van den Berghe, et en secondes noces avec Henriette Hendrickx.

Frans van Bouwel, Deken van den *Ouden Voetboog*, zoon van Frans van Bouwel en van Margareta de Mes, trad in den echt met Anna-Maria Drexeler, bij wie hij verscheidene kinderen verwekte, waaronder een zoon, Jan-Frans van Bouwel (in 1735 overleden), die zich in eerste huwelijk verbond met Anna-Maria van den Berghe, en later hertrouwde met Hendrika Hendrickx.

(6) *P. Melyn*, ancien doyen de la *Vieille Arbalète*. Il s'agit, suivant toutes probabilités ici, de Pierre Melyn, qui naquit à Anvers le 25 janvier 1618, ayant eu pour parents : Abraham Melyn, menuiser et doyen de la corporation du même métier, et sa première femme Martine Matthyssens. Pierre Melyn exerca la même profession que son père et fut en même temps marchand de bois. Il se maria deux fois, épousant en premières noces, en 1641, Jeanne Matthyssens qui mourut le 11 septembre 1669, et se remaria, le 19 mars 1670, avec Marie De Hayaux, décédée le 13 septembre 1677. Nous lui connaissons seize enfants, issus de ses deux mariages. Il mourut le 6 janvier 1685 et fut enterré dans la cathédrale, dans le même caveau que ses deux femmes. Il habitait, lors de son décès, rue aux Nattes.

P. Melyn, gewezen Deken van den *Ouden Voetboog*. Naar alle waarschijnlijkheid is er hier spraak van Pieter Melyn, die den 25n Januari 1618 te Antwerpen geboren werd, en zoon was van Abraham Melyn, schrijnwerker en Deken van het Ambacht der schrijnwerkers, en van diens eerste vrouw, Martina Matthyssens. Pieter Melyn oefende hetzelfde ambacht uit als zijn vader en was terzelfdertijd houtkoopman. Hij trad tweemaal in den echt: in 1641 ging hij eene eerste echtverbintenis aan met Joanna Matthyssens, die den 11n september 1669 overleed; den 19n Maart 1670 hertrouwde hij met

Maria De Hayaux, die den 13n September 1677 de oogen sloot. Wij kennen niet minder dan zestien kinderen die hij in zijne twee huwelijken verwekte. Hij stierf den 6e Januari 1685 en werd in de hoofdkerk, in denzelfden grafkelder bijgezet waar men zijne twee echtgenooten had ter aarde besteld. Hij woonde bij zijn afsterven in de Mattenstraat.

---

(7) *Jean De Fallais*, doyen de la *Jeune Arbalète*, mourut à Anvers le 25 janvier 1695 et fut enterré dans la cathédrale.

Jan De Fallais, Deken van den *Jongen Voetboog*, stierf te Antwerpen den 25n Januari 1695 en werd in de hoofdkerk begraven.

---

(8) *Jacques Janssens*, ancien doyen de la *Jeune Arbalète*. Le nom de Janssens étant aussi répandu que le prénom de Jacques, il nous est difficile, faute d'indications plus précises, de déterminer exactement quel fut le personnage qui remplit les fonctions de doyen du Serment de la Jeune Arbalète. Ce pourrait être Jacques Janssens qui est qualifié de trésorier ou receveur, et mourut le 5 janvier 1719. Il avait épousé Anne van der Schelstrate, qui décéda le 12 mai 1682 ; après le décès de celle-ci, il se remaria avec Jeanne-Catherine De Pieters, morte le 22 février 1724. Il fut père de Luc Janssens, grand aumônier, qui s'allia avec Marie-Isabelle van Pruyssen.

Jacob Janssens, gewezen Deken van den *Jongen Voetboog*. Daar de familienaam van Janssens zoo gemeen is als de voornaam van Jacob, is het moeilijk zonder verdere aanduidingen nauwkeurig vast te stellen wie eigenlijk de persoon was die, onder dien naam, het ambt van Deken van den Jongen Voetboog bekleedde.

Het zou Jacob Janssens kunnen zijn die als tresorier of kassier geboekt staat, en den 5n Januari 1719 overleed. Hij was in den echt getreden met Anna van der Schelstrate, die den 12n Mei 1682 stierf. Na haren dood hertrouwde hij met Joanna-Catharina De Pieters, die den 22n Februari 1724 de oogen sloot. Hij was vader van Lucas Janssens, aalmoezenier, die zich in den echt verbond met Maria-Isabella van Pruyssen.

(9) *Jean de Wael*, prévôt de l'*Ancien Serment de l'Arc*. Jean-Baptiste de Wael, négociant, fils de Corneille de Wael, également négociant, et de sa seconde femme Anne van den Driessche, naquit à Anvers le 25 juillet 1632. Il épousa Maria van Pruyssen, qui ne lui donna pas d'enfants. Dans sa jeunesse, il avait eu pour tuteur son oncle, le peintre Corneille De Bailleur.

Peut-être pourrait on douter ici, et identifier le prévôt du Serment de l'Arc avec un autre membre de la même famille : Jean de Wael, fils de Jean de Wael et de Madeleine Hallemans, qui épousa, le 22 mars 1653, Maria Peeters.

Jan de Wael, Opper-Deken van den *Ouden Handboog*. Jan-Baptist de Wael, koopman, zoon van Cornelis de Wael, die ook koopman was, en van diens tweede vrouw, Anna van den Driessche, werd den 25n Juli 1632 te Antwerpen geboren.

Hij trad in den echt met Maria van Pruyssen die hem geene kinderen schonk.

In zijne jeugd had hij zijnen oom, den schilder Cornelis de Bailleur, als voogd gehad.

Wellicht zou men hier kunnen twijfelen en den Opper-Deken van den Ouden Handboog vereenzelvigen met een ander lid derzelfde familie : Jan de Wael, zoon van Jan de Wael, en van Magdalena Hallemans, die zich den 22n Maart 1653 in het huwelijk verbond met Maria Peeters.

(10) *Jean Bouvaert*, doyen de l'*Ancien Serment de l'Arc*. Jean-Balthasar Bouvaert épousa Anne-Josine Cosyns. Il mourut le 2 juin 1693 ; quant à sa femme, elle ne trépassa que le 19 février 1731.

Jan Bouvaert, Deken van den *Ouden Handboog*. Jan-Balthazar Bouvaert trad in den echt met Josina Cosyns. Hij stierf den 2n Juni 1693 ; zijne vrouw overleefde hem tot den 19n Februari 1731.

(12) *Norbert van den Eynden*, ancien doyen du *Vieux Serment de l'Arc*. Les seuls détails que nous ayions pu retrouver relativement à ce personnage, nous apprennent qu'il eut trois enfants : Norbert, Pierre et Isabelle-Marie van den Eynden.

Norbrecht van den Eynden, gewezen Deken van den *Ouden Handboog*. De eenige wetenswaardigheid welke het ons gelukt is aangaande dien persoon te vinden, zegt ons dat hij drie kinderen had : Norbrecht, Pieter en Isabella-Maria van den Eynden.

(12) *Jean Ruckers*, ancien doyen du *Jeune Serment de l'Arc*, appartenait à la grande famille des luthiers anversois de ce nom. Il était fils d'André Ruckers, le jeune, le célèbre facteur de clavecins, et de Jeanne Heeghts. Il naquit à Anvers le 6 février 1642 et épousa, le 27 mai 1670, Marie van der Voort qui lui donna neuf enfants.

Jan Ruckers, gewezen Deken van den *Jongen Handboog*, behoorde tot de groote familie van luitmakers van dien naam. Hij was zoon van Andreas Ruckers, den jonge, den beroemden klavecimbelmaker en van Joanna Heeghts. Hij werd den 6n Februari 1642 te Antwerpen geboren en trad den 27n Mei 1670 in den echt met Maria van der Voort, die hem negen kinderen schonk.

(13) *Jacques Ryckaert*, doyen des *Arquebusiers*, avait épousé Marie van Espelghem qui lui donna plusieurs enfants, parmi lesquels une fille, Anne Ryckaert, qui se maria en 1689 avec Jean Verschuylen et fut mère de Jean-Joseph Verschuylen, prêtre, lequel fit diverses fondations en faveur de l'église St-André, ainsi que de Henri, Martin et Jacques Verschuylen, qui passèrent une grande partie de leur existence à Porto-Santa-Maria, en Espagne.

Jacob Ryckaert, Deken der *Kolveniers*, was in het huwelijk getreden met Maria van Espelghem, die hem verscheidene kinderen schonk, waaronder eene dochter, Anne Ryckaert, die in 1689 de echtgenoote

werd van Jan Verschuylen, en moeder was van Jan-Jozef Verschuylen, priester, die verschillende begiftigingen deed ten gunste der St-Andrieskerk, en van Hendrik, Marten en Jacob Verschuylen, die een groot gedeelte huns levens te Porto-Santa-Maria, in Spanje, doorbrachten.

---

(14) *Jean-Guillaume Cabes*, ancien doyen des *Arquebusiers*, et négociant, mourut le 7 novembre 1693, ayant été marié avec Anne-Marguerite Wouters.

Jan-Willem Cabes, koopman en gewezen Deken der *Kolveniers*, stierf den 7n November 1693. Hij was getrouwd geweest met Anna-Margareta Wouters.

---

(15) *Thomas de Fourmestraux*, délégué des *Escrimeurs*, appartenait à une famille originaire de Lille et de Tournai, qui s'établit à Anvers à la fin du XVIe siècle. Jehan Fourmestraux, dit Fourmenoit, marchand, et Marguerite Gabry, sa femme, qui habitaient la maison portant pour enseigne *la Couronne*, rue des Dominicains, eurent entre autres, un fils nommé Thomas. C'est peut-être de celui-ci que descendait le délégué des Escrimeurs, que nous trouvons désigné dans d'autres actes contemporains, sous la qualification de Thomas de Fourmestraux, marchand bourgeois. Toutefois en 1688, il est mentionné comme s'étant établi en France, à Amiens, pour y faire le commerce.

Thomas de Fourmestraux, zaakgelastigde der *Schermersgilde*, behoorde tot eene familie die van Rijsel en van Doornik herkomstig was en zich op het einde der XVIe eeuw te Antwerpen kwam vestigen. Jehan Fourmestraux, gezegd Fourmenoit, koopman, en Margareta Gabry, zijne echtgenoote, die in de Predikheerenstraat het huis bewoonden dat voor uithangbord droeg *la Couronne*, hadden onder anderen eenen zoon, Thomas geheeten. Het is wellicht van dezen dat voormelde zaakgelastigde der Schermersgilde, dien wij in andere akten van dien tijd onder de benaming van Thomas de Fourmestraux, koopman-poorter, aangeduid vinden, afstamde. In 1688 echter vinden wij hem aangestipt als zich te Amiens, in Frankrijk, gevestigd hebbende om er handel te drijven.

(16) *Jacques van Helvoort*, ancien doyen des *Arquebusiers*, qui était en même temps pharmacien du couvent des Beggards à Anvers, mourut le 13 novembre 1685. Il avait été marié avec Cornélie van Blanckenberg, qui décéda dix ans plus tard, le 19 juillet 1695. Une épitaphe commémorative rappelait leur souvenir dans l'église des Beggards et etait surmontée d'une statue du Christ à la colonne.

Le pharmacien van Helvoort habitait rue Porte aux Vaches la maison portant pour enseigne *het Hoefijzer*; après sa mort elle échut à une de ses filles, Cornélie van Helvoort, femme de Jean Dirven, également apothicaire.

Jacob van Helvoort, zaakgelastigde, Oud-Deken der *Kolveniers*, was terzelfdertijd apotheker in het Beggaardenklooster te Antwerpen. Hij stierf den 13n November 1685. Hij was getrouwd geweest met Cornelia van Blanckenberg, die den 19n Juli 1695 overleed. Er werd, ter hunne nagedachtenis, in de Beggaardenkerk een grafteeken opgericht met, van boven, het beeld van den Christus aan den paal gebonden.

De apotheker van Helvoort woonde in de Koepoortstraat in het huis dat voor uithangbord droeg *het Hoefijzer*; na zijnen dood ging het over aan eene zijner dochters, Cornelia van Helvoort, echtgenoote van Jan Dirven, die evenals haar eerste gemaal, apotheker was.

COPYE VAN HET TWEEDE CONTRACT

Also op gisteren is voltrocken het Contract tusschen die sesse Guldens ter eenre ende die van Ste-Lucas Gulde ter andere ende den heere rapporteur seght d'intentie van die schilderen oft Ste-Lucas Gulde geen andere geweest te syn, als dat uyt de vyfentseventich mannen alreede gecosen niemant tegen hunnen danck indie Gulde soude mogen geassineert worden ende dat het contract daeromme lichtlyck soude achterblyven, soo ist dat die van de sesse Gulden ten overstaen van den heer rapporteur verclaren dat het contract blyvende in syne vigeur soo ende gelyck het is geteeckent, die van Ste-Lucas Gulde in cas imant van hun als nu bevryde ten nombre van tweeenseventich souden difficulteren onder de Gulde te comen, ofte daeromme te voldoen aen hun contract ende niet en sullen willen aennemen de conditien waeroppe met die sesse gesworen Gulde is gecontracteert, dat het is gepermitteert aen die van Ste-Lucas Gulde in diergelycken gevalle de voors persoonen t' asseureren, dat sy tegen hunnen danck niet en sullen gecosen worden ofte moeten volgen onder de Gulde, behoudelyck dat het contract ten opsichte van alle de gene die in toecomende by die van Ste-Lucas Gulde sullen gecosen worden, sal hebben syn volcomen effect, ende was d'originele minute deser onderteeckent by *Fl. van Berchem, J. B. della Faille, J. B. Greyns, J. A. de Witte, Joos Cardoen,* deken vanden ouden Voetboge, *François van Bouwel,* deken vanden ouden Voetboge; *P. Melyn,* out-deken vanden ouden Voetboge gecommitteerde; *Joannes Aertsens,* out-deken vanden ouden Voetboge, gecommitteerd; *François Maes,* deken vanden jon-

gen Voetboge; *Joannes de Fallais*, deken vanden jongen Voetboge; *Jan Strysen*, als gecommitteert vanden jongen Voetboge; *Jaques Janssens*, gecommitteerde vanden jongen Voetboge; *Joan de Raet*, opperdeken vanden ouden Hantboge; *Joannes Bouvaert*, als deken vanden ouden Hantboge; *Ignatius Van Kouckercken*, als gecommiteert out deken vanden ouden Hantboge; *Norbertus vanden Eynden*, gecommitteert deken vanden ouden Hantboge; *Norbertus Provost*, deken vanden jongen Hantboge; *Andries de Vos*, deken vanden jongen Hantboge; *Joannes Ruckers*, als out deken vanden jongen Hantboge; *Eduwart Lenaerts*, als gecommitteert van den jongen Hantboge; *Adam Leydecker*, deken van de Koelevoniers; *Jacobus Ryckaert*, deken van de Colveniers; *Jacobus van Helvoort*, als out deken gecommitteert van de Colveniers Gulde; *Joan Guillhelmo Cabes*, als gecommitteerde vande Colveniers Gulde.

Desen volgende hebben partyen hinc inde ten dage maende ende jaere voors, andermael versocht ten eynde de voors. versochte condemnatie soude worden gedecerneert by den Hove ende daer van geleden ende geaccordeert. Actū in forma

Habeant partes hinc inde de versochte acte ende condemnatie per Curiam was onderteeckent

Jura met het herschryven,
—9/12.

G. P. de Herzelles
J. vanden Bogaert.

Op den 4 Augustii hebben de dekens vande sesse waeckende Gulden ter maeltyt versocht op Coloveniers Camer, den heere *raedt Herzelles*, den heere *secretaris van-Bogaert*, de heeren borgermeesteren, de heeren hooftmannen ende alle de soo dienende als oude dekens van *Ste-Lucas Gulde* ende syn aldaer vereert met eene seer costelycke maeltyt met rynse wynen en uytstekende treffelyck bancket, alles na behooren, ende wierde de gesontheyt van syne *Coninclyke Majesteyt*, de gesontheyt vanden heere *raedt Herzelles* als autor van desen vrede ende het succes vander eendrachticheyt te samen met het lossen van 20 camers inden Coloveniers hof salvo geschoten ende met groote vreucht van alle heeren en dekens te samen gedroncken met geluyt van trompetten en andere musicale instrumenten.

(1) *Gonzales Coques.* Nous avons donné une courte biographie de cet artiste à la page 292.

Ajoutons ici, qu'en 1679, pour définitivement terminer les difficultés dont la gilde avait eu à pâtir, qu'il accepta de remplir une seconde fois les fonctions de doyen. Pour remercier les différentes autorités judiciaires qui avaient été mêlées au procès, la gilde résolut de leur offrir des dons de valeur. Aux uns, elle fit hommage de leurs portraits, à d'autres de diverses œuvres d'art. Le procureur Bavegom reçut une toile, représentant une galerie de tableaux. Gonzalès Coques peignit les figures des personnages dont il anima cette composition. Les détails d'architecture de la salle furent conçus par von Ehrenberg, tandis que divers artistes exécutaient les réductions de tableaux appendus aux murs de la galerie. Cette toile fait aujourd'hui partie des collections du musée du *Maurits Huys*, à La Haye.

En reconnaissance de toutes les peines qu'il s'était données, et du travail qu'il avait exécuté, la gilde remit à Coques une somme de quinze cent cinquante florins.

De plus, le jour de sa fête, on lui offrit un banquet auquel furent invités le marquis de Herzelles et sa femme, Isabelle de Condé, ainsi que les principaux membres de la Gilde. Ensuite,deux représentations théâtrales furent organisées. Le premier, jour on joua le pièce de Joseph de La Morlet. Le second jour fut exécutée une nouvelle composition poëtique due à la plume de Barbe Ogier, dont le sujet était puisé dans l'histoire de la guerre de Troie et qui portait pour titre *De dood van Achiles.* Le livre manuscrit des *Violieren*, reproduit, comme on le verra plus loin, le prologue de cette pièce et en fournit le résumé. Après cette exécution, fut encore jouée une comédie qui avait pour auteur Guillaume Ogier et qui était intitulée *den Boerengek of het belachelijk misverstand.*

Gonzales Coques. Wij hebben eene korte levensbeschrijving van dezen kunstenaar gegeven op bladzijde 292.

Voegen wij er hier bij dat hij, om een bepaald einde te stellen aan de moeilijkheden waarmede de Gilde had te kampen gehad, in 1679 voor eene tweede maal het ambt van Deken wilde vervullen.

Om de verschillende rechterlijke overheden, die zich met het proces hadden bemoeid, hare erkentelijkheid te betoonen, besloot de Gilde hun aanmerkelijke geschenken aan te bieden. Aan de eenen

vereerde zij hunne portretten; aan anderen allerlei kunstwerken. De procurenr Bavegone ontving een doek, waarop eene galerij van schilderijen voorgesteld was. Gonzales Coques maalde de figuren waarmede het gestoffeerd werd. De bouwkundige fragmenten der zaal waren geborsteld door von Erenberg, terwijl verschillende andere kunstenaars de verkleiningen uitvoerden van de tafereelen der galerij. Dit doek prijkt thans in de verzamelingen van het Museum van het *Maurits Huys* in den Haag.

Uit erkentelijkheid voor al de moeiten die hij zich getroost, en voor het werk dat hij uitgevoerd had, gaf de Gilde aan meester Coques eene som van vijftienhonderd gulden ten geschenke. Daarenboven bood zij hem op zijnen feestdag nog een banket aan, waarop de Markies van Herzelles en zijne vrouw Isabella van Condé uitgenoodigd werden, alsook de voornaamste leden der Gilde. Vervolgens werden er twee tooneelfeesten ingericht; den eersten dag vertoonde men het stuk van Jozef de La Morlet; den tweeden dag werd er een nieuw dichtwerk van Barbara Ogier gespeeld, waarvan het onderwerp ontleend was aan den Trojaanschen oorlog en dat voor titel droeg : *De dood van Achilles*. Het aanteekenboek der *Violieren* geeft er ons, zooals men hier zien kan, het voorwoord en den korten inhoud van. Na de uitvoering van dit stuk werd er nog een blijspel vertoond, door Willem Ogier geschreven, en voor titel dagende *den Boerengek of het belachelijk misverstand*.

(2) *Barbe Ogier*, qui mourut le 18 mars 1720, avait épousé, le 10 octobre 1680, le sculpteur Guillaume Kerricx. Elle était fille du poète Guillaume Ogier et de Anne De Potter et fut baptisée à Anvers dans l'église St-Georges, le 17 février 1648.

Héritière du talent de son père, elle composa un grand nombre de pièces poètiques de genres divers et des comédies. De ces dernières, il en fut plusieurs qui furent représentées sur la scène de la gilde des *Violieren*. Parmi ses productions les plus connues, nous citerons : *De getrouwe Panthera — De dood van Achilles — Verwellecommighe op de saele van Pictura aen Syne doorluchtigheydt Maximiliaen-Emanuel van Beyeren — Inhout der vereenigde consten met de vertrooste Antverpia — Baucis en Philemon — Het verwert Paradys — De dolende Poësis — Zeghenpraelende Academie in de opennighe van haeren nieuwen bouw* (1694) *— Overwonnen Mars door den lang ghewenschten Vrede — De dood van Clytus — den betwisten doodslag in het schuldig gemoet van den grooten Alexander — Don Ferdinand oft spaenschen sterrekykers*, etc.

Barbara Ogier, die den 18n Maart 1720 overleed, was den 10n October 1680 in den echt getreden met den beeldhouwer Willem Kerricx. Zij was dochter van den dichter Willem Ogier en van Anna De Potter, en werd den 17n Februari 1648 te Antwerpen over de doopvont gehouden.

Zij had het talent van haren vader overgeërfd en schreef een groot getal blijspelen en dichtwerken van allerlei aard. Van hare komediestukken werden er verscheidene op het tooneel van de Gilde der *Violieren* ten gehoore gebracht. Onder hare meestbekende gewrochten zullen wij aanstippen : *De getrouwe Panthera — De dood van Achilles — Verwellecommighe op de saele van Pictura aen Syne doorluchtigheydt Maximiliaen-Emanuel van Beyeren — Inhout der vereenigde consten met de vertrooste Antverpia — Baucis en Philemon —Het verwert Paradys — De dolende Poësis — Zeghenpraelende Academie in de opennighe van haeren nieuwen bouw* (1694) *— Overwonnen Mars door den lang ghewenschten Vrede — De dood van Clytus — Den betwisten doodslag in het schuldig gemoet van den grooten Alexander — Don Ferdinand oft spaenschen Sterrekykers*, enz.

(3) *Isabelle de Condé,* première femme de Guillaume Philippe marquis de Herzelles, était fille de Jacques de Condé, chevalier, seigneur de Boiselles, conseiller ordinaire du Conseil de Brabant et de Barbe van Mistraten. Elle n'eut pas d'enfants.

Isabella van Condé, eerste vrouw van Willem-Filip Markies van Herzelles, was dochter van Jacob van Condé, Ridder, Heer van Boiselles, gewoon Consultor van den Raad van Braband, en van Barbara van Mistraten. Zij stierf kinderloos.

SPEELS INHOUDT

Eerste deel

Hier trotst den vrouwen moet een d'aldervroomste helden
Waer van de werelt soo veel eeuwen heeft gewaeght
Maer mits sy Troylus een oprechte liefde draeght
Van de gevangenis haer geen gevaer verbelden
Terwyl Achilles met gebeden en met schelden
Van d'overhoofden wort gedwongen tot 't gevecht
Het geen van Truylus wert ontydigh aangerecht
Den Paris d'Amasoon in volle vryheyt stelden.

Tweede deel

Terwyl een bloedgen stryt van buyten Troyens muren
Ontstaet, wort Polixeen bestormt in haer gemoet
Te sorgen voor den helt Achilles : maer het bloet
Van hare broeders wilt haer vader boven vueren
Hier wort int kinders bloet verdroncken 't vaders hert
Wanneer door Paris hem den strydt vercondicht wert.

Derde deel

Den prins Polidamas tracht Polixenas sinnen
Te wenden tot syn gunst, die syne min verstoot
Achilles die beclaeght dat hem door Troylus doot
Den middel is ontroost om Polixeen te minnen.
Maer t'wyl dat het bestant en vrydom was gegeven
Soo valt Achilles de princersse weer te voet
Die naer een straf verwyt haer gunst verhopen doet
En d'Amasoon die wort weer tot de wraeck gedreven.

Vierde deel

Men raet aen Priamus de Grieken te vernoegen
Met Menelaus vrouw daer Paris tegen streeft
Maer Polixena oock door groot ontvoerheyt geeft
Haer vader raet sigh nae gemeynen raet te voegen
Doch Paris soeckt met list, syn suster te beproeven,
Die naer gereynstheyt kent dat sy Achill noch mint
Maer reynst al oft syn stael Achilles had verflint
En door verstoortheyt haer niet mydt om te bedroeven
Waer op Achil verschynt maer sy door list bedrogen
Meynt dat 's haer minnaers geest of schaduw heeft
[voor oogen.

Vijfde deel

De Grieken koomen oock de hoofden te vergaren
Achilles wort gedaeght te koomen inden raet
Maer voelt dat Polixeen opt hert noch voncken slaet
En d'Amasoon die komt haer onderganck te naren.
Als Paris vint Achil met syne suster spreken
Wert duldeloos ontstelt, maer Troyens coningin
Versoeckt Achilles sigh te laeten vinden in
Den tempel van Apoll daer Paris sigh sal wreken.
Achilles die hier meynt genade schat te vinden
En syn beloofde bruyt t'ontfangen naer den eet
Ontmoeten Paris met syn moorder schicht gereet
Om langs den hiel den geest van soo een helt t'ontbinden.

Deucht voeght igelyck.

Hier na is gevolght de kluchte van den Boeren Geck, gecomponeert door onsen facteur *Mr Guiliam Ogiers* (1).

---

(1) *Guillaume Ogier*, naquit à Anvers et fut baptisé le 17 juillet 1618 dans l'église Notre-Dame. Il était fils de François Ogier et de Anne De Potter. Le 4 janvier 1648, il épousa Marie Schoenmakers et mourut le 20 février 1689. Il fut enterré dans l'église de l'abbaye St-Michel.

Guillaume Ogier, qui était maître d'école, est surtout connu comme poëte. Ayant été nommé facteur de la Gilde des *Violieren*, il composa bon nombre de pièces de circonstances et des comédies qui furent représentées lors des fêtes artistiques. Parmi ses principales productions, il faut citer : *De Gulsigheydt*, qui fut jouée par les membres de *l'Olyftack* en 1639 ; *De Hooverdigheydt*, représentée en 1644 ; *De Gramschap*, en 1645 ; *de Onkuysheydt*, en 1646 ; *den Haet en Nydt*, en 1647 ; *de Traegheyt*, en 1677 ; *de Gierigheydt*, en 1678. Outre ces pièces, dont la collection est plus connue sous le titre de : *De seven hoofdsonden*, il composa encore pour la Gilde en 1661 : *De Turcksche historie van Mahomet ende Erena*, et en 1680, *Belachelijk misverstand ofte boerengek*.

Willem Ogier, werd te Antwerpen geboren en den 17 Juli 1618 in O.-L.-Vrouwekerk ten doop geheven. Hij was zoon van Frans Ogier en van Anna De Potter. Den 4n Januari 1648 trad hij in het huwelijk met Maria Schoenmakers. Hij stierf den 20n Februari 1689 en werd in de Kerk der St-Michielsabdij begraven.

Willem Ogier, die schoolmeester was, is vooral bekend als dichter. Hij werd tot factor van de Gilde der *Violieren* benoemd en schreef een groot getal gelegenheidsdichten en blijspelen, welke laatste op de kunstfeesten vertoond werden. Onder zijne bijzonderste gewrochten dienen vermeld te worden : *De Gulsigheydt*, in 1639 door de leden van den *Olyftak* gespeeld ; *De Hooverdigheydt*, in 1644 ten gehoore gebracht ; *De Gramschap*, in 1645 ; *De Onkuysheydt*, in 1646 ; *Den Haet en Nydt*, in 1647 ; *De Traegheydt*, in 1677 ; *De Gierigheydt*, in 1678. Buiten die stukken, welke samen beter bekend zijn onder den titel van : *De seven hoofdsonden*, schreef hij nog voor de Gilde : in 1661, *De Turksche historie van Mahomed ende Erena*, en in 1680, *Belachelijk misverstand ofte boerengek*.

IGNATIUS COUKERCKEN, DEKEN, A° 1680 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Jacobus Dhollander (2).
Henricus Franciscus van Coeyvoerde (3).

(1) *Ignace Coukercken* ou *van Caukercken*, fils du relieur Lambert van Caukercken, fut reçu en 1648 dans la gilde St-Luc comme fils de maître. Il remplit les fonctions de doyen pendant l'exercice 1681-1682 et mourut le 4 septembre 1702. Il habitait alors dans la Longue rue Neuve. Sa femme l'avait précédé dans la tombe depuis l'année 1678. On trouve son nom parmi les membres qui furent reçus en 1648 dans la Sodalité des célibataires ; après son mariage il passa dans celle des gens mariés, dont il fut secrétaire depuis 1662 jusqu'à son décès.

Ignatius Coukercken ou *van Caukercken*, zoon van den boekbinder Lambrecht van Caukercken, werd ten jare 1648 in de St-Lucas-gilde als meesterszoon aanvaard. Hij bekleedde het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1681-1682 en stierf den 4n september 1702. Hij woonde alsdan in de Lange Nieuwstraat. Zijne vrouw was hem reeds in 1678 in het graf voorafgegaan.

Men vindt den naam van dezen kunstenaar aangestipt onder de leden die, ten jare 1648, in de Sodaliteit der bejaarde jongmans werden ontvangen ; na zijn huwelijk trad hij in de Sodaliteit der getrouwden, waar hij secretaris van werd in 1662 en het bleef tot aan zijnen dood.

(2) *Jacques Dhollander* ou mieux *De Hollander*. Toute une lignée de peintres portent ce nom, depuis Jean van Amstel ou de Hollander qui quitta Amsterdam pour s'établir à Anvers au commencement du XVIe siècle. Il est probable que le personnage, dont il est ici question, appartenait à cette même famille. Un autre Jacques De Hollander, également peintre, peut-être fils de celui-ci, fut admis en 1704 comme élève dans la gilde St-Luc.

Jacobus Dhollander of liever *de Hollander*. Van af het begin der XVIe eeuw, toen Jan van Amstel, of de Hollander, Amsterdam verliet om zich te Antwerpen te vestigen, draagt een gansch geslacht van schilders dien naam.

Hoogstwaarschijnlijk is het dat het personage, waarvan hier sprake, tot diezelfde familie behoort.

Een andere Jacobus de Hollander, eveneens schilder en wellicht de zoon van het hier bedoelde lid van den *Olyftak*, werd ten jare 1704 in de St-Lucasgilde als leerling aanvaard.

(3) *Henri-François van Coeyvoerde*, fils de Jean van Coevoerden et de Marguerite van Roy, naquit à Anvers le 20 novembre 1655. Dans sa jeunesse il se rendit à Paris, chez son oncle Crespin van Coevoerden, pour y apprendre les affaires de banque ; de là il passa en Espagne pour y exercer le commerce, puis revint se fixer à Anvers où il se maria. Il fut père d'un fils et de quatre filles, tous morts en bas âge.

Hendrik-Frans van Coeyvoerde, zoon van Jan van Coevoerden en van Margareta van Roy, werd den 20n November 1655 te Antwerpen geboren. In zijne jeugd trok hij naar Parijs, bij zijnen oom Crispijn van Coevoerden, om er zich de bankierszaken eigen te maken. Van daar toog hij naar Spanje om er handel te drijven, en keerde vervolgens terug naar Antwerpen, waar hij in den echt trad en vader werd van vijf kinderen : één zoon en vier dochters.

PEETER SION, DEKEN, A° 1681 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Franciscus van Schelstraten (2).

(1) *Pierre Sion*, peintre de peu de notoriété, fut élève de François Lanckveelt et entra en 1637 à ce titre dans la Gilde St-Luc. Il devint en 1650 maître de cette corporation artistique, dont les fonctions de doyen lui furent confiées pendant l'exercice 1682-1683.

Pierre Sion épousa Catherine Coppens ; il mourut le 21 août 1695, tandis que sa femme vivait jusqu'au 9 juin 1716.

Pieter Sion, weinig bekend schilder, was leerling van Frans Lanckveelt en trad ten jare 1637 in die hoedanigheid in de St-Lucasgilde. In 1650 werd hij als meester aanvaard en gedurende het Gildejaar 1682-1683 bekleedde hij het ambt van Deken.

Pieter Sion trad in het huwelijk met Catharina Coppens. Hij stierf den 21n Augustus 1695 ; zijne vrouw overleefde hem tot op 9n Juni 1716.

(2) *François van Schelstraten*, négociant, épousa Marie Schrynmaeckers. Il était fils de Gilles van Schelstraeten et de Anne Domis. Il mourut à Anvers et fut enterré le 7 août 1714.

Frans van Schelstraten, koopman, verbond zich in den echt met Maria Schrynmaeckers. Hij was zoon van Gillis van Schelstraeten en van Anna Domis. Hij stierf te Antwerpen en werd den 7n Augustus 1714 ter aarde besteld.

PHILIPUS WERTS, DEKEN, Aº 1682 (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Camer te blyven

(1) *Philippe Werts* ou *Weers*, peintre, depuis 1645, membre de la Gilde, avait été choisi en 1682 pour remplir les fonctions de doyen, mais il obtint, moyennant payement d'une certaine somme, de pouvoir être déchargé de cette fonction; toutefois il dut accepter d'être rangé dans la catégorie de ceux qui effectivement avaient rempli les fonctions décanales.

Filip Werts of *Weers*, schilder, was sedert 1645 lid der Gilde. In 1682 werd hij gekozen om het ambt van Deken te vervullen; mits betaling eener zekere som werd hij echter van dit ambt ontslagen, maar werd op de lijsten gerangschikt als oud-Deken, alsof hij werkelijk met het Dekenschap bekleed was geweest.

MARTINUS DEURWERDERS, DEKEN, Aº 1682 (1)

Afgekocht om als oudt Deken op de Camer te blyven

(1) *Martin Deurwerders*, refusa également en 1682 les fonctions de doyen et vit son refus accepté aux mêmes conditions que celles qui furent posées à Philippe Werts.

Élève d'Artus Quellin, il entra comme apprenti en 1645 dans la Gilde St-Luc, et fut reçu franc-maître en 1650. Il s'adonna surtout à la peinture religieuse. Il mourut en 1690 et fut enterré le 3 juin de cette année.

Marten Deurwerders. Weigerde eveneens in 1682 het ambt van Deken te vervullen, en zag zijne weigering, onder dezelfde voorwaarden als die aan Filip Werts gesteld, ingewilligd.

Als leerling van Artus Quellin trad hij in 1645 in de St-Lucasgilde en werd in 1650 als vrijmeester aanvaard.

Hij schilderde meestal godsdienstige onderwerpen.

Hij stierf in 1690 en werd den 3n Juni van dit jaar tei aarde besteld.

GODEFRIDUS MAES, DEKEN, Aº 1682 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Abraham van Diepenbeeck (2)

Den deken Maes heeft aen de Camer vereert een stuck vebeeldende de dry consten daer voor hy een kleynen vry brief genoten heeft.

---

(1) *Godefroid Maes*, fils de Godefroid Maes et de Anne Eeckelmans, naquit à Anvers le 15 août 1649. Il épousa le 20 mai 1675 Jeanne Baeckelandt et mourut le 30 mai 1700, tandis que sa femme vécut jusqu'au 22 janvier 1709. Ils furent enterrés dans l'église St-Jacques, habitant lors de leur décès dans la rue Rubens.

Godefroid Maes,eut pour maître le peintre Pierre van Lint ; il fut reçu comme élève dans la Gilde St-Luc en 1664 et devint franc-maître en 1672. Il fut en 1682 désigné pour remplir les fonctions de doyen.

Il s'adonna surtout à la peinture religieuse, et son atelier forma un grand nombre de jeunes artistes. Nous citerons : Philippe François de Soria, Philippe Maillart, Jacques Sucquet, Mathias Neckens, Dominique Smaut, Antoine du Pré, Jean Diricx, Henri Godefroid Lenaerts, Guillaume Franck, Gaspard Joseph Morisses, Gerard Schrynwerckers, Jean Merguaer, Guillaume Franck, Adrien van Leempoel, Jean Schoenmakers, Jean Laboureur, Guillaume De Coen, Pierre van Deerdonck.

Le Musée d'Anvers possède diverses toiles de ce maître, notamment : *le Martyre de St-Georges*, provenant de l'ancienne église St-Georges, et une *Assomption*, formant la partie centrale d'un triptyque qui était placé sur l'autel de l'hôpital Ste-Elisabeth. Les Hospices conservaient encore une *Ste-Famille* et un tableau représentant *Ste-Rosalie*, peints par le même peintre.

Comme l'indique le manuscrit, Godefroid Maes, pour obtenir un privilège d'exemption de la Gilde, lui fit don d'une toile symbolisant les Beaux-Arts.

Godfried Maes, zoon van Godfried Maes en van Anna Eeckelmans, werd den 15n Augustus 1649 te Antwerpen geboren. Hij trad den

20n Mei 1675 in den echt met Joanna Baeckelandt en stierf den 30n Mei 1700. Zijne vrouw overleefde hem tot op 22n Januari 1709. Zij woonden bij hun verscheiden in de Rubensstraat en werden diensvolgens in de St-Jacobskerk begraven.

Godfried Maes had den schilder Pieter van Lint tot meester; hij werd ten jare 1664 in de St-Lucasgilde als leerling opgeschreven en in 1672 als vrijmeester aanvaard. In 1682 werd hij gekozen om het ambt van deken te bekleeden.

Hij schilderde meestal godsdienstige onderwerpen, en er werden talrijke jonge kunstenaars in zijn werkhuis opgeleid. Melden wij : Filip-Frans de Soria, Filip Maillart, Jacob Sucquet, Matthias Neckens, Domien Smaut, Antoon du Pré, Jan Diricx, Hendrik-Godfried Lenaerts, Willem Franck, Gaspar-Jozef Morissen, Geeraard Schrynwerckers, Jan Merguaer, Willem Franck, Adriaan van Leempoel, Jan Schoenmakers, Jan Laboureur, Willem De Coen, Pieter van Deerdonck.

Het Museum van Antwerpen bezit verscheidene doeken van dezen meester, namelijk : *de Martelie van St-Joris*, voortkomende uit de voormalige St-Joriskerk, en eene *Hemelvaart van Maria*, het middenpaneel uitmakende eener drieluik, die op het altaar der kerk in het Ste-Elisabethsgasthuis geplaatst was. In onze Godshuizen bewaarde men ook nog van denzelfden kunstenaar eene *Heilige Familie* alsmede eene *Ste-Rosalia*.

Zooals er door het handschrift aangestipt wordt vereerde hij de Gilde met een tafereel, waarop hij de Vrije Kunsten verzinnebeeld had, en waarvoor hij eenen kleinen vrijbrief bekwam.

---

(2) *Abraham Van Diepenbeeck* était fils du célèbre peintre-verrier Abraham van Diepenbeeck et de sa première femme Catherine Heuvick. Il épousa Jeanne-Marguerite Braeckmans et mourut le 16 mars 1706; sa femme à son tour décéda le 7 septembre 1708. Ils eurent neuf enfants, et habitaient longue rue Neuve, la maison portant pour enseigne *Bolonia*.

Abraham van Diepenbeeck was zoon van den beroemden glasschilder Abraham van Diepenbeeck en van diens eerste vrouw Catharina Heuvick. Hij trad in den echt met Joanna-Margareta Braeckmans en stierf den 16n Maart 1706. Zijne vrouw overleed den 7n September 1708. Zij hadden negen kinderen en woonden in de Lange Nieuwstraat, in het huis dat voor uithangbord droeg *Bolonia*.

GERAERT VANDEN DORP, CNAEP,

Aº 1683, 12 April (1)

inde plaetse van Mattheus Neckens (2)

(1) *Gerard vanden Dorp,* doreur et enlumineur, avait appris son métier chez Marc Lommelin. Il fut reçu comme apprenti dans la Gilde en 1668, et comme maître en 1676. Lui même forma un élève : Jean Lefever.

Mais en 1683, il préféra remplir des fonctions, sans doute plus lucratives, et il réussit à se faire nommer concierge et messager de la Gilde. Il mourut le 26 août 1720, ayant été marié deux fois ; en premières noces, il avait épousé Anne-Marie van Lint, et en secondes noces Catherine Jacobs, qui ne lui survécut que pendant quelques jours, étant décédée le 2 septembre 1720. Il avait réuni une petite collection de tableaux, et après son décès, dans son domicile, à la Bourse, on trouva des toiles de Momper, Blomme, van Opstal, de Wael, etc. une étude de fleurs de Verbruggen, une marine de Bonaventure Peeters, une scène de Bosch, etc.

Geeraard vanden Dorp, afzetter en vergulder, had den stiel geleerd bij Marc Lommelin. Hij werd in 1668 in de St-Lucasgilde als leerjongen opgeschreven en in 1676 als meester aanvaard. Hij zelf vormde eenen leerling : Jan Lefever.

Maar in 1683 verkoos hij een ongetwijfeld meer winstgevenden post te bekleeden, en hij gelukte er in zich tot poortier en knaap der Gilde te doen benoemen.

Hij stierf den 26n Augustus 1720. Hij was tweemaal getrouwd geweest : in eerste huwelijk met Anna-Maria van Lint, en in tweede huwelijk met Catharina Jacobs, die hem slechts eenige dagen overleefde en den 2n September 1720 stierf.

Hij had eene kleine verzameling van schilderijen bijeengebracht en na zijnen dood vond men, in zijne woning op de Beurs, doeken van Momper, Blomme, van Opstal, de Wael, enz., een bloemstuk van Verbruggen, een reegezicht van Bonaventura Peeters, een tafereel van Bosch, enz.

(2) *Mathieu Neckens*, enlumineur, entra en qualité de maître dans la Gilde St-Luc en 1652. Plus tard il fut nommé messager de cette corporation et concierge de son local, fonctions qu'il conserva jusqu'à sa mort survenue en 1683.

Matthias Neckens, stoffeerder, trad ten jare 1652 als meester in de St-Lucasgilde. Later werd hij tot knaap der Gilde benoemd en tot poortier-bewaarder van haar lokaal, post dien hij bekleeden bleef tot aan zijnen dood, in 1683.

JAN BAPTIST DE VRÉE, DEKEN, A° 1683 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Peeter Scrynmaecker (2)
Jan Scrynmaecker (2).

(1) *Jean Baptiste de Vré* ou *De Wree*, naquit à Termonde vers l'année 1635, et vint s'établir à Anvers comme sculpteur. Il entra en 1665 comme maître dans la Gilde St-Luc et exerca deux fois les fonctions de doyen, notamment, pendant les exercices 1684-1685 et 1700-1701. De Wree, qui habitait place de Meir, fut nommé lieutenant dans la garde bourgeoise. Le 9 novembre 1666, il épousa à Anvers, Elisabeth Henry.

Son atelier comptait un grand nombre d'élèves; nous citerons les noms de Jean Pierre van Heurck, Jacques vande Bergen, Pierre Bouttats, Arnold Deltoor, Henri Toolen, Corneille Rombauts, Philippe Penninckx, Jacques Struys, Balthazar Eyckmans, Albert Verbruggen, Gaspard De Man.

Les églises d'Anvers renfermaient avant la Révolution beaucoup de ses œuvres. Pour la Cathédrale, il exécuta l'autel de St-Aubert et St-Victor; pour l'église Ste-Walburge, deux statues de l'autel du St-Sacrement; pour le refuge de l'abbaye de Tongerloo, des boiseries.

Le maître-autel de l'église St-Corneille à Lokeren, est également son œuvre.

Pour le portrait d'Etienne-Corneille Janssens de Hujoel, chef-homme de la Confrérie, peint par Pierre Ykens, qui ornait une des salles de la Gilde St-Luc, Jean-Baptiste Van Wrée, sculpta un cadre fort artistique orné des armoiries de Janssens, de celles de la Gilde St-Luc et des diverses Chambres de rhétorique. Cette œuvre d'art est encore conservée au Musée d'Anvers.

Jan Baptist de Vré, of *De Wree*, werd omstreeks 1635 te Dendermonde geboren, en kwam zich te Antwerpen als beeldhouwer vestigen. Ten jare 1665 trad hij als meester in de St-Lucasgilde en

bekleedde tweemaal het ambt van Deken, namelijk gedurende de Gildejaren 1684-1685 en 1700-1701. De Wree, die op de Meir woonde, werd tot luitenant der burgerwacht benoemd. Den 9n November 1666 trad hij te Antwerpen in den echt met Elisabeth Henry.

Zijn werkhuis telde een groot getal leerlingen ; laat ons de namen melden van Jan-Pieter van Heurck, Jacob vande Bergen, Pieter Bouttats, Arnold Deltoor, Hendrik Toolen, Cornelis Rombouts, Filip Penninckx, Jacob Struys, Balthazar Eyckmans, Albrecht Verbruggen, Gaspar De Man.

De kerken van Antwerpen bezaten vóór de Fransche Omwenteling, talrijke werken van dezen meester. Voor de kathedraal vervaardigde hij het altaar van St-Adelbert en St-Victor ; voor de Ste-Walburgiskerk, twee beelden van het altaar der Venerabelkapel ; voor het toevluchtshuis der abdij van Tongerloo, paneelwerk. Het hoogaltaar der kerk van St-Cornelius, te Lokeren, werd eveneens door zijne hand gebeiteld.

Voor het door Pieter Ykens geschilderd portret van Steven-Cornelius Janssens De Hujoel, hoofdman van het Broederschap, dat in eene der zalen der St-Lucasgilde prijkte, vervaardigde Jan-Baptist Van Wree een kunstig gebeitelden lijst, versierd met de wapens van Janssens, met die van de St-Lucasgilde en van verschillende rederijkkamers. Dit kunstwerk wordt heden nog in het Antwerpsch Museum bewaard.

---

(2) *Pierre et Jean Scrynmaecker* au *Schrynmaeckers*, appartenaient à une famille de brasseurs, originaire de Fauquemont et établie depuis un siècle à Anvers. Nous les croyons fils de Pierre Schrynmaeckers, qui fut échevin et trésorier de la ville, et mourut le 1 mars 1672, ayant été marié deux fois, d'abord avec Marie Dekens morte en 1637 ; puis avec Madeleine Macquereel qui vécut jusqu'au 24 septembre 1678.

Pieter en Jan Scrynmaecker, of *Schrynmaeckers*, behoorden tot eene familie van brouwers, herkomstig van Valckenburg, en sinds eene eeuw te Antwerpen gevestigd.

Wij meenen hen zoons van Pieter Schrynmakers, die schepen en tresorier der stad was, en den 1 Maart 1672 overleed, na tweemaal getrouwd geweest te zijn : in eerste huwelijk met Maria Dekens, in 1637 gestorven ; daarna met Magdalena Macquereel, die slechts den 24e September 1678 de oogen sloot.

LUDOVICUS POUWELS, DEKEN, A° 1684 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Jan Baptist de Vadder (2)

(1) *Louis Pauwels*, peintre, sur l'existence duquel les biographes sont, pour ainsi dire, muets, et qui cependant dût jouir d'une réelle notoriété puisqu'il fut appelé à remplir les fonctions de doyen de la Gilde St-Luc pendant deux termes successifs, en 1685-1686 et en 1686-1687. Il était devenu franc-maître de la Gilde en 1661. Les comptes de la même corporation artistique renseignent son déces pendant l'exercice 1702-1703.

Lodewijk Pauwels, schilder, over welks leven er bij geen enkelen schrijver de minste wetenswaardigheid te vinden is, moet evenwel eene zekere faam genoten hebben, daar hij gekozen werd om het ambt van Deken der St-Lucasgilde te bekleeden gedurende twee achtereenvolgende jaren, in 1685-1686 en 1686-1687.
In 1661 was hij vrijmeester geworden der Gilde, wier rekeningen zijn overlijden aanstippen in het Gildejaar 1702-1703.

(2) *Jean Baptiste De Vadder*, ou *de Vaddere*, qui mourut le 4 novembre 1719, était fils de Bernard de Vaddere et de Jeanne Lauwers.

Jan-Baptist De Vadder, of *de Vaddere*, die den 4n November 1719 overleed, was zoon van Bernard de Vaddere en van Joanna Lauwers.

GEERAERT DONCK, DEKEN, A° 1686 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Sebastiaen van Uffelen (2)
Jan-Baptist Geeraerts (3).

---

(1) *Gerard Donck*, enlumineur, fut admis en 1652 au nombre des membres de la Gilde St-Luc et exerça pendant l'exercice 1687-1688 les fonctions de doyen. Il fit inscrire dans la même association deux de ses apprentis : Thomas van Maldegem et Chrétien van Nieustadt. Il mourut peu après, en 1693, et son enterrement eut lieu le 26 mai de cette année.

Geeraard Donck, verlichter, werd in 1652 als lid der St-Lucasgilde aanvaard en vervulde het ambt van Deken gedurende het Gildejaar 1687-1688. Hij deed twee zijner leerjongens in hetzelfde Broederschap opschrijven : Thomas van Maldegem en Christiaan van Nieustadt. Hij stierf kort daarna, in 1693, en zijne begrafenis had den 26n Mei van hetzelfde jaar plaats.

---

(2) *Sebastien Van Uffelen* entra sans doute parmi les *Violieren* pour jouir des faveurs attribuées aux membres de cette Chambre de rhétorique ; les comptes renseignent en effet qu'en 1688, il devint acquéreur d'un des petits privilèges d'exemption dont jouissait la Gilde. Il mourut le 13 juillet 1701, ayant épousé Antonine Soolmaker qui ne décéda que le 18 octobre 1740, s'étant après son décès remariée avec Ferdinand Hallemans. Nous le croyons fils de Sebastien van Uffelen qui fut doyen du métier des orfèvres, et de Jeanne Bruyns.

Sebastiaan Van Uffelen, deed zich wellicht als lid der *Violieren* aanvaarden, ten einde de voorrechten te genieten die aan de leden dier Rederijkkamer verleend werden ; in hare rekeningen treffen wij

inderdaad aan dat hij, in 1688, een der vrijstellingsbrieven aankocht waarover de Gilde beschikte.

Hij stierf den 13 Juli 1701.

Hij was in den echt getreden met Antonia Soolmaker, die na zijnen dood hertrouwde met Ferdinand Halemans en slechts den 18n October 1740 overleed.

Wij meenen dat hij zoon was van Sebastiaan Van Uffelen, die Deken was der Goudsmedersgilde, en van Joanna Bruyns.

---

(3) *Jean-Baptiste Geeraerts*, orfèvre, épousa le 11 janvier 1689, Anne-Marie Borrekens. Comme son confrère van Uffelen, il devint bénéficiaire, dans les mêmes conditions, d'une des petites lettres d'exemption. Il était fils de Guillaume Geeraerts, capitaine de la garde-bourgeoise et de Jeanne van der Borcht. Lui-même épousa Isabelle vander Perre, et mourut le 25 mars 1693. Sa femme était décédée depuis le 2 novembre 1666.

Jan-Baptist Geeraerts, juwelier, trad den 11n Januari 1689 in den echt met Anna-Maria Borrekens. Zooals zijn medebroeder van Uffelen, en ook in dezelfde voorwaarden, kwam hij in het bezit van een der kleine vrijbrieven der Gilde.

Hij was zoon van Willem Geeraerts, kapitein der burgerwacht, en van Joanna van der Borcht. Hij zelf verbond zich in het huwelijk met Isabella vander Perre, en stierf den 25 Maart 1693. Zijne vrouw was den 2n November 1666 overleden.

AOUGUSTINUS GRAET, DEKEN, 1867 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Peterus Jacobus van Eyck. (2)

(1) *Augustin Graet*, libraire, devint membre de la gilde St-Luc en 1684 et fut choisi pour remplir les fonctions de doyen pendant l'exercice 1688-1689. Il habita à la Grand' Place successivement dans deux maisons qui portaient pour enseigne *in de Sybael*, puis *in St. Augustinus*.

Augustinus Graet, boekverkooper, werd in 1684 lid der St-Lucasgilde. Later werd hij gekozen om het ambt van Deken te vervullen gedurende het gildejaar 1688-1689.

Hij woonde, op de Groote Markt, opvolgentlijk in twee verschillende huizen : eerst *in de Sybael*, daarna *in St. Augustinus*.

(2) *Pierre-Jacques van Eyck* ne jouit pas longtemps du titre de membre des *Violieren*, car il mourut le 27 juin 1692. Il était fils de Jean-Baptiste van Eyck et d'Isabelle van der Mandere ; il ne contracta pas d'alliance. Il habitait chez son père dans une maison de la longue rue de l'Hôpital. Ce dernier décédait quelques jours plus tard, le 6 juillet 1672. Ils avaient réuni dans cette maison un grand nombre de tableaux. Parmi ceux-ci il faut signaler six toiles importantes consacrées à représenter l'histoire de l'empereur Decius ; elles avaient été exécutées par van Dyck, d'après les esquisses de Rubens.

Pieter-Jacob van Eyck mocht zich niet lang over zijnen titel van lid der *Violieren* verheugen, want hij stierf den 27n Juni 1693.

Hij was zoon van Jan-Baptist van Eyck en van Isabella van der

Mandere; hij bleef ongehuwd, en woonde, in een huis der Lange Gasthuisstraat, bij zijnen vader die den 6n Juli 1672 overleed. Zij hadden in dit huis een groot getal schilderijen bijeengebracht, waaronder er zes belangrijke dienen aangestipt te worden, toegewijd aan de geschiedenis van keizer Decius. Zij waren geborsteld door van Dyck, naar schetsen van Rubens.

HENRICUS VERBRUGGHEN. DEKEN
A° 1688 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Peterus Ykens, deken. (2)
Jan-Baptist Tysens, deken. (3)
Michiel Cabaey. (4)
Aernoldus de Haese. (5)
Henricus de Wilde.
Jacobus Laueryes. (6)
Anthoni Laurentius Wellens. (7)
Jan-Baptist De Vos. (8)
David Doglas De Schot. (9)

(1) *Henri-François Verbruggen*, fils du sculpteur Pierre Verbruggen et de Cornélie Quellin, naquit à Anvers en 1655. Il épousa Suzanne-Marie Verhulst et mourut à l'hôpital Ste-Elisabeth le 12 décembre 1724.

Il fut élève de son père, et entra comme fils de maître en 1682 dans la gilde St-Luc. Les fonctions de doyen lui furent dévolues pendant l'exercice 1689-1690. Parmi ses élèves on compte les sculpteurs Jean van Afvyn, Etienne Vermeeren, Jean-Baptiste Dregge et Arnold De Breucker.

Les œuvres que Verbruggen exécuta pour les églises d'Anvers furent nombreuses. A la cathédrale, dans la chapelle du St-Sacrement, il sculpta les figures du tabernacle et les statues de l'Église triomphante et de l'Église militante, placées autrefois sur la clôture; dans la même église, la statue de St-Eloi pour l'autel des forgerons et l'épitaphe de l'évêque Capello; à St-Jacques, il fut chargé avec G. Kerricx de l'exécution du banc de communion de la chapelle du Saint-Sacrement, puis, il sculpta sans autre collaboration les ornements du portail avec les statues du Temps et de la Jeunesse, plus loin une statue de St-Pierre, les bas-reliefs du jubé; aux Augustins: le maître-autel, la chaire de vérité et le banc de communion de la chapelle du Saint-Sacrement. Presque toutes ces œuvres existent encore. Ailleurs, à Anvers, il livra la chaire et une statue d'Elie pour les Grands Carmes; l'autel de la Vierge, au couvent des Faucons; les bas-reliefs de l'autel du Saint-Sacrement à Ste Walburge. Il collabora aussi aux ouvrages de sculpture du calvaire du couvent des Dominicains et des salles intérieures de l'hôtel de ville. On trouvait aussi de ses œuvres à l'abbaye de St-Bernard, au refuge de celle de Tongerloo; à l'église Ste Walburge, à Bruges; à celle de SS. Pierre et Paul, à Malines; à St-Bavon et à St-Michel, de Gand; au couvent des Jésuites de Louvain; à l'abbaye de Grimbergen, etc.

Hendrik-Frans Verbruggen, zoon van den beeldhouwer Pieter Verbruggen en van Cornelis Quellin, werd in 1655 te Antwerpen geboren. Hij trad in den echt met Suzanna-Maria Verhulst en stierf den 12n December 1724 in het Ste-Elisabethsgasthuis.

Door zijn vader in de kunst opgeleld werd hij in 1682 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. Hij bekleedde het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1689-1690. Onder zijne leerlingen

telt men de beeldhouwers Jan van Afvyn, Steven Vermeiren, Jan-Baptist Dregge en Arnold De Breucker.

Talrijk waren de werken die Verbruggen voor de kerken van Antwerpen uitvoerde. In de hoofdkerk : voor de Venerabelkapel, de zinnebeeldige voorstellingen van het Tabernakel alsmede de beelden der Zegepralende en der Strijdende Kerk, weleer op den *tuyn* dier kapel geplaatst ; in dezelfde kerk ; het beeld van St-Eloy voor het altaar van het smedersambacht en het grafteeken van den bisschop Capello ; voor de St-Jacobskerk : het sieraadwerk van het portaal met de beelden van den Tijd en van de Jeugd, alsook een beeld van St-Petrus en het barleefwerk van het okzaal ; voor dezelfde kerk, in samenwerking met W. Kerricx : de kommuniebank der kapel van het Allerheiligste ; voor den tempel der Augustijnen : het hoogaltaar, den predikstoel alsook de kommuniebank der kapel van het Hoogwaardigste.

Bijna al die werken bestaan thans nog.

Daarenboven vervaardigde hij hier te Antwerpen nog : voor de O.-L.-Vrouwebroeders, den predikstoel en een beeld van St-Elias ; voor het Falcontienenklooster : het altaar van O.-L.-Vrouw ; voor de Ste-Walburgischkerk : het barleefwerk van het altaar van het Allerheiligste. Zijne medewerking werd ook ingeroepen voor het beeldhouwwerk van de binnenzalen van het stadhuis en van den Kalvarieberg in het klooster der Predikheeren.

Men trof ook werken van dezen meester aan in de abdij van St-Barnard ; in het toevluchtshuis der abdij van Tongerloo ; in de Ste-Walburgischkerk, te Brugge ; in die der H.H. Petrus en Paulus, te Mechelen ; in St-Baafs en in St-Michiel, te Gent ; in het klooster der Jezuieten, te Leuven ; in de abdij van Grimbergen, enz.

(2) *Pierre Ykens*, fils du peintre et sculpteur Jean Ykens et de sa seconde femme Barbe van Brekevelt, naquit à Anvers et fut baptisé dans l'église Notre-Dame le 30 janvier 1648. Il fut élève de son père, et c'est à ce titre qu'il fut reçu, en 1672, dans la gilde St-Luc. Le 14 juillet 1671, il épousa Marie-Anne van Bredael qui lui donna douze enfants, parmi lesquels un fils, Jean-Pierre Ykens, qui suivit la carrière paternelle. Il mourût à la fin de l'année 1695 ou au commencement de l'année suivante.

Ykens s'adonna surtout à la peinture religieuse et exécuta aussi de nombreux portraits. D'autre part il peignit également des cartons pour tapisseries, notamment d'après les dessins de Lebrun, les modèles pour la suite de l'histoire d'Alexandre et Darius. Il forma un nombre considérable d'éléves. Dans les registres de la gilde St-Luc, nous relevons les noms de Jacques Mertens, Jean-Baptiste van der Essen, Jean de Winter, François de la Vigne, Erasme Cause, François Scalie, Simon Serdo, Henri van Mael, Gaspard Jansens, Jean Saey, Jean Faes, Bergey, Balthazar Lemens, Charles Breydel, Jean-Thomas van Kessel, Jean Osse, Henri Scharnhooft, Jean-Balthasar van den Broeck, Philippe-Pierre Grutters, Wautier van Heck, Jean le Mier, Laurent van Mighem, Moïse van Vare, Philippe de Viavil, Philippe Gerardi, Simon van Soest, Jacques Sonius et l'anglais Wittekers.

On conserve aujourd'hui encore des toiles d'Ykens dans diverses églises de Malines, dans celle de Wommelghem, puis dans des musées étrangers, tel celui de Lille. A Anvers, on retrouve des tableaux dûs à son pinceau, aux Hospices où l'on voit le portrait du curé Jacques Bulteel, à l'église St-André dont le tableau de l'autel du St-Sacrement représente la *Dernière Cène ;* à St-Jacques, le portrait du chanoine van Horenbeeck.

Il exécuta aussi des décors pour la chapelle de la Sodalité des mariés dont il devint consulteur en 1689.

Choisi en 1688 pour remplir les fonctions de doyen de la gilde St-Luc, ses confrères consentirent à le libérer de cette charge à condition de payer une somme de 60 pattacons et d'exécuter un tableau pour la corporation. Pour remplir cette obligation il peignit une toile représentant le *Renvoi d'Agar et d'Ismaël par Abraham.*

D'autre part, en 1690, la gilde lui promit un des petits privilèges d'exemption s'il voulait peindre le portrait de Jean-Baptiste Greyns, chef-homme de la corporation de St-Luc et de la Chambre de Rhéto-

rique de l'*Olyftak*. Ykens accepta, et ce portrait fait aujourd'hui encore partie des collections du musée d'Anvers ainsi que celui d'Etienne-Corneille Janssens de Hujoel, également chef-homme de St-Luc, que l'artiste peignit en 1693 et qui fut placé dans l'antichambre de la gilde.

Au musée d'Anvers existe une troisième toile du même maître, représentant *Ste Catherine disputant avec les philosophes*.

Pieter Ykens, zoon van den schilder en beeldhouwer Jan Ykens en van diens tweede vrouw Barbara van Brekevelt, werd te Antwerpen geboren en den 30n Januari 1648 in de O.-L.-Vrouwekerk over de doopvont gehouden. Door zijn vader in de kunst opgeleid, werd hij, in 1672, in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard.

Den 14n Juli 1671 trad hij in den echt met Maria-Anna van Bredael, die hem twaalf kinderen schonk, waaronder eenen zoon, Jan-Pieter Ykens, die de vaderlijke loopbaan volgde.

Pieter Ykens stierf op het einde van 1695 of in het begin van het volgende jaar.

Hij schilderde meestal godsdienstige samenstellingen en portretten. Ook dient bij aangestipt te worden als schilder van tapijtpatronen : hij schilderde namelijk, naar de teekeningen van Lebrun, de modellen voor de Historie van Alexander en Darius.

Hij vormde een overgroot getal leerlingen. In de St-Lucasregisters treffen wij de namen aan van Jacob Mertens, Jan-Baptist van der Esschen, Jan De Winter, Frans de la Vigne, Erasm Cause, Frans Scalie, Simon Serdo, Hendrik van Mael, Gaspar Janssens, Jan Saey, Jan Faes, Bergey, Balthazar Lemens, Karel Breydel, Jan-Thomas van Kessel, Jan Osse, Hendrik Scharnhooft, Jan-Balthazar van den Broeck, Filip-Pieter Grutters, Wouter van Heck, Jan le Mier, Laurens van Mighem, Mozes van Vare, Filip de Viavil, Filip Gerardi, Simon van Soest, Jacob Sonius en den engelschman Wittekers.

Er bevinden zich thans nog doeken van Ykens in verschillende kerken van Mechelen, in die van Wommelghem, alsook in buitenlandsche Museums, namelijk te Rijsel.

Hier te Antwerpen bezit men ook nog tafereelen van dezen meester. In onze Godshuizen hangt het portret van den pastoor Jacob Bulteel ; in St-Andrieskerk bewaart men de schilderij van het altaar van het Allerheiligste Sacramaent : het *Laatste Avondmaal ;* in St-Jacob, het portret van den kanunnik van Horenbeeck.

Ykens vervaardigde ook de siraadwerken voor de kapel van de Sodaliteit der getrouwden, waar hij in 1689 consultor van was.

In 1684 gekozen om het ambt van Deken der St-Lucasgilde te vervullen, stemden zijne medebroeders er echter in toe hem, tegen betaling van 60 patakons en levering eener schilderij, van de uitoefening van dit ambt te ontslagen. In die omstandigheid maalde hij voor de Gilde het tafereel : *de Wegzending van Agar en Ismaël door Abraham.*

In 1690 beloofde de Gilde hem een der kleine vrijbrieven indien hij het portret wilde schilderen van Jan-Baptist Greyns, Hoofdman der St-Lucasgilde en der Rederijkkamer van den *Olyftak*. Ykens aanvaardde, en dit portret hangt thans nog in ons Museum, alsook dat van Steven-Cornelis Janssens de Hujoel, eveneens Hoofdman van St-Lucas, hetwelk onze meester in 1693 penseelde en dat in de voorkamer der Gilde geplaatst werd.

In het Antwerpsch Museum prijkt nog een derde tafereel van dezen meester, *de H. Catharina redetwistende met de Wijsgeeren.*

---

(3) *Jean-Baptiste Tysens* ou *Thyssens*, peintre, fut en 1689 reçu dans la gilde St-Luc en qualité de fils de maître. Peu après, il payait 300 florins pour devenir bénéficiaire d'un des privilèges d'exemption de la gilde. Ce fut aussi, grâce au versement de cette somme, qu'il obtint de ne pas devoir remplir les fonctions de doyen tout en étant porté sur la liste des anciens titulaires de cette charge.

Cet artiste n'était pas seulement peintre mais encore marchand d'œuvres d'art et dans les actes de l'époque on le retrouve plus d'une fois, intervenant comme vendeur de tableaux.

Jan-Baptist Tysens of *Thyssens*, werd ten jare 1689 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. Kort daarna betaalde hij 300 gulden voor een der vrijbrieven van de Gilde. Het is alzoo dat hij, alhoewel tot Deken gekozen, dit ambt niet vervullen moest en slechts op de lijst der gewezen titularissen gebracht werd.

Die kunstenaar was niet alleen schilder, maar ook koopman in kunstwerken, en in de akten van dit tijdstip treft men hem dikwerf aan als koopman in schilderijen.

(4) *Michel Cabraey*, ou mieux *Cabaey* ou *Cabay*, fut enlumineur et miniaturiste. Il eut pour maître Bernard van den Broeck. Il entra comme apprenti en 1672 dans la gilde St-Luc et devint franc-maître en 1675. Il mourut en 1722 et fut enterré le 22 février de cette année dans l'église des Grands-Carmes.

Michiel Cabraey, of liever *Cabaey* of *Cabay*, was verlichter-miniatuurschilder. Hij had Bernard van den Broeck tot meester. Ten jare 1672 trad hij als leerjongen in de St-Lucasgilde en werd als vrijmeester aanvaard in 1675.

Hij stierf in 1722 en werd den 22n Februari van dit jaar in de kerk der O. L.-Vrouwebroeders begraven.

(5) *Arnold De Haese*, épousa Maria De Waerseggere qui mourut le 19 novembre 1734. Lui-même décéda le 27 mars 1720.

Arnold De Haese, trad in den echt met Maria De Waerseggere, die den 19n November 1734 overleed. Hij zelf stierf den 27n Maart 1720.

(6) *Jacques Lauereys*. En 1675 fut reçu dans la gilde St-Luc un élève-peintre de ce nom. C'est la seule trace que nous puissions trouver à cette époque dans les registres d'un personnage portant ce nom.

Par contre, il se pourrait que le membre de l'*Olyftak*, dont il est ici question, fut fils de Jacques Laureys, doyen des tailleurs de diamants, et de Suzanne van der Walle.

Jacob Lauereys. In 1675 werd er in de St-Lucasgilde een leerlingschilder ontvangen, die Jacob Lauereys hiet. Wij vinden op dit tijdstip geen ander spoor van een personage van dien naam in de registers.

Het zou wel kunnen zijn dat het lid van den *Olyftak*, waarvan hier sprake, zoon was van Jacob Laureys, Deken der diamantslijpers, en van Suzanna van der Walle.

(7) *Antoine-Laurent Wellens*, né à Anvers le 8 novembre 1665, était fils de Laurent Wellens et de Marie-Brigitte Castelli. Il épousa à Anvers, le 28 avril 1690, Elisabeth-Claire Willemsens.

Antoon-Laurens Wellens, geboren te Antwerpen den 8n November 1665, was zoon van Laurens Wellens en van Maria-Brigitta Castelli. Den 28n April 1690 trad hij in den echt met Elisabeth-Clara Willemsens.

(8) *Jean-Baptiste De Vos*. Parmi les membres de la gilde St-Luc, il en est plusieurs auxquels la présente mention pourrait se rapporter. Nous citerons :

Jean-Baptiste de Vos, enlumineur, reçu en 1674 comme élève, et en 1712, comme franc-maître. Il fut élève de François Ryckaert.

Jean-Baptiste De Vos, imprimeur en taille-douce, entré en 1674 comme fils de maître. Il eut pour apprentis Pierre de Fraey et Charles Prick.

Jan-Baptist De Vos. Onder de leden der St-Lucasgilde zijn er verscheidene die hier kunnen bedoeld worden. Stippen wij er twee aan :

Jan-Baptist De Vos, verlichter, werd in 1674 als leerling in de St-Lucasgilde ontvangen en in 1712 als vrijmeester aanvaard. Hij ging in de leer bij Frans Ryckaert.

Jan-Baptist De Vos, plaatsnijder, werd in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. Hij kreeg Pieter De Fraey en Karel Prick als leerlingen in zijn werkhuis.

(9) *David Douglas de Schot*, négociant, fils de Jacques Schott, dit Douglas de Schott, et de Marie Librechts, naquit à Anvers en 1656; il épousa Marie-Anne De Licht qui le rendit père d'une fille unique qui devint femme de N. Bloemaert. Il mourut en 1728.

David Douglas de Schot, koopman, zoon van Jacob Schott, gezegd Douglas de Schott, en van Maria Librechts, werd te Antwerpen in 1656 geboren. Hij trad in het huwelijk met Maria-Anna De Licht, bij welke hij eene eenige dochter verwekte, die de echtgenoote werd van N. Bloemaert.

Hij stierf in 1728.

PEETER VAN BREDAEL, DEKEN, A° 1689 (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Camer te blyven

(1) *Pierre van Bredael* ou *van Breda*, fils de Pierre van Bredael et de Marie Pais, naquit à Anvers et fut baptisé le 19 juillet 1629. Elève du peintre David Ryckaert, il voyagea ensuite à l'étranger, notamment en Espagne. En 1650 il devint franc-maître de la gilde St-Luc et paya plus tard la somme stipulée qui devait l'exempter de la nécessité de remplir les fonctions de doyen. Il eut pour élèves Ferdinand Hofman, Chrétien Cox, Hubert van den Bosch, Jean De Visser, Jean-François Rousschel et Henri-François van Lint.

Il peignit surtout des vues de villes et des paysages. On trouve encore de ses œuvres dans les musées de Bruges, Nantes, Lille, Cassel, etc.

Il épousa à Anvers, le 12 novembre 1648, Anne-Marie Veldeners qui décéda le 27 août 1702. Lui-même mourut en 1719 et fut enterré le 9 mars de cette année dans l'église St-Jacques. Il eut plusieurs enfants, parmi lesquels trois fils qui s'adonnèrent également à la peinture : Jean-Pierre, Georges et Alexandre van Bredael.

Le peintre Pierre van Bredael remplit aussi les fonctions de capitaine de la garde bourgeoise, et dans un autre ordre d'idées, de consulteur de la Sodalité des mariés. Lors de son décès il habitait à la Place de Meir, en face de la rue des Claires.

Sa position de fortune devait être fort satisfaisante, car il consentit à faire à la gilde St-Luc un prêt de 3000 florins pour lequel on lui paya un intérêt annuel de 3 %.

Pieter van Bredael of *van Breda*, zoon van Pieter van Bredael en van Maria Pais, werd te Antwerpen geboren en den 19n Juli 1629 ten doop geheven. Hij ging in de leer bij den schilder David Ryckaert ; vervolgens ondernam hij eene reis in den vreemde, en bezocht namelijk Spanje. In zijne geboortestad teruggekeerd, werd hij er in 1650 als vrijmeester in de St-Lucasgilde aanvaard, en later,

toen hij tot Deken gekozen werd, kocht hij zich van de uitoefening van dit ambt vrij.

Hij had als leerlingen Fernand Hofman, Christiaan Cox, Huibrecht van den Bosch, Jan De Visser, Jan-Frans Rousschel en Hendrik-Frans van Lint.

Hij schilderde vooral landschappen en stadszichten. Men vindt nog werken van dezen meester in de Museums van Brugge, Nantes, Rijsel, Cassel, enz.

Den 12n November 1648 trad hij in den echt met Anna-Maria Veldeners die den 27n Augustus 1702 overleed. Hij zelf stierf in 1719 en werd den 9n Maart van dit jaar in de St-Jacobskerk begraven.

Hij had verscheidene kinderen, waaronder drie zonen die insgelijks de schilderkunst beoefenden : Jan-Pieter, Joris en Alexander van Bredael.

De schilder Pieter van Bredael bekleedde ook het ambt van kapitein der burgerwacht en was eveneens consultor van de Sodaliteit der getrouwden.

Bij zijn afsterven woonde hij op de Meir, rechtover de Clarenstraat.

Hij moet een zekeren welstand genoten hebben daar hij er in toestemde aan de St-Lucasgilde eene leening te doen van 3000 gulden, tegen een jaarlijkschen interest van 3 %.

PEETER YKENS, DEKEN, A° 1689 (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Camer te blyven

(1) *Pierre Ykens*, dont nous avons parlé à la page 474, racheta, nous l'avons dit, au moyen du don d'un tableau et du payement d'une contribution pécuniaire l'obligation d'exercer les fonctions de doyen.

Pieter Ykens, waarover wij reeds op blz. 475 gesproken hebben, kocht zich, zooals wij het gezegd hebben, van de uitoefening van het Dekenschap vrij.

GASPER BOUTTATS, DEKEN ENDE PRINCE
A° 1689 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Gasper Pedero Verbrugghen, deken. (2)
Jan Francus Gelthof. (3)
Peterus Verschilden. (4)
Michiel Bouttats.

(1) *Gaspard Bouttats*, fils du peintre Frédéric Bouttats, s'adonna à la gravure. Il entra comme fils de maître dans la gilde St-Luc en 1668 et remplit les fonctions de doyen pendant l'exercice 1690-1691. Il forma un grand nombre d'élèves ; parmi ces jeunes graveurs nous citerons les noms de : Gérard van Cassel, Jean-Antoine De Pooter, Michiel van Hove, Jean-François Clouwet, Gaspard De Man et Charles Bouttats.

On connaît beaucoup d'œuvres dues au burin de Gaspard Bouttats. Ce sont surtout des frontispices ou des planches pour divers ouvrages, tels : *Tooneel der steden ende sterckten van 't vereenight Nederlandt*, les *Vues de Jérusalem et ses environs*, la *Description des villes, havres et isles du golfe de Venise, des villes et forteresses de la Morée*, etc. ; puis des estampes séparées, comme par exemple *Verbeeldinghe van den triomphanten jaerlyckschen ommeganck van Antwerpen*, la *Procession votive de la Vierge à Anvers*, la *Pourtraiture au vif comment le R. P. Marcus de Aviano a donné la bénédiction sur la plaine du Chasteau d'Anvers*, etc. Parmi les portraits qu'il grava il faut citer ceux de St Ignace de Loyala, de G. Ogier, de François Pizarre, de l'impératrice Isabelle de Portugal, de Corneille de Wit, etc.

La date de sa naissance n'est pas exactement connue ; la plupart l'établissent à l'année 1640 et fixent son décés à Anvers en 1703, quoique sa dette mortuaire ait été acquittée à la gilde St-Luc dès

l'année 1696. Il habitait à Anvers près de la Bourse dans une maison qui portait pour enseigne *de H. Magdalena van Pazzis*.

Gaspar Bouttats, plaatsnijder, was zoon van den schilder Frederik Bouttats. Ten jare 1668 werd hij in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard en gedurende het gildejaar 1690-1691 bekleedde hij het ambt van Deken. Hij leidde een groot getal leerlingen in de kunst op : onder hen zullen wij melding maken van Geeraard van Cassel, Jan-Antoon de Pooter, Michiel van Hove, Jan-Frans Clouwet, Gaspar De Man en Karel Bouttats.

Men kent vele werken van Gaspar Bouttats. Het zijn in de eerste plaats titelbladen en platen voor verschillende boekwerken, als daar zijn : *Tooneel der steden ende sterckten van 't vereenigt Nederlandt*, de *Vues de Jérusalem et ses environs*, de *Description des villes, havres et isles du golfe de Venise, des villes et forteresses de la Morée*, enz.; verders allerlei losse printen, zooals bijvoorbeeld *Verbeeldinghe van den triomphanten jaerlyckschen ommeganck van Antwerpen*, de *Procession votive de la Vierge à Anvers*, de *Pourtraiture au vif comment le R. P. Marcus de Aviano a donné la bénédiction sur la plaine du Chasteau d'Anvers*, enz.

Onder de portretten die hij graveerde dienen die vermeld te worden van St-Ignatius de Loyala, van G. Ogier, van Frans Pizarre, van de keizerin Isabella van Portugal, van Cornelis de Wit, enz.

Men weet niet juist wanneer hij geboren is ; over het algemeen wordt er echter geloofd dat hij in het jaar 1640 ter wereld kwam en hier te Antwerpen in 1703 overleed, alhoewel de betaling zijner doodschuld reeds in 1696 in de St-Lucasregisters aangeteekend staat.

Hij woonde, te Antwerpen dicht bij de Beurs, in het huis dat voor uithangbord droeg : *de H. Magdalena van Pazzis*.

(2) *Gaspard-Pierre Verbruggen*, fils du peintre Gaspard-Pierre Verbruggen, le vieux, et de Catherine van Severdonck, naquit à Anvers et fut baptisé dans l'église St-Georges le 11 avril 1664. Elève de son père, il entra en qualité de fils de maître en 1676 dans la gilde St-Luc ; il fut doyen de cette même corporation artistique pendant l'exercice 1691-1692. Il peignait principalement les fleurs et fit don à la gilde d'une toile représentant une statue d'Apollon, posée sur une fontaine, et entourée d'une guirlande fleurie. Cette œuvre fait aujourd'hui partie des collections du musée d'Anvers ainsi que deux autres toiles représentant également des fleurs. Il existe aussi des œuvres de cet artiste dans divers musées étrangers, tels que ceux de Stockholm, Lille, Schwerin, etc.

Verbruggen forma quelques élèves, notamment, Jacques Seldenslagh, Pierre-François Casteels, Galle, François Naulaerts, Melchior van Herck, François d'Olivera, Gilles Vinck et son frère Balthazar Verbruggen.

Le 22 juin 1700, il épousa Dymphne van der Voort qui mourut le 18 septembre 1702.

Vers cette époque l'artiste passa quelque temps à La Haye. Rentré peu après à Anvers, il s'y trouva dans une position si précaire, que ses confrères, pour lui permettre de vivre, le nommèrent, le 14 septembre 1723, messager de la gilde. Il mourut en mars 1730 et fut inhumé le 14 de ce mois dans la cathédrale ; il habitait alors le *Dries*.

Gaspar-Pieter Verbruggen, zoon van den schilder Gaspar-Pieter Verbruggen, den oude, en van Catharina van Severdonck, werd geboren te Antwerpen en den 11n April 1664 in de St-Joriskerk over de doopvont gehouden. Door zijn vader in de kunst opgeleid, werd hij, in 1676, in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard ; gedurende het gildejaar 1691-1692 bekleedde hij het ambt van Deken.

Het was vooral een bloemenschildes en hij schonk aan de gilde een doek met een Apollobeeld, op eene fontein geplaatst en omgeven met bloemtuilen en -kransen. Dit werk, alsmede twee andere bloemstukken, worden thans nog in het Antwerpsch Museum bewaard.

Er bestaan ook nog werken van dezen meester in verscheidene buitenlandsche Museums, namelijk in die van Stockholm, Rijsel, Schwerin, enz.

Verbruggen vormde ettelijke leerlingen : Jacob Seldenslagh, Pieter-

Frans Casteels, Galle, Frans Naulaerts, Melchior van Herck, Frans d'Olivera, Gillis Vinck en zijn broeder Balthazar Verbruggen.

Den 22n Juni 1700 trad hij in den echt met Dymphna van der Voort die den 18n september 1702 overleed.

Eenigen tijd daarna trok onze kunstenaar naar den Haag, Te Antwerpen teruggekeerd, bevond hij zich in een zoo deerniswaardigen fortuinstoestand dat zijne medebroeders hem, den 4n september 1723, als bestaanmiddel, het ambt van knaap der Gilde schonken.

Hij stierf in Maart 1730 en werd den 14n dier maand in de hoofdkerk begraven ; hij woonde dan op den Dries.

---

(3) *Jean-François Gelthof*, qui mourut à Anvers le 19 mai 1697, était fils de Marin Gelthof, négociant, et de Catherine Bosmans. Il se maria avec Anne van Hensbergh.

Jan-Frans Gelthof, die den 19n Mei 1697 te Antwerpen overleed, was zoon van Marinus Gelthof, koopman, en van Catharina Bosmans. Hij verbond zich in den echt met Anna van Hensbergh.

---

(4) *Pierre Verschilden* remplit dans le magistrat d'Anvers les fonctions d'échevin ; il mourut le 13 octobre 1733, délaissant une veuve, Catherine Charlé, qui lui survécut jusqu'au 29 mars 1741.

Pieter Verschilden was Schepen der stad Antwerpen ; hij stierf den 13n October 1733.

Hij was in het huwelijk getreden met Catherina Charlé, die den 29n Maart 1741 overleed.

CORNELIS MERTENS, DEKEN, A° 1690 (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Camer te blyven

(1) *Corneille Mertens*, peintre de natures mortes, fut élève d'Abraham Matthyssens. La gilde St-Luc le reçut comme apprenti en 1645 et l'admit comme maître en 1657. En 1690, pour ne pas devoir remplir les fonctions de doyen, il acheta un des petits privilèges.

Lors de la visite que le duc Maximilien-Emmanuel de Bavière fit dans les locaux de la gilde, en 1693, des officiers de sa suite, remarquèrent beaucoup deux toiles de Mertens, représentant des fruits. Les doyens de la gilde, pour gagner les bonnes graces de ces visiteurs, achetèrent les toiles et les offrirent aux officiers.

Corneille Mertens mourut en 1698. A cette occasion la gilde fit imprimer chez Dieudonné Verhulst une complainte poétique destinée à commémorer le décès de cet artiste. Sa femme était morte depuis 1692.

Cornelis Mertens, schilder van stillevens, werd door Abraham Matthyssens in de kunst opgeleid. Hij werd in 1645 in de St-Lucasgilde als leerling opgeschreven, en in 1657 als meester aanvaard. Toen hij in 1690 tot Deken gekozen werd, kocht hij een der kleine vrijbrieven om dit ambt niet te moeten vervullen.

In 1693, bij het bezoek van Hertog Maximiliaan-Emmanuël van Beieren, in de lokalen der Gilde, werden er vooral twee bloemstukken van Mertens door officieren van het gevolg opgemerkt.

Om bij die bezoekers in gunst te staan kochten de Dekens der Gilde die twee schilderijen en boden ze den officieren aan.

Cornelis Mertens stierf in 1698. Te dier gelegenheid deed de Gilde bij Deodaat Verhulst eene dichterlijke weeklacht drukken, bestemd om het overlijden van dezen kunstenaar te herinneren.

Zijne vrouw was reeds in 1692 gestorven.

PEETER VERBRUGGHEN, PEETERS SONE, DEKEN, A° 1691 (1)

die den hagchtiende van September gekosen was, den 6 Ocktober daer naer overleden, 18 daghen gedint

(1) *Pierre Verbruggen*, comme l'indique le texte ci-dessus, avait été choisi le 18 septembre 1691 pour remplir les fonctions de doyen, quand quelques jours plus tard, le 6 octobre, il mourut inopinément. Nous ne croyons toutefois pas cette dernière date bien exacte, puisque, d'après les archives de ia paroisse St-André, l'enterrement eut lieu dans cette église le 12 octobre. L'artiste habitait alors au Rivage.

Il était fils du sculpteur Pierre Verbrugge, le vieux, et naquit à Anvers vers 1640. Il entra en 1660 dans la gilde St-Luc comme fils de maître ; il était en effet à cette époque élève de son père. Plus tard, en 1674, il partit pour Rome avec Genoels et Clouet. Puis, revenu dans sa ville natale, il ouvrit à son tour un atelier que fréquentèrent de nombreux élèves ; nous citerons : Matthieu van Beveren, Henri de Lannoy, Pierre Jacobs, Jean Boecksent, Jean-Claude de Cock, Jean Jonckers, N. Taerode, Ignace Beeckmans, Jacques Melis, Jean van Afvyn.

Son œuvre est assez considérable. Il travailla d'abord en collaboration avec son père au maître-autel de l'église du couvent des Dominicains, et avec le sculpteur Willemsens, aux statues qui ornent l'autel du St-Sacrement dans l'église St-Jacques. Parmi ses œuvres, il faut encore citer l'autel de la confrérie du Salut de Notre-Dame à St-Bavon, à Gand, et le maître-autel de l'église de Lebbeke. A Anvers,il exécuta aussi les statues des Evangélistes pour l'autel de la Vierge, à la cathédrale ; l'autel de la chapelle de la Vierge, à St-Paul; les épitaphes des abbés Knyff et Simeono dans le chœur de l'église de l'abbaye St-Michel, et quelques statues du Calvaire du couvent des Dominicains. Il fut de plus le principal auteur de la fontaine érigée sur la Grand' Place d'Ypres.

Pieter Verbruggen was, zooals het in voorgaanden tekst vermeld staat, den 18n September 1691 gekozen geweest om het ambt van

Deken der St-Lucasgilde te bekleeden, toen hij den 6n October daarop schielijk overleed. Wij gelooven echter dat die laatste datum niet stipt nauwkeurig is, vermits het uit de oorkonden der St-Andriesparochie blijkt dat de begrafenis den 12n October in die kerk plaats had. De kunstenaar woonde dan op den Oever.

Hij was zoon van den beeldhouwer Pieter Verbruggen, den oude, en kwam te Antwerpen omstreeks 1640 ter wereld. Hij werd door zijn vader in de kunst opgeleid en trad ten jare 1660 als meesterszoon in de St-Lucasgilde. In 1674 trok hij, met Genoels en Clouet, naar Rome. Daarna, in zijne geboortestad teruggekeerd, opende hij er op zijne beurt een werkhuis dat door talrijke leerlingen bèzocht werd; melden wij Matthias van Beveren, Hendrik de Lannoy, Pieter Jacobs, Jan Boecksent, Jan-Claudius de Cock, Jan Jonckers, N. Taerode, Ignatius Beeckmans, Jacob Melis, Jan van Afvyn.

Zijn werk mag schier aanzienlijk geheeten worden. Eerst werkte hij, samen met zijn vader, aan het altaar van de kerk van het Predikheerenklooster en, met den beeldhouwer Willemsens, aan de beelden van het altaar van het Allerheiligste, in de St-Jacobskerk. Onder zijne gewrochten dienen nog vermeld te worden: het altaar van O.-L.-Vrouw-Lof, in St-Baafs, te Gent, en het hoogaltaar van de kerk van Lebbeke. Hier te Antwerpen vervaardigde hij ook de beelden der Evangelisten voor het altaar van O.-L.-Vrouw, in de hoofdkerk; het altaar van de knpel der H. Maagd in St-Paulus; de grafteekens der abten Knyff en Simeono op het koor van de kerk der St-Michielsabdij, alsmede eenige beelden van den Kalvarieberg in het klooster der Predikheeren. Hij was daarenboven nog de bijzonderste auteur der fontein opgericht op de Groote Markt, te Yperen.

GASPER PEDRO VERBRUGGHEN, DEKEN, A° 1691 (1)

heeft ontfanghen onder den Olyftack

Leonardus Stooters. (2)
Peeter vanden Eeden. (3)

(1) *Gaspard-Pierre Verbruggen.* Voyez page 485.

Gaspar-Pieter Verbruggen. Zie aanteekeningen op bladzijde 485.

(2) *Léonard Stooters*, peintre, né à Leyden, se fixa à Anvers où il acquit la bourgeoisie le 15 novembre 1658. Il épousa Wilhelmine Ketelaers et mourut le 18 mai 1692. Sa femme lui survécut jusqu'au 3 janvier 1722. Ils furent enterrés dans l'église Sainte-Walburge.
Il avait été reçu en 1656 comme maître dans la gilde St-Luc.

Leonard Stooters, schilder, geboren te Leyden, vestigde zich te Antwerpen, waar hij den 15^n^ November 1658 het poorterschap verwierf. Hij trad in den echt met Wilhelmina Ketelaers, en overleed den 18^n^ Mei 1692. Zijne vrouw overleefde hem tot den 3^n^ Januari 1722. Beiden werden in de St-Walburgiskerk begraven.
Hij was in de St Lucasgilde in 1656 als meester aanvaard geworden.

(3) *Pierre van den Eeden* mourut à Anvers le 30 septembre 1717, un an après sa femme Marie De Laet, qui était décédée depuis le 24 septembre 1716.

Pieter van den Eeden verbond zich in het huwelijk met Maria De Laet, die den 24^n^ September 1716 overleed. Hij zelf stierf één jaar daarna, den 30^n^ September 1717.

JOANNES BAPTISTA TYSENS, DEKEN A° 1691 (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Camer te blyven

(1) *Jean-Baptiste Tysens.* Voir page 476.

Jan-Baptist Tysens. Zie aanteekeningen op bladzijde 476.

HENRICUS VAN SOEST, DEKEN, A° 1692 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Godefridus Maes, deken. (2)
Bartholomeus Flocket. (3)
Peeter Leys. (4)
Joannes Baptista Woumans. (5)
Andreas vanden Schrieck.

---

(1) *Henri van Soest*, libraire, habitait une des maisonnettes accolées à l'église Notre-Dame et portant pour enseigne *in den Gulden Engel*.

Il avait appris son métier chez le libraire François Ficcart, et fut reçu comme apprenti dans la gilde St-Luc en 1652 ; il devint franc-maître en 1656 et exerca les fonctions de doyen pendant l'exercice 1692-1693. Lors des enchères qui eurent lieu à la gilde pour la vente de deux tableaux du peintre André van Hove, en 1696, on trouve van Soest achetant pour 21 florins et 10 sous, l'une des toiles représentant un *Joueur de luth*.

Il fit recevoir deux apprentis dans la gilde, Jean Suythof et son fils Jean-François van Soest.

Van Soest s'occupait de linguistique, et avait particulièrement étudié la langue chinoise. Lors du banquet qu'il donna en sa qualité de doyen, le jour de la St-Luc, 18 octobre 1692, on chanta même une romance composée en cette langue.

Hendrik van Soest, boekverkooper, woonde in eene der huizekens tegen de hoofdkerk ; het droeg voor uithangbord *in den Gulden Engel*.

Hij leerde den stiel bij den boekverkooper Frans Ficcart, en werd ten jare 1652 in de St-Lucasgilde als leerjongen opgeschreven. In 1656 werd hij als vrijmeester aanvaard en gedurende het gildejaar 1692-1693 bekleedde hij het ambt van Deken.

In 1696, toen er in de Gilde twee tafereelen van den schilder Andreas van Hove aan den meestbiedende verkocht werden, werd er een dier schilderijen — *een luitspeler* — voor 21 gulden en 10 stuivers toegewezen aan van Soest.

Hij deed twee leerlingen in de St-Lucasgilde aanvaarden : Jan Suythof en zijnen zoon Jan-Frans van Soest.

Van Soest hield zich veel met algemeene taalkunde bezig en had vooral de chineesche taal grondig bestudeerd. Op het banket door hem, in zijne hoedanigheid van Deken, op St-Lucas (18n October 1692) gegeven, werd er een kamerlied gezongen dat in het Chineesch opgesteld was.

---

(2) *Godefroid Maes.* Nous avons donné la biographie de ce doyen à la page 460.

Godfried Maes. Wij hebben de levensbeschrijving van dezen Deken gegeven op bladzijde 460.

---

(3) *Barthélémy Flocquet*, peintre, fut reçu dans la gilde St-Luc en 1665 comme fils de maître. Il eut pour élève Jean Saucié. Les particularités de sa vie sont peu connues. Les comptes de la gilde renseignent qu'il décéda pendant l'exercice 1689-1690, et sa femme pendant celui de 1686-1687.

Bartholomeus Flocquet, schilder, werd in 1665 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. Hij ontving Jan Saucié als leerling in zijn werkhuis. Er zijn slechts weinig bijzonderheden over dezen kunstenaar bekend. De rekeningen der Gilde stippen zijn overlijden aan in het dienstjaar 1689-1690, en dat zijner vrouw in 1686-1687.

(4) *Pierre Leys*, mourut à Anvers le 31 août 1733 ; il avait épousé Isabelle Charlé, qui décéda le 5 juillet 1739. Il était beau-frère de Pierre Verschilden, qui fut reçu en même temps que lui parmi les amateurs des *Violieren*.

Pieter Leys stierf te Antwerpen den 31ⁿ Augustus 1733. Hij had zich in het huwelijk verbonden met Isabella Charlé die den 5ⁿ Juli 1739 overleed.

Hij was schoonbroeder van Pieter Verschilden, die terzelfdertijd als hij onder de liefhebbers der *Violieren* opgenomen werd.

(5) *Jean-Baptiste Woumans* fut reçu dans la gilde en considération de l'achat qu'il avait fait moyennant 400 florins d'un des huit grands privilèges d'exemption. Il mourut en 1695.

Jan-Baptist Woumans, werd in den schoot der Gilde opgenomen daar hij een der acht groote vrijbrieven aangekocht had voor de som van 400 gulden.

Hij stierf in 1695.

Anno 1693

3 Meert is op de Camer van Ste Lucas Gulde als deken was Henricus van Soest verthoont geworden een kleyne comédie gemaeckt door de huysvrouwe van synen onderdeken Gulielmus Kerricx voor den gelorieusen prince Maximiliaen Emanuel, hertogh van Beyeren, &c. naer dat den selven door de dienenden enden ouden eedt was afgehaelt met achtien witte flambeeuwen en naer t'vertoonen der selver comedie wirt aen den selven doorluchtigen hertogh gepresenteert een rekeste tot voorstellinge van de loffelycke Coninckly cke Accademie die de selve heeft begiftight met vier groote vrybrieven by de andere acht, gegeven door syne Coninckly cke Maiestyt Philipus den Vierden saliger gedachten, coninck van Spaenien door de besondere sorge van den deken Henricus van Soest, als opperdeken van de Gulde van Ste Lucas als met hem was inden dienenden eedt Gulielmus Kerricx als onderdeken Godefriedus Maes als deken ende de Camer ouderman ende Jaspar Pedero Verbruggen als camerdeken ende Jasper Bouttas als deken ende dienenden bus meester welcke voors volle last hadden vande volle Camer omde selve vrybrieven te bevoorderen de welcke sy vercregen ende opde Camer gebrocht hebben op den 17 dagh Mey anno 1693 (1) door de requeste opgestelt by den greffier ende procureur deser Camere Philips François de Wale (2).

Onder den selven deken van Soest is gecosen tot cappelaen van Ste Lucas Gulde heer Joannes Baptista van

Caukerken (3) inde plaetse van heer Jan Peeter van Haeken saliger gedachten op den 19 Mey anno 1693.

Onder den selven deken van Soest is gecosen tot erfhooftman Heer Steven Cornelis Janssens de Huioel, riddere, out borgemeester ende dienende schepenen deser stadt Antwerpen (5).

Le duc électeur, Maximilien-Emmanuel de Bavière, fils de Ferdinand-Marie de Bavière et d'Adelaïde-Henriette de Savoie, était né à Munich le 11 juillet 1662. D'humeur guerrière, il se distingua d'une façon particulière dès 1683, dans la guerre contre les Turcs. En 1685, il épousa Marie-Antoinette, fille de l'empereur Léopold. A l'occasion de ce mariage, son beau-père lui promit la couronne des Pays-Bas, après la mort du roi d'Espagne Charles II. La France protesta énergiquement contre cette cession. Après de multiples négociations, Charles II, par décret du 29 novembre 1691, nomma le duc, gouverneur-général des Pays-Bas.

Maximilien-Emmanuel entra le 26 mars 1692 à Bruxelles, et prit possession de son gouvernement. Pendant cette période il prit part aux diverses campagnes contre la France, qui se terminèrent en septembre 1697 par la paix de Ryswyck. L'année suivante, il eut à apaiser les troubles suscités à Bruxelles par les « nations ».

Le 17 décembre 1692, il perdit sa première femme, et se remaria le 12 janvier 1695 avec Thérèse-Cunégonde, fille du roi de Pologne, Jean III Sobieski.

A la suite du décès de Charles II, survenu le 1 novembre 1700, et de l'élection du duc d'Anjou, au trône d'Espagne, le gouverneur-général changea de politique et fit alliance avec la France. Pendant un séjour qu'il fit en 1701 en Bavière, Louis XIV nomma le duc de Bourgogne vicaire-général des Pays-Bas ; le duc de Bavière protesta contre cette nomination qu'il parvint à faire annuler.

Bientôt la guerre se ralluma entre la France et les alliés ; battu en Bavière en 1704, Maximilien-Emmanuel revint dans les Pays-Bas et en reprit le gouvernement le 20 octobre de cette année. Il se distingua pendant les années suivantes au cours des nouvelles campagnes si désastreuses pour les armées de la France.

En 1711, Louis XIV lui céda enfin la souveraineté des Pays-Bas, gardant la faculté de faire occuper certaines places fortes par des garnisons françaises. Mais, seuls le Comté de Namur et le Luxembourg échappaient encore au pouvoir des alliés. C'est à Namur que le duc de Bavière s'établit.

Le 15 novembre 1715 fut conclu le traité de la Barrière, en vertu duquel Maximilien-Emmanuel rentra en possession de ses états patrimoniaux de Bavière ; les Pays-Bas furent rétrocédés aux Etats-Généraux.

Le duc de Bavière retourna alors dans sa patrie, où il mourut le 26 février 1726.

Maximiliaan-Emmanuël, keurvorst van Beieren, zoon van Ferdinand-Maria van Beieren en van Adelheide-Hendrika van Savooie, werd den 11n Juli 1662 te Munchen geboren.

Met eene woelige, krijgszuchtige inborst bedeeld, onderscheidde hij zich reeds in 1683 op bijzondere wijze in den oorlog tegen de Turken.

In 1665 trad hij in den echt met Maria-Antonia, dochter van den Keizer Leopold. Ter gelegenheid van dit huwelijk beloofde zijn schoonvader hem den troon der Nederlanden na den dood van den koning van Spanje, Karel II. Frankrijk verzette zich evenwel krachtdadig tegen dien afstand. Na talrijke onderhandelingen werd de hertog door Karel II, bij koninklijk decreet van den 29n November 1691, tot Algemeen Landvoogd der Nederlanden benoemd.

Maximiliaan-Emmanuël deed den 28n Maart 1692 zijne intrede in Brussel en nam het bestuur in handen. Gedurende dit tijdstip nam hij een werkzaam deel aan de verschillende veldtochten tegen Frankrijk, die in September 1697 met den Vrede van Ryswyck eindigden. Het jaar daarna had hij de onlusten te dempen, in Brussel door de « natiën » verwekt.

Den 17n December 1692 verloor hij zijne eerste vrouw en den 12n Januari 1695 ging hij een tweede huwelijk aan met Theresia-Cunegonda, dochter van den koning Jan III Sobieski.

Toen Karel II den 1n November 1700 stierf en de hertog van Anjou op den troon van Spanje verheven werd, veranderde de Algemeene Landvoogd van politiek en sloot een verbond met Frankrijk. In 1701, terwijl hij in Beieren verbleef, werd de Hertog van Burgondië door Lodewijk XIV tot algemeen stadhouder der Nederlanden benoemd ; de Hertog van Beieren teekende krachtdadig verzet aan tegen die benoeming en gelukte erin ze te doen vernietigen.

Weldra herbegon de oorlog tusschen Frankrijk en het leger der Bondgenooten. Ten jare 1704 in Beieren verslagen, keerde Maximiliaan-Emmanuël in de Nederlanden terug en nam er den 20n October van dit jaar het bewind terug in handen. De daaropvolgende jaren onderscheidde hij zich in de veldtochten die zoo noodlottig waren aan het Fransche leger.

In 1711 stond Lodewijk XIV hem eindelijk de Nederlanden af, zich slechts het recht voorbehoudende in zekere vestingen Fransche troepen te leggen ; maar buiten het graafschap Namen en het hertogdom Luxembourg was reeds alles in de handen der Bondgenooten gevallen. De Hertog van Beieren vestigde zich dan te Namen.

Den 15n November 1715 werd het Barreel-Traktaat gesloten, krachtens het welk Maximiliaan-Emmanuël terug in bezit gesteld werd van zijn erfgoed van Beieren ; de Nederlanden echter werden terug afgestaan aan de Staten-Generaal.

De Hertog van Beieren keerde dan naar zijn vaderland weder, waar hij den 26n Februari 1726 overleed.

---

(1) Le gouverneur-général des Pays-Bas, le duc Maximilien-Emmanuel de Bavière, fut solennellement reçu le 21 février 1693 au local de la gilde St-Luc. Il assista à une représentation théâtrale qu'avaient organisée en son honneur les membres de l'*Olyftak*. On joua une comédie inédite, intitulée *de Vereenigde Kunsten*, écrite pour la circonstance par Barbe Ogier, femme du doyen Guillaume Kerricx. Cette pièce, qui fut imprimée chez Dieudonné Verhulst, comporte 360 lignes de texte et fut néanmoins composée en moins de deux journées. Les personnages étaient la Pucelle d'Anvers, Apollon, la Peinture, la Sculpture et quelques élèves peintres et sculpteurs. La scène se passait au bord de l'Escaut, sur la rive anversoise, et les décors furent peints par le doyen Godefroid Maes.

Le prince fut introduit dans la salle par une délégation composée des dix-huit principaux dignitaires de la gilde, portant des flambeaux et précédés de musiciens. Les locaux étaient ornés au moyen d'œuvres d'art, exécutées et prêtées par les membres. Maximilien-Emmanuel fut si satisfait de la réception qui lui avait été faite, que le doyens profitèrent de cette impression pour lui remettre une requête, sollicitant la création de quatre nouveaux privilèges d'exemption, du même genre que les huit, qui avaient été antérieurement accordés par le roi Philippe IV.

De Algemeene Landvoogd der Nederlanden, de Hertog Maximiliaan-Emmanuël van Beieren, werd den 21n Februari 1693 in het lokaal der St-Lucasgilde ontvangen. Hij woonde een tooneelfeest bij, te zijner eer ingericht door de leden van den *Olyftak*, en waarop er een onuitgegeven stuk opgevoerd werd door Barbara Ogier, echtgenoote van den Deken Wiilem Kerricx, te dier gelegenheid geschreven. Dit tooneelstuk, dat bij Deodaat Verhulst gedrukt werd, bedroeg 360 regelen tekst, en werd niettemin op min dan twee dagen afgewerkt. De porsonages ervan waren de Maagd van Antwerpen, Apollo, de Schilderkunst, de Beeldhouwkunst

en eenige leerlingen schilders en beeldhouwers. Het stuk speelde aan den boord der schelde, op den Antwerpschen oever, en de tooneelversieringen werden geschilderd door den Deken Godfried Maes.

De Prins werd plechtiglijk binnengeleid door eene afvaardiging bestaande uit de achttien bijzonderste waardigheidsbekleeders der Gilde met flambeeuwen in de hand en voorafgegaan door muzikanten. De lokalen waren versierd met kunstwerken door de leden uitgevoerd en te dier gelegenheid aan de Gilde geleend. Maximiliaan-Emmanuël was zóó voldaan over de ontvangst die er hem te beurt viel dat de Dekens, die gunstige stemming willende benuttigen, hem een rekwest overhandigden, waarin zij hem vier nieuwe vrijbrieven vroegen in den zelfden vorm der acht die vroeger door den Koning Filips IV waren verleend geworden.

Nous avons vu que la gilde St-Luc avait sollicité du duc Maximilien-Emmanuel de Bavière l'octroi de quatre nouveaux privilèges d'exemption. Cette requête obtint pleine satisfaction, et par lettres patentes du 9 mai 1693, la faveur demandée fut accordée. C'était pour la gilde une source de revenus nouveaux, la vente de ces quatre privilèges permettant d'augmenter considérablement les ressources habituelles. On procéda sans tarder à la vente de ces privilèges pour lesquels les amateurs ne manquaient pas, et les sommes qui en provinrent furent consacrées à l'agrandissement de l'Académie. On bâtit de nouveaux locaux au-dessus de la Bourse, et ceux-ci permirent d'inaugurer des cours d'après l'antique.

Wij hebben gezien dat de St-Lucasgilde aan den Hertog van Beieren vier nieuwe vrijbrieven gevraagd had. Dit verzoek werd ingewilligd, en bij koninklijken vergunningsbrief van den 9n Mei 1693 bekwam de Gilde de gevraagde gunst. Het was voor haar eene bron van nieuwe inkomsten, want met den verkoop dier vrijbrieven kon zij hare gewone geldmiddelen aanzienlijk vermeerderen. Men ging dan zonder verwijl tot het verkoopen der vrijbrieven over ; er ontbraken geene liefhebbers, en de opbrengst van den verkoop werd aangewend tot het vergrooten der Academie. Men bouwde nieuwe lokalen boven de Beurs, en deze lieten toe eene klas van teekening naar het antiek te openen.

En reconnaissance de l'obtention des quatre nouveaux privilèges, la gilde décida de faire sculpter en marbre blanc le buste du gouverneur général Maximilien-Emmanuel de Bavière. Elle confia cette tâche au doyen Guillaume Kerricx qui acheva son travail en 1694. Il lui fut pour cette œuvre payé une somme de 800 florins. Ce buste existe encore, et est aujourd'hui déposé au musée de peinture d'Anvers. Sur le socle se lit l'inscription suivante :

Maximiliano Emanueli
S. R. Imperii Electori
Duci Boiorum
Taurini debellatori
Defensori Belgarum
prudenti, forti.
Serenissimi Moecenatis
Augustam munificentiam
Aeternitati
pingunt, sculptunt, canunt
consecrantq.
perenni hoc gratitudinis monumento
Academicorum primores
Antverpiae M. DC. XC. IIII.

Ce buste fut placé dans la grande salle de réception de la gilde, sous une coupole qui fut décorée au moyen de peintures, dont les sujets, de forme allégorique, se rapportaient aux arts cultivés à l'Académie.

Uit erkentelijkheid voor de vier nieuwe vrijbrieven door den Algemeenen Landvoogd der Nederlanden, Maximiliaan-Emmanuël van Beieren, verleend, besloot de Gilde hem zijn borstbeeld in blank marmer te schenken.

Zij vertrouwde dit kunstwerk toe aan den Deken Willem Kerricx, die het in 1694 voltooide. Er werd hem voor dit gewrocht 800 gulden betaald.

Dit borstbeeld bestaat thans nog en wordt hier te Antwerpen in het Museum van schilderkunst bewaard.

Op het voetstuk staat het volgende opschrift te lezen :

Maximiliano Emanueli
S. R. Imperii Electori
Duci Boiorum
Taurini Debellatori
Defensori Belgarum
prudenti, forti
Serenissimi Moecenatis
Augustam munificentiam
Aeternitati
pingunt, sculptunt, canunt
consecrantq.
perenni hoc gratitudinis monumento
Academicorum primores
Antverpiae M. DC. XC. IIII.

Dit borstbeeld werd in de groote ontvangstzaal der Gilde geplaatst onder eenen koepel met allerlei zinnebeeldig schilderwerk versierd, betrekking hebbende op de Schoone Kunsten die in de Academie aangeleerd werden.

---

(2) *Philippe-François de Wall*, secrétaire de la gilde St-Luc, fut en 1694 reçu maître. Les membres lui accordèrent cette faveur, d'abord parce qu'il était marchand d'objets d'art, notamment de miniatures et d'images, puis aussi, en considération des nombreux services qu'il avait rendus, à titre gracieux, à la gilde.

Filip-Frans de Wall, secretaris der St-Lucasgilde, werd in 1694 als meester aanvaard. De leden verleenden hem die gunst, eerstens omdat hij koopman van kunstwerken was, namelijk van miniatuurschildering en van printen ; tweedens, uit hoofde der talrijke diensten door hem ten goedwilligen titel aan de Gilde bewezen.

(3) *Jean-Baptiste van Coukerken*, prêtre, fut le 19 mai 1693 nommé chapelain de la gilde St-Luc, à la suite du décès du précédent titulaire, Jean-Pierre van Haeken. Il remplit ces fonctions jusqu'en 1698, quand il fut remplacé par le chanoine van der Weyden.

Jan-Baptist van Coukerken, priester, werd den 19n Mei 1693, ten gevolge van het overlijden van den vorigen titularis, Jan-Pieter van Haeken, tot kapelaan der St-Lucasgilde benoemd. Hij bekleedde dit ambt tot in 1698, toen hij vervangen werd door den kanunnik van der Weyden.

(4) *Jean-Pierre van Haeken*, prêtre, qui mourut au commencement de l'année 1693, avait rempli jusqu'à cette époque les fonctions de chapelain de la gilde.

Jan-Pieter van Haeken, priester, die in het begin van het jaar 1693 stierf, had tot aan zijnen dood het ambt vervuld van kapelaan der Gilde.

(5) *Etienne-Corneille Janssens*, fils d'Etienne Janssens et d'Isabelle Hujoel, connu dans la suite sous le nom de Janssens de Hujoel, naquit à Anvers en 1659, et fut baptisé dans la cathédrale le 26 juillet de cette année. Il remplit plusieurs fois d'importantes fonctions dans le magistrat de sa ville natale, notamment à quatre reprises celles d'échevin, et en 1689, celles de bourgmestre de l'intérieur. Il fut anobli par diplôme du 13 juillet 1685.

Il épousa Jeanne De Bruyn, veuve de N. de Moor. Le 31 mars 1694 il fut nommé conseiller du Grand Conseil de Malines, mais après le décès de sa femme, survenu le 20 juin 1706, il embrassa l'état ecclésiastique et devint prêtre. Il mourut à Malines le 24 juillet 1712, et fut enterré aux côtés de sa femme dans l'église St-Jean.

Le 3 août 1693 il fut nommé chef-homme de la gilde St-Luc après le décès du bourgmestre Greyns, mais il n'occupa ces fonctions

honorifiques que pendant l'espace d'un an, jusqu'à sa nomination de membre du Grand Conseil. Lors de son entrée en fonctions, la gilde fit faire son portrait. Ce travail fut confié au peintre Pierre Ykens. La toile fut placée dans un cadre sculpté par Jean-Baptiste De Vré et orné des blasons du chef-homme, de la gilde et des chambres de rhétorique *de Violieren* et *den Olyftack*. Cette œuvre est actuellement encore conservée au musée de peinture d'Anvers.

Steven-Cornelis Janssens, zoon van Steven Janssens en van Isabella Hujoel, later bekend onder den naam van Janssens de Hujoel, kwam te Antwerpen in 1659 ter wereld en werd den 26n Juli van dit jaar in de hoofdkerk ten doop geheven.

Verscheidene malen bekleedde hij gewichtige ambten in het Magistraat zijner geboortestad : tot viermaal toe was hij schepen en in 1689 bekleedde hij het eervol ambt van Binnen-Burgemeester. Bij koninklijk diploma van den 13n Juli 1685 werd hij tot den adelstand verheven.

Hij trad in den echt met Joanna De Bruyn, weduwe van N. De Moor. Den 31n Maart 1694 werd hij tot lid van den Grooten Raad van Mechelen benoemd, maar na het overlijden zijner vrouw, den 20n Juni 1706, omhelsde hij den geestelijken staat en werd priester. Hij stierf te Mechelen den 24n Juli 1712 en werd in de St-Janskerk naast zijne vrouw begraven.

Na den dood van den Burgemeester Greyns werd hij, den 3n Augustus 1693, tot Hoofdman der St-Lucasgilde gekozen, maar hij bekleedde dit eervol ambt slechts gedurende een jaar, tot aan zijne benoeming in den Grooten Raad. Bij zijne in diensttreding als hoofdman liet de Gilde zijn portret schilderen door Pieter Ykens. De lijst ervan werd gemaakt door den beeldhouwer Jan-Baptist De Vré, en versierd met de blazoenen van den Hoofdman, van de Gilde en van de Rederijkkamers de *Violieren* en den *Olyftak*. Dit kunstwerk wordt heden nog bewaard in het Antwerpsch Museum van schilderkunst.

GUILIELMUS KERRICX, DEKEN ENDE PRINCE A° 1692 (1)

heeft onder den Olyftack ontfangen

Joannes Baptista Woumans, grooten vrybrief. (2)
Franciscus de Bruekel, grooten vrybrief. (3)
Anthoni Geeraerdus Wellens. (4)
Petrus Franciscus Pesyn. (5)

Op de maeltydt van desen deken, syn de vrienden verwelcomt voor de tafel, door een speeltien, verbeldende *Philemon en Baucis* ende t'savonts is hier voor de eerste reyse verthoont de klucht van het *Verwert Paradys*, gecomponeert door de huysvrouw van den deken bovenst.

Door den heere hooftman ende volle Camer is geordoneert het bouwen van de nieuw Academie, hebbende daer toe verkregen een syde van de Borse begrypende de heele suydsyde welck werck door den bovenst deken ende penninck meester Henrico van Soest begonnen ende volvoert is.

(1) *Guillaume Kerricx.* Pour les renseignements relatifs à ce sculpteur, voyez page 418, et pour les détails biographiques concernant sa femme, Barbe Ogier, page 450.

Willem Kerricx. Zie bladzijde 418 voor de aanteekeningen over dezen beeldhouwer, en bladzijde 450 voor de biografische wetenswaardigheden aangaande zijne echtgenoote, Barbara Ogier.

(2) *Jean-Baptiste Woumans.* Voyez page 494.

La date mise en tête de cette page par le copiste n'est pas exacte, car Woumans et les trois autres membres, dont les noms suivent, furent les acquéreurs des quatre nouveaux privilèges d'exemption, créés en 1693 à la suite de la visite du gouverneur-général, le duc Maximilien-Emmanuel de Bavière. C'est au moyen du produit de la vente de ces quatre privilèges que furent édifiés les nouveaux locaux de l'Académie de dessin.

Jan-Baptist Woumans. Zie bladzijde 494.

Het jaartal 1692, door den kopist boven op de bladzijde van den register geplaatst, is niet juist, want Woumans en de drie andere leden, wier namen volgen, werden de aankoopers der vier nieuwe vrijbrieven die slechts in 1693 verleend werden ten gevolge van het bezoek van den Algemeenen Landvoogd, den Hertog Maximiliaan-Emmanuël van Beieren. Het is bij middel van de opbrengst van den verkoop dier vier vrijstellingsbrieven dat de nieuwe lokalen der Teekenacademie opgericht werden.

(3) *François De Bruekel*, paya 500 florins pour l'acquisition d'un des nouveaux privilèges d'exemption.

Frans De Bruekel betaalde 500 gulden voor een der nieuwe vrijbrieven.

(4) *Antoine-Gérard Wellens,* fils de François Wellens et de Marie-Anna Plisson, naquit à Anvers le 6 avril 1670 et mourut dans la même ville le 1 février 1709. Il avait été marié deux fois, épousant en premières noces, le 3 novembre 1693, Isabelle van der Willige, qui décéda le 22 août 1699, et en secondes noces, le 5 janvier 1702, Marie-Catherine Mortgat, qui vécut jusqu'au 3 janvier 1727. Il fut père, entre autres enfants, du secrétaire de la ville d'Anvers, Jean-Antoine Wellens.

Antoon-Geeraard Wellens, zoon van Frans Wellens en van Maria-Anna Plisson, werd den 6n April 1670 te Antwerpen geboren en stierf in dezelfde stad den 1n Februari 1709.

Hij trad tweemaal in den echt : in eerste huwelijk verbond hij zich, den 3n november 1693, met Isabella van der Willige, die den 22n Augustus 1699 overleed ; den 5n Januari 1702 hertrouwde hij met Maria-Catharina Mortgat, die den 3n Januari 1727 de oogen sloot. Een zijner kinderen, Jan-Antoon Wellens, werd secretaris der stad Antwerpen.

(5) *Pierre-François Pesyn,* qui mourut à Anvers le 25 janvier 1728, avait été marié deux fois. En premières noces, il épousa Catherine Rymenans qui décéda le 29 novembre 1702 ; puis, il se remaria avec Pétronille De Cater qui trépassa à son tour le 21 février 1721.

Pieter-Frans Pesyn, die den 25n Januari 1728 te Antwerpen overleed, was tweemaal getrouwd geweest : in eerste huwelijk met Catharina Rymenans, die den 29n November 1702 overleed ; in tweede huwelijk met Petronilla De Cater, die den 21n Februari 1721 stierf.

Heer Steven Cornelis Janssens De Huioel
Aº 1693 (1)

Ridder, oudt borgemeester ende dienende schepenen deser stadt Antwerpen ende hooftman deser Caemer.

(1) *Étienne-Corneille Janssens De Hujoel.* Voyez ci-devant page 503.

Steven-Cornelis Janssens De Hujoel. Zie bladzijde 504.

JACOBUS DENYS, DEECKEN, A° 1693 (1)

Afgekocht om van de Camer te blyven

Hier is den heere hooftman verwelcomt door een aerdigh speeltien gecomponeert door de huysvr. vanden deken Guil. Kerricx.

Den deken Denys heeft voor synen vrydom de Camer vereert een stuck verthoonende de Oeffeninge der Academie, ende twee blassons by den theater.

(1) *Jacques Denys*, fit comme plusieurs de ses précédesseurs, il racheta l'obligation de remplir les fonctions de doyen en décorant de deux compositions picturales le plafond de la salle de théâtre du local des *Violieren*, et en faisant don à la gilde St-Luc d'une toile représentant une leçon de dessin, d'après le modèle vivant, à l'Académie d'Anvers. Cette toile se retrouve encore aujourd'hui au musée d'Anvers, ainsi qu'une seconde du même artiste, ayant également appartenu à la gilde St-Luc : le portrait du bourgmestre Grégoire Martens, qui remplit les fonctions de chef-homme.

Jacques Denys, fils du peintre François Denys et de Martine Vleckhamer, naquit à Anvers le 29 juillet 1644. Elève de son père, il fut reçu à ce titre en 1679 dans la gilde St-Luc. Il passa une partie de sa jeunesse en Italie, séjournant tour-à-tour à Venise, à Rome, à Naples, à Mantoue, où il peignit le tableau du maître-autel de l'église St-Maurice ; à Florence, où il exécuta le portrait du chef de l'État.

Il épousa à Anvers, le 8 mai 1691, Isabelle Librechts, veuve de Antoine Stevens. En 1695 il s'expatria, et depuis cette époque on perd ses traces.

Jacob Denys kocht, zooals verscheidene zijner voorgangers, de uitoefening van het Dekenschap af. Om die vrijstelling te bekomen versierde hij het welfsel van de tooneelzaal der *Violieren* met twee

geschilderde samenstellingen en schonk aan de St-Lucasgilde een tafereel waarop hij eene teekenles voorgesteld had : *studie naar het Naakt*. Dit doek bevindt zich thans nog in het Museum van Antwerpen, alsook een ander doek van denzelfden kunstenaar en dat eveneens aan de Gilde toebehoord heeft : het portret van den Burgemeester Gregoor Martens, die het ambt van Hootdman bekleedde.

Jacob Denys, zoon van den schilder Frans Denys en van Martina Vleckhamer, kwam den 29n Juli 1644 te Antwerpen ter wereld. Hij werd door zijn vader in de kunst opgeleid en bijgevolg, in 1679, in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. Hij bracht een gedeelte zijner jeugd door in Italië, waar hij beurtelings te Venetië, te Rome, te Napels en te Mantua verbleef, in welke laatste stad hij het tafereel schilderde voor het hoogaltaar der St-Mauritiuskerk. Vervolgens begaf hij zich naar Florentië, waar hij het portret van den Landvorst maalde.

Den 8n Mei 1691 trad hij in den echt met Isabella Librechts, weduwe van Antoon Stevens.

In 1695 begaf hij zich naar het buitenland en sindsdien is er geen spoor meer van dezen kunstenaar te vinden.

JONCKER GREGORIUS MARTENS (1)

dienende borgemeester ende hooftman deser Camer ghestorven den 8 Meert A° 1699.

Inde verwelcominge van den nieuwen heere hooftman is vertoont de *Dolende Poësis* door de huysvr. van den deken Guil. Kerricx gecomponeert.

(1) *Grégoire Martens.* A la page 373 nous avons fourni quelques renseignements relatifs au bourgmestre Grégoire Martens qui mourut le 8 mars 1699. Il fut nommé en 1694 chef-homme de la gilde St-Luc en remplacement de Étienne-Corneille Janssens De Hujoel. La gilde fit peindre son portrait par Jacques Denys. Cette œuvre existe encore au musée d'Anvers.

Gregoor Martens. Wij hebben op bladzijde 373 eenige wetenswaardigheden gegeven aangaande den Burgemeester Gregoor Martens, die den 8n Maart 1699 overleed. In 1694 werd hij tot Hoofdman der St-Lucasgilde gekozen in vervanging van Steven-Cornelis Janssens de Hujoel. De Gilde liet zijn portret schilderen door Jacob Denys. Dit werk bestaat thans nog in het Museum van Antwerpen.

In het ontsluyten vanden nieuwen bouw, is verthoont de *Verryckte Academia* gededicceert aen de heeren van het magistraet door de huysvr. vanden deken Guil. Kerricx het welck geeyndight synde heeft Apollo van het thoneel comende verselt van musicale instrumenten de heeren van het magistraet geleydt naer de nieuw gebouwde Academie, alwaer de iongheydt in haer oeffeninghe was. (1)

(1) C'est en 1694 qu'eut lieu l'inauguration des nouvelles salles ajoutées aux locaux de l'Académie, grâce aux ressources que la gilde se procura en vendant les quatre nouveaux privilèges d'exemption reçus du gouverneur-général, Maximilien-Emmanuel de Bavière. Cette inauguration se fit en une séance solennelle à laquelle assista le magistrat de la ville. Pour cette occasion, Barbe Ogier avait composé une pièce de circonstance qui fut intitulée *De verryckte Academia*. Le souvenir de cette solennité fut perpétué par une plaquette dans laquelle furent imprimées les pièces qui avaient été dédiées au magistrat. Ce recueil fut reproduit à 184 exemplaires sur les presses de Dieudonné Verhulst.

Dank aan de opbrengst van den verkoop der vier nieuwe vrijbrieven door den Algemeenen Landvoogd, Maximiliaan-Emmanuël van Beieren geschonken, kon de St-Lucasgilde hare Academie doen vergrooten.

Het is in 1694 dat de inhuldiging der nieuwe bijgevoegde zalen, in eene plechtige en door het Magistraat der stad bijgewoonde zitting, plaats had. Ter opluistering van dit feest had Barbara Ogier een gelegenheidsdicht geschreven dat voor titel droeg : *De verryckte Academia*.

Het herdenken dier plechtigheid werd vereeuwigd door een boekje waarin zich al de stukken bevonden aan het magistraat te dier gelegenheid opgedragen. Dit gedenkboek werd bij Deodaat Verhulst gedrukt op 184 exemplaren.

JACOBUS WATTELÉ, DEKEN, Aº 1694 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Marcus Forckhout, grooten vrybrief. (2)
Hubertus de Sager. (3)
Joannes Egidius vander Meeren. (4)

---

(1) *Jacques Wattelé,* enlumineur, qui exerca les fonctions de doyen de la gilde St-Luc pendant l'exercice 1694-1695, était entré comme apprenti dans la même corporation artistique en 1670 ; il en devint franc-maître en 1676. Son décès se trouve renseigné dans les comptes de l'exercice 1708-1709 ; il mourut en effet le 21 septembre 1708. Il avait épousé Anne van den Bos, qui le suivit dans la tombe le 3 août 1723.

Jacob Wattelé, verlichter, die gedurende het gildejaar 1694-1695 het ambt van Deken bekleedde, was in de St-Lucasgilde in 1670 als leerling aanvaard geworden, en in 1676 als vrijmeester.

Hij stierf in 1708, en zijn overlijden staat aangeteekend in de rekeningen van het dienstjaar 1708-1709.

Hij was in den echt getreden met Anna van den Bos, die hem tot den 3n Augustus 1723 overleefde.

---

(2) *Marc Forchout*, paya 600 florins pour devenir bénéficiaire d'un des privilèges d'exemption de charges communales. Il était fils de Melchior Forckhout et d'Ursule van der Greyn. Il quitta Anvers pour s'établir à Vienne, en Autriche, où ses enfants continuèrent à résider.

Marcus Forckhout betaalde 600 gulden voor een der groote vrijbrieven der St-Lucasgilde.

Hij was zoon van Melchior Forckhout en van Ursula van der Greyn.

Hij verliet Antwerpen om zich te Weenen, in Oostenrijk, gaan neer te zetten, alwaar zijne kinderen gevestigd bleven.

(3) *Hubert de Sager* devint membre des *Violieren*, en payant 50 florins ; moyennant cette somme il reçut un des petits privilèges d'exemption dont jouissait la gilde.

Il y a lieu de remarquer, qu'antérieurement les membres des *Violieren* étaient choisis parmi les citoyens s'intéressant aux choses artistiques, possédant des collections, s'occupant de poésie ou de littérature. Cette situation fut modifiée dès la fin du XVIIe siècle. Le premier venu put devenir membre, à condition de se rendre acquéreur d'un des grands ou petits privilèges dont disposait la gilde. Les derniers surtout étaient facilement obtenables ; il ne leur était plus attribué une valeur fixe ; les doyens tâchaient d'en obtenir le plus possible, mais parfois se résignaient à les adjuger, faute de mieux, a un taux excessivement modeste. Aussi, à partir de cette époque, en général, les membres des *Violieren* ne sont-ils plus que des particuliers quelconques, au sujet desquels il est fort difficile de fournir des renseignements offrant quelqu'intérêt.

Huibrecht de Sager kocht een der kleine vrijbrieven der Gilde aan voor de som van 50 gulden en werd uit dien hoofde als lid der *Violieren* aanvaard.

Er dient hier aangemerkt te worden dat de leden der *Violieren* vroeger gekozen werden tusschen de poorters die in de kunstzaken belang stelden, kunstverzamelingen bezaten, zich bezig hielden met dicht- of letterkunde. Die toestand werd reeds van in het begin der XVIIe eeuw gewijzigd. De eerste de beste kon zich als lid doen ontvangen met een der groote of kleine vrijbrieven aan te koopen waarover de St-Lucasgilde beschikte. Vooral de kleine vrijstellingsbrieven waren gemakkelijk te bekomen ; men hechtte er geene vaste waarde meer aan. Wel zochten de Dekens er zooveel geld mogelijk van te maken, maar daar de opbieders ontbraken, werden zij dikwerf voor geringe sommen toegewezen.

Te rekenen van dit tijdstip zijn de leden der *Violieren* slechts gewone personen waarover het zeer moeilijk is eenige aanteekeningen van welkdanig belang ook te leveren.

(4) *Jean-Egide van der Meiren*, que les comptes appellent aussi *Jean-Everard Vermeiren*, put obtenir un des petits privilèges de la gilde pour 48 florins. Né à Anvers en 1670, il remplit les fonctions de marguillier de l'église Sainte-Walburge. Il décéda le 18 décembre 1728. Il avait eu deux frères prêtres, Walter-Dominique et Egide-Joseph van der Meiren, et deux sœurs, filles dévotes, Anne-Catherine et Suzanne-Rose van der Meiren.

Jan-Egied van der Meiren, in de rekeningen ook als *Jan-Everhard Vermeiren* vermeld, bekwam een der kleine vrijbrieven voor de som van 48 gulden.

Hij werd in 1670 te Antwerpen geboren en bekleedde het ambt van kerkmeester in Ste-Walburgis. Hij stierf den 18n December 1728.

Hij had twee broeders die priester waren : Walter-Domien en Egied-Jozef van der Meiren, en twee zusters, geestelijke dochters : Anna-Catherina en Suzanna-Rosa van der Meiren.

Onder den prince Gaspar Boudats syn door de liefhebbers van de Camer verthoont de *Seven Hooft Sonden* (gecomponeert door den facteur Guil. Ogier saliger memorie) waer aen den overvloedigen toeloop, de verdiende eere genoeghsaem betuyght heeft, waer naer den prince P. Boudats door syn levens uytganck t'saem het prinsdom voltrocken heeft.

Onder den deken Thomas is den theater vervoert van de zuydt syde naer den noorden ende alle de stucken by ordre van de volle Camer gestelt als volgt :

in den inganck
aen de slincke zyde

Het marmoren portrait van marquis de Caracena, door Artus Quellinus den ouden, daer boven het portrait van den hr hooftman Gregorius Martens, geschildert door den deken I. Denys.

1

Het stuck verbeldende de Roomsche Studie, door A. Goubouw.

2

Het stuck verbeldende een Scheepvaert, door N. Minderhout.

3

Het stuck verbeeldende de Dry Consten, door den deken G. Maes.

4

Het stuck verbeldende den H. Lucas, door F. Floris.

5

Het marmeren portrait van den keurvorst van Beyeren met syn omwerck, door den deken G. Kerricx.

6

Het stuck van Architecture, door N. Hardenbergh.

7

Het Landtschap stuck, door N. Rysbrack.

8

Het stuck van Boel.

9

Het Blomstuck, door den deken G. P. Verbruggen.

Boven den theater het portrait van den h^r^ hooft prince M. Gerardi, door den deken P. Tys.

Nevens den theater vervolght

10

Het Landschap stuck, door N. Genols.

11

Het stuck verbeldende Pax et Iustitia, door N. De Backer.

Tusschen de vensters het portrait van den h^r^ hooftman J. C. Janssens, door P. Ykens, het omwerck door den deken I. C. de Vré.

12

Het stuck van den h^r^ van Delen, Architecture, gestoffeert door F. Boeyermans.

13

Het stuck verbeldende Agars afscheydt van Abraham, door den deken P. Ykens.

14

Het stuck verbeldende de H. Familie, door Hr P. P. Rubens.

Het portrait tusschen de vensters van den hr hooftman Th. Grens, door den deken P. Ykens. Het omwerck door den deken H. Verbruggen.

15

Het stuck verbeldende Moyses weth, door J. Jordaens. Het portrait van den heere grave Monterey in marmer, door L. Willemsens.

Daer boven het portrait van den hr hoottman N. van Halmale, door den deken P. Tys. (1)

---

(1) En 1694, à la suite des agrandissements des locaux de l'Académie, des changements furent apportés dans la destination des diverses salles. C'est ainsi, que celle qui autrefois servait aux représentations théâtrales, fut desaffectée, et que le théâtre de la gilde fut installé dans un autre local, situé du côté septentrional de la Bourse. A cette occasion, les nombreuses œuvres d'art que possédait la gilde furent changées de place. L'inventaire ci-joint les énumère. Presque toutes sont aujourd'hui déposées au musée d'Anvers. Jusqu'en 1795 elles restèrent en possession de la gilde. Quand celle-ci fut dissoute, leur propriété passa à l'Académie des Beaux-Arts, et c'est dans les nouveaux locaux de celle-ci, qu'elles furent installées. Lorsqu'un musée des Beaux-Arts ut créé et adjoint à l'Académie, elles prirent place dans les collections nouvellement organisées. Nous avons parlé de la plupart de ces œuvres au moment où elles furent données à la gilde ou exécutées pour son compte.

In 1694, tengevolge der vergrootingen toegebracht aan de lokalen der Academie, hadden er veranderingen plaats in de bestemming der verschillende zalen. Zoo kwam het dat die welke vroeger voor de tooneelfeesten was gebezigd geworden eene andere bestemming

kreeg en dat de tooneelzaal der Gilde in een ander lokaal, langs de noordelijke zijde der Beurs, ingericht werd. Te dier gelegenheid werden de talrijke kunstwerken, die de Gilde bezat, verplaatst. Bijgaand inventaris geeft er de nummers van. Bijna al die kunststukken worden thans bewaard in het Antwerpsch Museum. Tot in 1795 bleven zij in het bezit der Gilde. Toen deze echter ontbonden werd. werden zij de eigendom der Academie van Schoone Kunsten, in wier nieuwe lokalen zij dan geplaatst werden. Toen er later een Museum van Schoone Kunsten gesticht en bij de Academie gevoegd werd, namen zij plaats in de nieuwingerichte verzamelingen. Over het meerendeel dier werken hebben wij reeds gesproken toen zij, of aan de Gilde geschonken, of voor hare rekening uitgevoerd werden.

GEERARDUS THOMAS, DEKEN, A° 1694 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Joncker Franciscus de Bisthoven, grooten vrybrief. (2)

Peeter de Handtsetter.
Andreas Moermans. (3)
Carolus de Lascouyvas. (4)
Franciscus Norbertus Colyns. (5)

---

(1) *Gérard Thomas.* Les renseignements que l'on possède sur ce peintre ne sont guère fort explicites. On sait qu'il fut reçu en 1680 comme élève dans l'atelier de Godefroid Maes. Quelques années plus tard, en 1688, il entra, comme fils de maître, dans la gilde St-Luc. Il fut chargé de remplir les fonctions de doyen pendant l'exercice 1695-1696 et fut appelé une seconde fois à gérer cette charge, pendant trois mois, à la fin de l'année 1707. Il forma dans son atelier divers élèves, entre autres: André van den Bosch, Jean Stamphof, Thomas van Herenthals, Jean Nouwens, Pierre Hoosterlinckx, François Schouttens et Pierre Gobbarts. Son décès se trouve renseigné dans les comptes de la gilde pendant l'exercice 1720-1721. Il peignait des scènes de genre, et semble s'être inspiré des compositions de Teniers.

Geeraard Thomas. De aanwijzingen die men aangaande dezen schilder bezit zijn niet al te duidelijk. Men weet dat hij, ten jare 1680, als leerling aanvaard werd in de werkplaats van Godfried Maes. Eenige jaren later, in 1688, trad hij als meesterszoon in de St-Lucasgilde. Hij werd voor het gildejaar 1695-1696 tot Deken gekozen en bekleedde, voor drie maanden, eene tweede maal dit eervol ambt op het einde van het jaar 1707.

Onder de talrijke leerlingen, die door hem in zijn werkhuis in de kunst opgeleid werden, zullen wij de namen aanstippen van Andreas

van den Bosch, Jan Stamphof, Thomas van Herenthals, Jan Nouwens, Pieter Hoosterlinckx, Frans Schouttens en Pieter Gobbarts.

Zijn overlijden staat in de rekeningen der Gilde aangeteekend onder het dienstjaar 1720-1721.

Hij schilderde genrestukken en schijnt zich gespiegeld te hebben aan de samenstellingen van Teniers.

---

(2) *François de Bisthoven,* devint bénéficiaire d'un des privilèges d'exemption complète de charges municipales, en payant 500 florins. Fils de Jean-Charles Janssens de Bisthoven et de sa première femme Elisabeth Geerts, il naquit à Anvers et fut baptisé dans l'église Notre-Dame le 17 novembre 1672. Il épousa, le 27 octobre 1695, Marie-Angèle van Valckenisse, fille du secrétaire d'Anvers, André-Eugène van Valckenisse, qui lui apporta en dot la seigneurie de Monchy. Il mourut le 15 avril 1744 et sa femme le 4 décembre 1749, délaissant un fils unique, Jean-Charles-Joseph de Bisthoven.

Frans de Bisthoven werd, mits de som van 500 gulden, bezitter van een der groote vrijbrieven waarover de Gilde beschikte. Hij was zoon van Jan-Karel Janssens de Bisthoven en van diens eerste vrouw, Elisabeth Geerts. Hij werd te Antwerpen geboren en den 17n November 1672 in de O.-L.-Vrouwekerk over de doopvont gehouden. Den 27n October 1695 trad hij in den echt met Maria-Angela van Valckenisse, dochter van den secretaris van Antwerpen, Andreas-Eugeen van Valckenisse, die als bruidschat de Heerlijkheid van Monchy medebracht. Hij stierf den 15n April 1744 en zijne vrouw overleed den 4n December 1749 ; zij lieten een eenigen zoon achter, Jan-Karel-Jozef de Bisthoven.

---

(3) *André Moermans* exercait la profession d'avocat, et en 1696 acquit un des petits privilèges d'exemption de la gilde.

Andreas Moermans was advokaat en verwierf in 1696 een der kleine vrijbrieven waarover de Gilde beschikte.

(4) *Charles de Lascouyvas* ou mieux *Carlos de las Couyvas*, fut reçu au nombre des *Violieren* à la suite de l'achat d'un des petits privilèges qu'il paya 30 florins.

Karel de Lascouyvas, of liever *Carlos de las Couyvas*, kocht een der kleine vrijbrieven aan voor de som van 30 gulden, en werd uit dien hoofde als lid der *Viotieren* aanvaard.

(5) *François-Norbert Colyns* était marchand d'objets d'art, et c'est à ce titre qu'il fut reçu en 1695 comme maître dans la gilde St-Luc ; il en remplit même les fonctions de doyen pendant l'exercice 1706-1707. Ce qui ne l'empêcha pas d'entrer encore chez les *Violieren* en acquérant en 1696 un des petits privilèges d'exemption.

Frans-Norbert Colyns was koopman in kunstwerken, en het is in die hoedanigheid dat hij, ten jare 1695, als meester in de St-Lucasgilde aanvaard werd. Gedurende het gildejaar 1706-1707 bekleedde hij zelfs het eervol ambt van Deken. Daarenboven werd hij nog in den schoot der *Violieren* opgenomen als aankooper, in 1696, van een der kleine vrijbrieven.

JACOBUS PEETERS, DEECKEN, A° 1695 (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Camer te blyven

(1) *Jacques Peeters*, peintre, était entré en 1675 comme fils de maître dans la gilde St-Luc et était devenu en 1688 franc-maître. Désigné en 1695 pour remplir les fonctions de doyen, il préféra payer la contribution fixée, soit 360 florins, lui permettent d'être exempté de cette charge.

Il n'est pas resté grande trace de son œuvre ; on sait toutefois qu'il eut pour élèves : Rombout Bacx, Jean-Baptiste van Isschot, Jean-Charles Vierspyl et Nicolas Gillis.

Jacob Peeters, schilder, werd ten jare 1675 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard, en in 1688 als vrijmeester. In 1695 door zijne medebroeders gekozen om het ambt van Deken te bekleedden, had hij liever de vastgestelde vergoeding, hetzij 360 gulden, te betalen om dit ambt niet te moeten uitoefenen.

Er is bijna geen spoor van zijn werk overgebleven ; men weet evenwel dat hij Rombout Bacx, Jan-Baptist van Isschot, Jan-Karel Vierspyl en Nicolaas Gillis als leerlingen in zijn werkhuis ontving.

CONSTANTINUS FRANCKEN, DEECKEN
Aº 1695 (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Camer te blyven

(1) *Constantin Francken*, fils du peintre Jérôme Francken et de Cornélie Daep, naquit à Anvers le 5 avril 1661. Il s'initia aux éléments de la peinture dans l'atelier paternel, puis se rendit en France. Pendant quinze ans, il habita Paris et Versailles et y jouit d'une grande vogue ; il y exécuta bon nombre de portraits. Revenu dans sa ville natale, il fut reçu en 1695 comme fils de maître dans la gilde St-Luc. La même année il paya 300 florins plus 10 pistoles et 10 pattacons pour ne pas devoir remplir les fonctions de doyen. Son principal élève ut Charles de Falens qui se fixa ensuite en France.

Constantin Francken peignit aussi des paysages et des vues de villes. Le musée d'Anvers possède deux grandes compositions de cet artiste : la *Bataille d'Eeckeren*, et la *Retraite devant Anvers en 1542 de Martin van Rossem*.

Francken épousa, le 28 avril 1696, Christine-Claire van Bouchout qui mourut en 1707. Lui-même, qui habitait alors la longue rue Neuve, décéda le 12 janvier 1717.

Konstantijn Francken, zoon van den schilder Jeroom Francken en van Cornelia Daep, werd den 5ª April 1661 te Antwerpen geboren. Hij werd door zijn vader in de kunst opgeleid en toog daarna naar Frankrijk, waar hij gedurende vijftien jaren verbleef en veel bijval verwierf. Hij werkte namelijk te Parijs en te Versailles, en schilderde een groot getal portretten. In zijne geboortestad teruggekeerd werd hij er in 1695 als meesterszoon in de St-Lucasgilde aanvaard. Hetzelfde jaar betaalde hij 300 gulden, plus 10 pistolen en 10 patakons, om het ambt van Deken niet te moeten bekleeden. Zijn bijzonderste leerling was Karel de Falens, die zich in Frankrijk vestigde.

Konstantijn Francken schilderde ook landschappen en stadszich-

(2) *André Moermans*, orfèvre, fut reçu comme apprenti en 1686 dans la gilde St-Luc.

Andreas Moermans, goudsmid, werd in 1686 als leerling aanvaard in de St-Lucasgilde.

(3) *Jean-Baptiste Franckq* ou *Francken*, devint membre des *Violieren* en achetant en 1696 un des petits privilèges d'exemption que pouvait distribuer la gilde St-Luc.

Jan-Baptist Franckq of *Francken* koeht in 1696 een der kleine vrijbrieven aan, waarover de St-Lucasgilde beschikte, en werd uit dien hoofde als lid der *Violieren* aangenomen.

(4) *Jacques De Maeyer* se rendit acquéreur en 1619 d'un des petits privilèges d'exemption appartenant à la gilde. Il mourut le 7 mai 1717. Il avait épousé Jeanne-Catherine de Clyn qui décéda le 5 avril 1703. Ils eurent trois fils : Corneille, Jacques et Antoine-Jean De Maeyer.

Jacob De Maeyer werd in 1696 bezitter van een der kleine vrijbrieven der St-Lucasgilde.

Hij stierf den 7n Mei 1717. Hij was in het huwelijk getreden met Joanna-Catharina de Clyn, die den 5n April 1703 overleed. Er sproten drie zonen uit dien echt : Cornelis, Jacob en Antoon-Jan De Maeyer.

THOMAS MAES, DEKEN, A° 1697 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Michael Stappaert. (2)

(1) *Thomas Maes*, sculpteur, entra en 1664 dans la gilde St-Luc comme fils de maître et devint lui-même franc-maître en 1682. Fait excessivement rare, il remplit trois fois les fonctions de doyen, notamment pendant les exercices 1697-1698, 1707-1708 et 1709-1710. Il forma un grand nombre d'élèves ; successivement il reçut dans son atelier : Pierre-Frédéric van Vredendyck, François De Winter, Joseph Furnoey, François Donckers, Gilles Somers, Jean-Baptiste De Boey, Pierre Scherlinghs, Bernard De Winter, Jean-Baptiste Nys, Jean-Baptiste van Laer et Guillaume Lies. Outre ces jeunes artistes auxquels il enseigna la sculpture, il accepta encore comme élève François Xavier qui se destinant à devenir orfèvre, vint apprendre chez lui le dessin.

Thomas Maes mourut en 1732.

Thomas Maes, beeldhouwer, trad ten jare 1664 als meesterszoon in de St-Lucasgilde, die hem in 1682 als vrijmeester aanvaardde. Het mag een hoogstbuitengewoon feit heeten dat hij tot driemaal toe het ambt vun Deken vervulde, namelijk gedurende de gildejaren 1697-1698, 1707-1708 en 1709-1710.

Hij vormde een groot getal leerlingen ; zoo ontving hij opvolgentlijk in zijn werkhuis : Pieter-Frederik van Vredendyck, Frans De Winter, Jozef Furnoey, Frans Donckers, Gillis Somers, Jan-Baptist De Boey, Pieter Scherlinghs, Bernard De Winter, Jan-Baptist Nys, Jan-Baptist van Laer en Willem Lies. Buiten die jonge kunstenaars, door hem in de beeldhouwkunst opgeleid, nam hij ook Frans Xavier, die goudsmid wilde worden en bij hem kwam leeren teekenen, als leerling aan.

Thomas Maes stierf in 1732.

(2) *Michel Stappaert*, fut reçu membre parce que l'année précédente il avait payé la cotisation réglementaire lui permettant de jouir d'un des petits privilèges dont disposait la gilde.

Fils de Michel Stappaert, négociant, et de sa première femme Sara van Havre, il naquit à Anvers le 9 mars 1661. Il épousa, le 15 janvier 1698, Marie Borsbeeck, fille de Georges Borsbeeck, doyen des bateliers, et de Marie-Suzanne Wellens.

Michiel Stappaert werd als lid aanvaard om reden dat hij het vorig jaar de vereischte som gestort had, waardoor hij bezitter werd van een der kleine vrijbrieven waarover de Gilde beschikte.

Hij was zoon van Michiel Stappaert, koopman, en van diens eerste vrouw, Sara van Havre, en werd den 9n Maart 1661 te Antwerpen geboren. Den 15n Januari 1698 trad hij in den echt met Maria Borsbeeck, dochter van Joris Borsbeeck, Deken der schippers, en van Suzanna Wellens.

MATTHYS VAN AFVYN, DEKEN, A° 1698 (1)

heeft ontfanghen onder den Olyff-tack

Petrus Cornelius Hessels (2)

(1) *Matthieu van Afvyn* fut en 1663 reçu franc-maître dans la gilde St-Luc dont il remplit les fonctions de doyen pendant l'exercice 1698-1699. Au sujet de la profession qu'il exercait les registres de la gilde prêtent à double interprétation ; il y figure en effet tantôt comme fabricant de coussins (*kussenmaker*), et tantôt comme fabricant d'armoires sculptées (*kassenmaker*)

Il mourut le 9 janvier 1706.

Matthias van Afvyn werd in 1663 als vrijmeester in de St-Lucasgilde aanvaard en bekleedde het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1698-1699. Aangaande het bedrijf dat hij uitoefende moet er ongetwijfeld eene schrijffout in de registers der Gilde geslopen zijn, daar hij er aangeteekend staat nu eens als kussenmaker en dan weer als kassenmaker.

Hij stierf den 9n Januari 1706.

(2) *Pierre-Corneille Hessels* apprit la peinture chez Antoine Goubau et se fit inscrire comme élève de ce maître en 1694 sur les registres de la gilde St-Luc. En 1698 ayant payé la somme requise, il fut mis en possession d'un des petits privilèges d'exemption de la gilde et reçu au nombre des *Violieren*. Il mourut le 3 juin 1700. Il avait été marié avec Anne-Catherine Potteau qui le précéda de bien peu de jours dans la tombe, étant décédée le 1 mai de la même année.

Pieter-Cornelis Hessels werd in de schilderkunst opgeleid door Antoon Goubau, en deed zich in 1694 als leerling van dien meester

in de St-Lucasgilde opschrijven. In 1698 kocht hij een der kleine vrijbrieven der Gilde, en werd diensvolgens in den schoot der *Violieren* aanvaard.

Hij verbond zich in het huwelijk met Anna-Catherina Potteau die den 1n Mei 1700 overleed. Hij overleefde zijne vrouw slechts weinige dagen en stierf den 3n Juni 1700.

Hier is tot verwelcominge van den nieuwgecosen heere Hoolt man gespeelt den Overwonnen Mars ende Triumpherende Peys, gecomponeert door de huysvr. van den deken Guil. Kerricx.

GASPAR JACOBUS VAN OPSTAL, DEKEN (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Camer te blyven

(1) *Gaspard-Jacques van Opstal*, fils du peintre Gaspard-Jacques van Opstal et de Jeanne Robatto, naquit à Anvers le 2 juillet 1654. Après avoir été initié aux éléments de son art dans l'atelier paternel, il fut reçu comme fils de maître en 1677 dans la gilde St-Luc. En 1699 il fut choisi pour remplir les fonctions de doyen, mais pour ne pas devoir occuper cette charge, il paya une somme de 300 florins. Il consentit de plus à supporter les frais d'un repas qu'il offrit à cette occasion à ses confrères. Enfin, il accepta de peindre gratuitement, pour être appendu dans les locaux de la gilde, le portrait du chef-homme Jean-Charles van Hove qui, actuellement, est encore conservé au Musée d'Anvers ainsi qu'un second portrait dû à son pinceau, celui du secrétaire de la ville, André-Eugène van Valckenisse et qui appartint aussi à la gilde. On retrouve encore des œuvres de ce maître à Anvers : au Musée, le *Portrait d'Elisabeth Verbiest ;* à l'hôtel de ville, celui de *Charles III ;* à l'église St-Charles, une *Sainte Famille entourée d'anges ;* aux hospices, un *St-Joseph portant l'enfant Jésus*, et une *Madeleine aux pieds de la croix*. Des musées étrangers possèdent aussi des tableaux de van Opstal et son atelier dût jouir d'une activité sans pareille, si l'on en juge d'après le nombre de ses élèves que renseignent les registres de la gilde St-Luc ; c'étaient : Jean-Charles Henry, Corneille van Dael, Nicolas De Waeter, Liévin Weesmael, Jean-Charles Cloet, Corneille Gysens, François Casteels, Jacques De Decker, Pierre Pissyn, Gabriel De Breuckt, Jean-Pierre Denies, Jean Soria, François Geerarts, Van Velleman, Philippe Letombe, Jean-Charles Dame, Antoine Luneslot, Norbert Durnel, Corneille-François Wauters, Gilles van Strydonck, Adrien van Os, Charles Wischters, Jacques Kints, Etienne van Hengstenbergh, François De Brier, Antoine Laboureur, François Hoetinckx, Charles-Jacques De Crée, Bernard-Joseph Vaems, Arnold-Joseph De Wilde, Philippe Versantvoort, Jean-Baptiste van Doren, François-Joseph De Brouwere et Corneille-Joseph Dheur.

Gaspard-Jacques van Opstal épousa, le 27 février 1681, Anne-Marie Hofmans qui mourut le 17 mars 1721. Lui-même, qui demeurait alors dans la courte rue de l'Hôpital, était décédé en 1717 et avait été enterré le 12 janvier de cette année dans l'église Notre-Dame.

Gaspar-Jacob van Opstal, zoon van den schilder Gaspar-Jacob van Opstal en van Joanna Robatto, kwam te Antwerpen den 2n Juli 1654 ter wereld. Na zijne kunstopleiding in het werkhuis zijns vaders genoten te hebben, werd hij in 1677 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. In 1699 werd hij gekozen om het ambt van Deken te vervullen, maar om dit ambt in werklijkheid niet te moeten bekleeden betaalde hij de som van 300 gulden. Verder stemde hij erin toe de kosten van een feestmaal te dragen, door hem aan zijne medebroeders te dier gelegenheid aangeboden. Bovendien nam hij het nog op zich het portret te schilderen van den Hoofdman Jan-Karel van Hove, om in de lokalen der Gilde bijgehangen te worden. Dit portret bevindt zich thans in het Antwerpsch Museum, waar er nog een ander portret van zijn penseel te zien is, dat namelijk van den secretaris der stad, Andries-Eugeen van Valckenisse, hetwelk eveneens aan de Gilde toebehoorde. Men bemerkt ook nog andere werken van dezen meester te Antwerpen : in het Museum, het *Portret van Elisabeth Verbiest ;* op het stadhuis, dat van *Karel III ;* in St-Caroluskerk, eene *Heilige Familie omringd van engelen ;* in de Godshuizen, een *St-Jozef met het kindeken Jezus,* en eene *Maria-Magdalena aan den voet des kruises.*

Men treft ook werken van dezen kunstenaar aan in buitenlandsche Museums en in zijn werkhuis moest er weergaloos gearbeid worden, te oordeelen naar het overgroot getal leerlingen door de registers der St-Lucasgilde aangeteekend als door hem in de kunst opgeleid ; het waren : Jan-Karel Henry, Cornelis van Dael, Nicolaas De Waeter, Livinus Weesmael, Jan-Karel Cloet, Cornelis Gysens, Frans Casteels, Jacob De Decker, Pieter Pissyn, Gabriël De Breuckt, Jan-Pieter Denies, Jan Soria, Frans Geerarts, Van Velleman, Filip Letombe, Jan-Karel Dame, Antoon Luneslot, Norbrecht Durnel, Cornelis-Frans Wauters, Gillis van Strijdonck, Adriaan van Os, Karel Wischters, Jacob Kints, Steven van Hengstenbergh, Frans De Brier, Antoon Laboureur, Frans Hoetinckx, Karel-Jacob De Crée, Bernard-Jezef Vaems, Arnold-Jozef De Wilde, Filip Versantvoort, Jan-Baptist van Doren, Frans-Jozef De Brouwere en Cornelis-Jozef Dheur.

Gaspar-Jacob van Opstal trad den 27n Februari 1681 in den echt met Anna-Maria Hofmans, die den 17n Maart 1721 overleed. Hij zelf was in 1717 gestorven ; hij woonde dan in de Korte Gasthuisstraat en werd den 12n Januari van dit jaar in de O.-L.-Vrouwekerk begraven.

JONCKER JOAN CAREL VAN HOVE (1)

oudt borghermeester ende hooft man deser Camer
A° 1699

(1) *Jean-Charles van Hove*, fils de Jean-Augustin van Hove et de Anne-Marie Hellemans, naquit à Anvers, où il fut baptisé dans l'église Notre-Dame le 5 juin 1651. Il épousa, dans la même église le 20 septembre 1679, Anne-Marie Roose.

En 1699 il fut choisi comme chef-homme de la gilde St-Luc, et à cette occasion fut organisée une représentation dramatique au cours de laquelle on joua une œuvre poétique de Barbe Ogier, portant pour titre : *den overmonnen Mars ende triumpherende Peys.*

Jean-Charles van Hove fut mêlé activement à la vie administrative de sa ville locale. A maintes reprises, depuis 1676, il remplit les fonctions d'échevin ; en 1687-1688 et 1689 il occupa la charge de trésorier de la ville ; enfin en 1695, en 1700, et de 1719 à 1721, il fut investi de la dignité de bourgmestre du dehors, et en 1701, 1702, 1703, 1717 et 1718, de bourgmestre de l'intérieur.

Il délaissa plusieurs enfants, parmi lesquels Jean-Albert van Hove, baron de Schilde, Simon-Balthazar van Hove, major de la ville d'Anvers, etc.

Jan-Karel van Hove, zoon van Jan-Augustijn van Hove en van Anna-Maria Hellemans, werd te Antwerpen geboren en den 5n Juni 1651 in de O.-L.-Vrouwekerk over de doopvont gehouden. Den 20n September 1679 ging hij in dezelfde kerk eene echtverbintenis aan met Anna-Maria Roose.

In 1609 werd hij tot Hoofdman der St-Lucasgilde gekozen en te dier gelegenheid werd er een tooneelfeest ingericht, waarop men een dichtwerk van Barbara Ogier opvoerde, voor titel dragende : *den overwonnen Mars ende triumpherende Peys.*

Jan-Karel van Hove nam eene groote plaats in in het beheer zijner geboortestad : van af 1676 vervulde hij herhaaldelijk het ambt van schepen ; in 1687, 1688 en 1689 was hij tresorier der stad ; eindelijk

in 1695, in 1700 en van 1719 tot 1721 werd hij bekleed met de waardigheid van Buiten-Burgemeester, en in 1701, 1702, 1703, 1717 en 1718 met die van Binnen-Burgemeester.

Hij liet verscheidene kinderen na, waaronder Jan-Albrecht van Hove, baron van Schilde, Simon-Balthasar van Hove, majoor der stad Antwerpen, enz.

HENRICUS AERTSENS, DEKEN, A° 1699 (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Camer te blyven

(1) *Henri Aertsens*, libraire, fils d'Henri Aertsens et de Sara Wils, naquit à Anvers le 27 décembre 1661 ; il entra en 1686 dans la gilde St-Luc comme fils de maître. Désigné en 1699 pour remplir les fonctions de doyen, il s'exempta de cette charge en payant une somme de 300 florins.

Il avait épousé Isabelle Desmares qui mourut le 21 janvier 1698 ; lui-même décéda le 16 juillet 1741.

Aertsens habita d'abord courte rue Neuve, puis au Marché aux Œufs, dans une maison qui portait pour enseigne *in den Parnassus bergh*. Sa marque typographique représentait l'arbre du bien et du mal autour duquel s'enroulait le serpent ; au pied de l'arbre une tête de mort et, sur un listrel, la devise : *Cavete*.

Hendrik Aertsens, boekverkooper, was zoon van Hendrik Aertsens en van Sara Wils, en werd den 22n December 1661 te Antwerpen geboren. In 1686 werd hij in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard en in 1699 tot Deken gekozen ; hij kocht zich echter, tegen betaling eener som van 300 gulden, van de uitoefening van dit ambt vrij.

Hij was in den echt getreden met Isabella Desmares, die den 21n Januari 1698 overleed ; hij zelf stierf den 16n Juli 1741.

Aertsens woonde eerst in de Korte Nieuwstraat, daarna op de Eierenmarkt, in het huis dat voor uithangbord droeg *in den Parnassus-bergh*.

Zijn drukmerk verbeeldde den boom des goeds en des kwaads waarrond het serpent gekronkeld was ; aan den voet van den boom lag een doodshoofd, en op een lossen fladderenden band las men de kenspreuk : *Cavete*.

PEETER SCHEEMAKER, DEKEN, A° 1699 (1)

heeft ontfangen onder den Olyfftack

Franciscus Vermeulen. (2)
Carlo Lamberto van Bedts, grooten vrijbrief. (3)
Josephus van Ray. (4)

(1) *Pierre Scheemaker* ou *Scheemaeckers*, sculpteur, fut élève de Pierre Verbruggen. Il entra en 1662 comme apprenti dans la gilde St-Luc, devint franc-maître en 1675, et exerca les fonctions de doyen pendant l'exercice 1699-1700. Il mourut en 1714 à Arendonck. Il forma de nombreux élèves dans son atelier ; nous citerons : Ignace Leysens, Joseph Verhulst, Jean Van Haeck, Adam Hynderickx, Jacques Rottiers, Pierre van Thienen, Paul De Decker, François Sions, François Geeregroot, Philippe Terronde, Jude van Schoor, Theodore Geeregroot, Henri van Wetteren, Jacques Vinckenboom, Egide Schoenmakers, Léonard Batalie et Jean Rehabel. Enfin il eut encore pour élèves ses deux fils Pierre et Henri.

Il livra quantité d'œuvres aux églises d'Anvers, notamment : à la cathédrale, le monument de la famille Cuerlinckx ; à St-Georges, le mausolée de la famille van Delft, aujourd'hui conservé à Notre-Dame ; à la citadelle, un autel et le monument du marquis del Pico ; à Ste-Walburge, les statues du portail de la chapelle du St-Sacrement ; à St-Jacques, les bas-reliefs du monument de la famille Zumalo, et chez les Carmes, les sculptures de la chapelle de la Vierge.

Il fut également l'auteur des autels de Ste-Anne et de St-Norbert à l'abbaye d'Averbode, et du mausolée de Charles de Lalaing dans l'église Ste-Catherine, à Hoogstraeten.

Pieter Scheemaker of *Scheemaeckers*, beeldhouwer, was leerling van Pieter Verbruggen. In 1662 trad hij als leerjongeu in de St-Lucasgilde, werd als vrijmeester aanvaard in 1675 en oefende het ambt van

Deken uit gedurende het gildejaar 1699-1700. Hij stierf te Arendonck in 1714.

Et werden talrijke leerlingen in zijn werkhuis gevormd ; zoo kunnen wij aanstippen : Ignaas Leysens, Jozef Verhulst, Jan van Haeck, Adam Hynderickx, Jacob Rottiers, Pieter van Thienen, Paul De Decker, Frans Sions, Frans Geeregroot, Filip Terronde, Judoc van Schoor, Theodoor Geeregroot, Hendrik van Wetteren, Jacob Vinckenboom, Egied Schoenmaeckers, Leonard Batalie en Jan van Rehabel. Ook zijne twee zonen Pieter en Hendrik, werden door hem in de kunst opgeleid.

Hij voerde een groot getal werken uit voor de kerken van Antwerpen, namelijk in de hoofdkerk : het mouument der familie Cuerlinckx ; in St-Joris : het praalgraf der familie van Delft, thans in O.-L.-Vrouwekerk bewaard ; in de Kasteelskerk : een altaar en het monument van den Markies del Pico ; in St-Walburgiskerk ; de beelden van het portaal der kapel van het Allerheiligste Sacrament ; in St-Jacob : het barleefwerk van het praalgraf der familie Zumalo ; in het klooster der Karmelieter monniken : het beeldhouwwerk der kapel van O.-L.-Vrouw.

Hij vervaardigde ook de altaars van Ste-Anna en van St-Norbertus in de abdij van Tongerloo, alsmede het praalgraf van Karel van Lalaing in de Ste-Catharinakerk te Hoogstraten.

---

(2) *François Vermeulen*, peintre, qui a laissé fort peu de traces dans l'histoire artistique anversoise. Il fut reçu franc-maître dans la gilde St-Luc en 1695.

Frans Vermeulen, schilder, heeft weinig sporen in de Antwerpsche kunstgeschiedenis nagelaten. Hij werd in 1695 als vrijmeester in de St-Lucasgilde aanvaard.

(3) *Charles-Lambert van Bedts* se montra d'une grande générosité vis-à-vis de la gilde, car il paya l'importante somme de 838 florins pour acquérir un des privilèges d'exemption complète dont elle disposait. Cette largesse lui valut son admission en 1699 parmi les membres des *Violieren*.

Charles-Lambert van Bedts était négociant et joaillier ; il habitait une maison située rue d'Arenberg, portant pour enseigne : *De Clocke*. Il épousa Jeanne-Marie van Rooy dont il eut quatre enfants : François, Jacques, Anne-Marie et Guillaume van Bedts.

Karel-Lambrecht van Bedts toonde zich zeer edelmoedig jegens de Gilde, want hij betaalde de aanzienlijke som van 838 gulden voor een der groote vrijbrieven waarover zij beschikte. Uit hoofde dier vrijgevigheid werd hij in 1699 in den schoot der *Violieren* aanvaard. Karel-Lambrecht van Bedts was koopman en juwelier ; hij was gevestigd in de van Arenbergstraat in het huis waar uitstak : *De Clocke*. Hij trad in den echt met Joanna-Maria van Rooy die hem vier kinderen schonk : Frans, Jacob, Anna-Maria en Willem van Bedts.

(4) *Joseph van Ray* ou *van Raey*, peintre amateur, reçut des leçons dans l'atelier de Jean-Charles van den Cruys. Il fut admis en 1693 dans la gilde St-Luc, et les registres de cette corporation artistique renseignent son décès pendant l'exercice 1706-1707.

Jozef van Ray ou *van Raey*, die als liefhebber de schilderkunst beoefende, deed de grondbeginselen dier kunst op in het werkhuis van Jan-Karel van den Cruys. In 1693 werd hij in de St-Lucasgilde aanvaard, wier registers zijn overlijden aanstippen onder het gildejaar 1706-1707.

PEETER VAN BLOMMEN, DEKEN, A° 1699 (1)

Afgekocht om van de Camer te blyven

(1) *Pierre van Blommen* ou *van Bloemen*, né à Anvers le 17 janvier 1657, fut élève du peintre Simon van Douw. Jeune encore il partit pour l'Italie et séjourna une vingtaine d'années à Rome. Il était entré en 1667 comme apprenti dans la gilde St-Luc et fut reçu franc-maître en 1674. En 1699 il paya 240 florins pour être exempté de la charge de doyen. Il peignit surtout des paysages et des animaux ; il exécuta aussi quelques portraits. Ses meilleures œuvres se retrouvent aujourd'hui dans des musées étrangers, notamment à Nantes, Vienne, Berlin, Dresde, Francfort, Augsbourg, Stockholm, etc. Ses principaux élèves furent : Guillaume De Haen, David-Jacques De Bruyn, Jean-Baptist Wauters, Joseph van Honsem, Jean-Baptiste Hermans, Pierre van Aecken, Martin Huaerts, Jean van de Greyn et Jean-Augustin Waets.

Il mourut le 6 mars 1720 ; il habitait alors au Marché aux Bœufs. Sa femme l'avait précédé dans la tombe depuis le 30 octobre 1718.

Pieter van Blommen of *van Bloemen*, den 17n Januari 1657 te Antwerpen geboren, was leerling van den schilder Simon van Douw, en werd ten jare 1667 in die hoedanigheid in de St-Lucasgilde opgeschreven. In 1674 werd hij als vrijmeester aanvaard en toog dan naar Italië, waar hij een twintigtal jaren doorbracht te Rome. In 1699 betaalde hij 240 gulden om het ambt van Deken niet te moeten vervullen.

Hij schilderde vooral landschappen en dieren, en maalde ook eenige portretren. Zijne beste werken bevinden zich thans in de buitenlandsche museums, namelijk te Nantes, Weenen, Berlijn, Dresden, Francfort, Augsburg, Stockholm, enz.

Zijne bijzonderste leerlingen waren Willem de Haen, David-Jacob De Bruyn, Jan-Baptist Wauters, Jozef van Honsem, Jan-Baptist Hermans, Pieter van Aecken, Marten Huaerts, Jan van de Greyn en Augustijn Waets.

Hij stierf den 6n Maart 1720; hij woonde dan op de Ossenmarkt. Zijne vrouw was den 30n October 1718 overleden.

GUILIELMUS IGN. KERRICX (1)

Facteur, A° 1700, van den Olyfftack
Gecosen door den s^r edlen heere hooftman ende dienende
ende ouden eedt 18 Aprilis

(1) *Guillaume-Ignace Kerricx*, fils du sculpteur Guillaume Kerricx et de Barbe Ogier, naquit à Anvers, où il fut baptisé le 22 avril 1682 dans l'église Ste-Walburge. Il s'adonna à tous les arts, et fut en même temps peintre, sculpteur et architecte. Il fut élève de son père pour la sculpture et de Godefroid Maes pour la peinture. De sa mère il avait également hérité des dispositions littéraires, qui lui valurent d'être en 1700 choisi comme facteur ou compositeur des *Violieren*. En 1703 il fut reçu franc-maître dans la gilde St-Luc et exerça deux fois les fonctions de doyen, notamment pendant les exercices 1718-1719 et 1723-1724.

Il épousa, le 22 juillet 1709, Jeanne-Marie van Henxthoven qui lui donna sept enfants, et mourut au commencement de l'année 1740. Lui-même décéda cinq ans plus tard dans son domicile de la rue des Sœurs-Noires et fut enterré le 4 janvier 1745 dans l'église des Dominicains.

Il avait eut pour élèves Jacques De Hollander, Jacques van Innoville, Jean-Baptiste Kints, Egide van den Breedam.

En 1718 il offrit à la gilde le tableau représentant St-Luc peignant la Vierge qui est aujourd'hui déposé au musée d'Anvers. Dans la même collection sont encore conservés deux toiles dues à son pinceau, une *Adoration de l'Agneau* et la *Pâque en Egypte*.

Parmi ses œuvres sculptées, il faut citer un bas-relief représentant l'*Adoration du Serpent d'airain* du maître-autel de l'église Notre-Dame d'Anvers, une statue de St-Jean-Baptiste dans le transept de St-Jacques, un autel à l'église Ste-Walburge, des statues et confessionnaux pour le refuge de l'abbaye de Tongerloo, à Anvers; puis, à Malines, la chaire de Notre-Dame au-delà de la Dyle; à Bruxelles, deux autels pour l'église St-Nicolas; à Lokeren, les médaillons de la clôture du baptistère de l'église St-Laurent, etc.

Comme architecte, il dirigea de 1735 à 1737 la restauration de

l'église Ste-Walburge, à Anvers, et entreprit la reconstruction de l'abbaye de Waesmunster.

C'est sous sa direction également que s'exécuta en 1744 la décoration des rues d'Anvers lors de l'entrée de Charles de Lorraine.

Willem-Ignatius Kerricx, zoon van den beeldhouwer Willem Kerricx en van Barbara Ogier, werd te Antwerpen geboren en den 22n April 1682 in de Ste-Walburgiskerk over de doopvont gehouden.

Hij hield zich met al de kunsten bezig en was terzelfdertijd schilder, beeldhouwer en bouwmeester. In de beeldhouwkunst werd hij opgeleid door zijn vader en in de schilderknnst door Godfried Maes. Van zijne moeder had hij ook een zekeren letterkundigen aanleg geërfd, die hem in 1700 tot factor, of dichter, der *Violieren* deed kiezen.

In 1703 werd hij als vrijmeester in de St-Lucasgilde aanvaard en hij bekleedde tweemaal het ambt van Deken, namelijk gedurende de gildejaren 1718-1719 en 1723-1724.

Den 22n Juli 1709 trad hij in het huwelijk met Joanna-Maria van Henxthoven, die hem zeven kinderen schonk, en in het begin van het jaar 1740 overleed. Hij zelf stierf, vijf jaar later, in het huis dat hij in de Zwartzusterstraat bewoonde en werd den 4n Januari 1745 in de Predikheerenkerk begraven.

Hij had de volgende leerlingen in zijn werkhuis aanvaard : Jacob De Hollander, Jacob van Innoville, Jan-Baptist Kints, Egied van den Breedam.

In 1718 schonk hij aan de Gilde de schilderij die thans in het Antwerpsch Museum bewaard wordt en St-Lucas voorstelt terwijl hij de Heilige Maagd schildert. In ons Museum prijken eveneens nog twee andere doeken van dezen meester : eene *Aanbidding van het Lam Gods*, en het *Paaschfeest in Egypte*.

Onder zijne beeldhouwgewrochten dient men een barleefwerk te melden : de *Aanbidding van de koperen Slang*, op het hoogaltaar der hoofdkerk van Antwerpen ; een beeld van den H. Joannes-Baptista in de kruisbeuk der St-Jacobskerk ; een altaar in Ste-Walburgiskerk ; allerlei beelden en biechtstoelen voor het toevluchtsoord der abdij van Tongerloo, te Antwerpen ; dan nog, te Mechelen, den predikstoel in O.-L.-Vrouw over de Dyle ; te Brussel, twee altaars voor de kerk van den H. Nicolaas ; te Lokeren, de medaillons der afsluiting van de doopkapel der kerk van den H. I

Als bouwmeester leidde hij van 1735 tot 1737 de herstellingswerken der Ste-Walburgiskerk, te Antwerpen, en ondernam de heropbouwing der abdij van Waesmunster.

Het was eveneens onder zijne leiding dat in 1744, de straten van Antwerpen voor de intrede van Karel van Lorreinen versierd werden.

JOAN BAPTIST VANDER MEIREN, DEKEN A° 1700 (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Camer te blyven

(1) *Jean-Baptiste van der Meiren* ou *Vermeiren*, naquit à Anvers le 15 décembre 1664. Il s'adonna à la peinture et fut reçu en 1685 comme franc-maître dans la gilde St-Luc. Désigné en 1700 pour remplir les fonctions de doyen, il obtint d'être exempté de cette charge moyennant le payement d'une somme de 300 florins. Dans ses principales œuvres, dont on possède encore des exemplaires dans quelques musées, notamment à Stockholm, à Dresde et dans la galerie Liechtenstein à Vienne, il s'appliqua surtout à reproduire des scènes champêtres ou guerrières dans des paysages. Il eut pour élève Gaspard Broers.

Il épousa, le 7 novembre 1690, Catherine Tassaert et mourut vers 1708.

Jan-Baptist van der Meiren, of *Vermeiren*, werd den 15n December 1664 te Antwerpen geboren. Hij beoefende de schilderkunst en werd in 1685 als vrijmeester in de St-Lucasgilde aanvaard. In 1700 tot Deken gekozen, kocht hij de uitoefening van dit ambt af voor de som van 300 gulden.

In zijne bijzonderste werken, waarvan er nog eenige in zekere museums bewaard zijn, namelijk te Stockholm, te Dresden, en in de galerij Liechtenstein te Weenen, geeft hij bijna altoos, in landschappen, boeren- of soldatentooneelen weer.

Hij ontving Garpar Broers als leerling in zijn werkhuis.

Den 7n November 1690 trad hij in het huwelijk met Catharina Tassaert.

Hij stierf omstreeks het jaar 1708.

Deken Joan Baptist De Vrée (1)

diendt voor de tweede reyse. A° 1700

(1) *Jean-Baptiste De Vrée.* Nous avons donné une notice sommaire sur cet artiste à la page 464.

Jan-Baptist De Vrée. Wij hebben eene beknopte levensbeschrijving van dezen kunstenaar gegeven op bladzijde 464.

GASPAR VAN GAESBEECK, DEKEN, A° 1700 (1)

Afgekocht om van de Camer te blyven

(1) *Gaspard van Gaesbeeck*, qui en 1700 paya 240 florins pour ne pas devoir remplir les fonctions de doyen, exerçait le métier de relieur et libraire ; il avait fait son apprentissage chez Thierry van Sebeck, et avait été reçu comme élève dans la gilde St-Luc en 1670 ; il en devint franc-maître en 1692. Il fit inscrire plus tard comme apprenti dans son atelier Jean-Pierre Willemsens.

On retrouve son nom sur les registres de la Sodalité des gens mariés ; il exerça dans cette congrégation la fonction de consulteur pendant les années 1700, 1709 et 1719.

Les comptes de la gilde St-Luc renseignent pendant l'exercice 1725-1726, en même temps le décès de Gaspard van Gaesbeeck et de sa femme.

Gaspar van Gaesbeeck, die in 1700 240 gulden betaalde om het ambt van Deken niet te moeten bekleeden, was boekbinder en boekdrukker. In 1670 werd hij in de St-Lucasgilde opgeschreven als leerling van Dirk van Sebeck. In 1692 werd hij als vrijmeester aanvaard. Later deed hij Jan-Pieter Willemsens opschrijven als leerjongen in zijn werkhuis.

Men treft zijnen naam aan in de registers van de Sodaliteit der getrouwden, van welk broederschap hij het ambt van Consultor vervulde gedurende de jaren 1700, 1709 en 1719.

De rekeningen der St-Lucasgilde stippen, in het dienstjaar 1725-1726, het overlijden aan van Gaspar van Gaesbeeck, en ook dit zijner vrouw.

In desen jaere 1700 op den 19 Decembris, alswan neer men vierde den geboortdagh van onsen genaedigen monarch Philippus den vyfden, coninck van Spanien, heeft onse Redenrycke Gilde haere gordynen g'opent (ter presentie van Syne doorluchtighste hoogweerdigheydt Fr. Reginaldus, ende de heeren van het magistraet) met de tragedie van den *Betwisten doodt slach in het schuldigh gemoet van den grooten Alexander*, gecomponeert door jouffr. Barbara Ogier, huysvrouwe van Guil. Kerricx, deken ende prince van den Olyf-tack.

Daer aen is gevoeght een kort rymwerck in forme van opera ter eeren syn Catholycke Maiesteyt in rym gestelt door Guil. Ignat. Kerricx, facteur deser Camer.

Op de volgende daegen is door de liefhebbers voor de gemeynte verthoont t'*Onstadig Wanckel radt*, oft *Onderdruckten ende weer herstelden Cambyses, coninck van Parsen*, tragedie, daer aen voegende de kluchte van *Don Quicot de la Mancha,* alles gecomponeert door den facteur bovenst., de kluchte van het *Verwert Paradys* is hier wederom vernieuwt, soo dat dese Gilde met grooten toeloop ende ongemeenen lof haere stucken volvoert heeft ende haere gordynen met const verdiende glorie gesloten. (1)

(1) Pendant l'année 1700, la gilde St-Luc organisa des fêtes dramatiques qui eurent un vif succès. Une première représentation eut lieu le 19 décembre à l'occasion de la fête patronale de Philippe V, roi d'Espagne ; l'évêque d'Anvers, Reginald Cools, et les membres du magistrat y assistèrent. On représenta d'abord une tragédie qui avait été composée par Barbe Ogier et qui portait pour titre : *den betwisten doodslag, in het schuldig gemoet van den grooten Alexander*. Ensuite fut déclamé, avec accompagnement de musique, un morceau de poësie de circonstance, composé en l'honneur du roi par le facteur Guillaume-Ignace Kerricx, fils de Barbe Ogier et du sculpteur Guillaume Kerricx.

Les jours suivants, d'autres représentations furent données pour tous les membres de la gilde. On y joua deux pièces de Guillaume-Ignace Kerricx : *het ongestadig wankelrad of den onderdrukten weer herstelden Cambysus, koning van Persiën*, et *Don Quicot de la Manche*, ainsi que la comédie intitulée *het Verwert Paradijs*, œuvre de Barbe Ogier.

Ces représentations scèniques remportèrent le plus vif succès.

In het jaar 1700 richtte de St-Lucasgilde tooneelfeesten in die den grootsten bijval verwierven. Eene eerste vertooning had plaats den 19n December ter gelegenheid van het naamfeest van Filips V, koning van Spanje ; de bisschop van Antwerpen, Reginald Cools, en de leden van het magistraat woonden dit feest bij. Men bracht eerst een treurspel ten gehoore, door Barbara Ogier geschreven en voor titel dagende : *den betwisten doodslag, in het schuldig gemoet van den grooten Alexander*. Daarna werd er, met begeleiding van muziek, een gelegenheidsgedicht voorgedragen, geschreven ter eere van den Koning door den factor Willem-Ignatius Kerricx, zoon van Barbara Ogier en van den beeldhouwer Willem Kerricx.

De daaropvolgende dagen werden er nog andere vertooningen gegeven voor de leden der Gilde. Men voerde er twee stukken op van Willem-Ignatius Kerricx : *het ongestadig wankelrad of den onderdrukten weer herstelden Cambysus, koning van Persiën*, en *Don Quicot de la Manche*, alsmede het blijspel voor titel dragende *het Verwert Paradijs*, tooneelkundig gewrocht van Barbara Ogier.

Die vertooningen behaalden den levendigsten bijval.

GUILIELMUS JACOPS, DEKEN, A° 1700 (1)

heeft onder den Olyftack ontfan̄

Piere De Baune. (2)
Franciscus Legrelle. (3)
Albartus Igenatius Leroy. (4)
Jan Fransuscus Vermoelen, grooten brief (5)

---

(1) *Guillaume Jacops de Haegh*, batteur d'or, fut en 1681 reçu comme fils de maître dans la gilde St-Luc. Il exerça la charge de doyen pendant l'exercice 1701-1702. Parmi les apprentis qu'il reçut dans son atelier, nous relevons les noms de Jean-Paul Jacobs, Pierre Breydels, Guillaume van Esse, Egide Peeters.

Il mourut en 1715.

Willem Jacops de Haegh, goudslager, werd in 1681 als meesterszoon in de St Lucasgilde aanvaard. Hij oefende het ambt van Deken uit gedurende het gildejaar 1701-1702

Onder de leerlingen die hij in zijn werkhuis ontving treffen wij de namen aan van Jan-Paul Jacobs, Pieter Breydels, Willem van Esse, Egied Peeters.

Hij stierf in 1715.

---

(2) *Pierre De Baune* ou *De la Baune* entra parmi les *Violieren*, en payant 36 florins pour un des petits privilèges d'exemption.

Pieter De Baune, of *De la Baune*, betaalde 36 gulden voor een der kleine vrijbrieven der Gilde, en werd uit dien hoofde in den schoot der *Violieren* opgenomen.

(3) *François Le Grelle*, négociant, paya 36 florins pour jouir d'une petite lettre d'exemption et fut en même temps reçu membre de l'*Olyftak*.

Fils de Guillaume Le Grelle et de sa première femme, Claire Pels, il naquit à Anvers le 16 juin 1671. Il épousa, le 2 juin 1700, Catherine-Thérèse De Schepper qui mourut ie 28 mars 1731. Lui-même était décédé le 5 janvier 1729, délaissant quatre fils.

Frans Le Grelle, koopman, betaalde eveneens 36 gulden voor een der kleine vrijbrieven der Gilde, en werd terzelfdertijd als lid van den *Olyftak* aanvaard.

Hij was zoon van Willem Le Grelle en van diens eerste vrouw, Clara Pels, en werd den 16n Juni 1671 te Antwerpen geboren. Den 2n Juni 1700 trad hij in den echt met Catharina-Theresia De Schepper, die den 28n Maart 1731 overleed. Hij zelf was den 5n Januari 1729 gestorven, vier zonen achterlatende.

(4) *Albert-Ignace Le Roy*, acquit également, moyennant le payement de 36 florins, une des petites lettres d'exemption dont disposait la gilde.

Albrecht-Ignatius Le Roy kocht ook, voor de som van 36 gulden, een der kleine vrijbrieven aan waarover de Gilde beschikte.

(5) *Jean-François Vermoelen*, négociant, se rendit d'abord acquéreur d'une petite lettre d'exemption en payant 40 florins ; plus tard, moyennant le versement d'une somme supplémentaire de 140 florins, il devint bénéficiaire d'un des grands privilèges dont avait joui avant lui François de Bisthoven.

Il était fils de Léonard Vermoelen, dont il sera question plus loin, et de Marie van Roosendael, et naquit à Anvers le 3 janvier 1679. Il fut également, comme son père, grand aumônier en 1730. Il épousa, le 7 février 1705, Thérèse-Catherine Muytinckx et mourut à Louvain le 22 juin 1745 ; sa femme lui succéda dans la tombe le 15 Décem-

bre 1764. Ils eurent seize enfants, parmi lesquels un fils, Jean-François-Joseph Vermoelen qui fut anobli en 1768.

Pendant son séjour à Anvers, il habitait au Vieux marché au Blé.

Jan-Frans Vermoelen, koopman, kocht zich eerst voor de som van 40 gulden een der kleine vrijbrieven aan ; later werd hij, mits eene nieuwe som van 140 gulden, bezitter van een der groote vrijbrieven der St-Lucasgilde, vóór hem door Frans de Bisthoven reeds bezeten.

Hij was zoon van Leonard Vermoelen, waarover wij hierna zullen spreken, en van Maria van Roosendael, en werd den 3n Januari 1679 te Antwerpen geboren. Hij was, evenals zijn vader, Groot-Aalmoezenier in 1730.

Den 7n Februari 1705 verbond hij zich in het huwelijk met Theresia-Catharina Muytinckx en overleed te Leuven den 22n Juni 1745. Zijne vrouw volgde hem den 15n December 1764 in het graf. Zij hadden zestien kinderen, waaronder eenen zoon, Jan-Frans-Jozef Vermoelen, die in 1768 tot den adelstand verheven werd.

Hij woonde, gedurende zijn verblijf te Antwerpen, op de Oude Koornmarkt.

FRANCISCUS DE BODT, DEKEN, A° 1701 (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Kamer te blyven

(1) *François De Bodt*, peintre et marchand d'œuvres d'art, entra comme apprenti dans la gilde St-Luc en 1678. Il fut reçu franc-maître en 1686. Pour ne pas devoir exercer les fonctions de doyen, il paya à la gilde, en 1701, la somme de 288 florins.

Frans De Bodt, schilder en koopman in kunstwerken, werd ten jare 1678 in de St-Lucasgilde als leerling opgeschreven en in 1686 als vrijmeester aanvaard. Om het ambt van Deken niet te moeten vervullen betaalde hij aan de Gilde, in 1701, de som van 288 gulden.

JAN PEETER TASSAERT, DEKEN, A° 1701 (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Camer te blyven

(1) *Jean-Pierre Tassaert*, qui fut peintre, exerçait en même temps le métier de doreur et vendait des œuvres d'art.

Fils du peintre Pierre Tassaert et de Jeanne Flocquet, il naquit à Anvers et fut baptisé dans l'église Notre-Dame le 7 mars 1651. En 1691 il entra comme fils de maitre dans la gilde St-Luc ; désigné en 1701 pour remplir les fonctions de doyen, il s'exempta de cette charge en payant 240 florins.

Il peignait des intérieurs et des scènes historiques ou religieuses. Le musée d'Anvers possède encore une de ses toiles : *les Philosophes*.

Tassaert épousa, le 23 novembre 1690, Catherine Lidts qui lui donna six enfants et mourut en 1734 ; elle fut enterrée le 18 juillet de cette année. Son mari l'avait précédée dans la tombe depuis le 29 septembre 1725 ; lors de son décès, il habitait au Marché aux Souliers.

Jan-Pieter Tassaert was terzelfdertijd schilder, vergulder en koopman in kunstwerken.

Hij was zoon van Pieter Tassaert en van Joanna Flocquet ; hij werd te Antwerpen geboren en den 7n Maart 1651 in de O.-L.-Vrouwekerk over de doopvont gehouden.

In 1691 trad hij als meesterszoon in de St-Lucasgilde. In 1701 door zijne medebroeders tot Deken gekozen, kocht hij zich, voor de som van 240 gulden, van de uitoefening van dit ambt vrij.

Hij schilderde binnenzichten alsook geschiedkundige en godsdienstige onderwerpen. Het Museum van Antwerpen bezit nog een zijner doeken : *de Wijsgeeren*.

Tassaert trad den 23n November 1690 in den echt met Catharina Lidts, die hem zes kinderen schonk. Hij stierf den 29n September 1725 en woonde dan op de Schoenmarkt. Zijne vrouw overleed in 1734 en werd den 18n Juli van dit jaar in de O.-L.-Vrouwekerk begraven.

REYNIER ADRIAENSSEN, DEKEN, Anno 1702 (1)

heeft ontfangen onder den Olyftack

Joan Francis Vermoelen, grooten vrijbrief. (2)
Petrus Melyn. (3)
Leonardus Vermoelen. (4)

Op de maeltydt van desen deken is voor d'eerste reyse verthoont den *Verliefden Drogist,* gecomp. door G. I. Kerricx, facteur deser Camer.

---

(1) *Renier Adriaenssen*, fils du peintre-verrier Renier Adriaenssen et de Anne Commers, embrassa la même carrière artistique que son père. En 1690 il entra comme fils de maître dans la gilde St-Luc et exerça les fonctions de doyen pendant l'exercice 1702-1703 Il épousa Cornélie van Ravesteyn et mourut le 13 janvier 1724. Sa femme décéda le 6 septembre 1722.

Il inaugura pour la peinture sur verre un procédé nouveau, en exécutant les figures avec des couleurs à l'huile, tout en respectant la transparence du verre.

Adriaenssen peignit aussi quelques tableaux, notamment des portraits et des scènes historiques, et grava même un certain nombre de compositions sur cuivre.

Reinier Adriaenssen, zoon van den glasschilder Reinier Adriaenssen en van Anna Commers volgde dezelfde kunstloopbaan als zijn vader. In 1690 werd hij in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard en later werd hij tot Deken gekozen voor het gildejaar 1702-1703.

Hij verbond zich in het huwelijk met Cornelia van Ravesteyn, die den 6n september 1722 overleed. Hij zelf stierf den 13n Januari 1724.

Hij bracht in de glasschilderkunst een grooten omkeer teweeg met

figuren in olieverf te schilderen en terzelfdertijd de doorzichtigheid van het glas te eerbiedigen.

Adriaenssen maalde ook eenige schilderijen, namelijk portretten en geschiedkundige tafereelen, en bracht zelfs ettelijke samenstellingen op koper.

(2) *Jean-François Vermoelen* est le même personnage dont nous venons de parler à la page 551.

Jan-Frans Vermoelen. Zie aanteekeningen over dees personage op bladzijde 552.

(3) *Pierre Melyn*, fils de Jean-Michel Melyn, négociant et banquier, et de Isabelle Bauwens, naquit à Anvers le 26 février 1681 et mourut en 1731. Ses funérailles eurent lieu en l'église Notre-Dame, le 9 mars; il habitait alors au Kipdorp. Il épousa, le 9 novembre 1702, Marie-Constance Broeckmans. Il avait été nommé grand-aumônier en 1706, et exerçait la profession de négociant. Pendant sa jeunesse, pour les besoins des affaires commerciales de son père, il voyagea en Allemagne, en Italie et en France.

Pieter Melyn, zoon van Jan-Michiël Melyn, koophandelaar en bankier, en Isabella Bauwens, werd den 26n Februari 1681 te Antwerpen geboren. In zijne jeugd reisde hij in Duitschland, in Italië en in Frankrijk, voor de noodwendigheden van de handelszaken zijns vaders. Hij zelf werd ook koophandelarr.

Den 9n November 1702 trad hij in den echt met Maria-Constantia Broeckmans.

In 1706 werd hij tot Groot-Aalmoezenier benoemd.

Hij stierf in 1731. Hij woonde dan op het Kipdorp en de lijkplechtigheden hadden plaats den 9n Maart in O.-L.-Vrouwekerk.

(4) *Léonard Vermoelen*, fils de Pierre Vermoelen et de sa seconde femme, Marie Moens, naquit à Anvers le 6 avril 1641, et mourut dans la même ville le 24 janvier 1703. Il fut nommé grand-aumônier en 1675, et épousa, le 8 juin 1666, Marie van Roosendael, qui décéda le 1 décembre 1708, lui ayant donné neuf enfants, parmi lesquels un fils, Jean-François Vermoelen qui fut reçu en même temps que lui au nombre des membres de l'*Olyftack*. Nous en avons parlé ci-devant.

Leonard Vermoelen, zoon van Pieter Vermoelen en van diens tweede vrouw, Maria Moens, werd den 6ª april 1641 te Antwerpen geboren. Hij stierf in diezelfde stad den 24ª Januari 1703.

Hij werd in 1575 toot Groot-Aalmoezenier benoemd. Den 8ª Juni 1666 was hij in het huwelijk getreden met maria van Roosendael, die den 1ª December 1708 overleed. Zij had hem negen kinderen geschonken, waaronder een zoon, Jan-Frans Vermoelen die terzelfdertijd als hij onder de leden van den *Olyftak* werd aangenomen, en waarover wij reeds gesproken hebben.

HIRONIMUS VAN SCHARENBORGH, DEKEN
Anno 1702 (1)

(1) *Jérôme van Scharenborch*, marchand d'œvres d'art fut reçu en 1695 comme maître dans la gilde St-Luc ; il mourut le 22 octobre 1728. Il avait été marié deux fois ; en premières noces, il épousa Claire-Marie Vereyck, qui mourut le 2 janvier 1707, et en secondes noces, Marie-Angèle Cornelis, qui lui survécut jusqu'au 1 avril 1736.

Jeroom van Scharenborgh, koopman in kunstwerken, werd ten jare 1695 als meesterszoon in de St-Lucasgilde aanvaard. Hij stierf den 22n October 1728.

Hij was tweemaal getrouwd geweest ; in eerste huwelijk verbond hij zich met Clara-Maria Vereyck, die den 2n Januari 1707 overleed, en in tweede huwelijk met Maria-Angela Cornelis, die hem tot den 1n April 1736 overleefde.

JOAN ANTHONI DE POOTER, DEKEN
Anno 1703 (1)

heeft ontfangen onder den Olyf-tack

Anthonius van Houten, grooten vrijbrief.
Joan Baptista Boghe, grooten vrijbrief.
Henricus van Bortel. (2)
Carolus Hellen. (3)
Jacomo van Bedts. (4)
Florentius van Mildert. (5)
Joan Francis vander Weyden. (6)

Op de maeltydt van den deken bovenst is verthoont het kluchtien van den *Heerschenden Vasten Avondt,* gecomp. door den facteur G. I. Kerricx.

(1) *Jean-Antoine De Pooter*, graveur en taille-douce, naquit à Anvers le 17 avril 1660 ; il fut élève de Gaspard Bouttats. Il entra dans la gilde St-Luc comme apprenti en 1669 et devint franc-maître en 1686. Il fut appelé deux fois à exercer les fonctions de doyen, notamment pendant les exercices 1703-1704 et 1708-1709. Parmi les élèves qu'il forma, il faut citer François Cools, Pierre Cools, Pierre Everaerts, Nicolas Jacobs. Il grava diverses estampes et quelques portraits, notamment celui du pape Clément XI.

Jan-Antoon De Pooter, plaatsnijder, kwam den 17n April 1660 te Antwerpen ter wereld. Hij werd in de graveerkunst opgeleid door Gaspar Bouttats. Ten jare 1669 werd hij in de St-Lucasgilde als leerjongen aanvaard. Tot tweemaal toe bekleedde hij het ambt van Deken, namelijk gedurende de gildejaren 1703-1704 en 1708-1709.

Onder de leerlingen die hij vormde dienen wij Frans Cools, Pieter Cools, Pieter Everaerts en Nicolaas Jacobs aan te stippen.

Hij graveerde verschillende prenten, alsook eenige portretten, waaronder dit van paus Clemens XI.

---

(2) *Henri van Bortel* acquit la qualité de membre en obtenant, moyennant la modique somme de 24 florins, un des petits privilèges d'exemption.

Hendrik van Bortel kocht zich, voor de geringe som van 24 gulden, een der kleine vrijbrieven der St-Lucasgilde aan, en werd diensvolgens als lid van den *Olyftak* aanvaard.

---

(3) *Charles Hellen* dont le nom doit probablement se lire *van Eelen*.

Karel Hellen. Waarschijnlijk moet men hier *van Eelen* lezen.

---

(4) *Jacques van Bedts*, né à Anvers en 1682, mourut le 3 mai 1714. Il avait épousé Marie Forckhoudt, qui décéda le 18 mars 1743, âgée de 63 ans.

Jacob van Bedts, in 1682 te Antwerpen geboren, stierf den 3n Mei 1714.

Hij was in den echt getreden met Maria Forckhoudt, die den 18n Maart 1743 in den ouderdom van 63 jaren overleed.

---

(5) *Florent van Mildert*, fut reçu dans l'*Olyftak* à la suite de l'acquisition, moyennant 39 florins, d'un des petits privilèges d'exemption. Il épousa Hélène Adriaenssens et mourut le 29 janvier 1734

après avoir célébré ses noces d'or avec sa femme qui lui survécut jusqu'au 14 septembre 1736. Ils furent enterrés dans l'église du couvent des Grands Carmes.

Floris van Mildert schafte zich, voor den prijs van 39 gulden, een der kleine vrijbrieven aan waarover de St-Lucasgilde beschikte, en werd uit dien hoofde in den schoot van den *Olyftak* opgenomen.

Hij trad in het huwelijk met Helena Adriaenssens en stierf den 29n Januari 1734, na zijn gouden bruilofsfeest gevierd te hebben. Zijne vrouw overleefde hem tot op 14n September 1736. Beiden werden in de kerk van het klooster der O.-L.-Vrouwebroeders ter aarde besteld.

---

(6) *Jean-François van der Weyden* se fit adjuger pour 36 florins un des petits privilèges d'exemption, et fut ensuite reçu membre des *Violieren*. Il était fils de Guillaume van der Weyden et de Marie Palmen. Lui-même épousa Jeanne Hullebroeck. Il décéda le 29 décembre 1731 ; sa femme lui survécut jusqu'au 20 août 1761.

Jan-Frans van der Weyden betaalde 36 gulden voor een der kleine vrijbrieven der St-Lucasgilde, weshalve hij als lid der *Violieren* aanvaard werd.

Hij was zoon van Willem van der Weyden en van Maria Palmen.

Hij verbond zich in den echt met Joanna Hullebroeck. Hij stierf den 29n December 1731 ; zijne vrouw overleefde hem tot op 20n Augustus 1761.

JACOBUS DE BODT, DEKEN, A° 1703 (1)

(1) *Jacques de Bodt*, libraire et imprimeur, apprit dans sa jeunesse son métier chez Michel Cnobbaert. Il entra en 1653 comme apprenti dans la gilde St-Luc et devint franc-maître en 1661. Désigné en 1703 pour remplir les fonctions de doyen, il s'exempta de cette charge en payant une contribution de 120 florins. Il habitait au Klapdorp dans une boutique qui portait pour enseigne *in St-Christoffel*.

Jacob de Bodt, boekverkooper en drukker, ging in de leer bij Michiël Cnobbaert. In 1653 trad hij als leerjongen in de St-Lucasgilde, en werd in 1661 als vrijmeester aanvaard. In 1703 door zijne medebroeders aangeduid om het ambt van Deken te bekleeden, kocht hij zich, voor de som van 120 gulden, van de uitoefening van dit ambt vrij.

Hij woonde in het Klapdorp in den winkel die voor uithangbord droeg : *in St-Christoffel*.

In dit jaer 1703 heeft de vrye Reden Gilde van den Olyftack op den 19 December (synde den geboort dagh van Syne Coninckiycke Maiesteyt van Spaignien Philippus den vijfden) in t'by wesen van de Eerw. Heeren van het magistraet ende vrye mannen der Gilde haer thooneel geopent verthoonende de *Volbrachte straf in Jerusalems ondergangh* waer toe de klucht is aengevoeght benoemt *Ontweckten kryghslust uyt den slach van Eickeren*, alles gemaeckt door G. I. Kerricx, facteur deser Camer.

Welck bovengenoemt werck tot verscheyde reysen oock voor de gemeynte verthoont is.

Hier nevens is oock ten thooneel gebracht *Achilles doolt in het belegert Troyen*, eertydts in het iaer 1680 voor d'eerste reyse op dese Camer verbeeldt. Hier aen is de klucht vanden *Beschaemden minnaer* oft *Verliefden Drogist* toegevoeght.

Dese wercken met lof uytgevoert synde heeft men weder de gordynen gesloten verthoonende hoe Apol en Marcur de nymphen troost belovende 't aenstaende oorloghs eynde. (1)

(1) A l'occasion de la fête patronale du roi d'Espagne, Philippe V, le 19 décembre 1703, la gilde organisa encore une fois une représentation dramatique extraordinaire. On y joua diverses pièces composées par Kerricx et par sa femme Barbe Ogier; elles sont énumérées ci-dessus. Parmi celles-ci, il en était une qui portait pour titre *Ontweckten kryghslust uyt den slach van Eickeren;* elle rappelait le sanglant combat qui se livra quelques mois plut tôt aux portes de la ville. En effet, le 30 juin 1703 eut lieu une rencontre à Eeckeren entre les troupes franco-espagnoles et l'armée hollandaise. Les premières étaient commandées par le marquis de Bedmar et le duc de Bisaccia. Les alliés proclamèrent partout qu'ils avaient remporté une grande victoire quand, en réalité, le combat ne donna pas de résultats bien décisifs. Les hollandais se retirèrent sans être inquiétés à Lillo. Malheureusement, de part et d'autre, les victimes furent nombreuses, et un grand nombre de blessés furent soignés à Anvers.

Ter gelegenheid nogmaals van het naamfeest van den koning van Spanje, Filips V, werd er den 19n December 1703 door de St-Lucasgilde een buitengewoon tooneelfeest ingericht. Er werden verschillende stukken gespeeld door Kerricx en door zijne vrouw Barbara Ogier geschreven. Hiervoren treft men er de opsomming van aan. Er was namelijk een stuk dat voor titel droeg *Ontweckten kryghslust uyt den slach van Eickeren*, en waarin de bloedige slag herdacht werd die eenige maanden vroeger bij de poorten der stad geleverd werd. Den 30n Juni 1703, inderdaad, had er een verwoede strijd plaats, te Eeckeren, tusschen het Hollandsche leger en de Fransch-Spaansche troepen aangevoerd door den markies van Bedmar en den hertog van Bisaccia. De bondgenooten verklaarden overal dat zij eene schitterende overwinning hadden behaald, alhoewel de veldslag, in werkelijkheid, geen beslissenden uitslag opleverde, want de Hollanders trokken zich, zonder verontrust te worden, terug naar Lillo. Ongelukkiglijk waren er van weerskanten zooveel mannen op het slagveld gesneuveld, en werden er te Antwerpen zooveel gewonden verzorgd.

GASPAR DE BOUDT, DEKEN, A° 1704 (1)

heeft ontfangen onder den Olyf-tack

Guil. Ignat. Kerricx. (2)
Verwilt. (3)
Franc. Joseph Bruyninckx, grooten vrijbrief. (4)
Godefridus van Paffenrode, grooten vrijbrief. (5)
Augustinus Verberght. (6)

Alswanneer den deken bovenst. syn maeltydt was doende is op den feestdagh van den H. Lucas verthoont den *Berouwden kryghslust* dienende voor tweede deel aen den *Ontweckten kryghslust uyt den slach van Eickeren*, gecomponeert door G. I. Kerricx, facteur deser Camer.

(1) *Gaspard De Boudt*, dont le nom s'orthographiait aussi *De Baut* ou *De Bout*, et qui remplit pendant l'exercice 1704-1705 les fonctions de doyen de la gilde St-Luc, était graveur en taille-douce.

Gaspar De Boudt, plaatsnijder, wiens naam ook *De Baut* of *De Bout* geschreven werd, bekleedde gedurende het gildejaar 1703-1705 het ambt van Deken der St-Lucasgilde.

(2) *Guillaume-Ignace Kerricx*. Nous avons donné sa biographie à la page 542. Les comptes de la gilde mentionnent que l'année de sa réception dans l'*Olyftak*, en 1704, il reçut un des petits privilèges

d'exemption, et que pour l'obtenir il promit à la gilde de lui faire don de trois tableaux.

Willem-Ignatius Kerricx. Wij hebben reeds op bladzijde 543 de levensbeschrijving van dezen kunstenaar gegeven.

Uit de rekeningen der St-Lucasgilde blijkt dat hij in 1704, het jaar zijner aanvaarding in den *Olyftak*, een der kleine vrijbrieven ontving waarvoor hij beloofde drie schilderijen aan de Gilde te zullen schenken.

---

(3) *Verwilt.* Le manuscrit omet de nous donner le prénom de ce membre des *Violieren.*

Toutefois les comptes de la gilde St-Luc renseignent qu'en 1704 un des petits privilèges d'exemption fut cédé, moyennant un versement de 24 florins, à *Jérôme Verwilt.*

Verwilt. Het handschrift geeft geenen voornaam op voor dit lid der *Violieren.*

In de rekeningen der St-Lucasgilde treffen wij eventwel aan dat een der kleine vrijbrieven, tegen storting van 24 gulden, geschonken werd aan *Jeroom Verwilt.*

---

(4) *François-Joseph Bruynincx* ne dut son admission parmi les *Violieren* qu'à l'achat qu'il fit à deniers comptants d'un des grands privilèges que la gilde présentait au plus offrant. Il était fils de Adrien Bruynincx et de Christine Vermeulen, et épousa Marguerite Govaerts qui mourut le 17 février 1752. Il eut entre autres un fils, Jean-Joseph Bruynincx, qui fut prêtre et licencié en théologie.

Frans-Jozef Bruynincx had zijne aanvaarding in den schoot der *Violieren* te danken aan het aankoopen van een der groote vrijbrieven die de St-Lucasgilde aan de meest biedenden toewees.

Hij was zoon van Adriaan Bruynincx en van Christina Vermeulen.

Hij verbond zich in het huwelijk met Margareta Govaerts, die den 17n Februari 1752 overleed. Hij had onder anderen eenen zoon, Jan-Jozef Bruynincx, die priester was en licenciaat in de godsgeleerdheid.

(5) *Godefroid van Paeffenrode* fut reçu dans la Chambre de Rhétorique dans les mêmes conditions que son confrère Bruyninckx. Il était fils de Christophe van Paeffenrode, marchand de draps, et de Anne Sneyers; il naquit à Anvers le 13 février 1634 et mourut dans la même ville le 4 mars 1712; il fut enterré dans l'église Notre-Dame. Il avait épousé Angélique Verhaegen dont il eut sept enfants. Ses descendants furent anoblis en 1767.

Godfried van Paeffenrode werd als lid der Rederijkkamer aanvaard in dezelfde voorwaarden als zijn medebroeder Bruyninckx.

Hij was zoon van Christoffel van Paeffenrode, lakenkoopman, en van Anna Sneyers, en kwam den 13n Februari 1634 te Antwerpen ter wereld. Hij stierf in dezelfde stad den 4n Maart 1712 en werd in de O.-L.-Vrouwekerk begraven.

Hij was in den echt getreden met Angelica Verhaegen, die hem zeven kinderen schonk.

Zijne afstammelingen werden in 1767 tot den adelstand verheven.

(6) *Augustin Verberght*, *Verbert* ou mieux *Verberckt*, plus modeste, se contenta d'entrer en possession d'un des petits privilèges d'exemption qu'il paya 24 florins.

Fils du fabricant de vitraux ou vitrier Augustin Verberckt, il fut reçu comme membre de la gilde St-Luc en 1701, et mourut en 1734. Il exerçait le même métier que son père.

Augustinus Verberght, *Verbert*, of liever *Verberckt*, kocht voor de som van 24 gulden een der kleine vrijbrieven aan waarover de St-Lucasgilde beschikte, en werd diensvolgens als lid van den *Olyftak* aanvaard.

Hij was zoon van Augustinus Verberckt, fabrikant van kerkglazen of glazenmaker, en werd in 1704 als meesterszoon in de St-Lucasgilde aanvaard.

Hij oefende hetzelfde bedrijf uit als zijn vader en stierf in 1734.

JACOBUS VAN HAL, DEKEN, A° 1705 (1)

heeft ontfangen onder den Olyf-tack

Jacobus Bosschaert. (2)
Ignatius Willemaert. (3)
Joannes vanden Broeck. (4)

Als desen deken bovensts. syn maeltydt dede is op den feestdagh van den H. Lucas verthoont de kluchte genoemt *Suffende min en stinckenden Cupido*, gecomponeert door G. I. Kerricx, facteur deser Camer.

---

(1) *Jacques van Hal*, peintre et enlumineur, naquit à Anvers le 27 août 1672. Il s'initia à son art dans l'atelier de Marc Lommelin. Il fut reçu en 1682 comme apprenti dans la gilde St-Luc et promu franc-maître en 1692. Il exerça les fonctions de doyen pendant l'exercice 1705-1706. Le 26 décembre 1709 il épousa Cécile de Mangeler qui décéda le 16 février 1754. Lui-même était mort le 20 avril 1750. L'église St-Jacques possède deux de ses œuvres : la *Pluie de Manne dans le Désert* et les *Quatre parties du Monde adorant la Sainte Eucharistie*. Son atelier à Anvers fut fréquenté par un grand nombre d'élèves ; dans les registres de la gilde nous relevons les noms de Charles du Moutiers, Martin Tendeioo, Jacques Ambachts, François van Dornick, Joseph Fromont, Walther Bemes, Henri Cantelbeeck, Jacques De Wit, Antoine Demes, Jacques Plesseria, Abraham Hextenbergh, Henri Croes, Nicolas-Henri van der Haghen, Ferdinand van Kessel, Jean-Baptiste Croes et François Clasens, etc.

En 1709 il paya 500 florins pour devenir bénéficiaire d'un des grands privilèges d'exemption de la gilde.

Jacob van Hal, schilder en afzetter, werd den 27n Augustus 1672 te Antwerpen geboren. In 1682 werd hij in de St-Lucasgilde opgeschreven als leerling van Marcus Lommelin, verlichter, en in 1682

werd hij als vrijschilder aanvaard. Hij bekleedde het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1705-1706.

Den 26n December 1709 trad hij in het huwelijk met Cecilia de Mangeler, die den 16n Februari 1754 overleed. Hij zelf was den 20n April 1750 gestorven.

De St-Jacobskerk bezit nog twee zijner werken : de *Mannaregen in de Woestijn*, en de *Vier Werelddeelen in aanbidding voor het Heilig Sacrament*.

Zijn werkhuis te Antwerpen werd door een groot getal leerlingen bezocht : in de registers der St-Lucasgilde treffen wij de namen aan van Karel du Moutiers, Marten Tendeloo, Jacob Ambachts, Frans van Dornick, Jozef Fromont, Walter Bemes, Hendrik Cantelbeeck, Jacob De Wit, Antoon Demes, Jacob Plesseria, Abraham Hextenbergh, Hendrik Croes, Nicolaas-Hendrik van der Haghen, Ferdinand van Kessel, Jan-Baptist Croes en Frans Clasens.

In 1709 betaalde hij 500 gulden voor een der groote vrijbrieven waarover de St-Lucasgilde beschikte.

---

(2) *Jacques Bosschaert*, obtint en 1705 son entrée parmi les membres de l'*Olyftak* en payant 24 florins pour un petit privilège d'exemption.

Un certain Jacques Bosschaert ou Bossaert, qualifié de peintre en batiments, fut en 1677 reçu comme apprenti dans la gilde St-Luc et en 1712 comme franc-maître. Nous ignorons si c'est de lui dont il est ici question.

D'autre part, à cette époque vivait à Anvers Jacques Bosschaert, fils de Jacques Bosschaert, négociant et grand aumônier, et d'Hélène Vincque, qui mourut célibataire. Il ne nous étonnerait guère que ce fut celui-ci qui devint membre des *Violieren*, car il avait été élevé dans un milieu artistique. En effet, quand son père mourut en 1692, il délaissa dans sa maison de la rue de l'Empereur diverses œuvres d'art de grande valeur, notamment une toile de van Dyck, représentant la *Charité* et une autre de Rubens : *Ste-Anne et la Vierge*.

Jacob Bosschaert kocht in 1705 een der kleine vrijbrieven aan voor de som van 24 gulden en werd deswegens als lid van den Olyftak aanvaard.

Een zekere Jacob Bosschaert of Bossaert, als grofschilder geboekt, werd in 1677 als leerjongen in de St-Lucasgilde opgeschreven en in

1712 als vrijmeester aanvaard. Wij weten echter niet of er hier wel van dees personnage spraak is.

Anderzijds leefde er destijds te Antwerpen nog een andere Jacob Bosschaert, die ongehuwd bleef en zoon was van Jacob Bosschaert, koopman en Groot-Aalmoezenier, en van Helena Vincque. Het zou ons niet al te zeer verwonderen dat het deze Bosschaert was die hier bedoeld wordt en lid werd der *Violieren*, want hij had zijne opvoeding in een kunstlievend midden genoten. Inderdaad, wanneer zijn vader in 1692 overleed liet hij in zijn huis der Keizerstraat verschillende kunstwerken na van groote waarde, namelijk een doek van van Dyck : *de Liefdadigheid*, en een ander van Rubens : *Ste-Anna en de Heilige Maagd.*

---

(1) *Ignace Willemaert,* dont le nom dans les comptes de la gilde est orthographié *Wellemars*, est qualifié de marchand. C'est en payant 24 florins pour une lettre d'exemption qu'il fut compté au nombre des membres de l'*Olyftak*. Il mourut en 1710.

Ignatius Willemaert, wiens naam men in de rekeningen der Gilde *Wellemars* geschreven vindt, staat als koopman aangeteekend.

Het is door het aankoopen van een der vrijbrieven der St-Lucasgilde, waarvoor hij, evenals Bosschaert, 24 gulden betaalde, dat hij in den schoot van den *Olyftak* opgenomen werd.

Hij stierf in 1710.

---

(4) *Jean van den Broeck*, comme ses confrères et aux mêmes conditions, acquitta une contribution de 24 florins. Un grand nombre de familles différentes portant ce nom, et dans celles-ci plusieurs de leurs membres ayant le prénom de Jean, il est peu aisé, sans autres indications, de savoir quel est le personnage dont il est ici question. Il pourrait être identifié avec Jean-Balthazar van den Broeck, élève du peintre Pierre Ykens, qui fut en 1693 reçu comme apprenti dans la gilde St-Luc.

Jan van den Broeck, betaalde eveneens 24 gulden voor een der kleine vrijbrieven, weshalve hij als lid van den *Olyftak* aanvaard werd.

Er bestonden toen een groot getal verschillende familiën van dien naam, en onder hen waren er verscheidene leden die Jan hieten ; het is derhalve niet gemakkelijk zonder verdere gegevens vast te stellen wie eigenlijk de hier aangeduide persoon is. Wellicht kan hij vereenzelvigd worden met Jan-Balthazar van den Broeck, die leerling was van den schilder Pieter Ykens en, ten jare 1693, als leerjongen in de St-Lucasgilde aangenomen werd.

JOAN BAPT. OP DE LAEY, DEKEN ANNO 1706 (1)

Afgekocht om als oudt deken op de Camer te blyven.

(1) *Jean-Baptiste Op de Laey.* Cet artiste-peintre, qui obtint en 1685 la qualité de franc-maître de la gilde St-Luc, quoique peu ou pas connu aujourd'hui, dut cependant en son temps jouir d'une certaine notoriété puisqu'il fut désigné en 1706 pour remplir les fonctions de doyen, charge dont il s'exempta du reste en payant une contribution de 280 florins. Il fut toutefois inscrit sur la liste des anciens doyens. Il semble avoir vécu jusqu'en 1735.

Jan-Baptist Op de Laey. Deze kunstschilder, die in 1685 in de St-Lucasgilde als vrijmeester aanvaard werd moest, alhoewel ten huidigen dage weinig of niet bekend, in zijnen tijd toch eene zekere faam genieten, vermits hij in 1706 door zijne medebroeders gekozen werd om het ambt van Deken te bekleeden. Hij kocht zich echter, tegen storting van 280 gulden, van de uitoefening van dit ambt vrij, maar werd evenwel op de lijst der Oud-Dekens gebracht.

Hij schijnt geleefd te hebben tot in 1735.

FRANCISCUS NORBERT COLYNS, DEKEN, 1706 (1)

heeft ontfangen onder den Olyf-Tack

Joannes Gillebertus Sutens. (2)
Franciscus van Ryswick. (3)
Franciscus Blommaert. (4)
Jacobus Pouwels. (5)

(1) *François-Norbert Colyns.* Nous avons parlé de ce membre de la gilde à la page 522.

Frans-Norbert Colyns. Wij hebben reeds op bladzijde 522 over dit gildelid gesproken.

(2) *Jean-Gilbert Sutens.* Peut-être sommes-nous ici en présence d'une erreur de copiste, les comptes de la gilde St-Luc nommant ce personnage *Hussens.* Quoiqu'il en soit, son entrée parmi les *Violieren,* lui coûta un peu plus cher qu'aux autres membres, vu qu'il paya 49 florins. Plus tard, en 1709, il fit un nouveau payement de 200 florins qui le rendit bénéficiaire d'un des grands privilèges d'exemption.

Jan-Gilbert Sutens. Wellicht staan wij hier vóór eene nieuwe schrijffout : volgens de rekeningen der Gilde zou de naam van dit personnage *Hussens* zijn. Wat er ook van zij, hij betaalde den kleinen vrijbrief, om in den schoot der *Violieren* aanvaard te worden, een weinig meer dan de andere aankoopers, want hij kostte hem 49 gulden. Later, in 1709, schafte hij zich een grooten vrijbrief aan voor de som van 200 gulden.

(3) *François van Ryswyck*, négociant, paya 30 florins pour devenir membre de l'*Olyftak*. Il s'était marié avec Marie-Sara Cock et fut père de Jean-François van Ryswyck, greffier de la Halle aux draps.

Toutefois il pourrait ici aussi être question de François van Ryswyck, fils de Jean van Ryswyck, marchand de soieries, et de Catherine van der Schelstraeten.

Frans van Ryswyck, koopman, betaalde 30 gulden om een kleinen vrljbrief te bekomen en alzoo in den schoot van den *Olyftak* opgenomen te worden.

Hij verbond zich in den echt met Maria-Sara Cock en was de vader van Jan-Frans van Ryswyck, greffier der Lakenhalle.

Er kan hier evenwel oop spraak zijn van Frans van Ryswyck, zoon van Jan van Ryswyck, koopman in zijdestoffen, en van Catharina van der Schelstraeten.

(4) *François Blommaert* paya, comme son confrère, une contribution de 30 florins.

Frans Blommaert betaalde, evenals zijn medebroeder, 30 gulden voor een der kleine vrijbrieven.

(5) *Jacques Pauwels*, fut reçu moyennant le payement de la modique somme de 9 florins. A cette époque vivait encore Jacques Pauwels qui épousa Isabelle van der Meeren, fille de Wautier van der Meeren et d'Isabelle Stevens.

Jacob Pauwels bekwam een kleinen vrijbrief en werd als lid aanvaard tegen betaling der geringe som van 9 gulden.

Er leefde op dit tijdstip een Jacob Pauwels die in den echt trad met Isabella van der Meeren, dochter van Walter van der Meeren en van Isabella Stevens.

GEERAERDUS THOMAS (1)

Deken voor de tweede reyse 1707 18 7bris heeft dry maenden gedient volgens resolutie van de Camer, ende ontfangen onder den Olyftack Thomas Quellinus (2).

(1) *Gérard Thomas.* Voir la biographie de ce doyen à la page 520.

Geeraard Thomas. Zie aanteekeningen over dezen Deken op bladzijde 520.

(2) *Thomas Quellin*, fils du sculpteur Arnould Quellin, le jeune, et de sa première femme Anne-Marie Gabrau, naquit à Anvers où il fut baptisé le 17 mars 1661 dans l'église Notre-Dame; il embrassa la carrière paternelle, et entra en 1707 comme fils de maître dans la gilde St-Luc. Il paya aussi 30 florins pour être reçu parmi les *Violieren*. Les comptes de l'église St-Jacques renseignent au 9 mai 1709 l'inhumation dans l'église du sculpteur Thomas Quellin qui habitait alors rue d'Arenberg ; d'autre part les comptes de la gilde St-Luc, d'accord avec cette indication, reportent pendant l'exercice 1709-1710 le payement de sa dette mortuaire. Mais d'autres auteurs prétendent qu'il s'expatria et alla habiter au Danemarck où il aurait exécuté divers travaux pour compte de la Cour royale.

Thomas Quellin, zoon van den beeldhouwer Arnold Quellin, den jonge, en van diens eerste vrouw Anna-Maria Gabrau, werd geboren te Antwerpen en aldaar den 17n Maart 1661 in de O.-L.-Vrouwekerk over de doopvont gehouden.

Hij volgde de kunstloopbaan zijns vaders.

Hij betaalde ook, zooals van Ryswyck en Blommaert, 30 gulden ten einde in den schoot der *Violieren* aanvaard te worden.

In 1707 trad hij als meesterszoon in de St-Lucasgilde.

De rekeningen der St-Jacobskerk stippen onder datum van 9 Mei 1709 aan dat de beeldhouwer Thomas Quellin, die dan in de van Arenbergstraat woonde, in die kerk werd ter aarde besteld; anderzijds treft men, in overeenstemming met die aanteekening, in de rekeningen der St-Lucasgilde voor het dienstjaar 1709-1710 de betaling zijner doodschuld aan. Andere schrijvers echter beweren dat hij naar den vreemde trok en in Denemarken ging wonen, alwaar hij tal van schilderijen uitvoerde voor het Koninklijk Hof.

THOMAS MAES (1)

Deken voor de tweede reyse 1708 1ª January
heeft negen maenden gedient by resolutie vande Camer
ende is tot onder deken hier by gevoeght den
deken De Pooter (2) ontfangen onder den Olyftack.

(1) *Thomas Maes.* Voir page 528.

Thomas Maes. Zie bladzijde 528.

(2) *De Pooter.* Il s'agit ici du graveur Jean-Antoine De Pooter dont nous avons parlé à la page 559.

De Pooter. Er is hier spraak van den plaatsnijder Jan-Antoon De Pooter, waarover wij reeds op bladzijde 559 gesproken hebben.

JOAN ANTHONI DE POOTER

Opper deken, 18 7bris 1708, voor de tweede reyse

Jean-Antoine De Pooter. Voir page 559.

Jan-Antoon De Pooter. Zie aanteekeningen op bladzijde 559.

THOMAS MAES

Opper deeken voor de derde reyse

Thomas Maes. Voir page 528.

Thomas Maes. Zie bladzijde 528.

FRANCISCUS DONCK

Deken 1709, begint den opper dinst 1710

François-Victor Donck, graveur en taille-douce, entra en 1684 dans la gilde St-Luc comme fils de maître. Les fonctions de doyen lui furent dévolues pendant l'exercice 1710-1711. Il mourut en 1722.

Frans-Victor Donck, plaatsnijder, werd in 1688 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard, en later tot Deken gekozen voor het dienstjaar 1710-1711.
Hij stierf in 1722.

PEETER GRANGE, DEKEN, 1710

Pierre Grangé, imprimeur et libraire, devint en 1706 franc-maître de la gilde St-Luc. Il exerça les fonctions de doyen pendant l'exercice 1711-1712. En 1708 il avait payé 24 florins pour devenir possesseur d'un des petits privilèges d'exemption. Il habitait à la Grand' Place dans une maison qui portait pour enseigne *in de dry Monikken*. Il mourut en 1725.

Pieter Grangé, boekverkooper en drukker, werd in 1706 als vrijmeester in de St-Lucasgilde aangenomen. Hij bekleedde het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1711-1712.

In 1708 had hij 24 gulden betaald voor een der kleine vrijbrieven.

Hij woonde op de Groote Markt in het huis dat voor uithangbord droeg *in de dry Monikken*.

Hij stierf in 1725.

GUILIELMUS KERRICKX, 1711

Deken voor de 2de reyse

Guillaume Kerrickx. Voir page 418.

Willem Kerrickx. Zie aanteekeningen op bladzijde 418.

JACOBUS VAN AFVYN, DEKEN, ANNO 1712

Jacques van Afvyn, fabricant de coussins, fils de Mathieu van Afvyn, fut en 1698 reçu dans la gilde St-Luc comme fils de maître. Deux fois il exerça les fonctions de doyen, notamment pendant les exercices 1712-1713 et 1716-1717; il dut mourir immédiatement après la clôture de ce dernier exercice.

Jacob van Afvyn, kussenmaker, zoon van Matthias van Afvyn, werd in 1698 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. Hij werd tweemaal tot Deken gekozen, namelijk gedurende de gildejaren 1712-1713 en 1716-1717. Naar alle warrschijnlijkheid moet hij onmiddellijk na het sluiten van dit laatste dienstjaar gestorven zijn.

PETRUS ANDREAS RYSBRACK, DEKEN ANNO 1713

Pierre-André Rysbrack, qui naquit à Anvers le 25 avril 1655, fut reçu dans la gilde St-Luc; il était fils de maître. Il devint doyen pendant l'exercice 1713-1714. Rysbrack qui s'était d'abord adonné à la peinture, s'occupa plus tard de gravure sur cuivre. Dans ce dernier art il produisit plusieurs planches représentant des sujets de genre, tels que : *Diane au bain*, la *Femme au voile*, les *Pêcheurs*, le *Lever du soleil*, etc. etc.

Pieter-Andreas Rysbrack kwam den 25n April 1655 te Antwerpen ter wereld en werd ten jare 1610 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. Hij bekleedde het ambt van Deken gedurende het gildejaar 1713-1714.

Rysbrack, die in den beginne de schilderkunst beoefend had, hield zich later met de plaatsnijkunst bezig, en bracht verscheidene genreonderwerpen op koper, waaronder *Diana in het bad*, de *Vrouw met den sluier*, de *Visschers*, *Zonsopgang*, enz. enz.

JOANNES PAULUS ROBYNS, DEKEN ANNO 1714 (1)

(1) *Jean-Paul Robyns*, libraire et imprimeur, fut, comme apprenti, reçu en 1697 dans la gilde St-Luc et promu franc-maître en 1704. Deux fois il exerça les fonctions de doyen, notamment pendant les exercices 1714-1715 et 1717-1718. Sa boutique fut établie successivement à la Plaine des Jésuites à l'enseigne de *in St-Joseph*, puis au Rempart du Lombard, *in den gulden Bybel*. Enfin, à la fin de sa vie, on le trouve habitant une boutique de la rue aux Laines, portant la même enseigne *in St-Joseph*. Après sa mort, sa veuve continua son commerce dans cette même habitation. Il reçut dans son imprimerie de nombreux apprentis. Les registres de la gilde renseignent les noms de Sébastien Hemskercken, Pierre Langennaken, Jacques du Molin, Zacharie de Koninck, Joseph Serriack, François Thomas, Jacques Jouret, Antoine-Joseph Du Caju, Jacques van Gerven, André-Paul Colpyn et Jean-Charles van Wamelen.

Il se servait comme marque typographique tantôt d'un médaillon renfermant ses initiales entrelacées et entouré d'ornements divers, et tantôt d'une aigle tenant en ses serres une balance et planant au-dessus d'un motif composé de deux figures soutenant divers emblêmes.

Jan-Paul Robyns, boekverkooper en drukker, werd in 1697 als leerjongen opgeschreven en in 1704 als vrijmeester aanvaard. Hij bekleedde tweemaal het ambt van Deken, namelijk gedurende de gildejaren 1714-1715 en 1717-1718.

Eerst had hij zijn winkel ingericht op de Jezuietenplein, *in St-Joseph*, daarna op de Lombaardevest, *in den gulden Bybel*. Op het einde zijns levens ziet men hem in eenen winkel der Wolstraat gevestigd, waar ook *in St-Joseph* uitstak. Na zijnen dood zette zijne weduwe er den handel voort.

Hij ontving een groot getal leerlingen in zijne drukkerij. De registers der St-Lucasgilde geven ons de namen van Sebastiaan Hemskercken, Pieter Langennaken, Jacob du Molin, Zacharias de Koninck,

Jozef Serriack, Frans Thomas, Jacob Jouret, Antoon-Jozef Du Caju, Jacob van Gerven, Andreas-Paul Colpyn en Jan-Karel van Wamelen.

Als drukmerk bezigde hij nu eens een medaillon met ineengevlochten initialen en omringd met allerlei versierselen, dan weer een arend die eene weegschaal in de klauwen houdt en boven een motif zweeft, bestaande uit twee figuren met verschillende zinnebeelden.

ALEXANDER VAN PAPENHOVEN DEKEN ANNO 1715 (1)

(1) *Alexandre van Papenhoven* naquit à Anvers le 14 juillet 1668 et fut élève du sculpteur Arnould Quellin, le jeune. Au cours de sa jeunesse il voyagea à l'étranger et pendant plusieurs années travailla à la Cour du Danemarck. Entré comme fils de maître en 1698 dans la gilde St-Luc, il fut investi des fonctions de doyen pendant l'exercice 1715-1716. Il donna des leçons à l'Académie des Beaux-Arts d'Anvers, dont il fut co-directeur en 1741. A cette époque l'enseignement artistique subit une crise intense ; la gilde St-Luc elle-même dont la décadence déjà s'accentuait ne pouvait guère intervenir efficacement. L'académie ne fut sauvée que grâce au dévouement de van Papenhoven et de cinq de ses confrères de la gilde qui s'appliquèrent à poursuivre l'œuvre autrefois si florissante, et qui s'engagèrent à donner régulièrement des cours. Il accepta de plus un grand nombre d'élèves dans son atelier ; nous citerons parmi ceux-ci : Pierre Overlaet, Augustin Op de Laey, Jacques Brunel, Jean-François Allefelt, Gaspard Verhagen, Jean-Baptiste Neckens, Jean-Baptiste van den Heert, André Schuyf, Philippe Delvaut, Ignace-François Verellen, Arnold-Jean van den Bos.

Il exécuta un grand nombre d'œuvres sculpturales principalement pour les églises d'Anvers, telles : à la cathédrale, en 1721, l'autel de la chapelle de la Circoncision, et en 1742, les stalles de la chapelle de la Vierge ; puis, à l'église des Jésuites, des bas-reliefs de la chapelle de St-Ignace, ainsi que le banc de communion ; au couvent des Dominicains, des statues pour le Calvaire. Rappelons encore le banc de communion de l'église St-Pierre, à Louvain, exécuté en 1709 et le maître-autel de l'église de Wuestwezel, récemment démoli.

Alexandre van Papenhoven mourut le 15 février 1759 et fut enterré dans l'église du couvent des grands Carmes.

Alexander van Papenhoven kwam den 14n Juli 1668 te Antwerpen ter wereld. Hij werd leerling van den beeldhouwer Arnold Quellin, den jonge. In zijne jeugd reisde hij in den vreemde, en gedurende verscheidene jaren werkte hij aan het Hof van Denemarken.

Ten jare 1698 werd hij in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard, en later tot Deken gekozen voor het dienstjaar 1716-1717.

Hij gaf les in de Koninklijke Academie der Schoone Kunsten van Antwerpen, waar hij in 1741 medebestuurder van was. Te dien tijde bevond zich het kunstonderwijs hier ter stede in erbarmelijken toestand; de St-Lucasgilde zelve, wier verval zich reeds meer en meer begon af te teekenen, was niet bij machte om met de noodige krachtdadigheid op te treden. Het was slechts dank aan de belanglooze en groothartige toewijding van van Papenhoven en vijf zijner medebroeders der Gilde, die het ter harte namen het weleer zoo bloeiend werk voort te zetten en zich verbonden regelmatig kunstlessen te geven, dat de Academie gered werd.

Van Papenhoven vormde daarenboven nog een groot getal leerlingen in zijn werkhuis. Laat ons de namen melden van Pieter Overlaet, Agustijn Op de Laey, Jacob Brunel, Jan-Frans Allefelt, Gaspar Verhagen, Jan-Baptist Neckens, Jan-Baptist van den Heert, Andreas Schuyf, Filip Delvaut, Ignatius-Frans Verellen, Arnold-Jan van den Bos.

Hij voerde talrijke beeldhouwwerken uit, voornamelijk voor de kerken van Antwerpen. Zoo vervaardigde hij voor de O.-L.-Vrouwekerk: in 1721 het altaar van de kapel der Besnijdenis, en in 1742 het gestoelte der kapel van O.-L.-Vrouw; voor de Jezuietenkerk: het barleefwerk der St-Ignatiuskapel, alsmede de kommuniebank; voor het klooster der Predikheeren: beelden voor den Kalvarieberg. Stippen wij ook de kommuniebank aan, die hij in 1709 voor de St-Pieterskerk te Leuven vervaardigde, en het onlangs afgebroken hoogaltaar der kerk van Wuestwezel.

Alexander van Papenhoven stierf den 15n Februari 1759 en werd in de kerk van het klooster der O.-L.-Vrouwebroeders begraven.

JACOBUS VAN AFVYN, 1716

Deken voor de 2de reyse

Jacques van Afvyn. Voir page 580.

Jacob van Afvyn. Zie bladzijde 580.

JOANNES PAULUS ROBYNS

Deken, Aº 1717, voor de 2de reyse

Jean-Paul Robyns. Voir page 581.

Jan-Paul Robyns. Zie bladzijde 581.

GUILIELMS IGNATIUS KERRICKX, DEKEN Aº 1718

Guillaume-Ignace Kerrickx. Voir page 542.

Willem-Ignatius Kerrickx. Zie bladzijde 543.

GERARDUS VANDEN DORP, CNAEP ANNO 1720 (1)

Gekosen in de plaetse van syn vader

(1) *Gérard van den Dorp,* fils de Gérard van den Dorp, qui avait été nommé en 1683 messager et concierge de la gilde, et de Anne-Marie van Lint, sa première femme, succéda en 1720 à son père dans les mêmes fonctions. il ne les remplit que jusqu'en 1723, année pendant laquelle il décéda.

Geraard van den Dorp, zoon van Geeraard van den Dorp, die in 1683 tot knaap der St-Lucasgilde was benoemd geworden, en van Anna-Maria van Lint, zijne eerste vrouw, volgde in 1720 zijnen vader in dit ambt op, maar bekleedde het slechts tot in 1723, wanneer hij stierf.

LEONARDS CONSTANTINS GERARDI, DEKEN ANNO 1719 (1)

(1) *Léonard-Constantin Gerardi,* qui pendant l'exercice 1719-1720 remplit les fonctions de doyen de la gilde St-Luc, était imprimeur. Il était né à Anvers en 1686 ; il remplit les fonctions de drossart de la seigneurie de Schooten. Il mourut le 17 Janvier 1768. Il avait été marié deux fois, épousant en premières noces Marie-Elisabeth Wieler, qui décéda le 25 mai 1723, et en secondes noces Isabelle-Marie Offermans, qui vécut jusqu'au 28 novembre 1769.

Leonard-Konstantijn Gerardi, die gedurende het dienstjaar 1719-1720 het ambt van Deken der St-Lucasgilde bekleedde, was boekdrukker van beroep.

Hij kwam in 1686 te Antwerpen ter wereld.

Hij bekleedde het ambt van Drossaard der Heerlijkheid van Schooten.

Hij stierf den 17n Januari 1768.

Hij was tweemaal getrouwd geweest : in eerste huwelijk met Maria-Elisabeth Wieler, die den 25n Mei 1723 overleed, en in tweede huwelijk met Isabella-Maria Offermans, die den 28n November 1769 de oogen sloot.

JACOBUS MELCHIOR VAN HERCK, DEKEN ANNO 1720 (1)

(1) *Jacques-Melchior van Herck*, peintre de fleurs, fut élève de Gaspard-Pierre Verbruggen. Il entra en 1691 comme élève dans la gilde St-Luc, et quatre ans plus tard en devint franc-maître. Il exerça pendant deux exercices consécutifs les fonctions de doyen, notamment en 1720-1721 et en 1721-1722. On connaît un de ses élèves, Corneille Maniaert. Les comptes de la gilde nous apprennent qu'en 1735 il acheta pour 22 florins l'œuvre dont le doreur Egide Hermans avait fait don à la gilde en acquit de ses droits d'entrée dans la corporation.

Jacob-Melchior van Herck, bloemenschilder, werd door Gaspar-Pieter Verbruggen in de kunst opgeleid. In 1691 werd hij in de St-Lucasgilde als leerjongen opgeschreven en vier jaar later als vrijmeester aanvaard. Gedurende twee achtereenvolgende dienstjaren, namelijk in 1720-1721 en 1721-1722, bekleedde hij het ambt van Deken.

Men kent één zijner leerlingen : Cornelis Maniaert.

Uit de rekeningen der Gilde blijkt dat hij in 1735, voor 22 gulden, het proefstuk kocht door den vergulder Egied Hermans, ter voldoening van zijn intree- of meestergeld, aan de Gilde geschonken.

CHRISTIANUS DE BUSSON, DEKEN ANNO 1720 (1)

Afgekocht om op de Camer te blyven.

(1) *Chrétien De Busson*, doreur, entra en 1691 comme fils de maître dans la gilde St-Luc. Désigné en 1720 pour remplir les fonctions de doyen, il s'affranchit de cette charge en payant une somme de 240 florins et en offrant à ses confrères une demi-aime de vin. Il mourut en 1733 ; sa femme l'avait précédé dans la tombe depuis l'année 1722.

Christiaan De Busson, vergulder, trad in 1691 als meesterszoon in de St-Lucasgilde. In 1720 door zijne medebroeders aangeduid om het ambt van Deken te bekleeden, kocht hij er de uitoefening van af mits 240 gulden in de kas te storten en zijne medebroeders te vergasten met een half aam wijn.

Hij stierf in 1733. Zijne vrouw was in 1722 overleden.

JOANNES VAN SOEST, 1721

Afgekocht om als out deken op de Camer te blyven.

---

(1) *Jean van Soest*, imprimeur et libraire, entré en 1682 dans la gilde, fut désigné en 1721 pour remplir les fonctions de doyen ; il préféra se soustraire à cette charge, et dans ce but paya à la gilde 280 florins. En même temps il offrit aux autres doyens une aime de vin. Plus tard, en 1732, il prêta à la gilde un capital de 600 florins pour lequel il lui fut payé un intérêt de 3 1/2 % par an.

Sur le registres de la gilde on trouve les noms de plusieurs de ses apprentis, notamment de Corneille Bernaerts, de Melchior et Jacques Bouttats, d'Egide van Bredael, de François De Vos. Il occupa successivement deux demeures à la Grand' Place ; elles portaient pour enseigne *in den Bonte Mantel* et *in de Pauw*. Il employa une marque typographique presqu'identique à celle de Robyns, c'est à dire une aigle tenant une balance et planant au-dessus d'un livre ouvert surmonté d'une épée et d'une branche d'olivier, posées en sautoir.

Jean van Soest mourut le 17 novembre 1740 ; il avait épousé Marie-Thérèse Sporckmans qui le précéda dans la tombe le 7 novembre 1724.

Jan van Soest, boekverkooper en drukker, trad in 1682 in de St-Lucasgilde. In 1721 werd hij tot Deken gekozen maar hij had liever zich aan de uitoefening van dit ambt te ontrekken en betaalde uit dien hoofde de som van 280 gulden. Terzelfdertijd schonk hij aan de andere Dekens een aam wijn.

Later, in 1732, leende hij aan de Gilde een kapitaal van 600 gulden, voor welke som er hem een jaarlijksche interest van 3 1/2 ten honderd werd betaald.

In de registers der Gilde treft men de namen aan van verscheidene zijner leerlingen, namelijk van Cornelis Bernaerts, van Melchior en Jacob Bouttats, van Egied van Bredael, van Frans De Vos.

Hij woonde op de Groote Markt opvolgentlijkt in twee verschillige

huizen, die voor uithangbord droegen *in den Bonte Mantel* en *in de Pauw*.

Hij bezigde een drukmerk bijna gelijk aan dat van Robyns, het is te zeggen een arend die eene weegschaal houdt en boven een open boek zweeft, overtopt met een zwaard en eenen olijftak schuin kruiselings over elkander geplaatst.

Hij verbond zich in het huwelijk met Maria-Theresia Sporckmans, die den 7n November 1724 ten grave daalde. Hij zelf stierf den 17n November 1740.

JACOBUS MELCHIOR VAN HERCK

Deken voor de tweede reyse, Anno 1721

(1) *Jacques-Melchior van Herck.* Voir ci-devant, page 588.

Jacob-Melchior van Herck. Zie aanteekeningen op bladzijde 588.

CAROLUS WIGHTERS, 1721

Deken afgekocht om als out deken op de Camer te blyven

(1) *Charles Wighters* ou mieux *Wuchters*, peintre, paya également en 1720 la contribution requise de 280 florins pour ne pas devoir être désigné comme doyen. Plus tard toutefois il changea de décision, et trois fois il remplit les fonctions de doyen, notamment pendant les exercices 1734-1735, 1738-1739 et 1739-1740. Il avait été en 1714 admis comme maître dans la gilde St-Luc dans laquelle il était entré comme apprenti en 1701. Il avait appris les premières notions d'art dans l'atelier du peintre van Opstal. Il s'occupa activement des affaires de la gilde, et à diverses reprises il fut envoyé à Bruxelles pour tâcher d'obtenir que les autorités gouvernementales intervinssent afin d'accorder les ressources nécessaires pour assurer la continuation de l'enseignement artistique donné à l'Académie.

Charles Wuchters fut également capitaine de la garde bourgeoise.

Karel Wighters, of liever *Wuchters*, schilder, betaalde in 1720 eveneens de vereischte som van 280 gulden om het dekenschap niet te moeten bekleeden. Later kwam hij evenwel op zijn besluit terug, en nam tot driemaal toe het Dekenschap der St-Lucasgilde waar, namelijk gedurende de dienstjaren 1734-1735, 1738-1739 en 1739-1740.

In 1701 was hij in de St-Lucasgilde als leerling en in 1704 als meester aanvaard geworden. Hij had zijne eerste kunstopleiding genoten in het werkhuis van van Opstal.

Hij hield zich veel met de zaken der Gilde bezig, en herhaaldelijk werd hij naar Brussel gezonden ten einde er de tusschenkomst der staatsoverheden te bekomen voor het verleenen der noodige hulpgelden, om de voortzetting van het kunstonderricht, dat in de Academie gegeven werd, te verkekeren.

Karel Wuchters was ook kapitein der Burgerwacht.

IGNATIUS VANDER BEKEN, DEKEN Aº 1722 (1)

(1) *Ignace van der Beken*, peintre, fut élève de Guillaume van Herp. Il fut admis en 1701 comme élève dans la gilde St-Luc et promu franc-maître en 1717. A sept différentes reprises, il remplit les fonctions de doyen ; la première fois en 1722-1723, et la dernière fois en 1748-1749. Il accompagna son collègue Wuchters dans ses divers voyages à Bruxelles, entrepris pour trouver les ressources nécessaires pour soutenir l'œuvre artistique que la gilde St-Luc avait à accomplir à l'Académie. Parmi ses élèves on relève les noms de Clément-Auguste Everaerts et de Guillaume Vasel.

Ignatius van der Beken, schilder, was leerling van Willem van Herp en werd, ten jare 1701, in die hoedanigheid in de St-Lucasgilde opgeschreven. In 1717 werd hij als vrijmeester aanvaard en tot zeven maal toe bekleedde hij het ambt van Deken; voor de eerste maal in 1722-1723, en voor de laatste maal in 1748-1749.

Hij vergezelde zijnen ambtgenoot Wuchters in de verschillende reizen naar Brussel gedaan, ten einde de noodige hulpgelden te vinden om het edel kunstwerk, door de St-Lucasgilde in de Academie ondernomen, te redden en te ondersteunen.

Onder zijne leerlingen treft men, in de registers der Gilde, de namen aan van Clemens-August Everaert en van Willem Vasel.

FRASCISCUS VAN SOEST, DEKEN
Aº 1722 (1)

Afgekocht om als out deken op de Camer te blyven

(1) *François van Soest*, enlumineur, entra comme fils de maître en 1689 dans la gilde St-Luc. Plus tard, désigné pour remplir les fonctions de doyen, il préféra être exempté de cette charge en acquittant une contribution pécuniaire. Les registres de la gilde renseignent le nom de deux de ses élèves : Joseph Ceulemans et Jean-Baptiste Dilis.

Frans van Soest, afzetter, werd ten jare 1689 in de St-Lucasgilde als meesterszoon aanvaard. Toen hij later tot Deken gekozen werd kocht hij, tegen storting eener geldelijke bijdrage, de uitoefening van dit ambt af.

De registers der Gilde geven ons de namen van twee zijner leerlingen : Jozef Ceulemans en Jan-Baptist Dilis.

Dit syn de liefhebbers van den Olyftack waer onder sy verlyden hunne obligatie alle jaeren te geven de somme van dry guldens soo lanck als sy leven, beginnende int jaer 1688 den 21 Meye ende is als volght :

« Ick onderschreven bekenne sculdich te syn als liefhebber van den Olyftack van de Camer van Sinte Lucasgulde jaerlyx te geven de somme van dry guldens soo lanck als ick sal leven verbindende hier vooren mynen persoon ende goeden. Actum desen . . . in j : 1688. » (1)

(1) Cette formule par laquelle les membres de l'*Olyftak* s'engageaient à payer une contribution annuelle de 3 florins, fut insérée en 1688 sur une des pages restées libres, à la fin du manuscrit. Pour des motifs que nous ignorons cette pièce figure seule en cette place et aucun complément ne lui fut donné.

Le manuscrit ne fournit plus de renseignements ultérieurs au sujet de la Chambre de Rhétorique dans laquelle sous l'emblême des *Violieren* ou de l'*Olyftak*, se réunissaient les membres de la gilde St-Luc, les artistes et les amateurs de la ville d'Anvers qui s'intéressaient à la littérature, à l'art dramatique et à toutes les manifestations artistiques. Comme on l'a vu, pendant les dernières années, cette Chambre de Rhétorique ne recueillait plus ses membres parmi les individualités intellectuelles ; il suffisait de payer une cotisation ou d'acheter un des privilèges d'exemption de la gilde pour être admis. Les derniers membres étaient de simples particuliers, d'honnêtes commerçants, presque des inconnus. Plus tard, cette composition ne se modifia plus, et cette antique association devint en quelque sorte une simple congrégation dont l'histoire n'a plus à s'occuper.

Dit formulier, waarmede de leden van den *Olyftak* zich tot het betalen eener jaarlijksche bijdrage van 3 gulden verbonden, werd in

1688 in den register bijgeschreven, op eene der beschikbaar geblevene bladzijden.

Om ons onbekende redens komt dit stuk alleen voor op die plaats, en werd het door geen enkele nadere aanteekening gevolgd.

Hier eindigt het handschrift zonder nog langer inlichtingen te geven aangaande de Rederijkkamer waarin, onder het zinnebeeld van den *Olyftak* of der *Violieren*, de leden der St-Lucasgilde, de kunstenaars en de liefhebbers der stad Antwerpen die in elke kunstuiting en in al wat de letter- en vooral de tooneelkunst betrof, belang stelden, zich vereenigden.

Zooals men het gezien heeft, werfde die Rederrijkkamer in de laatste jaren zijne leden niet meer aan in de verstandelijke kringen der samenleving; het volstond dat men eene bijdrage betaalde, of eene der kleine vrijbrieven van de St-Lucasgilde aankocht, om zich als lid te doen aanvaarden. De laatste leden waren doodeenvoudige bijzonderen, deftige kooplieden, ongekenden bijna. Die zaken hebben sinds geenen keer genomen en die aloude gilde is om zoo te zeggen eene gewone maatschappij geworden, waarmede de geschiedenis niets meer te stellen heeft.

Table des Sources

—

Tafel der Bronnen

TABLE DES SOURCES

Pour la rédaction des annotations de l'histoire de l'*Olyftak* nous avons puisé dans les notes manuscrites que nous avons recueillies depuis nombre d'années dans les archives communales d'Anvers, dans celles de l'Etat à Bruxelles, dans les documents qui font partie de notre bibliothèque particulière. Nous avons consulté également les archives de l'ancienne gilde St-Luc qui appartiennent aujourd'hui à l'Académie royale des Beaux-Arts d'Anvers. Enfin, nous avons recueilli des renseignements dans de nombreuses publications imprimées. Nous donnons ici la liste des principales d'entre elles.

TAFEL DER BRONNEN

Voor het optellen der ophelderende aanmerkingen op de geschiedenis van den *Olyftak* hebben wij de aanteekeningen geraadpleegd die wij sinds tal van jaren geput hebben in de stadsarchieven van Antwerpen, in de staatsarchieven te Brussel en in de oorkonden die in onze eigene bibliotheek berusten. Wij hebben insgelijks de handvesten der oude St-Lucasgilde geraadpleegd, die thans aan de Academie der Schoone Kunsten van Antwerpen toebehooren. Verder hebben wij inlichtingen getrokken uit allerhande werken op dit gebied uitgegeven. Wij laten er hier de bijzonderste van volgen :

DE AZEVEDO. Généalogie de la famille de Coloma.

J. J. P. VANDEN BEMDEN. De Familie Galle, plaetsnyders.

CORNEILLE DE BIE. Het Gulden Cabinet vande edel vry schilder const.

F. JOS. VAN DEN BRANDEN. Frans Wouters, kunstschilder.

ID. Geschiedenis der Antwerpsche schilderschool.

JACOB CAMPO WEYERMAN. De levensbeschrijvingen der Nederlandsche konst schilders en konstschilderessen

CLEMENT VAN CAUWENBERGHS. Notice historique sur les peintres verriers d'Anvers.

DESCAMPS. Voyage pittoresque de la Flandre.

FERNAND DONNET. Notices artistiques et archéologiques sur la province d'Anvers.

ID. Histoire d'un livre (Pompa introitus Ferdinandi).

ID. Pierre l'hermite et la famille Lhermite d'Anvers.

DUMONT. Fragments généalogiques.

I. F. FOPPENS. Bibliotheca belgica.

P. GÉNARD. Les grandes familles artistiques d'Anvers.

ID. De nalatenschap van Adam van Noort.

ID. Adam van Noort.

GEVARTIUS. Pompa introitus Ferdinandi.

VICOMTE DE GHELLINCK VAERNEWYCK. Un livre de raison anversois du XVIe siècle. Les van Halmale.

ALPHONSE GOOVAERTS. Généalogie de la famille de Liagre.

CHEV. VAN HAVRE. Marques typographiques des imprimeurs et libraires anversois.

HOUBRAKEN. Schouburch der Nederlandsche kunstschilders en schilderessen.

DR. W. J. A. HUBERTS, W. A. ELBERTS et P. J. VANDEN BRANDEN. Biographisch woordenboek der Noord- en Zuid-Nederlandsche letterkunde.

HENRI HYMANS. Histoire de la gravure dans l'école de Rubens.

ID. Le livre des peintres de Carel van Mander.

I. IMMERSEEL. De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders, beeldhouwers, graveurs en bouwmeesters.

VICTOR JACOBS. Uit het verleden der Antwerpsche balie.

J. E. JANSEN. Turnhout in het verleden en het heden.

FRANS VAN KALKEN. La fin du régime espagnol aux Pays-Bas.

TH. VAN LERIUS. Biographies d'artistes anversois.

J. LE ROY. Marchionatus Sacri Romani Imperii.

KAREL VAN MANDER. Het leven der doorluchtige Nederlandsche en eenige Hoogduitsche schilders.

CHEVALIER MARCHAL. La sculpture et les chefs-d'œuvre de l'orfèvrerie belge.

MERTENS et TORFS. Geschiedenis van Antwerpen.

EMMANUEL NEEFFS. Histoire de la peinture et de la sculpture à Malines.

HUB. NEEFS. Corte wtlegginghen van alle de triumph wercken ghemaeckt ter eeren van den prince cardinael Ferdinandus.

FRANS OLTHOFF. De boekdrukkers, boekverkoopers en uitgevers in Antwerpen.

PAQUOT. Mémoires pour servir à l'histoire littéraire des dix-sept provinces des Pays-Bas.

I. D. PASSAVANT. Le peintre-graveur.

NAPOLEON DE PAUW. Les trois peintres David Teniers et leurs homonymes.

PINCHART. Archives des arts, sciences et lettres.

PH. ROMBOUTS et TH. VAN LERIUS. De liggeren en andere historische archieven der Antwerpsche Sint Lucasgilde.

MAX ROOSES. Willem Ogier.

ID. Geschiedenis der Antwerpsche schilderschool.

AD. SIRET. La note à payer pour le livre intitulé *Pompa triumphalis introitus Ferdinandi*.

ID. Dictionnaire historique et raisonné des peintres de toutes les époques.

I. B. VAN DER STRAELEN. Jaerboek der vermaerde en kunstrijke Gilde van Sint Lucas.

ED. TER BRUGGEN. Gravures de maîtres anversois.

AUG. THYS. Bulletin de la propriété.

JOHN VERMOELEN. David Teniers, le jeune, sa vie, ses œuvres.

P. VISSCHERS. Iets over Jacob Jonghelinck, Octavio van Veen en de gebroeders Collyns de Nole.

ID. Vrienden album van Otto Vænius.

ID. Verzameling van grafschriften in St-Andrieskerk te Antwerpen.

ID. Epitaphes de familles anversoises à Rome.

ALPHONSE WAUTERS. David Teniers et son fils le troisième du nom.

Revue d'histoire et d'archéologie.
Annuaire de la noblesse de Belgique.
Inscriptions funéraires et monumentales de la province d'Anvers.
Antwerpsch Archievenblad.
Liste de tous les magistrats d'Anvers. (mss.)
Musée d'Anvers. Divers catalogues.
Biographie Nationale publiée par l'Académie royale des sciences, des lettres et des Beaux-Arts de Belgique.

En transcrivant, dans la dernière partie surtout du manuscrit que nous venons de reproduire, les noms des amateurs d'art qui furent reçus membres de la gilde de l'*Olyftak*, nous avons, presqu'après chaque nom, dû mentionner l'achat fait par eux d'un des privilèges dont jouissait la Gilde. C'est même, nous l'avons vu, grâce à l'acquisition de ces lettres d'exemption, que le plus souvent, ils obtenaient le droit d'entrée dans la Gilde. Nous croyons donc intéressant de reproduire ici le texte des diplômes qui leur étaient accordés à cette occasion. On verra, qu'en devenant bénéficiaires d'un de ces privilèges, ils acqueraient les mêmes droits que les membres des six Corporations armées de la ville, c'est à dire qu'ils étaient affranchis de l'obligation de remplir les fonctions de marguillier, de doyen de gilde bourgeoise ou métier, de conseiller de confréries, de directeurs de travaux lors de l'Entrée solennelle des souverains, de commissaires pour la fourniture des vivres et d'autres charges du même genre. Toutefois, ils étaient forcés, lorqu'on leur demandait de remplir les fonctions d'aumônier des pauvres ou de maître de section, d'accepter ces charges.

Quand, par suite d'achat, ils devenaient bénéficiaires de privilèges de ce genre, des diplômes spéciaux leur étaient remis, quittance leur était délivrée des sommes qu'ils payaient à cet effet, et de plus, ils étaient astreints de prêter serment d'obéissance aux prescriptions des privilèges. Nous avons cru intéressant de reproduire ici le

Zooals wij gezien hebben staat er vooral in het laatste deel van het handschrift, bijna achter elken naam van de kunstliefhebbers die als leden van den *Olijftak* aanvaard werden, de melding van den aankoop door hen gedaan van een der vrijbrieven, waarover de Gilde beschikte. Het is zelfs, zooals wij het doen opmerken hebben, meestendeels dank aan het aankoopen dier vrijstellingsbrieven dat zij als lid werden aangenomen. Wij achten het dus van zeker belang hier den tekst te laten volgen van de diploma's welke hun te dier gelegenheid geschonken werden. Men zal zien dat zij, die bezitters van een der vrijbrieven werden, dezelfde voorrechten verwierven als de leden der zes Gewapende Gilden der stad, het is te zeggen dat zij ontslagen werden van allerlei diensten en ambten, namelijk van kerkmeesterschappen, van dekenschappen van gilden, ambachten, oudermanschappen en confrerieën, van inhalingen van prinsen, van het toezicht over de levering van levensmiddelen, en van alle andere soortgelijke stadsdiensten. Zij waren evenwel gedwongen de ambten van almoezenier der armen of van wijkmeester te vervullen, wanneer zij ertoe verzocht werden.

Bij het aankoopen van dergelijke voorrechtbrieven werden er hun bijzondere diploma's ter hand gesteld, en er werd hun kwijting der voor den aankoop betaalde sommen gegeven ; daarenboven waren zij verplicht den eed van gehoorzaamheid af te leggen aan de voorschriften dier voorrechtbrieven.

texte des diplômes des premiers privilèges, constitués lors de la création de l'Académie en 1663 ; de ceux que le gouverneur Maximilien-Emmanuel de Bavière obtint en 1693, et enfin du diplôme définitif qui fut concédé par la Gilde quand ces deux séries de privilèges furent reunis en une seule catégorie. Nous faisons suivre ensuite le texte des quittances délivrées aux nouveaux membres et celui du serment qu'ils devaient prêter lors de leur entrée dans la gilde. (1)

---

(1) Ces pièces sont extraites du « Resolutie boeck » de la Gilde St-Luc, 1659-1729, conservé dans les archives de l'Académie royale des Beaux-Arts.

Wij meenen het ook niet van belang ontbloot hier eveneens den tekts te geven van de diploma's, waarbij de eerste voorrechten, ter gelegenheid van het stichten der Academie in 1663, verleend werden, alsook van die welke de Landvoogd, Maximiliaan-Emmanuël van Beieren, in 1693 bekwam, en ten slotte van het eindelijk diploma door de Gilde verleend wanneer de twee hoogergemelde vrijbrieven in een zelfden vrijbrief versmolten werden. Vervolgens geven wij den tekst weer der kwijtbrieven aan de nieuwe leden overhandigd, alsmede van de eedaflegging der leden bij hunne intrede in de Gilde. (1)

---

(1) Deze stukken zijn getrokken uit het « Resolutie boeck » der St-Lucasgilde, 1659-1729, in de oorkonden der Koninklijke Academie van Schoone Kunsten bewaard.

I

COEPPEY VANDEN GROOTEN VRYBRIEF VOLGENS HET EERSTE OCTROY RAKENDE ACHT MANNEN

Alsoo syne koninclyke maiesteyt gelieft heeft aende dienende ende oude dekens van de Gulde van Sinte Lucas binnen der stadt Antwerpen het oprechtinghe van een academie bestaende inde schilder ẽn belthouwers konste, omme te bekomen de oncosten daer toe noodich te accorderen een getal van acht peersoonen ende die te bevryden van de ordinarissche borgelycke lasten in conformiteyt van den vrydom vande sesse gesworene gulden deser stadt behoudens dat elck vande selve gehouden sal wesen te bedienen het aelmoessenierschap ende wyckm^{r} schap soo wanneer sy daer toe souden worden gekosen wt weysens de achte daer van tot Madrit den sesden iuly XVI dry en sestich geteeckent by syne maiesteyt gesegelt met syn secret chassiet ende geteeckent by den secretaris Jean Hecquier welcke acte op den twelfsten October daer naer in synen sovereynen Raede van Brabant oock is geagreert, geapprobeert ende geratificeert gesegelt ende onderteekent naer de gewoonte, soo ist dat wy dienende ende oude dekens ingevolgens de permissie ten dien eynde aen ons verleent ẽn mits den contemente aen ons geschiet hebben aenveert den persoon van . . . om te wesen eenen van het getal van de voors. acht gevryde persoonen ende dieen volgens te genieten den vrydom van de ordenarisse borgelycke lasten gelyck de gevryden vande ses geswore Gulden deser stadt syn genietende uyt genomen dat hy gehouden sal wesen te

dienen den last van allemoessenier ende wyck meester soo wanneer hy daer toe sal gekosen worden. Des orconden hebben wy desen thegenwoordigen vry brief met ons gewoonelyck hantteecken besestich in Antwerpen den . . . . . van den jaere . . . . . .

II

COPYE VAN NIEUWE GROOTE VRYBRIEVEN TOT VIER IN GETAL VOLGENS HET TWEEDE OCTROY

Alsoo met sunderlinge gratie is Syne Con. Mat^{s} Souvereynen Raede geordonneert in Brabant, by deliberatie van Maximilaen Emanuel door Godts genade hertoghe van Opper ende Neder Beyeren ende vande Opper Paltz, Paltsgrave van de Ryn, groot schencker van het H. Ryck ende keurvorst, lantgrave van Leuthenbergh, gouverneur deser Neder Landen &c., aende dienende ende oude dekens vande Gulde van Ste Lucas binnen deser stadt Antwerpen tot vervolgen en bestieringe vande Academie, bestaende inde konste der schilders, belthouwers, plaetsnyders &c., omme te becomen de oncosten daer toe noodich geaccordeert, gegunt en̄ geoctroyeert is alnoch te mogen bevryden het getal van vier andere persoonen uytwysens den brieve daer van synde in date 9 May 1693 geparapht. Herz. V^{t} ende op de plicque by den koninck ondert. H. Verhagen, gesegelt met Syne Con. Mat^{s}. grooten segele in rooden wassche met dobbelen steerte van parcquemente daer onder aenhangende ende dit alles boven het getal vande acht gevryde persoonen geaccordeert by voorige brieven door Syne Con. Ma^{t} Philippus den vierden, en̄ geparapht Fl. S^{da} V^{t} tot Madrid onder Syne Ma^{ts} segel met syn secret cachet op

de plicque ẽ geteeckent by syne secretaris Jean Hecquez in date 6 July 1663 waer van de acte op den 12 October daer na in Syne Con. Mat^{s} Souvereynen Raede van Brabant oock is geaggreert, geapprobeert ende geratificeert mitsgrs gesegelt ẽ onderteeckent naer gewoonte, omme de voors. persoonen te moghen bevryden van der ordinarisse borgelycke lasten in conformiteyt vanden grooten vrydom gelyck de sesse wakende Gulden deser stadt syn hebbende ẽ genietende, behoudens dat elck vande selve gehouden sal wesen te bedienen het aelmoessenierschap en wyckmeester soo wanneer sy daer toe souden worden gekosen, waer mede de voors. Con. Academie alsoo is geinstitueert ende geerigeert geweest. Soo ist dat wy hooftman ende dekens van Ste Lucas voorschreven ingevolgens de permissie ten dien eynde alsvore aen ons verleent, by dheeren van het Collegie ende den contentemente aen ons geschiet, hebben aenveert den persoon van . . . . . borger ẽ ingesetene deser stadt omme te wesen eenen van het getal der voors vier gevryde by de voorgemelde brieve geaccordeerd ẽ geoctroyeert, ende dyen volgens te genieten den vrydom vande ordinarisse borgelycke lasten gelyck de gevryde van sesse gesworne ẽ wakende Gulden deser stadt syn genietende uytgenomen dat hy gehouden sal wesen te bedienen het ampt van aelmoessenier ẽ wyckmeester soo wanneer hy daer toe soude mogen gekozen worden. Des toirconde hebben wy desen tegenwoordighen vrybrieff met ons gewoonelyck hantteecken bevesticht ẽ den segel des heere hooftman laeten op drucken desen . . . . . vañ jaere . . . . . .

III

Wy..... hooftman der Gulde van Sinte Lucas binnen der selve stadt. Ende Wy dekens vande selve Gulde als directeurs vande coninclycke Academie doen kennelyck : dat Syne Maiesteyt Philippus den Vierden zaliger gedachtenissen Koninck van Castillien, van Leon, van Arragon, ertshertoghe van Oostenryck, hertoghe van Bourgoigne, van Lothryck, van Brabant, etc., onsen genadigen heere, by synen opene brieve in date 6 July anno 1663 tot Madrid geteeckent Philippe, ende met synen secreten segel op de plicque gecachetteert, mits gaders geparaph^t ff. S^da V^t ende door synen secretaris Jean Hecquiez onderteeckent, waer van de acte op den 12 October daernaer in syne voors. Ma^ts souverainen Raede geordonneert in Brabant oock is geaggreert, geapprobeert ende gerateficeert, mitsgaders geteeckent ende besegelt naer gewoonte : met sonderlinghe gratie gelieft heeft te verleenen aen de dienende ende oude dekens vande Confrerie ende Gulde van Sinte Lucas binnen de stadt Antwerpen het erigeren bestieren ende vervolgen van eene Academie bestaende inde consten der Schilders, Belthouwers, Plaetsnyders, ẽn Druckers, etc. ende omme te becomen de oncosten daer toe noodich geaccordeert, gegunt ende geoctroyeert den nombre van acht persoonen, de selve te moghen bevryden van der ordinarisse borgelycke lasten ende chargien in conformiteyt vanden grooten Vrydom gelyck de sesse wakende gulden deser stadt syn hebbende ende genietende, behoudens dat elck vande selve gehouden sal wesen te dienen als aelmoessenier ende wyckmeester soo wanneer sy daer toe souden worden gekosen : Ende waeren boven in syne gemelde

Con. Ma^ts Souverainen Raede geordonneert in Brabant by deliberatie van Maximiliaen Emanuel door Godts genade hertogh van Opper ende Neder Beyeren ende vanden Opperpaltz, paltzgrave vanden Ryn, groot schencker van het H. Ryck ende ceurforst, grave van Leuthenbergh, gouverneur deser Nederlanden etc., tot bestieringhe ende vervolginghe vande boven gemelde Academie aen de voors. dekens alnoch geaccordeert, gegunt ende geoictroyeert is den nombre van vier persoonen met qualiteyt ende om te bevryden als voren, uytwysens den brieve daer van synde in date 9 May 1693 geparaph^t Herz. V^t ende op de plicque by den Koninck, synde onderteekent. H. Verhaghen, gesegelt met syne Mat^s grooten segele in rooden wassche met dubbelen sterte van parcquement daer onder aan hanghende maeckende alsoo t' samen den nombre van twaelff persoonen, waer mede ende op welcken voet de voors. Con. Academie is geinstitueert ende geerigeert mitsgaders vervolght. Waer omme soo ist dat wy hooftman ende dekens voors. uyt crachte van dien, mits den goeden rapporte ende contentemente aan ons geschiet wegens den persoon van. . . . . ., borger ende ingesetene deser stadt, den selven. . . . . aenveert hebben ende aenveerden by desen omme te wesen eenen van het getal ende nombre der voors. twaelff gevryde persoonen by de boven gemelde brieven geaccordeert ende geoctroyeert, ende dyen volgens te genieten den Vrydom vande ordinarisse borgelycke lasten ende chargien, namentlyck van kerckmeesterschappen, dekenschappen vande gulden, ambachten, oudermanschappen ende confrerien, inhalingen van princen, marcheringhen, fourieringhen, ende exempt te

syn van alle andere diensten oft bedieninghen deser stadt, mitsgaders oock genieten alsulcke voordere privilegien, beneficien oft voordeelen gelyck de gevryde van de sesse gesworne ende wakende gulden deser stadt syn genietende : Uytgenomen dat hy gehouden sal wesen te bedienen het ampt van aelmoessenier ende wyckmeester soo wanneer hy daer toe soude moghen gekosen worden. Des toirconde hebben wy hooftman ende dekens voors. desen tegenwoordighen vrybrieff daer over laeten depescheren ende met ons gewoonelyck hantteecken bevesticht ende den segel des heere hooftmans beneffens dien vande Camere van Ste Lucas Gulde laeten op drucken in Antwerpen desen . . . . . .

IV

Wy ondergeschreven dienende dekens ende penninckmeester der Camere ende Gulde van Ste Lucas binnen dese stadt Antwerpen als directeurs vande Coninclycke Academie der consten van schilders, belthouwers, plaetsnyders, &c., bekennen by desen ontfangen te hebben uyt handen van . . . . . de capitale somme van . . . . . guldens waer voren wy met consent ende resolutie van onse volle Camer vergaderinghe ende dekens vercocht hebben aen den voors . . . . . eenen grooten vrybrieff vande twaelff notable mannen volgens previlegie daer van synde, vermelt inden originelen brieve desaengaende gedepescheert, by den heere hooftman ende ons als dekens der voors. Gulde geteeckent den . . . . . deser maent, gelovende oversulcx den gemelden . . . . . te presteren het effect vanden voors vrydom ende van alles

dyenaengaende te guaranderen ende indemneren tegens alle de gene die daer tegens souden willen opponeren. Toirconde in Antwerpen desen . . . . . .

V

Ick sweire dat ick ben inde gemeynschap der Heiliger Catholicker, Apostolicker, Roomsche Kercke, gelovende als gesworen lieffhebber der Coninckklycke Academie onder de Gulde van Sinte Lucas deser stadt van Antwerpen die men noemt de vrye mannen vanden grooten vrydom, daer ick toe gekosen ende geacht ben, die voors. Religie ende Kercke, mynen genadigen heere den hertogh van Brabant, syn recht ende heerelyckheyt, ende de stadt van Antwerpen te helpen hoeden ende beschermen, ende oft ick iet vernaeme dat de voors. religie, prince vanden lande, der stadt van Antwerpen oft oock de voorseyde Gulde contrarie waere, dat ick dat goet tyts sal laeten weten den heere hooftman ende dekens, ende dat ick sal onderhouden alsulcke previlegien ofte gerechticheden die de voors. Gulde nu heeft oft naermaels vercrygen moechte, ende voorts al te doen dat een goedt getrou lieffhebber schuldich is te doen.

Soo moet my Godt helpen, Ste Lucas ende alle Heyligen.

TABLE DES NOMS

Aa, François vander — Frans vander. . . 376, 377, 377
Abrahamz, Gérard — Geeraard. 20, 23
Abshoven, Ferdinand van — Ferdinandus van. 411, 412, 412
Achter, Jacques van — Jaak van. 208, 210, 210
Ackelstock, Sara vanden — Sara vanden. . 350, 350, 359, 359
Adriaensen, Alexandre — Alexander. . . 208, 210, 210
Adriaensen, Emmanuel. 210, 210, 210
Adriaensen, G. . . 124, 125
Adriaensen, J. . . . 73, 73
Adriaenssen, Renier-Senior. 555, 555
Adriaenssen, Renier. 555, 555, 556
Adriaenssens, Hélène — Helena. 560, 561
Aecken, Pierre van — Pieter van. 541, 541
Aertsen, Antoine — Antoon. . 203, 203
Aertsen, Gaspard — Gaspar. . 203, 203
Aertsen, Henri — Hendrik. 202, 203, 203
Aertsen, N. . 124, 124, 124
Aertsens, Anne-Sophie — Anna-Sophia. 397, 397
Aertsens, Cornélie — Cornelia. 161, 161
Aertsens, Henri — Senior — Hendrik 537, 537
Aertsens, Henri — Hendrik. . 537, 537
Aertsens, Jean — Jan. 432, 443
Aertsens, Sara. 260, 260, 356, 356
Afvyn, Jacques van — Jacob van. 580, 580, 580, 585, 585
Afvyn, Jean van — Jan van. . 472, 473, 488, 489
Afvyn, Mathieu van — Matthias van 530, 530, 530, 580, 580
Aiguillon, le Père d' — Pater d'. 99, 100
Albert, Archiduc — Aartshertog. 82, 84, 85, 87
Allaerts, Jacques — Jacob. 359, 359
Allefelt, Jean-François — Jan-Frans. 583, 584
Alten, Mathilde van — Machteld van. 96, 97
Alter, François van — Frans van. 205, 206
Altuna ou Althuna, Catherine de — Catharina de. . 132, 132, 192, 193, 299, 299
Altuna, Marie-Anne de — Maria-Anna de. . . . 372, 372

Ambachts, Jacques — Jacob. . 568, 569
Ambroise 124, 124
Ameldonck, Catherine van — Catharina van. . . 373, 373
Amstel, Jean van — Jan van. . 456, 456
Ange, Jacques de l' — Jaak de l'. 205, 206
Anjou, duc d' — hertog van. . 497, 498
Antognossi, Jean — Jan. 193, 194, 225, 225
Antheunis, Pierre — Pieter. 193, 194, 225, 225
Anthony, Guillaume — Willem. 164, 164
Anvyn, Madeleine — Magdalena. 277, 277
Aps, W. 78, 78
Aps, Wautier — Walter. . 151, 151
Apshoven, Ferdinand van, Senior. 412, 412
Apshoven, Ferdinand van. 412, 412
Apshoven, Guillaume van — Willem van. . . 388, 388
Arcos, duc d' — hertog d'. 317, 318
Audenrogge, Marie — Maria. . 351, 351
Autriche, don Juan, van Oostenrijk. . . 244, 245, 317, 318
Autriche, Marie-Antoinette d' — Maria-Antonia van Oostenrijk. 497, 498
Avondt, Jean van — Jan van . 211, 211, 212, 212
Avondt, Pierre van — Pieter van. 208, 211, 211, 250, 250, 351, 351
Avyn, Gaspard van — Gaspar van. . 193, 194, 225, 225
Ayala, Catherine de — Catharina de. 172, 172
Azevedo, de. 599

B

Backer, N. De. . . . 517
Backer, Nicole De — Nicola De. 179, 179
Bacx, Rombaut — Rombout. . 523, 523
Baeckelandt, Jeanne — Joanna. 460, 461
Backereel, J. . . . 71, 72
Bael, Baelen, Balle. vide Balen
Baeckele, Michel-Joseph — Michiël-Jozef. . . 418, 419
Baerens, Marthe — Martha. . 178, 178
Baillet, Marie — Maria. 384, 384
Bailleur, Corneille de, junior, Cornelis de. 243, 243, 307, 309, 309, 439, 439
Bailleu, Bailleur, Corneille de — Cornelis De. 243, 243, 243, 268, 269, 270
Bailleu, Elie De — Elias De. 290
Balen, Guillaume van — Willem van. 96, 97
Balen, Henri van — Hendrik van. 20, 20, 21, 21, 96, 96, 96, 97, 97, 97, 98, 101, 102, 138, 139, 162, 162, 176, 176, 203, 203, 337, 357, 357, 379, 380, 415, 428
Balen, Marie van — Maria van. 233, 235
Balen, Pierre van — Pieter van. 268, 269, 270
Balewyns, Jean — Jan. 332, 332

Barbé, Antoine — Antcon. 185, 185
Barbé, Jean-Baptiste — Jan Baptist. . . . 184, 185, 185
Bare (Thérèse del — Theresia del) 343, 343
Barselaer, Pierre — Pieter. 253, 254
Baseleer, J. . . . 105, 105
Baselier, P. 68, 68
Batalie, Léonard. . 538, 539
Baune, Pierre De — Pieter De. 550, 550, 550
Baurcheit 136, 136
Baut, Gaspard De — Gaspar De. 565
Bautel, Jacques — Jaak. 287, 288
Bauwens, Isabelle — Isabella. 556, 556
Bavegom 448, 449
Bavière — Beieren, archiduc Ernest de — aartshertog Ernest. 85, 86
Bavière — Beieren, Ferdinand-Marie de — Ferdinand-Maria van. 497, 498
Bavière — Beieren, Maximilien-Emmanuel de — Maximiliaen-Emmanuel van. . 418, 419, 487, 487, 495, 497, 498, 499, 499, 500, 500, 501, 502, 606, 506, 512, 512, 517, 604, 605, 607
Bedmar, marquis de — marquis van. 564, 564
Bedts, Anne-Marie van — Anna-Maria van. . . . 540, 540
Bedts, Charles-Lambert van — Karel-Lambrecht van. . 538, 540, 540
Bedts, François van — Frans van. 540, 540
Bedts, Guillaume van — Willem van. 540, 540
Bedts, Jacques van — Jaak van. 540, 540, 559, 560, 560
Beeckmans, Ignace — Ignatius. 488, 489
Beeckmans, Joseph — Jozef. . 332, 332
Beckmans, Jean — Jan. . 404, 406, 406
Beemel, G. 71, 72
Beest, Jacques vander — Jaak vander. 374, 375
Beest, Osayas. . . 218, 219
Begs, Anne — Anna. 292, 292
Beken, Constance van der — Constancia van der. 272, 272
Beken, Ignace van der — Ignatius van der. . 593, 593, 593
Belleur, A. . . . 124, 124
Bellot, Catherine — Catharina. 277, 277
Bemden, Jacques van den — Jaak van den. . . . 231, 231
Bemden, J. J. P. van den. 599
Bemes, Walther. . 568, 569
Benavides, Louis de — Lodewijk de. . . . .vide Caracena
Benedetto 37
Berch, G. vanden. . 124, 124
Berch, Louis vanden — Lodewijk vanden. 265, 265, 359, 359
Berchem, Florent van — Floris van. 304, 306, 366, 368, 369, 373, 373, 430, 432, 432, 443
Berchem, Henri van — Hendrik van. 373, 373
Bergani, Michel — Michiël. . 244, 244
Berge, Hans ou Jean vanden — Jan vanden. 116, 123, 123, 123

Bergen, Jacques vanden — Jaak vanden. 464, 465
Bergen, P. van. . . . 69, 70
Bergey 474, 475
Bergh, Henri — Hendrik. 265, 265
Berghe, Anne-Marie vanden — Anna-Maria vanden. 437, 437
Berghe, Barthélémy vanden — Bartholomeus vanden. . 359, 360
Berghe, Louis vanden — Lodewijk vanden. 355, 359, 359, 360
Berghe, Marthe vanden — Martha vanden. . . . 359, 360
Berghe, Renier vanden — Reinier vanden. . . . 359, 360
Bernaerts, Corneille — Cornelis. 590, 590
Bernard 74, 74
Bernard, Marguerite — Margareta. 384, 384
Bessemers, Marie — Maria. . 81, 82
Beveren, Matthieu van — Matthias van. 266, 267, 488, 489
Beyerlinck, Adrien — Adriaan. 64, 64
Beyerlinck, Laurent — Laureys. 24, 25, 64, 64, 64
Bie Anne, de — Anna de. 284, 284
Bie Corneille, de — Cornelis de. 322, 322, 599
Bie, J. de. 74, 74
Bie, Jer. de. . . . 129, 129
Biermans, Pierre — Pieter. . 272, 273
Bisaccia, duc de — hertog van. 564, 564
Biset 344, 344
Biset, Charles-Emmanuel — Karel-Emmanuël. . 399, 400, 400, 401, 415
Biset, Georges — Joris. 400, 400
Biset, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. 400, 401
Biset, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. 400, 401
Bisthoven, François de — Frans de. 520, 521, 521, 551, 552
Bisthoven, Jean-Charles-Joseph de — Jan-Karel-Jozef de. . 521, 521
Bisthoven, Jean-Charles de — Jan-Karel de. . 280, 283, 283
Bisthoven, Pierre — Pieter Janssens de. . . . 283, 283
Blanckenberg, Cornélie van — Cornelia van. . . 442, 442
Bloclant, Ulrich. . 272, 273
Bloemaert, Corneille — Cornelis. 349, 349
Bloemaert, N. . . 479, 479
Blommaert, François — Frans. 573, 574, 574, 575
Blomme 462, 462
Blommen, François — Frans. . 287, 288
Blomme, Pierre van — Pieter van. . . . 541, 541, 541
Blondeau, Jacques — Jacob. . 294, 295
Blondeau, Jean-Francois — Jan-Frans. 294, 295
Blyenberch, Abraham. 233, 234
Bocx, Marie — Maria. 255, 255
Bock, François — Frans. . . 279, 279
Bodt, François de — Frans de. 553, 553, 553

Bodt, Jacques de — Jacob de. 562, 562, 562
Boeck, C. De. . . . 68, 68
Boeckaert, Jean. — Jan 266, 267
Boeckel, C. van. . 105, 105
Boecksent, Jean — Jan. 488, 489
Boel 517
Boel, Jean — Jan. 117, 131, 131
Boel, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. . . . 399, 402, 402
Boel, Pierre — Pieter. 402, 402
Boel, Quirin — Quirinus. 131, 131
Boelaert, Arnold — Arnold. . 257, 257
Boen, A. 74, 74
Boey, Jean-Baptiste De — Jan-Baptist De. . . 528, 528
Bogaerde, A. vanden. 124, 125
Bogaerde, J. vanden. 125, 125
Bogaerde, T. vanden. 125, 125
Bogaert, J. vanden. . . 444
Bogaert, Martin vanden — Marten. 266, 267
Bogaerts, Pierre — Pieter. . 332, 332
Boghe, Jacques-Senior — Jaak. 389, 389
Boghe. Jacques — Jaak. 387, 389, 389
Boghe, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. 559
Bol, Corneille — Cornelis. 117, 117, 130, 130
Bol, C. 71, 72
Bolder, Gilles van — Gillis van. 244, 244
Bolgaro — Bolgary, Balthazar. 163, 164, 164
Bollaert, Guillaume — Willem. 171, 177, 177
Boloni, François — Frans. 116, 120, 120
Bolswert 222, 222
Bom, Pierre — Pieter. 77, 77, 77
Bonecroy, Philippe — Filip. . 194, 194
Bonenfant . . Vide Goetkint
Bonsius, J. 85, 86
Boogh, Jacques — Jaak. 224, 226, 226
Boonen, Beatrix. . 188, 188
Boonen, Henri-Senior — Hendrik. 397, 397
Boonen, Henri — Hendrik. 395, 395, 397, 397
Borcht, F. vanden. . 101, 102
Borcht, Jeanne vander — Jan vander. 468, 468
Bormans, Marie — Maria. 248, 248
Borques, Melchior. vide Borrekens 171, 179
Borrekens, Anne-Marie — Anna-Maria. . 282, 282, 468, 468
Borrekens, Jean — Jan. 179. 179
Borrekens, Mathias — Matthias. 219, 220
Borrekens, Melchior. 179, 179
Borsbeeck, Georges — Joris. . 529, 529
Borsbeeck, Marie — Maria. . 529, 529
Bortel, Henri van — Hendrik van. . . . 559, 560, 560
Bos, Anne vanden — Anna vanden. 513, 513
Bos, Arnold-Jean vanden — Arnold-Jan vanden. 583, 584
Bos, E. vanden. . . 74, 74
Bos, Pierre vande — Pieter vande. . . . 180, 182, 182

Bosch 462, 462
Bosch, André vanden — Andries vanden. 520, 521
Bosch, Corneille vanden — Cornelis van den. . . 292, 292
Bosch, Hubert vanden — Huibrecht vanden. . 480, 481
Bosch, Jean vanden — Jan vanden. . 182, 182, 396, 396
Bosch, Pierre vanden — Pieter vanden. 182, 182
Bosmans, Catherine — Catharina. 486, 486
Bossaert, Jacques — Jacob. 569, 569
Bosschaert, Anne — Anna. 336, 336
Bosschaert, Jacques-Sénior — Jacob. 569, 570
Bosschaert, Jacques — Jacob. 568, 569, 569, 570
Bosschaert, Th. Willebords. . 138, 139
Bouchout, Christine-Claire van — Christina-Clara van. 524, 525
Bouchout, Laurent van — Laurens van. . . . 238, 238
Bouchout, M. van. . 125, 125
Boudewyns, Michel — Michiel. 349, 350, 392, 392
Boust, Marie-Catherine — Maria-Catharina. . . 265, 265
Bout, Gaspard De — Gaspar De. . . . 565, 565, 565
Bouttats, Charles — Karel. . 483, 484
Bouttats, Frédéric — Frederik. 483, 384
Bouttats, Gaspard — Gaspar. 483, 483, 484, 516, 559, 559
Bouttats, Jacqueline — Jacoba. 349, 349
Bouttats, Jacques — Jacob. . 590, 590
Bouttats, Melchior. 590, 590
Bouttats, Michel — Michiel. 483
Bouttats, Pierre — Pieter. 464, 465, 516
Bouttil, Jean — Jan. 314, 315
Bouvaert, Jean — Jan. 433, 439, 439, 444
Bouvaert, Jean-Balthazar — Jan-Balthazar. . . . 439, 439
Bouwaert, Laurent — Laurens. 208
Bouwel, François van — Senior — Frans van. . . 437, 437
Bouwel, François van — Frans van. . 432, 437, 437, 443
Bouwel, Jean-François van — Jan-Frans van. . 437, 437
Bovaer, Jean — Jan. 266, 267
Bovens, M. van. . . 90, 90
Boeyermans, F. . . . 517
Boeyermans, Jean — Jan. 326, 326
Boyermans, Théodore — Theodoor. . 324, 326, 326, 327, 328, 339, 347
Boys, H. de. . . . 69, 70
Brabants, Barbe-Barbara. 250, 250, 351, 351
Brakel-Braeckel, Pierre van — Pieter van. . 341, 346, 346
Braeckel, Marguerite van — Margareta van. . . . 297, 297
Braeckel, Pierre van — Pieter van. 346, 346
Braeckmans, Théodore — Theodoor. . . . 404, 405, 405

Branden, F. Jos. vanden. 30, 30, 31, 31, 599
Brandon, Pierre — Pieter. 332, 332
Brandt, Isabelle — Isabella. . 173, 173
Brandt, Jean — Senior — Jan. . 173, 173
Brandt ou Brant, Jean — Jan. . 171, 173, 173
Brant, Henri — Hendrik. 141, 142
Breauté 20, 23
Bredael, Alexandre van — Alexander van. . . . 480, 481
Bredael, Egide van — Egied van. 590, 590
Bredael, Georges van — Joris van. . , . . . 480, 481
Bredael, Jean-Pierre van — Jan-Pieter van. . . . 480, 481
Bredael, Marie-Anné van — Maria-Anna van. . . 474, 475
Bredael, Pierre van, Senior — Pieter van. . . . 480, 480
Bredael, Pierre van — Pieter van. . 480, 480, 480, 481
Breedael, van. . . 379, 380
Breedam, Egide van — Egied van. 542, 543
Breen, A. van. . . . 69, 69
Brekevelt, Barbe van — Barbara van. 474, 475
Brekevelt, Charles-Emmanuel — Karel-Emmanuel. . . 415
Brekevelt-Breckvelt, Pierre van — Pieter van. 361, 362, 362
Brekevelt, Pierre van — Pieter van. 362, 362
Brempt, Jean-Charles vanden — Jan-Karel vanden. 205, 206
Breucker, Arnold De. 472, 473
Breuckt, Gabriel De. 533, 534
Breugel, Ambroise — Ambrosius. . 258, 258, 268, 269, 270, 376, 377, 377
Breugel de velours, Jean — Jan den fluweelen. 176, 176, 178, 178, 201, 201, 236, 236, 336, 337, 379, 380, 415
Breugel, Jean — Jan. 171, 176, 176, 176, 201, 201, 211, 212, 258, 258, 268, 337, 357, 357
Breughel, Anne — Anna. 244, 244
Breughel. . 96, 97, 165, 166
Breughel de velours, den fluweelen. 20, 21
Breughel, Jean — Jan. 81, 81, 81, 82, 82, 82, 83, 83, 84
Brueghel, Paschasie — Paschasia. 178, 178
Breughel, Pierre — Pieter. . 81, 82
Breughel, Pierre — Pieter. 230, 230, 292, 292
Breusegem, Gaspard van — Gaspar van. . . . 282, 282
Breusegem, Jean-Baptiste van — Jan-Baptist van. . 282, 282
Breusegom, Jean-Baptiste van — Jan-Baptist van. . . . 280
Breydel, Charles — Karel. . 474, 475
Breydel, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. . , . . 294, 295
Breydels, Pierre — Pieter. . . 550, 550
Brier, François De — Frans De. 533, 534
Briers, Marguerite — Margareta. 96, 97

Brietzon, Engelbert — Engelbertus. 411
Bril, Paul — Pauwel. 236, 236
Broeck, vanden . . 379, 380
Broeck, Anne vanden — Anna vanden. 346, 346
Broeck, Anne-Marie vanden — Anna-Maria vanden. 265, 265
Broeck, Bernard vanden. 477, 477
Broeck, Elisabeth vanden. 118, 119
Broeck, Isabelle vanden — Isabella vanden. . . 150, 150
Broeck, Jean vanden — Jan van den. . . . 568, 570, 571
Broeck, Jean-Balthazard vanden — Jan-Balthazar vanden. 474, 475, 570, 571
Broecke, Marguerite vanden — Margareta vanden. 385, 385
Broeckhuysen, Catherine van — Catharina van. . . 75, 75
Broeckmans, Marie-Constance — Maria-Constantia. 556, 556
Broekhoven-Brouchoven, Jean-Baptiste van — Jan-Baptist van, ... 252, 252
Broers, David. 290
Brouchoven, Gerard de — Geeraard de. . . . 252, 252
Brouwer, Adrien De — Adriaan De. . . . 215, 217, 218
Brouwere, François-Joseph De — Frans-Jozef De. 533, 534
Bruchart, Barbe — Barbara. . 177, 177
Bruekel, François De — Frans De. . . . 505, 506, 506
Brugmans 272, 273
Brugmans, Jean — Jan. 181, 181
Brunel, Gerard — Geeraard. 334, 334
Brunel, Jacques — Jacob. 583, 584
Brunel, Pierre — Pieter. 202, 207, 207
Bruno, F. 78, 78
Brussel, G. van. . . 90, 90
Bruydegom . . . 272, 272
Bruyn, David-Jacques De — David-Jacob De. . 541, 541
Bruyn, Jean De — Jan De. . 332, 332
Bruyn, Jeanne De — Joanna De. 503, 504
Bruyn, Suzanne De — Suzanna De. . . 88, 88, 343, 343
Bruyn van Aelst, Jean De — Jan De. . . 257, 257, 268, 269, 270
Bruyne, Suzanne De — Suzanna De. 162, 162
Bruynel, Jacques — Jacob. 391, 392, 392, 415
Bruynincx, Adrien — Adriaan. 566, 566
Bruynincx, Jean-Joseph — Jan-Jozef. . 566, 566, 567, 567
Bruynincx, François-Joseph — Frans-Jozef. 565, 566, 566
Bruyns, Jeanne — Joanna. . . 467, 468
Buckere, Marie De — Maria De. 363, 363
Buecken, Catherine van — Catharina van. . . 308, 308
Buren, Jacques van, Senior — Jacob van. . . . 174, 174
Buren, Jacques van — Jacob van. . . . 171, 174, 174

Busson, Chretien De — Christiaan De. . . 589, 589, 589
Buys, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 418, 419
Buyse, Jean De — Jan De. 36

C

Cabaey, Michel — Michiel. . 471, 477, 477
Cabes, Jean-Guillaume — Jan-Willem. 433, 441, 441, 444
Caen, O. 94, 95
Caju, Antoine-Joseph Du — Antoon-Jozef Du. 581, 582
Caluwel, Remi — Remigius. . 361, 362, 362
Camp, Jean-Baptiste Van — Jan-Baptist Van. 418, 419
Campenhout, François Van — Frans Van . . . 274, 274
Candele, Isabelle le — Isabella le. . . 336, 336, 379, 379
Candele, Sara-Antonine le — Sara-Antonia le. 338, 338
Cant, Adrienne — Adriana. . 345, 345
Cantelbeeck, Gaspard van ou de — Garpar van of de. 233, 234, 295, 295
Cantelbeeck, Henri — Hendrick. 568, 569
Cantyser, Jean — Jan. . 290, 298, 298
Caracena, Luis de Benavides de. 317, 318
Caracena, marquis de — markies de. 314, 316, 317, 317, 318, 318, 367, 368, 369, 370, 516
Cardoen, Cornelie — Cornelia. 436, 436
Cardoen, Joseph — Jozef. 432, 436, 436, 443
Cardoen, Marie — Maria. . 436, 436
Caressena, marquis — markies. 310, 367
Carnonckel, François — Frans. 294, 295
Carvincx, Jean — Jan. 332, 332
Casens, Egide — Egidius. . . 342, 342
Castanaga, marquis — markies. 322, 322
Carteels, T. . . . 125, 125
Casier, vide Cassiers.
Casiers, Ferdinand. . . 376
Cassel, Gerard Van — Geeraard Van 483, 484
Cassiers, Thomas. 89, 89, 89
Casteels, François — Frans. . 533, 534
Casteels, Pierre-François — Pieter-Frans . . . 485, 486
Castelli, Marie-Brigitte — Maria-Brigitta. 277, 277, 478, 478
Cater, Petronille De — Petronella De. . . . 507, 507
Caukercken, Ignace Van — Ignatius Van . . . 455, 455
Caukercken, Lambert van — Lambrecht van. . 455, 455
Caukerken, Jean-Baptiste van — Jan-Baptist van . . . 496
Cause, Erasme — Erasm. 474, 475
Cause, Henri — Hendrik. 322, 322
Cauwenberghs, Clément van. 599

Ceels, Jeanne — Joanna. 185, 185
Ceulemans, Joseph — Jozef. . 594, 594
Ceulen, Jacques Van — Jacob Van . . . 280, 285, 285
Ceulen, Michel Van — Michiel Van 285, 285
Ceulen, Pierre Van — Pieter Van . . . 155, 161, 161
Ceulener, Herman. . . 184
Ceuster, Michel De — Machiel De 18, 19
Champs, Georges De — Joris De. . . . vide Dechamps
Charite, Mathieu — Matthias . 342, 342
Charlé, Catherine — Catharina. 486, 486
Charlé, Isabelle — Isabella. . 493, 493
Charles, Gaspard — Gaspar. . 272, 273
Charles I — Karel I. 111, 112
Charles-Quint — Karel V. . 303, 305
Charles II — Karel II. 250, 251, 371, 372, 382, 382, 426, 426, 434, 434, 435, 435, 497, 497, 498, 498
Charles III — Karel III. 533, 534
Chateau 294, 295
Chauvin, Hélène — Helena. . 363, 364
Cheeus, Anne-Marie — Anna-Maria. 335, 335
Cheus, Antoine-Cornelissen — Antoon-Cornelissen. . 117, 132, 132
Chevallos, Joseph — Jozef. . 272, 273
Christoffel, Claire — Clara. . 172, 172
Cix, François — Frans. 287, 288
Claessens, Pierre — Pieter. . 404, 405, 405, 415
Clasens, François — Frans. . 568, 569
Clasens, Jacques — Jacob. 206, 206
Claus, Anne-Victoire — Anna-Victoria. . . . 385, 385
Claus, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. . . . 341, 345, 345
Clé, Corneille De — Cornelis De. . . . 526, 526, 526
Cleeff 236, 236
Clement XI — Clemens XI. . 559, 560
Clenaerts, Marie-Catherine — Maria-Catharina . 308, 308
Cleve, Marie Van — Maria Van. 205, 205
Clevenberck . . . 118, 119
Cleymans, Anne — Anna . . 400, 400
Cloet, Jean-Charles — Jan-Karel 533, 534
Clooet, F. 78, 78
Clouet 488, 489
Clouet, Pierre — Pieter. 349, 349
Clouwet, Jean-François — Jan-Frans 483, 484
Clouwet, Pierre — Pieter. . 348, 349, 349, 350
Clyn, Jeanne-Catherine De — Joanna-Catharina De . 527, 527

Cnobbaert, Michel — Michiel. 562, 562
Cnyff, K 74, 74
Cock, H. de . . . 101, 102
Cock, Jean-Claude De — Jan-Claudius De. 266, 267, 488, 489
Cock, Marie-Sara — Maria-Sara. 574, 574
Cock, Pierre-Willemsen — Pieter-Willemsen . . 292, 292
Cock, Sara. . . . 261, 261
Cockx, Sebastien — Sebastiaen. 319
Coeck, C. 94, 95
Coeck, Claire — Clara. 377, 377
Coeck, Marie — Maria. 81, 82
Coeck, Pierre — Pieter. 377, 377
Coen, Guillaume De — Willem De 460, 461
Coen, Jacques — Jacob. 342, 342
Coen, Pierre De — Pieter De. 414, 414
Coenraets, Guillaume — Willem 181, 181
Coeyvoerde, Henri-François Van — Hendrik-Frans Van. 455, 456, 456
Coevoerden, Jean Van — Jan Van 456, 456
Coevoorden, Joseph Van — Jozef Van . . 399, 401, 401
Colé, Catherine — Catharina. 436, 436
Colen, Charles-Joseph Van — Karel-Jozef Van . 335, 335
Collaert, Adrien — Adriaan. . 74, 74, 74, 148, 149
Collaert, Jean — Jan. 105, 105
Collin, Colin, Richard — Rykert. . 319, 322, 322, 323
Coloma, famille de — familie de 599
Colpyn, André-Paul — Andreas-Pauwel 581, 582
Colyns, vide de Nole.
Colyns, François-Norbert — Frans-Norbertus. 520, 522, 522, 573, 573, 573
Commers, Anne — Anna. . 555, 555
Condé, Isabelle de — Isabella de. 434, 434, 446, 448, 449, 451, 451
Condé, Jacques de — Jacob de. 451, 451
Coninck, Corneille De — Cornelis De. . . . 345, 345
Coninck, Egide de — Egidius de 363, 363
Coninck, François de — Frans de 197, 200, 200
Coninck, H. de. . . 94, 95
Coninck, Jean de — Jan de. . 363, 363, 364
Coninck, Madeleine de — Magdalena de . . . 325, 325
Cools, François — Frans. 294, 295, 559, 560
Cools, Réginald — Reginaldus. 548, 549, 549
Cools, Pierre — Pieter. 359, 560
Coomans, Jean — Jan. 4?, 114, 114, 114
Coopal, K. . . . 125, 125
Copin, Michel — Michiel. . 141, 142
Coppens, Catherine — Catharina 457, 457
Coques, Gonzales . 176, 176, 290, 290, 292, 293, 293, 324,

325, 325, 415, 428, 446, 446, 448, 448, 449
Corbeut, Balthazar. . . 171
Cordoue y Aragon, Catharina-Fernandez de. . 371, 372
Cornelis, Marie-Angèle — Maria-Angela . . . 558, 558
Cornelissen, vide Cheeus.
Cornelissen, Corneille — Cornelis 173, 173
Cornelissen, Pierre — Pieter. . 171, 179, 179
Cornelissen Van der Hoeven, Anne — Anna. . 343, 343
Cornet, Livine — Livina. 287, 287
Correge 170, 170
Corte, Juste de — Justus de. . 213, 214
Corvers, Anne — Anna. 374, 374
Cossiers, Antoine — Antoon . 205, 205
Cossiers, Jean — Jan. 202, 205, 205, 206. 237, 237, 268, 269, 270
Cosyns, Anne-Josine — Anna-Josina 439, 439
Coubergen, Wensel ou Wenceslas — Wenceslaus. 111, 112, 113
Couchet, Abraham. 287, 288
Coukercken, Ignace — Ignatius. 455, 455
Coukerken, Jean-Baptiste Van — Jan-Baptist Van . 503, 503
Courtois, Jean — Jan. 323, 323
Courtois, Marie-Anne-Thérèse — Maria-Anna-Theresia . . 284, 284
Courtouys, Thomas. 319, 323, 323
Courtoys, Barthelemy — Bartelmeus 18, 19
Cousin, Jean — Jan. . 94, 94
Coutereau, Barbe — Barbara . 12, 13
Couyvas, Carlos delas. 522, 522
Cox, Chretien — Christiaan. . 480, 481
Coxie, Marie-Claire — Maria-Clara. 271, 271
Coxie, Michel — Michiel. 172, 172
Coymans voir Coomans.
Coymans, Leonard. 147, 151, 151
Craeyer, Catherine De — Catharina De. . . 173, 173,
Craywinckel, B . . . 78, 78
Crée, Charles-Jacques De — Karel-Jacob De . . 533, 534
Crelin, Sybelle — Sibylla. 210, 210
Croes, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 568, 569
Croes, Henri — Hendrik. 568, 569
Croes, Laurent — Laureys. . 307, 308, 308
Croys, H. La. . . 129, 129
Cruys, Jacques Vande — Jacob Vande 272, 273
Cruys, Jean-Charles Vande — Jan-Karel Vande. 334, 334, 540, 540
Cruys, Pierre Vande — Pieter Vande 211, 212
Cruyt, Jeanne — Joanna. 207, 207
Cruyt, Marie — Maria. 380, 380

Crytsaert, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. 348
Cuerlinckx, famille — familie. 538, 538
Cuylen, François — Frans. . 294, 295
Cuypers, D . . . 107, 108
Cuypers, Suzanne — Suzanna. 179, 179

D

Dael, Corneille Van — Cornelis Van 533, 534
Daemps, Alexandre — Alexander 150, 150
Daems, Jacques — Jacob. 338, 338
Daems, Pierre — Pieter. 131, 131
Daems, Sébastien — Sebastiaan. 117, 131, 131
Daep, Cornelie — Cornelia. . 524, 524
Daep, Hubert — Huibrecht. . 314, 315
Dale, Henri Van — Hendrik Van 272, 273
Dalen, Lancelot van — Lanceloot van. . . . 150, 150
Dame, Jean-Charles — Jan-Karel 533, 534
Dampt 118, 119
Dandois, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 217, 218
Danels, Catherine — Catharina. 73, 73
Dape, A 71, 72
Darragon, Jeanne — Joanna. . 205, 206
Deblaes, Corneille — Cornelis. 332, 332
Dechamps, Georges — Joris. . 134, 136, 136
Decker, Jacques De — Jacob De 533, 534
Decker, Paul De — Pauwel De. 538, 539
Deegenbroot, Daniel. 163, 167, 167
Dekens, Marie — Maria. 465, 465
Delen, Théodore van — Theodoor van. . 326, 327, 347
Delft, famille van — familie van. 538, 538
Delft, H. van . . . 78, 78
Deltoor, Arnold . . 464, 465
Delvaut, Philippe — Filip. . 583, 584
Demes, Antoine — Antoon. . 568, 569
Denies, Jean-Pierre — Jan-Pieter 533, 534
Denys, François — Frans. 509, 510
Denys, Jacques — Jacob. 507, 509, 509, 510, 511, 511, 516
Descamps 599
Desmares, Isabelle — Isabella. 535, 535
Deurwerder, Arthur. 272, 273
Deurwerders, Martin—Martinus 459, 459
Deynum, Ant. van. 107, 108
Dheur, Corneille-Joseph — Cornelis-Jozef . . . 533, 534
Dhollander, Jacques — Jacob. 455, 456, 456
Diepenbeeck, van. . 349, 350

Diepenbeeck, Abraham van, senior 461, 461
Diepenbeeck, Abraham van. . 460, 461, 461
Diercxen, Jacques — Jacob. . 385, 386
Dilis, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 594, 594
Dircksen, Adrien — Adriaan . 193, 194, 225, 225
Dierdonck, Pierre Van — Pieter Van 460, 461
Diricx, Jean — Jan . 460, 461
Dirven, Jean — Jan. 442, 442
Doeren, Jean-Baptiste Van — Jan-Baptist Van . 193, 194, 225, 225
Domis, Anne — Anna. 457, 457
Donck, François — Frans. . 578, 578, 578
Donck, Gerard — Geeraard. . 467, 467
Doncker, François — Frans. . 169, 169
Doncker, Jean — Jan . 168, 169, 169
Doncker, Marie — Maria. 170, 170, 250, 251, 334, 334
Donckers, Cornelie — Cornelia. 204, 204
Donckers, François — Frans. . 528, 528
Donnet, Fernand . . . 599
Dooms, J. 94, 95
Doren, Jean-Baptiste Van - Jan-Baptist Van. . . 533, 534
Dormale, Ferdinand van. 266, 267
Dornick, François Van — Frans Van 568, 569
Dorp, Gerard van den, senior — Geeraard van den . 462, 462, 586, 586
Dorp, Gerard van den — Geeraard van den . . 586, 586
Douglas de Schot, David. 471, 479, 479
Dous, A. Van der . 105, 105
Douw, Simon Van . 541, 541
Drabbe, Marie — Maria. 381, 381
Draeck, Cornelie — Cornelia . 393, 393
Draeck, Cornelie-Wilhelmine — Cornelia-Wilhelmina . 167, 167
Draeger, Guillaume — Willem. 294, 295
Dregge, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 472, 473
Drexeler, Anne-Marie — Anna-Maria 437, 437
Driessche, Anne Van den — Anna Van den . 321, 321, 439, 439
Driessche, Hélène Van den — Helena Van den . 188, 188
Drué, Eustache — Eustacius . 14, 15
Drué, Philippe — Filip. 14, 15
Dryschoor, Cornelie — Cornelia 232, 232
Dult, François Van der — Frans Van der. . . . 383, 383
Dumont 599
Dunhaadt, Elisabeth. 173, 173
Dunwal, Henri Van — Hendrik Van 342, 342
Dupont, Paul — Pauwel . 218, 218
Duquesnoy . . . 122, 122

Duquesnoy, François — Frans. 314, 315
Durer, Albrecht . . 172, 172
Durnel, Norbert — Norbertus. 533, 534
Dusseler, P. 68, 68
Duaerte, Gaspard — Gaspar. 163
Duarte, Diego, senior. 165, 166
Duarte, Diego. . . 165, 165
Duarte, Gaspard — Gaspar. . 163, 165, 165
Duys, Abraham. . 193, 194, 225, 225
Dyck, Antoine Van — Antoon Van. 26, 27, 78, 78, 94. 95, 96, 97, 97, 98, 101, 101, 111, 112, 126, 126, 129, 129, 148, 149, 150, 150, 162, 162, 165. 166, 204, 204, 218, 219, 219, 220, 222, 222, 236, 236, 250, 251, 293, 293, 336, 337, 337, 337, 349, 350, 363, 363, 379, 380, 469, 470, 569, 570
Dyck, Marie — Maria. 186, 186
Dycke, Catherine Van den — Catharina Van den. 198, 198

E

Edelinck, Gérard — Geeraard. 274, 274
Edelinck, Jean — Jan. 274, 274
Edenbodeghen . . 223, 223
Eeckelmans, Anne — Anna. . 460, 460
Eeckeren, Sybille Van — Sybila Van . . , . . 157, 157
Eeckhoven, Adrien Van — Adriaan Van. 391, 394, 394
Eeckhoven, Anne Van — Anna Van 394, 394
Eeckhoven, Isabelle Van — Isabella Van . . . 394, 394
Eeckhoven, Jean-Baptiste Van — Jan-Baptist Van . 394, 394
Eeckhoven, Jean-Charles Van — Jan-Karel Van. . 394, 394
Eeckhoven, Marie Van — Maria Van 394, 394
Eeckhoven, Marie-Cornelie Van — Maria-Cornelia Van. 394, 394
Eeckhoven, Pierre Van — Pieter Van 394, 394
Eeckhoven, Suzanne Van — Suzana Van . . . 394, 394
Eeckhoven, Therèse Van — Theresa Van. . . . 394, 393
Eecklo, Jean-Philippe Van — Jan-Filip Van . . 388, 388
Eede, Aubert Van den — Aubertus Van den . 294, 295
Eeden, Martin Van den — Marten Van den. . . 274, 274
Eeden, Pierre Van den — Pieter Van den. . . . 490, 490
Eerenberck, Guillaume Van — Willem Van. 341, 344, 344, 347, 385, 386, 400, 401, 448, 449, 517
Eggers, Barthelemy — Bartholomeus 266, 267
Elberts. 30, 31
Eliaerts, Jacques — Jacob. 418, 419
Embrin, Adrien d' — Adriaan d'. 421, 421
Emons, Elisabeth . 356, 356
Emont, Elisabeth. . 260, 260
Enden, Martin Van den, senior — Marten Van den. . . . 364, 364

Enden ou Eynde, Martin Van den — Marten Van den. . 361, 364, 364
Engelgrave, Anne-Marie — Anna-Maria . . . 286, 286
Ennetières, Marie-Françoise d' — Maria-Francisca d'. 252, 252
Erdenbergen, Van. 221, 223, 223
Ernest, archiduc — aartshertog. 68, 68, 71, 72
Ertborn, Adolphe-Pierre — Adolf Pieter 377, 377
Ertborn, Joseph Van — Jozef Van 8, 9
Espelghem, Marie Van — Maria Van 440, 441
Esse, Guillaume Van — Willem Van 550, 550
Essen, H. Van . . 125, 125
Essen, Jean-Baptiste Van der — Jan-Baptist Van der. 475, 476
Etten, Henri Van — Hendrik Van 59
Everaerts, André — Andreas . 319, 320, 320
Everaerts, Clement-Auguste — Clemens-August . 593, 593
Everaerts, Pierre — Pieter. . 559, 559
Everdyek, Van . . 118, 119
Everwyns, Elisabeth. 169, 169
Eyck, Catherine Van — Catharina Van . 64, 64, 353, 353
Eyck, Jean-Charles Van — Jan-Karel Van . . . 294, 295
Eyck ou Eycke, Jean-Baptiste Van — Jan-Baptiste Van. 290, 290, 293, 293, 469, 470
Eyck, Pierre-Jacques Van — Pieter-Jacob Van. 469, 469, 470
Eypermans, Thierry — Dirk. . 402, 402
Eyckmans, Balthazar. 464, 465
Eynde, Norbert Van den — Norbertus Van den. 266, 267
Eynde, Ferdinand Van . 116, 122, 122
Eynden, Elisabeth Van den. . 381, 381
Eynden, Isabelle-Marie Van den — Isabella-Maria Van den. . 440, 440
Eynden, Norbert Van den — Norbertus Van den . 433, 440. 440, 444
Eynden, Norbert Van den — Norbertus Van den. 440, 440
Eynden, Pierre Van den — Pieter Van den . . 440, 440

F

Fabri, Gilles — Gillis. 116, 121, 121, 153, 153, 153, 241, 241
Fabri 47
Fabri, Pierre — Pieter. 121, 121, 153, 153
Fabri, Suzanne — Suzanna. . 396, 396
Faes, Jean — Jan. . 474, 475
Faeyeur, André — Andries. 197
Faille, Alexandre della — Alexander della . . . 434, 435
Faille, Jean-Baptiste della — Jan-Baptist della. 304, 306, 430, 432, 435, 435, 443
Falens, Charles De — Karel De 524, 525

Fallais, Jean de — Jan de. 432, 439, 439, 444
Farins, Jean de — Jan de. 287, 287
Farnèse, Alexandre — Alexander. 85, 85, 86, 86, 382, 382
Fasse, François — Frans. 130, 130
Fayd'Herbe, Jean-Luc — Jan-Lucas 266, 267
Febvre, Rebecca De. 357, 357
Feer, Jean-Martin De — Jan-Marten De . . . 394, 394
Ferdinand II . . . 250, 250
Ferdinand d'Autriche . . 216
Ferment, Pierre — Pieter. 190
Feuvre, B. Le . . . 78, 78
Ficcart, François — Frans. . 492. 492
Fickevoort, François — Frans. 404, 405, 405
Fickevoort, N. van. 405, 405
Fierens, J. 69, 69
Fierlants, Martin — Marten. . 353, 353
Fierlants, Fierlans, Nicolas-Martin — Nicolaas-Marten. 352, 353, 353, 354
Flocket ou Flocquet, Barthelemy — Bartholomeus. 492, 493, 493
Flocquet, Jeanne — Joanna. . 554, 554
Floris 194, 194
Floris, Corneille — Cornelis. . 178, 178
Floris, François — Frans. 107, 108, 172, 172, 516
Floryn 190
Fonteyn, Fr. de. . 129, 129
Foppens, J. F. 599
Forckhout, Guillaume — Willem 414, 414
Forckhout, Juste — Justus. . 414, 414
Forckhout, Lucie — Lucia. . 414, 414
Forckhout, Marc — Marcus. . 276, 276, 414, 414, 513, 513
Forckhout, Marie — Maria. . 414, 414, 560, 560
Forckhout, Melchior, Senior . 414, 414
Forckhout, Melchior. 411, 414, 414, 513, 513
Forckhout, Susanne — Suzana. 414, 414
Forgie, Gilles De la — Gillis De la. 222, 222
Formenois, Suzanne — Suzana. 390, 390
Fourmenois, Marie — Maria. . 248, 248
Fourmenstraux, Thomas Senior 441, 441
Fourmenstraux, Thomas de. . 433, 441, 441
Forment, Daniel. . 191, 191
Fourment, Hélène — Helena. 252, 252
Fourment, Pierre — Pieter. . 191, 191
Fourmestraux, Gilles de — Gillis de . . . 376, 384, 384
Fourmestraux, Jehan — Jan. . 441, 441
Fourmestraux, Jean-Baptiste de — Jan-Baptist de. 384, 384
Fourmestraux, Paul de — Pauwel de 384, 384
Fraey, Jean De — Jan De. . 244, 244

Fracy, Pierre de — Pieter de. . 478, 478
Franck 172, 172
Franck, Gabriel. 190, 193, 193, 224, 225, 225, 379, 380
Franck, Guillaume — Willem. 460, 461
Franck, Laurent — Laureys. . 193, 194, 225, 225, 225
Francken, Ambroise — Ambrosius 71, 72
Francken, Constantin — Constantinus. 524, 524, 524, 525
Francken, François, senior — Frans. 69, 69, 101, 102, 107, 107, 107, 107, 108, 160, 160, 261, 261
Francken, François II — Frans. 20, 21, 82, 82, 83, 83, 101, 101, 102, 102, 124, 124, 261, 261, 261, 268, 269, 270, 343, 343, 357, 357
Francken, G. . . . 68, 68
Francken, Gabriel . 225, 225
Francken, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. . . 526, 527, 527
Francken, Jerôme — Hieronymus 524, 524
Francken, Nicolas — Nicolaas. 107, 108
Franckq, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. 526
Franco, Castel . . 170, 170
Fratem, Daniel van. 526, 526
Frayenborch, Suzanne van — Suzanna van . . 403, 403
Fredericx, Madeleine — Magdalena 377, 377
Fren, Isabelle De — Isabella De 244, 244
Fromont, Joseph — Jozef. . 568, 569
Furnoey, Joseph — Jozef. . 528, 528
Fyens, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 332, 332

G

Gabrau, Anne-Marie — Anna-Maria 575, 575
Gabry, Marguerite — Margareta 441, 441
Gaesbeeck, Gaspard van — Gaspar van . . 547, 547, 547
Gaillejaert, Pierre-Jacques — Pieter-Jacob . . 418, 419
Galle 485, 486
Galle, Catherine — Catharina. 148, 148
Galle, Corneille — Cornelis. . 349, 350
Galle, Guillaume — Willem. . 208, 208, 209, 391, 392, 392
Galle, Jean — Jan. 229, 230, 230, 268, 392, 392
Galle, Jerôme — Jeroom. 294, 295
Galle, Justine — Justina. 74, 74
Galle, Philippe — Filip. 74, 74, 99, 99, 148, 148, 149, 185, 185
Galle, Théodore — Theodoor. 99, 99, 99, 230, 230
Galles, prince de — prins van Wallis 250, 250
Gally, Simon . . . 287, 288
Gaquier, Alexandre — Alexander 217, 217
Geelhoven, Brigitte Van — Brigitta Van . . . 394, 394

Geeraerts, Elisabeth. 283, 283
Geeraerts, François — Frans. . 534, 534
Geeraerts, Guillaume — Willem 468, 468
Geeraerts, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. 280, 282, 282, 467, 468, 468
Geeraerts, Martin — Marten . 282, 282
Geeregroot, François — Frans. 538, 539
Geeregroot, Théodore — Theodoor. 538, 539
Geerts, Elisabeth. . 521, 521
Geest, Corneille Van — Cornelis Van, vide Gheest.
Geldorp, Georges — Joris. . 117, 130, 130
Geethof, Jean-François — Jan-Frans . . . 483, 486, 486
Gelthof, Marin — Marinus. . 486, 486
Genard, Pierre — Pieter. 30, 31, 599
Genoels, Abraham. 193, 194, 379, 380, 488, 489, 517
Gerardi, André — Andreas. . 271, 271
Gerardi, Françoise — Francisca. 198, 198
Gerardi, Leonard-Constantin — Leonard-Constantyn 587, 587
Gerardi, Maximilien — Maximinus. 268, 269, 269, 271, 271, 272, 273, 300, 301, 301, 415, 517
Gerardi, Philippe — Filip. . 474, 475
Germer, Juste — Justus. 243, 243
Gerven, Jacques Van — Jacob Van 581, 582
Geulinckx, Jean — Jan. 290, 297, 297, 302, 303, 305
Gevaerts ou Gevartius, Gaspard — Gaspar. 155, 161, 161, 216, 216
Gevaerts, Jean — Jan. 161, 161
Gevartius, le chanoine — kanunnik . . 189, 189, 599
Gevens, Anne — Anna. 231, 231
Gheens, Suzanne — Suzanna. 89, 89
Gheensius, Catherine — Catharina 141, 142
Gheest, Corneille van — Cornelis van . . 116, 127, 127
Gheest, Jacques vander — Jacob vander . . 127, 127, 127
Ghellinck Vaernewyck, de. 599
Ghys, Georges, Senior — Joris. 151, 151
Ghys, Georges — Joris. 147, 151, 151
Ghysbrechts, G. . . 69, 69
Gilas, Luc — Lucas. 257, 257
Gillebert, Jean-David — Jan-David. . . 355, 357, 357
Gillebert, Jean-Charles — Jan-Karel . . 20, 21, 357, 357
Gillebert, Marie-Suzanne — Maria-Suzanna. . . 286, 286
Gillebert, Pierre-Ignace — Pieter-Ignatius. 355, 357, 357, 358
Gillemans, Catherine — Catharina . . , . . 333, 333
Gillemans, Henri — Hendrik. 331, 333, 333
Gillemans, Job, Senior. 331, 331

Gillemans, Job. 331, 332, 332, 333
Gillemans, Marie — Maria. . 333, 333
Gillis, Michel — Michiel. 421, 421
Gillis, Nicolas — Nicolaas.
Gilsen, Digne Van — Digna Van 359, 360
Gimnicus, Gymnikus, Engelbert — Engelbertus . 263, 263, 263, 268, 269, 270, 415
Ginderdeuren, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. 190
Giorgione 170, 170
Giot, François — Frans, voir Guyot 171, 177
Gobbarts, Pierre — Pieter. . 520, 521
Gobyn, Elisabeth . 101, 102
Godines, Catherine — Catharina 165, 165
Goedenhuysen, Edouard Van — Eduard Van. . . 209, 209
Goes, Henri vander — Hendrik vander. 171, 174, 174, 184, 186, 186, 325, 325
Goes, Jean vander — Jan vander . . 174, 174, 186, 186
Goes, Jean-Paul vander — Jan-Pauwel vander. 324, 325, 325
Goetkint, Antoine — Antoon. 155, 156, 156
Goetkint, Pierre, senior — Pieter 109, 109, 109, 110, 156, 156
Goetkint, Pierre — Pieter. 81, 82, 109, 109, 109, 156, 156
Goetkint, Sara . . . 92, 93
Goetsbloets, Arnold. 362, 362
Goetsbloets, Gilles — Gillis. . 362, 362
Goetsbloets, Jean — Jan. 361, 362, 362
Goetsbloets, Pierre — Pieter. 362, 362
Goetscalck, Jean — Jan. 272, 273
Goevaerts, Goyvaerts, Abraham. 163, 164, 164
Goltzius. 74, 74, 94, 94, 161, 162
Gomes, Jean-Henri — Jan-Hendrik. 331
Gompart, Aurelien — Aureliaan. 314, 315
Gonquier, Jeanne du — Joanna du 161, 161
Gonzalès. 433
Goos, Anne — Anna. 228, 228
Goovaerts, Abraham . . 116
Goovaerts, Alphonse — Alfons. 599
Gortzius, Gualdorp. 107, 108
Goubau, Antoine, senior — Antonius 287, 287
Goubau, Antoine — Antonius. 280, 287, 287, 288, 516, 530, 531
Goubau, Laurent — Laurens. 287, 288
Gouwe, Gaspard vander — Gaspar vander 215
Govaerts, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 418, 419
Govaerts, Marguerite — Margareta 566, 566
Goyvaerts, Abraham. 116, 124, 124, 124
Goyvaerts, Guillaume — Willem 124, 124
Graet, Augustin — Augustinus. 469, 469

Grangé, Pierre — Pieter. 579, 579, 579
Granon, Nicolas — Nicolaas. . 134, 146, 146
Granvelle, Barbe —. Barbara. . 308, 308
Graphaeus, Abraham. 24, 25, 118, 119
Grassis, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. . . 163, 164, 164
Grée, Melchior de . 205, 206
Gregori, Jean — Jan. 322, 322
Grelle, Le. . . vide Legrelle
Gréve, Barbe de — Barbara de. 187, 187
Greyn, Ursule vander — Ursula vander. 414, 414, 513, 513
Greyn, Abraham vanden. 134, 136, 136
Greyn, Jean vande — Jan vande 541, 541
Greyns, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. 304, 306, 426, 426, 426, 430, 432, 443, 474, 476, 503, 504, 518
Greyns, Suzanne — Suzanna. 169, 169
Grieck, Michel De — Michiel De 385, 386
Grobbendonck, comte de — graaf de. . . . 435, 435
Groenrys, H . . . 124, 124
Grupello, Gabriel . 314, 315
Grutters, Philippe-Pierre — Filip-Pieter . . . 474, 475
Gudens, Jean — Jan. 418, 419
Guillaume III — Willem III. . 374, 374
Guiot, Gertrude — Geertruida. 320, 320
Guiot, Jean — Jan. 320, 320
Guyot, Catherine — Catharina. 426, 426
Guyot, François — Frans. . 177, 177
Gymmeus, Cornelie — Cornelia 177, 177
Gysbrechts, M. . . 107, 108
Gysens, Corneille — Cornelis. 533, 534

H

Haeck, Jean van — Jan van. 538, 539
Haecx, Anne — Anna. 291, 291
Haecx, Marie — Maria. 161, 161
Haeght, Haecht, Corneille van — Cornelis van . . 71, 72
Haeght, Jean van — Jan van. 120, 120
Haeght, Pierre van — Pieter van . . . 116, 120, 120
Haeght, Haecht, Tobie van — Tobias van. 71, 71, 71, 71, 72, 72, 72, 75, 76, 126, 126, 130, 130
Haeken, Jean-Pierre van — Jan-Pieter van . 496, 503, 503
Haen, Guillaume De — Willem De 541, 541
Haen, Corneille De — Cornelis De 421, 421
Haese, Arnold de. 471, 477, 477
Haeften, Angèle van — Angela van 379, 379
Haeften, Jean van — Jan van. 379, 379
Haften, Haeften, Jean-Paul van — Jan-Pauwel van. 376, 376, 379, 379

Hagen ou Haghen, Michel vander — Michiel vander. 221, 223, 223
Haghen, Nicolas-Henri vander — Nicolaas-Hendrik vander. 568, 569
Hal, Jacques van — Jacob van. 568, 568, 569
Halen, Pierre van — Pieter van 255, 255, 255, 433
Halfroose, Suzanne — Suzanna. 101, 102
Hallemans, Ferdinand. 467, 468
Hallemans, Ignace — Ignatius. 399
Haliemans, Madeleine — Magdalena 439, 439
Halmale, Constantin van — Konstantyn van . . 62, 62
Halmale, Henri van, senior — Hendrik van. 132, 132, 192, 192, 193, 299, 299
Halmale, Henri van — Hendrik van. 24, 25, 62, 62, 62, 62, 63, 117, 132, 132, 190, 192, 192, 193, 262, 262, 262, 268, 269, 270, 272, 273, 299, 299, 299, 300, 415, 416, 518
Halmale, Paul van — Pauwel van . . . 183, 183, 183
Halmale, Pierre van — Pieter van 183, 183
Hals, Frans . . . 217, 217
Hamme, Guillaume van — Willem van. 209, 209, 236, 236, 236
Hanaux, Claire — Clara. 313, 313
Handtsetter, Pierre de — Pieter de 520
Hanecaert, Hanicart, Gilles-Augustin — Gillis-Augustinus. 376, 378, 378
Hanicaert-Hanecaert, Pierre — Pieter 259, 259
Happaert, Catherine — Catharina 363, 363
Happaert, Gilles — Gillis. 66, 66
Happaert, Jean — Jan. 39, 43 66, 66
Hardenbergh, N. . . . 517
Haro y Guzman, Juan Domingo de 371
Haro Sotomajor y Guzman, Luis Mendez de . . . 371, 372
Hase, J. De. . . . 68, 68
Hassinckx, Abraham. . 290, 291, 291
Hassinckx, Roland — Roeland. 291, 291
Havick, Jacques — Jacob. . 141, 142
Havre, chevalier van — ridder van. 599
Havre, Sara van. . 529, 529
Hayaux, Marie De — Maria De. 437, 438
Hazart 392, 392
Heck, Wautier van — Wauter van 474, 475
Heckaert, Jean — Jan. . 376
Hecke, Antoinette van — Antonia van . . . 191, 191
Hecquez, Jean — Jan. 608, 609
Hecquier, Jean — Jan. . 606
Heeghts, Jeanne — Joanna. . 440, 440
Heem, De. . . . 336, 337
Heert, Jean-Baptiste vanden — Jan-Baptist vanden. 583, 584
Hellemans, Anne-Marie — Anna-Maria 535, 535

Hellemans, Catherine — Catharina. . 364, 365, 406, 406
Hellen, Charles — Karel. 559, 560, 560
Helmont 336, 337
Helvoort, Cornelie van — Cornelia van . . . 442, 442
Helvoort, Jacques van — Jacob van . . 433, 442, 442, 444
Hemelaer, Catherine — Catharina 294, 294
Hemselroy, Jean — Jan. 155
Hemselroy, Léon — Leo. 155, 158, 158
Hemskercken, Sebastien — Sebastiaan. . . . 581, 581
Hendrickx, Henriette — Hendrika. 437, 437
Hengstenbergh, Etienne van — Steven van . . . 533, 534
Hennekin, Marie — Maria. . 278, 278
Henricx 118, 119
Henry, Elisabeth. . 464, 465
Henry, Jean-Charles — Jan-Karel. 533, 534
Hensbergh, Anne Van — Anna Van 486, 486
Henxthoven, Jeanne-Marie van — Joanna-Maria van. 542, 543
Herck, Jacques-Melchior van — Jacob-Melchior van. 588, 589, 591, 591
Herck, Melchior van. 485, 486
Herenthals, Thomas van. 520 521
Herfsen, Catherine — Catharina 211, 212
Hermans, Catherine — Catharina. 14, 16, 16, 17, 351, 351
Hermans, Daniel . . 14, 16
Hermans, Egide — Egied. . 588, 588
Hermans, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 541, 541
Hermans, Sebastien — Sebastiaan . . . 134, 146, 146
Herp, Guillaume van — Willem van 593, 593
Herstraten, Gaspard vander — Gaspar vander. 155, 160, 160
Herstraeten, Marguerite vander — Margareta vander. 159, 159
Hertogen, Catherine S' — Catharina S'. . . . 153, 153
Hertogen, Christine S' — Christina S'. 121, 121
Hertoghe, De. 46
Herzelles, Albert-Charles de — Albrecht-Karel de. 434, 434
Herzelles, Guillaume-Philippe — Willem-Filip. 304, 306, 427, 428, 429, 429, 430, 434, 434, 444, 445, 446, 448, 449, 451, 451
Herzelles, Philippe de — Filip de. 434, 434
Hessels, Pierre-Corneille — Pieter-Cornelis. 287, 288, 530, 530, 530, 531
Hengel, Marie van — Maria van 353, 354
Heurck, Jean van — Jan van. 321, 321
Heurck, Jean-Pierre van — Jan-Pieter van . . . 464, 465
Heurck, Pierre van — Pieter van 319, 321, 321
Heuvel, Anne vanden — Anna

vanden. 336, 336, 338, 338, 379, 379
Heuvel, David vanden. 294, 295
Heuvel, Guillaume vanden, senior — Willem vanden. . 276, 276
Heuvel, Guillaume vanden — Willem vanden. 275, 276, 276
Heuvel, Suzanne vanden — Suzanna vanden . . 383, 383
Heuvick, Catherine — Catharina 461, 461
Hextenbergh, Abraham. 568, 569
Heyden, Catherine vander — Catharina vander. 203, 203
Heylen, Hélène — Helena. 14, 15
Heylens, Jeanne-Marie — Joanna-Maria. . . . 359, 359
Heylens, Marie-Catherine — Maria-Catharina . 286, 286
Heymans, Pierre — Pieter. . 294, 295
Heyndrickx, Mathieu — Matthias. 374, 375
Hildernes, Corneille — Cornelis 418, 419
Hoek, Léopold vanden. 287, 288
Hoetinckx, François — Frans. 533, 534
Hoey, Nicolas van — Nicolaas van 207, 207
Hoffmans, Jean-Charles — Jan-Karel. 272, 273
Hofman, Ferdinand. 480, 481
Hofmans, Anne-Marie — Anna-Maria 533, 534
Hollander, Jacques De — Jacob De . . 456, 456, 542, 543
Hollander, Jean De — Jan De. 456, 456
Hollar, Wenceslas — Wenzel. 170, 170, 211, 212
Hondt, De 71, 72
Honsem, Joseph van — Jozef van 541, 541
Hontsem, Anne van — Anna van 169, 169
Hontsum, Zeger van, senior. . 189, 189
Hontsum, Zeger van. 189, 189, 189
Hoogaerden, Marguerite van — Margareta van. . . . 68, 68
Hooge, H. de. . . 107, 108
Hooninckx, Marie — Maria. . 179, 179
Hoosterlinckx, Pierre — Pieter. 520, 521
Hoppenbrouwer, Guillaume — Willem . . 407, 408, 408
Hoppenbrouwer, Jeanne-Isabelle — Joanna-Isabella. 408, 408
Horenbeeck, chanoine van — kanunnik van . . 474, 475
Horne, Elisabeth van. 379, 379
Houbraken 599
Houten, Antoine van — Anthonius van 559
Hove, André van — Andreas van 492, 493
Hove, Jean-Albert van — Jan-Albrecht van . . 535, 536
Hove, Jean-Augustin van — Jan-Augustinus van . 535, 535
Hove, Jean-Charles van — Jan-Karel van . 533, 534, 535, 535, 535
Hove, Michel van — Michiel van 483, 484
Hove, Simon-Balthazar van. . 535, 536

Hove, David van. . 150, 150
Hove, Jean van — Jan van. . 181, 181
Hove, Jeanne van — Joanna van. 398, 398
Hoy, van 294, 295
Huaerts, Martin — Marten. . 541, 541
Huberts 30, 31
Huberts, Dr W. J. A. . 599
Huckelroy, Paul van, senior — Pauwel van. . . 381, 381
Huckelroy, Paul van — Pauwel van. . . . 376, 381, 381
Hugens, Renaud — Renaldus. 184, 186, 186
Hujoel, Isabelle — Isabella. . 503, 504
Huldert, Guillaume De — Willem De 322, 322
Hullebroeck, Jean — Jan. 395, 395, 397, 397
Hullebroeck, Jeanne — Joanna. 561, 561
Hulsen, Barbe van — Barbara van 169, 169
Husart 322, 323
Hussens, Henri — Hendrik. . 353, 354
Hussens, Jean-Gilbert — Jan-Gilbert. 573
Huybrechts, François — Frans. 376
Huybrechts, Gaspard — Gaspar. 268, 269, 269, 274, 274, 280, 290, 291, 291, 300, 310, 409, 410, 415, 428, 433
Huybrechts, Guillaume. — Willem 402, 402
Huybrechts, Jean — Jan. 134, 134, 145, 145
Huybrechts, Martin — Marten. 313, 313 319, 320, 320, 415, 416, 417, 417, 428, 433
Huysen, Roelofken van. 92, 92
Huysmans, Jacques — Jacob. . 250, 251
Huysmans, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 266, 267
Huysraet, Marguerite — Margareta 222, 222
Huyssens, Jean — Jan. 200, 200
Hymans, Henri — Hendrik. . 30, 31, 599
Hynderickx, Adam . 538, 539

I

Immenraet, Marie-Catherine — Maria-Catharina . 402, 402
Immerseel, Françoise van — Francisca van. . 192, 192, 246, 246
Immerseel, I. 599
Innoville, Jacques van — Jacob van 542, 543
Isabelle, archiduchesse — Isabella, aartshertogin. 82, 84
Isschot, Jean-Baptiste van — Jan-Baptist van . 523, 523
Istendael, Jean-Baptiste van — Jan-Baptist van . 418, 419

J

Jabach, Evrard . . 130, 131
Jacobs, Catherine — Catharina. 462, 462
Jacobs, Jean-Paul — Jan-Pauwel 550, 550

Jacobs, Nicolas — Nicolaas. . 342, 342, 359, 360
Jacobs, Pierre — Pieter. 266, 267, 488, 489
Jacobs, Victor 599
Jacops de Jagher, Adrien — Adriaan. . . . 332, 332
Jacops de Haegh, Guillaume — Willem . . 550, 550, 550
Jacops, Jude — Judocus. 276, 276
Jacops, Roland — Roeland. . . . 180, 181, 181
Janselon, J. . . . 107, 108
Jansen, J. E. . , . . 599
Jansens, Gaspard — Gaspar. . 474, 475
Janssens, Abraham. 28, 29, 92, 92, 92, 93, 138, 139, 172, 172, 176, 176
Janssens, André — Andreas. 190
Janssens, Anne — Anna. 285, 285
Janssens, Anne-Marie — Anna-Maria . 176. 176, 201, 201
Janssens, Etienne — Steven. . 503, 504
Janssens, François — Frans. . 331, 338, 338
Janssens, Jacques — Jacob. . 314, 315, 332
Janssens, Jacques — Jacob. . 355, 358, 358, 432, 438, 438, 444, 446
Janssens, Jean — Jan. 92, 92, 147, 149, 149, 196, 196, 196, 265, 265
Janssens, Jérôme — Hieronymus 344, 344
Janssens, Luc — Lucas. 438, 438
Janssens, Marie — Maria. 435, 435
Janssens, Suzanne — Suzanna. 283, 283
Janssens de Bisthoven, Jean-Charles — Jan-Karel. 521, 521
Janssens de Bisthoven, Pierre — Pieter 283, 283
Janssens de Hujoel, Etienne-Corneille — Steven-Cornelis. 464, 465, 475, 476, 496, 503, 503, 504, 508, 508, 511, 517
Jauroy, Adrien — Adriaan. . 421, 421
Jauwens, Catherine — Catharina 240, 240
Jode, Arnold de. . 219, 220
Jode, Corneille de — Cornelis de. 392, 392
Jode, Elisabeth de. 81, 83, 176, 176, 201, 201
Jode, Gérard de — Geeraard de. 94, 94, 391, 392, 392
Jode, Gertrude de — Geertruda de 69, 70
Jode, Jacques de — Jacob de. . 392, 392
Jode, Jeanne-Marie — Joanna-Maria 334, 334
Jode, Pierre de — Pieter de. 22, 23, 94, 94, 94, 95, 219, 219, 392, 392
Jode, Pierre II de — Pieter de 94, 95, 215, 219, 219, 349, 350
Jode, Suzanne De — Suzanna De 122, 122
Joly, Jacques — Jacob. 394, 394
Jonckers, Jean — Jan. 488, 489

Jordaens, Elisabeth. 156, 156
Jordaens, Hans . . 124, 124
Jordaens, Jacques — Jacob. . 219, 220, 297, 297, 326, 327, 328, 329, 330, 330, 335, 335, 337, 337, 339, 518
Jouret, Jacques — Jacob. 581, 582
Jouwens 250, 251

K

Kaa, Pierre vander — Pieter vander 418, 419
Kalken, Frans van. . . 600
Keerbergen, Jean van — Jan van. . . . 106, 106, 106
Keerbergen, Pierre van — Pieter van 106, 106
Keerinckx, Alexandre — Alexander 211, 212
Keersmakers, Lucie — Lucia. 374, 374
Kegeleers, Barbe — Barbara. . 118, 119
Kemp, L. 71, 72
Kempe, Agnès-Lambert van. . 398, 398
Kerckhof, Marguerite vande — Margareta vande. 405, 405
Kerckhoven, Anne vanden — Anna vanden . . 381, 381
Kerchoven, Jean-Jan. 180, 182, 182
Kerckhoven, Jean vanden — Jan vanden 182, 182
Kerckhoven, Joseph vanden — Jozef vanden . . 294, 295
Kerckhoven, J. B. . 141, 142
Kerricx, Catherine — Catharina. 342, 343
Kerricx, Guillaume — Willem. 416, 418, 418, 419, 419, 450, 450, 472, 473, 495, 499, 499, 500, 500, 505, 506, 506, 509, 511, 512, 512, 517, 532, 542, 543, 548, 549, 549, 579, 579
Kerricx, Guillaume-Ignace — Willem-Ignatius. 418, 419, 542, 542, 542, 543, 543, 544, 548, 549, 549, 555, 559, 563, 564, 564, 565, 565, 566, 568, 585, 585
Kersavonts, Barthelemy — Bartholomeus. 391
Kessel, André van — Andreas van 414, 414
Kessel, Jean-Thomas van — Jan-Thomas van . . . 474, 475
Kessel, Ferdinand van. 568, 569
Kessel, Jean van — Jan van. . 178, 178
Kessel, Jerôme van — Hieronymus van. . 171, 178, 178
Kessel, van 96, 97
Ketelaers, Wilhelmine — Wilhelmina. . . . 490, 490
Ketgen, J. B. . . . 69, 70
Kierberghen, vide Kierbergen
Kint, Catherine t' — Catharina t' 211, 212
Kint, Jean — Jan. 273, 273, 364, 364,
Kint, Jean-Baptiste t', senior — Jan-Baptist t' . . 364, 365
Kint, Jean-Baptiste t' — Jan-Baptist t'. 361, 364, 364, 365, 406, 406
Kint, Pierre t', senior — Pieter t'. 406, 406
Kint, Pierre t' — Pieter t'. 364, 365, 404, 406, 406

Kints, Jacques — Jacob. 533, 534
Kints, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 542, 543
Klerck, Corneille De — Cornelis De 418, 419
Knudden, Jacques — Jacob. . 363, 363
Knudden, Melchior-Balthazard. 361, 363, 363
Knyff, Jacques — Jacob. 341, 343, 343
Knyff, Jean — Jan. 343, 343
Koninck, Ferdinand de. 290, 298, 298
Koninck, Jean de — Jan de. . 361, 363
Koninck, Zacharie de — Zacharias de 581, 581
Kouckercken, Ignace van — Ignatius van. . 433, 444, 455
Kraen, François de — Frans de 411

L

Labarre, Jean de — Jan de. . 233, 234
Laboureur, Antoine — Antoon. 533, 534
Laboureur, Jean — Jan. 460, 461
Laeck, Arthur van — Aart van. 210, 210
Laen, Daniel De. . 418, 419
Laer, Jean-Baptiste van — Jan-Baptist van. . . 528, 528
Laet, Marie De — Maria De. . 490, 490
Lafas, J. de . . . 129, 129
Lalaing, Charles Je — Karel de. 538, 538
Lamberechts, Chrétien — Christiaan . 193, 194, 225, 225
Lemens, Jean van — Jan van. 165, 165
Lemens, Jean-Baptiste van — Jan-Baptist van. 163, 165, 165, 165
Lameer, Théodore — Theodoor. 187, 187
Lamorlet, Joseph De — Jozef De. 387, 388, 388, 389, 411, 415, 422, 422, 428, 433, 446, 448, 449
Lamorlet, Nicolas De — Niclaas De 388, 388
Lampsonius, Dominique — Dominicus. 85, 86
Lanckfranck, Charles — Karel. 402, 402
Lanckveelt, François — Frans. 457, 457
Lanckvelt, François van — Frans van 187, 187
Lanen, G. vander. . 124, 124
Langenberghe, Dominique — Dominicus . . . 418, 419
Langennaken, Pierre — Pieter. 581, 581
Langhenhoven, Elisabeth van. 350, 350
Lannoy, Henri de — Hendrik de 488, 489
Lanoy, Henri de — Hendrik de. 266, 267
Lansloot, Corneille — Cornelis. 226, 226
Lansloot, Lansloet, Lanseloot, Luc — Lucas. 224, 226, 226, 239, 239

Largilière, Nicolas de — Niclaas de. . . . 287, 288
Lascouyvas, Charles de — Karel de 520, 522, 522
Lasne, Michel — Michiel. 94, 95
Latom, Adrien van — Adriaan van 231, 231
Laueryes, Jacques — Jacob. . 471, 477, 477
Lauereysens, Jean — Jan. 266, 267
Lausman, Christine — Christina. 79, 79
Lauwer, Charles de — Karel de. 116
Lauwereyssen, Jean-François — Jan-Frans . . . 272, 273
Lauwers, Conrad . 222, 222, 389, 389
Lauwers, Jacques — Jacob. 222, 222
Lauwers, Jeanne — Joanna. . 466, 466
Lauwers, Nicolas — Niclaas. 221, 222, 222, 222, 389, 389
Lauwers, Norbert — Norbertus. 387, 389, 389
Lebrun. 474, 475
Leemans, Jean — Jan. 280, 284, 284
Leemans, Jean-Adam — Jan-Adam 284, 284
Leemans, Jean-Jude — Jan-Judocus 284, 284
Leempoel, Jean van — Jan van. 338, 338
Leermans, Agnès. . 326, 326
Leerse, Elisabeth. . 282, 282
Leerse, Sébastien — Sebastiaan. 331, 337, 337
Lefebure, Anne — Anna. 210, 210
Lefever, Jean — Jan. 462, 462
Legrelle, François — Frans. . 550, 551, 551
Legrelle, Guillaume — Willem. 551, 551
Lellilyo, P. F. . . . 92, 93
Lemens, Balthazard — Balthazar 474, 475
Lemmens, Elisabeth. 266, 267
Lemmens, J. . . . 74, 74
Lemmens, Marie — Maria. . 414, 414
Lempoel, Adrien — Adriaan. 460, 461
Lenaerts, Benoit — Benedictus. 361
Lenaerts, Edouard — Eduwaert. 433, 444
Lenaerts, Henri-Godefroid — Hendrik-Godfried. 460, 461
Lenaerts, Isabelle — Isabella. 351, 351
Léopold, empereur — keyzer. 497, 498
Léopold-Guillaume, archiduc — aartshertog. . . 244, 245
Lerius, Th. van. 10, 11, 30, 31, 600
Lermans ou Leermans, Adam. 184, 185, 185
Leroy, Albert-Ignace — Albrecht-Ignatius . 550, 551, 551
Lescornet, Jeanne — Joanna. . 357, 357
Lesteens, Claire — Clara. 263, 263
Lesteens, Gaspard — Gaspar. 240, 240

Lesteens, Guillaume — Willem. 240, 240, 242, 242, 263, 263
Lesteens, Paul — Pauwel. 395, 398, 398
Letombe, Philippe — Filip. . 533, 534
Letter, Jacques de — Jacob de. 190, 192, 192, 246, 246, 246
Leydecker, Adam. . 433, 444
Leydecker, P. de. . . 69, 70
Leyen, Marie-Anne — Maria-Anna. 337, 337
Leys, Pierre — Pieter. 492, 494, 494
Leysens, Ignace — Ignatius. . 538, 539
Lhermite, Anne — Anna. 157, 157
Liberti, François — Frans. . 526, 526
Librechts, Isabelle — Isabella. 509, 510
Librechts, Jean — Jan. 290, 298, 298
Librechts, Marie — Maria. . 479, 479
Licht, André de — Andries de. 202, 203, 203, 215, 217, 217, 268, 269, 270, 415
Licht, Anne-Marie de — Anna-Maria de . . . 362, 362
Licht, Charles de — Karel de. 275, 275
Licht, Marie-Anne de — Maria-Anna de. . . . 479, 479
Licht, Marie-Jeanne de — Maria-Joanna de . . . 383, 384
Lidts, Catherine — Catharina. 554, 554
Liebrechts, Anne — Anna. . 203, 203
Lies, Guillaume — Willem. . 528, 528
Liesens, Suzanne — Suzanna. . 362, 362
Lim, S. de. . . . 125, 125
Lins, Théodore — Theodoor. 193, 194, 225, 225
Lint, Anne-Marie van — Anna-Maria van. 462, 462, 586, 586
Lint, Balthazar van — Balthazar van. . 355, 358, 358, 359
Lint, Henri-François van — Hendrik-Frans van. . 480, 481
Lint, Pierre van — Pieter van. 358, 358, 460, 461
Lipse, Juste — Justus. 94, 94
Lisaert, Antoine — Antoon. . 243, 243
Lisaert, Pierre — Pieter. 79, 79
Liverlo, Jeanne de — Joanna de. 286, 286
Loaser, Jacques — Jacob. 171
Locquet, Marie — Maria. 323, 323
Loemans, A . . . 105, 105
Loemans, Artus. 117, 133, 133
Loets, Anne — Anna. 85, 86
Lommelin, Marc — Marcus. . 462, 462, 568, 568
Loo, A. 73, 73
Loomans, Elisabeth. 219, 220
Lorraine, Charles de — Karel de. 543, 544
Louis XIV — Lodewyk XIV. 497, 498
Lowies, Lambert — Lambrecht. 314, 315
Lunden, Catherine-Suzanne — Catharina-Suzanna. 335, 335
Lunden, Jeanne — Joanna. . 426, 426

Lundens ou Lunden, Pierre — Pieter. . . 134, 145, 145
Luneslot, Antoine — Antoon. 533, 534
Lyere, Augustin van — Augustinus van. . . . 271, 271

M

Mabuse. 165, 166
Macquereel, Anne-Marie — Anna-Maria. . . . 363, 364
Macquereel, Madeleine — Magdalena 465, 465
Macquereel, Marie — Maria. . 230, 230, 392, 392
Madera, Ignace de — Ignaas de. 225, 225
Mael, Henri van — Hendrik van 474, 475
Maenen, Antoine vander — Antoon vander. . 353, 354
Maepeye, Pierre — Pieter. . 217, 217
Maere, H. de. . . . 69, 69
Maes, Barbe — Barbara. 434, 434
Maes, Catherine — Catharina. 174, 174
Maes, François — Frans. 432, 443
Maes, Godefroid, senior — Godfried. . . . 460, 460
Maes, Godefroid — Godfried. 460, 460, 460, 461, 492, 493, 493, 495, 499, 500, 516, 520, 542, 542
Maes, Isabelle — Isabella. 174, 174
Maes, Thomas. 528, 528, 528, 577, 577, 577, 578, 578
Maeyer, Antoine-Jean De — Antoon-Jan De. . 527, 527
Maeyer, Corneille De — Cornelis De. 527, 527
Maeyer, Gilles De — Gillis De. 418, 419
Maeyer, Jacques De — Jacob De. . . . 526, 527, 527
Maeyer, Jacques De, junior — Jacob De. . . . 527, 527
Makereel, Macquereel, François — Frans. . 163, 166, 166
Macquereel, Isabelle — Isabella. 166, 166
Malderus 213, 214
Maldegem, Thomas van. 467, 467
Male, Jacques van — Jacob van. 359, 360
Maillart, Philippe — Filip. . 460, 461
Malleri, Charles van — Karel van. 147, 148, 148, 149, 149
Malleri ou Mallery, Philippe de — Filip de. . . 148, 149
Malliaert, Anne-Catherine — Anna-Catharina . . 436, 436
Malo, Vincent — Vincentius. . 202, 206, 206
Man, Gaspard de — Gaspar de. 464, 465, 483, 484
Mander, Carel van. 30, 31, 600
Mandere, Isabelle vander — Isabella vander. . . 469, 470
Mandere, Isabelle-Claire vander — Isabella-Clara vander. . 293, 293
Mangeler, Cecile — Cecilia. . 568, 569
Maniaert, Corneille — Cornelis. 588, 588

Mannaert, Anne — Anna. . 189, 189
Mans, Mathilde — Mathilda. . 342, 342, 396, 396
Manteler, Renier. . 217, 217
Marcelis, A. . . . 73, 73
Marchal, chevalier — ridder. 600
Mares, Théodorine des — Theodora des. . . . 342, 342
Marets, Simon de. . 294, 295
Marienberg, Catherine van — Catharina van. 81, 83, 258, 258
Marines, Pedro . . 426, 426
Martens, Grégoire, senior — Gregorius . . . 373, 373
Martens, Grégoire — Gregorius. 366, 368, 369, 373, 373, 509, 510, 511, 511, 516
Martini, Louis, senior — Lodewyk 413, 413
Martini, Louis — Lodewyk. . 411, 413, 413
Martini, Pierre-André — Pieter-Andreas. . . . 413, 413
Massys, Quentin — Quinten. 127, 127, 128, 172, 172, 353, 354
Matham. 349, 350
Matham, Jacques — Jacob. . 18, 19
Matheusen, Mathieu — Mattheus . . . 202, 207, 207
Matysen, Mathias. . 223, 223
Mathysens, Madeleine — Magdalena 243, 243
Mattheussens, Marguerite — Margareta . . . 182, 182
Matthyssens, Abraham. 71, 72, 487, 487
Matthyssens, Catherine — Catharina 351, 351
Matthyssens, Jeanne — Joanna. 437, 437
Matthyssens, Martine — Martina 437, 437
Maximilien, l'archiduc — aartshertog Maximiliaan. 178, 178
Maynard 205, 206
Mechelen, H. van. . 68, 68
Mechelen, Hans van. 116, 125, 125, 125
Medera, Ignace de — Ignatius de. 193, 194
Medicis. 18, 19
Meerbeeck, Guillaume van — Willem van . . 118, 119
Meere, Catherine de — Catharina de 129, 129
Meeren, Isabelle vander — Isabella vander. . . 574, 574
Meeren, Jean-Egide vander — Jan-Egidius vander. . 513
Meeren, Marie vander — Maria vander 390, 390
Meeren, Wautier vander — Walter vander. . 574, 574
Meerle, Théodore van — Theodoor van. . . . 349, 349
Mees, Pierre — Pieter. 266, 267
Meesens, Pierre — Pieter. 266, 267
Meester, Gérard de — Geeraard de 376, 383, 383
Meeus, Elisabeth. . 182, 182
Meldert, J. van. . . 96, 97
Meiren, Anne-Catherine vander — Anna-Catharine vander. . 515, 515
Meiren, Egide-Joseph vander — Egidius-Jozef vander. 515, 515

Meeren, Jean-Baptiste vander — Jan-Baptiste vander. . 545, 545, 545
Meiren ou Meeren, Jean-Egide vander — Jan-Egidius vander. 513, 515, 515
Meiren, Suzanne-Rose vander — Suzanna-Roza vander 515, 515
Meiren, Walter-Dominique vander — Walter-Dominicus vander 515, 515
Melis, Guillaume-François — Willem-Frans . . 418, 419
Melis, Jacques — Jacob. 488, 489
Melyn, Abraham. . 437, 437
Melyn, Jeanne-Marie — Joanna-Maria. 320, 320
Melyn, Jean-Michel — Jan-Michiel. 556, 556
Melyn, Pierre — Pieter. 432, 437, 437, 438, 443, 555, 556, 556
Mennens, François — Frans. . 193, 194, 225, 225
Mens, Laurent — Laureys. 126, 126
Mera-Merre-Meera, Charles de — Karel de. 155, 157, 157
Merchant, Anne — Anna. 276, 276
Merckx, Christophe — Christoffel . . . 134, 145, 145
Merguaer, Jean — Jan. 460, 461
Merle, H. van . . . 74, 74
Merssens, André — Andries. . 253, 254
Mertens, Charles — Karel. . 209, 209
Mertens, Corneille — Cornelis. 487, 487, 487
Mertens, Elisabeth . 107, 108
Mertens, Jacques — Jacob. . 474, 475
Mertens, Philippe — Filip. . 206, 206
Mertens, W. . . . 73, 73
Mertens & Torfs . . . 600
Mes, Marguerite de — Margareta de 437, 437
Mesmaker, Gilles de — Gillis de. 217, 217
Mesmakers, Jean — Jan. 111, 112
Meere, Marie de — Maria de. 193, 193, 225, 225
Meulen, Adam-Fr. vander. . 144, 144
Meulenberch, Luc — Lucas. 355
Meuleveld 124, 124
Meurs, Gommaire van — Gomarus van . . . 134, 135
Meurs, Hedwige van — Heilwig van 233, 234
Meurs, Jacques van — Jacob van. 309, 309, 331, 333, 333
Meurs, Jean van — Jan van. . 134, 135, 135
Meurs, Jean van, junior — Jan van. . 135, 135, 333, 333
Meursius, vide Meurs.
Meyere, Louis de — Lodewyk de 294, 295
Meyssens, Jean — Jan. 322, 322
Meysters, J. . . . 138, 139
Michelsen, Michel — Michiel. 203, 204
Michiels, Catherine — Catharina 320, 320
Mier, Jean Le — Jan Le. 474, 475

Mighem, Laurent van — Laurens van. . . . 474, 475
Mildert, Antoine van — Antoon van 213, 213
Mildert, Corneille van — Cornelis van . . . 213, 214
Mildert, Florent van — Floris van. . . . 559, 560, 561
Mildert, Jean van — Hans van. 213, 213, 214
Milese, Mathieu — Mattheus. 244, 244
Milex, Philippe — Filip. 210, 210
Millecam, Albert — Albrecht. 421, 421
Millucht-Millich, Nicolas — Nicolaas. . . 411, 413, 413
Minderhout . . . 344, 344
Minderhout, Antoine van — Antoon van. . . 385, 386
Minderhout, Guillaume-Auguste — Willem-August. 385, 386
Minderhout, Henri van — Hendrik van. 376, 385, 385, 386, 516
Minderhout, Jean van — Jan van 385, 385
Miraeus 88, 88
Mirou, Marie — Maria. 161, 161
Mistraten, Barbe van — Barbara van. . . . 451, 451
Moens, Marie — Maria. 557, 557
Moerentorf, Balthazar. . 137, 137, 228, 228, 228, 229, 231, 231
Moerentorf, Catherine — Catharina . . 99, 100, 230, 230
Moerentorf, Jean — Jan. 137, 137, 228
Moermans. . . . 250, 251
Moermans, André. 520, 521, 521, 526, 527, 527
Moermans, Balthazar. . 331
Moermans, Jacques — Jacob. 147, 152, 152, 152
Moermans, Paul — Pauwel. . 152, 152
Mol, Antoine van — Antoon van 261, 261
Mol, Joos de. . . 131, 131
Mol, Pierre van — Pieter van. 211, 212
Molin, Jacques du — Jacob du. 581, 581
Mols, Anne — Anna. 286, 286
Momper, Barthelemy de — Bartholomeus de . . 101, 102
Momper, Joos de. 18, 20, 21, 21, 71, 72, 82, 83, 96, 97, 99, 100, 101, 101, 101, 236, 236, 336, 337, 343, 343, 357, 357, 462
Monde, J. de. . . . 73, 73
Mont, Corneille du — Cornelis du. . . . 399, 401, 401
Monterey, comte de — graaf de. 366, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 371, 372, 518
Moons, Catherine — Catharina. . . 69, 69
Moor, N. de. . . 503, 504
Moore, Nicolas de — Nicolaas de. 421, 421
Moretus, Balthazar. 134, 135, 135, 137, 137, 228, 228, 231, 231, 249, 249, 253, 253, 268, 269, 270
Moretus, Jean — Jan. 228, 228

Morisse, Adrien, senior — Adriaan. . . . 383, 383
Morisse, Adrien — Adriaan. . 376, 383, 383
Morisses, Gaspard-Joseph — Gaspar-Jozef . . 460, 461
Mortgat, Marie-Catherine — Maria-Catharina . 507, 507
Mouris, Bernard — Bernardus. . 181, 181
Moutiers, Charles du — Karel du. 568, 569
Moy, Claire de — Clara de. . 173, 173
Moy, Marie de — Maria de. . 186, 186
Moy, famille de — familie de. . . 213, 214
Muggenhoven, Jean-Antoine van — Jan-Antonius . 350, 350
Muggenhoven, Marcelin-Antoine — Marcelius-Antonius. 348, 350, 350
Mugghenhoven, Marie-Anne van — Maria-Anna van. . 298, 298
Munnicx, Sébastien — Sebastiaan. 181, 181
Munnincx, Constance — Constancia 164, 164
Munster, Henri van — Hendrik van 181, 181
Muntsaert, François — Frans. 253, 253
Musson, Mathieu — Mattheus. 248, 248, 248, 268, 269, 270, 415
Muyter, H. 78, 78
Muytinckx, Thérèse-Catherine — Theresia-Catharina. 551, 552
Mys, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 287, 288

N

Namleton 118, 119
Natalis, P. . . . 148, 149
Naulaerts, François — Frans. . 485, 486
Neckebaert, Pierre — Pieter. . 287, 288
Neckens, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 583, 584
Neckens, Mathieu — Matthias. 460, 461, 462, 463, 463
Neckin, Gertrude — Geertruida. 85, 86
Neef, Pierre — Pieter. 142, 143
Neefs, Emmanuel. . . 600
Neefs, Hub. 600
Neefs, Pierre — Pieter. 292, 293
Netten, F. van. . . 69, 70
Neuf, Pedro de. . 378, 378
Neuf, Simon de. 376, 376, 378, 378
Neuf, Simon de, junior. 378, 378
Neuf, Simon-Balthazar de. . 378, 378
Neve, Hans de. . . 79, 79
Neve, Ide de — Ida de. 138, 139
Neve, Simon de. . 266, 267
Nicolae, O. 68, 68
Nicolaï, Anne — Anna. 156, 156
Nicolay, Anne — Anna. 109, 109
Nies, Antoine De. — Antoon De 353, 354

Nieustadt, Chrétien van — Christiaan van . . . 467, 467
Nispen, Adrien van — Adriaan van . . . 184, 186, 186
Noblet, B. 68, 68
Noel, H. de. . . . 78, 78
Nole, André-Colyns de — Andries-Colyns de. 155, 162, 162, 190, 191, 191
Nole, Jacques-Colyns de — Jacob-Colyns de. 88, 88, 90, 90
Nole, Jean-Colyns de — Jan-Colyns de. 88, 88, 88, 88, 90, 91, 162, 162
Nole, Robert de — Robrecht de. 82, 84, 88, 88, 88, 90, 90, 90
Nolet, Corneille de — Cornelis de 307
Nollet, Beatrix de. . 282, 282
Nollet, Corneille de — Cornelis de. 308, 308
Noort, Adam van. 12, 13, 71, 72, 75, 75, 75, 76
Noort, Lambert van — Lambrecht van. . . . 75, 75
Noot, Elisabeth vander. 158, 158
Nouwens, Jean — Jan. 520, 521
Nutius, Martin — Marten. . 135, 135
Nuys, Jacques — Jacob. 274, 274
Nuyts, Marie — Maria, 436, 436
Nuyts, Elisabeth. . . 75, 75
Nys, Elisabeth. . . 135, 135
Nys, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 528, 528

O

Oey, Anne van — Anna van. 271, 271
Offenberg, Marguerite — Margareta 14, 15
Offermans, Isabelle-Marie — Isabella-Maria . . 587, 587
Ogier, Barbe — Barbara. 407, 408, 409, 418, 419, 446, 448, 449, 450, 450, 499, 499, 506, 506, 512, 512, 535, 535, 542, 543, 548, 549, 549, 564, 564
Ogier, François — Frans. 454, 454
Ogier, Guillaume — Willem. 280, 289, 289, 407, 408, 409, 418, 419, 448, 449, 450, 450, 453, 454, 454, 483, 484, 516
Olivera, François d' — Frans d'. 485, 486
Olthoff, Frans 600
Oonsen, Gaspard van — Gaspar van. . . . 203, 204
Oort, van — vide Noort van.
Op de Laey, Augustin — Augustyn 583, 584
Op de Laey, Jean-Baptiste — Jan-Baptist . 572, 572, 572
Ophoven, Henri van — Hendrik van. 193, 194, 225, 225
Oppom, Jean van — Jan van. 396, 396
Opstal, van . . . 462, 462
Opstal, Gaspard-Jacques van, senior — Gaspar-Jacob van. 533, 534
Opstal, Gaspard-Jacques van — Gaspar-Jacob van. 533, 533, 533, 534, 592, 592

Os, Adrien van — Adriaan van. 533, 534
Os, H. van, . . . 71, 72
Osse, Jean — Jan. 474, 475
Ostende, Catherine — Catharina 413, 413
Oudaert ou Oudart, Pierre — Pieter. . . 319, 320, 320
Overbeeck, Paul van — Pauwel van 353, 353
Overlaet, Pierre — Pieter. . 583, 584

P

Paeffenrode, Christophe van — Christoffel van. . 567, 567
Paeffenrode, Godefroid van — Godfried van. 565, 567, 567
Pais, Marie — Maria. 480, 480
Palerme, Catherine van — Catharina van. . . 109, 109
Palma 170, 170
Palmaert, Jeanne — Joanna. . 363, 363
Palmen, Marie — Maria. 561, 561
Pampfi, Barthélemy — Bartholomeus 14, 15
Pampfi, Esther. . . 71, 72
Pamfi, Fr. 78, 78
Pampfi, Marie — Maria. 14, 15, 16, 17
Pampfi, Marguerite — Margareta . . . 16, 16, 17, 19
Panderen, van . . . 71, 72
Pansus, Catherine — Catharina. 373, 373
Pape, Jean de — Jan de. 59, 60
Pape, Pierre de — Pieter de. . 395, 398, 398
Papenhoven, Alexandre van — Alexander van. 583, 583, 584
Paquot 600
Parys, Urbain van — Urbaan van . . . 155, 160, 160
Passavant. 600
Pauw, Napoléon de . . . 600
Pauwels, Jacques — Jacob. . 573, 574, 574
Peer, François vande — Frans vande 190
Peeters, Anne — Anna. 392, 392
Peeters, Bonaventure — Bonaventura. 337, 337, 462, 462
Peeters, Egide — Egied. 550, 550
Peeters, Gertrude — Geertruida. 296, 296
Peeters, H, ... 68, 68
Peeters, Jacques — Jacob. 374, 375, 523, 523, 523
Peeters, Marie — Maria. 439, 439
Pelgrom, Marie — Maria. 131, 131
Pels, Claire — Clara. 551, 551
Penninckx, Philippe — Filip. . 464, 465
Pepersack, Marguerite — Margareta 127, 127
Perès 30, 31
Peris-Peres, Henri — Hendrik. 275, 276, 276, 302, 307, 308, 308
Perre, Isabelle vander — Isabella vander . . 468, 468
Perre, François vanden — Frans vanden 379, 379
Perre, Marie vanden — Maria vanden 379, 379

Pesyn, Pierre-François — Pieter-Frans . . . 505, 507, 507
Philippe II. 62, 63
Philippe IV. 85, 87, 311, 311, 317, 318, 393, 393, 495, 499, 500, 607, 609
Philippe V. . 548, 549, 549, 563, 564, 564
Piccolomini, Octave — Octavio. 345, 345
Piet, François vander — Frans vander. . . 331, 336, 336
Piet, Henri vander — Hendrik vander 374, 375
Piet, Isabelle vander — Isabella vander 166, 166
Piet, Jean vander — Jan vander. 336, 336
Piet, Pierre vander — Pieter vander. . . 331, 336, 336
Pieters, Gertrude — Geertruida. 278, 278, 384, 384
Pieters, Jeanne-Catherine De — Joanna-Catharina De. 438, 438
Pieters, Pierre — Pieter. 384, 384
Pinchart 600
Piombo, Sébastien del — Sebastiaan del. . . . 170, 170
Pissyn, Pierre — Pieter. 533, 534
Pitau, Nicolas — Nicolaas. 222, 222
Placquet, Elisabeth . 261, 261
Plancken, Antoine vander — Antoon vander. . 394, 394
Plancken, Jean vander — Jan vander. . . 391, 394, 394
Plano, Elvire del — Elvira del. 66, 66
Plantin, Christophe — Christoffel. 99, 99, 100, 100, 137, 137, 314, 316
Plantin, Martine — Martina . 137, 137
Play, Jacques de — Jacob de. . 294, 295
Plesseria, Jacques — Jacob. . 568, 569
Plisson, Marie-Anne — Maria-Anna. . 408, 408, 507, 507
Plumier, Pierre — Pieter. 374, 375
Pluym, Jerôme — Jeroom. . 181, 181
Poindre, Jacques de — Jacob de. 78, 78
Pon, Paul du — Pauwel du. . 218, 218
Pon, Philippe du — Filip du. . 215, 218, 218
Ponce de Leon, Catherine — Catharina . . . 317, 318
Ponsel, Christophe — Christoffel. 294, 295
Pontius. 111, 112, 218, 218, 380, 380
Pooter, Jean-Antoine De — Jan-Antoon De. 483, 483, 559, 559, 560, 577, 577, 577, 578, 578
Poppe, P. . . . 101, 102
Portugal, don Sébastien de — don Sebastiaan de . . 20, 21
Postel, Pierre van — Pieter van. 261, 261
Pot, Pierre — Pieter. 349, 350
Poteau, Balthazar — Balthazar. 376, 379, 379
Poteau, Denis — Dionysius. . 379, 379

Poteau, Guillaume — Willem. 379, 379
Potteau, Anne-Catherine — Anna-Catharina . . 530, 531
Potteau, Denis, senior — Dionysius. . . 336, 336, 338
Potteau, Denis — Dionysius. 331, 338, 338
Potteau, Guillaume — Willem. 331, 336, 336, 338, 338
Potteau, Marie-Antonine — Maria-Antonia. . . . 338, 338
Potter, Anne de — Anna de. . 450, 450, 454, 454
Potter, Luc de — Lucas de. . 307, 309, 309
Poussin. 336, 337
Pouwels, Jacques — Jacob. 573
Pouwels, Louis — Lodewyk. . 466, 466
Pré, Antoine du — Antoon du. 460, 461
Prelle, Marie-Catherine de — Maria-Catharina de. 526, 526
Pret, Anne-Catherine de — Anna-Catharina de . 390, 390
Pret, Philippe de — Filip de. . 387, 390, 390
Pret, Thomas de. . 390, 390
Prick, Charles — Karel. 478, 478
Prick, Claude — Claudius. . 421, 421
Prins, Gilles — Gielis. . 180
Prost, François — Frans. 322, 322
Provost, Norbert — Norbertus. 433, 444
Pruyssen, Marie van — Maria van 439, 439
Pruyssen, Marie-Isabelle van — Maria-Isabella van. 438, 438
Pruyssen, Marie van — Maria van 321, 321
Put, A. 85, 86
Puteanus, Eurycius. 253, 253
Pyn, Gaspard — Gaspar. 353, 354

Q

Quellin ou Quellyn, Artus — Arnold. 253, 254, 310, 314, 315, 317, 318, 374, 374, 375, 459, 516, 576, 576, 583, 583
Quellin, Artus, junior. 418, 419
Quellin, Cornélie — Cornelia. 266, 267, 472, 472
Quellin, Erasme — Erasmus. 294, 294, 314, 315
Quellin, Henri — Hendrik. . 314, 315
Quellin, Jean-Erasme — Jan-Erasmus. . 290, 294, 295
Quellin, Thomas. 575, 575, 576
Quirini vander Dult. 383, 383
Quirynssen vander Dult. 383, 383

R

Raet, Jean de — Jan de. 444
Raphael. 165, 166
Ras, Jean — Jan. . 332, 332
Rasier, Rombaut de — Rombout de. 204, 204
Rasier, Théodore de — Theodoor de 204, 204
Rasières, Artus de. . 12, 13
Raspagny, Nicolas — Nicolaas. 163

Rats, Philippe — Filip. 421, 421
Rausschel, Jean-François — Jan-Frans. 480, 481
Ravens. J. 125, 125
Ravesteyn, Cornelie van — Cornelia van . . . 555, 555
Ray ou Raey, Joseph van — Jozef van. . 538, 540, 540
Reael, Corneille — Cornelis. 411
Reet, van. 430
Rehabel, Jean — Jan. 538, 539
Rem, Catherine — Catharina. 126, 126, 129, 129
Remeeus, Barbe — Barbara. . 194, 195
Remeeus, David. 79, 79, 79, 118, 119, 150, 150, 181, 181
Remeeus, Jean — Jan. 79, 79
Renialme, Marie-Suzanne de — Maria-Suzanna de. 372, 372
Rentiers, Corneille — Cornelis. 421, 421
Respaigne, Respani, Nicolas, senior — Nicolaas. 163, 167, 167, 391, 393, 393
Respaigne, Nicolas de — Nicolaas de. . . 391, 393, 393
Reymaeckers, Henri — Hendrik. 418, 419
Richelaer, Jean van — Jan van. 171
Riemer, Anne-Thérèse de — Anna-Theresia de. 397, 397
Robatto, Jeanne — Joanna. . 533, 534
Robyns, Jean-Paul — Jan-Pauwel. . 581, 581, 582, 585, 585, 590, 591
Rockox 26, 29
Rode, Anne van — Anna van. 151, 151
Rodenburch, Herman. 122, 122
Rodenburch, Théodore — Theodoor 116
Rodenburch, Théodore — Theodoor . . . 116, 122, 122
Rodrigues, Catherine — Catharina 165, 165
Rodrigues, Eleonora — Eleonora 165, 165
Roelandt, Catherine — Catharina. 99, 99
Rogiers-Rogier, Théodore — Theodoor. . 202, 349, 350
Rogiers, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. . . 391, 393, 393
Rogiers, Marie — Maria. 193, 193, 225, 225
Rol, J. 85, 86
Rombouts, Corneille — Cornelis 464, 465
Rombauts, Barthélemy — Bartholomeus . . . 187, 187
Rombouts, Ph. 10, 11, 30, 31
Rombouts, Théodore — Theodoor. 184, 187, 187, 197, 198, 198
Rombouts, Ph. et van Lerius. 600
Rongen, Melchior van. 146, 146
Ronel, Louis du — Lodewyk du. 345, 345
Roomer, Jacqueline de — Jacoba de. 158, 158
Rocre, Isabelle de — Isabella de. 279, 279
Roose, Melchior-François — Melchior-Frans. . 335, 335
Roosen, H. 69, 70

ofs, Gerard — Geeraard. 193, 193
onians, Pierre — Pieter. 395, 397, 397
or, Gilles van — Gielis van. 99, 99
or, Jude van — Judocus 538, 539
enborgh, Jean-Charles van - Jan-Carel van. 353, 354
t, Alexandre de — Alexander de. . . 331, 334, 334
ot, Anne — Anna. 397, 397
ott dit Douglas, Pierre — Pieter. 334, 334
ott, Jacques — Jacob. 479, 479
uttens, François — Frans. 520, 521
hribanus. . . . 349, 350
chrieck, André vanden — Andreas vanden. . . . 492
chrynmaecker, Jean — Jan. . 464, 465
Schrynmaecker, Pierre, senior — Pieter. . . . 465, 465
Schrynmaecker, Pierre — Pieter 464, 465
Schrynmaeckers, Marie — Maria 457, 457
Schrynwerckers, Gerard — Geeraard. 460, 461
Schubert von Ehrenberg, Guillaume — Willem. 344, 344
Schubert von Ehrenberg, Pierre — Pieter. . . . 344, 344
Schut, Anne — Anna. 144, 144
Schut, Marie — Maria. 152, 152
Schut, Corneille — Cornelis. . 141, 142

Rysbrack, N. 517
Rysbrack, Pierre-André — Pieter-Andreas. 580, 580, 580
Rysheuvels, Catherine — Catharina 292, 292
Rysseuvels, Paul — Pauwel. . 155, 161, 161
Ryswick, François van — Frans van. 573
Ryswyck, François van — Frans van. . 277, 277, 573, 574, 574, 575
Ryswyck, Jean van — Jan van. 275, 277, 277, 574, 574
Ryswyck, Jean-François van — Jan-Frans van. . 574, 574

S

Saey, Jean — Jan. 474, 475
Sager, Hubert de — Huybrecht de. . . . 513, 514, 514
Saint Simon, G. de. . 69, 69
Sallet, Anne-Barbe — Anna-Barbara. . . . 405, 405
Sanden, Jeanne-Thérèse vanden — Joanna-Theresia vanden. 321, 321
Sandrart, Joachim . 322, 322
Santacruz, Jean-François de — Jan-Frans de . . 372, 373
Santvoort, Rombaut van — Rombout van . . 418, 419
Sarto, Andrea del. 165, 166
Savoyen, Charles van — Karel van 204, 205
Sammels, François — Frans. . 290, 297, 297
Sammels, Gerard — Geeraard. . 275
Sammels, Henri — Hendrik. . 297, 297
Saucié, Jean — Jan. 493, 493
Savoie, Adelaïde-Henriette de — Adelheide-Hendrika de. . 497, 498
Says, Jacques — Jacob. 344, . 344
Scalie, François — Frans. 474, 475
Scelliers, Anastasie — Anastasia. 141, 142
Schaep, Godefroid — Godfried. 261, 261
Scharasone, B. . . 71, 72
Scharenborgh, Jerôme van — Hieronymus van. 558, 558, 558
Scharnhooft, Henri — Hendrik. 474, 475
Scheemaeker, Pierre — Pieter. 266, 267
Schelle, Anne van — Anna van. 152, 152
Scheemaker, Pierre — Pieter. 538, 538, 538, 539
Schelstraeten, Catherine van — Catharina van. . 277, 277, 574, 574
Schelstrate, Anne vander — Anna vander . . . 438, 438
Schelstraten, François vander — Frans vander . . 457, 457
Schelstraten, Gilles van — Gielis van 457, 457
Schenaert, H. . . . 78, 78
Schepper, Catherine-Thérèse De — Catharina-Theresia De. 551, 551
Schepper, Jean De — Jan De. 399, 402, 402

Scherlinghs, Pierre — Pieter. 528, 528
Schernilia, Susanne — Suzanna. 141, 142
Schetz, Melchior. 38
Schilders, S. . . . 78, 78
Schmidt, P. . . . 125, 125
Schobbens, Guillaume — Willem 374, 375
Schoemakers, Marie — Maria. 283, 283
Schoenmakers, Egide — Egidius 538, 539
Schoenmakers, Jean — Jan. . 460, 461
Schoenmakers, Marie — Maria. 454, 454
Schoensetters, Madeleine — Magdalena . . . 350, 350
Schoer, Gaspard — Gaspar. 147
Scholier, Catherine — Catharina. 174, 174, 186, 186
Scholiers, Guillaume, senior — Willem. 350, 350, 359, 359
Scholiers, Guillaume — Willem. 348, 350, 350, 355, 359, 359
Scholiers, Jeanne — Joanna. . 383, 383
Scholiers, Sara . . 165, 165
Scholten, Antoine-François — Antoon-Frans. 395, 398, 398
Scholten, Gaspard — Gaspar. 184, 188, 188
Scholten, Herman. . 188, 188
Scholten, Martin — Marten. . 398, 398
Schooff. 125, 125
Schooff, Gerard — Geeraard. . 68, 68, 68, 225, 225
Schooff, Jacques — Jacob. . 68, 68
Schoofs, Gerard — Geeraard. 193, 193
Schoonians, Pierre — Pieter. 395, 397, 397
Schoor, Gilles van — Gielis van. 99, 99
Schoor, Jude van — Judocus van 538, 539
Schorenborgh, Jean-Charles van — Jan-Carel van. 353, 354
Schot, Alexandre de — Alexander de. . . 331, 334, 334
Schot, Anne — Anna. 397, 397
Schott dit Douglas, Pierre — Pieter. 334, 334
Schott, Jacques — Jacob. 479, 479
Schouttens, François — Frans. 520, 521
Schribanus. . . . 349, 350
Schrieck, André vanden — Andreas vanden. . . . 492
Schrynmaecker, Jean — Jan. . 464, 465
Schrynmaecker, Pierre, senior — Pieter. . . . 465, 465
Schrynmaecker, Pierre — Pieter 464, 465
Schrynmaeckers, Marie — Maria 457, 457
Schrynwerckers, Gerard — Geeraard. 460, 461
Schubert von Ehrenberg, Guillaume — Willem. 344, 344
Schubert von Ehrenberg, Pierre — Pieter. . . . 344, 344
Schut, Anne — Anna. 144, 144
Schut, Marie — Maria. 152, 152
Schut, Corneille — Cornelis. . 141, 142

Schut, Corneille — Cornelis. . 134, 141, 141, 141, 142, 142, 142, 143
Schuyf, André — Andreas. . 583, 584
Sebeck, Thierry van — Dirk van 547, 547
Seeldraeyers, Marie — Maria. 210, 210
Segers, Daniel. 81, 82, 142, 143
Segers, Gerard — Geeraard, vide Zegers. 247, 247, 253, 253
Segers, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. 261, 261, 341, 345, 345, 355, 356, 356
Segers, Philippe — Filip. 175, 175
Seldenslagh, Jacques — Jacob. . . 485, 486
Sellier, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 111, 112
Seraerts, Marguerite t' — Margareta t'. 62, 63, 132, 132
Serclaes, Anne-Placide t' — Anna-Placida t' . . 373, 373
Serdo, Simon. . . 474, 475
Serriack, Joseph — Jozef. 581, 581
Severdonck, Catherine van — Catharina van. . 485, 485
Seys, Marie — Maria. 344, 344
Sibil, Jean — Jan. 117, 131, 131
Sion, Pierre — Pieter. 457, 457
Sions, François — Frans. 538, 539
Siret, Ad. 600
Smaut, Dominique — Dominicus 460, 461
Smaut, Luc — Lucas. 385, 386
Smestern, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 413, 413
Smit, voir Fabri.
Smit, B. 125, 125
Smit, François de — Frans de. 421, 421
Smit, H. 71, 72
Smits, Gaspard — Gaspar. . 338, 338
Smits, Nicolas — Nicolaas. . 374, 375
Snaeyers, Pierre — Pieter. 134
Snayarts, Pierre — Pieter. 227, 227
Snaeyers, voir Snayers.
Snaeyers, Edouard — Eduard. 208, 209, 209
Snayers, Louis — Lodewyk. 19, 144, 144
Snayers, Pierre — Pieter. 18, 19, 134, 144, 144, 144
Snellaert, Arnold. . 266, 267
Snellinck 101, 102
Snellinck, André — Andreas. 96, 97
Snellinck, Catherine — Catharina 106, 106
Snellinck, H., senior. 101, 102
Snellinck, Jean — Jan. 92, 92
Snellincx, François — Frans. 287, 288
Snyders. . 96, 97, 150, 150
Snyders, Fr. . . . 124, 124
Snyders, Michel — Michiel. . 23, 23
Sneyers, Anne — Anna. 567, 567
Snyers. 335, 335, 336, 337, 357, 357

Snyers, Henri — Hendrik. . 222, 222
Sobieski, Jean III — Jan III. . 497, 498
Sobieski, Thérèse-Cunegonde — Theresia-Cunegonda . 497, 498
Soest, François van — Frans van. . . . 594, 594, 594
Soest, Henri van — Hendrik van 492, 492, 492, 495, 505
Soest, Jean van — Jan van. . 421, 421, 590, 590, 591
Soest, Jean-François van — Jan-Frans van . . . 492, 493
Soest, Simon van. 474, 475
Soeterman, J. . . . 78, 78
Solleri, L. . . . 101, 102
Somers, Gilles — Gielis. 528, 528
Sonius, Jacques — Jacob. 474, 475
Sonne, Sonnius, Jean van — Jan van. . . . 155, 159, 159
Soolmaecker, Jean-François — Jan-Frans . . . 257, 257
Soolmaker, Antonine — Antonia 467, 468
Soria, Jean — Jan. 533, 534
Soria, Philippe-François de — Filip-Frans de. . 460, 461
Spadeyne, Joseph — Jozef. . 353, 354
Spagnaert, Spangaert, Spannaert, Spaignaert, Jacques — Jacob . . . 238, 238, 238
Spagnien, van. . . 343, 343
Spagnien, Henri van — Hendrik van. . . . 227, 227, 227
Speeck, Speecq, Adrien — Adriaan. . . . 290, 296, 296
Speeck, J. . . . 129, 129
Spierinckx, Antoine — Antoon. 334, 335
Spierinckx, Pierre — Pieter. . 331, 334, 334
Spierre, Claude — Claudius. . 349, 349
Sporckmans, Hubert — Hubertus. 265, 265, 265, 269, 269, 270, 359, 360, 415
Sporckmans, Marie-Thérèse — Maria-Theresia. . 590, 591
Sporckmans, Marcel. 265, 265
Stalbemt, Adrien van — Adriaan van. 43, 111, 111, 111, 112, 112
Stalins, Barbe — Barbara.. . 164, 164
Stamphof, Jean — Jan. 520, 521
Standonck, Dymphne van — Dymphna van. . 321, 321
Standonck, Thomas van. 331, 337, 337
Stappaert, Elisabeth. 166, 167
Stappaert, Michel, senior — Michiel. 529, 529
Stappaert, Michel — Michiel. 528, 529, 529
Stappaerts, Claire — Clara. . 191, 191
Steen, Antoine vanden — Antonius vanden. 155, 160, 160
Steen, François vanden — Frans vanden 217, 217
Steen, Gaspard van — Gaspar van 314, 315
Steenbeck, Michel — Michiel. 421, 421
Steens, Théodore — Theodoor. 353, 354

Steenlant, Frédéric van — Frederik van . . . 238, 238
Steenwinckel, Gérard — Geeraard. 248, 248
Stembor, Anne-Josine van — Anna-Josina van. 393, 393
Stevens, Antoine — Antonius. 509, 510
Stevens, Everard — Everhard. 155, 161, 161, 387, 390, 390
Stevens, Gilles — Gielis. 390, 390
Stevens, Isabelle — Isabella. . 574, 574
Stevens, Jeanne-Caroline — Joanna-Carolina . 390, 390
Steyman, Jeanne — Joanna. . 378, 378
Steyn, Philippe vanden — Filip vanden. 116
Stooten, Léonard. 490, 490, 490
Stradanus. 74, 74
Straelen, J. B. vander. 10, 11, 38, 600
Straten, Anne vander — Anna vander 131, 131
Struyf, Corneille — Cornelis. 418, 419
Struys, Jacques — Jacob. 464, 465
Strydonck, Gilles van — Gielis van 533, 534
Strypen, Anne-Marie — Anna-Maria. 397, 397
Strysen, Jean — Jan. 432, 444
Stydlin, Hélène — Helena. . 174, 174
Suarez. 99, 100
Sucquet, Jacques — Jacob. . 460, 461
Sutens, Jean-Gilbert — Jan-Gilbert. . . 573, 573, 573
Suythof, Jean — Jan. 492, 493
Swanen, Louis — Lodewyk. . 418, 419
Swanenburg, Klaassen. 85, 86
Sweerdt, Catherine de — Catharina de. 135, 135, 333, 333
Sweert, Marie de — Maria de. 228, 228
Sweerts, la famille — de familie. 266, 267
Sweerts, François — Frans. . 14, 15
Symons, C. . . , 69, 69

T

Taedts, Marie — Maria. 323, 323
Taerode, N. . , . 488, 489
Talbot, Jean — Jan. 272, 273
Tassaert, Catherine — Catharina 545, 545
Tassaert, Jean-Pierre — Jan-Pieter. . . 554, 554, 554
Tassaert, Pierre — Pieter. . 554, 554
Tasse, Catherine — Catharina. 260, 260, 356, 356
Tendeloo, Martin — Marten. 568, 569
Tengieters, Marie — Maria. . 334, 334
Teniers, Abraham. 275, 279, 279
Teniers, Cornélie — Cornelia. 294, 295
Teniers, David, senior. 244, 244, 279, 279
Teniers, David. 132, 133, 244,

244, 245, 268, 269, 270, 294, 295, 311, 311, 357, 357, 380, 380, 412, 412, 415, 520, 521
Ter Bruggen, Ed. . . . 600
Tercelin, Christine — Christina. 389, 389
Terronde, Philippe — Filip. . 538, 539
Thielen, Anne van — Anna van. 187, 187
Thielmans, Corneille — Cornelis. 99, 99
Thienen, Pierre van — Pieter van 539, 539
Thison, Adrien van — Adriaan van. . . . 229, 232, 232
Thomas, Agnès — Agneta. . 204, 204
Thomas, Cornélie — Cornelia. 253, 253
Thomas, François — Frans. . 581, 582
Thomas, Gérard — Geeraard. 516, 520, 520, 520, 521, 575, 575, 575
Thomas, Pierre — Pieter. . 264, 264, 264, 268, 269, 270, 380, 380
Thulden, Benoit van — Benedictus van . . . 233, 234
Thulden, Jacques van — Jacob van 233, 234
Thulden ou Thulderen, Théodore van — Theodoor van. 216, 216, 233, 233, 234, 235
Thys, Aug. . . 30, 31, 600
Thys, Gisbert — Gysbrecht. . 229, 231, 231
Thys, Pierre — Pieter. 268, 269, 269, 272, 272, 273, 275, 276, 276, 300, 410, 415, 517
Thys, Pierre, junior — Pieter. 272, 273
Thyssens, Gisbert — Ghysbrecht 231, 231
Thyssens, Pierre — Pieter. . 364, 365
Tieles, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 418, 419
Tilt, Jean-Baptiste van — Jan-Baptist van. . . 418, 419
Tintoret 165, 166
Titien. 94, 94, 165, 166, 170, 170, 380, 380
Tongerloo, Marie van — Maria van 230, 230
Toolen, Henri — Hendrik. . 464, 465
Tops, C. 73, 73
Toston, Joseph — Jozef. 272, 273
Trazignies, Brigitte de — Brigitta de. . . . 434, 434
Triest, Anne-Claire van — Anna-Clara van . . 258, 258
Tucher, Jean-Antoine — Jan-Antoon. 366, 368, 369, 372, 372, 373
Tucher, Jean-Robert — Jan-Robrecht. . . . 372, 372
Tucher, Marie-Antonine-Baltine — Maria-Antonia-Baltina. . 372, 373
Tucher, Robert — Robrecht. . 372, 372
Turpinus, Jean — Jan. 12, 13
Tys, P. 517, 518
Tysens, Tyssens, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. . 471, 476, 476, 491, 491

U

Uden, Elisabeth van. 314, 315
Uden, Luc van — Lucas van. 211, 212, 336, 337, 379, 380
Uden, Marie van — Maria van. 400, 400
Uffelen, Sébastien van, senior — Sebastiaan van. 467, 468
Uffelen, Sébastien van — Sebastiaan van. . 467, 467, 468
Uffels, Catherine van — Catharina van. . . . 393, 393
Ugalda, Thérèse — Theresia. 296, 296
Ume, Barbe — Barbara. 196, 196
Ursel, Adrienne van — Adriana van 342, 343
Ursel, Antoine van — Antoon van 418, 419

V

Vabosson, Samuel. . 18, 19
Vadder, Bernard de. 466, 466
Vadder, Vaddere, Jean-Baptiste de — Jan-Baptist de. 466, 466
Vaems, Bernard-Joseph — Bernard-Jozef . . . 533, 534
Vaernewyck, Marc van — Marcus van. 94, 94
Valck, Adrien — Adriaan. . 24, 25
Valckenburg, Isabelle van — Isabella van. . . . 160, 160
Valckenisse, André-Eugène van — Andreas-Eugeen van. 109, 110, 521, 521, 533, 534
Valckenisse, Marie-Angèle van — Maria-Angela van. 521, 521
Valckenisse, Philippe, senior — Filip. . . 18, 21, 198, 198
Valckenisse, Philippe — Filip. 197, 198, 198, 199
Vanni 94, 94
Vare, Moïse van — Mozes van. 474, 475
Vasel, Guillaume — Willem. 593, 593
Veen, Corneille van — Cornelis van 85, 86
Veen ou Venius, Otto van. 82, 83, 85, 85, 85, 85, 86, 86, 86, 86, 87, 99, 100
Veken, Barbe vander — Barbara vander 406, 406
Veken, Jean vander — Jan vander 73, 73
Veken, Jean-Baptiste vander — Jan-Baptist vander. 175, 175
Veken, Marc vander — Marcus vander 396, 396
Veken, Pierre vander — Pieter vander. . . 171, 175, 175
Veken, Rombaut vander — Rombout vander. 73, 73, 73, 175, 175
Velasco, comte de — graaf de. 371, 371
Velde, Jeanne vande — Joanna vande. 400, 401
Veldeners, Anne-Marie — Anna-Maria. 480, 481
Velleman, van . . 533, 534
Verbeeck, P. . . . 138, 139
Verbeelen, H. . . . 71, 72
Verberckt, Augustin, senior — Augustinus. . . 567, 567

Verberght-Verberckt, Augustin — Augustinus. 565, 567, 567
Verbiest, Elisabeth. 533, 534
Verbiest, François — Frans. . 205, 206
Verbruggen, Albert — Albrecht. 464, 465
Verbruggen, Balthazar. 485, 486
Verbruggen, G. . . 78, 78
Verbruggen, Gaspard-Pierre, senior — Gaspar-Pieter. 485, 485
Verbruggen, Gaspard-Pierre — Gaspar-Pieter. 483, 485, 485, 486, 490, 490, 517, 588, 588
Verbruggen, Henri-François — Hendrik-Frans. . 359, 359, 471, 472, 472, 473, 518
Verbruggen, Pierre — Pieter. 266, 266, 266, 268, 269, 270, 415, 433, 472, 472, 488, 488, 489
Verbruggen, Pierre, junior — Pieter. 266, 267, 415, 488, 488, 489, 538, 538
Verbruggen, Théodore — Theodoor. 407, 407, 407, 408, 409, 411, 415, 416, 417, 417, 462, 462
Vercruysen, Antoine — Antoon. 294, 295
Verdonck, Henri — Hendrik. 253, 254
Verdussen, Guillaume — Willem 260, 260
Verdussen, Jerôme — Hieronymus. . 240, 240, 260, 260, 260, 268, 269, 270, 356, 356
Verdussen, Jerôme, junior — Hieronymus. 355, 356, 356
Verdussen, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 356, 356
Verdussen, Léonard-François — Leonard-Frans. . 292, 292
Verdussen, Marie — Maria. . 240, 240
Verdussen, Marguerite — Margareta. 314, 315
Verellen, Ignace-François — Ignatius-Frans. . 583, 584
Vergoudts. 77, 77
Verdelft, Barbe — Barbara. . 111, 112
Verdult, François-Joseph — Frans-Jozef. . . 383, 383
Verdult, François-Quirynsen — Frans-Quirynsen. 376, 383, 383
Vereyck, Claire-Marie — Clara-Maria. 558, 558
Verhagen, Gaspard — Gaspar. 583, 584
Verhagen, H. . . 607, 610
Verhaegen, Angélique — Angelica. 567, 567
Verhaegen, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 238, 238
Verhoeven, Jacques — Jacob. 374, 375
Verhulst, Dieudonné, senior — Godgaf. 341, 341, 396, 396
Verhulst, Dieudonné — Godgaf-Deodaat. 341, 342, 342, 415, 433, 487, 487, 499, 499, 512, 512
Verhulst, Jacques — Jacob. . 197, 199, 199
Verhulst, Joseph — Jozef. . 538, 539
Verhulst, Martin — Marten. .

395, 396, 396, 411, 412, 412, 415, 433
Verhulst, Pierre — Pieter. . 194, 194
Verhulst, Suzanne — Suzanna. 94, 95
Verhulst, Suzanne-Marie — Suzanna-Maria. 358, 359, 472, 472
Verle, Jean de — Jan de. 168, 170, 170
Vermeeren, Etienne — Steven. 472, 473
Vermeiren, Henri — Hendrik. 134
Vermeiren, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 545, 545
Vermeiren, Jean-Everard — Jan-Everhard . . . 515, 515
Vermeulen, Catherine — Catharina 276, 276
Vermeulen, Christine — Christina 566, 566
Vermeulen, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 266, 267
Vermeulen, Jean-Jerôme — Jan-Hieronymus . . 354, 354
Vermeulen, François — Frans. 538, 539, 539
Vermeulen, Marie — Maria. . 222, 222, 389, 389
Vermeulen, Martin — Marten. 349, 349
Vermoelen, Jean-François — Jan-Frans . 550, 551, 552, 555, 556, 556, 557
Vermoelen, Léonard. 551, 552, 555, 557, 557
Vermoelen, Jean-François-Joseph — Jan-Frans-Jozef. . 552, 552
Vermoelen, John. . . 600
Vermoelen, Pierre — Pieter. . 557, 557
Verplancken, Pierre — Pieter. 349, 349
Versantvoort, Philippe — Filip. 533, 534
Verschilden, Jean — Jan. 395, 397, 397
Verschilden, Pierre — Pieter. 483, 486, 486, 494, 494
Verschueren, Georges — Joris. 194, 194
Verschuylen, Henri — Hendrik. 440, 441
Verschuylen, Jacques — Jacob. 440, 441
Verschuylen, Jean — Jan. 440, 440, 441
Verschuylen, Jean-Joseph — Jan-Jozef. 440, 441
Verschuylen, Martin — Marten. 440, 441
Verspreet, Abraham. 155, 158, 158
Verspreet, Jacques — Jacob. . 158, 158
Verspreeten, Jean — Jan. 171
Vervoort, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 222, 222
Verwildt, Pierre-Guillaume — Pieter-Willem. . 353, 354
Verwilt, D. 68, 68
Verwilt, Jerôme — Jeroom. . 565, 566, 566
Viael, P. 71, 72
Viavil, Philippe de — Filip de. 474, 475
Vigne, François de la — Frans de la. 474, 475

Villa-Hermosa, duc de — hertog de. 371, 371
Vielleuse, Barbe de le — Barbara de le. . . 151, 151
Viers 124, 124
Vierspyl, Jean-Charles — Jan-Karel. 523, 523
Vigelet, Marinus. . 222, 222
Vinck, Abraham. 229, 232, 232
Vinck, Adam. . . 526, 526
Vinck, Gilles — Gielis. 485, 486
Vinck, Jean-François — Jan-Frans. 390, 390
Vinck, Philippe — Filip. 374, 375
Vinck, Pierre — Pieter. 232, 232
Vinckebooms, David . 20, 21
Vinckeboons, David. 211, 212
Vinckenboom, Jacques — Jacob 538, 539
Vincque, Anne-Thérèse — Anna-Theresa. . . 335, 335
Vincque, Charles, senior — Karel. 335, 335
Vincque, Charles, junior — Karel . . . 331, 335, 335
Vincque, Jean — Jan. 335, 335
Vincque, Marie-Catherine-Suzanne — Maria-Catharina-Suzanna. 335, 335
Visschers, P. 600
Visser, Jean De — Jan De. . 480, 481
Vivario, Guillaume de — Willem de 286, 286
Vivario, Pierre de — Pieter de. 280, 286, 286
Vleckhamer, Martine — Martina 509, 510
Vleugels, François — Frans. . 341, 343, 343
Vlieger, Sébastien de — Sebastiaan de. 224
Vliegher, Thomas De. 332, 332
Vliger, Christophe de — Christoffel de. . . . 266, 267
Vloers, la famille — de familie. 266, 267
Voedt, Alexandre — Alexander. 389, 389
Voet, Alexandre — Alexander. 215, 217, 217
Voet, Sara. . . . 274, 274
Vogelaer, François — Frans. . 418, 419
Voort, Dymphne vander — Dymphna vander. 485, 486
Voort, Marie vander — Maria vander 440, 440
Voort, Michel vander — Michiel vander 363, 364
Vorsterman . . . 218, 219
Vos, André De — Andries De. 444
Vos, Anne De — Anna De. . 79, 80
Vos, Corneille De — Cornelis De. 24, 25, 43, 69, 70, 79, 79, 116, 118, 118, 118, 118, 119, 119, 119, 119, 205, 205, 336, 337, 416, 420, 420, 421, 421
Vos, François De — Frans De. 590, 590
Vos, Guillaume De — Willem De. 78, 78, 78, 416, 420, 420
Vos, Jean De — Jan De. 118, 119, 150, 150
Vos, Jean-Baptiste De — Jan-Baptist De . 471, 478, 478

Vos, Martin De — Marten De. 79, 79, 99, 100, 172, 172, 230, 230, 336, 337, 379, 380
Vos, Nicolas De — Nicolaas De. 280, 286, 286
Vos, Paul De — Pauwel De. 147, 150, 150, 209, 209
Vos, Pierre De — Pieter De. . 78, 78
Vos, Simon De. . 118, 119
Vrancx, Barbe — Barbara. 14, 16, 17
Vrancx, Jean — Jan. 12, 12, 13
Vrancx, Sébastien — Sebastiaan. 8, 8, 8, 9, 9, 9, 10, 11, 12, 12, 12, 13, 13, 13, 14, 15, 16, 16, 16, 17, 17, 17, 18, 18, 19, 19, 20, 20, 21, 21, 21, 22, 22, 22, 23, 23, 24, 24, 24, 25, 25, 25, 25, 26, 28, 28, 29, 29, 29, 30, 33, 41, 94, 94, 101, 102, 103, 144, 144, 176, 176, 357, 357
Vredendyck, Pierre-Frédéric van — Pieter-Frederik van. 528, 528
Vrée, Vré, Wree, Jean-Baptiste De — Jan-Baptist De. 464, 464, 465, 504, 504, 517, 546, 546
Vuessel, Jean-Antoine — Jan-Antoon 418, 419
Vullewyck, Ch. . 138, 139
Vyvere, Corneille vande — Cornelis vande. . . 390, 390
Vyvere, Pierre vande — Pieter vande. 390, 390

W

Waegens, Elisabeth. 213, 214
Wael, de. . . . 462, 462
Wael, Catherine de — Catharina de 226, 226
Wael, Corneille de — Cornelis de. 69, 69
Wael, Corneille de, junior — Cornelis de. . 69, 70, 321, 321, 439, 439
Wael, Hans de. 69, 69, 69, 69, 70
Wael, Jean de — Jan de. 432, 439, 439
Wael, Jean-Baptiste de — Jan-Baptist de. . 319, 321, 321, 439, 439
Wael, Luc de — Lucas de. . 69, 70
Wael, Marie de — Maria de. . 243, 243
Waerbeke, Isabelle — Isabella. 150, 150
Waerseggere, Marie de — Maria de. 477, 477
Waeter, Nicolas de — Nicolaas de. 533, 534
Waets, Jean-Augustin — Jan-Augustinus. . . 541, 541
Waeyens, Marie — Maria. . 141, 142
Wale, Philippe-François de — Filip-Frans de. 495, 502, 502
Walewyns, Sibille — Sybilla. 170, 170
Wamelen, Jean-Charles van — Jan-Karel van. . 581, 581
Wallori, vide Malleri.
Walschaert, Guillaume — Willem 138, 139
Watile, Robert — Robrecht. . 181, 181

Wattelé, Jacques — Jacob. . 513, 513, 513
Waumans, Conrad — Koenraad. 218, 219
Wauters, Alphonse — Alfons. 600
Wauters, Catherine — Catharina 138, 139
Wauters, Chrétien-Pierre — Christiaan.Pieter . 408, 408
Wauters, Corneille-François — Cornelis-Frans. . 533, 534
Wauters, François — Frans. . 250, 250, 250, 251; 351, 351
Wauters, Henri — Hendrik. . 250, 250, 351, 351
Wauters, Jacques — Jacob. . 280, 285, 285, 351, 351
Wauters, Jacques — Jacob. . 413, 413
Wauters, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 541, 541
Wauters, Pierre — Pieter. . 211, 212, 351, 351
Wauters, Pierre — Pieter. . 348, 351, 351
Weert, Grégoire de — Gregorius de. . . 171, 172, 172
Weert, Joos de. . 172, 172
Weert, Pierre de — Pieter de. 349, 349
Weesmael, Lievin — Livinus. 533, 534
Wel, Pierre van — Pieter van. 272, 273
Wellemaers, Ignace — Ignatius. 570, 570
Wellens, Angèle — Angela. , 379, 379
Wellens , Antoine-Gérard — Antoon-Geeraard. . 505, 507, 507
Wellens , Antoine-Laurent — Antoon-Laureys . 471, 478, 478
Wellens, Barbe — Barbara. . 128, 128
Wellens, François — Frans. . 507, 507
Wellens, Jean-Antoine — Jan-Antoon. . . . 507, 507
Wellens, Laurent — Laureys. 478, 478
Wellens, Suzanne — Suzanna. 529, 529
Wellens , Laurent, senior — Laurens. . . . 277, 277
Wellens, Laurent — Laurens. 275, 277, 277
Werts-Weers, Philippe — Filip. 458, 458, 459
Werve, Catherine vanden — Catharina vanden. . 62, 62
Werve , M. vande. 107, 108
Werve, Marie-Isabelle vanden — Maria-Isabella vanden. 435, 435
Wetteren, Henri van — Hendrik van 538, 539
Weyden, chanoine vander — kanunnik vander. 503, 503
Weyden, Guillaume — Willem. 561, 561
Weyden, Jean-François vander — Jan-Frans vander. 559, 561, 561
Weyerman, Jacob-Campo. 599
Weymans, Conrad — Koenraad 218, 219
Wiael, Antoinette — Antonia. 120, 120

Wiegans, Isaac. . . 206, 206
Wielant, Guillaume — Willem. 190, 191, 191, 227, 227, 227
Wieler, Marie-Elisabeth — Maria-Elisabeth. . . 587, 587
Wierickx, Christine — Christina 185, 185
Wierickx, Jerôme — Hieronymus 185, 185
Wighters, Charles — Karel. . 592, 592, 592
Wilde, Arnold-Joseph de — Arnold-Jozef de . . 533, 534
Wilde, Dymphne-Cornelissen de — Dymphna-Cornelissen de . 244, 244, 279, 279
Wilde, Guillaume de — Willem de. . . . 399, 403, 403
Wilde, Henri de — Hendrik de. 471
Wilde, M. de. . . . 78, 78
Wildens 142, 143
Wilghen, Pierre vander — Pieter vander. . . 253, 254
Willebeeck, Pierre — Pieter. 209, 209
Willeborts, Pierre — Pieter. . 253, 253
Willeborts, Thomas. 253, 253, 253, 254, 278, 278
Willekens, Thierry — Dirick. 314, 315
Willemaert, Ignace — Ignatius. 568, 570, 570
Willems, G. . . . 94, 95
Willemsens, Elisabeth-Claire — Elisabeth-Clara. . 478, 478
Willemsens, Jean-Pierre — Jan-Pieter. 547, 547
Willemsens, Louis — Lodewyk. 367, 368, 369, 374, 374, 375, 518
Willemsens, Marie — Maria. . 226, 226, 389, 389
Willemsens, Michel — Michiel. 374, 374
Willemyns, Isabelle — Isabella. 358, 358
Willige, Isabelle vander — Isabella vander . . 507, 507
Willigen, Jean vander — Jan vander. 278, 278, 296, 296
Willigen, Jean vander, junior — Jan vander. 278, 278, 290, 296, 296
Willigen, Marie vander — Maria vander 205, 206
Willigen, Pierre vander — Pieter vander. 275, 278, 278, 296, 296
Wils, C. 78, 78
Wils, David. 171
Wils, Etienne, senior — Steven. 172, 172
Wils, Etienne — Steven. 92, 93, 171, 172, 172, 172
Wils, Ferdinand. 307, 308, 308
Wils, Jean — Jan. . 308, 308
Wils, Sara. . . . 537, 537
Windelins, Godefroid — Godfried 253, 253
Winter, Bernard de — Bernardus de 528, 528
Winter, Charles de — Karel de. 193, 194
Winter, Corneille de — Cornelis de. 193, 194, 225, 225
Winter, François de — Frans de. 528, 528
Winter, Jean de — Jan de. 171, 173, 173, 474, 475

Winter, Pierre de — Pieter de. 358, 358
Winterbeek, Marie van — Maria van 136, 136
Wischters, Charles — Karel. . 533, 534
Wit, Jacques de — Jacob de. . 568, 569
Wit, Pierre de — Pieter de. 190
Witte, famille de — familie de. 418, 419
Witte, Adrien de — Adriaan de. 155, 159, 159
Witte, Adrien de, junior — Adriaan de. . . 159, 159
Witte, Antoine de — Antoon de. 304, 306, 430, 432, 436, 436
Witte, Gaspard de — Gaspar de. 194, 195
Witte, Henri de — Hendrik de. 194, 194
Witte, Isabelle de — Isabella de. 131, 131
Witte, Jacques-Antoine de, senior — Jacob-Antoon de. . 436, 436
Witte, Jacques-Antoine de — Jacob-Antoon de. 436, 436, 443
Witte, Jean-Baptiste de — Jan-Baptist de . . . 194, 195
Witte, Pierre de — Pieter de. 194, 194, 195
Witte, Pierre de, junior — Pieter de. 194, 195
Wittekers 474, 475
Wolfthecker, Anne — Anna. . 414, 414
Wolschaten, Gérard van — Geeraard van. . 168, 169, 169
Wolschaten, Martin van — Marten van 169, 169
Woonsel, Madeleine van — Magdalena van. 121, 121, 153, 153
Wonsel, Marc van, senior — Marcus van. . . 167, 167
Woonsel, Marc van — Marcus van. . . . 163, 167, 167
Woonsel, Marie van — Maria van 169, 169
Woumans, Jean-Baptiste — Jan-Baptist. 492, 494, 494, 505, 506, 506
Wouters, Anne-Marguerite — Anna-Margareta . 441, 441
Wouters, Catherine — Catharina 345, 345
Wouters, Chrétien — Christiaan. 414, 414
Wouters, François — Frans. . 211, 212
Wouters, Josse — Judocus. . 351, 351
Wouters, M. . . 125, 125
Wouters, Pierre — Pieter. 351, 351
Wuchters, Charles — Karel. . 592, 593, 593
Wyck, P. van . . . 69, 70
Wycken, Michel van — Michiel van 396, 396
Wyngaerde, François vanden — Frans vanden . . 170, 170
Wygaert-Wyngaerden, François vanden — Frans vanden. 218, 219, 376, 380, 380
Wygaert, Laurent vande — Laurens vande. . . 526, 526
Wyns, Eleonore — Eleonora. 412, 412

X

Xavier, François — Frans. . 528, 528

Y

Ykens, Jean — Jan. 474, 475
Ykens, Jean-Pierre — Jan-Pieter. 474, 475
Ykens, Pierre — Pieter. 211, 212, 464, 465, 471, 474, 474, 475, 475, 475, 482, 482, 504, 504, 517, 517, 518, 570, 571
Ymants, Philippe — Filip. . 418, 419
Yselstein, Elisabeth van. 124, 124
Ysendonck, van. . 118, 119

Z

Zande, Jean-Baptiste vande — Jan-Baptist vande. 394, 394
Zegers, vide Segers.
Zegers, Gérard — Geeraard. . 134, 138, 138, 139, 139, 219, 220, 336, 337, 345, 345
Zegers, Jean — Jan. 138, 139
Zegers, Jean-Baptiste — Jan-Baptist 345, 345
Zeghers, Daniel. . 379, 380
Zoete, Christine de — Christina de. 170, 170
Zucchero, Frederico. . 85, 86
Zumalo, famille — familie. . 538, 538
Zuniga y Fonseca, Catharina-Fernandez de . . 371, 372
Zyberts, Jeanne-Marie — Joanna-Maria. 283, 283

ERRATA

		Au lieu de In plaats van	Lisez Lees
9	ligne regel	9 : bleekgroene kleur	bleeke grondkleur
23	»	21 : de oude	den oude
25	»	16 : afgebeelding	afbeelding
25	»	17 : Kornelis	Cornelis
62	»	30 : 1575	1573
63	»	2 : gewichtigen rol	gewichtige rol
63	»	13 : van St-Lucasgilde	der St-Lucasgilde
66	»	14 : Jakoba	Jacoba
68	»	25 : O. Nicolæ in 1587	O. Nicolæ in 1589
72	»	36 : woonde hij	bewoonde hij
73	»	23 : St-Lucasgide	St-Lucasgilde
74	»	15 : in 1595	in 1596
77	»	11 : uitgevoerd	vervaardigd
78	»	25 : C. Wils et	C. Wils en
78	»	26 : F. Bruno et	F. Bruno en
79	»	31 : 1600 tot Opperdeken	1601 tot Opperdeken
82	»	35 : 4n October 1901	4n October 1601
86	»	33 : J. Bonsius en Put.	J. Bonsius, A. Put.
92	»	26 : werd in 1604 als lid	werd in 1601 als lid
120	»	36 : in 1662	in 1652
124	»	40 : Lanen, J. Viers,	Lanen, P. Meuleveld, J. [Viers.
129	»	20 : leerlingen zooals	leerlingen, namelijk
131	»	29 : 5n Juli	15 Juli 1592
154	»	1 : onkosten	kosten
170	»	11 : Titiaan	den Titiaan
173	»	18 : 25n October	23n October
173	»	20 : 28n Augustus 1629	28n Augustus 1639
194	»	26 : in 1658	in 1586
194	»	36 : Den 22n Februari	Den 6n Februari
204	»	11 : 1629-1630	1630-1631
244	»	29 : ten jare 1637	ten jare 1632

			Au lieu de In plaats van	Lisez Lees
257	ligne regel	5 :	l'excrcice 1655-1654	l'exercice 1653-1654
258	»	10 :	exercices 1645-1646	exercices 1654-1655
258	»	27 :	gildejaren 1645-1647	gildejaren 1654-1655
263	»	24 :	1619	1697
267	»	34 :	St-Geertrui	Ste-Geertrui
286	»	19 :	20 février	20 février 1720
286	»	27 :	20n Januari	20n Februari
295	»	18 :	13n October 1661	13n October 1662
299	»	15 :	1622	1662
311	»	32 :	Filips II	Filips IV
338	»	17 :	François Potteau	Guillaume Potteau
338	»	21 :	Frans Potteau	Willem Potteau
343	»	17 :	depuis 1689	depuis 1686
356	»	8 :	16 Mai	17 Mai
402	»	19 :	Marie-Catherine Immeuraet	Marie Blanckaert
402	»	29 :	Maria-Catharina Immeuraet	Maria Blanckaert
403	»	8 :	27 septembre 1718	27 septembre 1710
419	»	11 :	20n Maart 1720	18n Maart 1720
421	»	23 :	plaatsnijder	plaatdrukker
434	»	26 :	Madrid in 1669	Madrid in 1688
435	»	4 :	16 mars	17 mars
439	»	28 :	Josina Cosyns	Anna-Josina Cosyns
449	»	2 :	Bavegone	Bavegom
469	»	19 :	6 juillet 1672	6 juillet 1692
469	»	24 :	27n Juni 1693	27 Juni 1692
470	»	2 :	6n Juli 1672	6n Juli 1692
476	»	1 :	In 1684	In 1688
486	»	7 :	4n September	14n September
498	»	7 :	In 1665	In 1685
502	»	20 :	de Wall	de Wale
502	»	25 :	de Wall	de Wale
513	»	16 :	In 1708	den 21n September 1708
527	»	11 :	acquéreur en 1619	acquéreur en 1696
557	»	11 :	Hij werd in 1575	Hij werd in 1675
565	»	17 :	gildejaar 1703-1705	gildejaar 1704-1705
567	»	28 :	en werd in 1704	en werd in 1701
568	»	29 :	en in 1682	en in 1692
578	»	11 :	entra en 1684	entra en 1688
580	»	22 :	en werd ten jare 1610 in	en werd in
584	»	2 :	dienstjaar 1716-1717	dienstjaar 1715-1716

TABLE GÉNÉRALE

Description du manuscrit	page	6
Biographie de Sébastien Vrancx	»	12
Préface du manuscrit	»	35
Sonnet, chronogramme poétique, etc.	»	40
Documents relatifs à la Chambre de Rhétorique *de Violieren*	»	45
Texte du manuscrit et notes	»	61
Table alphabétique des noms	»	613
Errata	»	669

INHOUD

Beschrijving van het Handschrift	blz.	6
Levensbeschrijving van Sebastiaan Vrancx	»	12
Voorrede van het Handschrift	»	35
Sonnet, jaardicht, enz.	»	40
Documenten aangaande de Rederijkkamer *de Violieren*	»	45
Tekst van het handschrift en aanteekeningen	»	61
Alphabetische lijst der namen	»	613
Errata	»	669

UITGAVEN DER ANTWERPSCHE BIBLIOPHILEN, Nr 23

HET

JONSTICH VERSAEM

DER

VIOLIEREN

GESCHIEDENIS DER REDERIJKKAMER DE OLIJFTAK
SEDERT 1480

UITGEGEVEN MET GESCHIEDKUNDIGE AANTEEKENINGEN
DOOR

FERNAND DONNET

ANTWERPEN
J.-E. BUSCHMANN

GENT | *'S GRAVENHAGE*
AD. HOSTE | MARTINUS NYHOFF

1907